

INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS
BIBLIOTECA FILOLÒGICA, LXII

ANNA MATAMALA RIPOLL

Interjeccions i lexicografia

**Anàlisi de les interjeccions
d'un corpus audiovisual i proposta
de representació lexicogràfica**

Premi Joan Coromines de Lexicografia i Onomàstica 2005

BARCELONA
2008

Interjeccions i lexicografia

**Anàlisi de les interjeccions
d'un corpus audiovisual i proposta
de representació lexicogràfica**

INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS
BIBLIOTECA FILOLÒGICA, LXII

ANNA MATAMALA RIPOLL

Interjeccions i lexicografia

**Anàlisi de les interjeccions
d'un corpus audiovisual i proposta
de representació lexicogràfica**

Premi Joan Coromines de Lexicografia i Onomàstica 2005

BARCELONA
2008

Matamala Ripoll, Anna

Interjeccions i lexicografia : anàlisi de les interjeccions d'un corpus audiovisual i proposta de representació lexicogràfica. — (Biblioteca filològica 62)

Bibliografia. — Premi Joan Coromines de Lexicografia i Onomàstica 2005

ISBN 9788472839939

I. Institut d'Estudis Catalans II. Títol

III. Col·lecció: Biblioteca filològica (Institut d'Estudis Catalans) ; 62

1. Català — Interjeccions 2. Anglès — Interjeccions

3. Anglès — Traduccions al català 4. Doblatge — Catalunya

804.99-318

© Anna Matamala Ripoll

© 2008, Institut d'Estudis Catalans, per a aquesta edició

Carrer del Carme, 47. 08001 Barcelona

Primera edició: setembre de 2008

Tiratge: 450 exemplars

Text revisat lingüísticament per la Unitat de Correcció del Servei Editorial de l'IEC

Compost per Víctor Igual, SL

Carrer del Peu de la Creu, 5. 08001 Barcelona

Imprès a Limpergraf, SL

Polígon industrial Can Salvatella. Carrer de Mogoda, 29-31. 08210 Barberà del Vallès

ISBN: 978-84-7283-993-9

Dipòsit Legal: B. 36166-2008

Són rigorosament prohibides, sense l'autorització escrita dels titulars del *copyright*, la reproducció total o parcial d'aquesta obra per qualsevol procediment i suport, incloent-hi la reprografia i el tractament informàtic, la distribució d'exemplars mitjançant lloguer o préstec comercial, la inclusió total o parcial en bases de dades i la consulta a través de xarxa telemàtica o d'Internet. Les infraccions d'aquests drets estan sotmeses a les sancions establertes per les lleis.

A proposta d'una ponència formada per la senyora M. Teresa Cabré i Castellví i pels senyors Josep Moran i Ocerinjauregui i Ramon Sistac i Vicén, membres de la Secció Filològica, l'Institut d'Estudis Catalans, en sessió plenària tinguda el dia 4 d'abril de 2005, acordà per unanimitat de concedir el Premi Joan Coromines de Lexicografia i Onomàstica a Anna Matamala Ripoll pel seu treball *Les interjeccions en un corpus audiovisual. Descripció i representació lexicogràfica*.

En la sessió del 16 de març de 2007, la Secció Filològica prengué l'acord de publicar la dita obra, la qual, amb el títol *Interjeccions i lexicografia. Anàlisi de les interjeccions d'un corpus audiovisual i proposta de representació lexicogràfica*, és editada a cura de la senyora M. Teresa Cabré i Castellví, membre de l'Institut d'Estudis Catalans.

A la Núria

Taula

Agraïments	13
Abreviacions	15
1. INTRODUCCIÓ	17
2. LES INTERJECCIONS: ESTAT DE LA QÜESTIÓ	25
2.1. Les interjeccions com a categoria gramatical	25
2.2. Les interjeccions com a elements fraseològics	32
2.3. Estudis específics sobre les interjeccions	35
2.4. Les interjeccions com a marcadors discursius	45
2.5. Les vocalitzacions: les interjeccions de la conversa?	48
2.6. Les interjeccions, entre la llengua i la parallengua	51
2.7. Proposta integradora sobre les interjeccions	56
2.8. Conclusions	58
3. BASES TEÒRIQUES DE L'ESTUDI	61
3.1. La lingüística cognitiva	61
3.1.1. La categorització: la teoria del prototip i del nivell bàsic	62
3.1.2. La teoria de la gramaticalització	65
3.2. Pragmàtica, discurs i llengua oral	79
3.2.1. L'anàlisi del discurs i l'anàlisi de la conversa	80
3.2.2. Aspectes pragmàtics	87
4. ASPECTES FONOLÒGICS, ORTOGRÀFICS I MORFOLÒGICS	95
4.1. Aspectes morfofonològics i ortogràfics	95
4.1.1. Interjeccions pròpies	95
4.1.2. Interjeccions impròpies	100
4.2. Els límits de les interjeccions	113
4.2.1. Interjeccions pròpies i elements paralingüístics	113
4.2.2. Interjeccions impròpies i sintagmes exclamatius	116
4.2.3. Delimitació de fronteres	118

4.3.	L'entonació de les interjeccions	119
4.4.	Conclusions	120
5.	ASPECTES SINTÀCTICS	123
5.1.	Interjeccions aïllades	123
5.1.1.	Subcorpus català original	124
5.1.2.	Subcorpus català doblat	125
5.1.3.	Subcorpus anglès	125
5.2.	Combinació d'interjeccions	126
5.2.1.	Combinació d'interjeccions diferents	127
5.2.2.	Combinació d'interjeccions repetides	146
5.3.	Combinatòria d'interjeccions amb altres elements lingüístics	150
5.3.1.	Subcorpus català original	151
5.3.2.	Subcorpus català doblat	162
5.3.3.	Subcorpus anglès	168
5.3.4.	Anàlisi comparativa i conclusions	173
5.4.	Conclusions	175
6.	ASPECTES SEMANTICOPRAGMÀTICS (I): FUNCIONS COMUNICATIVES	179
6.1.	Les interjeccions expressives	180
6.2.	Les interjeccions conatives	194
6.3.	Les interjeccions fàtiques	199
6.4.	Les interjeccions metalingüístiques	206
6.5.	Les interjeccions representatives	211
6.6.	Interjeccions amb múltiples valors	211
6.7.	Anàlisi comparativa i conclusions	219
7.	ASPECTES SEMANTICOPRAGMÀTICS (II): RELACIONS SEMÀNTIQUES I VARIACIÓ FUNCIONAL	223
7.1.	La polisèmia en les interjeccions	223
7.1.1.	Interjeccions homònimes	227
7.1.2.	Interjeccions monosèmiques	228
7.1.3.	Interjeccions polisèmiques	232
7.2.	La sinonímia en les interjeccions	260
7.3.	Conclusions	267
8.	ASPECTES PRAGMATICODISCURSIUS	269
8.1.	Modalització i connexió	269
8.2.	Principis reguladors de les converses	272
8.2.1.	Principi d'expressivitat	272
8.2.2.	Principi de rellevància	273
8.2.3.	Principi de cortesia	279
8.3.	Desenvolupament i estructuració de la conversa	284
8.4.	Una conversa real? Oralitat i escriptura en la ficció televisiva	293
8.5.	Gestualitat	301
8.6.	Conclusions	309

9. ASPECTES TRADUCTOLÒGICS: LES INTERJECCIONS AL SUBCORPUS DOBLAT	311
9.1. La traducció de les interjeccions	312
9.2. La traducció per a doblatge	315
9.3. Anàlisi de la traducció de les interjeccions del corpus	319
9.4. Modificacions en el procés de doblatge	336
9.5. Conclusions	348
10. LES INTERJECCIONS AL DICCIONARI	351
10.1. Estudis sobre les interjeccions als diccionaris	351
10.1.1. Aportacions de Matamala (2001)	352
10.2. Anàlisi de les interjeccions del corpus	358
10.2.1. Anàlisi de diccionaris monolingües catalans	359
10.2.2. Les interjeccions angleses en un diccionari bilingüe	374
10.3. Conclusions	387
11. PROPOSTA D'APLICACIÓ LEXICogrÀFICA	393
11.1. Obres lexicogràfiques sobre interjeccions	393
11.2. Proposta d'aplicació lexicogràfica	395
11.2.1. Plantejament previ: necessitat d'aquesta obra	395
11.2.2. Característiques generals de l'aplicació lexicogràfica	396
11.2.3. Definició dels elements estructurals de l'aplicació lexicogràfica	402
11.3. Conclusions	436
12. CONCLUSIONS	439
12.1. Sobre la noció d'interjecció. Aspectes teòrics	439
12.2. Sobre les dades del corpus audiovisual. Aspectes descriptius	441
12.3. Sobre l'aplicació lexicogràfica	449
13. BIBLIOGRAFIA	451

Agraïments

Aquest llibre deriva d'una tesi doctoral en l'elaboració de la qual em van ajudar moltes persones, especialment la doctora Mercè Lorente, directora del treball, sempre disposada a aconsellar-me. També estic molt agraïda als professionals que em van fer arribar materials —M. Alba Agulló, Iolanda Ledesma, Jordi Mir, Kràmpack, Víctor López, Joan Sol i Ignasi Olivé—, als col·legues de l'Institut Universitari de Lingüística Aplicada (IULA) que em van ajudar en qüestions informàtiques i documentals —Sílvia Arana, Jesús Carrasco, Gemma Martínez i Lluís de Yzaguirre—, als amics que em van donar suport en qüestions de disseny gràfic —Marta Negre— i als investigadors que em van fer arribar articles i comentaris sobre el tema —Carla Bazzanella, Josep M. Castellà, Carles Castellanos, Norbert Fries, Cristina Gelpí, Miguel Gonçalves, Montserrat González, Maria Josep Marín, Bertrand Richet, Pelegrí Sancho, Ana María Rojo, Elizabeth C. Traugott i Nancy Vázquez Veiga, entre d'altres. També valoro especialment els comentaris dels membres del tribunal que va avaluar la tesi —doctora Teresa Cabré, doctora Maria Josep Cuenca, doctor Miguel Gonçalves, doctor Lluís Payrató i doctora Laura Santamaria—, molt útils a l'hora d'adaptar-la a aquest format. Les converses que vaig tenir amb companys de l'IULA com Araceli Alonso, Rosanna Folguera, Melva Márquez, Toni Nomdedeu, Mercedes Suárez, Lúdia Turon i Jordi Vivaldi em van fer plantejar qüestions que em van permetre d'avançar en la recerca, a banda de donar-me un suport anímic indispensable. Vull destacar l'ajuda de Carme Bach, que des dels inicis em va anar orientant en l'estudi. Fora de l'àmbit de l'IULA, Anna Mir, a banda d'una bona amistat, va estar sempre disposada a compartir reflexions i em va animar d'una manera extraordinària. També vull agrair a Teresa Cabré les orientacions donades en l'elaboració d'aquest llibre i el reconeixement que l'Institut d'Estudis Catalans li ha atorgat mitjançant la concessió del Premi Joan Coromines.

Finalment, vull donar les gràcies molt especialment als meus pares pels esforços que han fet per donar-me una formació sense la qual aquest llibre no hauria estat possible, a la Pili, en Jordi, la Mariona i la Berta, als amics i, sobretot, a en Xavi per les hores robades i les vivències ajornades per aquesta marató lingüística personal.

Abreviacions

AD LIB	diàleg variat amb personatges indefinits als quals no es veuen bé les boques	<i>et al.</i>	<i>et alii</i> , ‘i altres’
		etc.	etcètera
ANC	American National Corpus	F	fragment
BNC	British National Corpus	FR	frase
C	consonant	G	gest
cap.	capítol	GD62	<i>Gran diccionari 62 de la llengua catalana</i>
CAST-CAT	<i>Diccionari castellà-català</i>	GDLC	<i>Gran diccionari de la llengua catalana</i>
COLLINS	<i>Collins Electronic Dictionary and Thesaurus</i>	GS	gestos
coord.	coordinador/a	I	impròpia
CTILC	Corpus Textual Informatitzat de la Llengua Catalana	I	interjecció
D'E	d'esquena	IEC	Institut d'Estudis Catalans
DAC	<i>Diccionari anglès-català</i>	IULA	Institut Universitari de Lingüística Aplicada
DE	d'esquena	HIPER	<i>Hiperdiccionari</i>
DECat	<i>Diccionari enciclopèdic</i>	LAT	lloc apropiat per a la transició
DECLC	<i>Diccionari etimològic i complementari de la llengua catalana</i>	LDEL	<i>Longman Dictionary of English Language and Culture</i>
DFREQ	<i>Diccionari de freqüències</i>	MLA	Modern Language Association
DIEC	<i>Diccionari de la llengua catalana</i> (IEC)	N	nom
dir.	director/a	O	oració
DLC	<i>Diccionari de la llengua catalana</i> (Enciclopèdia Catalana)	OALD	<i>Oxford Advanced Learners' Dictionary</i>
DRAE	<i>Diccionario de la Real Academia Española</i>	OF	fora de pantalla
ed.	edició	OFF	fora de pantalla
ed.	editor/a	P	pròpia
		p.	pàgina
		PDL	Portal de Dades Lingüístiques
		PO	prooració

SAdv	sintagma adverbial	UPF	Universitat Pompeu Fabra
SN	sintagma nominal	V	verb
SP	sintagma preposicional	V	vocal
SV	sintagma verbal	vol.	volum
TVC	Televisió de Catalunya	WEBSTER	<i>Merriam Webster's Collegiate Dictionary and Thesaurus</i>
UAB	Universitat Autònoma de Barcelona		

1. Introducció

Les interjeccions són dels elements menys importants de la parla. [...] Les interjeccions són una part molt petita i funcionalment insignificant del vocabulari d'una llengua; en cap moment i en cap regió lingüística que nosaltres coneguem no veiem cap tendència notable que les converteixi en l'entramat bàsic del llenguatge. En el millor dels casos, mai no són sinó un element decoratiu en l'extensa i complexa construcció. Això que s'aplica a les interjeccions s'aplica amb més raó encara a les paraules que imiten sons. (Sapir, 1921, p. 12)

Una citació com aquesta descoratjaria qualsevol d'iniciar un estudi sobre les interjeccions, però en aquest cas diferim del lingüista nord-americà i creiem que les interjeccions són unes unitats lingüístiques apassionants dignes d'estudi per la càrrega pragmàtica que aporten. Un diàleg més profà del nostre corpus ho fa evident.

- Mariona: Truco.
- Ester: Un moment. No vols assajar primer? Com començaràs? Mira, jo li diria «Ah, Nacho.» com aquell qui...
- Diana: Sí, l'*ah* és important, eh?

Així, doncs, en aquest llibre emprenem l'estudi d'aquestes peces típiques de la llengua oral que sovint la tradició lingüística ha menystingut. L'obra que presentem deriva d'una tesi doctoral llegida el novembre del 2004 dins el programa de doctorat en lingüística aplicada de l'Institut Universitari de Lingüística Aplicada (Universitat Pompeu Fabra) del bienni 1998-2000, la qual neix fonamentalment d'una necessitat doble —descriptiva i aplicada— detectada en un estudi previ. A Matamala (2001), constatavem que les interjeccions són unitats abundants en productes audiovisuals que pretenen reproduir la llengua oral i presenten dificul-

tats de traducció i de transcripció, dificultats que es fan evidents en les múltiples preguntes sobre aquest tema que es troben en llistes de distribució dedicades a la traducció i a la llengua com *Zèfir*, *TRAG* o *Traducción*. Ara bé, la falta d'estudis aprofundits sobre aquestes peces, especialment en el cas del català, i el tractament lexicogràfic poc satisfactori que se'n fa no ajuden a resoldre aquests problemes i posen de manifest la necessitat de dur a terme descripcions més detallades i de desenvolupar eines lexicogràfiques que ajudin a enriquir els textos i a evitar uns calcs i interferències cada dia més freqüents, segons l'opinió de diversos acadèmics i professionals (Castro, 1997 i 1999; Cuenca, 2002a, p. 3209, i *Televisió de Catalunya*, 1997, p. 53).

Aquestes són les dues grans necessitats centrals que es proposa satisfer aquest estudi: d'una banda, oferir una descripció d'aquestes unitats partint d'un corpus preestablert, ja que les interjeccions continuen sent peces poc estudiades en relació amb altres tipus d'unitats, segurament per la dificultat de treballar amb la llengua oral ja apuntada per autors com Mosegaard Hansen (1998, p. 41). De l'altra, partint de l'anàlisi, dissenyar un prototip d'aplicació lexicogràfica que reculli aquestes peces i en faci un tractament adequat tenint en compte les necessitats de traductors i creadors, és a dir, tenint en compte la necessitat dels que han de produir un text.¹ I és que, tal com apunta Cuenca (2002a, p. 3229), «[c]om a formes vinculades a l'oral i a àmbits d'ús col·loquials, moltes no apareixen als diccionaris ni a les gramàtiques i no han estat sotmeses a una fixació normativa; sovint ni tan sols tenen una forma escrita i abunden les variants per a un mateix so o moviment. Això, entre altres factors, també explica que siguin elements molt vulnerables a la interferència d'altres llengües, en el nostre cas el castellà i l'anglès».

Aquests dos objectius generals es concreten en vuit objectius específics, que detallem a continuació tot vinculant-los amb algunes hipòtesis de partida.

1) Descriure el tractament de les interjeccions en estudis de diverses tendències, partint de la hipòtesi que les descripcions existents sobre les interjeccions són de caràcter parcial i motivades per punts de vista diversos, cosa que provoca diversitat terminològica i sovint indefinició en les fronteres del fenomen.

2) Definir un marc teòric vàlid per a l'estudi de les interjeccions. Considerem

1. Mayoral presenta un recull anglès-espanyol de formes inarticulades i formes onomatopèiques i parla dels problemes de traducció que plantegen aquestes unitats i les possibles solucions. L'autor apunta l'interès que tindria una obra lexicogràfica que recollís aquestes unitats indicant que seria «un diccionario que por otra parte presentaría una gran utilidad tanto en forma monolingüe como en forma bilingüe» (Mayoral, 1992, p. 111). Veny (1978, p. 106), per la seva banda, en un estudi sobre l'esternut anterior a la publicació del DIEC, reivindica el paper del diccionari com a mitjà per evitar l'entrada d'onomatopèies alienes: «Si han estat acollides pel diccionari normatiu onomatopèies com el quiquiriquic del gall o el paf d'una topada violenta, cal demanar també el dret de ciutadania de l'onomatopèia de l'esternut (atxim) —i d'algunes altres que caldria estudiar—; hom evitaria així la infiltració de les menys genuïnes.»

que el marc teòric (Cuenca, 2002a) i les propostes de caràcter comunicatiu triades són pertinents per fer una descripció coherent amb el nostre plantejament.

3) Constituir i processar un corpus audiovisual de ficció televisiva que permeti l'estudi de les interjeccions i que inclogui dos subcorpus específics: un de producció pròpia i un de producció doblada. Considerem que els resultats de l'anàlisi tindran validesa en el marc del gènere seleccionat i apuntaran tendències en les converses espontànies, tendències més fermes en el cas de la producció pròpia que no pas en la doblada a causa de les restriccions del procés.

4) Analitzar les característiques de les interjeccions des de diversos punts de vista: fonològic, entonatiu, morfològic, sintàctic, semanticopragmàtic i discursiu. La intenció és que el pes de l'anàlisi recaigui en el català, distingint generalment entre el subcorpus original i el subcorpus doblat, sense oblidar el comportament d'aquestes peces en anglès. Esperem demostrar que les interjeccions presenten patrons sintàctics recurrents —ocupant generalment una posició inicial quan estan combinades amb altres unitats— i que es caracteritzen per una polisèmia marcada, si bé s'hi poden identificar cadenes de significats prototípics.

5) Analitzar el paper de les interjeccions com a elements d'oralitat en el corpus de ficció televisiva, cosa que suposem que ens permetrà detectar graus d'oralitat diversos en la producció pròpia i en la producció doblada.

6) Analitzar la traducció de les interjeccions en el subcorpus doblat de l'anglès al català, tenint molt presents en tot moment les restriccions imposades pel procés de doblatge. Esperem observar diferències de comportament i de freqüència en les dues llengües estudiades, com també diferències entre el text original que lliura el traductor i la versió emesa, fruit del procés de doblatge.

7) Descriure el tractament lexicogràfic de les interjeccions en diccionaris monolingües i bilingües representatius. Esperem corroborar les mancances d'aquestes obres en relació amb aquestes peces i ratificar que calen eines noves.

8) Dissenyar un prototip d'aplicació lexicogràfica i desenvolupar-ne una versió preliminar que es pugui convertir en una futura eina comercial.

L'anàlisi parteix de la proposta de Cuenca (1996, 2002a) de tractament de les interjeccions. Aquesta proposta integradora de caràcter cognitivista es basa en teories com la del prototip per explicar la distribució de les categories gramaticals i en la teoria de la gramaticalització per donar compte del procés de formació de les interjeccions impròpies. També adopta les funcions comunicatives de Jakobson per atribuir diferents valors semanticopragmàtics a les interjeccions. D'altra banda, tenint en compte que les interjeccions són peces característiques de la llengua oral que s'han estudiat des de punts de vista pragmaticodiscursius, i tenint en compte també que partirem d'un corpus de comèdies de situació (*sitcoms*) originals i doblades on tot són diàlegs col·loquials interpretats per actors però prèviament escrits per guionistes, tindran una rellevància especial alguns elements rela-

cionats amb la pragmàtica i amb l'anàlisi de la conversa, sobretot pel que fa a l'oralitat i l'escriptura i pel que fa a la llengua col·loquial.

Pel que fa a l'estructura de l'estudi, consta de tres grans blocs: una primera part teòrica, una segona part descriptiva centrada en les interjeccions i una tercera part dedicada a la lexicografia. El primer bloc inclou el capítol que esteu llegint, en el qual contextualitzem el treball, descrivim els objectius, apuntem breument el marc teòric de partida i fem èmfasi en aspectes metodològics relacionats amb la constitució del corpus i el tractament de les dades. El segon capítol correspon a un repàs de la interjecció en estudis d'enfocaments diversos: gramàtiques de diferents llengües, estudis dedicats a la interjecció, treballs pragmaticodiscursius, estudis inscrits en l'anàlisi de la conversa i, finalment, obres sobre paralingüística. Al final, s'introdueix el concepte d'interjecció adoptat en aquesta obra, que correspon a la proposta de Cuenca (1996, 2002a). Per dibuixar el marc teòric global de l'estudi explorem aquests conceptes en el capítol tercer, on també apuntem nocions relacionades amb l'anàlisi de la conversa, la pragmàtica i la llengua oral que considerem cabdals per a l'estudi.

El segon bloc inclou la descripció de les interjeccions en el corpus i engloba sis capítols dedicats a qüestions específiques: aspectes fonològics, entonatius i morfològics (capítol 5), aspectes sintàctics (capítol 6), aspectes semanticopragsmàtics centrats en les funcions comunicatives (capítol 7), aspectes semanticopragsmàtics centrats en les relacions semàntiques i en la variació funcional (capítol 8) i aspectes pragmaticodiscursius (capítol 9). Per cloure aquest apartat, abordem la traducció de les interjeccions en el subcorpus doblat (capítol 10).

Enllestit l'apartat de descripció, ens endinsem en el vessant més lexicogràfic i aplicat. Dediquem el capítol onzè a l'estudi del tractament de les interjeccions en diccionaris específics i generals i, vistes les mancances d'aquestes obres i els resultats del bloc descriptiu, proposem el disseny d'una aplicació lexicogràfica (capítol 12). El llibre es clou amb un capítol de síntesi on es recullen les conclusions més rellevants del treball.

En resum, es tracta d'una obra en què conflueixen tres línies: teoria, descripció i aplicació. Considerem que una aplicació i una descripció sense teoria queden coixes, però veiem prioritari que la teoria desemboqui en aplicacions que facin servei als professionals, els quals malauradament no solen tenir ni temps ni recursos per dedicar-se a aquestes tasques. Esperem que l'anàlisi servirà per conèixer més bé unes peces encara poc estudiades des del punt de vista acadèmic, però també servirà per crear l'embrió d'una eina útil que respon a una necessitat contrastada dels professionals.

Quant al corpus d'anàlisi, està format per comèdies de situació, gènere seleccionat a) perquè reproduïx un llenguatge viu i àgil que es vol acostar al màxim a la conversa col·loquial oral —i és, per tant, on suposadament es troben el màxim

d'interjeccions— i b) perquè ens permet constituir un corpus audiovisual. Si bé l'oralitat televisiva només simula una parla espontània i els resultats no són aplicables al cent per cent a la conversa espontània, cal tenir en compte que les comèdies de situació són un gènere que busca la naturalitat dels diàlegs i els resultats si més no s'hi aproximen, tal com observa Fischer (2000, p. 204). El corpus estudiat consta de dos subcorpus amb les característiques següents:

a) Un subcorpus monolingüe català original format per dos episodis de *Plats bruts* i dos episodis de *Jet lag*, concretament els episodis 2 («Tinc por») i 3 («Tinc enveja») de la primera i els episodis 1 («Conyac») i 2 («Avorriment») de la segona. Cada un d'aquests episodis dura uns vint-i-cinc minuts, format típic de les comèdies de situació. Es tracta de dues comèdies de situació emeses per Televisió de Catalunya (TVC) i creades per Kràmpack i T de Teatre, respectivament, que han estat èxits d'audiència. El corpus conté el guió que anomenem original (versió que es lliura als actors) i el guió final (transcripció de la versió emesa). Aquest darrer guió equival al que els actors diuen —tant si coincideix amb el guió escrit original com si no— i està alineat amb fragments de vídeos digitalitzats, com es veu en la figura 1.

Jet Lag Episodi 1: "Conyac"		
Ester:	Bon dia!	<jl01>
Carla:	Eh?	
Ester:	Ai, bon dia, Carla. No t'havia vist. Què fas?	
Carla:	Ai, no ho sé... no, no me'n recordo.	
Ester:	Ai, nena, doncs jo he tingut el típic vol insuportable de diumenge a la tarda de la Fly Fly Línies Aèries. Avorrit, ni una turbulència, no ha vomitat ningú. Que ha trucat la meua germana?	
Carla:	Ara me'n recordo... la teva germana.	
Ester:	Ha trucat?... i què t'ha dit... ja s'ha comprat el vestit?	
Silvia:	Hòstia ja, sempre fots el mateix. Quins collons, tu!	

FIGURA 1. Interfície del subcorpus monolingüe alineat.

b) Un subcorpus bilingüe format per la versió original anglesa (subcorpus anglès) i la versió doblada al català (subcorpus doblat) d'un episodi de la *sitcom* anglesa *Coupling* (*Parelles*), d'un episodi de la *sitcom* americana *Working* (*Jornada intensiva*) i d'un episodi de la *sitcom* també americana *Normal, Ohio* (*Normal, Ohio*), sèries emeses també per TVC. Al corpus hi ha el guió en anglès lliurat als traductors, la versió en català que s'ha donat als actors de doblatge un cop traduïda, ajustada i corregida, i la versió alineada, en què hi ha la transcripció real de les emissions en anglès a l'esquerra, l'emissió real en català a la dreta, juntament amb fragments de vídeo digitalitzats i alineats amb la versió corresponent als quals s'accedeix fent clic sobre la claqueta (vegeu la figura 2).

Coupling/Parelles			
Episodi 6: The Cupboard of Patrick's Love/			
L'armari de l'amor d'en Patrick			
	<i>The cupboard of Patrick's love</i>		<i>L'armari de l'amor d'en Patrick</i>
Jane:	I thought it was time.		He pensat que ja era hora.
Steve:	Jane?		La Jane?
Patrick:	Jane.		La Jane.
Steve:	What just turned up on your doorstep?		Se't va presentar a casa sense avisar?
Patrick:	Just turned up on my doorstep		Com aquell qui re se'm va presentar a casa.
Steve:	Why?		Per què?
Patrick:	Well that's what I asked her, that's the first thing I said, I said, why?	<ecp1>	Bé, això és el que li vaig preguntar, és el primer que li vaig preguntar: per què? <ccp1>
Patrick:	Come in.		Passa.
Steve:	What did she say?		I què et va dir?
Patrick:	She just came in. I had no idea what to say.		Doncs va entrar i jo no vaig saber què dir.
Patrick:	Drink?		Una copa?

FIGURA 2. Interfície del subcorpus bilingüe alineat.

Es tracta de subcorpus comparables que incorporen no solament àudio sinó també vídeo i que, a banda de la versió emesa, inclouen guions d'etapes prèvies, de manera que es pot valorar com s'ha arribat al resultat final: el fet de disposar dels materials previs ens permet saber si la interjecció emesa per l'actor figura al guió o bé si és una invenció espontània d'ell i, en el cas del corpus bilingüe, ens

permet saber a més si una determinada interjecció l'ha triat el traductor o s'ha afegit posteriorment.

Inicialment disposàvem de la imatge en format vídeo i dels guions en format PDF o Word, però per treballar-hi més bé hem digitalitzat i seccionat el material audiovisual —amb els programes Aver TV[®] i Easy Video Splitter[®]—, hem transcrit la versió emesa —que no sempre coincideix amb el guió escrit— i hem alienat la transcripció amb els talls de vídeo en una interfície en HTML consultable amb un navegador.

Pel que fa a la transcripció, en comptes de seguir les convencions establertes per a altres corpus orals (Contento i Stame, 1977; Edwards i Lampert, 1993; Payrató, 1994a), i tenint en compte les particularitats del nostre corpus, s'ha partit de la versió final i s'hi han anat introduint les modificacions que fan els actors espontàniament mitjançant una codificació purament ortogràfica, sense cap codi de transcripció que marqui pauses, entonacions o altres trets d'oralitat. L'única excepció és que s'han mantingut els codis de l'ajust en el cas de les versions doblades al català (vegeu § 9.2) i s'han introduït aquests codis a les altres versions.

L'alineació del text amb la imatge s'ha dut a terme de manera manual, però per a l'alineació de les versions originals escrites amb les versions en català hem fet servir una variant de l'alineador desenvolupat per De Yzaguirre aplicada pel grup Gent-tau en un corpus de guions (Yzaguirre, Garcia, Matamala i Ribas, 2005).

Un cop constituït el corpus, hem dut a terme el buidatge manual de les interjeccions, que hem introduït en una base de dades relacional creada amb Access 97 i formada per vint-i-nou taules i divuit formularis d'introducció de dades.² Les figures 3, 4 i 5 recullen el nombre de paraules del corpus, com també el nombre d'interjeccions.

<i>Subcorpus monolingüe</i>	
<i>Sèrie</i>	<i>Nombre de paraules</i>
<i>Jet lag</i> , episodi 1	3.931
<i>Jet lag</i> , episodi 2	3.394
<i>Plats bruts</i> , episodi 2	3.092
<i>Plats bruts</i> , episodi 3	4.414
Total de paraules	18.222

FIGURA 3. Nombre de paraules del subcorpus monolingüe.

2. A Matamala (2005), s'hi descriuen amb detall les característiques de les bases de dades.

<i>Subcorpus bilingüe</i>		
<i>Sèrie</i>	<i>Nre. paraules català</i>	<i>Nre. paraules anglès</i>
<i>Coupling/Parelles</i>	3.698	3.727
<i>Working / Jornada intensiva</i>	2.605	2.726
<i>Normal, Ohio</i>	2.919	3.045
Total de paraules	9.222	9.498

FIGURA 4. Nombre de paraules del subcorpus bilingüe.

<i>Corpus</i>	<i>Ocurrències</i>	<i>Pròpies</i>	<i>Impròpies</i>
Català (original)	882	423	459
Català (doblat)	296	96	200
Anglès	362	112	250

FIGURA 5. Nombre total d'interjeccions.

Aquest corpus no és només el punt de partida de l'anàlisi, sinó que es pot considerar una de les innovacions de l'estudi, ja que incorpora fragments de vídeo alineats amb el text —text que en el cas del subcorpus bilingüe té les dues versions paral·lelitzades. De fet, podríem dir que posa un peu a l'altra banda de la frontera de què Payrató (2003, p. 134) fa esment: «Sens dubte, l'ús de corpus i tècniques audiovisuals representa avui una de les “últimes fronteres”, si val la metàfora, que han de franquejar la pragmàtica, l'estudi discursiu de l'oralitat i, probablement, sense ser massa agosarats, el conjunt de la lingüística.»

2. Les interjeccions: estat de la qüestió

En aquest capítol fem un repàs del tractament de les interjeccions en treballs amb enfocaments diferents que presenten una descripció total o parcial d'aquestes peces, a les quals es refereixen amb l'etiqueta d'interjecció o amb altres variants denominatives. Presentem el tractament de les interjeccions en gramàtiques (§ 2.1), en estudis sobre fraseologia (§ 2.2), en monografies i articles de diferents tradicions centrats exclusivament en aquestes peces (§ 2.3), en estudis pragmaticodiscursius que fan esment de les interjeccions amb altres etiquetes (§ 2.4), en propostes basades en l'anàlisi de la conversa (§ 2.5) i, finalment, en treballs sobre paralingüística (§ 2.6). Al final, esbossem la proposta que considerem més completa (Cuenca, 1996, 2002a), base del nostre estudi.

2.1. LES INTERJECCIONS COM A CATEGORIA GRAMATICAL

Si les interjeccions figuren a les gramàtiques, el tractament sol ser molt breu en comparació amb el d'altres categories gramaticals. En aquest apartat resumim com es descriuen les interjeccions en les gramàtiques representatives del català, del castellà i de l'anglès més recents —si és que s'hi descriuen. Per a un estat de la qüestió en les gramàtiques i estudis dels segles XVII a XIX, remetem a Fernández Cuesta (1990) i, per a un repàs del tractament de les categories gramaticals al llarg de la història de la lingüística, podeu consultar Cuenca (1996) i Hernández Guerrero (1986).

A les *gramàtiques del català*, les descripcions de les interjeccions són molt minses. A la gramàtica del 1918 de Fabra no hi ha cap referència a les interjeccions i a la del 1956 només es troba un petit comentari sobre aquestes unitats: s'hi descriuen com a equivalents de frase i es donen com a exemples «*ai!*, *ui!*, *oh!*, *ah!*, *ei!*, *ep!*, *pst!*, *apa!*, *ecs!*, *mix!*» (Fabra, 1956, p. 108).

Jané, després d'esmentar les vuit parts de l'oració tradicionals, presenta les interjeccions com una novena categoria de mots «que són simples exclamacions deslligades de l'estructura de l'oració. Ex: *ah!*, *oh!*, *eh!*, *ai!*, *ep!*, *ui!*, *ecs!*» (Jané, 1968, p. 74).

Martí i Castell (1970) considera les interjeccions partícules invariables sense cap funció concreta dins l'oració, per la qual cosa creu que no se'ls pot donar valor de categoria gramatical. En distingeix les pròpies de les impròpies.

Marvà (1988), per la seva banda, no considera que les interjeccions siguin una categoria gramatical, sinó unitats que procedeixen de mots d'altres categories (substantius, adjectius, formes verbals o adverbis), com ara *silenci*, *compte*, *visca* o *bo*. A banda d'aquestes, diferencia les que són meres exclamacions (*ah*, *oixque*) o expressions onomatopèiques (*plaf*, *xap*).

Ruaix, a *El català 2* (1993), les considera equivalents de frase i ofereix una llista esquemàtica d'interjeccions dividides segons la forma (pròpies i impròpies) i segons el significat que expressen, tot incloent les onomatopèies com un tipus d'interjecció.

Badia (1994), en parlar de les parts de l'oració, distingeix paraules de base lexicomètica o significativa, paraules de referència, paraules de relació i paraules independents. Aquestes darreres són precisament les interjeccions, definides en els termes següents: «[E]lements independents que, dins un enunciat, no apareixen lligats formalment amb els altres elements que el componen, i que fins i tot poden constituir un enunciat complet per ells mateixos. Els caracteritzen el veïnatge amb aquests elements i la modificació que introdueixen dins la corba tonal de l'enunciat, que en resta tanyit amb un component important d'afectivitat.» (Badia, 1994, p. 110) Dins les modalitats de l'enunciació exclamativa, el gramàtic distingeix diversos elements:

— *interjeccions pròpies*: «crits més o menys articulats, generalment monosil·làbics, als quals hom ha anat associant un cert significat, però dins un món molt imprecís» (Badia, 1994, p. 110). Badia constata que n'hi ha de bisíl·labes i que moltes onomatopèies fan funcions d'interjecció (*plaf!*, *puf!*, *pum!*, *xap!*, *xec!*). També observa que n'hi ha que de vegades es poden considerar parts de l'oració i que admeten morfemes de flexió (*els ais*).

— *interjeccions impròpies* (mots usats exclamativament que han perdut llur significat) i *vocatus*.

— *frases exclamatives*: estan formades per dues o més paraules, una de les quals sol ser un verb, si més no implícit. Per exemple, *si us plau*, *per Déu*.

— *oracions gramaticals normals exclamatives*, del tipus *estem ben arreglats!*

Finalment, hi ha diverses gramàtiques centrades en el valencià o el català de les Illes que ni fan esment d'aquestes peces, com ara la de Sanchis Guarner (1950), Lacreu (1995) i Valor (1988) o la de Francesc de Borja Moll (1968).

Aquestes són les breus referències a interjeccions o onomatopeies que trobem a les principals gramàtiques del català. Pel que fa a la *Gramàtica del català contemporani*, la comentarem en el darrer apartat, ja que ens servirà de base.

Les *gramàtiques del castellà* consultades tampoc no dediquen apartats gaire extensos a les interjeccions i presenten poques innovacions. A la gramàtica de Bello (1847) es defineix la interjecció com «una palabra en que parece hacernos prorumpir una súbita emoción o afecto, cortando a menudo el hilo de la oración como *ah, eh, oh, he, hi, ay, sus, bah, zas, hola, tate, cáspita*» (Bello, 1847, p. 190). Bello fa palès que alguns noms i verbs poden funcionar com a interjeccions i fa comentaris generals que poden arribar a sorprendre i que apuntem a tall d'anècdota: «Debe evitarse el uso irreverente que se hace de los nombres del Ser Supremo, del Salvador, de la Virgen y de los Santos, como simples interjecciones» (Bello, 1847, p. 190). Ara bé, el gramàtic fa notar encertadament la polisèmia d'aquestes peces indicant que cada interjecció sol emprar-se en casos molt diversos perquè hi ha més estats anímics que no pas interjeccions i que el significat es destria per la modulació de la veu i el gest.

A *Esbozo de una nueva gramática de la lengua española*, de la Real Academia Española (1973), només es fa referència a les interjeccions en parlar de l'entonació exclamativa i es classifiquen en pròpies (*joh!, jay!, jhuy!*) i derivades (*bueno, diablo, anda*).

La gramàtica on trobem una de les descripcions més detallades del fenomen interjectiu és la d'Alcina i Blecua (1975). Tot i que els autors fan evident la difícil delimitació d'aquestes peces, les consideren un grup heterogeni residual amb uns trets comuns, els més significatius dels quals són els següents: *a*) el valor d'algunes interjeccions s'entén pel context, ja que no tenen contingut semàntic, mentre que altres es poden substituir per vocatius, frases exclamatives o fins i tot oracions; *b*) poden presentar irregularitats fonemàtiques (*pss, chist, pfif*); *c*) tenen una entonació particular, i *d*) formen enunciats independents amb una unitat melòdica (Alcina i Blecua, 1975, p. 819).

Pel que fa als tipus d'interjeccions, Alcina i Blecua mantenen la classificació tradicional en pròpies o primàries (dins d'aquestes inclouen les onomatopeiques) i impròpies o secundàries. També proposen una classificació pel sentit: emocionals (expressen emocions de diversa mena), imperatives (per ordenar) i expletives (per reforçar l'expressió). Quant a les onomatopeies, les consideren intents de reproduir una cosa amb els seus propis sons. Observen que es poden usar aïlladament o com a aposicions en enunciats, i que també es poden substantivar i formar noms.

Seco (1989), per la seva banda, distingeix tres tipus d'interjeccions amb criteris semanticopragmàtics: imitatives (*zas*), expressives (*ah*) i apel·latives (*chist, eh*). Com a trets principals d'aquesta unitat, Seco assenyala que no està sotmesa a cap concordança, que no pertany a l'entramat de l'oració, que té una entonació inde-

pendent, que se separa amb comes de la resta de la frase, que pot aparèixer agregada a una oració o sola (en una oració d'un sol constituent), que de vegades és la simple transcripció d'un soroll (*guau*, *crac*, *glub*) i que pot estar formada per paraules d'altres categories gramaticals (formació per translació).

Quant a les onomatopeies, les descriu molt breument en abordar l'adquisició i la invenció de lèxic, i únicament apunta que són creacions amb una motivació no lingüística però sí real: «son las que convierten en palabra un ruido (onomatopeyas) como chasquido, zumbir, triqueteo, paco (francotirador)» (Seco, 1989, p. 233). Com es pot veure pels exemples, en aquest paràgraf no les relaciona amb les interjeccions.

Teso caracteritza aquestes unitats per la «indiferenciación de partes y la máxima dependencia del entorno» (Teso, 1990, p. 365). Per ell, les interjeccions són signes autònoms que depenen molt del context i que poden formar missatges aïllats o poden formar part d'un missatge superior. Afirmar que aquestes peces figuren sobretot en diàlegs i que són el tipus d'estructura més primitiu —no vol dir que siguin les peces més antigues documentades sinó que l'estructura és anterior a la frase o l'oració.

A Alarcos Llorach (1994) es defineix la interjecció com un tipus de mot autònom que forma per si sol enunciats independents. Dos trets són fonamentals: l'entonació exclamativa i la intenció comunicativa. El contingut concret de les interjeccions, segons l'autor, només es pot esbrinar mitjançant el context i, dependent de la funció comunicativa, es poden classificar en onomatopeïques (adaptacions fonemàtiques de sorolls i accions, com *rin rin rin*, *pla, pla*), apel·latives (*eh*) i simptomàtiques (manifesten l'estat d'ànim del parlant: *ah*, *ajá*, *ay*, *bah*). A banda d'aquestes, hi ha altres mots que, aïlladament i amb entonació exclamativa, poden funcionar com a interjeccions: són les impròpies, de les quals en comenta unes quantes.

Gómez Torrego (1998), per la seva banda, considera que les paraules tòniques que formen enunciats exclamatius per si soles (*¡ay!*, *¡vaya!*) són interjeccions, mentre que quan es tracta de grups són frases o locucions interjectives. Tres aspectes són centrals per al lingüista: l'entonació exclamativa, el significat dependent del context i el fet que no realitzin cap funció en l'oració ni relacionin elements. En la seva classificació distingeix les imitatives, formades per onomatopeies (*¡zas!*); les expressives, que expressen sentiments (*¡uf!*); les apel·latives, que actuen sobre el receptor (*¡pss!*), i les formulàries, emprades per acomiadar-se, saludar, etc. (*¡hola!*). Ja per acabar, observa que certes paraules tòniques o grups de paraules poden usar-se com a interjeccions (substantius i grups nominals, adjectius, etc.).

Finalment, a Bosque i Demonte (1999), Alonso-Cortés —que també aborda aquest tema a (1999a)— defineix la interjecció com «una palabra constituida ge-

neralmente por una sola sílaba en cuyo ataque y coda pueden aparecer fonemas que no aparecen en final de palabra en el léxico patrimonial, colocada preferentemente en posición inicial, y cuyo significado es enteramente expresivo» (Alonso-Cortés, 1999b, p. 4025).

Quant a la classificació, manté la tradicional entre pròpies (*aj, psche*) i impròpies (*anda, caracoles*). L'autor considera que les interjeccions no tenen contingut proposicional sinó que «la proferencia interjectiva sólo indica la fuerza illocutiva de ese acto, y cuando acompaña a los actos expresivos es la mera manifestación del estado mental» (Alonso-Cortés, 1999b, p. 4027). A partir d'aquesta força illocutiva, i d'acord amb les quatre grans categories d'actes illocutius de Searle (1969), proposa classificar-les en:

— *assertives*: indiquen que el parlant s'ha adonat d'alguna cosa (¡Ah! Ya los veo) o que està rumiant alguna cosa sense explicitar-ne el contingut totalment (¡Ay, es verdad!). Amb les assertives negatives s'expressa rebuig, menyspreu, incredulitat o indiferència.

— *instatives* (directives o conatives): acompanyen un imperatiu indicant la força illocutiva de l'acte (¡Chist, no digas tonterías!).

— *expressives*: poden manifestar tota mena d'afectes, com ara espant, temor, alegria, etc.

El lingüista atribueix a les interjeccions un seguit de característiques:

— Fonològicament, gairebé totes les interjeccions pròpies són monosil·làbiques i tenen l'estructura (C)V(C), tot i que poden presentar irregularitats.

— Morfològicament, l'inventari d'interjeccions és tancat perquè les possibilitats combinatòries són limitades. Com que es tracta d'una paraula tònica i mòbil, es considera un morfema lliure i, a més, invariable (excepte *ay*) que es pot duplicar (*ay, ay, ay*). Tot i que no és habitual, la derivació és possible (*ayear*).

— Sintàcticament, hi ha algunes interjeccions que es gramaticalitzen i adquireixen propietats lèxiques i, per tant, sintàctiques (per exemple, *ay de mí* o *ah de la casa*). Partint d'això, es considera que les propietats de la interjecció permeten delimitar un tipus de paraula interjectiva que forma frase i que anomena frase interjectiva.

Pel que fa a les onomatopeies, el lingüista no les considera interjeccions perquè, tot i que tenen una estructura fonològica semblant, els manca el propòsit locutiu de les interjeccions pròpies. La seva proposta és encabir-les en una subclasse de noms que anomena noms de sorolls. Tampoc no considera interjeccions els noms onomatopeics emprats per cridar el bestiar ni sons inarticulats com els clics, les vibracions labials (*brrr*) o les fricacions velars (*aggg*). D'altra banda, l'autor fa notar que els mots onomatopeics, al contrari de les interjeccions, poden integrar-se a les oracions i actuar com a adverbis o adjectius, casos en què funcionen com a ideòfons.

En resum, en aquesta gramàtica es distingeixen interjecció, onomatopeia i ideòfon, i se'ls atribueixen les característiques següents:

— La interjecció és una categoria lèxica amb una funció illocutiva que no funciona com a predicatiu. En podem observar exemples a «¡Ay!, nos habéis asustado» o a «¡Chist, no digas tonterías!».

— L'onomatopeia no té funció illocutiva ni funciona com a predicatiu, però és una categoria lèxica. Per exemple, «Un presuroso tac, tac, tac de tacos breves resonó en el patio» o «Sufrió toda la noche la molestia indecible de oír constantemente el miiii del absorbedero».

— L'ideòfon no té funció illocutiva, però és una categoria lèxica i funciona com a predicatiu. És una paraula onomatopeica que intensifica el significat de la paraula en què incideix. Per exemple, «El agateador [...] se desliza, tiit-tiit, tabla abajo» o «[...] mientras doña Palmira palmoteaba, plá-plá-plá».

Tot seguit descrivim la informació continguda en algunes de les *gramàtiques de l'anglès* més representatives, sense seguir un ordre estrictament cronològic. Primer presentem la informació d'un grup de gramàtiques que tenen continuïtat: Quirk, Greenbaum, Leech i Svartvik (1972), Quirk i Greenbaum (1973), Leech i Svartvik (1975) i Quirk i Crystal (1985). Després ens referim a les aportacions de Curme (1935), Zandvoort i Van Ek (1957), Huddleston (1986), Greenbaum i Quirk (1990) i Givón (1993), per acabar amb Biber *et al.* (1999). No comentem la gramàtica de Downing i Locke (1992) perquè no hi figura cap observació sobre les interjeccions.

Quirk, Greenbaum, Leech i Svartvik (1972) consideren les interjeccions una part del discurs i donen *oh*, *ah*, *uhg* i *phew* d'exemples. Observen que les interjeccions poden presentar sons que altrament no es donen en anglès (*whew*, *tut-tut*) i les defineixen com a mots emotius sense contingut referencial. Quirk i Greenbaum (1973) no donen gaire informació sobre les interjeccions i només les classifiquen dins les parts de l'oració que formen una classe tancada. Leech i Svartvik (1975), per la seva banda, les defineixen com a mots que només tenen la funció d'expressar emocions i presenten una llista semblant a la de la primera gramàtica. Finalment, Quirk i Crystal separen les classes de paraules en tancades i obertes i hi afegeixen dues categories menors: els numerals i «the marginal and anomalous class of interjections (*oh*, *ah*, *ugh*, *phew*)» (Quirk i Crystal, 1985, p. 67), que no saben ben bé en quina classe incloure. D'una banda, creuen que es podrien atribuir a la classe tancada perquè són poques les interjeccions ben fixades però, contràriament a la resta d'unitats de la classe, són perifèriques a la gramàtica, és a dir, no entren en construccions amb altres tipus de mots. De l'altra, es podrien considerar una classe oberta perquè se'n poden crear lliurement mitjançant onomatopeies. La qüestió, per tant, no es resol. Pel que fa als aspectes fonològics, observen que sovint inclouen sons no usats en anglès i això fa que siguin en certa manera

perifèriques a la llengua. Finalment, quant al significat, les consideren mots que només expressen emocions.

Vegem ara altres gramàtiques anteriors i posteriors que han estat importants per a la llengua anglesa. Curme defineix les interjeccions com un «outcry to express pain, surprise, anger, pleasure or some other emotion, as *Ouch!*, *Oh!*, *Alas!*, *Why!*» (Curme, 1935, p. 105). Segons l'autor, les interjeccions solen correspondre a les formes més antigues de la parla i representen el tipus de frase més primitiu. Per tant, no són paraules sinó frases, frases que també es poden trobar dins d'altres frases sense establir-hi cap relació gramatical però deixant-hi una empremta semàntica.

Zandvoort i Van Ek (1957), en la que vol ser una gramàtica descriptiva de l'anglès contemporani, defineixen les interjeccions com a «natural ejaculation(s) viewed as part(s) of speech» (Zandvoort i Van Ek, 1957, p. 208) i distingeixen les regulars (*oh!*) de les ocasionals (*damn!*, *dear me!*), que pertanyen a altres categories. També observen que les interjeccions poden anar prefixades, i a vegades suffixades, a una frase (*Oh, what a lie!*; *We came too late, alas!*).

Més recentment, Huddleston (1986) reproduïx la classificació tradicional i observa que les interjeccions s'havien inclòs com una de les vuit parts del discurs. Dóna com a exemples peces com *ouch*, *oh*, *alas*, *grrrr*, *psst* i afirma que el terme *part of speech* ha donat pas en gramàtiques modernes al de *word-class* o *form-class*. L'autor reproduïx la definició de Curme (1935), però la considera inadequada perquè no dóna criteris suficients per assignar les unitats a una determinada classe i, després de revisar la classificació en classes obertes i tancades, opina que s'hauria de refer. Les referències a les interjeccions, però, s'acaben aquí i no fa propostes noves. Tot i que a cada capítol tracta d'una categoria diferent, afirma: «I shall not say anything more about interjections, which are integrated into sentence structure in only the most tenuous way» (Huddleston, 1986, p. 122).

Ja en la dècada dels noranta, Greenbaum i Quirk (1990) —igual que Quirk i Crystal (1985)— consideren els numerals i les interjeccions categories a banda i l'únic comentari sobre les interjeccions es troba en una nota on es defineixen aquestes peces com a mots purament emotius que no estableixen relacions sintàctiques.

Givón (1993) defineix les interjeccions com una classe heterogènia amb un ampli ventall de funcions entres les quals destaquen les expressives i les sociointeractives. El lingüista les considera una «transition area of the grammar» relacionada amb qüestions com la interacció, la cortesia, el flux de la conversa, etc. De fet, les situa en una mena de posició pont entre el comportament comunicatiu i l'interpersonal.

Finalment, a la *Longman Grammar of Spoken and Written Language*, una gramàtica elaborada per Biber i altres lingüistes partint d'un corpus, s'hi distin-

geixen tres grans classes de paraules: les unitats lèxiques (noms, verbs, adjectius i adverbis), les unitats funcionals i el que anomenen *inserts*. L'exemple prototípic d'*insert*, segons ells, és la interjecció, però també es poden incloure sota aquesta denominació salutacions i comiats, marcadors discursius, senyals per cridar l'atenció, preguntes confirmatòries, respostes, marques de vacil·lació, fórmules d'agraïment, la unitat de cortesia *please*, fórmules de disculpa i expletius.

Els trets centrals que atribueixen a aquestes unitats són els següents: *a)* poden aparèixer soles sense formar part de cap estructura gramatical més gran; *b)* poden estar unides prosòdicament a una estructura més gran; *c)* rarament es troben en posició intermèdia en una estructura sintàctica; *d)* són morfològicament simples; *e)* no són homònimes de paraules d'altres categories; *f)* no tenen significat denotatiu, sinó que l'ús es defineix per la funció. Aquesta definició inicial l'amplien per abraçar també unitats com ara *God* o *sorry* que es fan servir aïlladament i fins i tot unitats que contenen més d'una paraula ortogràfica, però que es comporten lèxicament i pragmàticament com una fórmula inanalitzable (*thank you, excuse me*).

Pel que fa a les funcions d'aquestes unitats, els autors consideren que són versàtils. Així, per exemple, la interjecció més comuna (*oh*) també comparteix les funcions de marcador discursiu i de resposta. Les interjeccions les analitzen a fons al capítol 14 («The Grammar of Conversation»), on les estudien partint d'un corpus de conversa i les defineixen com a «inserts which have an exclamatory function, expressive of the speaker's emotion» (Biber *et al.*, 1999, p. 1083). Donen com a exemples *oh, ah, cor, aha, oops, whoops, ugh, ow, ouch, aargh, urgh, tt, hm, ha, yippee*. Fixem-nos que consideren que el clic alveolar *tt*, sovint repetit, és una interjecció. D'altra banda, els autors diferencien explícitament els *inserts* de les *syntactic non-clausal units*, peces que «can be given a syntactic description in terms of the structures and categories of sentence grammar» (Byber *et al.*, 1999, p. 1099). Per exemple, *poor kids, perfect, absolutely* o *for goodness' sake*.

En conjunt, i de manera excepcional, les interjeccions reben un tractament complet en aquesta gramàtica, segurament per l'èmfasi que posen en la conversa i no solament en la llengua escrita. De fet, és una gramàtica que s'allunya força de les tradicionals i que hauríem pogut incloure en els estudis pragmaticodiscursius.

Fins aquí hem presentat aportacions de les gramàtiques: sovint les interjeccions s'hi presenten com a equivalents de frase, com a enunciats amb autonomia sintàctica, i això ens ha fet plantejar la necessitat d'investigar si les interjeccions també s'han estudiat en estudis de fraseologia. Aquest és el propòsit de l'apartat següent.

2.2. LES INTERJECCIONS COM A ELEMENTS FRASEOLÒGICS

La fraseologia és un fenomen ample que, segons afirma Solà (2002) en una columna del diari *Avui*, «abraça des dels refranys fins a les interjeccions», parer

que comparteix Salvador (1995, p. 12) quan afirma que «podem tractar com a unitats fraseològiques des d'una interjecció o una locució fins a la frase feta, el proverbi, una fórmula de salutació o un aforisme autònom». No sembla forassenyat, doncs, esperar que en estudis sobre fraseologia hi trobarem referències a les interjeccions. Ho comprovarem en els estudis més significatius del català i del castellà.

Ginebra (2001 i 2003) defineix les unitats fraseològiques com a unitats polilèxiques i fixades, i completa la descripció amb diversos trets complementaris: idiomàticitat, sentit figurat, irregularitat i defectivitat. En aquest marc no cal dir que les interjeccions formades per una sola unitat no hi tenen lloc: «Així, hi ha especialistes en fraseologia que s'ocupen de l'estudi del comportament lingüístic de mots com *hola* i *adéu*, potser perquè són elements fixos des del punt de vista pragmàtic o discursiu. Ara: per a la fraseologia "estreta" determinar en quines situacions comunicatives apareix el mot *hola* i quina funció fa en el discurs no és tasca que li correspongui, sinó que més aviat es tracta d'una comesa de la pragmàtica i de la gramàtica de text. Per tant, l'estudi dels mots-frase, de les interjeccions, dels marcadors discursius i d'elements amb valor d'enunciat queda exclòs de la fraseologia "estreta", si no és, precisament, que aquests elements tenen un caràcter polilèxic.» (Ginebra, 2003, p. 15)

Lorente (2002), en una visió àmplia del fenomen, estudia totes les combinacions de mots constituïdes sintàcticament, tant si són de naturalesa gramatical, lèxica o fraseològica, i hi atribueix tres trets bàsics: introducció en bloc a la competència lèxica, tendència a la fixació formal i significat generalment no composicional. La lingüista classifica les unitats segons si funcionen com a unitats gramaticals, com a paraules o extensions de paraules, o com a expressions o oracions autònomes. Així, distingeix locucions gramaticals (conjuntives, prepositives, quantificacionals), locucions lèxiques (verbals, adjectivals, adverbials, nominals), construccions lexicalitzades de funció expressiva i fraseologismes oracionals (frases fetes, dites, màximes, proverbis, parèmies, refranys). Les penúltimes corresponen a construccions fraseològiques i inclouen des de fórmules de cortesia fins a interjeccions (*Àngela Maria!*, *moltes gràcies*). Lorente no inclou interjeccions formades per una sola unitat perquè se centra únicament en la combinatòria.

Sancho (1999), a diferència d'altres autors, no considera que les unitats fraseològiques hagin de ser unitats pluriverbals, sinó que en destaca el caràcter repetit com a tret distintiu, és a dir, el fet que siguin unitats prefabricades associades a un context comunicatiu. Això permet explicar que algunes interjeccions com *salut!*, *ànim!* o *adéu!* s'interpretin com a unitats fraseològiques. El lingüista les emmarca en la teoria de la gramaticalització i els atribueix una sèrie de trets que no considera ni necessaris ni suficients: són segments repetits gramaticalitzats en diferents graus, unitats idiomàtiques fixades que de vegades presenten alteracions fonèti-

ques o estructurals i que tenen un ús pragmàtic molt lligat al context. Sancho dedica bona part de l'atenció a les unitats fraseològiques especialitzades en usos pragmaticodiscursius, i tot un capítol està centrat en les interjeccions *mira*, *agosa(d)es/ausa(d)es!* i *xe!* A Sancho (2001) continua en aquesta línia i analitza, d'una banda, *gosa(d)es/ausa(d)es* i *d'a xavo!* i, de l'altra, verbs gramaticalitzats que han passat a funcionar com a interjeccions (*mira*, *tira*, *vinga*, *vaja*, etc.).

Amb un enfocament semblant, Salvador (1995) relaciona la fraseologia amb els processos de gramaticalització i dona com a exemples una bona colla d'interjeccions (*ah*, *òndia*, *oi*, *home!*) fent referència a treballs com els de Fillmore, Kay i O'Connor (1988). Salvador desvincula el concepte d'idiomaticitat de l'extensió sintagmàtica de la unitat i obre les portes a interjeccions formades per un sol mot: «En aquest sentit, marcadors que consten d'una sola paraula, com són les interjeccions pròpies (*ah*, *òndia*, o la partícula de pregunta confirmatòria *oi?*), [...] poden ser considerades unitats fraseològiques amb la mateixa legitimitat que els marcadors pluriverbals» (Salvador, 1995, p. 24). De fet, la idiomaticitat és per a Salvador (2001) el tret principal, al costat de la irregularitat sintàctica, la fixació, el caràcter d'unitat repetida i l'assumpció de funcions pragmàtiques i discursives.³

Ja en l'àmbit castellà, Corpas (1996) defineix les unitats fraseològiques com a peces lèxiques formades per més de dues paraules gràfiques en el límit inferior i amb l'oració composta com a límit superior que es caracteritzen, en major o menor grau, per l'alta freqüència d'ús i de coaparició dels elements integrants, per la institucionalització (fixació i especialització semàntica), per la idiomaticitat i per la variació potencials. Després de repassar diverses classificacions, en proposa una de basada en el criteri d'enunciat (acte de parla) i el de fixació, en la qual es distingeixen tres esferes: col·locacions, locucions i enunciats fraseològics. Aquest últim grup correspon a unitats de comunicació mínimes en què s'inclouen parèmies (amb significat referencial) i fórmules rutinàries (significat social, expressiu o discursiu). Les interjeccions coincideixen en bona part amb aquestes fórmules rutinàries (Corpas, 1996, cap. 5), que apareixen en situacions comunicatives concretes i que l'autora classifica en fórmules discursives i fórmules psicosocials (expressives, comissives, directives, assertives, rituals).

Ruiz Gurillo (1997, 1998, 2001), per la seva banda, és conscient de la gradualitat de la fraseologia i, per als seus propòsits, adopta una concepció estreta del fenomen. Atribueix a les unitats fraseològiques diversos trets fonètics i fonològics (separació en l'escriptura, reducció fonètica i trets fonètics peculiars), morfològics (paraules diacrítics o anomalies estructurals, relacions amb la derivació i la composició), sintàctics (fixació, components lèxics invariables, no commutables,

3. Vegeu també Cuenca (2001), Safont i Salazar (2001), Oller (2001) i Bladas (1997) per a altres aproximacions al fenomen.

no permutables i no separables), lexicosemàntics (no-composicionalitat, motivació, tropologia) i pragmàtics (s'aprenen de memòria, freqüència d'ús alta, iconicitat i valors sociolingüístics). A Ruiz Gurillo (1997) se centra en els SN fraseològics, SV fraseològics i SP fraseològics, per als quals estableix un continu des dels exemples prototípics fins als més perifèrics, però no hi trobem exemples que encaixin amb les interjeccions. A Ruiz Gurillo (1998) tracta de la fraseologia col·loquial de l'espanyol i se centra sobretot en les locucions adverbials, tot i que fa esment d'enunciats fraseològics que corresponen a fórmules rutinàries com les descrites per Corpas entre les quals sí que hi ha interjeccions (*¡madre mía!*). Finalment, a Ruiz Gurillo (2001) analitza les unitats fraseològiques —especialment algunes de desautomatitzades— dins el marc de la teoria de la rellevància, però cap unitat correspon a una interjecció.

En resum, i focalitzant en el que ens interessa, veiem dues perspectives en relació amb les interjeccions: els que consideren que només poden ser fraseològiques unitats polilèxiques i exclouen, per tant, moltes interjeccions i els que són de l'opinió contrària. En qualsevol cas, queda demostrat que les interjeccions també han estat estudiades en treballs sobre fraseologia.

2.3. ESTUDIS ESPECÍFICS SOBRE LES INTERJECCIONS

És habitual parlar de la poca consideració que les interjeccions han tingut en comparació amb altres categories gramaticals, però també és cert que darrerament s'està produint una revifada de l'interès per aquestes unitats que es concreta en monografies i articles. En aquest apartat presentem els estudis més representatius que aborden aquestes unitats sota la denominació explícita d'interjecció en diferents tradicions (catalana, castellana, francesa, portuguesa, alemanya i anglesa) i amb enfocaments diversos.

En l'àmbit català destacaria la proposta de Carles Castellanos, coneguda en un seminari sobre traducció de còmics que va impartir a la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB) el 1995, recuperada a partir de Cortés (1995) i Pratdesaba (1995) i complementada amb un document elaborat per Castellanos i Lozano (1998). En la proposta inicial, Castellanos diferencia les interjeccions en primàries o secundàries: les primàries se subdivideixen en vocals (crits, clics, xisclets, etc.), verbals —fonemes propis de la llengua— (*ah!*, *oh!*, *ei!*, *apa!*, etc.) i onomatopeïques; les secundàries corresponen a altres parts de l'oració transformades en exclamacions, com *vaja!*, *dimoni!* o *vinga!* Les onomatopeïes les separa en físiques (*barrabam!*, *penyau!*), animals (*bub-bub*, *quiquiriquic*) i humanes (*atxim!*, *ha*, *ha!*). D'aquestes darreres n'hi ha d'orals (reprodueixen els sons emesos amb els òrgans de fonació) i no orals (representen sons produïts per l'home però no pels òrgans de fonació, com els batecs del cor, el soroll del dormir, etc.). La innovació és la se-

paració vocals/verbals, opció que entronca amb els estudis paralingüístics que presentarem més endavant.

En la darrera proposta, elaborada amb Lozano, defineix les interjeccions com a unitats mínimes expressives de tipus exclamatiu pròpies de la llengua oral. Considera pertinent la distinció entre interjecció (emissions comunicatives amb valor de proposició) i onomatopeies (representacions simbòliques de sons naturals emesos per diferents subjectes independentment de les funcions comunicatives) i proposa la classificació següent: *a*) interjeccions, subdividides en impròpies i pròpies (estrictes, onomatopeiques i no verbals o clics), i *b*) onomatopeies, subdividides en humanes (orals i no orals), animals i físiques. Malgrat tot, fa èmfasi que no són categories discretes i n'analitza els processos de formació i l'estructura d'una manera molt general. El més interessant del seu treball és el buidatge de diverses fonts lexicogràfiques i estudis previs per elaborar una recopilació d'interjeccions i onomatopeies formada per sis-centes entrades.

Altres treballs centrats en les interjeccions són diversos articles de Cuenca (2000, 2004*b*) —que no comentem aquí, perquè considerem que formen part de la proposta presentada a la gramàtica i ja hi aprofundirem en el darrer apartat—, el treball d'investigació de Torres Vilatarsana (1999) —que estudia les interjeccions d'un corpus de converses reals i presencials—, Sancho (en premsa) i Matamala (2001).

En la tradició hispana —en què trobem treballs com els de Calvo (1997), Carnicé (1968) o Luna (1996)—, és significativa l'aportació de Lope Blanch (1956, 1962, 1983), que, després de fer un repàs del tractament de la interjecció —com a part de l'oració, com a oració, com a element que no és ni part de l'oració ni oració i com a element ni tan sols gramatical—, afirma que la interjecció no es pot considerar una categoria gramatical, ja que només es relaciona ocasionalment amb altres parts del discurs. I hi afegeix que, si funcionalment no és una categoria gramatical, fonològicament tampoc ho pot ser. Ara bé, accepta que aquestes unitats tinguin cert valor lingüístic, intercomunicatiu o expressiu, bastant difícil de determinar i molt proper als gestos que acompanyen la cadena fònica. El lingüista qualifica el significat d'ocasional, depenent de les circumstàncies. En resum, considera que no es pot atribuir a les interjeccions un valor gramatical i que són «un hecho lingüístico extragramatical, ya que ni como parte ni como equivalente de la oración tienen realidad alguna» (Lope Blanch, 1962, p. 23).

Un estudi dedicat exclusivament a la interjecció és el de Rojas (1981), que defineix aquestes unitats de la manera següent: «Puede ser considerado un monema o pequeño conjunto de monemas ya que como toda unidad lingüística está dotada “de una forma vocal y un sentido” y puede sistematizarse en relación con otros monemas fonética o semánticamente, mientras gramaticalmente (según ya vimos) puede desempeñarse como oración en algunos casos» (Rojas, 1981, p. 35).

La lingüista divideix les interjeccions en primàries i derivades i subdivideix aquestes darreres en formes simples i girs interjectius. Si bé vacilla sobre el seu caràcter lingüístic en analitzar-ne l'estructura fonològica, conclou que es tracta d'un signe lingüístic que compleix fonamentalment la funció expressiva i que presenta particularitats accentuals i tonals. El significat és ocasional i depèn de la situació de l'emissor en el discurs i dels seus impulsos emotius. Observa també que la interjecció presenta variació geogràfica i sociocultural i que les seves formes abasten des del crit fins a construccions el·líptiques diverses. Morfològicament, diu ben poc de les primàries i, respecte de les derivades, afirma que solen ser invariables tot i que de vegades formen diminutius. Apunta una evolució des del crit fins a construccions el·líptiques diverses. Sintàcticament, considera que sempre poden constituir una clàusula i en certes ocasions una oració. Finalment, també posa en relleu les variacions geogràfiques i socioculturals en l'ús de les interjeccions.

Una de les obres cabdals per al castellà és la d'Almela Pérez (1982), on es relacionen els trets següents amb les interjeccions: *a*) són fixacions convencionals que no es poden confondre amb els gestos; *b*) demanen una entonació especial, tot i que no és un tret exclusiu d'aquestes peces; *c*) el paral·lelisme i la cinèsica hi tenen un paper destacat; *d*) no signifiquen afecte, sinó que el designen; *e*) el seu significat és inanalitzable semànticament, i *f*) morfosintàcticament, tenen forma i fan unes funcions —expressiva, representativa i apel·lativa— i, per tant, són gramaticals.

Després d'una anàlisi exhaustiva, el lingüista arriba a la conclusió que la interjecció és un lexisme autovalent factitiu: lexisme perquè és un «modo de ser lingüístico, dentro del discurso repetido» (Almela Pérez, 1982, p. 73), perquè és una unitat fixa i estereotipada; autovalent perquè, sintàcticament, no està regida per cap membre de la cadena sintagmàtica, tot i que això no vol dir que no pugui regir un altre element integrant del discurs, i factitiu perquè té un significat que es completa en relació amb el cotext i el context, és a dir, són unitats que fan, no que representen (dir *hola* és fer una salutació, mentre que dir *et saludo* és dir una salutació).

Pel que fa a la classificació, creu que en les anteriors s'han barrejat criteris i en proposa diverses tenint en compte diferents criteris: el formàntic (Almela Pérez, 1982, p. 94-100) i el semàntic (Almela Pérez, 1982, p. 101-107). Dins d'aquesta darrera, i a partir dels actes de parla, distingeix cinc tipus d'interjeccions: de judicis, de compliments, de compromisos, de comportaments i d'argumentacions.

Quant a les onomatopeies, les considera mots fonosimbòlics o naturals que es poden classificar en imitacions de sons, veus per adreçar-se als animals i veus d'ambient infantil. L'autor afirma que, pel fet d'integrar-se en aquests grups, no són necessàriament interjeccions, però sí que «algunas formas interjectivas se presentan como onomatopeyas» (Almela Pérez, 1982, p. 101).

Un altre llibre sobre les interjeccions és el de Martínez Álvarez (1990), en què en distingeix tres tipus: les que adapten sorolls o accions mitjançant un significant onomatopèic i expressiu; les que serveixen per apellar l'interlocutor, atreure la seva atenció o imposar-li una actitud, i les que manifesten l'estat d'ànim del parlant. La interjecció és definida com un sintagma autònom no analitzable en unitats significatives menors que funciona com un enunciat independent. Se'n destaca l'entonació exclamativa, relacionada amb la intenció comunicativa dels enunciats interjectius: manifestar actituds, sentiments i sensacions del parlant i apellar a l'oient. Finalment, quant al significat, Martínez Álvarez diu que només es pot esbrinar gràcies al context o del cotext.

Amb un enfocament més pragmaticodiscursiu, hi ha un treball de Fuentes i Alcaide (1996) que presenta les interjeccions com a operadors de modalitat (elements o procediments que expressen la modalitat, és a dir, l'actitud del parlant de forma externa al *dictum*), enfocament semblant al de Di Tullio i Suñer (2002). Les autores defineixen la interjecció com un «elemento que pertenece a ese conjunto de unidades enmarcadoras del discurso [...] cuyo contenido léxico no es de carácter designativo, sino coordinativo» (Fuentes i Alcaide, 1996, p. 263). També fan notar que aquestes peces no funcionen dins de cap enunciat major, excepte en casos excepcionals, i que poden aparèixer totalment aïllades, anteposades, en posició intermèdia o en posició final, complint funcions diferents (Fuentes i Alcaide, 1996, p. 269-270).

A partir de la modalitat que expressen, distingeixen diversos tipus d'interjeccions. Les de modalitat marcada inclouen les expressives i les apel·latives. Les primeres se subdivideixen en pures (emotives, valoratives, optatives) i fàtiques i les segones també se subdivideixen en pures (de forma factual o forma lingüística) i fàtiques.

Basant-se en aquesta divisió, les autores analitzen 478 interjeccions d'un corpus de parla de Sevilla (Lamíquiz, 1983; Lamíquiz i Roperó, 1987, i Ollero i Pineda, 1992). Alguns dels punts de l'anàlisi que ens han semblat interessants per a la delimitació de la interjecció són els següents: en primer lloc, entre les interjeccions analitzades trobem la forma *fff*, sobre la qual observen: «el caso concreto de esta forma es curioso porque su forma ni siquiera está recogida en los repertorios léxicos como interjección, sino como “sonido con que se expresa repugnancia. [...] También se expresa con el sonido producido por el aire, el vapor, etc., escapándose por una abertura” (Mª Moliner: 1984, s. v. *fff*...): es decir, se recoge como una simple onomatopeya, pero con “valor modal”, pues se dice que “expresa” cierta actitud de repugnancia hacia algo» (Fuentes i Alcaide, 1996, p. 294). Aquesta observació fa evident que hi ha formes que són difícils de categoritzar i que sovint algunes interjeccions s'han considerat sorolls. En segon lloc, les autores troben diverses transcripcions d'una interjecció, com *pff/puf* i *psch/pss/psh/sss*, cosa

que evidencia la vacil·lació en la representació ortogràfica d'algunes formes. En darrer lloc, les interjeccions amb un ús fàtic inclouen *umm/mmm*, *eee/eh* i *psch/psss*, que consideren elements modals emprats com a connectors.

Un altre estudi destacable és el de Torres Sánchez (2000), que, després d'un repàs històric, manifesta que la interjecció és un element lingüístic utilitzat en el procés comunicatiu que correspon a una categoria gramatical distintiva amb uns trets fonètics i gramaticals específics, i inicia una aproximació pragmàtica al fenomen. Afirmar que les interjeccions tenen un valor expressiu actitudinal, si bé la funció fàtica també hi és present —perquè són unitats modals que emfasitzen la intenció del parlant envers l'oient. Considera que no tenen un valor lèxic designatiu, tot i que, adoptant una visió més àmplia del concepte «significat», accepta que les interjeccions són elements significatius que codifiquen procediments per recuperar actituds dels parlants i que adquireixen diversos sentits segons el context comunicatiu. Torres Sánchez creu que l'anàlisi de les interjeccions s'ha de vincular a continguts no-veritatius-condicionals i estudia aquestes peces tenint en compte les principals teories pragmàtiques (actes de parla, teoria de la conversació de Grice i teoria de la pertinència de Sperber i Wilson) per tal d'establir el marc teòric més adequat. Després de descartar les dues primeres per diversos motius, acaba emmarcant la seva proposta interpretativa de les interjeccions en la tercera línia.

Torres Sánchez distingeix d'entrada interjeccions (pròpies i impròpies) i onomatopeies. No vol incloure les onomatopeies dins les interjeccions perquè considera que aquestes últimes tenen trets lingüístics i pragmàtics molt diferents. Considera que les interjeccions funcionen com a elements de caràcter procedimental que no contribueixen al contingut proposicional dels enunciats on apareixen i que tenen la funció de guiar el receptor, el qual, de tots els possibles valors atribuïts a les interjeccions i emmagatzemats com a informació enciclopèdica en la memòria, ha d'inferir una actitud determinada de l'emissor segons el context i la interpretació més pertinent. En relació amb les interjeccions impròpies, les explica per processos de gramaticalització amb un procés de subjectivització inherent.

Partint de diversos autors i introduint-hi elements de la teoria de Sperber i Wilson, distingeix *a)* interjeccions pròpiament dites o pures, que es classifiquen en interjeccions amb valor emotiu, interjeccions amb valor apel·latiu i interjeccions amb valor cognitiu (de contradicció, de reforç o de reflex d'implícacions contextuais), i *b)* interjeccions fàtiques, que intervenen en la fase inferencial de recuperació d'implícatures en el procés interpretatiu, i no en les explicatures d'alt nivell. L'autora acaba conclouent que les interjeccions poden aportar diferents valors segons el context d'ús i fins i tot més d'un valor actitudinal al mateix temps.

Més recentment, en la col·lecció «Cuadernos de Lengua Española», s'han publicat dues monografies sobre la interjecció que pretenen ser complementàries: a la primera, López Bobo (2002), es descriuen els trets gramaticals d'aquestes uni-

tats i, a la segona, Cueto i López Bobo (2003), es completa la descripció fent èmfasi en aspectes semàntics i pragmàtics.

López Bobo (2002) considera les interjeccions unitats lingüístiques, culturals i idiomàtiques que formen una categoria gramatical independent. Creu que són signes inarticulats que es caracteritzen per la fixació gramatical, la forta indeterminació semàntica, la total dependència de l'entorn i un significat molt vinculat a la modalitat que no es pot descompondre en trets menors. Al principi les considera sintagmes (signes autònoms mínims des del punt de vista funcional) que no poden formar part d'una unitat superior, però després s'hi refereix com a incisos, segments extrapredicatius que poden funcionar com a enunciats independents amb una configuració melòdica peculiar, tot i que a vegades formen part d'estructures més àmplies.

Quant a classificacions, les separa, d'una banda, en pròpies o impròpies —en aquest darrer grup en distingeix diversos tipus segons la procedència i el grau de lexicalització. De l'altra, i basant-se en la funció, distingeix les representatives (vinculades a la situació extralingüística), les expressives (vinculades a l'emissor) i les apel·latives (vinculades al receptor), i també hi afegeix les fàtiques (vinculades al canal). De totes maneres, defensa que el valor imprescindible és el modal, l'expressiu, i que els altres són complementaris i apareixen en fases en què la gramaticalització de les unitats com a interjeccions és menor.

Aquests aspectes semanticopragsmàtics s'aprofundeixen en la monografia que l'autora escriu amb Cueto (Cueto i López Bobo, 2003). Les interjeccions s'hi defineixen com a signes sense valor conceptual, sense caràcter veritatiu condicional, però amb una forta càrrega comunicativa, que manifesten continguts instruccionals. Un dels continguts operatius més rellevants que palesen és la relació entre l'actitud del parlant i els fets, és a dir, la modalitat. Són unitats molt ambigües de naturalesa simptomàtica (manifestacions externes d'un estat interior) que modifiquen les claus interpretatives dels enunciats i que es poden fer servir de manera intencional per part de l'emissor. La situació comunicativa i el context són fonamentals per interpretar-les, per la qual cosa és imprescindible analitzar-les mitjançant enfocaments pragmàtics. És per això que les autores descriuen aquestes peces partint de la teoria dels actes de parla —les consideren indicadors il·locutius del tipus d'acció expressiva—, però se centren sobretot en la teoria de la rellevància, que consideren més útil, sobretot per la distinció entre continguts representacionals i procedimentals. Aquest darrer tipus de continguts és el que, segons elles, vehiculen les interjeccions, si bé manifesten algunes peculiaritats respecte d'altres unitats d'aquest grup: són més permeables al contorn enunciatiu i a les exigències contextuais i, a més, són una classe oberta, tret característic del primer grup.

Finalment, en presenten una tipologia segons el comportament pragmàtic en què les divideixen en *a)* interjeccions que poden ser índexs de qualsevol situació

anímica de l'emissor, molt permeables i dependents de la situació comunicativa i del context; *b*) interjeccions que garanteixen una línia inferencial que les aproxima més a l'estabilitat d'altres unitats procedimentals, amb valors més fixos; *c*) interjeccions molt marcades indexalment, però que es distancien de les dues anteriors perquè retenen certs valors lèxics de les formes originàries, i *d*) unitats perifèriques que mantenen alguns trets conceptuals de la font lèxica originària juntament amb un valor procedimental plenament desenvolupat.

Aquestes són les aportacions principals en l'àmbit català i castellà. Tot seguit ens fixem en altres tradicions, sobretot en l'anglosaxona.

En l'àmbit germànic, Ehlich (1986) publica una monografia dedicada a les interjeccions en què fa una ullada al que hi ha escrit principalment en alemany d'autors com Delava, Rauter, Burkhardt, Kühn, Burger, Knobloch, Trabant i Fielher, entre d'altres, però també en altres tradicions, i posa de manifest la varietat terminològica i el caràcter perifèric que s'ha atribuït a aquestes peces en la lingüística. Ehlich analitza les interjeccions *hm*, *na*, *oh*, *ih*, *au*, *ei*, *oi*, *hoy* i *he* des d'un punt de vista formal (variants, grafies, entonació) i funcional. Posa en relleu la importància del sistema de tons en una llengua no tonal com l'alemany i considera que una interjecció com ara *hm* es podria considerar un tipus de monema que es realitza en diferents tons que donen lloc a diverses unitats lèxiques. De fet, aquest és un dels aspectes que treballa més a fons en l'obra.

Fries (2002) —adoptat com a marc teòric de partida per Luna (1996) en un estudi aplicat al castellà— les distingeix dels crits i en referma l'estatus lingüístic fent evident la variació d'aquestes unitats i el fet que s'han d'aprendre, entre altres elements. En fa una descripció sintàctica i també semanticopragmàtica, en què distingeix les interjeccions que expressen emocions o que apellen a l'oient. També les classifica semànticament segons la funció que duen a terme (expressiva, reactiva, apel·lativa i representativa). De fet, aquest treball té els orígens en dos articles anteriors força més extensos (Fries, 1991, 1992), en què descriu aquestes peces des de diversos punts de vista. Fries considera les interjeccions unitats indeclinables que pertanyen al sistema de la llengua malgrat les peculiaritats fonètiques, destaca la importància de l'entonació en l'atribució de significats i hi distingeix cinc tons. Adoptant un punt de vista generativista —igual com fa Haegeman (1984)—, descriu les interjeccions morfològicament ([−N, −V]) i també en presenta la combinatòria sintàctica ([INT - INT], [INT - X⁰], [INT - SX]). Des d'una perspectiva semanticopragmàtica, i, partint de les funcions de Bühler, identifica les interjeccions amb l'expressió d'emocions i amb l'apel·lació, però no pas amb la representació, i en presenta una proposta de formalització.⁴

4. En la tradició alemanya vegeu també Sornig (1989), Burger (1980), Reisigl (1999) i Trabant (1983).

En l'àmbit lusòfon, destacaríem el llibre de Gonçalves (2002), que aborda les interjeccions en el marc de la teoria de l'argumentació d'Anscombe i Ducrot. Després de presentar un repàs històric exhaustiu del tractament de les interjeccions —amb un capítol dedicat a la tradició portuguesa al qual remetem el lector interessat en altres aportacions en portuguès—, després de fer un brevíssim repàs d'aspectes lexicogràfics i després de destinar un capítol extens a presentar les bases teòriques del model, l'autor considera les interjeccions marques d'actes de predicació no fràsics (o senyals lingüístics), al costat de senyals lingüístics anònims (per exemple, cartells) i fórmules interpersonals (fórmules d'obertura i de comiat, felicitacions, fórmules de conclusió, etc.). Les interjeccions es diferencien d'aquest darrer grup, segons Gonçalves, perquè són fórmules subjectives modalitzades pels elements de sentit que volen donar una imatge particular del locutor, no pas ser un model de conducta lingüística. Quant a classificacions, distingeix *a*) crits inarticulats imitatius o afectius; *b*) marques de conjur, i *c*) frases fetes. En la darrera part del treball, emprèn la descripció semàntica de les interjeccions *ah*, *pois bem* i *olha*.

En l'àmbit italià, ens centrarem únicament en les aportacions de Poggi (1981, 1991), que considerem les més rellevants. En la monografia del 1981 la lingüista s'aproxima a les interjeccions partint d'un model cognitiu elaborat a l'Institut de Psicologia del Consell Nacional de la Recerca de Castelfranchi e Parisi. Al capítol que inclou dins la gramàtica italiana de Renzi (1991), defineix les interjeccions com l'únic tipus de categoria lèxica que transmet el significat de tota una frase (per exemple, *toh!* significa «aquest fet em sorprèn»). El considera un mot-frase, una unitat que pertany al llenguatge holofràstic. N'analitza el significat a partir de les paràfrasis articulades de les interjeccions, cosa que permet detectar la presència obligatòria de díctics, i també el valor illocutiu i el contingut proposicional d'aquestes peces. En presenta els diversos trets i les classifica en unívokes (primàries i derivades) i plurívokes (cristallitzades i semiproductives), des d'un punt de vista morfològic, i en «espositive, esercitive e comportative», des d'un punt de vista pragmàtic.

En la tradició francesa,⁵ Olivier i Fauré (2000) editen un monogràfic de *Cahiers de Praxématique* centrat en les interjeccions en francès, amb articles de Rosier, Caron-Pargue, Fauré, Torterat, Drescher i Oliver amb un enfocament molt comunicatiu. A la introducció d'aquest monogràfic hi ha un repàs dels estudis sobre aquestes peces en la tradició francesa i destaquen els noms de Bally, Guillaume i Tesnière (1959).

També han abordat aquestes peces estudiosos del discurs, com ara Ducrot (1980, p. 161), que dedica tot un capítol a la interjecció *eh bien!*, i reconeix la im-

5. Vegeu també Karcevski (1941), Barbéris (1992), Fauré (1997) i Richet (1999, 2001a), així com el número 6 de la revista *Faits de Langues*, que conté múltiples aportacions sobre el tema.

portància d'aquestes unitats: «Dans la perspective d'une théorie des actes de langage, l'interjection ne peut plus être considérée comme un phénomène marginal ou insignifiant. Elle acquiert un statut central: c'est le lieu privilégié où se marque l'interaction des individus.»

En l'àmbit anglosaxó, la bibliografia és més àmplia, però reduïrem la presentació a les aportacions més recents i importants. James (1973*b*) es podria considerar un punt d'inflexió en l'estudi de les interjeccions angleses.⁶ En la seva tesi doctoral examina les característiques gramaticals de diverses unitats (*oh, ah, uh, say, well*) en el marc de la semàntica generativa perquè considera que les afirmacions que s'han fet tradicionalment —les interjeccions són unitats que només expressen emocions i que no es relacionen gramaticalment amb altres elements de la frase— no són certes. Així, l'autora demostra que les interjeccions són semànticament complexes i s'interrelacionen gramaticalment amb altres fenòmens, i fa evidents les diferències de comportament de les unitats estudiades, les quals marquen interrupcions en les oracions. A James (1973*a*) torna a demostrar les restriccions gramaticals i el significat precís d'un grup d'interjeccions que es podrien anomenar vacil·lacions.

També són fonamentals les aportacions d'un monogràfic de *Journal of Pragmatics* de l'any 1992 centrat exclusivament en la interjecció, amb articles d'Ameka, Wierzbicka, Wilkins i altres lingüistes (per exemple, Hill, 1992).

Ameka, en un article que ofereix un repàs ràpid, clar i ben estructurat de les interjeccions, les considera «a class of words which can stand on their own as utterances and which refer to mental acts» (Ameka, 1992*a*, p. 111). El lingüista distingeix les primàries —«little words or non-words which in terms of their distribution can constitute an utterance by themselves and do not normally enter into constructions with other word classes» (Ameka, 1992*a*, p. 105)— de les secundàries —«words which have an independent semantic value but which can be used conventionally as utterances by themselves to express a mental state or attitude» (Ameka, 1992*a*, p. 111). Fixem-nos que les primàries poden ser *non-words*, és a dir, formes fonològicament o morfològicament anòmales (com els clics en anglès) que alguns autors han considerat perifèriques i han situat dins la paralingua. Ameka admet que, si considerem les interjeccions com la frontera entre la comunicació verbal i la no verbal, sembla efectivament que són en certa manera perifèriques, però això no ha d'impedir que s'investiguin des d'un punt de vista lingüístic.

6. El 1961 Bloomfield ja definia les interjeccions com a formes que es donen principalment en «minor sentences» i distingia les pròpies de les que anomenava secundàries, però en aquest apartat ens centrem en monografies i articles dedicats exclusivament a les interjeccions, no pas referències en obres sobre el llenguatge en general.

Quant a la classificació de les interjeccions, el lingüista adopta una perspectiva pragmàtica i, basant-se en les funcions comunicatives, distingeix les expressives (subdividides en emotives i cognitives), les conatives i les fàtiques. Si bé altres autors han tingut en compte altres criteris i han considerat les interjeccions una subclasse de marcadors pragmàtics, Ameka considera que això és caure en el parany de confondre categories i funcions, ja que elements de diverses categories poden fer funcions idèntiques. Finalment, des d'un punt de vista semàntic, considera que les interjeccions tenen un significat que es pot exposar rigorosament (Ameka, 1992a, 1992b). El lingüista creu que les interjeccions són significatives no només en el sentit funcional sinó també pel que fa al contingut. A més, les diferencia de les fórmules: «The essential difference between them is that formulaic words are fully fledged speech acts; they have a conceptual structure of illocutionary acts, while interjections lack an illocutionary dictum (or propositional content) in their semantic structure.» (Ameka, 1992b, p. 269). En aquest treball analitza el significat de les unitats servint-se de la metallengua desenvolupada per Wierzbicka.

Aquesta metallengua basada en primitius semàntics la crea Wierzbicka (1986, 1991) i l'aplica en un article del mateix volum per copsar el significat d'aquestes peces. La interjecció és definida per la lingüista com un «linguistic sign expressing the speaker's current mental state» (Wierzbicka, 1992, p. 164) que es caracteritza perquè: 1) es pot emprar aïlladament; 2) té un significat especificable; 3) no inclou altres signes amb un significat especificable; 4) no és homòfon amb una altra unitat lèxica el significat de la qual es podria incloure en el seu propi significat; 5) fa referència a l'estat o acte mental actual del parlant (per exemple, «Jo sento», «Jo vull», etc.) (Wierzbicka, 1992, p. 164-165). Pel que fa a la classificació de les interjeccions, també adopta una perspectiva pragmàtica i les distingeix en emotives, volitives i cognitives, segons el component que cal incloure a la definició («jo sento», «jo vull», «jo sé», respectivament).

En el mateix volum, Kryk (1992), a partir de l'anàlisi de la interjecció polonesa *no* i de l'equivalent anglès *well*, proposa una escala de convencionalitat que va des de les formes onomatopèiques fins a les interjeccions pròpiament dites, a les interjeccions impròpies i acaba en les partícules discursives, i presenta també una taula d'equivalències entre les interjeccions més freqüents en anglès i en polonès. La lingüista també demostra que, a part del significat bàsic, una forma té diverses funcions determinades pel context que es poden fer explícites comparant-la amb els equivalents en una altra llengua.

En tots aquests estudis en veiem un grup de més vinculat a la visió de les gramàtiques i un altre grup, generalment a partir de la dècada dels noranta, que comencen a relacionar les interjeccions amb teories pragmàtiques i amb conceptes com *marcador discursiu* o *connector*. De fet, el paper de les interjeccions en el

discurs és clau i és per això que en l'apartat següent investiguem si les interjeccions s'han descrit en estudis pragmaticodiscursius amb altres denominacions.

2.4. LES INTERJECCIONS COM A MARCADORS DISCURSIUS

Brinton (1996, p. 29), en un estudi sobre els marcadors pragmàtics, recull la diversitat de termes emprats per referir-se a expressions aparentment buides típiques de la llengua oral: «comment clause, connective, continuer, discourse connective, discourse-deictic item, discourse operators, discourse particle, discourse-shift marker, discourse word, filler, fumble, gambit, hedge, initiator, interjection, marker, marker of pragmatic structure, parenthetic phrase, (void) pragmatic connective, pragmatic expression, pragmatic particle, and reaction signal». També demostra la varietat d'unitats que s'han agrupat en els diversos estudis sobre marcadors discursius de l'anglès modern: *actually, after all, ah, almost, and, and stuff/things like that, anyway, basically, because, but, go 'say', if, I mean, I think, just, like, mind you, moreover, now, oh, o.k., or, really, right/ all right/ that's right, say, so, sort of/kind of, then, therefore, uh huh, well, yes/no, you know, you see*. Brinton relaciona explícitament les interjeccions amb els marcadors pragmàtics i reuneix sota aquesta denominació exemples d'unitats que coincideixen amb les interjeccions de la gramàtica.

De fet, l'estudi de les interjeccions ha avançat en les darreres dècades, però sovint sota altres denominacions, generalment la de marcador pragmàtic, i al costat d'altres elements, com fa evident Graciela (1999, p. 1290): «The study of interjections has gained new impetus within the framework of discourse analysis since many interjections function as discourse markers».

En aquest apartat ens endinsem en estudis sobre marcadors discursius (facin servir la denominació que facin servir) per comprovar si les interjeccions tenen lloc en aquests treballs. Així, doncs, no partim d'estudis que aborden explícitament les interjeccions, sinó que volem arribar a les interjeccions partint d'estudis que tracten d'unitats pragmàtiques. Resumim les aportacions de Portolés (1998), que relacionen interjeccions i marcadors del discurs (és a dir, gramàtica i pragmàtica), i apuntem idees extretes de Martín Zorraquino i Montolío (1998) i Pons (1998b). També ens fixem en diversos autors clau de la tradició anglosaxona com Schifffrin (1987), Fraser (1990, 1998, 1999), Schourup (1982), Redeker (1990), Fischer (2000), Andersen (2001) i Aijmer (2002). Els estudis vinculats més estretament amb l'anàlisi de la conversa no els incloem en aquest apartat.

Martín Zorraquino i Montolío (1998), en la introducció d'una obra que recull aportacions de diversos autors sobre els marcadors discursius, manifesten la dificultat d'ajustar les partícules discursives a una classificació categorial, el problema de la seva manera de significar i la falta d'estudis sobretot en el camp de la

traducció. Per al nostre estudi, però, ens resulta especialment interessant l'article que Martín Zorraquino escriu a títol individual en aquesta obra, en què tracta dels marcadors del discurs des del punt de vista gramatical. L'autora observa que les gramàtiques espanyoles no identifiquen els marcadors del discurs, però reconeixen que certes partícules tenen usos discursius o valors expressius o emfasitzadors (per exemple, *¡ah!*). Martín Zorraquino creu que no es pot establir una relació unívoca entre marcadors del discurs i categories gramaticals, ja que el primer és un concepte pragmàtic o enunciatiu.

En relació amb els marcadors de tipus interjectiu (*¡ah!*, *¡bah!*), l'autora observa que la caracterització gramatical funcional no està resolta: sovint el seu tractament s'acosta al dels marcadors adverbials de modalitat (*bueno, claro, ojalá*), vinculats directament amb el parlant, però en altres casos (sobretot en interjeccions apel·latives com *mira, oye, venga, vamos*), la interacció comunicativa emissor-oient té un paper fonamental i cal tenir en compte elements de tipus pragmàtic com la teoria dels actes de parla, les màximes conversacionals o la teoria de la rellevància per sistematitzar el comportament gramatical dels marcadors.

Portolés (1998) també tracta de la relació entre marcadors i gramàtica, i més concretament de la relació entre marcadors i categories gramaticals: és el que anomena la gramàtica dels marcadors. L'autor observa que els marcadors del discurs es poden incloure dins una de les categories gramaticals següents: conjuncions, adverbis o interjeccions. Per definir les darreres, les distingeix dels marcadors adverbis i de les formes apel·latives. Segons ell, els marcadors interjeccions es caracteritzen respecte dels marcadors adverbis perquè tenen una gran autonomia —cosa que els permet ocupar un torn de paraula—, són unitats independents —cosa que es veu en l'estil indirecte—, poden aparèixer abans d'una conjunció i no es poden coordinar amb sintagmes situats en incisos. Dels apel·latius se'n diferencien perquè les interjeccions no admeten variació (*hombre/mujer; anda/ande*). Ara bé, tot i que analitza diversos marcadors, només trobem tractades unitats com *anda!*, *bueno*, *en fin!*, però no pas interjeccions pròpies com *ah!* De fet, aquestes ni figuren a la llista d'exemples de la classificació proposada.

Pons (1998b, p. 30) també fa evident la relació entre connectors i interjeccions, a més de vocatius, apel·latius, conjuncions, adverbis, expletius, vacil·lacions vocàliques, unitats residuals i partícules modals. Fa un estudi en què estableix el prototip de connector i, a partir d'aquest prototip, analitza els connectors d'un corpus en una anàlisi estadística multivariant.

En l'àmbit anglosaxó, Schiffrin (1987), en un estudi clàssic sobre els marcadors discursius, els defineix com a «sequentially dependent elements which bracket units of talk» (Schiffrin, 1987, p. 31) i analitza *oh, well, and, but, or, so, because, now, then, I mean, you know*.

Fraser (1990, p. 391-392; 1998; 1999, p. 943), per la seva banda, deixa clar que no s'ha de confondre interjecció amb marcador discursiu i exclou unitats com *oh* o *uh-huh* dels marcadors discursius. Considera que aquests darrers provenen de conjuncions, adverbis i sintagmes preposicionals.

Schourup, en canvi, inclou les interjeccions entre els marcadors discursius: «There appears to be a fundamental identity between many of the items traditionally referred to as interjections and those considered discourse particles or markers» (Schourup, 1982, p. 150). Analitza, entre altres unitats, *well*, *oh*, *hey* o *aha*. El segon capítol el dedica a analitzar les interjeccions com a *evincives*, unitats que indiquen que en el moment en què s'emeten l'emissor està pensant o acaba de pensar sense especificar-ne el contingut. En obres posteriors (Schourup, 1999 i 2001) aprofundeix en l'anàlisi de *well* i dedica tot un apartat a la relació entre interjeccions i marcadors centrant-se en aquest cas.

Una altra lingüista que ha estudiat a fons els marcadors discursius és Redeker (1990, p. 373; 1991), que, partint de la distinció bühleriana de representació contra expressió, distingeix marcadors de l'estructura ideacional i de l'estructura pragmàtica. Dins aquest darrer grup hi troba interjeccions com ara *oh*, *all right* o *okay* en posició inicial o marcadors finals del tipus *okay?* o *right?*

En una obra força més recent, Fischer (2000) se centra en el que anomena partícules discursives (concretament, *yes*, *yeah*, *oh*, *well*), terme que considera un hiperònim de marcador de segmentació, interjecció i marcador de vacil·lació. Diferencia aquests tres subtipus que acabem d'especificar partint del procés mental, cosa que es fa evident en el component que conté segons el metallenguatge semàntic natural de Wierzbicka: «Interjections such as English *oh*, *ah*, *oops* and German *oh*, *ah*, *ach*, *aha*, all display the sudden recognition of some kind of information, i. e., in NSM terms, they all contain an "I now" component» (Fischer, 2000, p. 275). Les vacil·lacions, en canvi, contenen el component «I am thinking» i els marcadors de segmentació es poden dividir en els que tenen el component «I think that you and I think the same» (per exemple, *yes*) i els que mostren els resultats d'un procés cognitiu, com ara *well*. Així, doncs, les partícules discursives es consideraran interjeccions quan indiquin l'expressió espontània d'un estat cognitiu (Fischer, 2000, p. 14). En aquest mateix treball es proposa una representació lèxica de les partícules discursives mitjançant un sistema formal adreçat a sistemes de processament automàtic del llenguatge.

Andersen, per la seva banda, distingeix els marcadors pragmàtics de les interjeccions: «Pragmatic markers do not have an independent statue; their use and meaning always rely on a conceptually meaningful unit. This feature distinguishes pragmatic markers from other elements that frequently occur in spoken discourse, such as interjections, e. g. *Ouch* and greetings, e. g. *Hello!* (cf Stenström 1994), whose use does not require underlying (accompanying) referential meaning» (An-

dersen, 2001, p. 42). Ara bé, dins l'anàlisi d'unitats hi inclou peces com *eh?* o *well?* que altres autors han considerat interjeccions.

Amb el nom de partícules discursives, Aijmer (2002) inclou *ah*, *God*, *goodness*, *gosh*, *oh*, *OK* i *well*, entre d'altres, unitats que a les gramàtiques s'han considerat interjeccions. Fins i tot hi ha un capítol dedicat a les interjeccions *oh* i *ah*. Ja a Aijmer (1996) estudiava rutines conversacionals en què s'inclouien «swear words (*bloody hell*), exclamations (*oh dear*), greetings (*good morning*), polite responses (*thank you*, *I'm sorry*)» i altres elements que també es poden considerar interjeccions.

En resum, sembla que algunes interjeccions poden funcionar com a marcadors del discurs (o partícules discursives o connectors o qualsevol denominació pragmàtica semblant) i que, per tant, es poden contemplar des d'aquesta perspectiva, però encara falten estudis en aquest camp que ens aportin més informació. Es troben referències a aquest tema (per exemple, i sense voluntat de ser exhaustius, a Beach, 1993; Carlson, 1984; Chafe, 1988; Cortés, 1991; Cuenca i Torres, en premsa; Delomier, 1999; Espinal, 1986; Gülich, 1970; Heritage, 1984; Jucker, 1993; Jucker i Smith, 1998; Norrick, 1995; Pons, 1998a, p. 30; Redeker, 1990, p. 378, o Werner, 1991), però hi ha pocs estudis centrats específicament en la interjecció com a marcador discursiu (Blas Arroyo, 1995; Graciela, 1999) o basats en el seu funcionament en el discurs (Christl, 1996; Drescher, 1997; Tshomba, 1986).

2.5. LES VOCALITZACIONS: LES INTERJECCIONS DE LA CONVERSA?

Com que les interjeccions són unitats emprades sobretot en la llengua oral, en situacions comunicatives col·loquials, els treballs en què s'hi ha prestat més atenció són els inscrits en l'anàlisi de la conversa, i també en estudis sobre el llenguatge col·loquial (Beinhauer, 1964; Payrató, 1996, o Vigara, 1992, per exemple). Hem observat, però, que de vegades peces considerades interjeccions es descriuen en l'àmbit del discurs com a vocalitzacions o unitats paralingüístiques. La qüestió és establir si les vocalitzacions de l'anàlisi del discurs i les interjeccions de la gramàtica són les mateixes unitats vistes des de perspectives diferents, són peces que coincideixen en part (és a dir, hi ha interjeccions que són vocalitzacions però no totes les vocalitzacions són interjeccions) o són peces diferents. A continuació descrivim les aportacions de Calsamiglia i Tusón (1999) per continuar amb Kerbrat-Orecchioni (1990-1994, 1996) i acabar amb Goffman (1981).

Calsamiglia i Tusón, en un manual amb voluntat integradora, es refereixen a les vocalitzacions, peces que inclouen dins la paralingüística i que defineixen com a «sonidos o ruidos que salen por la boca, que no son "palabras", pero que desempeñan funciones comunicativas importantes. Pueden servir para asentir, para mostrar desacuerdo o impaciencia, para pedir la palabra o para mantener el turno, para mostrar admiración o desprecio hacia quien habla o hacia lo que dice» (Cal-

samiglia i Tusón, 1999, p. 54). Aparentment, les vocalitzacions no són interjeccions ja que no són paraules, sinó sons o sorolls. Ara bé, en donar una llista del que consideren vocalitzacions, hi trobem els elements següents: «Inhalaciones; exhalaciones (suspiros, bufidos); carraspeo; silbidos; chasquidos; tos; eructos; alargamientos; ruidos de relleno (e::, a::...); risas (burla, alegría...); llantos (pena, llamada), onomatopeyas (*paf, bum, aj, buf, aug...*)» (Calsamiglia i Tusón, 1999, p. 56).

Com podem veure, les autores consideren que les onomatopeies i els «ruidos de relleno» són vocalitzacions. Ja en l'apèndix, en parlar de la transcripció del discurs oral, fan referència a les vocalitzacions anomenant-les sons paralingüístics i hi inclouen:

(I) :	formas escritas (literarias) convencionales
(II):	asentimiento: mhm/ mhmh mhm/ hi/ hi/ hi hi / ha/ ha ha
duda:	m::/ a:: / e::
apelación:	chist / psist
demanda de silencio:	ss::
desacuerdo:	nch/ boah/ ps:
valoración:	pse / psepse
énfasis:	fu/ buf
otros:	formas escritas (literarias) convencionales.
	(Calsamiglia i Tusón, 1999, p. 364)

Tot això evidencia que, si bé les autores no tracten explícitament de les interjeccions o les onomatopeies, en parlar d'elements paralingüístics o vocalitzacions hi inclouen elements que en la gramàtica s'han considerat interjeccions. És evident, doncs, que cal establir clarament què és una interjecció i definir la frontera amb els sons paralingüístics.

Anteriorment, Tusón ja havia parlat de vocalitzacions referint-s'hi amb les paraules següents: «En la frontera entre el que és lingüístic i paralingüístic trobem una sèrie de “sorolls” o vocalitzacions amb gran valor interactiu. Em refereixo als *ha, ha, mm, eh, uf* i d'altres, com fer petar la llengua, esbufecs o aspiracions que resulten molt difícils de representar per escrit. Són vocalitzacions que utilitzem per assenyalar estranyesa, assentiment, dubte, incredulitat o, simplement, per indicar que continuem escoltant» (Tusón, 1995, p. 17-18). Un cop més, observem que dins les vocalitzacions s'hi inclouen unitats considerades tradicionalment interjeccions (*ha, eh, uf*) i d'altres amb un estatus més indefinit.

En aquesta mateixa línia d'estudis, Kerbrat-Orecchioni (1990-1994, 1996) analitza en profunditat la conversa com a tipus d'interacció i hi distingeix els elements següents:

— *Material verbal*: unitats fonològiques, lèxiques i morfosintàctiques de la llengua.

— *Material paraverbal* (prosòdic i vocal): unitats que acompanyen les pròpiament lingüístiques i que es transmeten pel canal auditiu.

— *Material no verbal*: es transmeten pel canal visual i hi inclou els signes estàtics, els cinètics lents i els cinètics ràpids.

Dins d'aquest sistema, la lingüista considera que les interjeccions estan a la frontera del material verbal, el paraverbal i fins i tot del no verbal, i palesa la dificultat d'establir fronteres. És interessant observar que Kerbrat-Orecchioni (1996) també parla de vocalitzacions en diverses ocasions: quan descriu els reguladors —senyals emesos pel receptor per indicar a l'emissor que el segueix, com *aha*, *uh*, *uhu*, *mhm* en anglès— i els fatemes —senyals de l'emissor per assegurar-se que el receptor l'escolta. La qüestió que ens plantejem de resultes d'aquestes indicacions és si aquestes unitats no podrien ser interjeccions des d'un punt de vista gramatical.

En una altra línia d'estudis, Goffman (1981) tracta del que ell anomena *nonword vocalizations* i les inclou dins els *response cries*, interjeccions exclamatives que no acaben de ser mots, que no estan lexicalitzades i que funcionen com un acte ritualitzat. Concretament, les *nonword vocalizations* equivaldrien als *vocal segregates* de Trager (1958). Goffman distingeix els *response cries* estàndards següents (els exemples són en anglès):

— *transition display*: quan entrem o marxem d'un estat que ens incomoda. Per exemple, quan diguem *brr* quan fa fred o *ahh!* quan entrem en un lloc fresc després de passar calor.

— *spill cry*: com *oops!* o *whoops!* Sons emesos en perdre el control d'alguna cosa.

— *threat startle*: per exemple, *eek*. Per expressar sorpresa i por, però controlades.

— *revulsion sound*: com *eeuw*, emesos en entrar en contacte amb alguna cosa que fa fàstic.

— *strain grunt*: sons emesos quan s'empeny o s'aixeca alguna cosa pesant.

— *pain cry*: crit que es produeix quan se sent dolor (*oww!*, *ouch*).

— *sexual moan*: els gemecs de l'activitat sexual.

— *floor cues*: expressions que emetem quan volem que els altres ens escoltin.

— *audible glee*: expressions del tipus *oooo* o *wheel!* que manifesten l'alegria, la satisfacció de l'emissor.

En tots els casos, Goffman intenta donar una explicació de com, quan i qui fa servir aquestes expressions. També es fixa en les pauses omplertes per elements com *ah*, *uh* o *um* i en els insults (*shit*), que, segons l'autor, funcionen també com a *response cries*. Quant a l'estatus lingüístic d'aquestes peces, afirma en principi que no es poden considerar part de la llengua perquè no solen tenir una forma escrita canònica, els parlants no les solen considerar paraules i n'hi ha que inclouen grups consonàntics amb irregularitats fonètiques. Per contra, s'adona que són sons estandarditzats dins una comunitat lingüística i varien entre comunitats, poden funcionar per si sols i tenen restriccions fonètiques semblants a les d'altres

paraules de la llengua. Per aquests motius, proposa finalment dir-ne semimots (*semiwords*), terme que més tard utilitza Wharton (2003).

En conclusió, en aquest apartat hem vist el tractament per part de diversos autors d'unes peces que situen a la frontera dels elements lingüístics (o verbals) i paralingüístics (o paraverbals), anomenades vocalitzacions, que es caracteritzen perquè desenvolupen funcions comunicatives importants en el discurs. Pot sobtar que en un estat de la qüestió del fenomen interjectiu tractem d'aquestes peces, però el motiu és clar: en analitzar exemples de vocalitzacions, se'n troben algunes (no totes) considerades gramaticalment interjeccions. Caldrà aprofundir en l'estudi dels elements paralingüístics per delimitar millor la frontera.

2.6. LES INTERJECCIONS, ENTRE LA LLENGUA I LA PARALLENGUA

Hem observat que autors que treballen en anàlisi del discurs parlen d'elements paralingüístics o paraverbals sense explicar exactament què signifiquen aquests termes. Pels exemples que donen, algunes interjeccions de les gramàtiques tradicionals (no pas totes) també podrien rebre aquesta etiqueta. En vista d'això, en aquest apartat exposem què s'entén per parallengua anant a les obres més representatives del camp, amb la intenció de delimitar millor l'estatus de les unitats objecte d'estudi. Els termes paralingüística i parallenguatge van ser proposats per Hill (1958), tot i que els estudis ja s'havien iniciat abans. Ara bé, no tots els autors inclouen dins la paralingüística els mateixos elements (Poyatos, 1975): Hill, per exemple, hi inclou la cinèsica, mentre que avui molts autors diferencien la cinèsica de la paralingüística. En aquest apartat ens limitem a presentar el tractament de les peces que ens interessa estudiar, situant-les dins el marc teòric de l'autor.⁷

Trager (1958) és un dels pioners de la paralingüística, en què inclou: *a*) les vocalitzacions (*vocalizations*), sorolls identificables que no tenen l'estructura de la llengua, subdividits en caracteritzadors vocals (*vocal characterizers*), qualificadors (*qualifiers*) i segregats vocals (*vocal segregates*), i *b*) les qualitats de la veu (*voice qualities*), modificadors de la llengua i de les vocalitzacions que inclouen el que anomena camp entonatiu, el control labial, el control glòtic, el control articulatori, el control rítmic, la ressonància i el tempo. Les peces que ens poden interessar són els segregats vocals, un tipus de vocalització. Per Trager, són sons que no s'adiuen amb el marc fonològic de la llengua, com els *uh-huh* i *uh-uh* d'afirmació i negació, respectivament, el *uh* de dubte o el *brrr* de fred. Semblen sons idèntics als

7. Sobre aspectes relacionats amb la llengua, la parallengua i la comunicació no verbal, vegeu Aguirre *et al.* (1976), Ekman i Friesen (1969), Fónagy (1991), Kappas i Hess (1995), Key (1986), Knapp (1995), Poyatos (1991, 1992, 1993, 1994, 1996, 1997), Rauch (1980), Stockwell, Bowen i Silva-Fuenzalida (1956), i SILF (1988). En l'àmbit català, podeu consultar Amades (1957), Bernardó i Prat (1980), Mascarió (1981) i Payrató (1993).

de la llengua, però no apareixen dins el que es poden anomenar paraules, i per això creu que s'han d'analitzar separatament.

També esmenten les vocalitzacions Crystal i Quirk (1964), amb una interessant visió de continu pel que fa al caràcter lingüístic de les unitats: «“Vocalizations”, elsewhere ignored in this study, are added for the sake of completeness to indicate the point at which voiced pause shades off into grunts, clicks, and sneezes. Though this is not something we are here concerned to examine further, we would suppose that there is a scale of “linguisticness” with such noises, where “encouraging” nasals such as “mhm” would be at one pole and coughs and sneezes at the other.»

Renský (1966) exposa i critica la teoria de Trager i la de Crystal i Quirk, i fa la seva pròpia proposta en què les interjeccions se separen de les vocalitzacions.

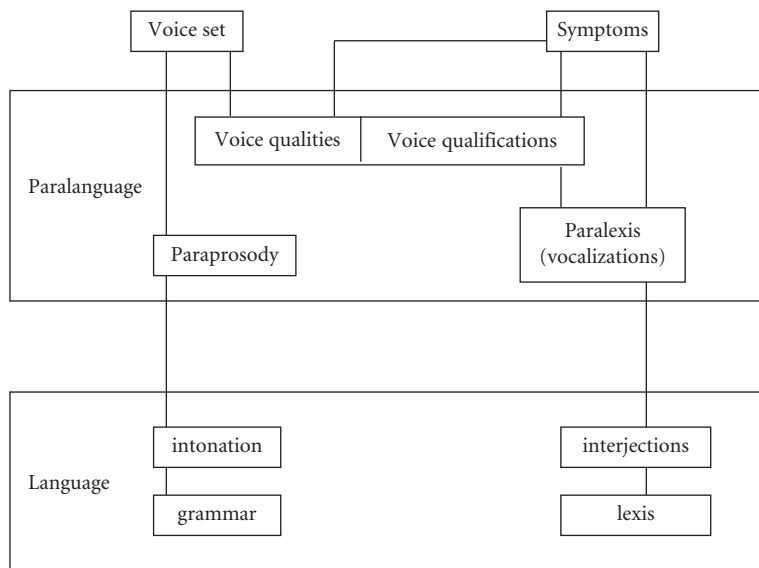

FIGURA 6. Esquema de Renský sobre el paralenguatge.

Renský proposa introduir el terme *paralexia* per als segregats vocals, que considera molt propers a les interjeccions. L'autor considera que entre el lèxic i el paralèxic hi ha un grup d'onomatopeies i interjeccions expressives amb una forma lexicalitzada més o menys estable i fa evident la dificultat d'establir fronteres clares.

Tot i que la proposta precedent és interessant, les obres cabdals en aquest camp són les firmades per Poyatos (1970, 1975, 1993, 1994). L'eix fonamental de la seva proposta és l'anomenada triple estructura bàsica de la comunicació huma-

na, que inclou el llenguatge, el parallenguatge i la cinèsica. Poyatos defineix el parallenguatge com «las cualidades no verbales de la voz y sus modificadores y las emisiones independientes cuasiléxicas, producidas o condicionadas en las zonas comprendidas en las cavidades supraglóticas (desde los labios y nares hasta la faringe), la cavidad laríngea y las cavidades infraglóticas (pulmones y esófago) hasta los músculos abdominales, así como los silencios momentáneos, que utilizamos consciente o inconscientemente para apoyar o contradecir los signos verbales, cinésicos, proxémicos, químicos, dérmicos y térmicos, simultáneamente o alternando con ellos, tanto en la interacción como en la no-interacción» (Poyatos, 1994, II, p. 28). Dins el parallenguatge distingeix:

— *qualitats primàries*: les característiques de la veu humana que ens diferencien com a individus.

— *qualificadors*: els tipus de veu, modificadors de la veu que depenen de factors biològics i fisiològics condicionats per altres de psicològics i emocionals.

— *diferenciadors*: caracteritzen i diferencien reaccions fisiològiques i estats fisiològics i reaccions emocionals. Es troben a cavall de les qualitats primàries i dels qualificadors, d'una banda, i dels alternants, de l'altra. Podem trobar-los qualificants paraules o bé sols amb un missatge quasi lèxic. Es tracta de les rialles, els esternuts, la tos, els sospirs o els crits, entre d'altres.

— *alternants*: «emisiones independientes segmentales no verbales, sencillas o compuestas, aspiradas o espiradas, voluntarias o involuntarias, conscientes o inconscientes, articuladas o no, [...], así como silencios momentáneos [...], combinadas con la cinésica y otros sistemas no verbales y calificadas por ellos en construcciones plurisistémicas y por algunas cualidades primarias y calificadores paralingüísticos (o sólo por ellos), producidas los sonoros individual o repetidamente en la interacción personal y en la comunicación con animales, además de en situaciones no interactivas. De una manera más impresionista podemos describirlos como suspiros sin discurso, carraspeos, clics, aspiraciones y espiraciones, siseos, chisteos, bisbiseos, fricciones faríngeas o nasales, gemidos, gruñidos, resoplidos, ronquidos, chasquidos de labios, soplos, sorbos, sonidos de vacilación, etc.» (Poyatos, 1994, II, p. 144-145).

Els alternants són precisament els que estan amb una relació més estreta amb les interjeccions, com també els diferenciadors, ja que de vegades poden funcionar com a alternants i poden tenir un missatge gairebé lèxic. Poyatos considera que els alternants poden ser vocàlics, consonàntics o silencis, i poden usar-se per:

— Expressar emocions i sentiments de manera voluntària o involuntària (*mm!* d'impaciència).

— Regular la conversa: per exemple, *ajá* com a indicatiu de retrocomunicació.

— Expressar coses que podríem expressar o no verbalment, com ara sons que no sabem descriure (*glu-glu-glu* o *jplaf!*).

— Referir-se a qualitats personals: «un sonido fuertemente glotalizado con los labios cerrados para denotar valor o voluntad férrea» (Poyatos 1994, II, p. 145).

— Referir-se a activitats: per exemple, per representar la velocitat diem ¡Fffffp!

— Referir-se a conceptes abstractes: «una fricción faríngea sonora fuerte y glotalizada para simbolizar la belleza inefable de un paisaje» (Poyatos 1994, II, p. 145).

— Interaccionar amb animals, cridant-los, imitant-ne el crit, etcètera.

Segons Poyatos, i com es dedueix de la llista anterior, els alternants no expressen només emocions: «Lo que sí debe quedar claro es que los alternantes están muy lejos de expresar sólo emociones, pues si bien es cierto que muchos funcionan como interjecciones —incluso según la definición latina como *significant mentis affectum* (Donatus, *Ars Minor*)— otros muchos no, como demuestran los muchos significados de ¡Mm!» (Poyatos, 1994, II, p. 147). I hi afegeix: «los más “léxicos” de todos y los mejor establecidos y muchos han sido definidos como interjecciones (contribuyendo con ello al falso concepto de que todo alternante es una interjección)» (Poyatos, 1994, II, p. 148-149). D'aquestes afirmacions es desprèn que Poyatos no considera que els alternants siguin interjeccions perquè associa interjecció amb expressió d'afecte, però, com veurem, hi ha propostes que postulen que les interjeccions poden tenir altres funcions a part de l'expressiva i, per tant, des d'aquestes perspectives, bona part dels alternants es podrien considerar interjeccions.

En l'àmbit català, poca atenció ha merescut la paralíngüística. Payrató la defineix com «el conjunt de fenòmens que, sense ser intrínsecament lingüístics —*verbals*⁸ (paraules) o *prosòdics* (quantitat, accent i to)—, acompanyen la parla tot completant-la» (Payrató, 1996, p. 130). Així, distingeix:

— *elements no verbals i no vocals*: correspon a la gestualitat

— *elements no verbals però vocals*: es refereix a 1) el tempo o ritme de l'elocució, 2) la qualitat de la veu, 3) les inhalacions i exhalacions significatives i les combinacions d'elements verbals amb diversos fenòmens vocals (parlar rient, badallant, etc.), 4) el volum o intensitat de la veu i 5) els diversos sons inclosos en l'elocució (de dubte, fàtics, per interpellar, cridar l'oient, etc.).

No podria ser que «els diversos sons inclosos en l'elocució» fossin interjeccions? Observem la llista que dona d'exemple, conscient que no és una llista sistematitzada:

- (i) de dubte: [ə:], [m:]...
- (ii) fàtics: [hə], [hi], [h ə h ə]...
- (iii) per interpellar, saludar o cridar l'oient: [ε], [ep], [ej], [ʃist], xiulets...
- (iv) per demanar silenci: [s:]

8. Els elements verbals serien els fonemes que formen paraules i els elements vocals correspondrien més aviat als sons i a les característiques de la veu, als «fenòmens no estrictament verbals ni prosòdics que fan referència al canal vocal» (Payrató, 1996, p. 132).

- (v) per expressar el desacord: [ʃt], [bu:], [ps:], xiulets; o una valoració dubtosa: [psɛ], [psɛ psɛ]
- (vi) emfasitzadors: [fu], [buf], xiulets... (Payrató, 1996, p. 133)

Segons ell, en la interacció col·loquial aquestes peces són gestos vocals que desenvolupen les funcions esmentades o purament expressives i que personalitzen el discurs. Aquests sons voregen la verbalitat: n'hi ha de lexicalitzats per la llengua que s'adiuen amb les regles fonològiques del sistema, com ara les onomatopeies. Ara bé, tal com observa l'autor, «la frontera de la *verbalitat* no sempre és clara» (Payrató, 1996, p. 133). Finalment, constata que ni els sons paralingüístics ni les onomatopeies són iguals en les diverses llengües, tot i que es podria establir una equivalència de funcions expressives. En vista dels exemples que dóna (*ah!*, *oh!*, *eh!*, *ecs!* o *uix!*), ens preguntem un cop més si alguns gestos vocals no corresponen a interjeccions.

En conclusió, en aquest apartat hem presentat la descripció d'una mateixa peça (segregat vocal, vocalització, alternant, gest vocal) en diversos estudis en què s'han inspirat segurament els treballs d'anàlisi del discurs. En general, aquestes unitats se solen situar a la frontera amb la verbalitat i se'ls sol atribuir un gran valor comunicatiu i interactiu. Són característiques habituals d'aquestes peces els problemes de transcripció i l'estructura fonològica irregular.

Fins aquí hem fet un repàs d'alguns estudis importants en relació amb les interjeccions: hem començat per una visió purament gramatical i hem continuat amb estudis sobre fraseologia. Tot seguit hem centrat l'atenció en articles i monografies sobre les interjeccions com a tals i ens hem adonat que en algunes d'aquestes descripcions es relaciona les interjeccions amb conceptes pragmàtics, cosa que ens ha fet explorar els estudis sobre marcadors discursius a la recerca de referències a les interjeccions. Situats ja en una esfera pragmaticodiscursiva, hem constatat la importància de les interjeccions en la llengua oral i hem emprès un buidatge d'obres sobre anàlisi de la conversa, en què hem detectat unes vocalitzacions que s'acosten a les interjeccions pròpies i que alguns autors inclouen sota el nom de paralingüística. Finalment, ens hem immers en el món de la paralingüística per mirar d'establir si les interjeccions són part de la llengua o no, un dubte que, ben mirat, ja havíem trobat en estudis de caràcter gramatical. En resum, hem fet un trajecte al voltant del concepte d'interjecció sota denominacions diferents per oferir-ne una visió de conjunt. De totes les propostes presentades no n'hi ha cap que ens satisfaci totalment. Podríem agafar aspectes d'una i aspectes d'una altra per bastir una proposta pròpia de tractament de les interjeccions, però ho considerem inútil ja que ja existeix una proposta integradora que servirà per als propòsits d'aquest estudi. És la que presentem a continuació.

2.7. PROPOSTA INTEGRADORA SOBRE LES INTERJECCIONS

En aquest apartat resumim la base teòrica de l'estudi i les característiques que assumim que tenen les interjeccions. Per fer-ho, ens centrem en la proposta de Cuenca (1996, 2000, 2002a), que exposem a continuació i que completem amb un marc teòric més ampli en l'apartat següent. La proposta de Cuenca es comença a desenvolupar a *Sintaxi fonamental* (1996) i s'acaba de perfilar en un capítol de la *Gramàtica del català contemporani*, dirigida per Solà i altres (2002): en realitat és una proposta integradora de base cognitiva que incorpora elements ja apuntats en les gramàtiques tradicionals, però amb ingredients pragmaticodiscursius. Resumint les característiques principals, Cuenca considera les interjeccions mots invariables no definibles lèxicament que expressen valors pragmàtics i que equivalen a una oració completa. Quant a la classificació de les interjeccions, distingeix:

— *interjeccions pròpies*: «formes molt fixades i simples que només tenen valor interjectiu» (Cuenca, 2002a, p. 3200), difícils de diferenciar en alguns casos de sons no codificats lingüísticament (crits, etc.). Sovint és difícil establir-ne la grafia i la forma normativa.

— *interjeccions impròpies*: expressions que tenen un ús interjectiu però amb formes més complexes que provenen d'altres categories gramaticals i que s'han gramaticalitzat o estan en procés de gramaticalització. Concretament, poden ser noms o sintagmes nominals, verbs (sovint en imperatiu), estructures oracionals que inclouen una forma verbal, adverbis, alguns sintagmes preposicionals i alguns adjectius. Sovint és difícil d'establir si un element és una interjecció impròpia o bé un sintagma exclamatiu no gramaticalitzat, però es proposa tenir en compte criteris morfològics i estructurals.

Basant-se en la teoria del prototip (vegeu el capítol 3), afirma que «les interjeccions representen un continu des de formes plenament gramaticals, amb una forma molt breu i un significat molt esquemàtic (les interjeccions pròpies prototípiques com *ai*, *oh*, *eh*, etc.), fins a formes molt poc fixades que podrien considerar-se interjeccions perquè alternen amb formes més clarament interjectives (com *callemut*, *escolta-aviam*). Els límits [...] són difusos» (Cuenca, 2002a, p. 3202).

Pel que fa als trets d'aquestes peces, resumim la proposta de Cuenca seguint la mateixa estructura:

— *Característiques fonètiques, fonològiques i ortogràfiques*

- Les interjeccions pròpies solen presentar una forma simplificada, amb sons vocàlics acompanyats de vegades per un so consonàntic. Les estructures més habituals són VS, VC, CVS, CV. En les onomatopeies, en canvi, hi ha formes més complexes del tipus CVC o VCV. Hi ha interjeccions pròpies que poden presentar «estructures anòmales respecte del sistema fonètic o ortogràfic del català»,

amb hacs aspirades en posició inicial o intermèdia, hac muda en posició final, combinacions vocàliques estranyes i estructures consonàntiques alienes al català (CC, CCC). Aquestes anomalies són fruit de la reproducció ortogràfica de formes orals de crits o sons. Les interjeccions impròpies, per la seva banda, són més complexes però no solen presentar anomalies ja que provenen d'unitats lèxiques. Tot i així, de vegades les formes més gramaticalitzades se simplifiquen fonèticament i coexisteixen diverses variants (*veiam*, *vejam*, *aviam*, *viam*, per exemple). Quan la simplificació és màxima i no s'identifica la paraula d'origen, Cuenca les considera pròpies (per exemple, *idò* o *oi*).

- Pel que fa a la grafia, hi ha formes més fixades (i, per tant, apareixen als diccionaris) al costat de formes més típiques de l'oral que no solen aparèixer escrites i que, quan ho fan, presenten molta vacil·lació.

- L'entonació és un tret característic de les interjeccions: sol ser exclamativa i ocasionalment interrogativa, tot i que en usos onomatopeics i metalingüístics també pot ser asseverativa.

— Característiques morfològiques i lèxiques

- Les interjeccions són formes generalment invariables, tot i que algunes interjeccions impròpies mantenen marques flexives de la categoria d'origen (*vaja*, *visca*, *va*), fruit de la persistència.

- Són una classe relativament oberta perquè se'n creen de noves. Això es deu a la possibilitat de gramaticalització d'unitats lèxiques que esdevenen interjeccions impròpies.

- En alguns casos, es poden reduplicar (sobretot les interjeccions pròpies com ara *bub-bub* o *ai ai*) o poden incorporar el prefix *re* per intensificar (sobretot les impròpies, com ara *redéu*).

- També es produeixen escurçaments (*itat/tat-veritat*) i síntesis de paraules (*sisplau*, *vatua*) en les impròpies, fruit de la gramaticalització, i s'hi observen moltes variants eufemístiques (*caram*, *carat*, *carai*, etc.).

— Característiques sintàctiques

- Cal tractar-les com a oracions no prototípiques o perifèriques de caràcter fragmentari, és a dir, com a fragments.

- Les interjeccions poden aparèixer soles o acompanyades d'altres elements. Les estructures que considera més habituals són: interjecció pròpia + interjecció impròpia, interjecció + vocatiu, interjecció + oració, interjecció + oració independent, interjecció + sintagma preposicional.

- Quan no apareixen soles, solen estar en posició inicial, ja que transmeten la informació més destacada. A causa de la imprecisió semàntica, és habitual que les completin altres elements amb més càrrega lèxica. En alguns casos, lligats a valors

conatus, apareixen en posició final. Tant un cas com l'altre s'explica pel caràcter focal d'aquestes unitats.

— *Caractéristiques semanticopragmàtiques*

- Les interjeccions no presenten un significat definible lèxicament, sinó basat en la funció comunicativa i completat pel context, els gestos i l'entonació.
- Excepte les onomatopeïques, es tracta d'elements modalitzadors, és a dir, elements que manifesten l'actitud dels participants.

Ja per acabar, Cuenca proposa una classificació a partir de les funcions comunicatives de Jakobson (excepte la poètica) sense tenir en compte la variació diacrònica, diastràtica, diafàsica, diatòpica i dianormativa. En tots els casos, les interjeccions se subdivideixen en pròpies i impròpies.

Interjeccions expressives: manifesten sentiments del parlant, com ara dolor, desgat, por; contrarietat; fàstic; lament; cansament; incredulitat, reticència, menyspreu; indiferència o resignació; tranquil·litat; admiració o sorpresa; alegria (*ah, uf, alça*).

Interjeccions conatives: l'emissor les empra per produir algun efecte en el receptor i es poden classificar segons la funció: cridar l'atenció o interpellar; alertar d'un perill; demanar ajuda; demanar silenci; incitar al moviment o a continuar una acció; aturar un moviment o una acció; fer un prec o donar una ordre; reprovar o amenaçar (*ep, xist, fort*).

Interjeccions fàtiques: indiquen la presa de contacte comunicatiu entre els interlocutors i se subdivideixen segons el valor: salutació, comiat, agraïment, perdó i felicitació. A cavall d'aquestes i les metalingüístiques, en trobem d'assentiment, negació, acord, desacord, petició d'acord i petició de confirmació (*oi, hola*).

Interjeccions metalingüístiques: són les que funcionen com a marcadors discursius i intervenen en la distribució de torns de parla. Les funcions previstes són: expressió de comprensió i acord respecte a la possessió del torn de parla; interrupció per incomprensió; interrupció del torn de parla; inici de torn de parla o d'explicació; inici o canvi de tema; pausa; dubte (*ah, mm, aviam*).

Interjeccions representatives: corresponen a les onomatopeïes i es divideixen en primàries (sons d'animals, de persona i de coses o agents inanimats) i secundàries (moviment d'objectes o de líquids) (*bub-bub, mèu, tic-tac, rum-rum*).

2.8. CONCLUSIONS

Com a conclusió podem afirmar que al llarg d'aquest capítol hem vist com es tractaven unes determinades unitats des de perspectives diferents:

— En les gramàtiques tradicionals es posa l'èmfasi en les anomalies fonològiques, l'aïllabilitat sintàctica, la invariabilitat morfològica i el caràcter exclama-

tiu de les interjeccions. Les classificacions proposades es basen en la forma o la funció.

— En estudis sobre fraseologia s'hi inclouen uns enunciats fraseològics que corresponen en part a les interjeccions.

— Hi ha estudis específics sobre aquestes peces que se centren en aspectes diferents, des dels estudis purament gramaticals fins a estudis que s'endinsen en el camp de la pragmàtica.

— Precisament, en estudis pragmaticodiscursius algunes peces d'aquestes (no totes) es tracten com a marcadors del discurs, operadors de modalitat o connectors, al costat d'elements d'altres categories. Així, doncs, es prioritzen els aspectes pragmàtics amb poques referències als aspectes gramaticals.

— En l'anàlisi de la conversa també s'esmenten uns elements anomenats generalment vocalitzacions que coincideixen en part amb les interjeccions de la gramàtica i que s'inclouen de vegades en la paralingüística.

— En els estudis sobre paralingüística es donen com a exemple de vocalitzacions, alternants, etc., unitats considerades tradicionalment interjeccions.

— Finalment, Cuenca supera la visió estricta de les gramàtiques tradicionals per presentar-ne una relectura amb ingredients pragmaticodiscursius sobre una base cognitiva. Aquesta proposta permet integrar sota una mateixa etiqueta elements que en diversos estudis han rebut altres noms i elements que sovint s'han situat fora de la llengua. Així, la proposta permet *a*) considerar que algunes onomatopeies poden funcionar com a interjeccions (interjeccions representatives); *b*) contemplar les interjeccions com a unitats no exclusivament exclamatives; *c*) preveure que algunes interjeccions puguin funcionar com a marcadors del discurs (interjeccions metalingüístiques), i *d*) incloure en aquesta categoria gramatical bona part de les vocalitzacions de l'anàlisi del discurs o de la paralingüística ja que les anomalies fonològiques no són un motiu suficient per bandejar uns determinats elements del sistema de la llengua, sinó que són simplement un tret més que potser els allunyarà dels exemples més prototípics.

Seguint Cuenca, considerem que les interjeccions són unitats invariables amb significat pragmàtic que corresponen a una estructura oracional. Són peces classificables segons la funció que desenvolupen (expressives, conatives, fàtiques, metalingüístiques i representatives) i també segons el procés de formació que han seguit (pròpies i impròpies).

En el capítol següent contextualitzem més bé aquesta proposta inscrivint-la en la lingüística cognitiva i complementant-la amb propostes extretes d'estudis pragmaticodiscursius.

3. Bases teòriques de l'estudi

La proposta que hem adoptat com a punt de partida de l'anàlisi de les interjeccions és la de Cuenca (1996, 2002a), una proposta que recolza sobre una visió cognitiva i comunicativa del llenguatge: es basa en la teoria del prototip per explicar la categorització gramatical i adopta la teoria de la gramaticalització —relacionada més indirectament amb el cognitivisme típic— per explicar el procés de formació de les interjeccions impròpies. També se serveix d'enfocaments pragmàtics centrats en les funcions comunicatives de Jakobson per descriure el comportament semanticopragmàtic de les unitats. Aquest és l'enfocament que adoptem en aquesta obra i que completem amb propostes pragmaticodiscursives que poden donar compte de les interjeccions i del corpus triat. Hem considerat que aquesta proposta era la més atractiva perquè ens enfrontem amb un fenomen en què les fronteres són difuses, hi ha molts casos fronterers i l'oralitat i la variació són elements clau.

En aquest capítol descrivim breument els postulats principals de la lingüística cognitiva (§ 3.1), fent èmfasi en la teoria del prototip (§ 3.1.1) i també en la teoria de la gramaticalització (§ 3.1.2). Tot seguit, fem referència a elements relacionats amb l'anàlisi del discurs, amb la pragmàtica i amb la llengua oral (§ 3.2), que també ens serveixen per explicar alguns trets de les interjeccions i que considerem fonamentals a l'hora de descriure el corpus triat.

3.1. LA LINGÜÍSTICA COGNITIVA

La lingüística cognitiva es considera que neix *oficialment* amb la publicació de *Women, Fire and Dangerous Things* (Lakoff, 1987) i *Foundations of Cognitive Grammar: Theoretical Prerequisites* (Langacker, 1987), si bé aquest enfocament ja traspua en molts treballs anteriors.⁹ S'emmarca en les ciències cognitives i adopta

9. Per a una introducció a la lingüística cognitiva, podeu consultar Cuenca i Hilferty (1999), Cifuentes (1994) o Ungerer i Schmid (1996).

un punt de vista experiencialista —no pas objectivista—, en què es fa èmfasi en el caràcter corpori del llenguatge. Cuenca i Hilferty (1999) resumeixen els cinc punts del cognitivisme, que recollim gairebé literalment:

1) L'estudi del llenguatge no es pot separar de la seva funció cognitiva i comunicativa, cosa que imposa un enfocament basat en l'ús.

2) La categorització, com a procés mental d'organització del pensament, no es realitza a partir de condicions necessàries i suficients, sinó a partir d'estructures conceptuais, relacions prototípiques i de semblança de família que determinen límits difusos entre categories.

3) El llenguatge té un caràcter inherentment simbòlic. La seva primera funció és significar. Per tant, no és correcte separar el component gramatical del semàntic: la gramàtica no constitueix un nivell formal i autònom de representació, sinó que també és simbòlica i significativa.

4) La gramàtica consisteix en l'estructuració i en la simbolització de contingut semàntic a partir d'una forma fonològica. Per tant, el significat és un concepte fonamental i no derivat de l'anàlisi gramatical.

5) S'imposa una caracterització dinàmica del llenguatge que difumina les fronteres entre els diferents nivells de llenguatge (semàntica i pragmàtica, semàntica i gramàtica, gramàtica i lèxic) i mostra les dificultats i inadequacions que resulten de l'aplicació rígida de certes dicotomies (diacronia/sincronia, competència/actuació, denotació/connotació). La gramàtica és una entitat en evolució contínua.

Aquesta concepció dinàmica i comunicativa del llenguatge centrada en la funció, el significat i l'ús resulta molt adequada per explicar el funcionament de les interjeccions i s'adiu amb la nostra voluntat d'estudiar produccions reals i no idealitzacions.

Dins aquest model integrador i heterogeni hi conflueixen diverses línies d'investigació (Cuenca i Hilferty, 1999, p. 23-25): teories generals com la teoria del prototip, la semàntica cognitiva i la teoria de la metàfora —bases del cognitivisme lingüístic— i models gramaticals com la gramàtica cognitiva i la gramàtica de construccions. Una mica més allunyada de la lingüística cognitiva típica hi ha la teoria de la gramaticalització, que malgrat tot hi comparteix molts postulats. De tots aquests corrents ens centrarem en la teoria del prototip i en la de la gramaticalització.

3.1.1. La categorització: la teoria del prototip i del nivell bàsic

Dins el marc de la lingüística cognitiva s'han dut a terme estudis sobre la categorització, amb el desenvolupament de la teoria del prototip i del nivell bàsic, que Cuenca (1996, 2002a) trasllada a la definició de les categories gramaticals. Com explica Taylor (1989, p. 173), els treballs sobre la teoria del prototip es van desenvolupar a principi dels setanta per estudiar la manera com les persones categoritzen les coses de l'entorn. Van ser fites clau els estudis de Labov sobre la

categorització de recipients, les investigacions de Berlin i Kay sobre els colors i els estudis de la psicòloga americana Rosch i els seus col·laboradors. Aquestes investigacions van donar lloc a la teoria del prototip i del nivell bàsic, amb una idea central: l'experiència s'organitza en un nivell horitzontal —les entitats es distribueixen en categories diferents i dins de cada categoria hi ha graus de prototipicitat— i en un nivell vertical —les categories estan organitzades internament, des de l'abstracció fins a l'especificitat.

Geeraerts (1988, 1989) exposa algunes de les nocions bàsiques de la teoria del prototip, que completem amb precisions de Cuenca i Hilferty (1999):

a) Les categories prototípiques no es poden definir mitjançant condicions necessàries i suficients, sinó mitjançant feixos de trets.

b) Les categories prototípiques mostren una estructura de semblança de família. Aquest concepte deriva de Wittgenstein i implica que *a* es pot assemblar a *b* i *b* es pot assemblar a *c*, però *a* pot no tenir res en comú amb *c*; en altres paraules, no cal que tots els membres d'una categoria tinguin un atribut comú entre si ni tan sols amb el prototip. Les categories es formen per la intersecció d'un o diversos trets típics, que tendeixen a coincidir, si bé aquesta coincidència no és necessària.

c) Hi ha una gradació en els membres de la categoria i no tots els membres són igualment representatius: així, hi ha elements prototípics i elements perifèrics. De fet, aquesta idea evoluciona cap al concepte de prototip - entitat cognitiva (el prototip com a construcció mental) i cap al concepte més abstracte d'efectes prototípics (el prototip és un fenomen de superfície que pren diferents formes).

d) Les categories tenen fronteres difuses, és a dir, no són compartiments estancs i clarament separats.

Quant a la teoria del nivell bàsic, defensada per Rosch, propugna que els elements d'una classe també s'organitzen de manera jeràrquica en tres nivells: bàsic, superordinat i subordinat. Aquesta classificació correspon a un nivell vertical i complementa la teoria del prototip presentada anteriorment. Exemples d'aquests tres nivells serien animal-gos-bòxer, fruita-poma-golden o moble-cadira-cadira plegable (Kleiber, 1990, p. 80).

Aquests models s'han aplicat a qüestions formals de la teoria lingüística, ja que, tal com observa Taylor (1989, p. 175), «there is a very remarkable parallelism between the structure of conceptual categories and the structure of linguistic categories». En concret, Cuenca (1996) els trasllada a la categorització gramatical i presenta la proposta següent partint de Givón (1984):¹⁰

10. La diferència és que Cuenca obvia aspectes semàntics en definir les categories gramaticals i se centra en qüestions morfosintàctiques, si bé en alguns casos té en compte trets de tipus pragmàtic o discursiu. De fet, tal com observa Schachter (1985, p. 3), «the primary criteria for parts-of-speech classification are grammatical, not semantic.»

a) Les categories es poden definir per feixos de trets, i no per condicions necessàries i suficients, de manera que els casos «anòmals» esdevenen exemplars perifèrics i no hi ha excepcions.

b) Es pot establir una dimensió horitzontal segons la qual dins d'una categoria hi ha un escalonament, amb elements més prototípics que altres.

c) Es pot establir una dimensió vertical, distingint categories a tres nivells: superordinat, bàsic i subordinat.

Al nivell superordinat hi distingeix tres grans supracategories: oracionals, nominals i no nominals. Al nivell bàsic hi ha les categories gramaticals pròpiament dites: oració, clàusula i fragment en el cas de les oracionals. Quant a les no oracionals, hi trobem les parts de l'oració tradicionals: nom, adjectiu, determinant i quantificador (nominals) i verb, preposició, nexa i adverbi (no nominals). Finalment, al nivell subordinat hi ha subcategories definides per trets específics. L'esquema de les oracionals és el següent:

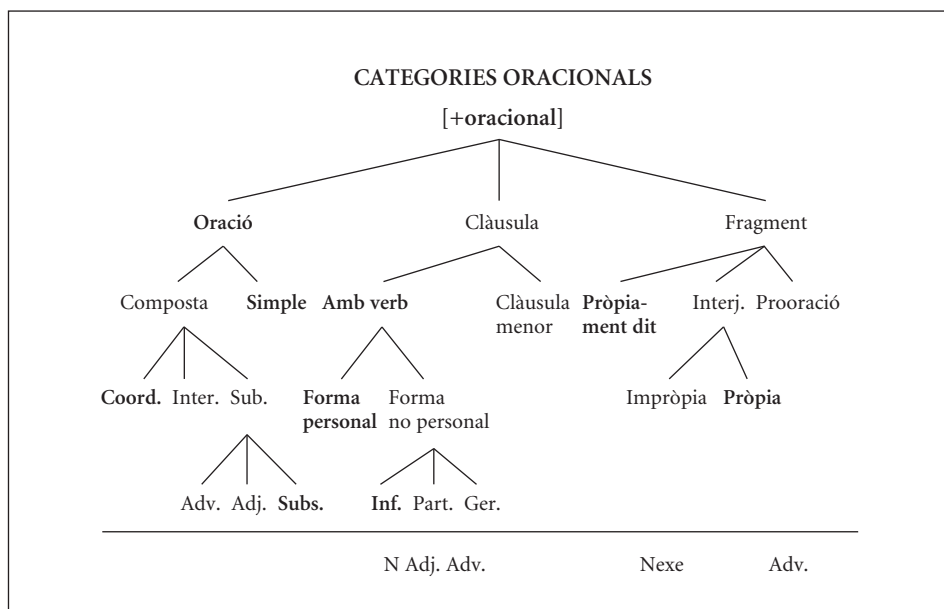

FIGURA 7. Esquema de categories oracionals (Cuenca, 1996, p. 77).

La dimensió vertical es fa evident en l'establiment d'una supracategoria (oracionals), de tres categories (oració, clàusula i fragment) i de diverses subcategories al nivell inferior. Sota la ratlla hi ha altres categories que, si bé no es troben contingües en l'esquema, mantenen una relació estreta amb la categoria immediatament

superior (per exemple, les interjeccions impròpies i els nexes). Pel que fa a la dimensió horitzontal, es fa evident perquè, dins d'un mateix nivell, hi ha elements més prototípics que a l'esquema es marquen en negreta. Així, l'estructura oracional prototípica seria l'oració (i dins d'aquesta, l'oració simple) i la més perifèrica, el fragment. Per establir aquesta gradació es parteix d'un seguit de trets definitoris de les estructures oracionals (figura 8). Els dos primers trets són els més importants, però això no implica que siguin necessaris.

	<i>Oració</i>	<i>Clàusula</i>	<i>Fragment</i>
Estructura subjecte-predicat	+	+	–
Autonomia distribucional	+	–	+
Unitat prosòdica	+	–/+	+
Unitat semàntica	+	–	+
Unitat comunicativa	+	–	+

FIGURA 8. Caracterització de les categories gramaticals (Cuenca, 1996, p. 75).

Centrant-nos en la categoria fragment, veiem que s'hi poden distingir els fragments pròpiament dits (*Ajuda!*, *Quin embolic!*), les interjeccions (pròpies i impròpies) i les prooracions (*sí/no*), conegudes com a adverbis d'afirmació i de negació, les quals poden funcionar aïlladament com a resposta.¹¹

A banda de diferenciar categories gramaticals, aquesta teoria també es podria aplicar a un aspecte polèmic relacionat amb les interjeccions en què les fronteres són molt difuses: la diferenciació entre interjecció pròpia i unitat paralingüística.

En conclusió, la teoria del prototip i del nivell bàsic serveix per presentar una nova visió de les categories gramaticals dinàmica i flexible que permet establir elements més prototípics i elements més perifèrics en un continu sense haver de parlar de categories discretes i tancades. I és que, com afirma Langacker (1987, p. 14), «much in language is a matter of degree».

3.1.2. La teoria de la gramaticalització

La teoria de la gramaticalització, relacionada menys directament amb la lingüística cognitiva, comparteix amb aquest model una visió dinàmica de la llengua i s'interessa pel canvi lingüístic. Dins d'aquests estudis destaquen tres corrents que volen explicar la motivació d'aquest canvi: la hipòtesi de la gramàtica emergent (§ 3.1.2.1), l'aplicació de la metàfora i la metonímia al canvi lingüístic (§ 3.1.2.2)

11. Sobre el concepte d'oració, vegeu Hernanz (1978 i 2002). Hernanz (2002) inclou les interjeccions dins els fragments no el·líptics anomenats mots-frase.

i la hipòtesi de la subjectivació (§ 3.1.2.3). També tractem de la polèmica afirmació de la unidireccionalitat de la gramaticalització (§ 3.1.2.4).

Els estudis sobre gramaticalització es remunten al segle x, però és Meillet (1912) qui funda els estudis moderns sobre gramaticalització entenent-la com una de les dues fonts de creació de formes gramaticals (element lèxic > morfema). A la dècada dels setanta del segle xx es renova aquesta teoria amb les aportacions de lingüistes cognitivistes o funcionalistes, que posen en dubte la separació entre sincronia i diacronia i veuen els processos lingüístics a qualsevol nivell com a dinàmics.¹² Hopper i Traugott (2003, p. 231) defineixen la gramaticalització en dos sentits:

- i) A research framework for studying the relationship between lexical, constructional, and grammatical material in language, whether diachronically or synchronically, whether in particular languages or cross-linguistically, and
- ii) a term referring to the change whereby lexical items and constructions come in certain linguistic contexts to serve grammatical functions and, once grammaticalized, continue to develop new grammatical functions.

Aquest canvi no és brusc sinó que hi ha un procés gradual en què es produeixen modificacions (formals, funcionals i semàntiques). Bybee (1999; *apud* Cuenca i Hilferty, 1999) reproduceix el continu de la gramaticalització de la manera següent:

Lèxic		Gramatical
i) lexema	> auxiliar, partícula	> afix
ii) polisil·làbic	> monosil·làbic	> segment únic
iii) classe oberta àmplia	> classe tancada àmplia	> classe tancada reduïda
iv) posició lliure	> relativament fixa	> totalment fixa
v) relativament infreqüent	> bastant freqüent	> obligatori
vi) ric semànticament	> més general	> reduït o buit

FIGURA 9. Continu de la gramaticalització (Bybee, 2003).

D'aquests elements dos són fonamentals: el primer, anomenat reanàlisi, i el darrer, anomenat *bleaching*. La reanàlisi —denominada també descategorització per alguns autors— es refereix al canvi d'una categoria lèxica a una categoria gramatical, canvi que implica modificacions a diferents nivells lingüístics: reducció fonètica, modificació de marques morfològiques, dependència distribucional, caràcter lè-

12. Per a un repàs de la història de la gramaticalització, vegeu Hopper i Traugott (2003, cap. 2), Fischer i Rosenbach (2000), i Lehmann (1995, p. 1-8). Campbell i Janda (2001) presenten un recull molt complet de les diverses definicions de gramaticalització, tot i que després les critiquen.

xic més reduït i increment de la freqüència. És el cas de l'evolució «*let us* > *let's* > *lets*» o dels auxiliars modals anglesos. De totes maneres, si bé la gramaticalització implica sempre una reanàlisi, hi ha casos de reanàlisi no vinculats a la gramaticalització (Hopper i Traugott, 2003, p. 58-59). Pel que fa al *bleaching*, es refereix al procés de pèrdua de contingut semàntic que experimenten les unitats gramaticalitzades. Hi ha teòrics que prefereixen parlar de pragmatització del significat (Hopper i Traugott, 2003, p. 94-98) i afirmen que en les primeres etapes hi ha una redistribució o canvi del significat, no una pèrdua pròpiament dita. Això entronca directament amb la noció de persistència (Hopper, 1991), segons la qual a les unitats gramaticalitzades hi poden quedar traces de la categoria lèxica original. Per tant, no es produeix una pèrdua de significat sobtada, sinó un procés d'enriquiment pragmàtic gradual.

Hopper (1991, p. 22) detecta cinc principis que, segons ell, regeixen la gramaticalització: l'estratificació, la divergència, l'especialització, la persistència i la des-categorització. Els presentem amb més detall, reproduint exemples de l'autor.

— *Estratificació*: en un domini funcional ampli apareixen contínuament nous estrats (noves manifestacions d'una mateixa funció), però això no implica que els antics desapareguin, sinó que coexisteixen i interactuen amb els nous.

És el cas de les diverses formes de futur que coexisteixen en anglès. Així, trobem les estructures *will*, *be going + to*, *be + -ing* i *be + to*.

— *Divergència*: quan una forma lèxica es gramaticalitza, la forma lèxica original continua sent un element autònom i segueix els mateixos canvis que les unitats lèxiques normals. Això implica que hi ha parells o grups de formes amb una etimologia comuna que divergeixen funcionalment.

Bons exemples de divergència serien el *pas* francès, que correspon tant a una partícula negativa com a un mot que significa «pas», i l'article indefinit anglès *a(n)* i la paraula *one*, un cas en què hi ha divergència fonètica —i, per tant, la relació és més opaca.

— *Especialització*: dins d'un domini funcional hi pot haver una varietat de formes amb diferents matisos semàntics. Quan es produeix una gramaticalització, aquesta varietat d'opcions formals es redueix i les formes seleccionades assumeixen significats gramaticals més generals.

Reprement l'exemple de la negació en francès, un exemple d'especialització seria la varietat de formes que servien per reforçar la negació en francès (*pas*, *point*, *mie*, *gote*, *amende*, *areste*, *beloce*, *eschalope*), que evolucionen cap a quatre formes al segle XVI (*pas*, *point*, *mie*, *goutte*) i que en el francès modern queden reduïdes a la dues primeres, amb una freqüència molt més alta de la primera, que esdevé la forma de negació general.

— *Persistència*: quan una forma es gramaticalitza, manté trets del significat lèxic original i restriccions distribucionals derivades de la forma lèxica de la qual prové.

En el cas del futur anglès, per exemple, les diferències en l'ús de les marques de futur (*will, shall, be going to*) es poden entendre com a continuacions del significat lèxic original.

— *Descategorització*: la gramaticalització implica la pèrdua o neutralització de marques morfològiques i dels trets sintàctics propis de les categories plenes i l'assumpció de característiques de categories secundàries.

Per exemple, *thanks* en l'expressió *thanks to* no pot esdevenir *our thanks to* i l'expressió *in (the) face of* no admet *in that face of*. Aquests exemples demostren que, quan es produeix un canvi de categoria i categories com el nom o el verb passen a fer papers secundaris, perden trets de la categoria d'origen.

Lehmann (1985) també presenta una proposta i distingeix un seguit de canvis que comentem amb exemples de l'autor:

— *Desgast (attrition)*: pèrdua gradual de substància semàntica i fonològica. Anomenada també desmotivació o dessemantització en el cas de la primera i erosió en el cas de la segona, també comporta una degeneració morfològica (pèrdua de la capacitat de flexió).

Així, per exemple, la unitat llatina *ad* s'ha erosionat en les llengües romàniques i ha donat lloc a *a*.

— *Paradigmatització*: procés pel qual una construcció sintàctica s'integra com a perifràstica i llavors com a paradigma morfològic.

Lehmann dóna com a exemples els auxiliars francesos: els auxiliars primaris *avoir* i *être* estan totalment integrats en el paradigma conjugacional, cosa que no passava amb els seus antecedents; els auxiliars secundaris, com ara *aller* i *venir* estan menys paradigmatisats, però tot i així ho estan molt més que els verbs llatins de què deriven (*ambulare, venire*).

— *Obligatorietat*: pèrdua de variabilitat paradigmàtica, és a dir, la tria de formes en una construcció concreta es redueix i una o més formes esdevenen obligatòries. Això comporta un augment de la freqüència.

És el cas de la preposició *de*: mentre que el *de* llatí es pot substituir en molts contextos en què es troba per *ab* o *ex*, en francès no es pot ni substituir ni ometre en molts contextos.

— *Condensació*: com més gramaticalitzat està un signe, menys complexos són els constituents amb què es pot combinar. A més, perd la capacitat de predicar.

Recuperant l'exemple anterior, el llatí *de* té com a complement un SN, mentre que en francès el complement no té cas.

— *Unió (coalescence)*: es passa d'una unitat independent juxtaposada a un afix o fins i tot a un tret fonològic. Els límits sintàctics es converteixen en límits morfològics i al final desapareixen.

Això explica, per exemple, la fusió en francès de *de* i *a* amb l'article definit *le* en *du* i *au*, cosa que no va passar en llatí amb *de* i *ad*.

— *Fixació*: pèrdua de variabilitat sintagmàtica. En comptes de moure's lliurement, la unitat ha d'ocupar un lloc determinat: primer un lloc sintàctic fix, després una posició morfològica i al final es converteix en un omplidor (*slot filler*).

Recuperant l'exemple anterior, les preposicions llatines podien ocupar diverses posicions en SN complexos, mentre que les preposicions franceses *de* i *a* els han de precedir.

Tots aquests canvis s'entenen com a unidireccionals, i aquesta és precisament una de les afirmacions més discutides de la teoria de la gramaticalització (vegeu 3.1.2.4). En relació amb les interjeccions, caldrà estudiar si es donen tots aquests fenòmens, però és evident que en les impròpies categories lèxiques plenes com ara noms (*ostres!*) o verbs (*vaja!*) han evolucionat cap a la categoria d'interjecció i han anat perdent el significat original per adquirir valors pragmàtics. Sancho (en premsa) ho exemplifica centrant-se en *déu n'hi do* i *ausades* i identifica diversos canvis:

a) Reduccions i alteracions fonètiques. Per exemple, *a gosa(d)es*, *ausa(d)es*, *agusa(d)es* i *a osa(d)es*.

b) Canvi de categoria gramatical que sol comportar una fixació de l'estructura i un increment de la freqüència d'ús. Per exemple, no és possible introduir elements **a moltes gosades* com tampoc no es pot alterar l'ordre dels components i dir **n'hi-do-déu*. Això fa que conservin formes arcaïtzants (*do*, per exemple).

c) Procés de generalització o abstracció del significat lèxic original mitjançant un procés de pragmatització o convencionalització d'inferències pragmàtiques contextuais, amb un augment de la subjectivitat del parlant. Així, l'expressió *déu n'hi do* és actualment opaca per als parlants i no té un significat composicional.

Durant l'anàlisi aprofundirem en aquestes qüestions, però ara volem explicar què motiva aquests processos i per això presentem tres hipòtesis íntimament relacionades que han intentat donar compte dels fenòmens.

3.1.2.1. La hipòtesi de la gramàtica emergent

Tal com observen Cuenca i Hilferty (1999, p. 161), la gramaticalització no es pot entendre com un simple canvi sintàctic, sinó que s'ha d'entendre com el resultat de la fixació d'estratègies discursives. És en aquest context que les afirmacions de Givón «la morfologia d'avui és la sintaxi d'ahir» i «la sintaxi d'avui és el discurs pragmàtic d'ahir» cobren tot el seu sentit.

In recent years it has become customary also to view grammaticalisation from a discourse perspective, as a development of syntactic and morphological structures through a gradual fixing of discourse functions. [...] Grammar extends beyond the realms of syntax and semantics and includes the communicative and cognitive facets of a language. (Andersen, 2001, p. 34)

La gramàtica s'entén com un procés emergent i en moviment continu que fixa estructuralment el que en un principi era una estratègia comunicativa seguint la gradació següent (Givón, 1979, p. 209):

Discurs > sintaxi > morfologia > morfofonologia > zero

En paraules de Hopper (1987), «the notion of Emergent Grammar is meant to suggest that structure, or regularity, comes out of discourse and is shaped by discourse as much as it shapes discourse in an on-going process. [...] Moreover, the term Emergent Grammar points to a grammar which is not abstractly formulated and abstractly represented, but always anchored in the specific concrete form of an utterance». Com diu més endavant, la gramàtica és sempre emergent, però mai present, de manera que més que gramàtica el que existeix és gramaticalització.

3.1.2.2. La metàfora i la metonímia aplicades a la gramaticalització

Com indiquen Cuenca i Hilferty (1999), hi ha hagut una línia d'estudi desenvolupada per lingüistes cognitius que expliquen el canvi semàntic mitjançant processos metafòrics que impliquen projeccions d'un domini cognitiu a un altre, i una altra línia, lligada al funcionalisme anglosaxó, en què aquest canvi es relaciona amb processos inferencials de caràcter metonímic.¹³

Pel que fa a la metàfora, Sweetser (1990), entre d'altres, defensa que la gramaticalització implica un increment de l'abstracció que es produeix mitjançant processos metafòrics. Concretament en relació amb les conjuncions, l'autora distingeix tres dominis cognitius bàsics que expliquen aquesta abstracció: el del contingut —percepció física—, l'epistèmic —percepció intel·lectual i emoció— i el dels actes de parla —organització discursiva. El canvi semàntic, que sol derivar en polisèmia, es produeix mitjançant un procés metafòric d'extensió de significat (Cuenca i Hilferty, 1999, p. 167).

Bybee i Pagliuca (1985), per la seva banda, creuen que hi ha tendències universals de canvi semàntic en què significats lèxics esdevenen gramaticals i en què significats gramaticals es generalitzen encara més, i també proposen l'extensió metafòrica com un dels mecanismes més importants d'aquesta generalització del significat.

Marín (2003) analitza marcadors discursius derivats de verbs de percepció i explica la reanàlisi que sofreixen mitjançant la metàfora *la ment com a cos* (que

13. Vegeu Claudi i Heine (1986) (estudi sobre la motivació de la gramaticalització centrat en la metàfora), Traugott i König (1991) (aspectes relacionats amb la metonímia), Cuenca i Hilferty (1999, cap. 4), Hopper i Traugott (2003, cap. 4), Traugott i Dasher (2002, p. 27-34) i Lakoff i Johnson (1980).

permet passar de la percepció sensorial de veure amb els ulls a la percepció intel·lectual de veure amb la ment) i la metàfora *el discurs com a objecte* (que permet passar del domini sensorial al domini dels actes de parla, és a dir, del significat físic al discursiu). Aquestes idees són fàcilment traslladables a la nostra anàlisi de les interjeccions metalingüístiques (*mira, escolta*, etc.), ja que coincideixen amb el que Marín analitza com a marcadors discursius.

A banda d'aquesta línia en què s'explica el canvi semàntic mitjançant la projecció d'un domini semàntic a un altre (metaforització), també s'ha explicat partint de la metonímia. Brinton (1988) explica el canvi de significats espacials a aspectuals en verbs i partícules mitjançant un canvi d'orientació (*shift in focus*) que considera metonímic. Per la seva banda, Traugott i König (1991) relacionen implicatures conversacionals i metonímia. Partint de nocions de caràcter pragmàtic afirmen que la voluntat de regular la comunicació i de negociar la interacció emissor-receptor implica un reforç de la informativitat (*strengthening of informativeness*), cosa que consideren un tipus de metonímia. La metonímia es basa en la contigüïtat i amplien aquest noció basant la contigüïtat en el món del discurs: «metonymic change involves specifying one meaning in terms of another that is present, even if only covertly, in the context» (Traugott i König, 1991, p. 213).

Ara bé, metàfora i metonímia no es poden separar taxativament i es poden veure com a fenòmens complementaris que s'especialitzen en canvis diferents: «Metaphor is largely correlated with shifts from meanings situated in the external described situation to meanings situated in the internal evaluative, perceptual, cognitive situation, and in the textual situation. Metonymy is largely correlated with shifts to meanings situated in the subjective belief-state or attitude toward the situation, including the linguistic one.» (Traugott i König, 1991, p. 212)

Heine, Claudi i Hünemeyer (1991a, 1991b), per la seva banda, consideren que metàfora i metonímia són diferents components d'un mateix procés: «On the one hand, this process is made up of a scale of contiguous entities which are in a metonymic relationship to one another. On the other hand, it contains a smaller number of more salient and discontinuous categories, such as *space, time*, or *quality*. The relationship between these categories, [...], is metaphoric but can also be described as being the result of a number metonymic extensions. In spite of their differing nature, the metonymic and the metaphoric component both co-exist in the process of grammaticalization and have the following structure: $A \rightarrow A, B \rightarrow B$.» (Heine, Claudi i Hünemeyer, 1991a, p. 165)

Així, doncs, podem afirmar que la tendència és considerar la metàfora com el resultat final de diversos processos metonímics, de manera que sovint la classificació d'un procés com a metafòric o metonímic depèn de la manera com observem el canvi semàntic (des d'una perspectiva global o seqüencial) (Cuenca i Hilferty, 1999, p. 170).

En relació concretament amb les interjeccions prototípiques —les expressives—, hi ha un article sobre la funció expressiva del llenguatge en què Foolen proposa que, de la mateixa manera que unitats lingüístiques que funcionen al nivell del contingut poden passar al nivell epistèmic —en la terminologia de Sweetser— (per exemple, els verbs modals anglesos), el domini del contingut també pot donar lloc a significats expressius: «In the same way as *must* can be used in two domains, namely conceptual and epistemic, *bastard* and *bitch* can be used in two domains, namely conceptual and expressive» (Foolen, 1997a, p. 23). Això no implica que totes les formes expressives provinguin d'un domini de contingut —és evident que les interjeccions primàries no provenen d'aquest domini—, però sí que podria ser el cas de les interjeccions impròpies. Segons ell, aquest canvi es pot donar per processos metafòrics i metonímics («probably, both processes play a role in the content-expressive shifts as well»). Tot i que no aprofundeix en aquesta qüestió, creu que la metonímia es pot donar en els àmbits en què és fàcil que hi hagi connotacions (per exemple, en mots com ara *Jesus* o *fuck*), mentre que la metàfora funcionaria a altres nivells. Caldrà estudiar en l'anàlisi d'on provenen les interjeccions impròpies per veure si podem extreure'n generalitzacions.

3.1.2.3. La hipòtesi de la subjectivació

La tercera línia vinculada a la gramaticalització, i molt entrellaçada amb les anteriors, correspon a la hipòtesi de la subjectivació, desenvolupada per Traugott (1980, 1988, 1989, 1995, 1999, 2001), segons la qual el canvi lingüístic pot ser degut a la implicació de l'emissor. Traugott (1982) —en una visió més ampla del fenomen que la que desenvolupa Langacker (1990, cap. 12)— proposa que, pel que fa al significat, la gramaticalització segueix la tendència «proposicional > textual > expressiu/interpersonal». Posteriorment, Traugott (1989, p. 34-35) concreta la hipòtesi de la subjectivació en tres principis, que reproduïm amb exemples de Cuenca i Hilferty (1999, p. 164-165). Relacionant aquests principis amb l'apartat anterior, podem considerar els dos primers de base metafòrica i el darrer de base metonímica.

Tendència 1: *Els significats basats en la situació externa descrita evolucionen cap a significats basats en la situació interna descrita (avaluativa/perceptiva/cognitiva).*

Això explica l'evolució del llatí *praeferre* (literalment *prae*, 'davant, anterior', i *ferre*, 'portar') cap a un significat d'avaluació mental en el *preferir* ('donar prioritat en la valoració').

Tendència 2: *Els significats basats en la situació interna o externa descrita evolucionen cap a significats basats en la situació textual i metalingüística.*

Aquesta tendència explica la formació de connectors com ara el *pues* castellà, derivat del *post* llatí.

Tendència 3: *Els significats solen tendir a basar-se cada cop més en l'estat-creença/actitud subjectius del parlant envers la proposició. Es passa, doncs, de l'objectivitat a la subjectivitat.*

Això ens serveix per explicar el procés de formació de moltes interjeccions impròpies expressives (*vaja, Dieu meu*), en què hi ha una gran implicació de l'emissor.

Posteriorment aquestes tendències s'han reduït a una de sola: «[E]n la gramaticalització se tiende a convertir elementos léxicos (proposicionales y vinculados a lo objetivo) en elementos que pautan el texto e indican las actitudes del hablante en la situación discursiva (vinculados a lo textual y sobre todo a lo subjetivo)» (Cuenca i Hilferty, 1999, p. 165).

Veiem, doncs, que es passa del domini proposicional al domini textual i d'aquí al domini expressiu: en paraules de Fischer i Rosenbach (2000, p. 4), «the meaning of the lexical item changes from *less* to *more situated* in the speaker's mental attitude».¹⁴

Wischer considera aquesta tendència com un segon tipus de gramaticalització que opera al nivell discursiu i que explica la formació de marcadors discursius i textuals.¹⁵ La distingeix d'un primer subtipus de gramaticalització que opera al nivell de les proposicions i permet convertir unitats sintàctiques lliures en morfemes gramaticals (discurs > sintaxi > morfologia > morfofonologia > zero) —la gramaticalització que hem explicat abans. Segons Wischer, els fenòmens només coincideixen en part:

Attrition occurs as phonetic reduction and semantic bleaching, the second generally being specific as subjectification, i. e., the foregrounded generalized meaning becomes more subjective, more expressive and less referential than the previous lexical meaning. In opposition to subtype I no «paradigmaticization» seems to be necessary or even possible. Although the grammaticalized item increases in frequency, there is no strict «obligatorification», i. e., the use of the textual or discourse marker has not become rule-governed in the sense

14. Brinton (1996) posa en dubte aquest ordre en relació amb els marcadors pragmàtics: «The development of pragmatic markers calls into question any simple unilinear view of grammaticalization from propositional > textual > interpersonal and points instead to the complexity of 'grammaticalization chains'».

15. Traugott (1982, p. 251) presenta *well* i *right* com a exemples de pas d'un significat proposicional a un significat expressiu o interpersonal i *why* com a exemple de pas de proposicional a expressiu o interpersonal passant per un de textual.

that its application is the only choice in the particular context. In terms of syntagmatic relationships an extension instead of a shrinking of scope is most likely to be noticed, so that «coalescence», or a fusion with the constituents situated within the scope of the textual or discourse marker, is not possible. In adopting a textual or discourse function, it prefers certain positions in the sentence, yet is not fixed to fill a particular slot. (Wischer, 2000, p. 357)

Aquesta reformulació ens permet explicar el procés de formació de les interjeccions metalingüístiques, que funcionen com a marcadors discursius i serveixen per pautar i organitzar el discurs, i també les interjeccions expressives, lligades a l'expressió de la subjectivitat de l'emissor. Només ens faltaria explicar les interjeccions conatives i fatigues, més vinculades a l'oient/lector, i això és el que ens permet la darrera aportació de Traugott a aquesta teoria, en què introdueix el concepte d'intersubjectivació i el defineix en els termes següents: «Intersubjectification is the semasiological process whereby meanings come over time to encode or to externalize implicatures regarding speakers/writers' attention to the "self" of addressee/reader in both an epistemic and a social sense» (Traugott, 1999).

Així, doncs, si la subjectivació se centrava en el parlant, la intersubjectivació va més enllà i se centra en el receptor.

Traugott i Dasher (2002, p. 34) desenvolupen en aquesta línia el model anomenat Invited Inferencing Theory of Semantic Change (IITSC), que estableix les següents tendències en el canvi semàntic:

truth-conditional		>		non-truth conditional
content	>	content/procedural	>	procedural
scope-w-proposition	>	scope-over-proposition	>	scope-over-discourse
nonsubjective	>	subjective	>	intersubjective

En aquest llibre ens interessa especialment la visió de la gramaticalització que la relaciona més estretament amb el discurs, la pragmàtica i qüestions pròpies de la llengua oral com l'expressivitat.

3.1.2.4. Unidireccionalitat? Gramaticalització i lexicalització

L'estudi de la gramaticalització no es pot deslligar de la polèmica qüestió de la unidireccionalitat del canvi lingüístic, segons la qual els elements lèxics es poden convertir en elements gramaticals i aquests en formes més gramaticals però no a la inversa. Alguns autors han presentat casos que s'oposen a aquesta afirmació —la regramaticalització del verb *tutejar*, per exemple, o expressions angleses tipus *I dislike her use of isms* o *his uppers need dental work*—, però, com afirmen Cuenca i Hilferty, aquests casos cauen més en l'esfera de la morfologia derivativa i es rela-

cionen més amb processos d'habilitació que no pas amb la gramaticalització pròpiament dita. En paraules de Hopper i Traugott (2003, p. 134), són canvis instantanis que corresponen a «instances of recruitment of linguistic material to enrich the lexicon and have virtually nothing in common with grammaticalization». Malgrat tot, cal ser conscients que hi ha contraexemples que ens recorden que la unidireccionalitat és una tendència ferma, però no una assumpció indiscutible.¹⁶

Like language systems, language change is not subject to exceptionless physical laws, and that diachronic universals, like synchronic ones, are observed tendencies rather than theoretical absolutes. (Hopper i Traugott, 2003, p. 17)

Molts casos dels que s'han presentat com a contraexemples han estat lexicalitzacions i creiem convenient dedicar unes ratlles a establir la relació entre els processos de lexicalització i els de gramaticalització i veure el lloc que ocupen les interjeccions.

La relació entre lexicalització i gramaticalització ha estat abordada per diferents estudiosos. N'hi ha que ho veuen com a processos oposats (Ramat, 1992), n'hi ha que creuen que es complementen (Moreno Cabrera, 1998), n'hi ha que els consideren processos paral·lels en què la gramaticalització sol implicar abans una lexicalització (Traugott, 2005; Wischer, 2000) i n'hi ha que no diferencien gramaticalització i lexicalització sinó que oposen gramaticalització a desgramaticalització i lexicalització a etimologia popular (Lehmann, 2002). Lehmann, exemplificant-ho amb la gramaticalització del nom castellà *base* en la preposició *a base de*, afirma:

[T]he appurtenance of any linguistic unit to a word class —preposition in the case at hand— implies first and foremost its appurtenance to the inventory, i. e. to the lexicon. The genesis of a preposition like *a base (de)* = is therefore, first of all, a process of lexicalization of this sequence. Once such new lexical items have been created, they can undergo grammaticalization. (Lehmann, 2002, p. 9)

Aquest sembla que serà l'enfocament que adoptarà Traugott en futures publicacions.¹⁷ Així, quan una unitat sofreix un canvi de forma-significat i queda fixa-

16. Vegeu Hopper i Traugott (2003, cap. 5), Giacalone Ramat (1998), Haspelmath (1999), Traugott (1996, 1997, 2001) i Kemenade (1999). Per a arguments en contra, Campbell (2001), Campbell i Janda (2001), Lightfoot (1999), Newmeyer (1998), Ramat (1992), Auwera (2002) i Traugott i Heine (1991).

17. Agraïm a la professora Traugott que ens hagi enviat un esborrany d'una breu xerrada que va fer amb Laurel Brinton a la Modern Language Association (MLA) el 29 de desembre de 2002 titulada *Lexicalization versus Grammaticalization*, però que no incloem a la bibliografia ni citem per voluntat de l'autora, ja que no és la versió definitiva. De totes maneres, tenim en compte les seves aportacions. Vegeu també Brinton (2002).

da, es produeix una lexicalització, entesa com la incorporació en bloc d'aquestes unitats a l'inventari que tenim a la memòria. Els elements d'aquest grup que passen a desenvolupar funcions gramaticals o es converteixen en operadors són els que estaran gramaticalitzats. En aquest sentit, la lexicalització és un pas previ a la gramaticalització en molts casos.

Wischer (2000) també entén la lexicalització com el procés en què els elements passen a formar part del lèxic.¹⁸ Ara bé, hi afegeix que, si la gramaticalització és el procés segons el qual elements lingüístics es converteixen en unitats gramaticals o bé unitats gramaticals es converteixen en unitats més gramaticals, la lexicalització també es pot entendre com el procés que convertirà elements lingüístics i unitats lèxiques i lexemes en encara més lèxics. Wischer exposa que els canvis que es produeixen en la gramaticalització i en la lexicalització són força semblants (reducció fonètica, reanàlisi sintàctica, desmotivació, fossilització, convencionalització), però que els canvis semàntics són diferents: «When a free collocation or an ordinary word formation is lexicalized, a specific semantic component is added, so that the new lexical meaning differs from the former compositional meaning. [...] When a linguistic term is grammaticalized, specific semantic components get lost and an implied categorial or operational meaning is foregrounded» (Wischer, 2000, p. 364-365). Aquests processos es troben exemplificats en la figura 10.

La lexicalització i la gramaticalització no són processos contradictoris, sinó processos molt semblants que operen en nivells diferents, tot i que és molt improbable que un element gramatical es lexicalitzi (Wischer, 2000, p. 364).

En vista del que acabem d'exposar, el que és fonamental és establir si les interjeccions pròpies són elements lèxics o gramaticals i si, en conseqüència, les impròpies són elements lexicalitzats (tendeixen cap a elements lèxics) o elements gramaticalitzats (tendeixen cap a elements gramaticals), independentment que primer hi hagi hagut una lexicalització entesa com a incorporació en el lèxic dels elements en bloc. Per definir-nos, podem veure com s'han tractat unes unitats molt properes: els marcadors discursius.

Traugott (1995) considera que en el cas dels marcadors discursius¹⁹ la tendència és la següent: «clause-internal adverbial > sentence adverbial > discourse par-

18. Correspondria a la tercera definició que Lorente dona de lexicalització en la *Gramàtica del català contemporani*. Lorente (2002, p. 836-838) considera lexicalitzacions diversos processos: a) quan un acrònim o una sigla esdevenen un mot (com ara *làser* o *sida*); b) quan es produeix un canvi de classe de mot per conversió (per exemple, *sopar*); c) quan una estructura lliure del discurs s'incorpora al lèxic (*drets humans*); d) quan un sintagma o una oració esdevenen un fraseologisme, ja que considera que les unitats fraseològiques comparteixen propietats del lèxic. Lorente hi atribueix dues característiques bàsiques —fixació formal i assignació d'un significat específic— i d'altres de complementàries —idio-maticitat, metaforització, anomalies estructurals i recategorització.

19. Per a més referències de treballs sobre la gramaticalització de marcadors discursius, vegeu Andersen (2001), Brinton (1996, p. 60-64) i Pinto de Lima (2002).

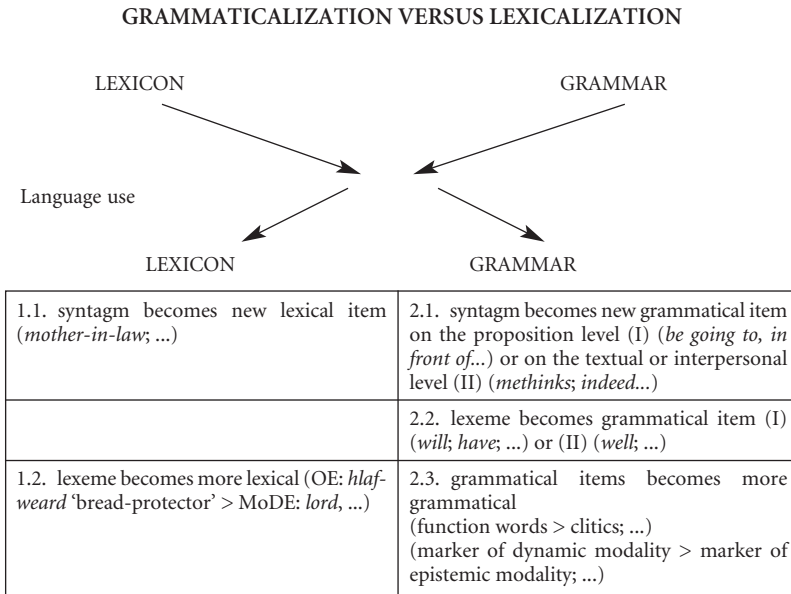

FIGURA 10. Lexicalització i gramaticalització segons Wischer (2000).

title». La lingüista argumenta que marcadors discursius com *in fact* o *indeed* formen part de categories gramaticals perquè són operadors discursius que desenvolupen funcions gramaticals.

These items are all primarily pragmatic, or at least non-truth functional, which may account for why they have been largely ignored until the last few years. Without question they also fill a syntactic slot, and have highly constrained syntactic as well as intonational properties. They are therefore «part of the grammar of a language» (Fraser, 1988, p. 32) even though they are pragmatic in function. (Traugott, 1997)

Alguns autors prefereixen parlar de pragmaticalització dels marcadors discursius, si bé admeten la semblança entre els dos processos que distingeixen.

Grammaticalization is concerned with the derivation of grammatical forms and constructions (mood, aspect, tense, etc.) from words and lexicalized structures... Discourse markers such as *you know, you see*, etc., are typically «pragmaticalized», since they involve the speaker's attitude to the hearer. (Aijmer, 1997, p. 2)

Com hem vist abans, Wischer (2000) considera aquests dos processos subtipus de gramaticalitzacions i distingeix un tipus de gramaticalització al nivell pro-

posicional que implica el pas de categories lèxiques a categories gramaticals, les quals es poden gramaticalitzar en forma d'afixos, i un segon subtipus en què el material lèxic entra en un sistema categorial relativament tancat de marcadors discursius o textuals a través de la subjectificació. En tots dos casos, un significat lèxic passa a tenir un significat operatiu.

Pel que fa a les interjeccions, és evident que les metalingüístiques encaixen perfectament en aquest segon grup i es podrien considerar exemples de gramaticalització, però les expressives se n'allunyen més. De totes maneres, seguint Cuenca (1996, 2002a), hem decidit parlar d'unitats gramaticals i gramaticalitzades, perquè són unitats que no tenen un significat lèxic ple sinó un significat més lligat a aspectes pragmaticodiscursius i també perquè són fragments i corresponen a una estructura oracional.

Lexical meaning is specific and concrete, with nouns referring to physical entities and their parts, and abstract notions of cultural imports. The lexical meaning of verbs describes perceived events and relations among entities, events that often have concrete physical results. [...] Grammatical meaning, on the other hand, is typically abstract, referring to large abstract domains such as time or modality, or referring to abstract grammatical relations such as «subject of the verb», or abstract relations among clauses, such as «although». (Bybee, 2003, p. 154)

Per tant, considerarem que el procés que experimenten les interjeccions impròpies és una gramaticalització i que les interjeccions pròpies són gramaticals, si bé dins les interjeccions i n'hi haurà que s'acostaran més al lèxic i n'hi haurà que s'acostaran més a la gramàtica. Tot i que un terme com *pragmatització* explicitaria més bé el procés de les interjeccions, creiem que no és necessari encunyar noms nous quan trobem unitats que no encaixen al cent per cent amb els trets descrits, sinó ser coherents amb els postulats cognitivistes que propugnen que hi ha unitats més prototípiques que altres i que les fronteres són difuses. En paraules de Langacker (1987, p. 35), «no es pot establir un límit taxatiu entre el lèxic i la sintaxi en el model cognitivista».

Fins aquí hem vist que la lingüística cognitiva ens ofereix un bon marc d'estudi de les interjeccions gràcies a la seva concepció dinàmica del llenguatge i perquè, tal com diu Cuenca (2001), permet que «la variació, la idiomàticitat, els aspectes idiosincràtics de les llengües, no es deixin de costat, no es considerin secundaris, sinó, al contrari, es tractin com l'autèntic objecte d'estudi d'un model que vol donar una visió “realista” (no “objectivista”) de la realitat del llenguatge». Així, doncs, unes unitats marginals en els estudis lingüístics troben el seu lloc en aquest marc.

Ara bé, l'estudi d'aquestes unitats gramaticals no es pot deslligar de la pragmàtica, ja que gramàtica i pragmàtica s'interrelacionen.

Resulta entenimentat reconèixer les connexions entre la gramàtica (o l'estructura) i la pragmàtica (o l'ús), i més d'un investigador ja ho ha posat sovint de manifest, encara que d'altres ho oblidin en benefici d'una pretesa especialització. I és que, de fet, la pragmàtica permet també fer el salt de la gramàtica, ara en el bon sentit: el salt de *tornada*. Si és veritat, com sembla, que la pragmàtica d'avui (de la llengua actual) és, almenys en part, la sintaxi de demà (de la llengua futura), també ho deu ser que la sintaxi d'avui és (el resultat de) la pragmàtica d'ahir... Per consegüent, i tot fent jocs de paraules (*avui més pragmàtica que demà però menys sintaxi que ahir*), l'evolució lingüística pot resseguir-se gràcies als processos de gramaticalització d'elements o recursos que són inicialment rellevants i que acaben com una mena de fòssils: sistematitzats o en vies de sistematització. Vist així, encara que sembli paradoxal, el nucli sintàctic d'una llengua és una expressió pragmàtica per antonomàsia dels episodis comunicatius i dels processos cognitius en què ha participat el cervell humà. (Payrató, 2003, p. 204)

3.2. PRAGMÀTICA, DISCURS I LLENGUA ORAL

Si robem aquest títol a un llibre de Payrató és perquè engloba tot un seguit d'elements que seran pertinents en l'estudi dels textos i de les unitats que ens ocupen i perquè no volem desfer el «matrimoni de conveniència» de què parla l'autor.

La pragmàtica implica de fet l'estudi de l'oralitat i l'oralitat no pot ser analitzada —almenys globalment— sense l'ajut i les eines de la pragmàtica. Es tracta d'un matrimoni de conveniència que segurament durarà molts anys. (Payrató, 2003, p. 273)

Si la lingüística cognitiva ens serveix per emmarcar l'estudi, i la teoria de la gramaticalització en concret ens ofereix una explicació plausible del procés de formació de les interjeccions impròpies, els estudis pragmaticodiscursius ens ajuden en dos sentits:

— per descriure les característiques d'un corpus audiovisual que recull unes converses peculiars: emissions orals de textos prèviament escrits que, per les característiques pròpies del gènere de les comèdies de situació, volen ser àgils, vius i col·loquials. És per això que considerem pertinent emmarcar l'estudi en l'anàlisi del discurs i en l'anàlisi de la conversa (§ 3.2.1) i, concretament, en els treballs sobre la interrelació entre llengua oral i llengua escrita (§ 3.2.1.1) i sobre la llengua col·loquial (§ 3.2.1.2);

— per descriure els valors semanticopragmàtics de les interjeccions, utilitzant conceptes com ara funcions del llenguatge (§ 3.2.2.1), modalitat i modalització (§ 3.2.2.2) i principis pragmàtics (§ 3.2.2.3).

Com afirma López Bobo (2002, p. 9), «la caracterización de la interjección exige abandonar su funcionamiento intraoracional y situarse en el análisis del dis-

curso». I hi afegeix: «El hecho de que sean los elementos de la comunicación los que establezcan su valor la hace merecedora de un tratamiento pragmático» (Cueto i López Bobo, 2003, p. 38).

Abans d'avançar caldria fer una precisió. Malgrat que el que analitzem són les emissions de comèdies de situació en català, hi ha dos subcorpus clarament diferenciats: d'una banda, el procedent de *sitcoms* escrites originalment en català i, de l'altra, el bilingüe, en què les emissions en català provenen d'un text escrit en català que és una traducció d'una emissió oral en anglès basada en un text original en anglès. En aquest capítol no abordem les diferències entre el que anomenem producció pròpia i producció aliena, i les restriccions i particularitats que les provoquen, ni tampoc ens endinsem en aspectes traductològics, que deixem per a capítols posteriors.

3.2.1. *L'anàlisi del discurs i l'anàlisi de la conversa*

L'anàlisi que emprenem no parteix de la nostra intuïció com a parlants, sinó que es basa en l'estudi d'un corpus audiovisual de comèdies de situació. El tipus d'interacció fonamental d'aquestes comèdies de situació és la conversa, i és per això que aquest estudi s'ha d'emmarcar forçosament en els estudis sobre l'anàlisi del discurs, i més concretament sobre l'anàlisi de la conversa.

L'anàlisi del discurs estudia la llengua en ús superant el nivell de l'oració i fent èmfasi en l'activitat comunicativa, de manera que els lligams amb el primer punt que descriu la lingüística cognitiva són evidents. Com diuen Brown i Yule (1983) en la primera línia d'un manual que ja ha esdevingut clàssic, «the analysis of discourse is, necessarily, the analysis of language in use».

Dins de l'anàlisi del discurs s'hi poden entreveure diverses tendències. Calsamiglia i Tusón (1999, p. 19-26) destaquen els corrents d'estudi següents: l'antropologia lingüística —amb el corrent de l'etnografia de la comunicació—, la sociologia —amb l'interaccionisme simbòlic com un dels corrents clau—, l'etnometodologia, l'anàlisi de la conversa, la sociolingüística interaccional, la psicolingüística, la filosofia, la pragmàtica i la lingüística pròpiament dita (lingüística funcional, lingüística textual, teoria de l'enunciació, retòrica clàssica).²⁰ Payrató hi afegeix l'anàlisi crítica del discurs, que fa èmfasi en els aspectes ideològics.

L'anàlisi de la conversa és un d'aquests enfocaments. Segons Tusón (1995, p. 9) aquest terme es fa servir en dos sentits: *a*) com a corrent sociològic, l'etnometo-

20. Schiffrin (1994) distingeix les aproximacions següents a l'anàlisi del discurs: teoria dels actes de parla, sociolingüística interaccional, etnografia de la comunicació, pragmàtica, anàlisi de la conversa, anàlisi de la variació. La classificació de bibliografia d'anàlisi del discurs que presenten Payrató i Salvador (1989) reflecteix la diversitat d'enfocaments existents.

dologia, que s'interessa per l'estudi de les interaccions, especialment les verbals quotidianes i ordinàries, i *b*) com a activitat que realitza qui estudia les converses o interaccions verbals orals.

En aquesta obra volem estudiar l'ús de les interjeccions en unes interaccions verbals orals i és per això que l'anàlisi de la conversa es presenta com a marc d'estudi idoni. Caldrà que repetim, però, que no treballarem converses espontànies ni reals, sinó emissions orals d'un text prèviament escrit que es vol acostar a la llengua oral, però que no hi coincideix plenament.

Pel que fa als registres escrits, és evident que es poden apropar al col·loquial, però també que no s'hi identifiquen mai. El text escrit més col·loquial que poguéssim imaginar —un sainet d'Eduard Escalante, una «gatada» de Serafi Pitarra, etc.— no contindrà mai per exemple les vacil·lacions pròpies i tan típiques de l'organització del discurs oral improvisat. Si ho fes, el públic ho interpretaria com una mostra que els actors... no recorden el paper! La diferència entre un text escrit per ser dit (com si no fos escrit) i la parla espontània és que el primer està *planificat* i el segon no. El text «falsament» oral és més compacte, més cohesiu. La parla espontània és més vacil·lant i menys sistemàtica. (Payrató, 1996, p. 52)

De totes maneres, comprendre com funciona un gènere força descrit en la bibliografia com la conversa espontània ens ajudarà a entendre el funcionament d'unes converses peculiars que es caracteritzen per haver estat planificades. Podem partir de la definició de Cots *et al.* (1989): «Activitat verbal oral de caràcter interactiu organitzada (o estructurada) en torns de parla.» Briz (2001, p. 42) amplia aquesta definició atribuint a la conversa els trets següents: *a*) es tracta d'una interlocució en presència, cara a cara; *b*) és immediata i actual (ara i aquí); *c*) no hi ha una presa de torns determinada; *d*) és dinàmica, amb una alternança de torns immediata; *e*) és cooperativa en relació amb el tema de la conversa i la intervenció de l'altre.

Els estudis sobre anàlisi de la conversa també han identificat unes característiques comunes a les converses en relació amb el seu desenvolupament i estructuració, que especifiquem tot seguit basant-nos en Tusón (1995) i en Cots *et al.* (1989).

a) Desenvolupament de la conversa

Tusón (1995, cap. 3) diferencia tres blocs en el desenvolupament d'una conversa, una activitat que demana la participació coordinada de dues o més persones: l'inici, el desenvolupament i el tancament.

Per començar la conversa es fan servir diversos recursos —les salutacions, les preguntes, les exclamacions, amb vocalitzacions del tipus *aaa*, etc.— i s'acorden qüestions com ara el to, el tema, el rol, la finalitat i les pressuposicions de la con-

versa. Un cop encetada, els participants es posen d'acord a mantenir o canviar tots aquests elements (tema, to, finalitat, rol) i van deixant clar el que diuen, tot respectant el que es podrien anomenar regles de joc, una sèrie de principis que tractarem en parlar de qüestions pragmàtiques (principi de cooperació, principi de rellevància, principi de cortesia, etc.). Al final, la conversa s'ha d'acabar d'una manera suau i clara, i per això es recorre a diversos recursos.

Sacks, Schegloff i Jefferson (1974) observen quatre parts en el tancament: oferiment de tancament, acceptació de l'oferiment, comiat, comiat i tancament. Durant les tres fases de la conversa apareixen el que en aquest estudi són interjeccions: elements del tipus *hola!*, *bon dia!* (inici), *escolta*, *i tant* (manteniment), *adéu* (tancament). A l'anàlisi aprofundirem més en aquestes qüestions.

b) Estructuració de la conversa

L'organització bàsica de la conversa són els torns de parla no predeterminats que es van alternant, però cal descriure com s'assignen i es distribueixen els torns. L'article de Sacks, Schegloff i Jefferson (1974) ha esdevingut un clàssic en aquest sentit: el canvi es produeix perquè a les intervencions hi ha un lloc apropiat per a la transició (LAT). Aquests LAT es reconeixen perquè hi ha indicis de diferent tipus (sintàctics, lèxics, prosòdics, gestuals, al·lusions directes a l'interlocutor). La distribució de torns es pot fer de dues maneres:

— *Selecció prospectiva*: qui té la paraula selecciona el parlant següent. Per exemple, si el parlant fa una pregunta i l'acaba amb una interjecció com ara *oi?* mirant directament un interlocutor.

— *Autoselecció*: si qui té la paraula no selecciona ningú, un interlocutor comença a parlar en un LAT. Un cas especial de contribucions d'aquest tipus són, segons Tusón (1995), els elements que mantenen la comunicació (*backchannel*). Seria el cas de les interjeccions fàtiques com ara *mm*.

Evidentment, pot ser que hi hagi males interpretacions dels LAT i que el sistema d'alternança de torns no funcioni adequadament.

D'altra banda, els torns de parla no segueixen de qualsevol manera, sinó que depenen dels torns anteriors. Això es fa evident en els anomenats parells adjacents, que es poden definir com a unitats que contenen un intercanvi format per una intervenció d'un parlant i una intervenció d'un altre que estan relacionades. Quan algú saluda algú dient-li *hola* i l'altre li respon *hola*, tenim un parell adjacent que, a més a més, està format per interjeccions.

Des d'una perspectiva global, a les converses s'hi detecta un bloc inicial o d'obertura, un bloc central o cos de la interacció i un bloc final o tancament, com hem vist en l'apartat anterior, i hi ha unitats menors que serien (Tusón, 1995, p. 49):

— *Interacció*: unitat més gran delimitada pels rituals d'obertura i de tancament.

— *Seqüència* (S): unitat delimitada pels aspectes temàtics, pel canvi d'activitat discursiva o per l'alteració en la constel·lació dels interlocutors.

— *Intercanvi* (I): unitat dialogal mínima, composta per dos o més torns de paraules. Un parell adjacent seria l'intercanvi més senzill.

— *Intervenció o moviment* (M): cada una de les aportacions dels participants, és a dir, la unitat màxima des del punt de vista monològic.

— *Acte* (A): funcions il·locutives i interactives dels diferents moviments. Una intervenció pot estar formada per un únic acte o per més d'un.

Les tres primeres correspondrien a unitats dialogals i les dues darreres, a unitats monològiques.²¹

El paper de les interjeccions en l'estructuració de la conversa és evident a primer cop d'ull: a banda de l'ús de parells adjacents formats per interjeccions a l'inici i al final de les converses, Cuenca (1996, p. 219) indica que «l'aparició de formes com *eh* de vegades té a veure amb aspectes pragmàtics d'organització discursiva», ja que pot marcar el caràcter enfàtic d'un element, canviar d'orientació o reprendre un tema.

3.2.1.1. L'oralitat i l'escriptura

En aquest llibre també volem tenir en compte els estudis sobre oralitat i escriptura per definir quin lloc ocupen els materials del corpus en el continu escrit/parlat. Tradicionalment la gramàtica s'ha ocupat de la llengua escrita, tal com Castellà (2001) explica a l'inici d'un repàs sobre l'oralitat i l'escriptura del qual extraurem les idees principals d'aquest apartat. Al segle xx la situació comença a canviar —si més no en l'aspecte teòric— i la llengua oral comença a adquirir protagonisme, però se centra sobretot en la fonologia. No és fins que es desenvolupen els corrents pragmaticodiscursius que s'inicien els estudis sobre la llengua oral i es revifa un interès gairebé mort que es remunta a la retòrica clàssica.

En estudiar la dicotomia oral/escrit²² és imprescindible fer referència al concepte de registre o variació funcional, lligat estretament als usos. Payrató (1996), distingeix quatre factors en la definició dels registres:

- el camp, associat al tema;
- el mode, relacionat amb el canal;
- el tenor funcional, referent al propòsit comunicatiu, i
- el to interpersonal, que correspon al grau de formalitat.

21. Vegeu Vion (1992, cap. 6) i Kerbrat-Orecchioni (1990-1994, 1996).

22. Altres enfocaments superen les dicotomies oral/escrit i gràfic/fònic per centrar-se en conceptes com ara proximitat/distància (Koch i Oesterreicher, 1990) o interpersonal/informatiu (Tannen, 1982). Pel que fa a les diferències entre textos orals i escrits, podeu consultar Akinnaso (1982, p. 104; 1985), Biber (1988), Castellà (2001) i Cassany (1987, p. 31-35), entre d'altres.

La distinció oral/escrit tindria relació amb el canal de comunicació, és a dir, amb el mode. Ara bé, aquesta dicotomia no és clara, sinó que les fronteres són difuses —aquí ens torna a servir la teoria del prototip— i hi ha una gradació entre oralitat i escriptura representada tradicionalment en aquest quadre de Gregory i Carroll.²³

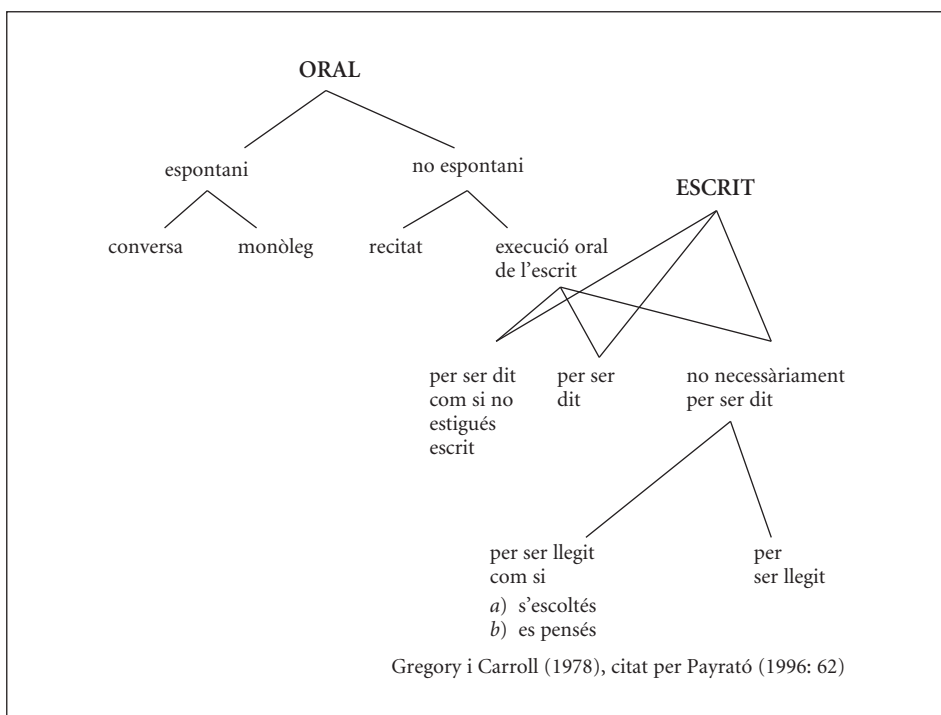

FIGURA 11. Gradació entre oralitat i escriptura.

El nostre corpus conté la versió escrita d'uns textos escrits per ser dits com si no fossin escrits, però el que analitzarem seran les emissions orals, les quals corresponen dins l'esquema anterior a l'execució oral d'un text escrit, dins el grup d'oral no espontani. El problema és que, a més d'aquests elements no espontanis, els actors hi introdueixen de vegades elements espontanis, de manera que estariem parlant d'un discurs intermedi.

23. Castellà (2001, p. 54) fa evidents algunes mancances d'aquest model i aposta pel de Munby perquè és més complet, però el cas que ens ocupa s'adequa millor —tot i que no a la perfecció— al de Gregory i Carroll. El que convindria és descriure els diferents elements del continu i, tal com diu Biber (1988), saber quins trets d'oralitat i quins trets d'escriptura té cada gènere que puguem situar en el continu.

En conseqüència, l'espontaneïtat o la planificació és un altre aspecte fonamental a l'hora de definir els textos que analitzarem. Segons Payrató (1996, p. 62), «la diferència entre un text escrit per ser dit (com si no fos escrit) i la parla espontània és que el primer està *planificat* i el segon no. El text “falsament” oral és més compacte, més cohesiu. La parla espontània és més vacil·lant i menys sistemàtica». Un cop més, aquesta afirmació s'adiria amb la versió escrita del corpus, però caldrà veure si les emissions finals també hi encaixen.

Castellà (1992, p. 128) proposa un quadre, elaborat conjuntament amb Serena, sobre els graus d'espontaneïtat.

GRAU 0	Rituals	Fórmules de salutació i de comiat; ritus religiosos, acadèmics, parlamentaris, etc.
GRAU 1	Lectura o memorització d'un text	Noticiaris de ràdio i de TV; teatre; cinema; recitació; cançó; lectura d'un discurs; etc.
GRAU 2	Textos amb esquema previ	Conferència; homilia; classe; entrevista (entrevistador); presentador d'un concurs; tertúlia; conte explicat; entrevista per demanar feina (l'entrevistador); etc.
GRAU 3	Textos improvisats de tema pensat prèviament	Conferència; homilia; entrevista (l'entrevistat); classe; declaracions d'un polític; intervencions a reunions professionals i tècniques; intervencions a juntes i assemblees; entrevista per demanar feina (el sol·licitant); etc.
GRAU 4	Textos improvisats	Conversa en confiança (el desenvolupament).

FIGURA 12. Graus d'espontaneïtat segons Castellà (1992).

Segons el mateix autor, en els dos primers graus hi ha un control total, fins i tot al nivell sintàctic i lèxic. El grau dos té llibertat en la cohesió i en les construccions gramaticals, per bé que l'estructura ha estat preparada. El grau tres manté part d'aquest control sobre l'estructura i el quatre és la llibertat total sense preparació.

El cinema —i les comèdies de situació televisives— s'inclourien, segons el lingüista, en l'espontaneïtat de primer grau. Com deïem, però, pot ser que els actors facin aportacions espontànies i, per tant, les categories no són tan clares.

3.2.1.2. La llengua col·loquial

Una altra característica que ja anotàvem és la voluntat de les comèdies de situació de reflectir un llenguatge col·loquial i viu. Això no vol dir que sigui un llenguatge plenament real, però s'hi vol acostar. D'altra banda, les interjeccions, objecte d'aquest estudi, són peces característiques de la llengua oral col·loquial, tal com subratlla Cuenca (2002a, p. 3199). Per aquests dos motius considerem que cal defi-

nir teòricament el concepte de llengua col·loquial, i per fer-ho reprendrem la noció de registre. Si abans hem estirat el fil del canal, que ens ha portat a parlar d'oralitat i escriptura, ara volem estirar els fils que ens permetran parlar de col·loquialitat.

La nostra concepció de col·loquialitat partirà de Payrató (1996, p. 59), que defineix l'àmbit d'ús col·loquial prototípic mitjançant els trets següents:

- *camp*: quotidianitat
- *mode*: oral espontani
- *tenor*: interactiu
- *to*: informal.

1) Determinar els temes col·loquials no és fàcil, però l'única solució és parlar d'un camp quotidià, és a dir, «el conjunt dels temes corrents de la vida ordinària, hipotèticament tan amplis i variats com complexos siguin les xarxes de relacions socials establertes pels parlants» (Payrató, 1996, p. 60).

2) Pel que fa al mode, la parla col·loquial és prototípicament oral i espontània, i es manifesta bàsicament a través de la conversa i el monòleg. De totes maneres, hi pot haver textos orals no espontanis que vulguin imitar aquesta col·loquialitat i també es pot admetre certa col·loquialitat en textos escrits.

3) Quant al tenor, és bàsicament interactiu, és a dir, és un mitjà de contacte i d'interacció. En el registre col·loquial hi pot haver altres tenors, però queden subordinats a la interacció.

4) Finalment, pel que fa al to, el registre col·loquial se sol relacionar amb la informalitat i, a mesura que el parlant va prenent consciència del producte, es va allunyant a través d'un continu cap a registres més formals.

Encreuant llengua oral i llengua escrita amb la noció de registre lingüístic, podem definir els que serien els trets de l'oral col·loquial català, segons Payrató (2003):

- Complementació del canal verbal amb codis paralingüístics.
- Escàs control i consciència de producció lingüística.
- Aplicació de múltiples recursos entonatius.
- Alt grau de referència exofòrica.
- Vocabulari i estructuració gramatical específics.
- Regularitzacions, simplificacions i analogies gramaticals abundants.
- Grau molt elevat de redundància.
- Alta freqüència de marcadors discursius interactius.

Pel que fa a la concreció d'aquests trets fonològics, entonatius, morfològics, sintàctics i lèxics específics, remetem a Payrató (1996, p. 87-125). De tota manera, cal destacar del conjunt d'elements propis de la col·loquialitat el que ell anomena estereotips o rutines de parla, en què hi ha un bon nombre d'interjeccions que expressen rebuig o acceptació (*i ara!*, *bueno*), que manifesten agraïment i felicitació (*moltes gràcies*, *moltes felicitats*), salutacions i comiats (*adéu-siau*, *hola*) i intents de modificar la conducta del receptor (*au!*, *vinga!*), entre d'altres.

3.2.2. Aspectes pragmàtics

L'anàlisi del discurs no es pot deslligar de la pragmàtica, la qual es pot entendre, segons Payrató (2003, p. 28), en termes genèrics com a «estudi de l'ús de la llengua (en la comunicació)» o, en termes específics, com «l'estudi dels aspectes de l'ús lingüístic relacionats amb les funcions del llenguatge, la dixi, les inferències, els actes de parla, la cortesia, la modalitat i l'estructura textual i conversacional».

Alguns dels aspectes esmentats ja els hem anat esbossant en parlar de l'anàlisi de la conversa perquè hi estan íntimament lligats (estructura textual i conversacional), però d'altres els recuperem ara perquè considerem que són importants en relació amb les interjeccions. Així, parlarem de les funcions del llenguatge —fent esment dels actes de parla i també de la dixi— (§ 3.2.2.1), de la modalitat i la modalització (§ 3.2.2.2) i d'alguns principis que regeixen les converses (§ 3.2.2.3).

3.2.2.1. Les funcions del llenguatge

Per atribuir els valors de les interjeccions, s'han fet servir diversos criteris, com hem vist al capítol segon. La teoria dels actes de parla, un dels puntals de la pragmàtica, n'ha estat un. Ara bé, en aquest estudi adoptem la perspectiva de Cuenca (1996) i preferim basar-nos en les funcions del llenguatge de Jakobson (1960), que basteix una teoria centrada en el precedent de Bühler. Aquest darrer propugnava que el llenguatge desenvolupa tres funcions bàsiques: l'expressió de l'emissor, la representació d'estats de les coses del món i l'apellació al receptor. Jakobson desenvolupa aquesta idea i proposa un marc que ha estat àmpliament difós i que reproduïm en el quadre de Payrató (2003, p. 58):

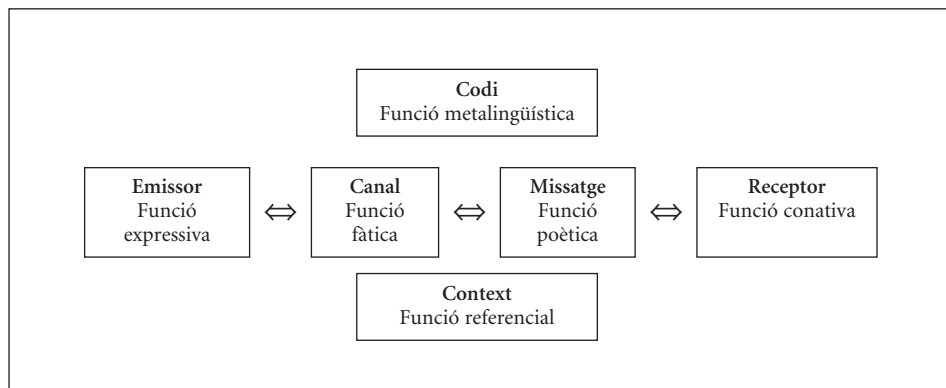

FIGURA 13. Funcions del llenguatge.

a) La funció referencial fa referència al context i és anomenada també denotativa o cognoscitiva.

b) La funció expressiva o emotiva, centrada en l'emissor, expressa directament l'actitud del subjecte respecte d'allò de què parla. Tal com diu Jakobson (1960), «el nivell purament emotiu, en la llengua, és representat per les interjeccions».

c) La funció conativa s'orienta cap al receptor, l'apella i es manifesta típicament mitjançant imperatius i vocatius.

d) La funció fàtica serveix per establir, prolongar o interrompre la comunicació, per comprovar que la comunicació es manté, per atreure l'atenció de l'interlocutor; en resum, per reforçar el contacte entre emissor i receptor.

e) La funció poètica fa èmfasi en el missatge com a tal i pretén aconseguir efectes estètics.

f) La funció metalingüística o de glossa es dona quan el discurs se centra en el codi mateix.

Malgrat aquesta diferenciació i el predomini generalment d'una funció, Jakobson (1960) s'afanya a dir que «encara que d'aquesta manera distingim sis aspectes fonamentals en el llenguatge, seria difícil trobar missatges que complissin únicament una funció».

A banda d'aquesta proposta, Halliday (1973, 1978) també proposa classificar les funcions en tres grups: ideativa (correspondria a la referencial de Jakobson), interpersonal (dimensió interactiva) i textual (organització de missatges), però no ens hi entremenim perquè no és el marc teòric que guia aquest estudi.

3.2.2.2. La modalitat i la modalització

Una línia d'investigació de la pragmàtica ha tractat de la modalitat i creiem convenient endinsar-nos-hi perquè les interjeccions són unitats clarament modals. El 1932 Bally diferencia dos components en qualsevol frase: un *dictum* (allò que es diu) i un *modus* (com es diu). El primer correspondria al contingut i el segon a l'operació psíquica que té per objecte el *dictum*. Així, reproduint un exemple de Meunier (1974, p. 11) adaptat al català per Castellà, en la frase «(Jo) Crec que en Pere no vindrà», «jo crec» seria el *modus* i «que en Pere no vindrà» seria el *dictum*.

Jakobson també tracta a fons d'aquestes qüestions i distingeix enunciació (acte individual de producció d'un enunciat que implica un procés, un emissor i un receptor) i enunciat (objecte de l'enunciació que implica un procés i un o més protagonistes), cosa que possibilita parlar de modalitats d'enunciació i modalitats d'enunciats.

En aquest apartat ens basem en Payrató (2002, p. 1179), que distingeix, d'una banda, la modalitat oracional (la de l'enunciació) de la modalitat actitudinal o de l'enunciador (en el sentit de modalitat subjectiva). Dins la modalitat oracional,

distingeix la declarativa (es dona informació al destinatari), la interrogativa (es demana informació) i la imperativa (es vol influir en la conducta del receptor). En un segon nivell distingeix la modalitat exclamativa (remarca aspectes subjectius del parlant) i, de manera opcional, la modalitat negativa, que es pot combinar amb les quatre anteriors. Relacionant el tipus de modalitat amb les classes d'oracions, la tradició gramatical parla d'oracions declaratives, interrogatives i imperatives en un primer nivell, i exclamatives, optatives i altres tipus menors (dubitatives, volitives) en un segon nivell. Malgrat les objeccions que Payrató (2002) fa evidents, manté aquesta classificació perquè està molt arrelada.

Fixant-nos específicament en les interjeccions, Cuenca (1996) destaca que se solen relacionar amb modalitats marcades. A primer cop d'ull es poden relacionar amb oracions interrogatives confirmatòries (*oi?*, *eh?*), oracions imperatives i exhortatives (*va*, *sisplau*), i principalment exclamatives (*ostres!*), però l'anàlisi ens servirà per especificar millor aquestes intuïcions.

Ara bé, el que ens interessa primordialment en l'estudi de les interjeccions és la modalitat actitudinal, entesa com la manifestació de l'actitud del parlant respecte del que diu. El lingüista subdivideix aquesta modalitat en dos subtipus principals: la deòntica, relacionada amb conceptes d'obligació, possibilitat, necessitat, prohibició i permís en què «l'emissor controla els fets enunciat i els projecta sobre el receptor», i l'epistèmica, relacionada amb els coneixements i les creences, en què és «essencial el grau de certesa o probabilitat que l'emissor jutja que es pot associar amb uns fets» (Payrató, 2002, p. 1187-1188). També fa referència a altres submodalitats, com l'alètica (possibilitat), optativa (desig), circumstancial (necessitat o possibilitat lligades a les circumstàncies) i valorativa (judici de valor que mostra grau d'implicació o adhesió del parlant).

Entre aquests valors modals i els indicadors de modalitat no hi ha correspondències biunívokes, sinó que es manifesten mitjançant diferents procediments lingüístics. Payrató (2002) destaca dins aquest grup de procediments les marques prosòdiques (distribució accentual, capacitat de focalitzar de l'entonació i ritme de l'elocució), els indicadors lèxics (adverbis modals o avaluatius, locucions, etc.), els procediments morfològics (mode verbal, etc.) i d'altres de menys estudiats com ara diminutius o augmentatius. El lingüista afegeix que «en un sentit força lax del terme també es pot modalitzar amb altres procediments que fan evident la subjectivitat, l'expressivitat i l'actitud de l'emissor, com ara les interjeccions, els vocatius o els renecs i els insults, i a través de noms, adjectius i verbs valoratius» (Payrató, 2002, p. 1191).

Aquesta visió més laxa és la que assumim i la que coincideix amb la de Castellà (1992, p. 202-203), el qual distingeix com a elements modalitzadors:

— recursos prosòdics: accent d'intensitat, entonacions, pronunciacions síl·laba per síl·laba, etc.;

— elements lèxics valoratius: substantius, adjectius i verbs valoratius, verbs expressius de sentiments, adverbis i complements circumstancials de manera, expressions quantitatives subjectives;

— fórmules d'expressivitat de l'emissor: interjeccions, invocacions i renecs;

— crides al receptor: interjeccions, insults, expressions conatives, i

— altres recursos: interrogació retòrica, ironia, canvi de varietat, etc.

Dins aquest marc de la modalització, les interjeccions es podrien considerar «evidenciadors de la modalitat» (Cuenca, 1996, p. 212) perquè fan aflorar l'actitud del parlant respecte del que diu.

3.2.2.3. Principis reguladors de la conversa

La conversa es desenvolupa partint d'un coneixement previ compartit per les persones que participen en l'acte de comunicació (pressuposició pragmàtica) i es regula per una sèrie de principis que provenen de la pragmàtica, els més importants dels quals recordem succintament.

a) Principi de cooperació i principi de rellevància

Segons Grice, perquè una conversa es dugui a terme amb èxit, cal que els participants cooperin, i això es coneix com el principi de cooperació.

Make your conversational contribution such as is required, at the stage at which it occurs, by the accepted direction of the talk exchange in which you are engaged. (Grice, 1975, p. 45)

Aquest principi es desenvolupa en quatre màximes:

— *màxima de quantitat*: sigues al màxim d'informatiu tenint en compte el propòsit de l'intercanvi, però no pas més informatiu del que calgui;

— *màxima de qualitat*: no diguis coses que creguis falses o de les quals no tinguis proves;

— *màxima de relació*: sigues pertinent (o rellevant), i

— *màxima de manera*: sigues clar, ordenat i breu en l'expressió i evita l'ambigüitat.

El principi de cooperació i les màximes estableixen uns acords entre els parlants que permeten el que s'han anomenat implicatures conversacionals, un tipus d'inferència pragmàtica derivada del compliment o trencament de les màximes que possibilita que l'emissor transmeti i el receptor entengui significats que no es manifesten literalment en els missatges.

Sperber i Wilson (1986, 1993, en premsa) se centren en la tercera màxima, la de relació, per definir el principi de la pertinència (o rellevància), que pretén explicar

com funcionen els mecanismes cognitius en l'emissió i interpretació d'enunciats. Així, tal com recull Espinal (1988, p. 123), «hi ha una sola propietat que fa que per a un ésser humà tingui sentit el fet de processar informació, i aquesta és la pertinència».

Es tracta d'un model inferencial basat en la dicotomia ostensió/inferència —i no únicament en la diferenciació clàssica codificació/descodificació— segons el qual l'emissor pretén atreure l'atenció de l'interlocutor sobre algun fet concret per fer-li veure i inferir el contingut que vol comunicar (ostensió) i el receptor mitjançant un procés deductiu atorga validesa a un supòsit sobre la base de la validesa d'un altre supòsit (inferència). Tal com explica Escandell (1996, p. 117), la interpretació d'enunciats desencadena un mecanisme d'obtenció d'implícacions contextuais, és a dir, qualsevol informació nova es processa tenint en compte els supòsits que tenim a la ment. Així, doncs, a banda de descodificar el contingut de l'enunciat, cal veure si combinat amb la informació que tenim provoca efectes contextuais, de quin tipus són (reforçar el supòsit previ o debilitar-lo o contradir-lo) i quines conseqüències té en el receptor. Si provoca efectes contextuais, l'enunciat serà rellevant.

An assumption is only relevant in a context if it has some contextual effects in that context. (Sperber i Wilson, 1986, p. 122)

Ara bé, la rellevància és una qüestió de grau i no depèn solament del nombre d'inferències o d'efectes contextuais, sinó també de la quantitat d'esforç de processament que demana la tasca. En altres paraules, quan algú comunica una cosa fa servir l'estímul que li sembla més rellevant i, quan algú sent un enunciat, no busca totes les interpretacions possibles, sinó que busca la que comporti menys cost de processament. Això es pot concretar en el principi de rellevància òptima, que cal entendre no com una màxima sinó més aviat com una generalització sobre la manera com funciona la comunicació ostensiva i inferencial.

Every act of ostensive communication communicates a presumption of its own optimal relevance. (Sperber i Wilson, 1995, p. 260)

D'altra banda, els autors també reelaboren el concepte d'implicatura de Grice, considerant-lo un supòsit —és a dir, una representació d'algun fet del món real— que l'emissor procura fer manifest al seu interlocutor sense expressar-lo explícitament (Escandell, 1996, p. 125).

En aquest marc algunes interjeccions s'han interpretat en relació amb les màximes de Grice: així, segons Levinson (1983, p. 152), que recull aportacions de Lakoff, *well* es podria utilitzar quan el parlant s'adona que no pot complir la màxima de quantitat, i és per això que sol aparèixer en respostes parcials. Traugott, per la seva banda, com hem vist anteriorment, entén que la gramaticalització es pot explicar mitjançant la convencionalització d'implicatures conversacio-

nals,²⁴ les quals considera processos metonímics. En el capítol segon també hem vist monografies que parteixen d'aquesta teoria, com la de Torres Sánchez (2000) o la de Cueto i López Bobo (2003).

Andersen conjuga l'enfocament de la teoria de la gramaticalització i la teoria de la rellevància per estudiar els marcadors pragmàtics —igual com Blakemore (1987, 1992, 2002) l'aplica als connectors— i considera que «on the relevance-theoretic view, pragmatic markers can optimise the crucial process of determining the context against which the incoming stimulus is meant to be processed» (Andersen, 2001, p. 22). Ho relaciona amb la teoria de la gramaticalització de la manera següent:

Grammaticalisation theorists have argued that improved informativeness and the drive for economy are the most important motivating factors for grammaticalisation processes. Clearly, there is conceptual overlap between these two motivating factors and the crucial relevance-theoretic notions of contextual effects and processing effort. In fact, a principle of informativeness and economy is implied by the principle of relevance; that is, speakers can be expected to attempt to achieve extra contextual effects (informativeness) for a little processing effort as possible (economy). (Andersen, 2001, p. 37)

En conclusió, aquests principis ens serveixen per donar compte dels trets definitoris de la conversa colloquial, però també per definir més específicament el comportament de les interjeccions i explicar aspectes relacionats amb la gramaticalització de les impròpies.

b) La cortesia

Un altre grup de normes que regulen la conversa són les de cortesia. L'estudi de la cortesia s'ha centrat en l'ús de determinades unitats lingüístiques i caldrà veure si les interjeccions hi tenen un paper o no.

Lakoff (1973) és el primer d'abordar la cortesia i proposa dues regles: a) sigues clar i b) sigues cortès, desenvolupada aquesta darrera en diferents modalitats. «No t'imposis», «ofereix opcions» i «fes que el receptor se senti bé» en el primer cas.

Leech (1983) postula un principi de cortesia que aniria lligat al principi de cooperació i que es materialitza en les màximes de generositat, tacte, aprovació, modèstia, acord i compassió.²⁵ Ara bé, la teoria més difosa sobre la cortesia és la

24. Un exemple seria el pas del *since* temporal al *since* causal en anglès, fruit de la convencionalització d'una implicatura conversacional de causa que s'infereix en certs contextos. Cole (1975, p. 276) diu que en les primeres etapes els parlants són conscients del significat literal del mot, però l'associen amb un nou significat idiomàtic que sorgeix per una implicatura, però posteriorment els parlants no són conscients del significat original i només retenen el conversacional (Brinton, 1996, p. 56).

25. També proposa altres principis menors que no desenvolupo: d'ironia, de burla, d'interès i de Pollyanna

de Brown i Levinson (1987), basada en la noció de *face* (imatge), que té dos vessants: la imatge positiva i la imatge negativa.

Central to our model is a highly abstract notion of «face» which consists of two specific kind of desire («face-wants») attributed by interactants to one another: the desire to be unimpeded in one's actions (negative face), and the desire (in some respects) to be approved of (positive face). (Brown i Levinson, 1987, p. 13)

En la interacció hi intervenen com a mínim quatre imatges (les dues de l'emissor i les dues del receptor) i una de les activitats en la interacció és controlar el manteniment de les imatges pròpies i de l'altre. Ara bé, hi pot haver conflictes que posen en perill la imatge pública d'un o altre i s'anomenen actes amenaçadors de la imatge (*face-threatening acts*) i, per suavitzar-los, és habitual recórrer a la cortesia. Segons el poder relatiu, la distància social i el grau d'imposició, es decidirà l'estratègia de cortesia: oberta i directa, oberta i indirecta amb cortesia positiva, oberta i indirecta amb cortesia negativa, encoberta i evitar l'acte.

Kerbrat-Orecchioni (1996) proposa parlar també d'actes afalagadors de la imatge (*face-flattering acts*), que es concreten en lloances, agraïments, felicitacions, etc., sovint en superlatiu o amb formes hiperbòliques, no per compensar cap dany sinó per estimular la relació interpersonal, en una visió més optimista de les interaccions.

En relació amb la cortesia negativa, Calsamiglia i Tusón (1999, p. 169-170) destaquen diversos procediments emprats per l'emissor per compensar la possible agressió a la imatge negativa del receptor: procediments substitutius, desactualitzadors, eufemismes, lítotes, procediments acompanyants, reparacions, minimitzadors, modalitzadors, desarmadors i afalagadors.

Les interjeccions fàtiques es poden relacionar fàcilment amb aquest tipus d'estratègies: *sisplau* pot ser un procediment acompanyant cortès i *perdoni* es pot considerar una reparació a través de l'excusa. Les interjeccions metalingüístiques del tipus *escolta* o *mira*, com demostra Marín (2003), també es poden vincular a la cortesia en el debat polític.

c) Principi d'expressivitat

Un altre principi que cal tenir en compte en relació amb les interjeccions és el de l'expressivitat. Leech (1983) estableix quatre principis relacionats amb el que ell anomena la retòrica textual: el de processabilitat, el de claredat, el d'economia i el d'expressivitat. Tal com observa Payrató (1996, p. 129), aquest principi no s'ha entendre com un «guarniment», sinó com «una meta perseguida pels parlants, com una recerca comunicativament *necessària* de procediments per captar

l'atenció dels interlocutors», encara que s'hagi de violar el principi d'economia. Payrató (1996, p. 129-153) dedica tot un capítol a exposar els recursos expressius del català col·loquial i, entre aquests, les interjeccions ocupen un lloc destacat.

De fet, tal com fa evident Drescher (1997), el concepte d'expressivitat es remunta a Bally (1970). Aquest lingüista deixeble de Saussure diferencia entre les idees —com l'expressió intel·lectual dels humans— i els sentiments —com l'autèntica expressió de l'individu, com la seva part més subjectiva. Aquesta afirmació es basa en la distinció entre l'activitat cognitiva i l'activitat emotiva, que es reflecteix en la llengua. De tota manera, aquests compartiments no són estancs sinó que hi ha lligams. Entre els elements típicament expressius hi trobaríem les interjeccions.

Traditionally, interjections have been considered to be the most evident linguistic manifestations of expressivity. And, indeed, they are prototypical expressive linguistic elements. (Drescher, 1997, p. 234)

Fins aquí hem anat explicant diverses propostes teòriques que trobaran el seu lloc en aquesta obra, que parteix d'un enfocament comunicatiu basat en l'ús. Aquestes propostes —sintetitzades en la figura 14— les anirem recuperant quan duem a terme l'anàlisi de les interjeccions del corpus.

Enfocament comunicatiu basat en l'ús (marc general)

- a) Lingüística cognitiva
 - Teoria del prototip i del nivell bàsic > categorització de les interjeccions
 - Teoria de la gramaticalització > formació de les interjeccions impròpies
- b) Estudis pragmaticodiscursius
 - Anàlisi de la conversa
 - conversa (estructuració i desenvolupament) > descripció del corpus i paper de les interjeccions
 - oral/escrit > descripció del corpus
 - llengua col·loquial > descripció del corpus i paper de les interjeccions
 - Estudis pragmàtics
 - funcions > classificació de les interjeccions
 - modalització > paper de les interjeccions com a elements modals
 - principis reguladors de la conversa:
 - cooperació, rellevància > ús de determinades interjeccions i relació amb la gramaticalització de les impròpies
 - cortesia > ús de determinades interjeccions
 - expressivitat > ús de les interjeccions expressives

FIGURA 14. Bases teòriques de l'estudi.

4. Aspectes fonològics, ortogràfics i morfològics

En aquest capítol ens centrem en els aspectes morfològics i fonològics de les interjeccions, i també en qüestions ortogràfiques. En primer lloc, dividim les interjeccions en pròpies i impròpies seguint un criteri morfològic i ens fixem en diversos aspectes de cada tipus. De les pròpies n'analitzem la forma gràfica i l'estructura vocàlica i consonàntica, i també aspectes fonològics. Quant a les impròpies, estudiem el procés de formació que han seguit, que lliguem estretament amb el concepte de gramaticalització exposat en el capítol previ. No subdividim l'anàlisi segons el subcorpus, sinó que partim de les unitats catalanes, d'una banda, i de les angleses, de l'altra, per fer la descripció més àgil. En segon lloc, fem comentaris generals sobre aspectes entonatius d'aquestes peces. Finalment, mirem d'establir les fronteres de les interjeccions pròpies respecte de la parallengua i de les interjeccions impròpies respecte de sintagmes exclamatus i fraseològics, partint d'un model dinàmic sense compartiment tancats.

4.1. ASPECTES MORFOFONOLÒGICS I ORTOGRÀFICS

Una de les divisions clàssiques de les interjeccions és la separació en pròpies i impròpies, que es basa en criteris relacionats amb la formació de mots. Vegem, doncs, quins processos han donat lloc a ambdós tipus d'interjeccions.

4.1.1. *Interjeccions pròpies*

Les interjeccions pròpies no deriven de cap categoria gramatical, sinó que són crits que han passat a formar part del sistema de la llengua. A més, també s'inclouen en aquest grup, tot i que a dreta llei no ho serien, interjeccions impròpies amb un grau de gramaticalització tan alt que la categoria d'origen és totalment opaca i es perceben com a pròpies —per exemple, *oi*, *rai* o *hola*.

a) Interjeccions pròpies en català

Unint els dos subcorpus catalans, hem comptat vint-i-vuit interjeccions pròpies —amb onze unitats més que hem considerat variants—, les quals presenten la forma gràfica que recull el quadre. Les interjeccions que no surten al guió i que hem transcrit nosaltres directament estan marcades amb un asterisc al costat.

Forma gràfica		Unitats
VV	Ai, ei, oi, ui, au, uà,*	Amb repetició d'algun element: aii, aiii. 8
V(V)(V)	A, aa, aaa	3
VC	Um, ep	2
VVVC	Aaam	1
Vhmuda	Ah, eh, oh, uh.*	Amb repetició d'algun element: ehh, ooh 6
VVC	Aix,* uix	2
VCV	Apa	1
VHaspiradaV	Ahà	1
CC	Ts*	1
CCC	Pst, mmm*	2
CV	Bu	1
CVV	Rai, fuà*	2
CVC	Xep, pam, xut*	3
CHmudaC	Mhm	1
HaspiradaV	Ha	1
HaspiradaVC	Hum*	1
HmudaVCV	Hola	1
Dígraf anglès ²⁶	Sh	1

FIGURA 15. Forma gràfica de les interjeccions pròpies.

La combinació més freqüent és la de dues vocals. Amb l'excepció de la forma *uà* —que hem transcrit nosaltres perquè és una improvisació de l'actor— la resta presenten una vocal tònica inicial (*a, e, o*) i una semivocal (*i, u*) posterior. En alguns casos la intensitat de la interjecció es marca gràficament repetint alguna vocal (*aiii*), sense que això vulgui dir que siguin fonològicament anòmales.

El segon patró més freqüent és el d'una vocal que es representa seguida d'una *hac muda* —*ah, eh, oh* i *uh*— i que pot tenir algun element repetit —*ehh, ooh*. De fet, tenint en compte que la *hac* no es pronuncia, també podríem incloure en aquest

26. Creiem que la interjecció *sh*, que transmet el so [ʃ^wl] —transcrit en altres ocasions com a *xut*, d'acord amb el que recull l'Hiperdiccionari—, és un calc de l'anglès, ja que en català aquest dígraf no transmet mai el so que vol representar.

grup les que estan formades per una o més vocals repetides: *a*, *aa* i *aaa*. La diferència és que, mentre que les del primer grup són tòniques, les segons són àtones.

La resta de combinacions presenten menys ocurrences al nostre corpus, com es pot veure en la taula i, per tant, no les comentem. Tot i així, volem puntualitzar que la bibliografia recull a bastament que les interjeccions poden presentar peculiaritats fonològiques i en les unitats anteriors n'hi ha diverses:

— Hi ha les unitats *pst* i *ts-ts*, utilitzades per cridar l'atenció, i formades per més d'una consonant seguida.

— Hi ha hacs aspirades en les interjeccions *ahà*, *ha* i *hum*.

En l'apartat de morfologia de la *Gramàtica del català contemporani* es fa esment d'aquestes particularitats en els termes següents.

Un grup d'interjeccions són elements totalment extralingüístics, sorolls que no són traduïbles fonològicament a la llengua, però que intentem representar gràficament de forma aproximada. Dels registrats en els diccionaris citem *atxim*, *atxem* (so de l'esternut), *¡ha! ¡ha!* (rialla) i *hem*, *hum*. En el cas de *¡ha! ¡ha!*, o *¡ha! ¡ha! ¡ha!*, el DGLC precisa «amb les *hh* aspirades» (també el DECA), cosa que indica que reproduïx un so sense adaptar-lo fonològicament perquè el català no té sons aspirats. De fet, el que tenen en comú els sons de la rialla és l'aspirada, que pot ser sorda o sonora ([h], [h]), i va seguida d'un element vocàlic de timbre molt variat. *Hem* i *hum* representen fonèticament una aspirada sonora nasal i, segons l'entonació que l'acompanya, poden indicar dubte, reticència (els trets semàntics que dona el DIEC), però també afirmació, aprovació i molts altres. Molt comunes són també *pss* o *pst* (aquesta apareix en Fabra 1956, p. 128, però no en el DIEC), usades per cridar l'atenció; *sss* i *xxx*, labialitzades per demanar silenci; *fff*, buf bilabial, per expressar cansament o contrarietat, i *clics*, com *ts-ts* [], que indica negació o disconformitat. (Mascaró, 2002, p. 475)

Més endavant, quan tractem dels límits entre llengua i parallengua, exposarem la nostra opinió sobre aquest aspecte, però volem dir d'entrada que no es pot equiparar el so d'una rialla o d'un esternut amb la vehiculació d'aquest so en una determinada llengua i que, a més, pot ser que determinats sons no siguin prototípics d'una llengua, però sí perifèrics.

D'altra banda, en còmics podem trobar representacions escrites de sons que trenquen totalment l'estructura de la llengua. Cuenca esmenta, per exemple, allargaments consonàntics sense vocal del tipus *bss* o *rr*. Nosaltres, en un buidatge a vol d'ocell de diversos números de *Cavall Fort*, hem trobat formes com ara *scrrratx* (estripar un paper), *brrraa* (soroll fort), *drrring* (timbre), *zzzz* (algú dorm), *rrrrg* i *grroaa* (rugit d'un lleó). A Bassa *et al.* (1991) se n'hi documenten moltes més, com ara *xxxxxx* (tempesta), *tttt* o *vvrrrr* (helicòpter) o *ppfft* (cotxe que no tira gaire). Això són el que Riba i Rius (1999), prenent el terme de Tournier, anomenen protolexies, ben diferents de les onomatopeies integrades (incorporades a la

llengua). Cuenca considera que aquestes anomalies provenen del fet de voler reproduir gràficament sons o crits no articulats com a paraules pròpiament dites: «Hem de tenir en compte que l'ortografia no pot plasmar més que parcialment els recursos vocals usats en la llengua parlada» (Cuenca, 2002a, p. 3205).

Al corpus no en trobem cap d'aquestes, segurament perquè es tracta d'un corpus oral, per bé que parteixi d'un suport escrit. De representatives també n'hi ha ben poques. De tota manera, no ens volem estar de fer diverses consideracions sobre els processos de formació d'aquestes unitats, tenint en compte les aportacions de Riba i Rius (1996, 1999), Pons i Grieria (1987) i Cabré Monné (2002). D'entrada, recuperem les paraules de Riba i Rius (1999, p. 437): «Les onomatopeies no són universals, és a dir, cada llengua interpreta els sons a la seva manera, segons les seves convencions; i si hi ha coincidències entre llengües —que no siguin degudes a manlleus o calcs— és per una qüestió d'*afinitat elemental*, com diu Ullmann.»

L'exemple típic que il·lustra aquesta afirmació és la diferència en la vehiculació dels crits dels animals entre les diverses llengües, que poden arribar a presentar divergències considerables (*quiquiriquic* i *cock-a-doodle-doo*, per exemple).

Pel que fa als processos de formació en català, destaquen la reduplicació de morfemes (*cric-cric*) o la reduplicació fonològica (*buuuu*), la reduplicació combinada amb alternança del timbre vocàlic o antifonia vocàlica (*nyic-nyec*), la reduplicació combinada amb alternança consonàntica (*xirlis-mirlis*), l'aparició de seqüències i alternances (*trec-a-trec*), la prefixació (*barram*, *cataclec*, *garra-mau*, *marramau*, *patatxup*) i la combinació de diversos processos (*garric-garrac*). Ara bé, qualsevol forma que presenti aquesta estructura no necessàriament ha de ser interjecció: en altres paraules, hi pot haver altres categories gramaticals onomatopèiques, però no interjectives. Al corpus n'hem trobat un exemple, repetit diverses vegades, en què l'onomatopeia (*pim*, *pam*) equival a un adjectiu (*ràpida*, *decidida*) i, per tant, no l'hem inclòs a les interjeccions.

- Mariona: Què passa? Els de Madrid no m'agraden. Escolta, jo sóc així: *pim*, *pam*. (JL2_07)²⁷

En resum, les interjeccions pròpies presenten formes molt simples, generalment de dues vocals o una vocal i una consonant, i a voltes presenten trets fo-

27. Darrere tots els exemples hi introduïm un codi de localització que indica a quina comèdia de situació pertany (PB = *Plats bruts*, JL = *Jet lag*, CP = *Coupling*, NO = *Normal Ohio*, WK = *Working*). En els exemples del subcorpus monolingüe hi indiquem també l'episodi i el fragment on es troba l'ocurrència. Així, per exemple, JL2_07 indica que la frase es troba al segment set de l'episodi dos de *Jet lag*. Pel que fa al subcorpus bilingüe, indiquem la llengua (C = català i E = anglès) i el segment. Així, per exemple, ENO28 fa referència al segment 28 de la versió anglesa de *Normal Ohio*. El corpus es pot consultar a Matamala (2005).

nològics perifèrics al sistema de la llengua, trets que no resulten cap problema si s'adopta una visió dinàmica basada en elements prototípics i perifèrics on les fronteres són difuses.

b) Interjeccions pròpies en anglès

Forma	Interjeccions	
Vhmuda	Oh, eh, uh, ah. Amb repetició: uhhh, ahhh, ahh, oooh, ooh.	9
VC	Um, er. Amb repetició: ummm,	3
CV	Hi, huh, ha	3
CVV	Hey	1
VV	Ow	1
VVV	Wow	1
CCC	Shh	1
Altres	Gobble gobble, hello	2

FIGURA 16. Forma gràfica de les interjeccions pròpies en anglès.

La combinació més freqüent en anglès és la d'una vocal seguida d'una haca muda, com ara *ah*, *eh*, *oh* i *uh* (únicament no hem trobat *ih*, de totes les combinacions possibles), sovint amb alguna lletra duplicada en la representació ortogràfica per marcar intensitat. A continuació figuren dos patrons amb la mateixa freqüència: una vocal seguida d'una consonant i a la inversa. La resta presenten freqüències inferiors.

La majoria d'interjeccions són expressives, tot i que també n'hi ha de conatiues (*hey*), fatigues (*hi*) i metalingüístiques (*er*), però voldríem destacar la presència d'una interjecció en anglès que imita el crit del gall dindi i que és, per tant, onomatopeica (*gobble gobble*). Aquesta interjecció és ben coneguda pels parlants anglesos, mentre que en català ben poca gent coneix segurament l'equivalent —tot i que al *Diccionari d'onomatopeies i mots de creació expressiva* n'hi apareixen diversos com *glo-glo-gloc*, *glu-glu*, *glu*, *glu*, *glu* i *gu-gu-glu*. Això es deu probablement a les diferències culturals: mentre que els galls dindis són típics de moltes celebracions nord-americanes —el Dia d'Acció de Gràcies, Nadal—, en el context català no són les aus més prototípiques.

Resumint aquest apartat, en les interjeccions pròpies es dona un procés pel qual una expressió espontània o la reproducció d'un soroll per part del parlant d'una comunitat lingüística es *linguitza*, és a dir, esdevé signe lingüístic i no és un simple soroll. Aleshores es produeix un consens de la comunitat per fixar una forma en detriment d'altres, i és aquesta forma la que es transmet mitjançant la literatura oral i escrita (contes, teatre, etc.) i la que acaba tenint una forma escrita convencional.

Alguns indicis que ens poden donar pistes sobre el caràcter lingüístic d'aquestes unitats són la variació interlingüística i intralingüística. Així, quan a un parlant català li cau alguna cosa a terra no diu —o no hauria de dir— *oops*, com tampoc no diu *ouch* quan es fa mal. I, si bé tant els parlants anglesos com els catalans fan servir l'expressió *oh*, els contextos d'ús, els valors pragmàtics i les freqüències són ben diferents. Per donar un últim exemple, el crit del gall passat pel sedàs de l'anglès és *cock-a-doodle-doo*, mentre que en castellà és *quiquiriquí* i en català, *quiquiriquic*.

4.1.2. Interjeccions impròpies

En la formació de les interjeccions impròpies, s'hi detecten diversos processos de formació, la majoria dels quals estan relacionats amb la gramaticalització. Vinculats a aquest procés, Cuenca (2002a) detecta en les interjeccions escurçaments de mots fruit d'un afebliment fonètic, síntesis de paraules i eufemismes, a més de processos de formació relacionats amb l'èmfasi —concretament la prefixació amb *re*, la reduplicació i la repetició— i manlleus i calcs d'altres llengües. Per la seva banda, Sancho (en premsa) també esmenta les reduccions i alteracions fonètiques, el canvi de categoria o reanàlisi, un increment de la freqüència i una fixació en l'estructura i un procés d'abstracció del significat. Finalment, Marín (2003), en relació amb els verbs de percepció que funcionen com a marcadors discursius i en alguns usos es poden considerar interjeccions metalingüístiques, detecta un afebliment del significat literal a favor d'un significat pragmàtic, una distribució diferent, una invariabilitat i una tendència a la reducció fonètica. Dels principis de Hopper (1991) diu que s'apliquen a aquestes unitats la descategorització (i recategorització), la persistència i la divergència.

Tot seguit ens fixem en les interjeccions impròpies del corpus: primer reproduïm en un quadre les unitats de les quals provenen les interjeccions i, després, en fem un comentari breu, tant per al català com per a l'anglès. Al final comprovem de manera conjunta quins trets atribuïts a la gramaticalització presenten aquestes unitats.

a) Interjeccions en català

<i>Categoria d'origen</i>	<i>Unitats</i>
Noms	Carai, silenci, coi, recoi, merda, dona, gràcies, hòstia, hosti, hòsties, ostres, compte, home, alerta, cony, recony, Senyor, felicitats, perdó, collons, porta, calma.
SN	Bona tarda, bon dia, bona nit, feliç dia d'Acció de Gràcies, mare meva, Déu meu, això mateix.

<i>Categoria d'origen</i>	<i>Unitats</i>
Preposició + nom	D'acord, per favor, d'això/daixò, adéu.
Verbs	Escolta, aviam, sent?, sentiu, vols?, saps?, sabeu?, entesos, mira, mireu, vinga, vaja, visca, va, perdona, perdoni, perdoneu.
Interjecció + nom	Sí, senyor.
SV	Ara t'escolto, no fumis, tant és, tant se val, no fotis, va bé, a reveure, a veure, ho sento, què va, creu-me, està bé, m'entens?, on s'és vist, és clar / esclar, és igual, vols dir, dispenseu-me, em sap (molt de) greu, perdona que t'ho digui, perdona'm, si et plau, sisplau, som-hi, tu creus?, què dius, on vas a parar.
Adjectius	Segur, exacte, cert, clar.
Adverbis	Endavant, amunt, ja, com, bé, i tant, oi tant, prou.
SAdv	Molt bé, i ara.
Prooracions	No, sí.
Altres	De debò.
Manlleus i calcs	Alto, bravo, bueno, vale.

FIGURA 17. Procedència de les interjeccions impròpies catalanes.

El gruix principal d'interjeccions provenen o bé de noms i SN o bé de verbs i SV, i el procés més habitual és la gramaticalització. Ara bé, abans d'endinsar-nos-hi, comentem breument quatre unitats que presenten la particularitat de ser manlleus d'altres llengües: *alto*, *bravo*, *bueno* i *vale*.

Les dues primeres són manlleus de l'italià. Segons recull el *Gran diccionari de la llengua catalana* (GDLC), *alto* prové segurament de l'italià *alto*, que al seu torn prové de l'alemany *halt*, imperatiu del verb *halten* ('detenir', 'aturar'). Pel que fa a *bravo*, segons el mateix diccionari, l'origen es troba en la paraula italiana homònima, que significa «excel·lent». En italià, doncs, també s'ha donat un procés de gramaticalització en tots dos casos. Fixem-nos, però, que en l'adaptació hi ha una diferència: *alto* s'ha assimilat fonèticament i es pronuncia amb u final en la variant central, mentre que *bravo* no neutralitza la o final. Pel que fa als castellanismes *bueno* i *vale*, molt implantats en la parla quotidiana del català central, són unitats que han seguit processos de gramaticalització en castellà —a partir de l'adjectiu *bueno* i del verb *valer*— i que el català ha adoptat i ha adaptat fonològicament en el primer cas: així, la o final de *bueno* es neutralitza —parlem de la variant central— i fins i tot la peça evoluciona cap a variants com ara *meno* i s'allunya de la versió castellana pel que fa als usos. En relació amb *vale*, la pronúncia és sense neutralitzar en la variant central i, en alguns intents de correcció no sancionats per la normativa, evoluciona cap a *val*. Els parlants reproduïen per analogia el mateix procés que ha seguit aquesta unitat en castellà.

Quant a les unitats que es gramaticalitzen sense ser calcs o manlleus, hi trobem un gruix important de noms i sintagmes nominals. Pel que fa als noms, ocupen un lloc destacat les imprecacions, que presenten dues característiques: es poden reforçar amb el prefix *re* (*recony*) i es poden suavitzar utilitzant un eufemisme. En els eufemismes se sol donar un relaxament fonètic: així, en comptes de *carall* o *cony*, el parlant diu la versió deformada *carai* o *coi* i, en comptes de *hòstia*, *hòsties* o *hòsti*, opta per la versió substitutiva *ostres*. Tot i que no figuren al corpus, esmentem altres versions encara més eufemístiques com ara *cordons* o *culleres* en comptes de *collons*.²⁸ En les primeres es manté la rima i en la segona la similitud ve donada per la conservació de la palatal. També hi ha referències a la religió, com ara *Senyor* o *Déu meu*, que no són imprecacions ofensives, però que tenen un caràcter expressiu. Hi trobem sintagmes nominals formats per l'adjectiu *bon* i una part del dia que tenen la funció fàtica de saludar i, finalment, altres tipus que no comentem.

Pel que fa als verbs, provenen principalment de verbs de percepció (*escolta*, *aviam*, *sent?*, *sentiu?*, *mira*, *mireu*) i verbs de moviments (*vinga*, *vaja*, *va*), i solen estar en imperatiu —excepte un participi (*entesos*) i les formes *va*, *vinga*, *vale*, *vaja* i *visca*. Quant a estructures verbals, són més complexes i n'hi ha de molts tipus, amb diferents graus de gramaticalització. Hi ha unitats que provenen d'adjectius, d'adverbis i sintagmes adverbials, de prooracions, de la combinació d'una interjecció amb un nom i, finalment, hi ha un cas particular: *de debò*, format per duplicació de la preposició de la locució *de bo*.

b) Interjeccions en anglès

<i>Categoria d'origen</i>	<i>Unitats</i>
Noms	Thanks, man, hell, God, crap, bull, gee, shucks
SN	My God, holy crap, goodbye, Happy Thanksgiving, Good God, Dear God, bloody hell
Preposició + nom	Of course
Verbs	Please, look, darn, damn, come on, c'mon
SV	You know, you're kidding me?, see you, I mean, Go with God, excuse me, I'm (really really) sorry, thank you (so much), all right, alright, OK
Adjectius	True, sure, sorry, right, good, fine
Adverbis	Now, well, really, exactly, absolutely, so
Prooracions	Yes

FIGURA 18. Procedència de les interjeccions impròpies angleses.

28. Vegeu Verdaguer (1999) per a una llista d'interjeccions que corresponen a insults relacionats amb el sexe, la religió, etc., i també Pomares (1997).

En anglès les unitats també procedeixen principalment de noms i sintagmes nominals, i de verbs i sintagmes verbals. Pel que fa als noms, hi trobem imprecacions que fan referència a aspectes religiosos (*hell*, *God*, *good/dear God*) —que a vegades es deformen (*gee*) o se substitueixen (*shucks*)—, a aspectes escatològics (*crap*) i fins i tot a una combinació de tots dos elements (*holy crap*). Aquestes peces solen correspondre a interjeccions expressives. També hi ha unitats que es gramaticalitzen a partir de verbs de diversa mena —percepció (*look*), moviment (*come on*) i altres— i que serveixen per a qualsevol funció. Una altra bona font d'interjeccions són els adverbis i els adjectius —aquests darrers solen desembocar en interjeccions fàtiques d'acord— i, ja en menor mesura, altres tipus d'unitats que presentem als quadres.

En resum, en anglès es presenten les mateixes tendències de formació d'interjeccions gramaticalitzades que en català, per bé que no hi trobem manlleus i les imprecacions recullen referències religioses i escatològiques, però no pas sexuals —se'ns acut la forma *balls*, *fuck* i poques més.

4.1.2.1. La gramaticalització de les interjeccions

Tot seguit veurem quins trets associats a la gramaticalització presenten les interjeccions impròpies del corpus, tant en català com en anglès. Com vèiem al capítol tercer, Lehmann (1985) proposa com a trets que cal tenir en compte el desgast (pèrdua de substància semàntica i fonològica), la paradigmaticització, l'obligatorietat, la condensació, la unió i la fixació, mentre que Hopper (1991, p. 22) parla d'estratificació, divergència, especialització, persistència i descategorització. Wischer (2000) creu que en el cas dels marcadors discursius es dona un tipus especial de gramaticalització, ja que no es compleix ni la paradigmaticització ni l'obligatorietat ni tampoc la unió, mentre que sí que hi ha un desgast (reducció fonètica, emblanquiment semàntic). En el cas de les interjeccions del nostre corpus es donen els processos següents.

— *Pèrdua de substància fonològica i fusió* (erosió i unió de Lehmann)

En relació amb els canvis fonètics, observem una reducció en el cas de *hosti*, que prové de la unitat *hòstia*, amb la qual coexisteix, i també en el cas dels eufemismes *carall* > *carai* o *cony* > *coi*. Un altre exemple és *mi-te'l*, procedent de *mira-te'l*. En anglès, és digne de comentar el cas de *gee*, que, segons el Webster, és una forma eufemística de *jesus* en què s'ha produït una reducció.

Pel que fa a fusions, en trobem diverses: en primer lloc, la interjecció fàtica *sisplau*, que prové de *si us plau* i que en el corpus coexisteix amb *si et plau*. Aquesta evolució és semblant a la que fa en anglès la unitat *let us* > *let's* > *lets*, de la qual han tractat àmpliament els estudis sobre gramaticalització. En segon lloc, cal co-

mentar la unitat *esclar*, procedent de *és clar*, que es representa fusionada i sense accent en molts guions cinematogràfics —tot i que no és una grafia generalitzada ni consensuada— ja que la *e* ha esdevingut àtona i les dues paraules s'han unit, fins al punt que *és clar* s'associa amb un significat d'«ésser clar» i *esclar* adopta la categoria d'interjecció i sol servir per mostrar assentiment. Un pas més és l'evolució cap a *clar*, tot i que en aquest cas, valgui la redundància, no ho veiem tan clar i la intuïció ens diu que es tracta més d'un calc del castellà que no pas d'una evolució natural de la llengua. En tercer lloc, trobem la interjecció metalingüística *aviam*, que prové del verb de percepció *veure* i que es deu haver format barrejant la forma *a veure* i *vejam*, i també la interjecció *daixò*, transcrita així i amb la forma *d'això*, senyal de la vacil·lació ortogràfica quan es produeix una síntesi de mots.

També s'ha produït una fusió en el cas de les interjeccions fàtiques *hola* i *hello*, d'una banda, i *adéu* i *goodbye* de l'altra. Pel que fa a *hola*, segons Cuenca, cal remuntar-se a l'àrab *ua-Allah* 'per Déu' que ens ha arribat a través del castellà. En el cas del *hello* anglès, segons l'*American Heritage Dictionary*, es tracta d'una alteració de *hollo*, interjecció que al seu torn és una alteració de l'obsolet *holla*, que vol dir *alto!* i que segurament prové del francès antic *hola*. Segons recull el diccionari, podria venir d'una gramaticalització de *ho*, *ho!* + *la* (*allà*, del llatí *ille*). Segueix com sigui, la síntesi està tan avançada en tots dos casos que les hem considerat pròpies. El mateix ha passat en el cas de *oi*, procedent segurament de l'*hoc* llatí, malgrat la divergència d'opinió de Coromines al *Diccionari etimològic i complementari de la llengua catalana* (DECLC), que ho considera una variant d'interjeccions formades per combinacions vocàliques com *ai* o *ei* (Cuenca i Castellà, 1995). En canvi, en el cas de les interjeccions de comiat, la síntesi no és tan opaca i, a més, són formes més complexes, i per això les hem considerat impròpies: *a + Déu (siau) > adéu* i *God be with you > goodbye* o *good-bye* o *good-by*. D'aquesta darrera forma es deriva *bye* —que hem considerat pròpia pels motius adduïts anteriorment—, que pot escriure's *by* i que es pot duplicar i formar *bye-bye* o *by-by*.

Continuant amb l'anglès, volem esmentar el cas de la interjecció procedent de verb *come on*, que s'escriu a vegades, imitant la parla, *c'mon*. De fet, en anglès és habitual la substitució d'una vocal per un apòstrof que marca l'omissió d'aquella peça en la realització fonètica. Un cas de fusió és també el de la interjecció *all right* que a vegades presenta la forma *all-right* i fins i tot *alright*, forma que mostra la tendència d'aquesta peça. Cal comentar també un cas especial: la interjecció *OK* o *okay* que, segons el Webster, prové de la sigla de *oll korrekt*, alteració de *all correct*. En aquest cas es produeix primer una alteració i llavors una siglació.

Ja per acabar, hipotitzem que moltes interjeccions procedeixen de construccions més àmplies que s'han anat sintetitzant: *I am sorry > sorry*; *us desitjo felicitat > felicitats*; *us demano silenci > silenci*; *aneu alerta > alerta*; *aneu amb compte > compte*;

this is true > *true*, *I owe you thanks* > *thanks*,²⁹ etcètera. A banda d'aquests casos que hem documentat al corpus, reproduïm alguns casos que anomena Cuenca i que nosaltres no hem pogut trobar com ara *vritat/vitat/itat/tat*, provinents de *veritat*, o *ma*, que és una forma reduïda de *mira* sobre la qual també tracta a fons Sancho (1999). Pel que fa a síntesi de paraules, esmenta *vatua*, provinent de *voto* a o *deunido*, procedent de *Déu n'hi do*, que fins i tot ha desenvolupat formes diminutives com ara *deunidoret*.

— *Pragmatització del significat* (dessemantització de Lehmann i especialització de Hopper)

Segons aquest principi, el significat de la unitat d'origen dona pas a un significat pragmàtic. Hi ha autors que parlen de pèrdua de contingut semàntic i d'altres que, en comptes de pèrdua, parlen de redistribució o canvi de significat. Nosaltres creiem que es produeix un procés d'enriquiment pragmàtic gradual, i no pas una pèrdua, cosa que es demostra per la persistència de trets lèxics de la categoria d'origen en alguns casos. Aquesta pragmatització del significat es fa evident en tots els casos: així, *cony* no fa referència a la part genital femenina, sinó que és una interjecció expressiva, igual com *escolta* sovint no incita el receptor a escoltar, sinó que és una interjecció metalingüística d'introducció de torn de parla o d'explicació. En anglès, *hell* no fa referència a l'infern ni *shucks* a les conquilles. Tots els altres casos segueixen aquest mateix patró, tot i que hi ha diferents graus de gramaticalització i hi ha unitats que són més transparents que altres. Així, per exemple, si bé els parlants interioritzen *Déu meu* com una peça compacta que vehicula diverses emocions, també són capaços de destriar els diferents components que la formen per jugar amb el llenguatge amb propòsits irònics.

A la comèdia *Jornada intensiva*, en Matt parla amb els advocats de l'empresa per exposar-los una proposta i tenen el diàleg següent (WKC16):

- Matt: Aaa... sóc en Matt Peyser. Tinc entès que han llegit la meva proposta.
- Advocat: Alerta! La «nostra» proposta. Aquesta empresa li paga un sou. Absolutament tot el que vostè produeix, sigui físic o verbal, és propietat exclusiva d'Upton-Webber.
- Matt: *Déu meu*.
- Advocat: Digui «nostre».

29. Aijmer (1996, p. 19) observa que el procés de formació d'aquesta interjecció és dubtós: «In *thanks*, for example, it is not clear what elements have been omitted as *thanks* could be expanded in more than one way. Both *I owe you my thanks* and *I give you thanks* are possible sources for *thanks*.»

De la mateixa manera, una interjecció anglesa com *hell* perd tot el significat de referència a l'infern bíblic i esdevé una interjecció expressiva. Ara bé, la coexistència amb el nom *hell* permet que el parlant identifiqui l'origen de la interjecció i es permeti certes bromes, com aquesta que no hem extret del nostre corpus sinó de la sèrie nord-americana *Providence* (capítol 55). La Joanie deixa tastar un pastís a la seva germana i aquesta exclama «Oh my hell, that's amazing», en què el *hell* vehicula un valor d'admiració. La Joanie aleshores es permet un joc de paraules amb el significat recte de *hell* i li respon: «Your hell, my heaven.» De fet, la ironia i els jocs de paraules aprofiten els dobles sentits dels mots i les interjeccions impròpies, unitats típicament polisèmiques, són unes bones candidates per jugar amb la llengua.

El pas d'un significat a l'altre es produeix per diversos processos que analitzarem més avall i en alguns casos és força més transparent: així, *silenci* o *alerta* demanen respectivament que el receptor calli o estigui alerta i, per tant, el salt no és tan gran com en la pragmatització de *mare meva* o *collons*.

— *Canvi de categoria sintàctica* (descategorització de Hopper) i *fixació morfològica* (condensació de Lehmann)

Les unitats que hem inclòs com a interjeccions provenen d'altres categories gramaticals i han deixat de funcionar com a tals (descategorització) per passar a funcionar com a interjeccions (recategorització). S'ha produït una reanàlisi sintàctica que comporta una fixació de l'estructura. Hi ha verbs que evolucionen cap a interjeccions i, com més gramaticalitzats, més fixats estan. Així, el participi *entesos* no pot transformar-se en *enteses*?, encara que les interlocutores siguin dues dones, i *visca*, encara que s'apliqui a un nom plural («visca els nuvis!»), es manté igual (*«visquen els nuvis!»). Ara bé, també hi ha formes menys gramaticalitzades que presenten variació morfològica (*escolta/escolteu*, *sent/sentiu*, *saps/sabeu*, *perdoni/perdona/perdoneu*) i que desenvolupen formes més complexes com *perdona que t'ho digui*. De totes maneres són processos graduals i amb el temps probablement tendiran a gramaticalitzar-se més. Així, no és estrany sentir *perdona que us ho digui* adreçat a dues persones, quan la forma teòricament hauria de ser *perdoneu que us ho digui*.

Aquesta fixació també comporta l'ús de paraules que no es troben en altres construccions (*debò*) i la presència de construccions que han esdevingut marginals. Així, a *on s'és vist* hi ha el verb *ésser* d'auxiliar, i no pas el verb *haver* («on s'ha vist»), un tret que de manera general només conserven determinats dialectes del català i, dins d'alguns dialectes, encara només algunes generacions més grans. A més, la forma plural no és possible (*on se són vistos!), per més que el referent sigui plural. També hi ha formes verbals que s'han fossilitzat, però que actualment no són habituals en el català central com ara *visca* (visqui), *vinga* (vingui) o *vaja* (vagi).

A banda de la fixació morfològica, també hi ha una fixació sintàctica. Així, els verbs més gramaticalitzats perden la capacitat de predicar i de mostrar el subjecte explícit. Construccions com les següents no són possibles:

- Escolteu, perdoneu, m'ha trucat algú? És que estic molt pendent de...
- *Vosaltres escolteu, perdoneu, m'ha trucat algú? És que estic molt pendent de...
- *Escolteu, perdoneu, vosaltres, m'ha trucat algú? És que estic molt pendent de...

Igual com tampoc no ho són les següents:

- Ara t'escolto!
- *Ara t'escolto el que dius!
- Vaja, quina sorpresa!
- *Vaja jo, quina sorpresa!
- Va/Vinga, feu això que us dic!
- *Aneu/Vingueu, feu això que us dic!

En canvi, *perdona* i *escolta* sí que poden anar acompanyats d'un complement com ara *perdona'm* o *escolta'm*, cosa que indica un grau de gramaticalització menor.

De la mateixa manera hi ha unitats que permeten la incrustació d'elements intermedis, mentre que les que estan més gramaticalitzades no ho permeten.

- Em sap greu > em sap molt (de) greu; ens sap greu > ens sap molt (de) greu
- Mare meva > *mare i amiga meva
- Bloody hell > *bloody and full of sinners hell
- You know > *You certainly know
- Go with God > *Go happily with God

— *Coexistència de diversos estadis divergents* (estratificació/divergència, Hopper)

Una paraula o construcció pot funcionar al mateix temps en diversos estadis de gramaticalització. Per exemple, *God* en anglès funciona com a interjecció expressiva, però també com a nom que es refereix a Déu i *now* pot funcionar com a interjecció metalingüística d'inici de torn de parla, però també com a adverbi temporal. En català, per posar un últim exemple, coexisteixen també l'ús recte dels verbs *escoltar* o *mirar* amb l'ús com a interjeccions metalingüístiques, com demos-

tra Marín (2003). Això explica la polisèmia de moltes d'aquestes unitats, no solament com a interjeccions —aspectes que treballem en l'apartat de relacions semàntiques— sinó també tenint en compte el conjunt de categories gramaticals.

D'altra banda, això comporta dificultats a l'hora de decidir si una unitat està prou gramaticalitzada per considerar-la interjecció o no. En presentem diversos casos problemàtics. Un primer cas en anglès és la interjecció metalingüística *so* que funciona com a marcador discursiu. En aquest cas, per exemple, costa de des- triar els valors modals i interjectius que marquen un inici de torn de parla dels va- lors connectius que marquen una relació de conseqüència. Al final, en aquest es- tudi hem decidit no tenir en compte casos com els següents.

- Patrick: Do you keep tapes of all your ex's?
- Steve: Well, below a certain weight, I do have a quality threshold.
- Patrick: *So* you've still got Susan then? (ECP26)

En aquest cas, *so* indica una relació consecutiva (si guardes cintes de les teves ex-xicotes que estan per sota d'un cert pes, i jo suposo que la Susan es troba entre aquestes, aleshores la conseqüència és que tens la Susan).

En canvi, hem considerat que en els casos següents servia per iniciar un torn (ECP6) i, en alguna ocasió, fins i tot incitar a una acció (ECP7).

- Jeff: *So*, if you built a new super model or your new Helen Mirran out of all the best bits, then why, why did Claudia Schiffer shag David Copperfield? (ECP6)
- Steve: Relevant, you said.
- Jeff: Well, it's relevant. That's bloody relevant. There's a super model who shags total prats and I don't know where she lives.
- Steve: *So* Jane. (ECP7)

En aquest diàleg el primer *so* serveix per introduir un torn de parla i l'altre, per incitar en Patrick a parlar de la Jane. El següent exemple, el *so* s'adreça direc- tament a l'Elizabeth i li crida l'atenció.

- Joan: *So*, Elizabeth.
- Elizabeth: Yes... Joan? (ENO40)

Tot i que no és una prova al cent per cent fiable, ens podem adonar que no te- nen un valor consecutiu traduint aquestes construccions al català i substituint el *so* pel *per tant*, ja que aleshores veiem que no funciona.

Un altre cas que ens ha plantejat problemes és *mira*. Hem identificat significats literals (PB2_13), significats expressius (PB2_03) i significats vinculats a l'inici de torn de parla (JL2_37), però ens ha fet dubtar la inclusió de la construcció *mira que* (PB2_5) i de *mi-te'l* (PB3_53, CCP48). Pel que fa a la primera l'hem inclosa en l'anàlisi perquè emfasitza i hi afegeix un component pragmàtic en què es perd el valor recte de *mirar*,³⁰ però encara no està plenament gramaticalitzada com a interjecció, cosa que es manifesta en la persistència de traces de la subcategorització del verb original. En el segon cas no l'hem considerada interjecció, ja que, tot i que hi ha una reducció fonètica pròpia de les interjeccions, el component principal és l'acció de mirar físicament amb els ulls, si més no en aquests dos contextos. Segurament hi ha un component expressiu afegit, però el pes principal el porta l'acció de mirar.

- David: *Mira* aquell tio quin cul. (PB2_13)
- David: No, **mira**, em banyaré jo sol! (PB2_03)
- Ester: **Mira**, Andreu, no suporto aquest desordre, mmm? (JL2_37)
- David: Doncs jo, *mira* que *El final de la escalera* l'he vista vegades, eh?, però cada cop que la veig... (PB2_5)
- Emma: *Mi-te'l*, ara el porten cap a casa. (PB3_53)
- Susan: Com t'has pogut pensar que era un vídeo del meu cul? *Mi-te'!!* (CCP48)

Com diuen Cueto i López Bobo (2003, p. 86), «el carácter gradual del proceso de gramaticalización determina la existencia de un grupo bastante numeroso de unidades, que, todavía en la periferia de la categoría interjección, conocen algunos usos en los que se mantienen activos de forma más o menos acusada algunos rasgos conceptuales de la fuente léxica originaria, junto a un valor procedimental plenamente desarrollado.»

— *Manteniment de trets de la categoria d'origen* (persistència de Hopper)

Si bé s'ha produït una reanàlisi sintàctica i una pragmatització del significat, pot ser que es conservin trets de la categoria d'origen, com ja hem anat fent evident al llarg de l'exposició prèvia. Això explica que algunes interjeccions poc gramaticalitzades no estiguin totalment fixades i presentin trets sintàctics de la categoria d'origen i que d'altres conservin característiques del significat original. Per exemple, *amunt* és una interjecció conativa que incita a un moviment, però

30. Vegeu Sancho (1999 i en premsa) per als diferents estadis de gramaticalització de *mira* i per a un estudi dels intensificadors. Com fa notar l'autor, la construcció *mira que* és un cas híbrid que conserva petges del marc de subcategorització del verb *mirar*, però que, per exemple, no es pot pronominalitzar (*mira-ho). Segons ell, es reanalitza com a especificador del sintagma complementador.

aquest moviment ha de ser ascendent, tret semàntic que hereta de l'adverbi, per bé que aquesta ascensió pugui ser física (quan dius a algú que pugi una escala, per exemple) o figurada (quan animes algú que ascendeixi professionalment, en l'escala professional).

De fet, com exposem en l'apartat de relacions semàntiques, considerem que totes aquestes unitats són polisèmiques i els significats es van encadenant, de manera que pot ser que algun significat pervisqui en estadis més avançats de gramaticalització, si bé no és una condició necessària i suficient.

Fins aquí hem vist trets que els teòrics associen amb la gramaticalització i que concorden amb les nostres dades. Ara bé, hi ha uns quants trets que no hem sabut identificar plenament.

- *Paradigmatització*. Les construccions sintàctiques no esdevenen perifràstiques i passen a formar un paradigma. Això es donaria en altres tipus de construccions gramaticals, i no tan pragmàtiques, com ara els verbs auxiliars.

- *Obligatorietat*. Les interjeccions no són peces obligatòries, tot i que sí que són molt freqüents, com passa amb les unitats gramaticals que s'adiuen amb aquest principi.

- *Fixació*. A l'apartat d'aspectes sintàctics i de combinatòria demostrem que les interjeccions tenen tendència a ocupar unes determinades posicions, però que no hi estan obligades. Per tant, més que un principi, seria una tendència i el podríem situar a mig camí dels que es compleixen i dels que no.

En resum, considerem que les interjeccions impròpies són unitats gramaticalitzades perquè segueixen bona part dels principis atribuïts a la gramaticalització, si bé no són les més prototípiques. Això ens podria empenyer a batejar aquest procés com a pragmatització, imitant altres propostes, però tenint en compte que la nostra visió del llenguatge i dels processos que afecten les llengües és dinàmica, el fet que no hi encaixi totalment no és cap problema.

Fent un pas més enllà ens podem plantejar què motiva el canvi que sofreixen aquestes peces: en altres paraules, hi ha algun principi subjacent a tots aquests moviments?

En primer lloc, com dèiem al capítol 3, aquestes unitats són la fixació d'estratègies discursives i per això parlem de gramàtica emergent. Així, a còpia de repetir *bon dia*, *bona tarda* o *bona nit* i tantes altres interjeccions fàtiques amb un significat literal —de fet, desitgen que algú passi un bon dia, una bona tarda o una bona nit—, aquestes peces queden fixades i es fan servir com a fórmules rutinàries i no admeten variants (*bons dies, *bones tardes, *bones nits). A més, cada llengua fixa aquestes estratègies de manera diferent i hi ha, per tant, variació interlingüística: mentre que en català i en anglès es vehiculen aquestes salutacions en singular, en castellà s'utilitza la forma de plural (*buenos días*, *buenas tardes*, *buenas noches*).

La metàfora i la metonímia també permeten explicar processos concrets. Així, per exemple, Marín (2003) explica la creació de marcadors discursius de verbs de percepció mitjançant la metàfora *la ment com a cos* (que permet passar de la percepció sensorial de veure amb els ulls a la percepció intel·lectual de veure amb la ment) i la metàfora *el discurs com a objecte* (que permet passar del domini sensorial al domini dels actes de parla, és a dir, del significat físic al discursiu). La segona metàfora es podria aplicar a unitats com ara *well* o *bé*, en què es passaria de l'adverbi «un objecte / una acció em sembla bé» a «el que s'acaba de dir fins ara / el discurs precedent em sembla bé i per això prossegueixo».

Aquests processos també permeten explicar la formació d'interjeccions com ara *amunt* o *endavant* en què es passa d'un domini físic a un domini mental, ja que *endavant* no indica solament el fet de moure's endavant físicament sinó també el de prosseguir en altres tipus d'accions. Un altre cas interessant de comentar és el de la interjecció *porta* que significa «fer fora algú» i que trobem en el context «Mira, quan va, va i quan no, porta». En aquest cas la porta és l'objecte pel qual hom ha de passar quan surt d'un lloc o quan el fan fora d'un lloc i, per tant, s'agafa l'objecte —la porta— per l'acció —sortir—, en un procés metonímic.

Pel que fa a les imprecacions, Foolen (1997b) considera que es creen per processos metonímics. El que nosaltres hem observat és que unitats que s'usen amb un valor expressiu provenen d'unitats amb un valor conceptual relacionat: sexe (*collons, carai, coi, recoi, no fotis, fuck, balls*, etc.), elements escatològics (*merda, crap*) i religió (*dear God, hòstia, bloody hell*).

Suposem que el procés que es dona és el següent: el sexe i els elements escatològics són tradicionalment elements tabú en la nostra cultura, i la religió és un element sagrat. Quan hom vol expressar un sentiment intens, ha de recórrer a una construcció que sobti i no hi ha res que sobti més que fer esment d'aquestes qüestions tan connotades sobre les quals no es parla —temes tabú— o sobre les quals es parla amb molt de respecte —religió. Per això segurament les imprecacions noves que es creïn partiran principalment de mots relacionats amb aquests tres àmbits, si més no en català i també en anglès. Tanmateix, també és cert que amb el temps aquests renecs es banalitzen i van perdent força, ja que perden el referent. En el capítol de relacions semàntiques comentem més relacions que es donen en unitats que desenvolupen diversos valors interjectius.

Finalment, la proposta que s'adiu més amb les interjeccions és la hipòtesi de Traugott sobre la subjectivació i la intersubjectivació (vegeu 3.1.2.3), segons la qual els elements lèxics es converteixen en elements que organitzen el discurs i indiquen les actituds dels parlants (subjectivació) i evolucionen cap al receptor (intersubjectivació). La subjectivació explica la creació principalment de les interjeccions expressives, en què la implicació de l'expressivitat de l'emissor fa canviar el

valor conceptual de les unitats, i la intersubjectivació permet explicar la formació de les conatives i les fàtiques, més vinculades amb l'oient. Les metalingüístiques s'explicarien per un procés conjunt de subjectivació —recordem que sempre hi ha un component modal— i de metaforització. De fet, si recuperem el quadre que Traugott i Dasher (2002) proposen en el seu model de canvi semàntic (vegeu 3.1.2.3), veiem que les interjeccions hi encaixen perfectament i que es troben entre el pas intermedi i el final, ja que tenen un contingut procedimental, amb restes del valor conceptual en alguns casos, funcionen a nivell de discurs i vacillen entre la subjectivitat i la intersubjectivitat.

Per tancar aquest apartat, volem fer un breu apunt sobre la unidireccionalitat de la gramaticalització, que veiem com una tendència, i no pas un principi inamovible. Així, considerem que les interjeccions impròpies poden evolucionar cap a formes lèxiques: així, *goodbye* o *adéu* es poden convertir en substantius. Ara bé, aquest procés es tracta d'una habilitació i no pas d'una lexicalització pròpiament dita, ja que no hi ha canvis estructurals i el significat es manté força estable. El mateix podem dir de les pròpies, que no han sofert cap procés de gramaticalització, però que sovint s'habiliten com a substantius o verbs.

En anglès és un recurs força freqüent i a partir d'interjeccions pròpies com *wow* es poden convertir en noms (*a wow*) o verbs (*to wow*). Fins i tot *ah* i *oh*, interjeccions que els diccionaris també inclouen com a noms, es poden fer servir com a verbs, segons hem trobat en un número sobre traducció de la revista *Multilingual Computing and Technology* (2004).

One of my favourite moments during the workday is when a project manager *oohs* and *aahs* over an incoming project that a client has carefully and thoughtfully organized. (Vitray, 2004, p. 9)

Malgrat que l'autor els hagi marcat en cursiva, aquest procés de formació és possible i demostra l'enorme flexibilitat de l'anglès en aquest sentit.

En català també es dona aquest cas —sobretot en l'àmbit nominal—, de manera que podem parlar d'*un ai* (substantiu) o del *tic-tac* del rellotge (substantiu), en què deixen de ser interjeccions i, en conseqüència, deixen de funcionar autònomament. Fins i tot en l'exemple de l'inici del llibre es fa un ús metalingüístic de la interjecció *ah*.

- Mariona: Truco.
- Ester: Un moment. No vols assajar primer? Com començaràs? Mira, jo li diria. «Ah, Nacho.» Com aquell qui...
- Diana: Sí, l'*ah* és important, eh? (JL1_24)

En conclusió, la gramaticalització és unidireccional en l'àmbit de les interjeccions estudiades, però aquestes unitats poden evolucionar per un procés d'habilitació cap a formes lèxiques.

4.2. ELS LÍMITS DE LES INTERJECCIONS

En els apartats anteriors observàvem dues qüestions:

a) Hi ha interjeccions que tenen trets fonològics perifèrics al sistema de la llengua.

b) Les interjeccions impròpies presenten diversos graus de gramaticalització.

Això ens porta a preguntar-nos quins són els límits de les interjeccions i quines unitats cal que considerem i quines no. Tot i que la nostra base teòrica propugna que no hi ha fronteres clares, sí que hem de mirar d'establir-ne unes encara que siguin mig desdibuixades.

4.2.1. Interjeccions pròpies i elements paralingüístics

En relació amb les interjeccions pròpies i els elements paralingüístics cal distingir diversos elements:

— Interjeccions pròpies integrades

Correspondrien a les interjeccions pròpies que no presenten cap problema ja que l'estructura que tenen és perfectament possible en català i estan plenament integrades en el sistema de la llengua. Per exemple, *ai*, *ui*, *ep* estarien incloses dins d'aquest grup. Es tracta d'una classe relativament tancada, ja que les combinacions estan limitades pels fonemes de la llengua. Així, per exemple, de combinacions amb una vocal i una semivocal en català només es podrien donar *ai*, *ei*, *oi*, *ui* i *au*, *ai*, *eu*, *ou*.

— Interjeccions pròpies perifèriques

Serien unitats com ara *ts-ts*, *pst* o *mmm* que presenten estructures no possibles en català, però formades amb fonemes que el català sí que té. Per exemple, tres consonants seguides a *pst* no és una estructura sil·làbica catalana prototípica, però sí que està formada per fonemes del català i, a més a més, els parlants són capaços de pronunciar-la sense problemes, al revés del que passa amb fonemes d'altres llengües que els catalans no han interioritzat. Per tant, potser caldria reconsiderar l'afirmació que *pst* és una estructura sil·làbica no possible en català per una afirmació més en sintonia amb aquest estudi que digués que *pst* és una estructura perifèrica en català. A més, cal recordar que Fabra inclou aquesta unitat a la gramàtica i que figura amb una freqüència alta al Corpus Textual Informatitzat de la Llengua Catalana (CTILC).

— *Unitats paralingüístiques perifèriques*

Serien unitats que estan freqüent amb les anteriors, en una frontera molt fina, i generalment corresponen a clics. Tenen un significat ple, els parlants les fan servir i apareixen en altres sistemes fonològics —sobretot de llengües africanes—, però teòricament no pas en el nostre. En realitat, tant es poden contemplar des d'aquesta perspectiva paralingüística com des de la perspectiva de la llengua i potser caldria considerar que aquests sons, per bé que no són prototípics del català o de l'anglès, es fan servir en aquestes llengües. Bonet, Lloret i Mascaró (1997, p. 90-91) els consideren ideòfons i hi atribueixen valors comunicatius: imitació d'un petó amb un clic bilabial, expressió de disgust o (repetit) de negació o desacord amb clics dentals, ordre d'accelerar un cavall o de fer marxar un gos amb un clic palatal, i imitació del trot del cavall amb un clic alveolar lateral. De fet, el bilabial i l'alveolar lateral funcionen de manera semblant a les interjeccions representatives, els dentals poden funcionar com a expressives (disgust) o fàtiques (negació/desacord) i els palatals, com a conatives (incitar a una acció).

Són unitats a la frontera, però un pas que sovint les acosta al sistema de la llengua és la codificació ortogràfica i la inclusió als diccionaris. Així, per exemple, els clics *tut-tut* o *tut* figuren a diccionaris com ara el Webster o el *Longman Dictionary of English Language and Culture* (a partir d'ara, LDELC), però en català no hi surten.³¹

Al corpus trobem diversos clics com ara el clic dental de contrarietat que exclama en David en el context següent.

- Carbonell: David! David! Va, surt, que això ja està a punt! Ja ho tens tot?
- David: Sí.
- Carbonell: Segur?
- David: (*CLIC*) Ai, no! (PB2_02)

En un fragment de *Jet lag* hi figuren molts clics que el que fan és complementar la idea de posar fi a una relació. A més a més, aquests clics van acompanyats de gestos amb la mà.

- Mariona: Miro una pel·lícula. És una parella que fa molt temps que estan junts, no? I ara ella s'ha adonat que (*CLIC*), que s'ha acabat.
- Sílvia: Mmm, normal després de tant de temps, no?
- Mariona: Sí, sí, i no sap com dir-li que (*CLIC*), que s'han de separar.
- Sílvia: Ah, el més difícil, (*CLIC*), fer el pas. (JL1_28)

31. En català el *Gran diccionari 62 de la llengua catalana* inclou *ts-ts*, però no seria un clic sinó la unitat que recollim en l'apartat anterior i que hem documentat al corpus.

En una altra escena la Carla mostra disgust amb un clic dental que acompanya amb un bufet en el context següent.

- Mariona: Per què no sortim aquesta nit?
- Diana: (*ESBUFEC*) Mariona, has de tenir en compte que durant la setmana les persones que treballem estem ocupades.
- Sílvia: Però si tu no treballes!
- Diana: Eh! Estic buscant feina. Encara és més cansat.
- Sílvia: Llegint l'*Sport*?
- Diana: Ah!
- Mariona: Doncs sortim divendres.
- Carla: (*CLIC*)
- Sílvia: I què vols que fem? Anar al teatre? (JL3_4)

A la nostra anàlisi finalment hem optat per no incloure'ls, però n'hem volgut deixar constància en aquest apartat.

— *Rialles, plors, sospirs, tos, crits, esternuts i altres manifestacions*

Cal diferenciar aquestes manifestacions sonores produïdes pels humans de la vehiculació mitjançant el sistema de la llengua d'aquests elements. Els primers estarien fora del sistema de la llengua i els segons s'integrarien en el primer grup d'aquesta classificació, les interjeccions pròpiament dites.

Així, per exemple, un esternut o una rialla no són lògicament llengua, però la codificació en català de l'esternut (*atxim*) (Veny, 1978) o de la rialla (*ha, ha, ha*) sí que ho seran. Imaginem la frase «Aleshores jo em vaig posar “atxim, atxim, atxim”, i no podia parar, i ell no parava de riure: “Ha, ha, ha, ha!”». Segurament l'emissor d'aquesta frase no es posarà a esternudar ni esclatarà a riure, sinó que farà servir les interjeccions onomatopeïques que codifiquen aquests sorolls en la seva llengua.

Al corpus hi trobem sons que es podrien incloure en aquest grup, els quals solen estar marcats amb els símbols de l'ajust: (RIU), (PLORA) o simplement amb un (G) que significa gest i que pot ser de qualsevol tipus.

En el darrer exemple que posàvem de clic hi havia un esbufec de la Diana que s'inclouria dins d'aquest grup, igual com els exemples següents en què hi ha rialles (PB2_13, JL1_06), accions d'ensumar (JL1_06), crits (PB1_36) i rots (JL2_10), entre altres gestos.

- David: Aquí hi ha moltes ties, no?
- Pol: Sí, la veritat és que sí.
- David: Que guai! Jo diria que estan boníssimes, eh? (*RIU*) (PB2_13)

- Sílvia: Ei, un petó?
- Ester: Res de petons. (*ENSUMA*) Què és aquesta olor?
- Mariona: Ehh... m'estava depilant i m'he quedat adormida.
- Sílvia: (*RIU*) (JL1_06)
- David: No, no, no, no, no, no, no, no, no, una mica més endavant, Carbonell. A l'acte III, aquí, quan Lord Macguffin diu «Però calleu, veig que arriba el missatger.»
- Carbonell: Molt bé.
- David: Va. (*CRITS*) (PB1_36)
- Carla: A què es deu aquesta situació tan lamentable?
- Sílvia: Mmm! Que no ho veus? Un vermut típic d'amants.
- Andreu: (*ROT*)
- Sílvia: No, oi? (JL2_10)

— *Reproduccions orals de sons externs*

De vegades amb els òrgans de fonació es poden reproduir sons externs sense que aquests estiguin codificats ni adaptats a una llengua. Són casos especials en què hom vol imitar, per exemple, un crit d'algú altre, el soroll d'un determinat aparell (un helicòpter, per exemple) o el so del baix d'una música. Són unitats creades *ad hoc* per l'emissor en les quals no hi ha un consens entre tots els parlants i poden incloure sons anòmals. Aquestes unitats les hem considerat fora del sistema de la llengua.

— *Reproduccions escrites de sons*

Finalment, hi pot haver representacions escrites de sons que presenten estructures anòmales i fins i tot il·legibles que se solen fer servir en còmics. De vegades no són ni reproduïbles oralment pel parlant, però la voluntat és aprofitar la convenció de l'ortografia per transmetre un soroll o un moviment difícilment codificable. Són les anomenades protolèxies.

En la nostra anàlisi hem tingut en compte les interjeccions integrades en el sistema de la llengua i les perifèriques, però no pas tota la resta.

4.2.2. Interjeccions impròpies i sintagmes exclamatius

Una altra frontera difícil de delimitar és la de les interjeccions impròpies respecte d'estructures fraseològiques i sintagmes exclamatius, els vocatius i els insults, per bé que hi estiguin molt relacionats. Tal com observa Cuenca (2002a,

p. 3220), «es tracta, efectivament, d'estructures que manifesten sentiments dels parlants i que tot sovint acompanyen les interjeccions. Ara bé, tenen un significat molt més precís i menys dependent del context i no estan tan fixades estructuralment com les interjeccions, ja que admeten uns certs canvis estructurals i poden formar part d'estructures oracionals amb molta més facilitat».

En aquests casos cal valorar el grau de fixació de l'estructura, l'autonomia sintàctica, la pragmatització del significat, la reducció fonètica i altres trets atribuïts a les interjeccions impròpies i, a partir d'aquests elements, establir si s'hi acosten prou per tenir-les en compte o bé se n'allunyen més.

En el cas del corpus estudiat, ens han plantejat problemes una sèrie d'unitats que comentem tot seguit. Per exemple, *ho sento*, *em sap greu* o *I'm sorry* no estan plenament gramaticalitzades, però la fixació i la ritualització amb què s'utilitzen ens han convençut d'analitzar-les com a interjeccions. Una cosa semblant ens ha passat en el cas de les unitats *tu creus?* o *vols dir?* També hem hagut de filar prim en el cas dels vocatius: hem descartat d'entrada vocatius com ara *xato* (PB3_35), *company* (PB3_41), *tia*, *nen*, *nena*, *reina* (PB2_55) o noms propis, però hem hagut d'anar més amb compte amb vocatius que poden desenvolupar altres funcions com *tio*, *home* o *dona*. Així, es pot donar el cas que *tio* s'utilitzi amb un diàleg amb dones amb un valor emfasitzador —ocurrència que no hem documentat al corpus—, i els altres es poden fer servir amb diversos valors, tal com veurem a l'apartat d'aspectes semanticopragmàtics. Els exemples següents són vocatius que no tenen una funció interjectiva i que no hem inclòs a l'anàlisi.

- Lopes: Escolta, *xato*, tu ets un aprofitat. (PB3_35)
- David: Gràcies per entendre-ho, *company*. (PB3_41)
- Carbonell: El dia que vulguis ja en parlarem, *reina*. (PB2_55)
- David: Ell és d'una altra manera, *tia*. (PB3_20)

Tampoc no hem considerat en l'anàlisi sintagmes exclamatius amb un significat plenament transparent i que no estan fixats, com ara *que guai* (PB2_13), *quina gràcia* (JL2_18) o *quina sort* (PB1_15).

- David: Aquí hi ha moltes ties, no?
- Pol: Sí, la veritat és que sí. Sí.
- David: *Que guai!* Jo diria que estan boníssimes, eh? (PB2_13)
- Diana: Sí que ho sembla, sí, un bigoti. Ai, *quina gràcia!* No? (JL2_18)
- Pol: Entre dos tios és més fàcil.
- David: *Quina sort*, tio! Això sí que és ser madur, eh? (PB1_15)

4.2.3. Delimitació de fronteres

Segons el que acabem d'exposar, i d'acord amb la nostra base teòrica, obtenim el quadre següent. Tot i que marquem compartiments, en realitat no hi ha fronteres i tots els nivells s'interrelacionen. Observem que hi ha una sèrie de peces frontereres a molts nivells: entre la llengua i la parallengua trobem una sèrie d'interjeccions perifèriques i una sèrie de clics; en el continu de les impròpies hi ha des d'unitats gramaticalitzades fins a unitats amb un significat transparent que formen sintagmes o estructures exclamatives; finalment, entre les interjeccions i els nexes trobem les interjeccions metalingüístiques que funcionen com a marcadors i que estan a mig camí de la connexió i de la modalització. En resum, les interjeccions fan frontera amb una sèrie d'unitats i, segons la visió que s'adopti, s'hi poden incloure més o menys peces, però els límits queden establerts pel requadre marcat en línia discontinua.

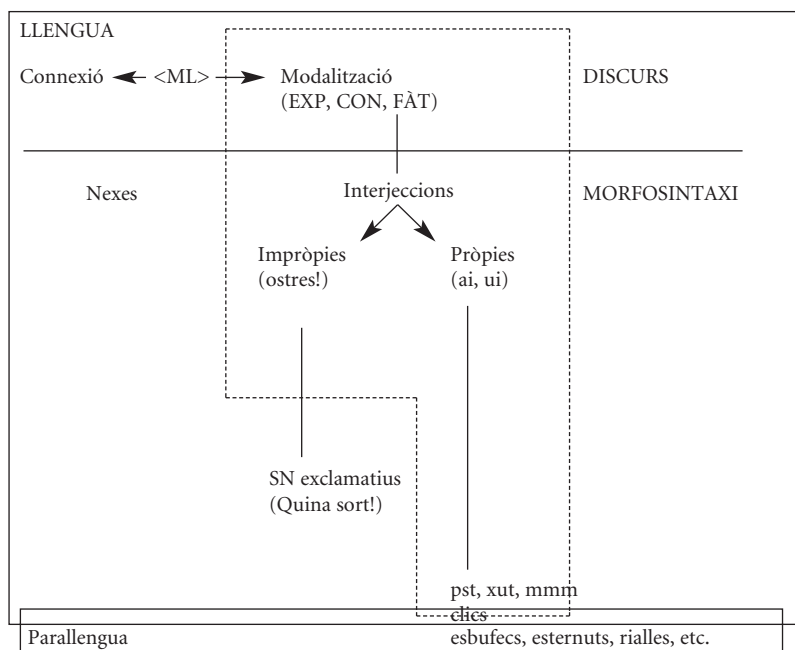

FIGURA 19. Fronteres de les interjeccions.

4.3. L'ENTONACIÓ DE LES INTERJECCIONS

Com recollíem en el capítol tres, en la modalitat oracional es distingeix la modalitat declarativa, la interrogativa i la imperativa i, en un segon nivell, l'exclamativa i, opcionalment, la negativa. Prieto (2002, p. 89) també esmenta aquestes modalitats i diu que s'associen a l'acte que fa l'emissor: informar, preguntar o ordenar. La modalitat exclamativa —anomenada també expressiva— la consideren molts autors com un tret que es pot afegir a qualsevol altra modalitat. Ara bé, aquest criteri té en compte aspectes semanticopragmàtics i, en el nostre cas, no només volem regir-nos per aspectes relacionats purament amb l'entonació, i és per això que distingim una classificació potser molt bàsica, però útil per al nostre propòsit: entonació enunciativa, entonació exclamativa i entonació interrogativa.³² Si bé és cert que l'entonació exclamativa es pot sobreposar a la modalitat interrogativa, per exemple, hem tingut en compte quina era la predominant.

En el corpus català hi ha interjeccions enunciatives, és a dir, interjeccions que no porten associada cap càrrega exclamativa. Solen ser interjeccions metalingüístiques d'inici de parla (*a veure, bé*), de dubte (*aaa*). Tot i així, també hi ha interjeccions fàtiques de salutació, de comiat i d'agraïment que es profereixen sense cap mena d'èmfasi i les hem incloses en aquest grup (*adéu, bon dia, bona nit, bona tarda, gràcies*).

- Pol: *A veure*, una ocasió com aquesta no es presenta cada dia. (PB3_16)
- Diana: *Bé*, en aquest cas, el subjecte, o sigui tu, pot deixar que les coses flueixin per la seva pròpia inèrcia o bé fer el pas. (JL1_13)
- Diana: Escolta, Mario, *aaa*, em deixes el cotxe? (JL1_13)
- Pacient 1: *Bon dia*, el gabinet de la doctora Martorell? (JL2_30)
- Pacient 4: *Adéu*, doctora. (JL2_41).
- Susan: *Gràcies*, Patrick. No volia insultar-te preguntant-ho. (JL2_41)

En altres casos aquestes interjeccions fàtiques es pronuncien emfàticament.

- Ester: *Bon dia!*
- Carla: *Eh?* (JL1_01)

Ara bé, l'entonació exclamativa és la que s'associa més directament amb les interjeccions expressives, com ara les següents, cosa que se sol marcar amb punts d'exclamació en la representació ortogràfica.

32. De fet, Cuenca (2002a) parla d'entonacions emfàtiques associades amb una modalitat exclamativa i interrogativa i, en els usos onomatopèics i metalingüístics, parla de modalitat asseverativa.

- Emma: *Cony*, Carbonell, quines confiances! (PB3_31)
- David: *Hòstia!* Que forta és la vida, no? (PB3_39)
- Diana: *Hola*, Andreu, *felicitats!* (JL1_41)

Finalment, pel que fa a les interrogatives, hi trobem les interjeccions *eh?*, *entesos?*, *m'entens?*, *mmm?*, *no?*, *oi?*, *saps?*, *sabeu?*, *què diu(s)?*, *sent?*, *sents?*, *tu creus?*, *vale?* i *vols dir?* La majoria són interjeccions faticometalingüístiques de petició de confirmació o petició d'acord, o bé interjeccions metalingüístiques que funcionen com a falques discursives.

- Tim: Tiraré endavant la seva proposta, *entesos?* (WKC25)
- Patrick: Escolta, Steve, ho faig pensant en tu, *sents?* (CCP34)

En anglès passa el mateix i les enunciatives solen ser metalingüístiques (*er*, *look*, *now*), mentre que les exclamatives solen correspondre a interjeccions expressives (*oh*, *bull*, *Good God*, etc.). Finalment, d'interrogatives trobem *okay?*, *really?*, *right?* i *you're kidding me?*

- Jane: *Uh*, *er*, I didn't get that far. (ECP29)
- Bill: Oh, *dear God*, my hands! (ENO56)
- Jeff: You shagged the barmaid here, *right?* (ECP32)

Com comentem en l'apartat de relacions semàntiques, el fet de canviar l'entonació pot canviar el significat de les unitats. Així, moltes unitats fàtiques d'acord o d'assentiment esdevenen interjeccions fàtiques de petició d'acord o de confirmació (*d'acord* > *d'acord?*).

4.4. CONCLUSIONS

De les anàlisis sobre aspectes morfològics, fonològics i entonatius dutes a terme en aquest capítol, en podem extreure una sèrie de conclusions generals.

— Seguint la bibliografia i el marc teòric de referència, podem dividir les interjeccions a partir de criteris morfològics en pròpies i impròpies. Les primeres solen ser formes molt simples i gramaticals o bé formes amb un grau de gramaticalització molt alt (*oi*, *hola*), mentre que les impròpies provenen de mots d'altres categories i estan en procés de gramaticalització. Per tant, les dades han corroborat la teoria.

— La forma principal de les interjeccions pròpies en català és la d'una vocal seguida d'una semivocal o la d'una vocal seguida gràficament d'una *hac muda*, forma que és la més freqüent en anglès. Són unitats provinents prototípicament

de crits que s'han filtrat a la llengua i a vegades poden presentar irregularitats fonològiques (*pst, ts-ts, ha, ha, ha*) que han comportat problemes d'adscripció.

— La frontera entre les interjeccions pròpies i la parallengua és difusa i hem proposat una classificació que distingeix *a)* interjeccions pròpies integrades; *b)* interjeccions pròpies perifèriques; *c)* unitats paralingüístiques perifèriques (els clics); *d)* rialles, plors, crits, esternuts, tos i altres manifestacions humanes; *e)* reproducció de sons externs amb els òrgans de fonació, i *f)* representació escrita d'aquests sons.

— Pel que fa a les impròpies, provenen fonamentalment de noms, sintagmes nominals, verbs i estructures verbals, al costat d'altres categories, i es troben en diversos estadis de gramaticalització, cosa que es demostra per la persistència de determinats trets de la categoria d'origen. També hi ha interjeccions que s'incorporen a la llengua com a manlleus, però solen correspondre a unitats que també han sofert un procés de gramaticalització en la llengua d'origen (*bravo, alto, vale, bueno*).

— Dels trets associats teòricament a la gramaticalització, les interjeccions presenten pèrdua de substància fonològica, fusió, descategorització i recategorització, fixació estructural, augment de la freqüència d'ús, estratificació, divergència, persistència i pragmatització del significat. La fixació es dona en menor mesura i no s'identifica ni la paradigmaticització ni l'obligatorietat. Si bé això ens podria fer proposar una etiqueta nova (pragmatització), preferim parlar d'un cas no prototípic de gramaticalització.

— La persistència de trets de la categoria d'origen permet en el nostre corpus l'ús irònic d'aquestes unitats, en què es juga amb la polisèmia que presenten. N'és un exemple l'escena en què un personatge exclama «Déu meu» i els interlocutors li responen «Digui “nostre”».

— La pragmatització del significat és fruit de la fixació d'estratègies discursives. Es pot explicar per relacions metafòriques, metonímiques i, principalment, per la hipòtesi de la subjectivació, que ha evolucionat de manera que es té en compte el receptor i parla d'intersubjectivació.

— Si en el cas de les pròpies presentava problemes la frontera amb la parallengua, en el cas de les impròpies el problema és la frontera amb estructures exclamatives, i més tenint en compte que hi ha interjeccions amb diferents graus de gramaticalització. En aquest cas, a banda de les característiques morfosintàctiques que han de presentar aquestes unitats, hem tingut en compte el tipus de significat: així, *quina sort* és un sintagma exclamatiu perfectament transparent i, per tant, no l'hem considerat una interjecció, per bé que hi té punts de contacte. També hem establert diferències amb els vocatius i hem diferenciat els que han passat a fer funcions interjectives dels que s'empren només com a vocatius.

— En les interjeccions estudiades la gramaticalització és unidireccional, però aquestes unitats poden evolucionar per un procés d'habilitació cap a formes lèxi-

ques. Això se sol donar molt en les interjeccions onomatopeïques (*un pam*), però no únicament. En català les habilitacions solen ser cap a formes nominals, mentre que l'anglès mostra més flexibilitat i permet l'habilitació també de formes verbals.

— L'entonació associada a les interjeccions sol ser exclamativa en el cas de les expressives. També hi ha interjeccions que es vehiculen amb una entonació enunciativa —principalment les metalingüístiques— i finalment hi ha un bon nombre d'interjeccions fàtiques de petició d'acord i de confirmació que presenten una entonació interrogativa. Això es dona tant en català com en anglès. És evident que un estudi de les corbes entonatives de les interjeccions en diverses posicions seria un treball molt interessant, però supera de bon tros l'objectiu d'aquest llibre.

5. Aspectes sintàctics

Les interjeccions són estructures oracionals inscrites dins la categoria dels fragments que poden aparèixer aïllades o bé acompanyades d'altres elements. En aquest capítol ens centrem precisament en els aspectes relacionats amb la combinació i la posició d'aquestes peces, aspecte que ja havíem treballat a Matamala i Lorente (2007). En primer lloc, analitzem els casos en què ocupen un torn de parla autònom i no entren en combinatòria amb cap més unitat, tot fent èmfasi en els tipus d'interjeccions que trobem en aquest grup. Després emprendem l'estudi de les interjeccions que es combinen amb altres interjeccions posant en relleu la posició que ocupen i la funció que desenvolupen. També dediquem un subapartat a la combinació d'interjeccions repetides. Finalment, abordem l'anàlisi de les interjeccions que es combinen amb altres elements lingüístics. En tots els casos, distribuïm l'anàlisi en tres seccions, segons el subcorpus analitzat, i al final fem una comparació global i n'extraïem conclusions.

5.1. INTERJECCIONS AÏLLADES

Hi ha un seguit d'interjeccions que ocupen un torn de parla,³³ cosa que demostra que, com ja apuntàvem en el marc teòric, es tracta d'estructures oracionals i no pas de parts de l'oració. En la taula següent reflectim el nombre d'interjeccions pròpies i impròpies que no entren en combinació amb cap més element dins el marc de l'oració, juntament amb el percentatge.

Tenint en compte que es tracta de subcorpus de dimensions diferents, ens hauríem de guiar pels percentatges a l'hora de fer-ne una valoració. Observem

33. En alguns casos l'emissor continua parlant, però hi ha una pausa prou significativa per establir que es tracta d'un torn de parla aïllat.

	<i>Subcorpus català</i>	<i>Subcorpus doblat</i>	<i>Subcorpus anglès</i>
Pròpies	73 (17,25 %)	7 (7,29 %)	6 (5,35 %)
Impròpies	40 (8,71 %)	32 (16 %)	27 (10,80 %)
Total	114 (12,93 %)	39 (13,18 %)	33 (9,11 %)

FIGURA 20. Taula d'interjeccions aïllades.

que el percentatge d'interjeccions aïllades es mou al voltant del deu per cent en tots tres subcorpus. En el subcorpus català original n'hi ha més de pròpies que no pas d'impròpies en posició absoluta, mentre que en el doblat i en l'anglès aquesta tendència s'inverteix.

5.1.1. *Subcorpus català original*

En aquest subcorpus destaquen la salutació *ei* (vint ocurrences), la interjecció *ah* que manifesta que l'emissor s'ha adonat d'alguna cosa (dotze ocurrences), la interjecció expressiva de dolor *ai* (vuit ocurrences), la interjecció d'expressió de comprensió *mmm* (vuit ocurrences), la interjecció de petició de repetició *eh?* (sis ocurrences) i la salutació *hola* (cinc ocurrences).

En l'exemple següent veiem tres interjeccions pròpies que equivalen a una salutació. En aquesta escena la Carla entra al pis, on hi ha la Mariona i la Sílvia, i les saluda amb la interjecció *ei* i elles li responen amb aquesta mateixa interjecció, una peça molt breu però carregada de significat pragmàtic.

- Carla: *Ei!*
- Mariona: *Ei!*
- Sílvia: *Ei!* (JL1_29)

Pel que fa a impròpies, ocupen una posició significativa les fatigues, amb *bon dia* (sis ocurrences), *bona nit* (dues ocurrences), *adéu* (tres ocurrences) i *gràcies* (una ocurrencia). Una altra interjecció impròpia freqüent en posició aïllada és *ah sí*, amb vuit ocurrences. La resta tenen freqüències absolutes d'una o dues ocurrences.

En l'exemple següent la interjecció fàtica de salutació *bon dia* ocupa un torn de parla i equival a tota una oració. A més, com veurem en el capítol d'aspectes discursius, té un paper important en l'estructuració de la conversa, ja que ocupa una posició inicial.

- David: *Bon dia.*
- Lopes: *Bon dia.*
- David: Carbonell! Li deixo la meva roba bruta al cistell, eh? (PB2_09)

5.1.2. *Subcorpus català doblat*

En el subcorpus català doblat, totes les interjeccions d'aquest grup són diferents i només tenen una ocurrència: *ah*, *au*, *eh*, *ei*, *hola*, *m-hm* i *ooh*. En presentem un exemple de *Normal, Ohio*, en què la interjecció *eh* equival a la frase «què vols dir?» i serveix per demanar a l'emissor que repeteixi el que acaba de dir perquè no s'ha entès.

- Elizabeth: La cua va en sentit contrari al rellotge, Robbie.
- Robbie: *Eh?*
- Elizabeth: Rodem així.
- Robbie: Ah. D'acord. Gràcies. (CNO64)

Quant a les impròpies, n'hi ha de molts tipus, però cap no destaca amb una freqüència aclaparadora. De fet, la més freqüent és *gràcies*, amb quatre ocurrències, seguida de *ah sí*, amb tres. En l'exemple següent, les interjeccions *gràcies* són autònomes i ocupen un torn de parla. Com veurem en el capítol d'aspectes discursius, estan lligades al torn de parla anterior, però des d'un punt de vista estrictament oracional equivalen a una oració.

- Butch: Brindem per en Danny i l'Elizabeth, per haver-nos convidat.
- Elizabeth: *Gràcies*.
- Butch: I per la Pamela, per haver fet aquest sopar tan bo.
- Pamela: *Gràcies*. (CNO66)

5.1.3. *Subcorpus anglès*

Finalment, en el subcorpus anglès, només trobem repetida, amb dues ocurrències, la interjecció *uh*. La resta (*ah*, *huh*, *um* i *wow*) només presenten una ocurrència en tot el corpus en què ocupen un torn de parla aïlladament. En l'exemple següent, en Matt fa veure que cau i els advocats exclamen atemorits *uhhh*.

- Matt: Thank you so much for all your help.
- Advocats: *Uhhh*.
- Matt: Just kidding. (WKE18)

D'impròpies n'hi ha moltes més i sobresurten *okay*, *really* i *thanks*, amb tres ocurrències cada una. En presentem un exemple il·lustratiu en què apareixen dues interjeccions impròpies autònomes diferents.

- Pamela: I'm flicking their noses.
- Butch: No. Shh... Sh... Don't ever wake them up.
- Pamela: *Really?*
- Butch: I'll flick Dad, you flick Mom.
- Pamela: *Okay.* (ENO71)

5.2. COMBINACIÓ D'INTERJECCIONS

Les interjeccions es poden juxtaposar entre si i la intenció d'aquest apartat és veure quines són les combinacions més comunes, introduint en l'anàlisi altres factors com la posició o les funcions. En aquest sentit, les interjeccions s'acosten als marcadors pragmàtics, els quals tenen una condició externa a la funció predicativa i es poden juxtaposar, però no pas coordinar.

Los marcadores no expresan «estados de cosas» sino que representan puntos de vista del hablante o relaciones entre éste y el oyente, etc., respecto de la información que se procesa en la comunicación. Se sitúan, pues, como hemos indicado, en un nivel diferente de aquel en el que se articulan las relaciones de predicción. Los marcadores manifiestan, así, valores pragmáticos distintos respecto de lo dicho o de lo por decir; en consecuencia, no se coordinan, pues parece lógico que no se pueda «opinar» o «valorar» una proposición de forma pragmáticamente diferente (incluso contradictoria) en un mismo «comentario» (que reuniría, coordinados, dos marcadores). En cambio, los marcadores sí que pueden colocarse de forma contigua (y, de hecho, se juxtaponen frecuentemente) en torno a una oración o a un sintagma equivalente. (Martín Zorraquino, 1988, p. 38)

La lingüista dóna com a exemples les unitats *oye* i *mira*, que no funcionen igual com a verb (primer exemple) que com a «interjecciones gramaticalizadas, es decir, como marcadores del discurso» (Martín Zorraquino, 1988, p. 39), en el segon i tercer exemples.

- Oye y mira bien lo que te digo.
- Oye, mira, estoy harta de tus tonterías
- *Oye y mira, estoy harta de tus tonterías.

Si bé aquestes observacions les fa específicament sobre els marcadors, ja hem vist que moltes interjeccions poden funcionar com a tals i que hi comparteixen molts trets, de manera que aquestes afirmacions són fàcilment aplicables a les unitats objecte d'aquest estudi: així, doncs, les interjeccions es poden juxtaposar, però no pas coordinar. L'única excepció que hem trobat és *ha*, *ha i ha* (JL1_20), mitjançant la qual l'emissora, en comptes de riure espontàniament, utilitza la interjecció onomatopèica del riure per intensificar la frase.

Pel que fa a les combinacions d'interjeccions, n'hi ha de diferents i n'hi ha de repetides. Ens fixem en un cas i en l'altre en els subapartats successius.

5.2.1. *Combinació d'interjeccions diferents*

En total hem trobat setanta-una ocurrences d'interjeccions combinades amb interjeccions, que es distribueixen així: quaranta-tres en el subcorpus català original, set en el subcorpus català doblat i vint en el subcorpus anglès. Vegem-ho amb més detall subcorpus per subcorpus.

5.2.1.1. Subcorpus català original

En el subcorpus català original hem trobat quaranta-tres combinacions d'interjeccions pròpies i impròpies, que reflectim en percentatges en la figura 21.

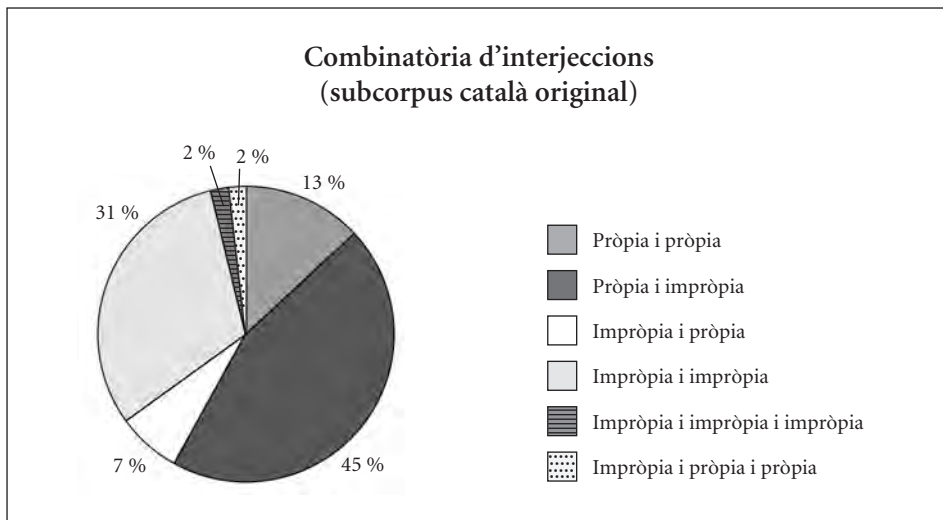

FIGURA 21. Combinatòria d'interjeccions (subcorpus català original).

Com podem observar, les combinacions més freqüents són la d'una interjecció pròpia amb una d'impròpia (vint ocurrences) i la de dues d'impròpies (atorze ocurrences).

PRÒPIA + IMPRÒPIA

- David: Tu dorms al meu llit.
- Lopes: *Ah, d'acord.* I tu dorms al sofà. (PB2_07)

- Ester: *Ai, bon dia*, Carla. No t'havia vist. Què fas? (JL1_01)
- Ester: *Ai, mira*, aquests dies pots dormir aquí al sofà. (JL1_14)
- Ester: No és tan fàcil. Les coses no són tan fàcils com sembla./ *Ai, va*, fes-me un petó. (JL1_06)

Totes les ocurrencies, excepte dues, es troben en posició inicial, seguides de diferents elements (oracions precedides de nexes, oracions sense nexes, vocatius, fragments i prooracions). Les excepcions corresponen a la combinació *ah vale*, que figura en el subcorpus en dues ocasions en posició absoluta (PB3_46 i PB3_46).

IMPRÒPIA I IMPRÒPIA

- Marc: Quan ho sàpiga la Mercedes!
- Lopes: No ho sabrà. No l'hi direm. Refarem tot el guió. *Vinga, va*. Vés a buscar la màquina d'escriure. (PB3_25)
- Marc: *Ostres, gràcies*, Lopes, em pensava que t'empenyaries. (PB3_25)
- David: Realment hi ha gent que té sort, eh? Escolta, parlem de l'Emma?
- Lopes: I tant, tu. Parlem de l'Emma.
- David: *Va, vinga*, comença tu. (PB2_23)
- Ester: *Ai*, doncs necessito un cafè doble. *Ai*, tinc el cap com un bombo.
- Carla: *Vale*. El meu amb llet, eh?
- Sílvia: *Bueno, va*. A mi també, però descafeïnat, eh? (JL1_46)

Generalment es tracta de combinacions inicials, tot i que n'hi ha una d'intermèdia (JL1_07) i dues d'absolutes (JL1_08).

La combinació de dues de pròpies també és força rendible i es troba en les mateixes proporcions en posició inicial, intermèdia i absoluta (dues ocurrencies de cada). Mentre que les posicions inicials o absolutes corresponen a interjeccions fàtiques (salutació) o conatives (cridar l'atenció), les intermèdies solen ser interjeccions metalingüístiques que van marcant la interacció i que expressen pausa o dubte.

- Diana: *Ei*, hola!
- Ester: La meva germana.
- Diana: *Ah, hola*, sóc la Diana, la veïna del davant. (PB3_21, JL1_16)
- Ramon: *Pst, eh*, he trobat uns crits de boja... Els poso de fondo, eh? (PB2_34)

Combinacions menys freqüent són la d'una interjecció impròpia amb una de pròpia, la de tres d'impròpies i la de dues d'impròpies amb una de pròpia. En presentem un exemple de cada.

- Lopes: *Aviam, aaa*, si la Mercedes no t'agafés, aaa, pot ser per qualsevol motiu, motius que no tenen res a veure amb mi, vull dir... (PB3_26)
- Pol: *Està bé. Molt bé. D'acord*. Hi renuncio. Me'n vaig a veure el Mario Gas. Li diré que no faré el Shakespeare. (PB3_30)
- Lopes: Després de fer que el Pol renunciï al paper de la seva vida, ara vol que tu li fotis el lloc.
- David: *I tant, i tant, eh? Oh!* Perquè si li truqués... Què li diria? (PB3_31)

Entrant ja en la correlació de significats de la combinació d'interjeccions, partim de dos elements —funcions i valors—, que tractem més a fons en l'apartat d'aspectes semanticopragmàtics. La funció correspon als diferents tipus d'interjeccions que Cuenca (2002) distingeix a partir de les funcions comunicatives de Jakobson (excepte la poètica) i que són: representativa (onomatopeica), expressiva, conativa, fàtica i metalingüística. En un nivell inferior distingim diferents valors dins de cada funció. Per exemple, dins les conatives en podem trobar que serveixen per cridar l'atenció, alertar d'un perill, demanar ajuda, demanar silenci, incitar al moviment o a continuar una acció, entre d'altres.

A partir d'aquesta correlació de funcions i valors, detectem combinacions en què es repeteixen funcions i valors (dotze ocurrències), combinacions en què es repeteixen funcions amb valors diferents (dues ocurrències) i, finalment, combinacions en què tant les funcions com els valors divergeixen (trenta-una ocurrències). El quadre següent reproduïx els resultats obtinguts.

<i>Repetició de funcions i valors</i> (12)	EXPRESSIVA (2)
	— Dubtós (<i>ah, mmm</i>)
	— Indiferència (<i>bueno, és igual</i>)
P + P (5)	CONATIVA (6)
I + I (7)	— Cridar l'atenció (<i>pst, eh; escolteu, perdoneu</i>)
	— Incitar a una acció (<i>va, vinga; vinga, va; vinga, va; va, amunt</i>)
	FÀTICA (3)
	— Saludar (<i>ei, hola; ei, hola</i>)
	— Acord (<i>està bé, molt bé, d'acord</i>)
	METALINGÜÍSTICA (1)
	— Expressar dubte (<i>aaa, mmm</i>)

<i>Repetició de funcions, valors diferents</i> (2)	EXPRESSIVA (1) — Incredulitat + reforçar (<i>oh, mira que</i>)
P + I (1)	METALINGÜÍSTICA (1)
I + P (1)	— Inici de torn + expressar dubte (<i>aviam, aaa</i>)
<i>Funcions i valors diferents</i> (31)	EXPRESSIVA + FÀTICA (9) — Lament + demanar perdó (<i>ai, em sap greu</i>) — Adonar-se d'alguna cosa + perdó (<i>ai, perdona; ai, perdona</i>) — Adonar-se d'alguna cosa + saludar (<i>ai, bon dia</i>) — Reforçar + assentiment (<i>bu, i tant; home, i tant</i>) — Plaer + acord (<i>Oh, vale</i>) — Sorpresa + agraïment (<i>ostres, gràcies</i>) — Sorpresa + acord (<i>ah no? Bueno</i>) EXPRESSIVA + CONATIVA (4) — Lament + incitar a una acció (<i>ai, va; ai, va</i>) — Plaer + incitar a una acció (<i>oh, va</i>) — Contrarietat + incitar a una acció (<i>home, va</i>) EXPRESSIVA + METALINGÜÍSTICA (4) — Sorpresa + expressió de comprensió (<i>ah, hola</i>) — Adonar-se d'una cosa + inici de torn (<i>ai, mira</i>) — Adonar-se d'un oblit + expressar dubte / inici de torn (<i>ah, d'això</i>) — Lament + inici de torn (<i>ai, mira</i>) FÀTICA + EXPRESSIVA (1) — Assentiment + petició d'acord + indignació (<i>I tant i tant, eh? Oh!</i>) FÀTICA + CONATIVA (2) — Assentiment atenuat + incitar a una acció (<i>bueno, va</i>) — Acord + incitar a una acció (<i>molt bé, va</i>) FÀTICA + METALINGÜÍSTICA (1) — Perdó + falca discursiva (<i>perdona, eh?</i>) METALINGÜÍSTICA + FÀTICA (10) — Expressió de comprensió + acord (<i>ah, vale; ah, vale; ah, vale; ah, bueno; ah, d'acord; ah, molt bé</i>) — Expressió de comprensió + assentiment (<i>ah, esclar</i>) — Expressió de comprensió + agraïment (<i>molt bé, moltes gràcies</i>) — Inici de torn de parla + acord (<i>mira, d'acord</i>) — Inici de torn de parla + falca discursiva (<i>perdona, eh?</i>)

FIGURA 22. Quadre de funcions de la combinatòria (subcorpus català original).

En els casos en què es repeteix la funció i el valor, la combinatòria té una funció intensificadora, que podem apreciar en els fragments següents, en què s'incita l'interlocutor a una acció (funció conativa):

- David: Realment hi ha gent que té sort, eh? Escolta, parlem de l'Emma?
- Lopes: I tant, tu. Parlem de l'Emma.
- David: *Va, vinga*, comença tu. (PB2_23)
- Marc: Quan ho sàpiga la Mercedes!
- Lopes: No ho sabrà. No l'hi direm. Refarem tot el guió. *Vinga, va*. Vés a buscar la màquina d'escriure. (PB3_25)

O en aquests altres exemples en què s'intensifica la funció fàtica, amb valor de salutació o d'acord:

- Pol: *Ei, hola*.
- David: Ei, Pol.
- Emma: Hola, Pol. (PB3_21)
- Pol: *Està bé. Molt bé. D'acord*. Hi renuncio. Me'n vaig a veure el Mario Gas. Li diré que no faré el Shakespeare. (PB3_30)

També hi ha un cas en què es repeteix la funció, però amb un valor diferent. Es tracta de dues interjeccions metalingüístiques, una amb valor d'inici de torn i una altra amb valor d'expressió de dubte:

- Lopes: *Aviam, aaa*, si la Mercedes no t'agafés, aaa, pot ser per qualsevol motiu, motius que no tenen res a veure amb mi, vull dir... (PB3_26)

Ara bé, la majoria d'ocurrències (70,45 %) corresponen a combinacions d'unitats amb funcions i valors diferents, com es pot veure en la figura 22 i que exemplifiquem amb un cas de cada.

Expressiva + fàtica

- Diana: *Ai, em sap greu*. Ho haurem de deixar aquí. Tinc un compromís. Continuarem la pròxima sessió. Hores convingudes. (JL2_26)

Expressiva + conativa

- Ester: *Ai, va*, fes-me un petó. (JL1_06)

Expressiva + metalingüística

- Mario: *Ah, daixò*, Diana.
- Diana: Què?
- Mario: Tu, tu tens experiència? (JL1_08)

Fàtica + conativa

- Carbonell: *Molt bé. Va.* «Eduard XII, de William Shakespeare, traducció de Josep M. de Sagarra. Prohibida la reproducció total o parcial per qualsevol mitjà...» (PB3_36)

Fàtica + metalingüística

- Mario: Mariona. Quan puguis, eh? És que hi ha moltes taules per servir.
- Mariona: Mario, deixa'm respirar una mica, no? Home, estic ajudant a una amiga a sortir d'una situació difícil.
- Diana: Ah, ah!
- Mariona: Home!
- Mario: *Perdona, eh?* (JL2_06)

Metalingüística + fàtica

- Emma: I dormirem tots tres aquí?
- David: Hum. Pssssí... no?
- Emma: *Ah, vale.* Vaig a fer un riu i ara vinc. (PB2_44)

Cal destacar que hi ha dos casos especials en què el valor de les unitats es modifica a causa del tenor funcional, és a dir, del propòsit comunicatiu de l'emissor en emetre aquesta combinació:

- David: Sí, a mi no m'hagués fet res... dallò, no?... i en canvi ella volia dormir.
- Pol: *Ah, esclar.* Per això es va quedar a casa. Perquè volia dormir. (PB2_16)
- David: Doncs no, no puc fer el nostre espectacle perquè... perquè he d'acompanyar la Carbonell a l'oculista.
- Pol: *Ah, molt bé.* I per això no faràs l'obra?
- David: Sí. És que l'oculista és a Houston, Texas. (PB3_40)

En el primer cas, si bé els valors de la combinació són fàtics (*backchanneling* i assentiment), el to amb què s'emet la frase ens fa percebre un valor global d'incredulitat o desacord. Una cosa semblant passa en el segon cas, en què, per bé que els valors de la combinació són fàtics, el to ens indica que l'emissor està indignat i que, en realitat, no hi està d'acord.

Encreuant les variables anteriors (combinatòria de funcions i de pròpies i impròpies), constatem que, en el cas en què es repeteix la funció i el valor, se'n repeteixen dues de pròpies (*pst, eh*) o dues d'impròpies (*va, vinga*), en percentatges similars, mentre que, en els casos en què les funcions i els valors divergeixen, la combinació amb una freqüència més elevada és la d'una interjecció pròpia amb

una d'impròpia. En aquests casos de funcions i valors diferents, la primera interjecció sol vehicular majoritàriament un valor expressiu i l'altra, un valor conatiu, fàtic o metalingüístic.

- Pol: Pensa en una cosa relaxant. Pensa que ets en un prat verd.
- David: *Oh, va*. Oh, sí, sí, sí. (PB3_46)
- Sílvia: No, que... que t'has tornat a equivocar de maleta.
- Carla: *Ai, perdona*, és veritat. M'he confós. (JL1_45)
- Ester (a la Mariona): *Ai, mira*, aquests dies pots dormir aquí al sofà. (JL1_14)

També es troba un bon nombre d'interjeccions metalingüístiques seguides d'interjeccions fàtiques, amb deu ocurrències:

- David: Tu dorms al meu llit.
- Lopes: *Ah, d'acord*. I tu dorms al sofà. (PB2_07)

Hi ha dos casos de fàtiques seguides de conatives en què primer es manifesta l'assentiment o l'acord envers el que acaba de dir l'interlocutor i tot seguit se l'insta a fer una determinada acció.

- Ester: *Ai*, doncs necessito un cafè doble. *Ai*, tinc el cap com un bombo.
- Carla: Vale. El meu amb llet, eh?
- Sílvia: *Bueno, va*. A mi també, però descafeïnat, eh? (JL1_46)

Finalment, hi ha un cas especial en què una de fàtica va seguida d'una d'expressiva, segurament pel fet que més que una combinatòria pròpiament dita és una combinació d'interjeccions amb dues parts ben marcades ([I tant, i tant,] [eh?])[Oh!]).

Sembla que la tendència general és que les expressives ocupin la primera posició en una combinatòria i que les unitats fàtiques, conatives o metalingüístiques estiguin en una segona posició. També és freqüent que aparegui en primer lloc una interjecció metalingüística, que el que fa és lligar el discurs, seguida d'una interjecció amb més càrrega informativa, com una de fàtica.

En termes globals, i pel que fa a la posició, un 73,33 % de combinacions es troben en posició inicial (trenta-tres ocurrències), un 11,11 % en posició intermèdia (cinc ocurrències) i un 15,56 % en posició absoluta (set ocurrències). No hem trobat cap ocurrència de combinació d'interjecció en posició final. Les interjeccions que estan en posició inicial van seguides d'oracions (amb nexa o sense), de voca-

tius, de fragments i de prooracions. A la figura 23 s'hi pot veure tota aquesta informació esquematitzada: a l'esquerra s'hi indiquen els tipus de combinacions, classificats en diverses columnes segons la posició i el tipus d'element que els precedeix o els segueix. Entre parèntesi hi ha indicat el nombre d'ocurrències d'aquella combinació concreta i entre angulars hi ha el codi de localització.

<i>TOTAL</i> (45)	<i>Inicial</i> (33)		<i>Intermedi</i> (5)		<i>Absoluta</i> (7)
P+P (6)	Ah, hola (1) <JL1_16> Pst, eh (1) <PB2_34>	+O+	Ah, mmm (1) <JL1_38> Aaa, mmm (1) <Pb3_26>	+O	Ei, hola (2) <PB3_21 i JL1_16>
P+I (20)	Ah, bueno (1) <PB2_45> Oh, mira (1) <PB3_15> Ah, vale (1) <PB2_44> Ah, d'acord (1) <PB2_07> Ah, esclar (1) <PB2_16> Ah, molt bé (1) <PB3_40> Ai, em sap greu (1) <JL2_26> Ai, mira (2) <JL2_26 i PB3_17> Ai, perdona (1) <JL1_45> Ai, va (2) <JL1_06 i JL2_18>	+(N) O +O			Ah, vale (2) <PB3_46 i PB3_46>
	Ah, d'això (1) <JL1_08> Ai, bon dia (1) <JL1_01>	+V +V+O			
	Ai, perdona (1) <JL1_45> Bu! I tant! (1) <PB2_53> Oh, vale (1) <PB3_46>	+FR			
	Oh, va (1) <PB3_46>	+PO			
I+P (3)	Aviam, aaa (1) <PB3_26>	+O+	Perdona, eh? (1) <PB3_42>	+O	Perdona, eh? (1) <JL2_06>
I+I (14)	Bueno, va (1) <JL1_46> Escolteu, perdoneu (1) <JL1_47> Molt bé, va (1) <PB3_36> Va, vinga (1) <PB2_23> Molt bé, moltes gràcies (1) <PB3_52> Mira, d'acord (1) <JL2_07>	+O+	Vinga, va (2) <JL1_07; JL1_12>	+O	Ah no? Bueno (1) <JL1_08> Bueno, és igual (1) <JL1_47>

<i>TOTAL</i> (45)	<i>Inicial</i> (33)		<i>Intermedi</i> (5)		<i>Absoluta</i> (7)
	Home, i tant (1) <Pb3_42>	+ PO			
	Home, va (1) <PB2_20>	+ FR			
	Va, amunt (1) <PB2_27> Ostres, gràcies (1) <PB3_25>	+ V + V + O			
I + I + I (1)	Està bé, molt bé, d'acord (1) <PB3_30>	+ O			
I + P + P (1)	I tant, i tant, eh? Oh! (1) <PB3_31>	+ O			

FIGURA 23. Taula de combinatòria d'interjeccions (subcorpus original català).

5.2.1.2. Subcorpus català doblat

En el subcorpus català doblat hem identificat set combinacions d'interjeccions pròpies i impròpies, que presenten els percentatges de distribució següents.

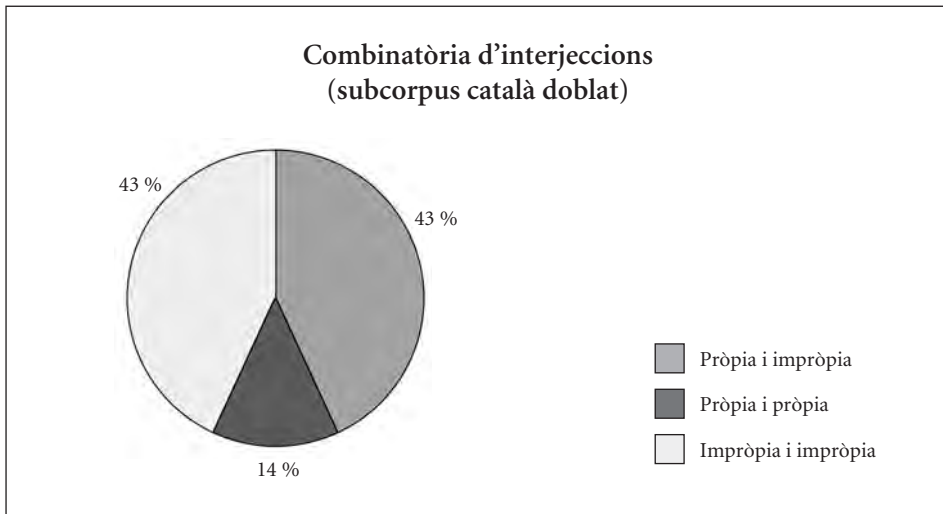

FIGURA 24. Combinació d'interjeccions (subcorpus doblat).

El gràfic és ben explícit: les combinacions d'una interjecció pròpia i una d'impròpia i de dues d'impròpies són igual de freqüents i, en canvi, la de dues interjeccions pròpies presenta un percentatge inferior.

PRÒPIA I IMPRÒPIA

- Charlie: Vés-hi tu. Jo me'n vaig.
- Butch: *Au, vinga*, Charlie! (CNO46)

IMPRÒPIA I IMPRÒPIA

- Matt: Saps què? Que t'hi acompanyo. Em recordes a mi quan era jove. Però amb... Vull dir amb més anys i... I la veu més greu./
- Tim: *Va, som-hi*.
- Matt: Ara t'escolto! (WKC43)

PRÒPIA I PRÒPIA

- Butch: Ja he arribat! Ja podem sopar! Ja podeu cridar «sorpresa»!
- Pamela: *Ah!, hola*, Butch... (CNO47)

Relacionant aquestes combinacions amb significats partint de funcions i valors, obtenim el quadre de relacions següent.

<i>Repetició de funcions i valors</i> (4)	EXPRESSIVA (incredulitat) (1) < <i>au, va</i> >
P + I (2)	CONATIVA (incitar a una acció) (2) < <i>au, va; va, som-hi</i> >
I + I (2)	METALINGÜÍSTICA (inici de torn) (1) < <i>bé, mira</i> >
<i>Repetició de funcions, valors diferents</i> (1)	EXPRESSIVA (dubts i sorpresa) (1) < <i>ui, ostres</i> >
P + I (1)	
<i>Funcions i valors diferents</i> (2)	EXPRESSIVA + FÀTICA (adonar-se d'una cosa i salutació) (1) < <i>ah, hola</i> >
P + P (1)	
I + I (1)	METALINGÜÍSTICA + FÀTICA (inici de torn de parla i demanar perdó) (1) < <i>escolta, em sap molt greu</i> >

FIGURA 25. Valors i funcions (subcorpus doblat).

Tot i que hi ha poques ocurrencies de combinacions en aquest subcorpus i es fa difícil extreure'n conclusions, les funcions i valors que se solen repetir són els expressius, els conatius i els metalingüístics, com en el subcorpus anterior.

Expressiva repetida (incredulitat)

- Butch: Pamela, aquest és el meu fill, fa quatre anys que no el veig, i vol compartir una cosa molt especial amb mi. Deixa'm que li faci de pare.
- Pamela: *Au, va!* Tu el que vols és anar al partit! I et necessito aquí quan arribi tothom. (CNO20)

Conativa repetida (incitar a una acció)

- Butch: Charlie, que ens perdrem el final del partit!
- Charlie: Et dic que no...
- Butch: Que no ho sents, això? És una daga clavant-se al cor del teu pare./ Charlie: Vés-hi tu. Jo me'n vaig.
- Butch: *Au, vinga*, Charlie! (CNO46)

Troben un cas de repetició de funció amb valor diferent i, finalment, retrobem uns patrons que ja ens són familiars de l'altre subcorpus en els casos de funcions i valors diferents.

Expressiva + fàtica

- Matt: Doncs se m'ha acudit quan em dutejava aquest matí.
- Abby: *Ui, ostres*. Explica, explica! (WKC3)

Metalingüística i fàtica

- Susan: Quant fa que us mireu aquesta cinta?
- Steve: Uns cinc minuts.
- Susan: Cinc minuts?
- Steve: Sí, només cinc, sí.
- Susan: Cinc minuts?
- Steve: *Escolta... Em sap molt greu*.
- Susan: Cinc minuts sencers? (CCP46)

Encreuant les variables de funcions i tipus d'interjecció (pròpia i impròpia), obtenim resultats molt diferents de l'apartat anterior, si bé cal ser molt prudents perquè en aquest subcorpus tenim poques dades. Així, quan es repeteixen funcions i valors, la combinació és pròpia i impròpia o bé dues d'impròpies. Quan hi ha la mateixa funció amb un valor diferent, trobem també la combinació pròpia i impròpia i, finalment, en el cas en què funció i valor divergeixen n'apareixen dues de pròpies o bé dues d'impròpies.

Quant a posicions, la majoria es troben en posició inicial i només n'hi ha dues en posició absoluta. Les que estan en posició inicial van seguides d'un vocatiu o d'una oració, en percentatges gairebé idèntics. La figura 26 resumeix les dades exposades.

TOTAL (7)	Inicial (5)		Absoluta (2)
P + P (1)	Ah, hola (1) <CNO47>	+ vocatiu	
P + I (3)	Au, vinga (1) <CNO46>		
	Au, va (1) <CNO20> Ui, ostres (1) <WKC3>	+ oració	Escolta, em sap molt greu (1) <CCP46> Va, som-hi (1) <WKC43>
I + I (3)	Bé, mira (1) <WKC40>		

FIGURA 26. Taula combinatòria d’interjeccions (subcorpus doblat).

5.2.1.3. Subcorpus anglès

En el subcorpus anglès trobem vint ocurrences d’interjeccions combinades amb interjeccions, amb els percentatges que es mostren en el gràfic següent.

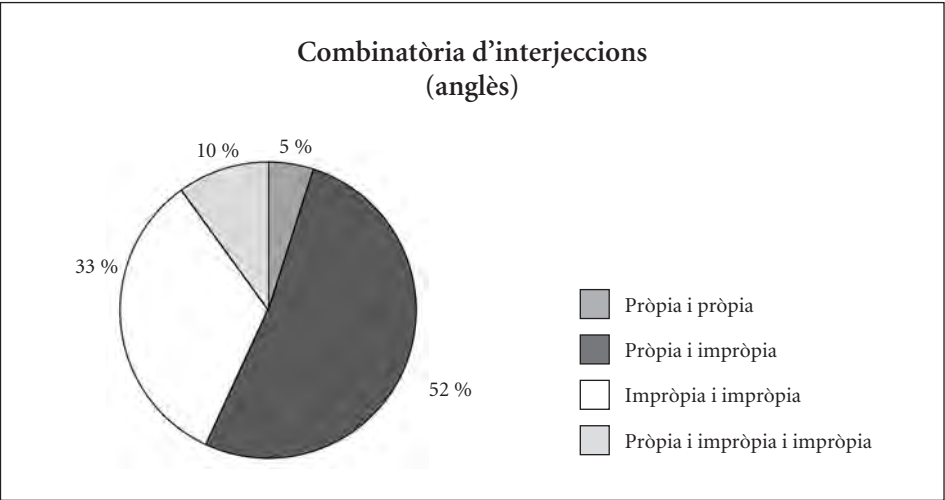

FIGURA 27 Combinatòria d’interjeccions (subcorpus anglès).

Com es pot veure a la figura 27, els patrons més freqüents tornen a coincidir amb els dels altres subcorpus: pròpia + impròpia (onze ocurrences) i impròpia + impròpia (set ocurrences). Vegem-ne uns quants exemples.

PRÒPIA + IMPRÒPIA

- Butch: *Oh look*, I'm sorry I'm late. The game went into overtime, I got in a fight with Charlie. (ENO47)
- Butch: Get the ball! Get the ball! *Ah, damn!* Nooo! Nooo! (ENO28)

IMPRÒPIA + IMPRÒPIA

- Tim: Admit it, Peyser. They're wearing you down.
- Matt: *Okay. All right.* So my original idea has been compromised a little. (WKE19)
- Tim: *Well, thank you* for your time. (WKE24)

Amb percentatges més baixos hi ha la combinació pròpia més pròpia (una ocurrència) i pròpia més dues d'impròpies (dues ocurrències).

Relacionant-ho amb els valors vehiculats per les interjeccions obtenim aquest quadre.

<i>Repetició de funcions i valors (5)</i>	EXPRESSIVA (1) — Dolor (<i>oh, dear God</i>)
I + I (3)	FÀTICA (2)
P + P (1)	— Acord (<i>okay, fine; okay, allright</i>)
P + I (1)	METALINGÜÍSTICA (2) — Expressar dubte (<i>uh, er</i>) — Falca discursiva (<i>you know, I mean</i>)
<i>Repetició de funcions, valors diferents (5)</i>	EXPRESSIVA (3) — Adonar-se d'alguna cosa + indignació (<i>ah, darn; ah, damn</i>) — Lament + indignació (<i>ah, crap</i>)
P + I (4)	METALINGÜÍSTICA (2) — Expressió de comprensió + inici de torn de parla (<i>oh, look</i>) — Inici de torn + falca discursiva (<i>well, you know</i>)
<i>Funcions i valors diferents (11)</i>	EXPRESSIVA + FÀTICA (2) — Adonar-se d'alguna cosa + salutar (<i>oh, hello</i>) — Sorpresa + agraïment (<i>oh, thank you</i>)
P + P (1)	EXPRESSIVA + CONATIVA (2) — Sorpresa + fer un prec (<i>uh, please</i>) — Adonar-se d'alguna cosa + contrarietat + fer un prec (<i>oh, God, please</i>)
P + I (7)	
I + I (3)	

<i>Funcions i valors diferents (11)</i>	EXPRESSIVA + METALINGÜÍSTICA (1)
	— Adonar-se d'alguna cosa + inici de torn de parla o explicació (<i>oh, you know</i>)
	METALINGÜÍSTICA + EXPRESSIVA (1)
	— Expressió de comprensió + indignació (<i>oh, God</i>)
	METALINGÜÍSTICA + FÀTICA (4)
	— Expressió de comprensió + assentiment (<i>oh, sure</i>)
	— Expressió de comprensió + acord + agraïment (<i>oh, right, thanks</i>)
	— Inici de torn + agraïment (<i>well, thank you</i>)
	— Inici de torn + perdó (<i>look, sorry</i>)
	METALINGÜÍSTICA + CONATIVA (1)
	— Inici de torn + incitar a una acció (<i>now, come on</i>)

FIGURA 28. Taula de combinatòria (subcorpus anglès).

De combinacions amb funcions i valors repetits en trobem un 25 % (cinc ocurrences), que corresponen a interjeccions expressives, fàtiques i metalingüístiques.

Expressiva repetida

- George: *Oh, dear God, my hands! Watch out!* (ENO56)

Fàtica repetida

- Butch: *Yell at me!*
- Pamela: *Okay, fine, I'll yell at you!* (ENO49)

Metalingüística repetida

- Sally: *You mean you didn't notice?*
- Jane: *Uh, er, I didn't get that far.* (ECP29)

També hi ha un 25 % de combinacions en què la funció es manté, però el valor es modifica, com els exemples següents. En el primer cas, hi ha un valor expressiu que vehicula lament (*ah*) i indignació (*crap*). En el segon, hi ha un valor global metalingüístic transmès mitjançant una interjecció que expressa comprensió (*oh*) i una que inicia un torn de parla (*look*).

- Pamela: *Ah, crap, Butch, what is this?* (ENO56)
- Butch: *Oh look, I'm sorry I'm late.* (ENO47)

Ara bé, un cop més, el més habitual (50 %) és que hi hagi funcions i valors diferents, especialment en la combinació de metalingüística i fàtica (tres ocurrencies).

cies) i expressiva més altres valors (fàtica, dues ocurrences; conativa, dues ocurrences, i metalingüística, una ocurrencia), de manera semblant al que havíem observat abans.

Metalingüística + fàtica

- Steve: So you've still got Susan then?
- Patrick: *Oh, sure*, yeah, absolutely. Susan's a keeper. (ECP26)

Expressiva + fàtica

- Butch: Okay, I'm home! We can eat! You can all yell «surprise» now.
- Pamela: *Oh, hello*, Butch. (ENO47)

Expressiva + conativa

- Abby: I want to hear it, Matt. What's your idea? Tell me, tell me.
- Matt: Well, I came up with it in the shower this morning.
- Abby: *Uh. Please*. Tell me, tell me. (WKE3)

Expressiva + metalingüística

- Butch: Oh, dinner was great!
- Pamela: Ah, yeah. *Oh, you know*, I actually think I got a compliment from Mom.
- Butch: You're kidding me? (ENO69)

Quant a la combinació de la variable funció amb la variable tipus d'interjecció, retrobem els mateixos resultats: la repetició de funció i valor sol implicar l'ús de dues interjeccions del mateix tipus, mentre que en els casos en què divergeixen la combinació habitual és pròpia més impròpia. Pel que fa a posicions de les combinacions, la majoria d'ocurrences són inicials (80 %), tot i que n'hi ha d'intermèdies (20 %) i d'absolutes (20 %). La figura 29 reflecteix les dades exposades.

TOTAL (21)	Inicial		Intermèdia		Absoluta
P+P (1)	Uh, er (1) <ECP29>	+O			
P+I (11)	Ah, crap (1) <ENO56> Oh, darn (1) <ENO54> Oh, look (1) <ENO47> Oh, thank you (1) <ENO25> Oh, you know (1) <ENO69> Uh, please (1) <WKE3>	+V+O +O			Oh, God (1) <ECP5>

<i>TOTAL</i> (21)	<i>Inicial</i>		<i>Intermèdia</i>		<i>Absoluta</i>
	Ah, damn (1) <ENO28> Oh, sure (1) <ECP26>	+ PO			
	Oh, hello (1) <ENO47>	+ V			
	Oh, dear God (1) <ENO56>	+ FR			
I+I (7)	Now, come on (1) <ENO45> Okay, alright (1) <WKE19>	+ O	You know, I mean (1) <ECP33>	+O	Look, I'm sorry (1) <ECP46>
	Okay, fine (1) <ENO49>	+ N+O N+	Well, you know (1) <ECP30>		
	Well, thank you (1) <WKE24>	+ FR			
P+I+I (2)	Oh, God, please (1) <ENO50>	+ O			Oh, right, thanks (1) <ENO64>

FIGURA 29. Taula de combinacions d’interjeccions (subcorpus anglès).

5.2.1.4. Anàlisi comparativa i conclusions

Tenint en compte els valors percentuals de les seccions anteriors, obtenim els quadres comparatius següents, en què es poden observar, en primer lloc, els tipus d’interjeccions de la combinació des del punt de vista morfològic i, en segon lloc, des d’un punt de vista semanticopragmàtic.

	<i>Original %</i>	<i>Doblat %</i>	<i>Anglès %</i>
P + I	44,44	42,86	52
I + I	31,11	42,86	33
P + P	13,33	14,28	5
I + P	6,67	0	0
I + I + I	2,22	0	0
I + P + P	2,22	0	0
P + I + I	0	0	10

FIGURA 30. Taula comparativa de les combinacions I.

Observant aquest quadre la coincidència entre corpus en termes relatius és total: la combinació més freqüent amb diferència és la d'interjecció pròpia més impròpia, amb valors molt semblants en els tres subcorpus, seguida de la combinació de dues interjeccions impròpies. En el cas del subcorpus català doblat, aquests valors s'igualen, però segurament perquè tenim un nombre de combinacions força baix. Amb un percentatge relativament inferior hi ha la combinació de dues interjeccions pròpies i també, però únicament en el subcorpus català original, una interjecció impròpia seguida d'una interjecció pròpia. Ja amb percentatges menys significatius, trobem altres combinacions (I + I + I, I + P + P, P + I + I), les quals fins i tot es podrien considerar variacions dels patrons principals. Així, I + I + I es podria equiparar a la combinació de dues interjeccions impròpies, I + P + P es podria igualar a la unió d'una interjecció pròpia amb una d'impròpia i el darrer cas, P + I + I, es podria englobar dins el grup de les pròpies seguides d'una d'impròpia.

El que sembla demostrat és que és molt més freqüent situar en primer lloc la interjecció pròpia i després la interjecció impròpia. De fet, si sumem les dades de tot el corpus i les unim per crear un sol gràfic, obtenim el resultat següent.

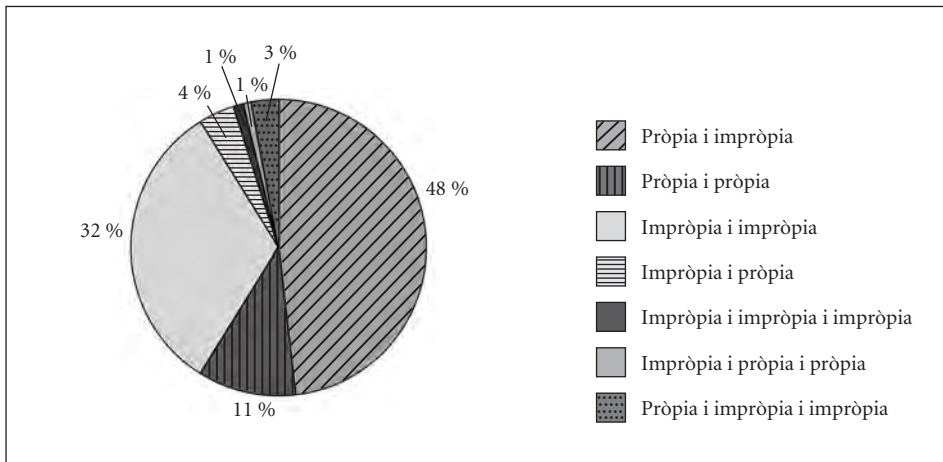

FIGURA 31. Gràfic de la combinatòria d'interjeccions.

Vegem ara la taula comparativa d'interjeccions partint de les funcions i els valors.

	CAT %	DOB %	ANG %		CAT %	DOB %	ANG %
Funcions i valors idèntics	26,67	57,14	23,81	EXP	4,45	14,29	4,76
				CON	13,33	28,57	0
				FÀT	6,67	0	9,52
				ML	2,22	14,29	9,52
Funcions idèntiques i valors diferents	4,44	14,29	23,81	EXP	2,22	14,29	14,29
				CON	0	0	0
				FÀT	0	0	0
				ML	2,22	0	9,52
Funcions i valors diferents	68,89	28,57	52,38	EXP + CON	8,89	0	9,52
				EXP + FÀT	20	14,29	9,52
				EXP + ML	8,89	0	4,76
				FÀT + EXP	2,22	0	0
				FÀT + CON	4,45	0	0
				ML + EXP	0	0	4,76
				ML + CON	0	0	4,76
				FT + ML	2,22	0	0
				ML + FÀT	22,22	14,29	14,29
				ML + EXP	0	0	0

FIGURA 32. Taula comparativa de les combinacions II.

Com es pot veure a la figura 32, en català i en anglès és més freqüent que les funcions i els valors siguin diferents i les combinacions per excel·lència són una interjecció metalingüística o expressiva seguida d'una interjecció fàtica. Aquesta combinació també és molt comuna en el subcorpus doblat, tot i que en aquest cas els percentatges s'inverteixen i la coincidència de funcions i valors passa a ser predominant, sobretot pel que fa a les conatives.

Ja per acabar aquesta comparació, hem sumat totes les combinacions de tots els subcorpus i el resultat global que dona és el següent.

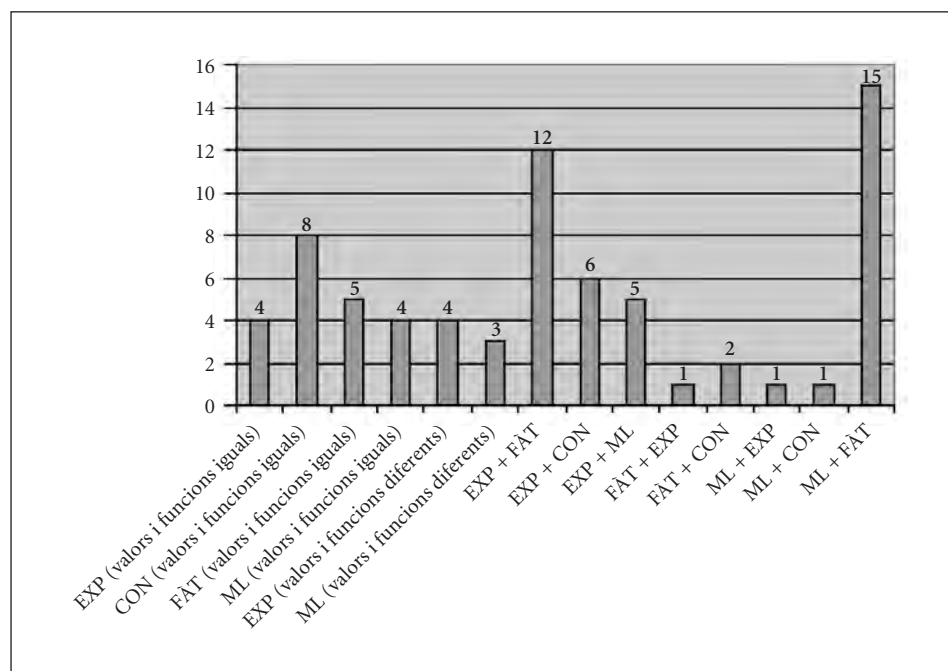

FIGURA 33. Combinatòria d'interjeccions global per valors.

El gràfic ens indica clarament el que ja s'entreveia en el paràgraf anterior. En termes absoluts, la combinació més freqüent és la d'una interjecció metalingüística acompanyada d'una de fàtica (quinze ocurrences), seguida de la d'una interjecció expressiva i una de fàtica (dotze ocurrences). A continuació, trobem la combinatòria de dues interjeccions conatives amb funcions i valors diferents (vuit ocurrences) i la combinació d'una d'expressiva amb una de conativa (sis ocurrences). La resta de combinacions presenten menys ocurrences i no són tan significatives.

Quant a posicions, la figura 34 resumeix les dades presentades fins ara.

	<i>Original</i>	<i>Doblat</i>	<i>Anglès</i>	<i>Global</i>
Inicial	33 (73,33 %)	5 (71,43 %)	16 (76,19 %)	54 (73,97 %)
Intermèdia	5 (11,11 %)	0	2 (9,52 %)	7 (9,59 %)
Absoluta	7 (15,56 %)	2 (28,57 %)	3 (14,29 %)	12 (16,44 %)

FIGURA 34. Taula de posicions.

La presència de les combinacions és aclaparadora a l'inici del torn de parla. Pel que fa als motius que expliquen la presència majoritàriament inicial de les combinacions d'interjeccions, en parlarem al final del capítol, quan fem la valoració global i tinguem en compte no solament les combinacions, sinó també les interjeccions soles acompanyades d'altres elements lingüístics.

5.2.2. Combinació d'interjeccions repetides

Les repeticions són un element característic de la llengua oral que «contribueixen a assegurar que la informació es processa adequadament» (Tusón, 1995, p. 16) i, a banda de la combinació de diverses interjeccions diferents, també trobem una mateixa interjecció repetida dues o més vegades, estructura que analitzem tot seguit.

5.2.2.1. Subcorpus català original

En les comèdies de situació escrites en català hi detectem trenta casos en què es repeteixen interjeccions, que comparteixen la voluntat d'intensificar el valor transmès. Això representa un 3,41 % sobre el total d'interjeccions. El nombre de vegades que es repeteix una peça en una mateixa combinatòria varia: encara que la més freqüent és l'estructura dual, n'hi ha de tres, quatre, cinc i vuit repeticions. El quadre següent reproduïx les unitats repetides i indica el nombre de repeticions (a la fila superior), el tipus d'interjecció (a la columna de l'esquerra), el nombre de casos en què es dona la repetició (entre parèntesis) i la funció de la unitat repetida (entre angles).

	<i>2 repeticions</i>	<i>3 repeticions</i>	<i>4 repeticions</i>	<i>5 repeticions</i>	<i>8 repeticions</i>
Pròpia	<i>Ah</i> (1) <e/dolor> <i>Ts</i> (2) <c/cridar atenció>	<i>Ai</i> (1) <e/lament> <i>Ei</i> (1) <c/aturar acció> <i>Ha</i> (1) <e/incredulitat i r/riure> <i>Oh</i> (1) <m/precisió>	<i>Ha</i> (1) <r/riure>	<i>Ei</i> (1) <f/saludar e/sorpresa>	<i>Ui</i> (1) <e/sorpresa>

	2 repeticions	3 repeticions	4 repeticions	5 repeticions	8 repeticions
Impròpia	<i>Bueno</i> (1) <m/precisió> <i>Escolta</i> (1) <c/cridar l'atenció i m/inici de torn de parla> <i>Exacte</i> (1) <f/assentiment> <i>I tant</i> (2) <f/assentiment> <i>Mira</i> (1) <m/inici de torn de parla> <i>Vale</i> (2) <f/acord i m/inici d'explicació>	<i>Ja</i> (1) <f/expressió de comprensió> <i>Calma</i> (1) <c/incitar l'acció>	<i>Vinga</i> (1) <c/incitar a continuar una acció>		
Impròpia combinada	<i>I tant</i> , eh? Oh! (1) <i tant = = f/acord>	Oh, <i>vale</i> (3) <vale = = f/acord>	Ah, <i>vale</i> (1) <vale = = f/acord>		
Impròpia elements intermedis	<i>Va</i> (1) <c/incitar acció> <i>Què va</i> (1) <f/negació> <i>I tant</i> (1) <f/assentiment> <i>Tant és</i> (1) <e/indiferència>				

FIGURA 35. Taula de repetició d'interjeccions (subcorpus original).

La funció que s'intensifica més sovint mitjançant la repetició (independentment del nombre de vegades) és la fàtica, com es veu en aquest exemple:

- David: Perquè si ella volgués fer un trio?
- Lopes: Home, doncs es fa, no?
- David: *I tant*, *i tant*. Per mi cap problema. M'explico? (PB2_24)

Les interjeccions que presenten repetició tant poden formar part de les pròpies com de les impròpies, cosa que il·lustrem en els exemples següents.

- Carbonell: *Ts*, *ts*! Què us semblo?
- Emma: Carbonell! Però on va així, dona? (PB3_51)

- Mario: Doncs el tema és que, que ella... suposo que s’haurà fet il·lusions amb, amb lo nostre i no sé què fer.
- Diana: *Ja, ja, ja*. El subjecte anomenat «ella», se la coneix per algun altre nom? (JL1_11)

En la repetició d’impròpies, hi ha casos en què s’insereix un element intermedi, generalment un vocatiu, que sol reforçar o introduir la funció fàtica:

- David: Per què no et quedes a dormir?
- Emma: No us sap greu?
- David: *Què va, Emma, què va*. (PB2_43)
- Emma: Li preguntava al David que... si em puc quedar a dormir.
- David: *I tant, Emma, i tant*. Cap problema. (PB2_07)

Finalment, també hi ha interjeccions impròpies repetides que formen part d’una combinació, com en l’exemple que presentem per cloure aquest subapartat.

- David: *Ah, vale, vale, vale, vale*. Un bon rotllo. (PB3_46)

5.2.2.2. Subcorpus català doblat

En el subcorpus català doblat hi ha quinze ocurrencies en què es repeteixen interjeccions, generalment amb una estructura dual, les quals corresponen a un 5,10 % del total d’interjeccions d’aquest subcorpus.

	2 repeticions	3 repeticions	4 repeticions
Pròpia	Ah (1) <e/plaer> Oh (1) <e/plaer> Ei (1) <c/cridar l’atenció> Au (1) <e/dolor>	Ei (1) <c/cridar atenció>	Va (1) <c/incitar a continuar una acció>
Impròpia	Cert (1) <f/acord> Molt bé (2) <m/inici de torn> <e/alegria> D’acord (2) <f/acord> Va bé (2) <f/acord>	Prou (1) <c/aturar l’acció>	
I + elements intermedis	Va (1) <c/incitar acció>		

FIGURA 36. Repetició d’interjeccions (subcorpus doblat).

Els valors que solen intensificar aquestes repeticions són els conatius (incitar a fer o a continuar una acció, cridar l'atenció) i els fàtics (manifestar acord).

- Jeff: Va, Susan, va. *Va, va, va, va*. Nua, nua, Susan, nua. Susan. Susan. Susan. Susan. (CCP45)
- Hal: Admet-ho, Peyser. T'estan marejant.
- Matt: *D'acord, d'acord*. He hagut de claudicar en alguna qüestió menor. (WKC19)

En el primer exemple que hem presentat també podem observar una repetició d'interjecció amb un vocatiu entremig (*Va, Susan, va*).

5.2.2.3. Subcorpus anglès

Finalment, en el subcorpus anglès hi ha dotze repeticions (3,31 %), les quals un cop més solen ser duals, tot i que també hi ha ocurrències de tres repeticions, com es fa evident en aquesta taula.

	2 repeticions	3 repeticions
Pròpia	<i>Gobble</i> (1) <r/crit del gall dindi> <i>Ha</i> (1) <r/riure> <i>Mmm</i> (1) <m/expressió de comprensió> <i>Oh</i> (1) <e/plaer> <i>Sh</i> (1) <c/demanar silenci>	<i>Hey</i> (1) <c/cridar l'atenció> <i>Oh</i> (2) <e/admiració>, <m/expressió de comprensió>
Impròpia	<i>Okay</i> (2) <f/acord>, <m/inici de torn> <i>All right</i> (1) <f/acord> <i>True</i> (1) <f/assentiment>	

FIGURA 37. Repetició d'interjeccions (subcorpus anglès).

Vegem tot seguit un exemple de pròpia repetida dues vegades i un exemple d'impròpia repetida també dues vegades.

- Noia: *Oh, oh*, Patrick. Oh, yes. Oh, baby. (PB3_35)
- Tim: *Okay, okay*, I've got ideas. I've got hundreds of ideas flying around up here. But I was playing it safe, not doing anything. And then I saw you, unafraid of making an ass out of yourself, and I thought... (PB2_14)

Si comparem els resultats obtinguts en les tres anàlisis prèvies, observarem que els percentatges d'interjeccions repetides és molt similar en els tres subcorpus: 3,31 % en el català, 5,10 % en el doblat i 3,31 % en l'anglès. Pel que fa als tipus de valors que se solen intensificar mitjançant la repetició d'una mateixa interjecció, en conjunt hem observat que el principal és el fàtic (generalment acord o assentiment), seguit del conatiu (cridar l'atenció o incitar a fer alguna cosa) i també de l'expressiu, amb diferents valors que es troben exposats als quadres.

5.3. COMBINATÒRIA D'INTERJECCIONS AMB ALTRES ELEMENTS LINGÜÍSTICS

Hi ha un bon nombre d'interjeccions que no es combinen amb altres interjeccions i que tampoc no ocupen un torn de parla aïllat, sinó que s'uneixen amb altres elements lingüístics. En aquest apartat analitzem aquestes combinacions amb la intenció d'extreure'n patrons, sense tenir en compte les interjeccions que ocupen una posició absoluta ni les combinacions d'interjeccions, estudiades en l'apartat anterior. Així, doncs, ens fixem com es combinen les interjeccions amb els altres tipus de fragments (prooracions i fragments pròpiament dits) i també amb oracions i clàusules (subcategories que hem agrupat en una mateixa grup per simplificar l'anàlisi). També tenim en compte la unió de les interjeccions amb nexes i vocatius, vista la seva rellevància en una prospecció preliminar.

Abans d'avançar en l'anàlisi, caldria fer unes quantes precisions relacionades amb la proposta de Cuenca (1996), la qual distingeix diverses categories oracionals: oracions, clàusules i fragments. Dins d'aquest darrer grup distingeix els fragments pròpiament dits, les interjeccions i les prooracions, que defineix així:

Fragments pròpiament dits: subcategoria oracional, que representa prototípicament la categoria fragment. Correspon a un *sintagma* o un grup de sintagmes que no formen una estructura subjecte-predicat, per tal com no inclouen cap forma verbal en la seva estructura. A diferència dels *sintagmes* i de les *clàusules*, constitueix una unitat màxima de la sintaxi, és a dir, no depèn estructuralment de cap altra unitat sintàctica superior. (Cuenca, 1996, p. 283)

Interjeccions: subcategoria oracional, pertanyent al grup de fragments, on se situa com a element intermedi entre els *fragments pròpiament dits* (*Foc!*) i els *mots-frase* (*Sí/No*). És una subcategoria invariable, composta per elements més o menys gramaticalitzats que no es poden definir lèxicament, és a dir, que no presenten un significat lèxic concret sinó que expressen funcions pragmàtiques [...]. Tenen caràcter emfàtic —tret associat amb l'entonació exclamativa que sovint les acompanya— i són elements focals —vehiculen una informació nova i contrastiva. (Cuenca, 1996, p. 284)

Prooracions: subcategoria oracional de caràcter fragmentari, que manifesta modalitat oracional i, per tant, es relaciona amb els *adverbis*. A diferència d'aquests, és sintàcticament independent, i constitueix, per tant, una unitat sintàctica màxima, que funciona com a enunciat autònom. (Cuenca, 1996, p. 293)

Seguint el marc teòric descrit anteriorment, parlem de nexes per referir-nos a unitats que tenen la funció d'indicar unió entre una categoria oracional i un altre element, tant a nivell oracional com textual.

5.3.1. Subcorpus català original

En la figura 38 podem veure en percentatges els tipus de combinatòria detectats segons si la interjecció es combina amb un vocatiu, amb un nexes, amb una prooració, amb un fragment pròpiament dit o amb una oració. Hi havia trenta-vuit casos en què la interjecció (pròpia o impròpia) es trobava entre dos elements dels que acabem d'esmentar. Aquests casos els hem analitzat individualment i els hem inclòs dins l'element que semblava predominant per no complicar l'anàlisi.

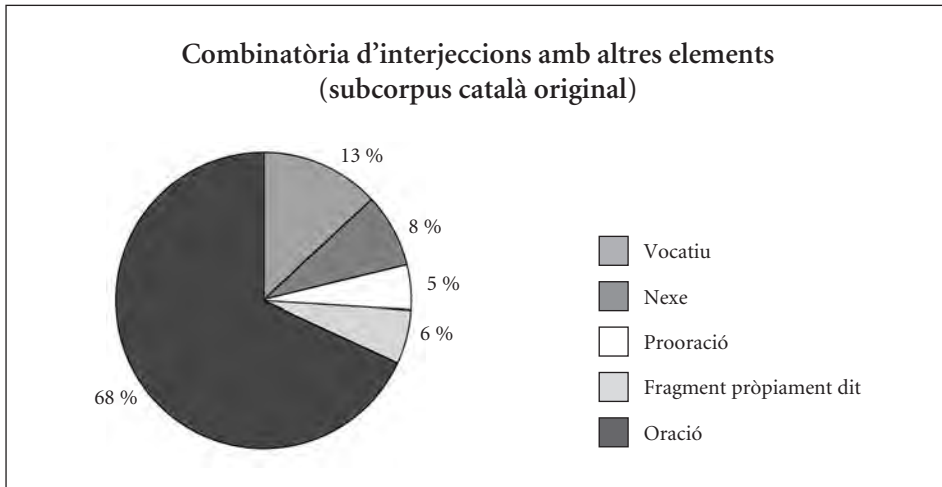

FIGURA 38. Combinatòria d'interjeccions amb altres elements (original).

El gràfic mostra que un seixanta-vuit per cent de les interjeccions es combinen amb una oració. També és significativa la presència de vocatius (13 %) darrere o davant d'una interjecció, molts dels quals, com veurem més endavant, continuen amb una oració. I, finalment, hi ha interjeccions que es combinen amb nexes (8 %), prooracions (4 %) i fragments pròpiament dits (6 %).

La combinació més freqüent és la d'una interjecció, sigui pròpia o impròpia, amb una oració. Dins d'aquest grup destaca la combinació impròpia + oració (cent tretze ocurrences), pròpia + oració (noranta-dues ocurrences) i oració + pròpia (seixanta-tres ocurrences). També té una presència rellevant (vint-i-set ocurrences) la combinació impròpia + vocatiu + oració. La resta presenten percentatges inferiors.

Quant a posicions de les interjeccions combinades amb altres elements lingüístics, els resultats en el subcorpus català original són els següents.

<i>Subcorpus català original</i>	
<i>Posició</i>	<i>Percentatge</i>
Inicial	74 %
Intermèdia	22 %
Final	4 %

FIGURA 39. Posició de les interjeccions (original).

La majoria d'interjeccions es troben en posició inicial, tot i que n'hi ha un nombre considerable que estan en posició intermèdia i també n'hi ha unes quantes que es troben en posició final. Malgrat que seria interessant encreuar la variable posició amb la variable funció, no en fem un estudi sistemàtic i ens limitem a fixar-nos en la posició, independentment de la funció, fent algun comentari esporàdic sobre aquest aspecte quan ho considerem rellevant.

Vegem amb més detall cada grup partint d'una taula que resumeix tots els patrons. En aquesta taula les interjeccions estan classificades en impròpies, pròpies i combinacions de pròpies i impròpies. La interjecció o la combinació que serveix de base per establir el patró està marcada amb negreta i els patrons estan classificats segons dos barems: la posició de la interjecció (inicial, intermèdia, final) i la posició de l'element amb què es combina (per exemple, vocatiu anterior i vocatiu posterior).

a) Combinació amb vocatius

	<i>Impròpies</i>	<i>Pròpies</i>	
<i>I Inicial</i>			77
V posterior	I + V (10)	P + V (6)	77
	I repetida + V (1)	P + V + O (12)	
	I + V + O (27)	P + V + I (2)	
	I repetida + V + O (1)	P + V + F (3)	

	<i>Impròpies</i>	<i>Pròpies</i>	
	I + V + O + P (3)	P repetida + V + O (1)	
	I + V + I (2)	P + V + N + O (1)	
	I + V + I repetida (1)	P + V + I + O (2)	
	I + V + I + O (1)		
	I + V + I repetida + F (1)		
	I + V + F (3)		
<i>I Intermèdia</i>			9
V anterior	V + I + O (4)		5
	I + V + I repetida + F (1)		
V posterior	N + I + V + O (1)	(P + O) + P + V (1)	4
	N + I repetida + V + O (1)	(P + F) + P + V (1)	
<i>I Final</i>			3
V anterior	P + V + I (2)		3
	I + V + I repetida (1)		
	60	29	89

FIGURA 40. Combinatòria amb vocatiu.

La majoria d'interjeccions que van seguides d'un vocatiu són impròpies —seixanta ocurrencies contra vint-i-nou ocurrencies de pròpies—, se solen trobar en posició inicial i van seguides únicament d'un vocatiu (deu ocurrencies) o bé d'un vocatiu i una oració (vint-i-set ocurrencies), com observem en aquests exemples.

IMPRÒPIA + VOCATIU

- Mariona: *Bon dia, Sílvia.*
- Sílvia: *Bon dia, Mariona.* No sé qui ha sigut. (JL1_32)
- Ester: No et vols fumar un cigarret? Però si no fa ni dos minuts que hem fet l'amor...
- Andreu: Dos minuts, ja? Faig tard. Me'l fumaré al taxi. *Adéu, rateta.* (JL2_28)
- Emma: Tinc la solució. Té, una xuleta, i a més a més et servirà d'amulet.
- David: *Gràcies, Emma.* (PB3_49)

En aquests casos solen ser interjeccions fàtiques de salutació o d'agraïment i els vocatius corresponen majoritàriament al nom propi del receptor, excepte en

dos casos en què hi ha el càrrec (*senyor conseller, doctora*) i una ocurrència en què hi ha un vocatiu afectuós (*rateta*).

IMPRÒPIA + VOCATIU + ORACIÓ

- Ramon: *Escolta, Lopes*, he estat pensant en allò que li vas dir a la Mercedes sobre el Marc i penso que tens raó. Aquest nano no val, s'atabala. (PB3_24)
- Carbonell: *Escolta, nen*, aquest Mario Gas que és el Mario, el nebot del Mario Cabré? (PB3_30)
- Carla: *Mira, Mariona*, o treus a tots aquests dements de casa meva en cinc minuts o truco a la Guàrdia Urbana! (JL2_42)

En aquest cas es tracta majoritàriament d'interjeccions metalingüístiques d'inici de torn de parla del tipus *mira* o *escolta* que van seguides del nom del receptor i una oració. En tots els casos excepte cinc —*nen, tu, nano, xato* i *tio*— el vocatiu correspon al nom propi.

El vocatiu sol anar darrere de la interjecció, però hi ha casos en què no és així, com es pot veure en el quadre. Són ocurrències en què a la interjecció s'anteposa un nexa i aleshores ocupa una posició intermèdia³⁴ o ocurrències en què el vocatiu va entre una interjecció pròpia i una d'impròpia. En reproduïm un exemple del primer grup, amb el patró <nexa + impròpia + vocatiu + oració>.

- Lopes: *Doncs mira, guapo*, o és l'assistenta dels dos o ja pot fotre el camp. (PB2_08)

b) Combinació amb nexes

	<i>Impròpies</i>	<i>Pròpies</i>	
<i>I Inicial</i>			27
N posterior	I + N + O (15)	P + N + O (7)	27
	I + N + PO (1)	P + N + I + O (1)	
	I + N + I (2)	P + N + V + O (1)	

34. De fet, aquesta posició es podria considerar inicial perquè el nexa és un element exterior a l'oració, però hem estat molt estrictes i si parlem de posició inicial vol dir que abans no hi ha res, és a dir, que és un inici de torn de parla o bé hi ha hagut una pausa llarga respecte de l'última intervenció.

	<i>Impròpies</i>	<i>Pròpies</i>	
<i>I Intermèdia</i>			20
N anterior	P + N + I + O (1) O + N + I + O (5) N + I + O (8) N + QUÈ + I + O (1) N + I + O (+ P) (1) N + I + (QUE) PO (2)		18
N posterior	Subjecte + I + N + O (1)	O + P + N (1)	2
<i>I Final</i>			8
N anterior	I + N + I (2) O + N + I (4) N + I (1) N + QUÈ + I (1)		8
	45	10	55

FIGURA 41. Combinatòria amb nexes.

Combinades amb nexes hi trobem quaranta-cinc interjeccions impròpies i deu de pròpies. Un cop més, la majoria estan en posició inicial, tot i que n'hi ha un nombre significatiu que es troben en posició intermèdia (vint) i vuit que estan al final. La combinació més freqüent és la d'una interjecció impròpia seguida d'un nexa i una oració:

- David: *Ja, però* jo també vaig com una moto i en canvi... (PB2_16)

Quant a la tipologia de nexes, es tracta principalment de la unitat *doncs* seguida de la conjunció adversativa *però*. De fet, si haguéssim considerat els nexes com a elements no importants, el gruix d'interjeccions seguides d'oracions hauria augmentat moltíssim i força posicions intermèdies haurien passat a ser inicials.

A banda d'aquest patró tan recurrent, també són habituals, amb set i vuit ocurrències respectivament, les dues combinacions següents.

PRÒPIA I NEXE I ORACIÓ

- Lopes: *Ah! Doncs* potser sí que és meva. (PB2_29)

NEXE I IMPRÒPIA I ORACIÓ

- Carbonell: *Doncs escolta*, li truco en un moment i li dic que et doni el paper aquest que el Pol no ha volgut. (PB3_31)

La resta de patrons presenten cinc ocurrencies o menys i no els comentarem. Només volem fer esment de la construcció <nexe + què + impròpia> seguida o no d'oració, en què hi ha una interjecció en posició intermèdia, inserida en un enunciat, amb una funció intensificadora. D'aquestes construccions en trobem quatre al subcorpus original i tres al doblat, acompanyant diferents elements.

- David: *Però què collons té a veure el Charlton Heston...?* (PB2_35)
- Mariona: *Doncs què carai!* (JL1_43)

c) Combinació amb prooracions

	<i>Impròpies</i>	<i>Pròpies</i>	
<i>I Inicial</i>			9
PO posterior	I + PO (2) I + (QUE) PO (1)	P + PO (1) P + (QUE) PO (1) P + PO + O (2) P + PO + I (1) P + PO + I + PO (1)	9
<i>I Intermèdia</i>			17
PO anterior	PO + I + F (1) PO + I + O (8) PO + QUÈ I + F (1) PO + I + N + O (1)	PO + P + O (1)	12
PO anterior i posterior	PO + I + PO (1) P + PO + I + PO (1) PO + I + PO + O (3)		5
<i>I final</i>			4
PO anterior	P + PO + I (1) PO + I (2)	PO + P (1)	4
	22	8	30

FIGURA 42. Combinatòria amb prooracions.

Dins d'aquest grup el més freqüent és trobar una prooració (*sí/no*) seguida d'una interjecció impròpia en posició intermèdia i algun altre element, generalment una oració, com es pot veure en els exemples següents:

- Mariona: Vols un cubata per celebrar-ho? Convida el Mario.
- Diana: *No, gràcies*, no bec. (JL2_25)
- Marc: I aquesta entrevista l'he escrita jo.
- Lopes: *No, perdona*, el que tu vas escriure era infumable. (PB3_35)

Ara bé, també hi ha interjeccions impròpies i pròpies que es troben en posició inicial i van seguides d'una prooració.

- Eva: Sóc l'Eva, l'Eva Jimeno, de l'escola. No te'n recordes?
- Carla: *Ah sí! Sí, sí, sí, sí.* (JL2_40)
- Carbonell: Ja ho tens tot?
- David: Sí.
- Carbonell: Segur?
- David: *Ai, no!* (PB2_02)

Finalment, també hi ha prooracions precedides d'una interjecció però amb un *que* intermedi. De fet, aquesta forma la trobem també amb oracions (*i tant que funcionarà*) i fragments (*mira que fàcil*), tant en el subcorpus original com el doblat. Són fases menys avançades de gramaticalització en què les unitats funcionen com a especificadors del sintagma complementador, segons Sancho (2006) i segons Cuenca i Castellà (1995), i tenen una funció intensificadora.

- Lopes: *Oi que sí?* (PB2_24)
- Sílvia: *És clar que no.* (JL1_27)

d) Combinació amb fragments pròpiament dits

	<i>Impròpies</i>	<i>Pròpies</i>	
<i>I Inicial</i>			27
F posterior	I + F (11) I + F + O (3)	P + F (8) P + F + V (1) P + F + O (1)	27

<i>Impròpies</i>		<i>Pròpies</i>	
		P + F + I (1)	
		P + F + I + F (1)	
		P + F + (P + V) (1)	
<i>I Intermèdia</i>			3
F anterior	P + O + I + F (1)	F + P + (N + O) (1)	2
F anterior i posterior	I + F + I + F (1)		1
<i>I Final</i>			6
F anterior	P + F + I (1)		6
	P + F + I + F (1)		
	I + F + I + F (1)		
	F + I (3)		
22		14	36

FIGURA 43. Combinacions amb fragments.

Com es pot observar en la taula, la combinació més freqüent és la d'una interjecció impròpia seguida d'un fragment (onze ocurrències) i també la d'una interjecció pròpia amb un fragment (vuit ocurrències).

IMPRÒPIA + FRAGMENT

- Emma: *Ostres, quin cague*. I jo sense saber-ho.
- Lopes: Oh, és que nosaltres no t'ho hem dit per no espantar-te. (PB2_42)

PRÒPIA + FRAGMENT

- Carbonell: *Ai, quina granoteta més simpàtica!*
- Emma: És un avió! (PB3_38)

Com hem anat veient fins ara, les impròpies són més freqüents que les pròpies, com també les posicions inicials.

e) Combinació amb oracions

	<i>Impròpies</i>	<i>Pròpies</i>	
<i>I Inicial</i>			251
O posterior	I + O (109) I + (QUE) O (3) I repetida + O (5) Què + I + oració (1) I + O + I (2) I + O + P (11) I repetida + O + P (2) I + O + P + O (4)	P + O (91) P repetida + O (4) P + O + P (10) P + O + I + O (1) P + O + P + V (1) P + O + I (2) P + O + I + O (1) P + O + I + F (1) P + O + P + O (3)	251
<i>I Intermedà</i>			70
O anterior	O + I + F (3) O + I + N + O (2)	O + P + V (5) O + P + F (1) O + P + N + O (4)	15
O anterior i posterior	O + I + O (22) P + O + I + O (1)	O + P + O (20) O + P repetida + O (1) P + O + I + O (1)	45
O posterior	I + V + I + O (1) P + N + I + O (1) F + I + O (5) F + I + (QUE) O (1) N + I + O + P (1)	PO + F + P + O + P (1)	10
<i>I Final</i>			123
O anterior	O + I (26) P + O + I (2) I + O + I (2)	O + P (63) I + O + P (11) P + O + P (10) I + V + O + P (3) I + O + P + O (4) N + I + O + P (1) N + I + O + P (1)	123
	204	240	444

FIGURA 44. Combinacions amb oracions.

Les combinacions d'interjeccions (pròpies o impròpies) amb oracions són les que donen més joc i és per això que hi dedicarem més ratlles. A diferència dels altres apartats, en aquest cas les més freqüents són les pròpies, i no pas les impròpies.

En aquest tipus de combinatòria hi ha els patrons amb més ocurrencies del subcorpus, com ja hem dit al començament de l'apartat: dins del grup de les que es troben en posició inicial trobem una interjecció impròpia més una oració (cent nou ocurrencies), una interjecció pròpia seguida d'una oració (noranta-una ocurrencies) i, dins del grup de les que estan en posició final, hi ha els patrons oració + pròpia (seixanta-tres ocurrencies) i oració + impròpia (vint-i-sis ocurrencies). En veiem exemples de cada una a continuació, juntament amb algunes variants que també s'han inclòs a la taula anterior.

IMPRÒPIA + ORACIÓ

- Carbonell: Ah! Ah! Ai, no hi veig, eh? No hi veig gens.
- David: *Déu meu!* Ja ha començat, Pol. El mal s'escampa més de pressa del que em pensava. (PB3_40)
- Ester: *Va*, digues: estic bé? (JL1_40)

Variants d'aquest cas serien les oracions amb una interjecció impròpia inicial que acaben amb una interjecció pròpia (onze ocurrencies) o impròpia (dues ocurrencies) o les que tenen una interjecció pròpia intermèdia (quatre ocurrencies).

- Ester: Ai, doncs necessito un cafè doble. Ai, tinc el cap com un bombo.
- Carla: *Vale*. El meu amb llet, *eh?* (JL1_46)
- Pol: Pots estar tranquil, Ramon, jo només m'ho faig amb homes.
- Ramon: *Vale*, si és així, *bueno*. (PB2_36)
- Carla: *Mira*, això a mi m'és igual, *eh?*, com si els hi vols aplicar electroxocs! Però el que no acceptaré és que m'omplis la casa de sonats. (867)

PRÒPIA + ORACIÓ

- Emma: *Ui!* Ja us heu despullat? (PB2_459)
- Mariona: Sóc la Sílvia, ens vam veure una vegada, fa temps?
- Sílvia: *Ah!*, duies el cabell curt i fumaves Ducados. (JL1_06)

Variants d'aquest grup són les oracions amb una interjecció pròpia inicial i una de final (deu ocurrències) i les que acaben amb una interjecció impròpia (dues ocurrències).

- Ester: *Ai*, i l'amistat, *mm?* (JL1_26)
- Sílvia: *Mmm*, normal, després de tant temps, *no?* (JL1_28)

ORACIÓ + PRÒPIA

- Mariona: Només volia veure com em quedava, *eh?* (JL1_47)
- Emma: A mi no em fa res dormir al sofà, *eh?* (PB2_07)

ORACIÓ + IMPRÒPIA

- David: Ja veuràs com t'ho rentarà, *vale?* (PB2_11)
- Andreu: Ja hauries de fer el dinar, *no?* (JL2_12)

Quan l'oració acaba amb una interjecció pròpia o impròpia, se sol tractar d'unitats que demanen al receptor que manifesti la confirmació o l'acord respecte del que acaba de dir l'emissor i són, per tant, interjeccions fàtiques molt properes a les metalingüístiques (*vale?*, *no?*, *oi?*, *eh?*).

Encara en relació amb les interjeccions combinades amb oracions, altres construccions amb un nombre d'ocurrències elevat són les d'una interjecció entre dues oracions que formen part d'un mateix torn de parla. En aquest cas la interjecció pot ser impròpia (vint-i-dues ocurrències) o bé pròpia (vint ocurrències).

- Mariona: És una parella que fa molt temps que estan junts, *no?* I ara ella s'ha adonat que (CLIC). (JL1_28)
- Emma: Doncs jo, mira que *El final de la escalera* l'he vista vegades, *eh?*, però cada cop que la veig... (PB2_070)

De vegades es tracta d'una sola oració interrompuda per la interjecció:

- Lopes: Però està bé, *eh?*, saber improvisar. (PB3_08)

La resta de patrons presenten menys ocurrències i, per tant, no els comentem.

5.3.2. Subcorpus català doblat

Pel que fa al subcorpus català doblat, els percentatges són els següents:

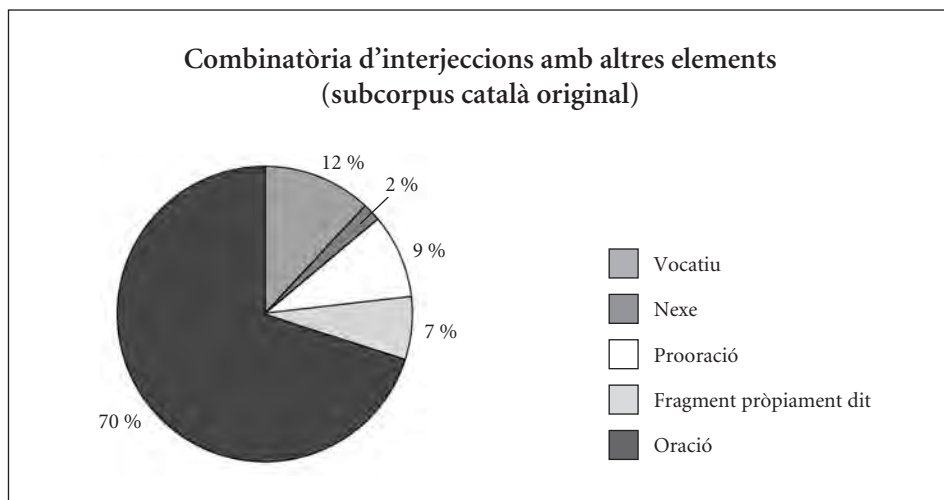

FIGURA 45. Combinació d'interjeccions amb altres elements (doblat).

Les combinacions més freqüents són amb oracions (73 %) i destaquen les combinacions interjecció impròpia més oració (setanta-dues ocurrences) i interjecció pròpia més oració (trenta-sis ocurrences), com expliquem amb més detall més endavant. Les combinacions amb vocatius també tenen una presència rellevant (12 %) i la resta (amb prooracions, amb nexes i amb fragments pròpiament dits) són menys significatives. Pel que fa a posicions, la majoria estan en posició inicial, com es pot veure a la taula següent.

<i>Subcorpus català doblat</i>	
<i>Posició</i>	<i>Percentatge</i>
Inicial	74 %
Intermèdia	7 %
Final	19 %

FIGURA 46. Posició de les interjeccions (doblat).

Vegem ara, com en el subapartat anterior, els diversos tipus de combinacions per tipus d'elements acompanyants.

a) Combinació amb vocatius

	<i>Impròpies</i>	<i>Pròpies</i>	
<i>I inicial</i>			23
V posterior	I + V (7) I + V + O (7) I + V + I (2)	P + V (3) P + V + O (4)	23
<i>I intermèdia</i>			2
V anterior	V + I + F (2)		2
<i>I final</i>			4
V anterior	V + I (2) I + V + I (2)		4
	22	7	29

FIGURA 47. Combinació amb vocatius (doblat).

Les interjeccions combinades amb vocatius són més nombroses en el cas de les impròpies i, entre aquestes, les estructures més freqüents són la d'una interjecció impròpia més un vocatiu en un sol torn de parla o amb una pausa molt marcada (set ocurrences) i la d'una interjecció impròpia més un vocatiu més una oració (set ocurrences). L'estructura equivalent amb pròpies presenta tres i quatre ocurrences, respectivament. La resta de patrons només tenen una o dues ocurrences.

Oferim exemples dels quatre casos més prototípics:

- Patrick: *Vinga, Susan*, ja vaig dir a l'Steve i ara t'ho dic a tu, que la cinta no es mourà del meu armari.
- Susan: *Gràcies, Patrick*. (CCP42)
- Jeff: Mira... Per ser justos amb en Patrick, no ho hem notat. I jo no te l'he vist el cul, per tant és només amb l'Steve amb qui hauries d'estar emprenyada. *Perdona, Steve*, no sempre pots salvar tothom. (CCP52)
- Joan: *Hola, reina*.
- Kimberly: *Hola, àvia*. (CNO25)
- Joan: *Au, Bill!* Això no és cosa de la mala sort, home! (CNO26)

Pel que fa als tipus de vocatius, el 65 % corresponen a noms propis i la resta a unitats com ara *noi*, *noies*, *pare*, *dona*, *senyor*, *reina* o *àvia*.

b) Combinació amb nexes

	<i>Impròpies</i>	<i>Pròpies</i>	
I inicial / nexes posterior	I + N (1)	P + N + O (1)	2
I intermèdia / nexes anterior	N + I + O (1) N + I + (QUE) O (1) O + N + I + (QUE) O (1)		3
	4	1	5

FIGURA 48. Combinació amb nexes (doblat).

De combinacions amb nexes n'hi ha ben poques en el subcorpus català doblat, i totes presenten una o dues ocurrences. En reproduïm un exemple de cada.

- Butch: Puguem, germans. Senyor, gràcies per aquest peix podrit.
- Charlie: Au, treu-te el davantal, renta't la cara i anem tirant.
- Butch: No puc. He promès a la Pamela que l'ajudaria. Hem analitzat prou bé la situació?
- Charlie: Oi tant que sí.
- Butch: *Som-hi, doncs.* (CNO19)
- Matt: *Au, doncs*, imprimeixo la proposta... i aviam què passa. (CNO19)
- Matt: *Però on s'és vist!* Voler-se atribuir els mèrits d'un altre! (WKC30)
- Susan: Ja era prou fort que conservessis la cinta, *però mira* que esborrar-la! (CCP50)

Els nexes amb què es combinen les interjeccions són, com en el subcorpus original, *però* i *doncs*.

c) Combinació amb prooracions

	<i>Impròpies</i>	<i>Pròpies</i>	
I inicial / PO posterior	I + PO (1) I + (QUE) PO (3) I + PO + O (1)	P + PO (2) P + PO + F (2) P + PO + O (2) P + (QUE) PO + O (1) P + (QUE) PO + V (1)	16

<i>Impròpies</i>		<i>Pròpies</i>
		P + PO + N + O (1) P + PO + I (1) P + PO + I + O (1)
<i>I intermèdia</i>		5
PO anterior	PO + I + O (3) PO + I + V + O (1)	4
PO anterior i posterior	P + PO + I + PO (1)	1
I final	P + PO + I (1)	1
11		11
		22

FIGURA 49. Combinació amb prooracions (doblat).

Pel que fa a les prooracions, trobem el mateix nombre d'interjeccions impròpies i pròpies que s'hi combinen, i els patrons presenten freqüències baixes (una o dues ocurrències). Només hi ha dos patrons amb tres ocurrències: <prooració + impròpia + oració>, <impròpia + (que) + prooració>.

- Bill: T'ho torno a fer?
- Danny: *No, sisplau*, per què no te'n vas a casa? (CNO72)

La majoria d'interjeccions (setze de vint-i-dues) ocupen una posició inicial, mentre que només una es troba en posició final i precedida d'una prooració.

d) Combinació amb fragments pròpiament dits

<i>Impròpies</i>		<i>Pròpies</i>
I inicial / F posterior	I + F (8)	P + F (6)
I final / F anterior	F + I (2)	F + P (1)
10		7
		17

FIGURA 50. Combinació amb fragments (doblat).

D'interjeccions combinades amb fragments pròpiament dits només n'hem trobat disset, deu d'impròpies i set de pròpies. Respecte de la posició, la inicial és la més habitual. Tot seguit mostrarem un exemple de cada patró que hem sabut identificar.

- Matt: Sóc en Matt Peyser. Tinc entès que han llegit la meva proposta.
- Advocat: *Alerta, la nostra proposta.* (WKC16)
- Patrick: La Sharon, esclar.
- Jeff: *Ah, la Sharon Stone.* (CCP14)
- Jane: No et disculpis, Patrick. No competeixo amb altres dones.
- Patrick: *Genial, gràcies.* (CCP30)
- Pamela: He quedat.
- Butch: Això, *rai!* (CNO52)

e) Combinació amb oracions

	<i>Impròpies</i>	<i>Pròpies</i>	
<i>I inicial</i>			122
Oració posterior	I + O (70) I repetida + O (7) QUÈ + I + O (2) I + O + P (1) I + O + P + O (1) I + O + I (3)	P + O (31) P + (QUE) O (2) P rep. + O (3) P + O + P (2)	
<i>I intermèdia</i>			7
O anterior i posterior	O + I + O (3) O + QUÈ I + O (1)	I + O + P + O (1)	5
O posterior	F + I + O (1)	O + P + O (1)	2
<i>I final</i>			37
O anterior	O + I (18) P + O + P (1) I + O + P (1) I + O + I (3)	O + P (14)	
	112	54	166

FIGURA 51. Combinació amb oracions (doblat).

Un cop més, les combinacions més habituals són amb oracions i, entre aquestes, la combinació d'una interjecció impròpia en posició inicial més una oració (setanta ocurrences). Aquest patró presenta variacions, com els casos en què al

principi hi ha una interjecció repetida (set ocurrences) o els que acaben l'oració amb una interjecció pròpia (una ocurrencia) o impròpia (tres ocurrences). Vegem-ne un exemple de cada en el mateix ordre.

IMPRÒPIA I ORACIÓ

- Butch: *Bé*, hem de donar gràcies per... (CNO66)

IMPRÒPIA REPETIDA I ORACIÓ

- Susan: *Molt bé, molt bé*, sabeu què? Tornem la Britt a l'armari. Vejam quant dura. Sabia que tenies moltes ganes d'entrar a l'armari d'en Patrick, Sally, però no sabia... (CCP52)

IMPRÒPIA I ORACIÓ I IMPRÒPIA

- Pamela: *Em sap greu*. Em molestes, aquí, *entesos*? (CNO15)

D'interjeccions impròpies en posició final també en trobem un nombre significatiu (divuit), darrere una oració.

- Tim: Què diu! No és veritat! Sí que tinc iniciativa. Tinc iniciativa per donar i per vendre. Tiraré endavant la seva proposta, *entesos*? (WKC25)
- Butch: Molt bé. Aixequen... La forquilla. Que ho he de fer despullat?
- Bill: Aixequen-les, *vinga*! (CNO66)

Pel que fa a les pròpies, que són menys nombroses, el patró més freqüent torna a ser el d'una interjecció pròpia seguida d'una oració (trenta-una ocurrences), amb diverses variacions: pròpia seguida de *que* més oració (dues ocurrences), pròpia repetida més oració (tres ocurrences) i pròpia més una oració acabada en pròpia (dues ocurrences).

- Pamela: Els vaig a tapar el nas.
- Butch: *Sh*. Els despertariem. (CNO70)
- Danny: *Ei, ei, ei*! He trobat un globus! (CNO43)
- Jane: Estic molt preocupada per la dimensió de la teva solitud. *Ah*, proves de resoldre-la rodejant-te de tots aquests amics, *eh*? (CCP54)

També hi ha força casos d'oracions acabades amb interjeccions pròpies, concretament catorze.

- Pamela: Encara ha anat força bé, avui, *eh?*
- Butch: Sí, el sopar era excel·lent. (CNO69)

Els altres patrons presenten percentatges inferiors i, per tant, no en farem esment, però es troben reflectits al quadre anterior.

5.3.3. *Subcorpus anglès*

Els percentatges que trobem en el subcorpus escrit en anglès són els següents:

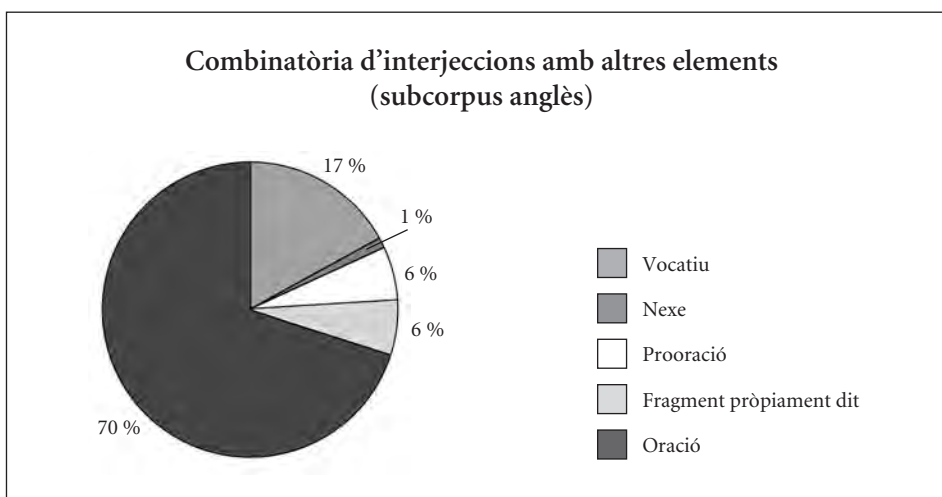

FIGURA 52. Combinatòria d'interjeccions amb altres elements (anglès).

Com passava amb els altres subcorpus, les combinacions amb oracions són les més freqüents, seguides de les combinacions amb vocatius. La resta d'elements presenten percentatges inferiors. Pel que fa a la posició que ocupen les interjeccions dins d'aquest patró, hem observat que un 81 % es troben en posició inicial, la posició més habitual. La taula 53 reflecteix els percentatges exactes de les tres posicions definides: inicial, intermèdia i final.

<i>Subcorpus anglès</i>	
<i>Posició</i>	<i>Percentatge</i>
Inicial	81 %
Intermèdia	9 %
Final	10 %

FIGURA 53. Posició de les interjeccions (anglès).

Vegem ara les combinacions trobades a partir del criteri classificatori establert.

a) Combinació amb vocatius

	<i>Impròpies</i>	<i>Pròpies</i>	
<i>I inicial</i>			36
Vocatiu post	I + V (9) I + V + O (10) I rep + V + O (1)	P + V (6) P repetida + V (1) P + V + O (7) P + V + I (2)	
<i>I intermèdia</i>			4
V anterior	V + I + F (2) V + I + O (2)		
<i>I final</i>			6
V anterior	V + I (4) P + V + I (2)		
	30	16	46

FIGURA 54. Combinació amb vocatius (anglès).

De combinacions amb vocatius n'hi ha quaranta-sis, trenta de les quals corresponen a interjeccions impròpies i setze a pròpies. El vocatiu sol ser posterior, si bé hi ha sis casos de vocatiu anterior: quatre corresponen a una interjecció intermèdia i sis a una interjecció final. Els patrons més freqüents són <impròpia + vocatiu + oració> (deu ocurrences), <impròpia + vocatiu> (nou ocurrences), <pròpia + vocatiu + oració> (set ocurrences) i <pròpia + vocatiu> (sis ocurrences). A continuació en posem un exemple de cada en l'ordre precedent.

- Butch: *Look, sis*, this is my son, who I haven't seen in four years, who wants to share something special with me. Let me bond with my son. (ENO20)
- Steve: Patrick, you don't get to see my girlfriend naked, that's the rules. *Oh, Jeff*, tell him the naked rules.
- Jeff: I love the word naked. It's brilliant, isn't it? Naked.
- Steve: *Thanks, Jeff*. (ECP31)
- Susan: Why do you all have this desperate desire to see me naked?
- Steve: *Oh, Susan*, no one wants to see you naked. Okay, that came out wrong. (ECP55)
- Pamela: Okay, fine, I'll yell at you! I worked so hard to make a nice dinner.
- Butch: *Oh, honey...* (ENO49)

En els exemples ja veiem diferents tipus de vocatius: noms propis (Susan), noms afectuosos (*honey*) i altres vocatius com *sis* o *grandma*. En percentatges, un 59 % corresponen a noms propis; un 14 %, a paraules afectuoses com *sweetheart*, *honey* o *baby*; un 9 %, a noms que marquen la relació de parentiu; un 11 %, a unitats del tipus *boys* o *guys*, i la resta, en percentatges inferiors, a altres tipus de vocatius com ara *all* o *everybody*.

b) Combinació amb nexes

	<i>Impròpies</i>	<i>Pròpies</i>	
I inicial		P + N + O (1)	1
I intermèdia	N + I + O (3)		3
	3	1	4

FIGURA 55. Combinació amb nexes (anglès).

Les combinacions amb nexes són molt poc habituals en anglès i només en trobem tres amb l'estructura <nexe i impròpia i oració> i una amb l'estructura <pròpia i nexes i oració>. En presentem un exemple de cada.

- Pamela: They're all right, Butch. *But you know*, without a whole lot of other people, Thanksgiving just another regular meal, except with the good glasses. (ENO10)
- Susan: *Oh, so* you thought you'd stand in a cupboard? (ECP53)

c) Combinació amb prooracions

	<i>Impròpies</i>	<i>Pròpies</i>	
<i>I inicial</i>			12
	I + PO (1)	P + PO (5) P + PO + O (2) P + PO + N + O (2) P + PO + F (1) P + PO + I (1)	
<i>I intermèdia</i>			2
PO anterior i posterior	PO + I + PO (1)		1
PO anterior	PO + I + O (1)		1
<i>I final</i>			2
	PO + I (1) P + PO + I (1)		2
	5	11	16

FIGURA 56. Combinació amb prooracions (anglès).

Les combinacions amb prooracions són molt més freqüents en el cas de les interjeccions pròpies i el patró més recurrent és el d'una interjecció pròpia seguida d'una prooració, com en l'exemple següent:

- Susan: Hi. Can I come in?
- Patrick: Er, yeah, sure. Something wrong?
- Susan: *Er, yeah.* (ECP41)

La resta de patrons presenten només una o dues ocurrències i no ens hi entretindrem.

d) Combinació amb fragments pròpiament dits

	<i>Impròpies</i>	<i>Pròpies</i>	
<i>I inicial</i>	I + F (6)	P + F (7) P repetida + F (1)	14
<i>I final</i>	F + I (2)	F + P (1)	3
	8	9	17

FIGURA 57. Combinació amb fragments (anglès).

En aquest cas el nombre d’interjeccions pròpies i impròpies és força semblant i el patró recurrent és el d’una interjecció seguida d’un fragment.

INTERJECCIÓ IMPRÒPIA + FRAGMENT

- Butch: *Holy crap, the big dipper*. Get in the van! (ENO53)
- Susan: I am as it happens capable of telling the difference between *Walkabout* and home made porn. Particularly if it is porn in which I am playing the lead.
- Patrick: *Well, the female lead*. (ECP44)

INTERJECCIÓ PRÒPIA + FRAGMENT

- Jane: Anyway, what are you all doing here and why wasn’t I invited, huh? Is it something fun?
- Susan: *Oh, heaps of fun*. (ECP55)
- Butch: *Oooh, pumpkin soup*. (ENO14)

e) Combinació amb oracions

	<i>Impròpies</i>	<i>Pròpies</i>	
<i>I inicial</i>			160
	I + O (114)	P + O (31)	
	I rep. + O (4)	P rep. + O (4)	
	QUÈ + I + O (4)	P + O + P (2)	
	I + O + I (1)		
<i>I intermèdia</i>			15
O anterior	O + I + F (2)		2
O posterior	PO + I + O (1)		1
O anterior i posterior	O + I + O (12)		12
<i>I final</i>			16
	O + I (8)	O + P (5)	
	I + O + I (1)	P + O + P (2)	
	147	44	191

FIGURA 58. Combinació amb oracions (anglès).

En aquest cas el nombre d'impròpies supera de llarg el de pròpies i la posició prominent torna a ser la inicial. Aquest grup és el que reuneix un nombre més elevat d'ocurrències, i és que la combinació impròpia més oració (cent catorze ocurrències) i pròpies més oració (trenta-una ocurrències) són les més freqüents del subcorpus.

IMPRÒPIA + ORACIÓ

- Butch: *Well*, if I use my tongue it'll burn it. (ENO14)
- Patrick: *Sorry*, I had to tape over the barmaid. (ECP32)

Aquest patró presenta tres variacions: *a)* amb una interjecció impròpia inicial repetida; *b)* amb una interjecció impròpia al final de l'oració, i *c)* amb la interjecció inicial emfasitzada per *què*.

PRÒPIA + ORACIÓ

- Steve: *Um*, we were just watching something.
- Susan: Really, what?
- Steve: Jenny Agutter. (ECP43)

Aquest patró també presenta variacions semblants: amb una interjecció pròpia repetida inicial i amb una oració acabada amb una interjecció pròpia.

5.3.4. Anàlisi comparativa i conclusions

Si comparem els percentatges anteriors, obtenim els resultats següents:

	<i>Català</i>	<i>Doblat</i>	<i>Anglès</i>
Vocatiu	13 %	12 %	17 %
Nexe	8 %	2 %	1 %
Prooració	5 %	9 %	6 %
Fragment	6 %	7 %	6 %
Oració	68 %	70 %	70 %

FIGURA 59. Taula comparativa de combinacions amb altres elements.

Els percentatges de combinació són molt semblants en els tres corpus i les úniques diferències apreciables són l'ús superior del vocatiu en anglès respecte del català, ja sigui original o doblat, i l'ús molt més accentuat de nexes al costat de les

interjeccions en el subcorpus original català en comparació amb els altres dos. A banda d'això, els percentatges són semblants i ens permeten concloure que les combinacions d'interjeccions amb oracions són les més freqüents.

Pel que fa a la posició, els resultats globals respecte de les unitats que es combinen amb altres elements són:

	<i>Català</i>	<i>Doblat</i>	<i>Anglès</i>
Inicial	74 %	74 %	81 %
Intermèdia	22 %	7 %	9 %
Final	4 %	19 %	10 %

FIGURA 60. Posicions de les unitats.

En aquest cas, els percentatges són una mica diferents, sobretot entre el subcorpus català original i els subcorpus anglès i doblat, si bé la posició predominant en tots els casos és la inicial. I és que les interjeccions intermèdies són molt més freqüents en l'original, tendència que s'inverteix quan es tracta de posicions finals. Segurament això es deu a la gran abundància d'interjeccions del tipus *eh?* o *no?* improvisades pels actors de les comèdies de situació catalanes.

Relacionant posicions amb funcions comunicatives, als subcorpus catalans les posicions inicials les ocupen unitats de tot tipus, però les més freqüents són les expressives seguides de les metalingüístiques, mentre que en anglès les metalingüístiques superen lleugerament les expressives. En posició intermèdia també se n'hi troben de tot tipus, però el més habitual és trobar-hi interjeccions metalingüístiques que funcionen com a falques —*you know* en anglès o *eh?* en català— o bé interjeccions fàtiques d'agraïment, perdó o assentiment que se solen situar després d'un vocatiu o d'una prooració. De fet, moltes interjeccions que hem inclòs com a intermèdies gairebé es podrien haver analitzat com a inicials ja que l'element que les precedeix —un nexa o un vocatiu— es podria considerar perifèric.

Ja per acabar, en posició final en anglès, s'hi troben fonamentalment interjeccions fàtiques rituals (agraïment, comiat, perdó) i fàtiques de petició de confirmació o d'acord del tipus *right?* o *okay?*, al costat d'interjeccions conatives que serveixen per fer un prec (*please*). En català les unitats que tendeixen a ocupar posicions finals són les interjeccions fàtiques, generalment de petició d'acord o de confirmació, com *eh?* o *oi?*, i són força abundants en el doblat.

De manera molt global, les interjeccions expressives es troben majoritàriament en posició inicial, igual com les conatives en tots els subcorpus, mentre que les fàtiques i les metalingüístiques —tot i que predominantment inicials— també tenen una presència significativa en posició final i intermèdia, respectivament.

Finalment, per comparar els patrons més freqüents en els diversos corpus, hem seleccionat les deu combinacions amb un nombre d'ocurrències més elevat de cada corpus i hem obtingut la taula comparativa següent.

	<i>Català</i>		<i>Doblat</i>		<i>Anglès</i>
1r	I + O	=====	I + O	=====	I + O
2n	P + O	=====	P + O	=====	P + O
3r	O + P		O + I		O + I + O
4t	I + V + O		O + P		I + V + O
5è	P + I + O		I + F		I + V
6è	O + I		I + V		O + I
7è	O + I + O		I + V + O		I + F
8è	O + P + O		I repetida + O		P + F
9è	I + N + O		P + F		P + V + O
10è	P + V + O	=====	P + V + O	=====	P + V i P + PO

FIGURA 61. Taula de patrons més freqüents.

Els dos patrons més freqüents en tots tres subcorpus són el d'una interjecció (impròpia o pròpia) seguida d'una oració. D'altra banda, hi ha estructures que a tots tres subcorpus figuren en les deu més freqüents (O + I, I + V + O, P + V + O), hi ha estructures que només es troben entre les més habituals dels corpus catalans (O + P), unes quantes que es repeteixen al subcorpus doblat i al subcorpus anglès (I + V, P + F, I + F), d'altres que es repeteixen a l'original i a l'anglès (O + I + O) i, finalment, patrons que només es troben entre els deu més freqüents en el subcorpus català original (O + P + O, I + N + O, P + I + O), doblat (I repetida + O) o anglès (P + V i P + PO).

5.4. CONCLUSIONS

De les anàlisis anteriors sobre aspectes sintàctics de les interjeccions, en podem extreure les conclusions generals següents.

— Tots els subcorpus presenten un percentatge al voltant del 10 % d'interjeccions que ocupen un torn de parla aïllat i que no es combinen. En el subcorpus català original corresponen majoritàriament a interjeccions que serveixen per saludar i a interjeccions que transmeten que l'emissor s'ha adonat d'alguna cosa, però no exclusivament. En els altres subcorpus la tipologia encara és més variada, de manera que no es pot parlar de restriccions. En conclusió, segons les dades del corpus, totes les interjeccions poden aparèixer de manera aïllada, si bé les interjeccions fàtiques rituals i les interjeccions expressives hi tenen més tendència.

— Pel que fa a combinacions de diverses interjeccions diferents, les més freqüents són la d'una interjecció pròpia seguida d'una interjecció impròpia, amb percentatges molt semblants en els tres subcorpus. Igual com passa amb els marcadors pragmàtics, la tendència de les interjeccions és a juxtaposar-se, no pas a coordinar-se.

— Quant a les funcions i els valors que es combinen en aquestes juxtaposicions d'interjeccions, en català i en anglès és més habitual que les funcions i els valors siguin diferents i les combinacions per excel·lència són una interjecció metalingüística o expressiva seguida d'una interjecció fàtica. Aquesta combinació també és freqüent en el subcorpus doblat, tot i que en aquest cas els percentatges s'inverteixen i la coincidència de funcions i valors passa a ser predominant, sobretot pel que fa a les conatives. En termes absoluts i sense tenir en compte la distinció entre subcorpus, la combinació que hem documentat més vegades és la d'una interjecció metalingüística seguida d'una interjecció fàtica i la segona més freqüent és la d'una interjecció expressiva seguida d'una de fàtica.

— Respecte de les repeticions d'una mateixa interjecció, tots tres subcorpus presenten percentatges semblants, del tres o el quatre per cent. Les interjeccions que se solen repetir són les fàtiques, seguides de les conatives.

— Pel que fa a les combinacions d'interjeccions amb altres elements, les combinacions amb oracions són les més habituals, seguides de les combinacions amb vocatius. De fet, el dos patrons més freqüents en tots els subcorpus són <impròpia + oració> i <pròpia + oració>.

— Les interjeccions es troben de manera prioritària en posició inicial. Aquestes tendències constaten el que ja apuntaven en part Hernanz i Cuenca. «Des del punt de vista sintàctic, a més d'aparèixer en posició absoluta, és característica la seva tendència a adjuntar-se en posició inicial a un altre enunciat, oracional o fragmentari. [...] En posició final, les condicions d'aparició de les interjeccions —sobretot de les pròpies— són força més restringides» (Hernanz, 2002, p. 1011). Cuenca ho corrobora i explica aquesta tendència a ocupar posicions inicials en termes de càrrega informativa i precisió semàntica: «Les interjeccions solen ocupar la posició inicial, cosa del tot normal, ja que vehiculen la informació més destacada de la seqüència des del punt de vista entonatiu i d'expressió de la subjectivitat. A més, la imprecisió semàntica que les caracteritza justifica que el parlant senti la necessitat de completar-les amb elements que tenen una major càrrega lèxica. Això explicaria, per exemple, que sigui normal la seqüència interjecció pròpia + impròpia (de menor a major significat lèxic) i no el contrari» (Cuenca, 2002a, p. 3213).

— Finalment, pel que fa a la correlació de posicions i funcions, totes les interjeccions —excepte les representatives, de les quals tenim poques ocurrences i, per tant, no n'hem pogut extreure conclusions— poden ocupar totes les posicions,

malgrat certes particularitats. Hi ha, per exemple, una lleugera diferència per llengües: l'anglès tendeix a utilitzar més interjeccions metalingüístiques inicials que no pas expressives o d'altres tipus, mentre que en català les posicions inicials són prototípicament expressives. La resta de posicions presenten comportaments semblants en les diferents llengües en la relació amb els valors semanticopragmàtics, de manera que en posició intermèdia hi sol haver interjeccions metalingüístiques o fàtiques, mentre que en posició final hi ha principalment interjeccions fàtiques de petició d'acord o de confirmació.

6. Aspectes semanticopragmàtics (I): funcions comunicatives

En aquest capítol estudiem les interjeccions del corpus partint de la noció de funció comunicativa, un concepte clau en el tractament d'aquestes peces ja que ens serveix per atribuir-los un determinat valor semanticopragmàtic. Recordem que les interjeccions són unitats que no vehiculen un significat referencial sinó que transmeten valors pragmàtics que s'han agrupat en la bibliografia seguint diverses propostes, com la teoria dels actes de parla o les funcions comunicatives. Igual com fa Cuenca (2002a), aquí partim de les funcions definides per Jakobson (1960) per classificar les interjeccions del corpus audiovisual des d'un punt de vista semanticopragmàtic. Adoptem aquesta proposta perquè creiem que és la que pot donar compte de manera més completa de la diversitat de les interjeccions i perquè propugna una visió dinàmica del llenguatge sense compartiments estancs que permet d'englobar més unitats sota aquesta etiqueta.

Com explicàvem al capítol 3, Cuenca adopta les funcions expressiva, conativa, fàtica, metalingüística i representativa, i deixa de banda la poètica, que considera que és l'única que les interjeccions no poden vehicular. Com ja defensàvem a Matamala (2001), creiem que determinades interjeccions poden tenir una funció poètica afegida, és a dir, que es poden utilitzar amb propòsits estètics a més d'altres intencions. Malauradament al corpus no hem trobat cap dada que corrobori aquesta intuïció, però la nostra competència com a parlants ens diu que una interjecció de lament com *ai las!* utilitzada en determinats contextos literaris pot tenir un doble valor expressiu —l'emissor es plany— i poètic —l'emissor empra una interjecció més literària amb propòsits estètics. De fet, la presència de dobles valors en un mateix context no és un fet estrany, com veurem més endavant.

Deixant de banda aquest grup per falta d'ocurrències en el corpus, distingirem cinc grups d'interjeccions a partir de la funció general que desenvolupen —expressives, conatives, fàtiques, metalingüístiques i representatives— i, en un segon

nivell, explicitarem el valor concret que transmeten, prenent com a referència Cuenca (2002a) i completant-los en els casos en què siguin insuficients. A més, també analitzarem els casos en què una interjecció vehicula més d'un valor en un context.

Per la naturalesa de les unitats estudiades, caldrà prendre els resultats com una interpretació que s'haurà de validar en estudis més amplis. De fet, les dades extretes d'un determinat corpus són sempre relatives, i per això hem establert un protocol d'anàlisi en què hem tingut en compte diversos paràmetres. Si bé és evident que no ens podem posar a la pell del personatge i saber exactament què sentia i pretenia amb una interjecció en concret, també és cert que a partir del cotext, del context, de l'entonació, dels elements paralingüístics i dels no verbals es pot obtenir una interpretació més rigorosa del valor de les interjeccions. A més, seguint Poggi (1991) i altres investigadors, hem recorregut a la paràfrasi articulada —a la formulació en altres paraules del valor vehiculat— per definir els valors amb més precisió. Per acabar, cal ressaltar que en tot moment ens hem basat en l'emissió oral, no pas en la transcripció que n'hem fet, i és que la simple lectura de l'exemple sense tenir en compte el context i tots els paràmetres que hem esmentat unes ratlles més amunt ens pot fer activar intuïtivament valors diferents.

6.1. LES INTERJECCIONS EXPRESSIVES

Les interjeccions expressives són les que manifesten l'actitud del parlant, les que transmeten sentiments o emocions. Per això hem investigat si els estudis sobre la categorització universal de les emocions bàsiques ens podrien ajudar a establir els valors. Les propostes d'aquests estudis es basen en diversos criteris per seleccionar aquestes emocions fonamentals, com es pot veure en el quadre següent (figura 62), adaptat de l'obra clàssica d'Ortony, Clore i Collins (1988).

En l'àmbit cognitiu, estudiosos de l'emocionologia han proposat d'aplicar la teoria del prototip i del nivell bàsic a la categorització de les emocions. Així, defineixen un nivell supraordinari en què hi hauria el terme emoció, un nivell categorial bàsic en què trobaríem termes com alegria, tristesa, ràbia, por, amor i un nivell no bàsic amb conceptes com angoixa o aprehensió (Martín Morillas i Pérez Rull, 1998, p. 35). De fet, les emocions que aquests autors defineixen com a bàsiques són l'alegria, la tristesa, l'interès, la sorpresa, l'enuig, la repugnància, el menyspreu, la por, la vergonya/timidesa i la culpabilitat, i es podrien afegir com una aportació més del quadre anterior.

Malgrat l'existència d'aquests estudis, ens ha semblat que no s'adiuen amb el nostre propòsit, perquè es tracta de propostes molt generalitzadores que no engloben la multiplicitat de valors detectats al corpus d'estudi. La riquesa expressiva que transmeten les interjeccions no es pot reduir a un grup d'emocions bàsiques.

<i>Emocions fonamentals</i>	<i>Base de la selecció</i>	<i>Referències</i>
Amor, aversió, desànim, desig, desesperació, esperança, ira, por, odi, tristesa, valor	Relació amb les tendències a l'acció	Arnold (1960)
Ira, joia, por, repugnància, sorpresa, tristesa	Expressions facials universals	Ekman, Friesen i Ellsworth (1982)
Aversió, congoixa, desig, menyspreu, ira, joia, por, orgull, sorpresa, vergonya	Formes de disposició per a l'acció	Fridja (1986)
Angoixa, ira/terror, joia	Necessitats del sistema	Gray (1982)
Congoixa, culpa, menyspreu, interès, ira, joia, por, repugnància, sorpresa, vergonya	Necessitats del sistema	Izard (1971)
Amor, dol, fúria, por	Implicació corporal	James (1884)
Sorpresa, eufòria, ira, por, repugnància, submissió, tendresa	Relació amb instints	McDougall (1926)
Dolor, plaer	Estats emocionals no apresos	Mowrer (1960)
Felicitat, ira, por, repugnància, tristesa	No requereix contingut proposicional	Oatley i Johnson-Laird (1987)
Expectació, fúria, por, pànic	Necessitats del sistema	Panksepp (1982)
Acceptació, anticipació, ira, joia, por, repugnància, sorpresa, tristesa	Relació amb processos biològics adaptatius	Plutchnik (1980)
Congoixa, menyspreu, interès, ira, joia, por, repugnància, sorpresa, vergonya	Densitat de descàrrega nerviosa	Tomkins (1984)
Amor, fúria, por	Necessitats del sistema	Watson (1930)
Felicitat, tristesa	Independència de l'atribució	Weiner i Graham (1984)

FIGURA 62. Llista d'emocions bàsiques.

El quadre següent recull de manera molt resumida els valors documentats en el corpus audiovisual, juntament amb el nombre d'ocurrències separades per subcorpus. Així, la primera columna (O) correspon a les informacions extretes del subcorpus original català, la segona (D) correspon a les que hem obtingut del subcorpus doblat català i la tercera (A) a les que hem tret del subcorpus original anglès. Hem marcat amb cursiva les interjeccions en anglès i en rodona les interjeccions en català.

	O	D	A
<i>Admiració</i>			
Ah	0	2	0
Ah, sí!	0	1	0
Ai	2	0	0
Coi	1	0	0
Fuà	1	0	0
Oh / Oh	1	0	4
Ostres	0	2	0
Ui	1	0	0
Wow	0	0	2
<i>Sorpresa</i>			
Ah	8	0	0
Ah no	2	1	0
Ah sí	1	1	0
Ai	1	0	0
Collons	1	0	0
Cony	1	0	0
Eh	1	0	0
Ei	1	0	0
Gee	0	0	1
God	0	0	1
Ha	0	1	0
Hosti / hòstia	2	0	0
Mare meva	1	0	0
Oh / Oh	1	1	4
Oi	1	0	0
Ostres	4	1	0
Really	0	0	1
Uh / Uh	2	0	2
Ui	5	1	0
Vaja	1	0	0
<i>Adonar-se d'alguna cosa</i>			
Ah / Ah	4	7	3
Ah sí	2	0	0
Ai	6	0	0
Ei	1	0	0
Esclar	0	2	0
Mmm	0	1	0
Molt bé	0	1	0
Oh	0	0	8
Okay	0	0	1

	O	D	A
<i>Adonar-se d'un oblit</i>			
A	0	1	0
Ah	9	1	0
Ah sí	2	0	0
Ai	2	0	0
Oh	0	0	1
Alegria			
Molt bé	0	1	0
Sí	0	3	0
Uh	0	1	0
Visca	0	2	0
Yes	0	0	2
<i>Plaer, satisfacció</i>			
Ah	0	1	0
Ai	3	1	0
Oh / Oh	5	1	6
Uà	1	0	0
Ui	1	0	0
<i>Tranquil·litat</i>			
Home	1	0	0
Oh	1	0	0
<i>Compassió</i>			
Ooh / Ooh	0	2	2
<i>Commoció</i>			
Ai	1	0	0
Hòstia	1	0	0
<i>Indiferència</i>			
Bueno	1	0	0
És igual	2	0	0
Rai	0	1	0
Tant és	2	0	0
Tant se val	0	1	0
<i>Incredulitat</i>			
Au	0	1	0
No fotis	1	0	0
No fumis	0	1	0

	O	D	A
Oh	1	0	0
Què diu(s)	2	0	0
<i>You're kidding me?</i>	0	0	1
<i>Avorriment</i>			
Ai	1	0	0
<i>Modèstia</i>			
<i>Shucks</i>	0	0	1
<i>Resignació</i>			
Clar/esclar	2	0	0
És igual	1	0	0
<i>Desconcert</i>			
Eh	1	0	0
<i>Impaciència</i>			
Cony	1	0	0
<i>Dolor</i>			
Ah	1	0	0
Ai	5	0	0
Au	0	3	0
<i>Dear God</i>	0	0	1
Oh / <i>Oh</i>	1	0	1
Ostres	0	1	0
Ow	0	0	1
<i>Desgrat</i>			
Ah	1	0	0
Merda	0	1	0
Senyor	0	1	0
Ui	1	0	0
<i>Por</i>			
Ostres	1	0	0
<i>Espant</i>			
Ai	1	0	0
Ah / <i>Ah</i>	0	1	1
<i>Uhhh</i>	0	0	1

	O	D	A
<i>Contrarietat</i>			
Ah	0	2	0
Cony	1	0	0
<i>Damn</i>	0	0	2
Déu meu	0	1	0
<i>God</i>	0	0	1
Home	8	0	0
Merda	1	2	0
Mira	1	0	0
Mm	1	0	0
Oh	1	0	0
Uix	1	0	0
Vaja	2	0	0
<i>Indignació</i>			
<i>Bloody Hell</i>	0	0	1
<i>Crap</i>	0	0	1
<i>Damn</i>	0	0	1
<i>Darn</i>	0	0	1
<i>God</i>	0	0	2
<i>Good God</i>	0	0	2
Home	4	0	0
Hòstia/hòsties	2	1	0
Mare meva	0	1	0
Merda	0	1	0
<i>My God</i>	0	0	1
Oh	2	2	0
On s'és vist	0	1	0
Recony	1	0	0
<i>Lament, queixa</i>			
Ah / <i>Ah</i>	1	0	1
Ai	26	0	0
Aix	1	0	0
Dona	1	0	0
Déu meu	2	0	0
És clar	1	0	0
Home	5	0	0
Merda	0	1	0
Oh / <i>Oh</i>	1	0	2
Ostres	1	0	0
Uix	1	0	0

	O	D	A		O	D	A
<i>Menyspreu</i>				Home	6	3	0
Ah	1	0	0	Hosti	1	0	0
<i>Reforçar</i>				Man	0	0	1
Ai	1	0	0	Mira	3	2	0
Bu	1	0	0	Mm	1	0	0
Carai	1	0	0	<i>Of course</i>	0	0	1
Coi	0	3	0	Oh	0	0	2
Collons	2	0	0	<i>Dubtós</i>			
Cony	1	0	0	Ah	4	0	0
<i>Damn</i>	0	0	1	Bueno	1	0	0
Dona	1	0	0	Ha	0	0	1
Eh	2	1	0	Ja	1	0	0
Esclar/clar	4	0	0	Mm	1	0	0
<i>Hell</i>	0	0	4	Oh	1	0	0

FIGURA 63. Quadre de valors de les interjeccions expressives.

Per fer la presentació més àgil en aquest capítol donem exemples de tots els subcorpus i deixarem per al darrer apartat l'anàlisi comparativa.

En la banda del que podríem anomenar sentiments positius hi hauria l'admiració, l'alegria, la sorpresa, el plaer o satisfacció i la tranquil·litat, entre d'altres.

Entenem l'*admiració* en el sentit que recull el DIEC: «Emoció produïda per la percepció, la contemplació, la consideració, d'una persona o una cosa extraordinària, meravellosa, d'una gran bellesa; sentiment de plaer i aprovació provocat per una persona o una cosa que posseeix alguna qualitat extraordinària, excellent.» N'hem trobat ocurrences a tots els subcorpus i en presentem un exemple de cada. En el primer, de *Plats bruts*, l'Emma ha fet una figura amb un tros de paper i la Carbonell se n'admira, mentre que en el segon en David exclama admirat *fuà* en veure les noies que volten per l'Institut del Teatre.

- Carbonell: *Ai*, quina granoteta més simpàtica! (PB3_38)
- David: *Fuà!* Aquí hi ha cada pava! (PB2_16)

En el tercer exemple, del subcorpus doblat, els amics de *Parelles* estan parlant de dones i un fa referència a la Sharon Stone, moment en què en Jeff reacciona amb una interjecció d'admiració envers aquesta actriu americana. En el darrer exemple que presentem, de la sèrie *Working* en anglès, en Delaney fa una proposta als companys de feina i els altres en queden tan admirats que exclamen *wow*.

- Jeff: *Ah*, la Sharon Stone! A la Sharon tant li fa el que ensenyi. És com dir: «Hola, sóc la Sharon. Passa'm la pinta, vols?» (CCP14)
- Delaney: Individual cup warmers for every desk. It'll keep your coffee hot and your trips for refills down.
- Companys: *Wow!* Good idea! That sounds great! (WKE42)

Totes les unitats que expressen admiració, excepte la interjecció eufemística *coi*, són interjeccions pròpies. Com comentarem més endavant, en anglès i en català hi ha determinades unitats homògrafes que comparteixen alguns valors —no tots— com ara *oh*, però les freqüències són molt diferents: així, mentre que hi ha quatre ocurrences de la unitat *oh* en què aquesta expressa admiració en anglès, en català només n'hem trobada una, al subcorpus original.

L'*alegria* és un valor que només hem documentat al subcorpus català doblat i que expressa la gran satisfacció que provoca en algú alguna cosa, com ara en l'exemple següent, en què el director de l'empresa de la sèrie *Working* obté la resposta esperada i fa ostensiu el seu estat d'ànim mitjançant la interjecció *visca*.

- Home: Vostès seguirien el consell d'un executiu jove a qui els cabells fan olor de camamilla? Consideren que està bé que un home de seixanta anys tingui una amant de vint?
- Director: *Visca!* (WKC27)

Aquest valor només el trobem documentat al subcorpus doblat i a l'anglès, on en el mateix context de l'últim exemple la interjecció utilitzada és *yes!*

Un altre valor abundant és la *sorpresa*, que es produeix quan algú descobreix una cosa que se li volia amagar o que no s'esperava i que l'afecta d'alguna manera. Així, doncs, considerem que hi ha un component fonamental: el fet que sigui inesperat. Aquest és un element clau que diferencia la sorpresa de l'admiració, segons el nostre parer, si bé hi ha casos en què es fa difícil establir la frontera. Aquesta sorpresa pot ser positiva o bé negativa i hi ha determinades unitats que, segons el context, en transmeten o una o altra, com ara *ostres* en aquests exemples.

— *Sorpresa positiva*: *Ostres*, gràcies, Lopes, em pensava que t'empenyaries. (PB3_25)

— *Sorpresa negativa*: *Ostres*, Lopes, fas mala cara. (PB2_18).

Aquest component de cosa inesperada de què parlàvem es fa evident en l'exemple següent, en què la Carla de *Jet lag* espera veure l'anell de promesa de la Mariona i exclama *ah* quan veu que no el porta posat.

- Carla: Ja tens l'anell? A veure. *Ah!*, no el dus l'anell de promesa. Porta mala sort, eh? (JL1_06)

O també en aquest altre, en què en David mostra a en Lopes tota la roba que aquest ha deixat a la panera perquè la Carbonell la renti i la planxi i aquest darrer dissimuladament se sorprèn de la quantitat de roba que arriba a tenir.

- David: Tota aquesta roba és teva, Lopes?
- Lopes: *Mare meva*, si que en tinc! (PB2_30)

En el subcorpus anglès també en trobem exemples, com aquesta intervenció de l'àvia de la família, que se sorprèn que s'acosti un tornado perquè el cel és ben clar. De fet, la frase següent verbalitza el que ha manifestat la interjecció (*I'm surprised*).

- Joan: *Gee*, I'm surprised there's a tornado warning. There's not a cloud in the sky. (ENO53)

De vegades hom s'adona d'alguna cosa, però sense que això li provoqui ni sorpresa ni admiració, sinó simplement un canvi perceptiu. Això és el que hem recollit sota l'epígraf que hem titulat *adonar-se d'alguna cosa* i que exemplifiquem amb el diàleg següent, en què la Carla està intrigada per saber qui era el propietari del 127 on va acabar la nit anterior i, quan s'assabenta que és en Mario, exclama *ah*.

- Carla: Mario, tu tens un 127?
- Mario: Sí.
- Carla: *Ah!* (JL1_52)

Fixem-nos que, mentre que en català aquest valor es transmet generalment —tant en el subcorpus doblat com en l'original— mitjançant la interjecció *ah*, en anglès l'opció predominant és la interjecció *oh*. Això corrobora la idea que ja apuntàvem abans: si bé hi pot haver interjeccions coincidents en diverses llengües, no sempre comparteixen els mateixos valors ni les mateixes freqüències, per la qual cosa no podem considerar les interjeccions simples crits instintius sinó unitats integrades en el sistema de la llengua amb un funcionament específic.

Una evolució d'aquest darrer valor és el que hem anomenat *adonar-se d'un oblit*, és a dir, l'emissor s'adona d'alguna cosa i aquesta cosa és específicament un oblit. De vegades l'oració que acompanya la interjecció fa evident que es tracta d'un oblit, com en els exemples que presentem.

- Carla: És la passió! Vaig que si no començarà a trencar coses, eh? *Ah!*, m'oblidava. I sobretot: mai deixar que es posin al llit amb mitjons. Ho has apuntat? (JL2_20)
- Ester: Jo us havia de dir alguna cosa important. *Ah sí!* Ahir vaig tallar definitivament amb el meu ex. (JL1_46)

El mateix que dèiem respecte de l'ús de les interjeccions *oh* i *ah* quan expresen que l'emissor s'ha adonat d'alguna cosa es pot aplicar a aquest subvalor. L'exemple següent en anglès, amb la versió doblada al català, ho fa evident.

- Patrick: *Oh*, I remember. > *Ah*, ara me'n recordo; aquest és un de curtet. No pateixis, n'hi ha molts de teus. (CCP51)

Hi ha interjeccions que també manifesten un sentiment de *plaer i satisfacció* en un sentit físic, emocions que es manifesten quan s'aconsegueix allò que es desitja o s'espera i quan es té o es pensa en una cosa agradable i atractiva. Per exemple, en David exclama *uà* després d'un assaig que el deixa amb una sensació agradable.

- David: *Uà!*, em trobo tan bé després d'un assaig així d'intens! Eh, tio? *Uiuiuiuiui!* (PB3_11)

L'exemple típic d'aquest plaer físic són les exclamacions que emeten en Patrick de *Parelles* i una noia quan mantenen relacions sexuals, com els *ah* i *oh* del subcorpus doblat.

- Noia i Patrick: Més! *Ah! Ah!* Que bé! Que bé! *Oh, oh!* No paris! M'agrada! Per aquí! (CCP44)

També hi ha interjeccions que manifesten *tranquil·litat* i alleujament, però només n'hem trobat ocurrences al subcorpus original. En aquests casos el fet de proferir-les equival a una paràfrasi del tipus *quin pes que em treus de sobre, em quedo molt més tranquil*. En l'exemple, les noies de *Jet lag* estan dient a la Diana que s'ho passarà fatal en un sopar d'exalumnes perquè tothom li farà preguntes i ella quedarà en evidència perquè no té res interessant per explicar. Després de posar-li la por al cos, li posen un exemple del que li poden preguntar —què ha fet els últims anys— i amb la cara i el to de veu és evident que es treu un pes de sobre, ja que troba que la pregunta no és tan complicada com li havien volgut fer creure.

- Sílvia: Què has fet tots aquests anys?
- Diana: *Home*, fàcil. Em vaig casar. (JL2_15)

Sota l'etiqueta de *commoció* hem englobat les unitats que posen de manifest que alguna cosa ha colpit l'emissor, que li ha arribat al cor. En aquest cas també només n'hem trobat exemples al corpus original, amb les formes *ai* i *hòstia*.

- Sílvia: Era un bon partit, però i ara què? T'hauem de buscar un piset o un apartament o...
- Mariona: *Ai*, Ester, gràcies per preocupar-te per mi en aquests moments tan difícils, però al sofà estic molt bé, eh? (JL1_51)
- David: Tu, tu, tu ets el meu millor amic.
- Pol: *Hòstia*, ara m'has emocionat. (PB3_16)

Hi ha un seguit de valors més neutres, com ara la *indiferència*, la *incredulitat*, l'*avorriment*, la *modèstia*, la *resignació*, el *desconcert*, la *impaciència* o la *compassió*, dels quals presentem exemples seleccionats de subcorpus diferents.

En el primer cas en Pol acaba de saber que la Carbonell està malalta i mostra indiferència envers l'obra de teatre que havia de representar en vista d'aquest problema de salut, que considera prioritari. En el segon cas, del subcorpus doblat, en Butch mostra incredulitat pel fet que la mare de la Pamela li hagi tirat una floreta i per això diu *no fumis*.

- Pol: *Tant és*, l'obra, *tant és*, l'obra! Ara el que importa és que la Carbonell és curi. (PB3_41)
- Pamela: Em penso que la mare m'ha tirat una floreta.
- Butch: *No fumis*. (CNO69)

Els exemples següents són més difícils de copsar només amb la transcripció escrita, ja que l'entonació i la situació comunicativa han influït en la nostra decisió d'atribuir-los aquests valors tan específics: avorriment, en el primer cas; modèstia en el segon, i resignació en el tercer. Precisament en el darrer cas l'entonació hi influeix molt, ja que la manera com en David diu la interjecció fa que interpretem que li sap greu no poder passar per l'Institut —es pot parafrasejar per un *què hi farem!*—, però s'hi resigna perquè té una cosa més important per fer al Teatre Nacional.

- Sílvia: *Ai!* (GS)
- Mariona: Que te'n vas?
- Sílvia: No, m'avorreixo. (JL2_01).

- Hal: Delaney, these are from you?
- Delaney: *Shucks*, yeah. (WKE40)
- David: Perquè, *clar*, ara, amb els assajos al Nacional, jo no puc passar per l'Institut, i no tinc oportunitat de veure el Pol. (PB3_38)

Els tres darrers exemples corresponen a mostres de desconcert, impaciència i compassió. Del primer només en trobem un exemple al subcorpus original, quan una antiga companya de classe de la Carla, una hostessa de *Jet lag*, li diu que han organitzat un sopar d'exalumnes, cosa que desconcerta la Carla perquè no s'ho esperava i no té gens de ganes d'anar-hi després de l'experiència viscuda en un sopar d'exalumnes per la seva companya de pis.

- Eva: Ah, ja et trucaré. Estem organitzant un sopar d'exalumnes.
- Carla: *Eh?* (JL2_41)

La impaciència també es documenta únicament al subcorpus original en l'exemple en què en Lopes i en David volen tocar el pit de l'Emma però no s'acaben de decidir.

- Lopes: Així què faig, l'hi toco?
- David: Sí, *cony!* Però toca-l'hi ja. (PB2_50)

Finalment, d'exemples de compassió en trobem en un nombre igual al subcorpus original i al doblat en els mateixos contextos. En reproduïm la versió doblada, però a l'original anglès tant el context com la interjecció són els mateixos.

- Butch: Escridassa'm!
- Pamela: Molt bé! T'escridassaré! M'hi havia esforçat tant, perquè quedés bo, el sopar!
- Butch: Au, dona...
- Pamela: Havia fet un soufflé de moniatos!
- Butch: *Ooh...!* (CNO50)

Finalment, hi ha una sèrie de valors més negatius com el dolor, el desgrat, la por, l'espant, la contrarietat, la indignació, el lament i el menyspreu. Les interjeccions de *dolor* s'emeten quan alguna cosa fa mal a l'emissor. En el primer exemple, la Carbonell venta un clatellot a en David i en el segon un nen es fa un tall al dit.

- Emma: Carbonell, un cop sec.
- David: *Oh!* (PB3_52)
- Robbie: *Au!* M'he fet un tall al dit. / *Ow*, I cut my finger (ENO12).

El *desgrat* correspondria a una sensació desagradable que provoca alguna cosa que no ens complau i que es pot manifestar en diverses interjeccions, com ara aquesta que pertany al subcorpus original.

- Lopes: *Vés-te'n a la tele.*
- Marc: *Ui*, no, no, encara no estic preparat.
- Lopes: Home, jo penso que sí, eh? És una oportunitat. Tu podries fer-ho. (PB3_42)

Entenem la *por* com un canvi sobtat i fort de l'estat d'ànim davant d'un perill. De fet, només en trobem un exemple al subcorpus original, quan l'Emma s'assabenta que a la caseta de fusta on viu hi havien passat fets macabres.

- Emma: *Ostres*, quin *cague*. I jo sense saber-ho. (PB2_42)

Hem diferenciat l'*espant* de la *por* perquè creiem que aquest és més sobtat i més fort, tot i que des d'un punt de vista més general es podrien englobar sota un mateix títol. En el primer exemple, en Lopes està parlant al bar i, de cop i volta, algú el toca a l'esquena i s'espanta perquè es pensa que és algú que el vol apunyal·lar, segons deduïm de l'oració prèvia.

- Lopes: Déu meu! Sóc un monstre! No podré dormir tranquil mai més. A partir d'ara viuré amb el neguit que un dia el Marc m'apunyal·li per l'esquena, home! *Ai!* Marc, perdona'm. Va ser un accident! (PB3_17)

En un altre exemple, del subcorpus doblat, en Butch vol anar-se'n a un partit de beisbol sense avisar la seva germana, que l'espera per organitzar un sopar, i quan està a punt de sortir la troba, s'espanta i crida *ah* (CNO19).

També hi ha interjeccions que vehiculen *contrarietat*, és a dir, unitats que es profereixen quan algú o alguna cosa s'oposa a les intencions, als propòsits, a les idees d'un mateix, al que un espera. Aquest és un dels valors que presenten més varietat de formes possibles, juntament amb la indignació, la sorpresa i el lament.

En els dos exemples que copiem els emissors esperen alguna cosa —un condó en el primer cas i que els advocats admetin que una determinada proposta ha es-

tat idea seva en el segon—, però les expectatives dels emissors no se satisfan i per això exclamen *merda* en català o *damn* en anglès.

- Lopes: Tens condó?
- David: *Merda!* No. (PB2_39)
- Matt: Escoltin, ahir mateix deien que era idea seva.
- Advocats: No és veritat. No em consta. Jo, *in albis*.
- Matt: *Merda.* / *Damn.* (WKC34)

Un pas més enllà de la contrarietat trobem la *indignació*, que sol coincidir amb la contrarietat, però amb un component afegit de revolta i d'agitació interiors. Sol equivaler a una paràfrasi com *ja està bé!* o *no hi ha dret!* En aquest grup hi sol haver bona part de les imprecacions com *hòstia*, *merda*, *recony*, *damn*, *bloody hell* o *crap* i, en el cas de l'anglès, expressions creades al voltant de *God*.

- Sílvia: *Hòstia* ja, sempre fots el mateix. Quins collons, tu! (JL1_02)
- Butch: Agafa-la! Agafa-la! Agafa-la! (G) *Oh!* No! *Merda!* (CNO28)

Fixem-nos, a més, que en el primer exemple la interjecció va reforçada per la unitat *ja*, de la mateixa manera que el sintagma exclamatiu *quins collons* va reforçat pel vocatiu *tu*.

Hi ha un grup d'interjeccions que expressen una queixa, un plany, un *lament*. L'emissor protesta, es queixa amargament d'alguna cosa perquè n'està descontent, perquè no li agrada gens ni mica, com l'Ester, quan l'Andreu l'afalaga massa i això l'atabala, o en Lopes, quan es plany del fet que l'opinió negativa que ha manifestat sobre un becari de la ràdio pot fer que aquest darrer perdi la feina.

- Andreu: Penso tant en tu
- Ester: *Ai!* Va, home, va! Que als trenta, aquestes escenes són lamentables. (JL1_42)
- Lopes: *Déu meu!* Però qui sóc jo per decidir si una persona val o no val? (PB3_17)

També hi ha una interjecció en què considerem que es transmet *menyspreu*, documentada només al subcorpus original. En aquest cas la Diana amb un *ah* indica que no fa cas del que li acaba de dir la Sílvia, que menysprea el comentari amb què posa en dubte que busqui feina llegint el diari *Sport*. Aquest és un altre

cas en què el valor s'adquireix gràcies a l'entonació i a l'expressivitat facial de l'emissor, ja que llegint simplement *ah* en una transcripció ortogràfica difícilment ens podem fer una idea dels valors vehiculats.

- Sílvia: Però si tu no treballes.
- Diana: Eh! Estic buscant feina. Això encara és més cansat.
- Sílvia: Llegint l'*Sport*?
- Diana: *Ah!* (JL2_04)

Finalment, hi ha dos grups una mica diferents. D'una banda, hem englobat en un mateix grup una sèrie d'interjeccions que tenen la funció de *reforçar* el que s'acaba de dir, d'intensificar-ho, però que no hem estat capaços de situar sota cap epígraf concret. En presentem un parell a tall d'exemple. Moltes d'aquestes interjeccions s'introdueixen dins de sintagmes exclamatus, com ara *coi*, *collons* o *carai* en català o *hell* en anglès.

- Lopes: Aquest és el Charlton Heston. Que el coneix?
- Carbonell: *Bu!* I tant. En Charlton Houston... Un noi ben maco. (PB2_53)
- Què *coi* és, això que hi ha aquí? / What the *hell* is that? (CNO39)

De l'altra, hi ha una sèrie d'interjeccions de valor *dubtós*. El fet que no els hàgim sabut atribuir un valor clar demostra la polisèmia i ambigüitat de les interjeccions que sovint en fan difícil la interpretació, així com el cúmul de valors que agrupen aquestes unitats, les quals són majoritàriament pròpies. De fet, com veurem en el capítol següent, les interjeccions pròpies són molt més permeables a adquirir diversos valors segons l'entonació i el context. En mostrem només tres exemples.

- Diana: Però si és ell qui et va finiquitar ara fa un any!
- Ester: Ja, però llavors érem nòvies. *Ah, mmm!* Ara som exs i tallaré com a ex. És diferent. *Ah!/ Ah/ Ah/* (JL1_38)
- Ester: Ara som amants. *Ah!* Amants és una altra cosa. (JL1_51)
- Danny: Butch? What are you doing here?
- Butch: *Ha!* No time to talk. The turkey's getting cold. (ENO55)

De l'exposició que hem fet fins aquí podem deduir que les interjeccions expressives vehiculen emocions i sentiments de tipus molt diferents. De la llista que

Cuenca (2002a) proposava, n'hem trobat exemple de tots els casos, excepte de cansament i de reticència. D'altra banda, hem proposat valors nous, concretament adonar-se d'alguna cosa, adonar-se d'un oblit, plaer i satisfacció, commoció, avorriment, desconcert, modèstia, compassió, impaciència, espant, reforç, decepció i prevenció.

Entre aquestes interjeccions n'hi ha de pròpies i d'impròpies, tot i que les primeres són majoritàries en termes generals. Pel que fa a les pròpies, es tracta de formes simples, amb múltiples valors i amb freqüències elevades: *ai*, per exemple, presenta seixanta-tres ocurrences en el subcorpus original i vehicula admiració, sorpresa, commoció, espant, dolor, entre d'altres. També en el subcorpus original, *ah* presenta trenta-tres ocurrences i serveix per transmetre diferents valors com ara sorpresa, adonar-se d'una cosa o d'un oblit, lament o desgrat, entre d'altres. Aquesta també és la interjecció expressiva més freqüent del subcorpus doblat, amb catorze ocurrences i una diversitat de valors enorme. La segueix en nombre d'ocurrences *oh*, amb sis, que esdevé la interjecció pròpia expressiva més freqüent del subcorpus anglès, amb trenta-dues ocurrences. En el cas de l'anglès, tant *oh* com *ah* presenten freqüències molt elevades, tot i que la distribució, com hem anat veient i com ampliarem en el capítol d'aspectes traductològics, és diferent i, si bé comparteixen valors amb les formes homògrafes en català, no sempre hi comparteixen les freqüències.

Cuenca observa a la *Gramàtica del català contemporani* que és en les interjeccions expressives pròpies on trobem formes dialectals més característiques dels parlars, com ara *idò* o *xe*. Tot i que no és un exemple extret del corpus, quan el València es va proclamar campió de la lliga del 2004, el titular del diari *El 9* inclòs en l'edició gironina d'*El Punt* titulava en portada «Xe, champions». Amb aquesta interjecció tan marcada geogràficament el lector copsava perfectament que el campió havia estat el València i no calia que se li especifiqués res més. De la mateixa manera, en una obra de teatre *amateur* representada en un teatre gironí els personatges es burlaven dels barcelonins repetint compulsivament la interjecció *oi*. Malauradament en els subcorpus catalans només hi ha un parlant que no és del català central i no hem pogut documentar unitats pròpies d'altres variants dialectals.

Pel que fa a les impròpies, hi trobem un nombre de renecs elevat amb graus d'intensitat diversos, ja que n'hi ha que presenten formes eufemístiques. Aquestes imprecacions fan referència a parts genitals, a elements escatològics, a elements sexuals o a elements religiosos, com ja hem comentat en el capítol d'aspectes morfològics i com reproduïm en aquest quadre amb més detall.

	<i>Català</i>	<i>Doblat</i>	<i>Anglès</i>
Parts genitals	Cony (4), rekony (1), collons (4)	—	—
Formes eufemístiques de parts genitals	Coi (1), carai (1), ostres (6)	Coi (3), recoi (1), ostres (5)	—
Sexe	No fotis (1)	No fumis (1)	—
Elements escatològics	Merda (1)	Merda (4)	Crap (1), holy crap (1)
Elements religiosos	Hòstia (4), hosti (3), hòsties (1)	Òstia (1)	Hell (4), bloody hell (1), damn (4), darn (1)

FIGURA 64. Quadre d'imprecacions.

S'observa que en els productes de producció pròpia hi ha interjeccions més ofensives, mentre que en la producció doblada hi ha més unitats eufemístiques. Això no es deu a una pretesa autocensura dels traductors sinó que es correspon amb el fet que en l'original anglès no hi ha unitats gaire ofensives i, per tant, el traductor ha de mantenir el to.

També hi ha interjeccions expressives amb referències religioses que no tenen un valor tan ofensiu: *Déu meu* (dues ocurrences a l'original; una al doblat), *God* (sis ocurrences), *dear God* (una ocurrencia), *good God* (dues ocurrences), *my God* (una ocurrencia). De totes maneres, com recull el diccionari Collins Cobuild, aquests usos es consideren informals, però hi ha persones que els poden percebre com a ofensius.

La resta d'interjeccions impròpies provenen de noms, verbs i altres categories gramaticals (adverbis, estructures verbals, etc.), com ja hem comentat al capítol quart, i no ens hi estendrem.

6.2. LES INTERJECCIONS CONATIVES

Les interjeccions conatives són les unitats amb què l'emissor s'adreça al receptor per modificar la seva conducta, per incitar-lo a fer o a deixar de fer alguna cosa. Els valors obtinguts de l'anàlisi es troben, com de costum, resumits en forma de taula.

	O	D	A
<i>Incitar a una acció</i>			
Va	29	7	0
Vinga	9	3	0
Amunt	1	0	0
Au	1	4	0
Bueno	1	0	0
Calma	1	0	0
Carai	1	0	0
Porta	1	0	0
Som-hi	0	3	0
Vols?	0	2	0
Eh?	0	1	0
Endavant	0	2	0
Endavant les atxes	0	1	0
Come on / C'mon	0	0	7
Oh	0	0	4
So	0	0	3
Okay	0	0	2
Huh?	0	0	2
Go with God	0	0	1
All right	0	0	1
<i>Incitar a continuar una acció</i>			
Va	1	3	0
Vinga	2	1	0
Ei	0	1	0
<i>Aturar una acció</i>			
Alto	0	1	0
Xut	1	0	0
Ei	1	0	0
<i>Prou</i>			
Prou	1	1	0
Eh	1	0	0
Okay	0	0	1
<i>Fer un prec</i>			
Sisplau	0	7	0
Please	0	0	11
Si et plau	1	0	0
<i>Cridar l'atenció</i>			
Eh	5	0	0
Ei	7	7	0
Ep	1	0	0
Oh	1	0	0
Pst	1	0	0
Escolteu	1	0	0
Ts	3	0	0
Xut	2	0	0
Hey	0	0	8
Okay	0	0	1
Oh	0	0	1
All right	0	0	1
<i>Alertar d'un perill</i>			
Alerta	0	1	0
Compte	0	1	0
<i>Demandar silenci</i>			
Silenci	1	0	0
Sh/ Sh	0	1	1
Xut	1	0	0

FIGURA 65. Quadre de valors conatius.

Un primer valor que hem observat és el que s'actualitza quan l'emissor *incita el receptor a fer alguna cosa*, ja sigui a parlar (JL1_40), a escrire (CNO49), a sortir d'una habitació (JL1_07), a aixecar-se (PB2_27) o a anar a algun lloc (ENO63), entre d'altres.

- Ester: *Va*, digues: estic bé? (JL1_40)
- Butch: *Va*, escribessa'm! (CNO49)

- Carla: *Vinga*, va, i ara fora d'aquí, que haig de retrobar-me amb mi mateixa, eh? *Vinga!* (JL1_07)
- Carbonell: *Va!!! Amunt*, colla de marmotes!! Us vull aquí a fora en cinc minuts!! (PB2_27)
- Pamela: *Come on*, Butch, we're eating! (ENO63)

D'aquestes interjeccions n'hi ha de més generals, com ara *va* o *vinga* (*come on* en anglès), que es poden fer servir en múltiples contextos i que inciten a qualsevol tipus d'acció, mentre que d'altres, com *amunt*, tenen restriccions.

De vegades l'acció ja ha començat i aleshores el que es vol és *incitar el receptor a continuar l'acció*. De fet, aquest valor està estretament relacionat amb l'anterior i es podria considerar una subespecificació.

- Ester: *Ho veus? Va*, tornem-hi. (JL1_26)
- Lopes: *Vinga*, continuem. (PB2_34)

En una esfera molt semblant als dos casos anteriors, de vegades el que es vol aconseguir és que el receptor deixi de fer alguna acció que està en marxa, que «aturar una acció». Així, en el primer exemple les hostesses de *Jet lag* volen que la Marióna surti d'un lavabo on s'ha tancat. Proven de tot, però no se'n surten i, en vista del panorama, la Sílvia les obliga a parar cridant *xut*. De fet, només llegint l'exemple ens podríem pensar que demana silenci, però en la situació comunicativa en què s'emet el valor activat es podria parafrasejar amb una construcció del tipus *arraconeu-vos*.

- Sílvia: *Xut!* Deixeu-me a mi. Amb tacte, mmm? (JL1_05)

De la mateixa manera, en el context següent, extret del subcorpus doblat, la interjecció *alto* demana explícitament que l'interlocutor deixi de fer alguna cosa —en aquest cas, que no surti del despatx del director, cosa que s'acaba d'explicitar amb l'oració que acompanya la interjecció.

- Tim: *Alto!* No se'n vagi. No es pensi que em farà canviar de parer posant en dubte la meua virilitat. (WKC24)

Constatem que la majoria d'oracions dels tres casos anteriors tenen el verb en imperatiu i, si no és així, van seguides d'un vocatiu. El primer element serveix per especificar quina ordre s'està donant, per complementar el que la interjecció expressa, i el segon indica a qui va adreçada.

Encara dins el grup de les conatives ens trobem que a voltes es demana alguna cosa educadament, amb fórmules de cortesia. Això és el que hem englobat sota l'etiqueta «fer un prec» i que es troba exemplificat en aquest cas del subcorpus original.

- Carla: És que no vull que se'm refredi el postre...
- Ester: *Si et plau!* (JL2_18)

Al subcorpus doblat trobem una versió més gramaticalitzada d'aquesta interjecció (*sisplau*), que en termes absoluts presenta moltes més ocurrences (set contra una).

- Joan: Fes via, *sisplau*. (CNO66)

En anglès la unitat que vehicula aquest valor és *please*, amb una freqüència molt més elevada (onze ocurrences). Vegem-ne un exemple en què un advocat demana educadament a en Matt, de *Jornada intensiva*, que sigui.

- Advocat: *Please*, have a seat. (WKE17)

Un altre tipus de conativa és la que *crida l'atenció* del receptor. Generalment, el receptor no està al cas i l'emissor, abans de dir-li alguna cosa, el crida per provocar-li un canvi en la situació perceptiva. En el primer exemple, la Carbonell crida els interlocutors perquè la mirin, ja que estan despistats, i en el segon en Ramon crida l'atenció dels companys de la ràdio. El tercer exemple correspon a *hey*, la interjecció més freqüent amb aquest valor tant en anglès com en l'equivalent català (*ei*).

- Carbonell: *Ts, ts!* Què us semblo? (PB3_51)
- Ramon: *Pst*, eh, he trobat uns crits de boja... Els poso de *fondo*, eh? (PB2_34)
- Públic: *Hey*, Malitnichek! Hike up your dress and block someone! (ENO33)

A més d'aquestes formes més freqüents, hi ha interjeccions que alguns estudis més restrictius no considerarien elements lingüístics sinó paralingüístics, com *pst* o *ts, ts*.

Un altre tipus de conativa és la que demana explícitament que l'interlocutor o interlocutors callin, és a dir, la que serveix per *demanar silenci*. De fet, no deixa de ser una variant de les unitats que inciten els receptors a deixar de fer una cosa —en aquest cas, parlar—, però, com que hi ha un seguit d'interjeccions que s'han especialitzat en aquest valor i en la proposta teòrica de partida està inclosa a banda, també hem decidit separar les interjeccions. En podem veure un parell d'exemples, tant d'interjeccions pròpies com d'impròpies.

- Sílvia: *Xut*, Carla! No se sent res... (JL1_05)
- Carbonell: *Silenci* a les files! (PB2_28)
- Butch: *Sh*. Els despertariem. / *Sh... Sh...* Don't ever wake them up (CNO70).

Finalment, un darrer tipus d'interjecció conativa és la que *alerta d'alguna cosa*, generalment un perill, valor que només documentem al subcorpus doblat amb les interjeccions *alerta* i *compte* en els contextos següents.

- Matt: Sóc en Matt Peyser. Tinc entès que han llegit la meva proposta.
- Advocat: *Alerta*, la nostra proposta. Aquesta empresa li paga un sou. Absolutament tot el que vostè produeix, ja sigui físic o verbal, és propietat exclusiva d'Upton-Webber. (WKC16)
- Danny: Ostres! Que em cremo les mans! *Compte!* (CNO56)

En el primer cas, els advocats l'adverteixen que no s'atribueixi el mèrit d'una proposta i en el segon l'emissor avisa els altres que s'arraconin perquè du una plata bullent a les mans i, si no surten, hi ha el perill que també es cremin. En anglès aquests dos valors són lleugerament diferents: així, *alerta* prové d'un substantiu que no transmet aquest valor (*correction*), mentre que en el cas de *compte* prové d'un verb (*watch out*) que equivaldria a *vigileu!* Abordem amb més detall aquests aspectes de canvi de categoria gramatical en la traducció en el capítol novè.

En resum, els valors que hem identificat en les interjeccions conatives del corpus coincideixen amb els de la proposta teòrica i no n'hi hem hagut d'afegir cap. Únicament no hem trobat ocurrences en què es demani auxili (valors vehiculats generalment per *auxili* o *ajuda*). Això no vol dir que no siguin interjeccions freqüents, sinó que en el corpus amb què hem treballat no n'hi ha ocurrences.

Les interjeccions conatives són majoritàriament impròpies en tots tres subcorpus i generalment són verbs de moviment que, com diu Cuenca (2002a, p. 3223), s'han metaforitzat. En català destaquen *va* i *vinga*, amb trenta i deu ocurrences respectivament en valors únicament conatius. L'equivalent anglès és *come on*, transcrit també *c'mon*, amb una freqüència de set ocurrences. També hi ha adverbis de moviment com *amunt* (una ocurrencia a l'original) o *endavant* o *endavant les atxes* (dues i una ocurrences, respectivament, en el subcorpus doblat), i noms com *alerta* o *compte* (una ocurrencia de cada al doblat) o *silenci* (una a l'original).

Pel que fa a les pròpies, n'hi ha diverses però amb freqüències baixes, excepte *ei* (set ocurrences en el corpus original, set en el doblat i vuit ocurrences de la forma *hey* en l'anglès). Com ja hem destacat, hi ha una sèrie d'interjeccions a la frontera amb els sons paralingüístics que es fan servir per demanar silenci o per cridar l'atenció. De les primeres, en el subcorpus doblat trobem transcrit *sh*, que considerem un calc. De les segones, al subcorpus original figuren quatre ocurrences de *ts* i una de *pst*, unitats no recollides pels diccionaris però sí per algunes gramàtiques.

6.3. LES INTERJECCIONS FÀTIQUES

Les interjeccions fàtiques manifesten la relació entre emissor i receptor durant la comunicació i solen correspondre a fórmules de salutació i de comiat. N'hi ha un grup que es podria anomenar faticometalingüístic en què es manifesta el punt de vista de l'emissor respecte del que diu el receptor i que també es fa servir per conèixer l'opinió d'aquest. Seguint el patró utilitzat, les presentem en forma de taula.

<i>Fàtiques</i>	O	D	A
<i>Comiat</i>			
Adéu	5	1	0
Apa	2	0	0
A reveure	0	1	0
See you	0	0	1
Goodbye	0	0	1
<i>Saludar</i>			
Ei	22	0	0
Hola	15	8	0
Bon dia	11	2	0
Bona nit	3	0	0
Bona tarda	1	0	0
Mmm	1	0	0
Hey	0	0	3
Hi	0	0	2
Hello	0	0	5
<i>Agrair</i>			
Gràcies	14	13	0
Moltes gràcies	2	0	0
Thank you	0	0	6
Thanks	0	0	8
<i>Disculpar</i>			
Va	1	0	0
<i>Perdó</i>			
Perdona i variants	11	6	0
Em sap greu	2	4	0
Dispenseu	0	1	0
Ho sento	2	3	0
Sorry	0	0	11

	O	D	A
<i>Excuse me</i>	0	0	1
<i>Felicitar</i>			
Molt bé	2	0	0
Sí, senyor!	2	1	0
Bravo	1	0	0
Feliç Dia d'Acció de Gràcies	0	2	0
Happy Thanksgiving	0	0	2
Felicitats	1	0	0
<i>Assentir</i>			
I tant	14	1	0
Mmm	10	0	0
Home	4	0	0
És clar / esclar / clar	7	4	0
Exacte	3	3	0
Bueno	2	0	0
Oi tant	1	1	0
Això mateix	1	0	0
Ja	0	1	0
Ui	0	1	0
On vas a parar	1	0	0
Sure	0	0	2
Exactly	0	0	3
Absolutely	0	0	2
True, true	0	0	1
Okay	0	0	2
Oh	0	0	2
<i>Assentiment atenuat</i>			
Bueno	10	0	0
Home	1	0	0
Bé	0	1	0
Ah	1	0	0

	O	D	A
<i>Negació</i>			
Què va	4	0	0
I ara	1	0	0
Mm	1	0	0
<i>Acord</i>			
Vale	15	0	0
Molt bé	10	2	0
Bé	0	1	0
Bueno	4	0	0
D'acord	3	8	0
Va bé	0	2	0
Entesos	0	1	0
Cert	0	1	0
Està bé	2	0	0
<i>Good</i>	0	0	1
<i>Okay</i>	0	0	10
<i>Right</i>	0	0	2
<i>Fine</i>	0	0	4
<i>All right</i>	0	0	2
<i>Desacord</i>			
Vols dir?	3	1	0
Au	0	1	0
Què diu	0	1	0
Tu creus?	2	0	0
<i>Bull</i>	0	0	1

	O	D	A
<i>Oh</i>	0	0	1
<i>Really</i>	0	0	1
<i>Petició acord</i>			
Eh	26	0	0
Mmm	7	0	0
Vale	2	0	0
Sents?	0	2	0
D'acord?	0	2	0
Saps	1	1	0
M'entens	2	0	0
Entesos?	0	3	0
Creu-me	1	0	0
<i>Okay</i>	0	0	4
<i>Petició de confirmació</i>			
No	14	1	0
Eh	14	5	0
Oi	8	13	0
Ah sí?	2	0	0
Mmm	1	0	0
De debò?	0	1	0
Segur?	1	0	0
<i>Huh?</i>	0	0	3
<i>Right?</i>	0	0	1
<i>Repetir</i>			
Eh?	0	1	0
<i>Huh?</i>	0	0	1

FIGURA 66. Taula d'interjeccions fàtiques.

La fórmula clàssica de *comiat* en català és *adéu*, com es veu en el primer exemple, tot i que també hem trobat altres interjeccions amb aquesta funció, com ara *apa* (subcorpus original) i *a reveure* (subcorpus doblat). En anglès n'hem trobat dues variants amb freqüències idèntiques: *see you* i *goodbye*. Pel que fa a les *salutacions*, que es fan servir quan et trobes algú o quan iniciis una conversa, són de diversa mena, com es veu en alguns dels exemples. En anglès les salutacions consten de variants de *hello*, com ara *hi* o *hey*, mentre que en català el ventall de possibilitats és més gran i s'opta per expressions com *hola*, *bon dia*, *bona nit*, *bona tarda*, a banda d'interjeccions pròpies més versàtils com *ei* o *mmm*. Vegem-ne exemples.

- Andreu: Dos minuts, ja? Faig tard. Me'l fumaré al taxi. *Adéu*, rateta. (JL2_28)
- Diana: Tens una citació amb el passat i l'has d'afrontar! *Apa!* (JL2_08)
- Patrick: No, Steve, no la veuràs i si d'això és de l'únic que penseu parlar, escampo. *A reveure.* / *See you.* (CCP35)
- Susan: I no estàs preparat per anar-te'n. *Adéu.* / *Goodbye.* (ECP58)
- Mariona: Anem? *Ei, hola.*
- Ester: La meva germana.
- Diana: Ah, *hola*. Sóc la Diana, la veïna del davant. Nena, fas mala cara. (JL1_16)
- Emma: Bueno..., doncs *bona nit*.
- David/Lopes: *Bona nit, bona nit.* (PB2_48)
- Tim: *Bon dia* a tothom.
- Tots: *Bon dia. Hola* (WKC1)
- Joan: *Hello*, sweetheart.
- Kimberly: *Hi*, grandma. (ENO25)

Dins el grup de les fàtiques hi ha expressions d'*agraïment* amb què es mostra la gratitud per alguna cosa que un altre ha fet per l'emissor. El ventall es limita a *gràcies*, amb la variant *moltes gràcies* en català, i a *thank you (so much)* o *thanks* en anglès. Aquestes són les fórmules més comunes, però no hem d'oblidar que en català hi ha altres formes formals (*mercès*) i manllevades (*merci*), igual com en anglès tenen *ta* o *cheers* en registres informals i fonamentalment britànics.

- David: Ja hi dormiré jo al sofà. Tu, tu dorms al meu llit.
- Emma: *Moltes gràcies*. De veritat. (PB2_07)
- Director: Go with God!
- Matt: *Thank you.* (WKE27)

Tot i que el marc teòric no preveu aquesta opció, hem trobat un cas al subcorpus original en què una interjecció resta importància al que l'interlocutor acaba de fer i el *disculpa*, després que aquest ha demanat perdó.

- Mario: Perdona, eh?
- Mariona: *Va, va...*
- Mario: No volia... (JL2_06)

De fet, es podria interpretar com una interjecció conativa que incita el receptor a no excusar-se, però la intuïció ens diu que, quan algú ens demana perdó insistentment i hi volem restar importància i disculpar-lo, fem servir la interjecció *va, va*, generalment acompanyada d'algun moviment de les mans i del cap, com volent dir «no t'amoïnis, no cal que et preocupis per això, estàs perdonat».

Precisament per *demanar perdó*, es fan servir diverses fórmules, mitjançant les quals l'emissor es disculpa, com la de l'exemple anterior (*perdona*). En català la fórmula més habitual és *perdona* i variants, mentre que en anglès opten aclaparadorament per *sorry*, amb onze ocurrences. Tot i així, en català hi ha altres fórmules com ara *em sap greu* o *ho sento*, que hem considerat interjeccions.

- Jeff: Me la podries gravar
- Patrick: *Ho sento*. Vaig haver de regravar la cinta. (CCP32)
- Butch: Hey, Charlie. See you made it home okay. *Sorry!* I said «home-o». (ENO59)

Continuant amb les fàtiques, hi ha un seguit d'unitats que es fan servir per mostrar la satisfacció respecte d'alguna cosa de què és objecte el receptor o per desitjar-li alguna cosa positiva en una data assenyalada. Són les unitats que hem englobat sota l'etiqueta de felicitació i s'expressen amb diverses interjeccions, totes impròpies.

- Totes: *Sí, senyor! Molt bé! Bravo!* (JL1_51)
- Pamela: *Happy Thanksgiving Day*, dad. / *Feliç Dia d'Acció de Gràcies*, pare. (CNO24)

A banda d'aquestes interjeccions, n'hi ha unes altres que podríem anomenar faticometalingüístiques perquè es troben a mig camí de les fàtiques i les metalingüístiques. Es caracteritzen perquè regulen la interacció entre l'emissor i el receptor, però al mateix temps tenen un paper clau en l'organització discursiva.

Les primeres que recollim són les d'*assentiment*, interjeccions que es poden parafrasejar per la prooració *sí*. De fet, fins i tot es podria considerar que les prooracions *sí* i *no* són interjeccions, com fan Caron-Pargue i Caron (2000), però en aquesta obra no les tindrem en compte i només analitzarem unitats equivalents a aquest valor d'assentiment, de reafirmació del que acaba de dir l'interlocutor.

- Diana: És important saber si es va produir algun tipus de contacte físic.
- Mario: Aaa, sí, sí, *i tant*, sí. (JL1_12)
- David: Saps que el Pol, [...], és homosexual?
- Lopes: Vols dir?
- David: *Mmm*. (PB2_22)
- Pamela: Oi que ha estat bona idea?
- Elisabeth: *I tant!* (CNO27)
- Susan: Hi. Can I come in?
- Patrick: Er, yeah, *sure*. (ECP41)

Entre aquests casos n'hi ha un de ben curiós: tot i que la interjecció *i tant* manifesta prototípicament assentiment o acord, ens l'hem trobada en una construcció que globalment expressa tot el contrari, és a dir, desacord amb el que acaba de dir l'emissor (*i tant que no*). De fet, aquest construcció es pot interpretar com a *assenteixo amb la negació*.

També hi ha casos en què es vehicula un *assentiment atenuat*, és a dir, un assentiment amb matisos, amb reserves, en què l'emissor assenteix però no del tot. Aquest valor l'hem afegit a la proposta teòrica perquè ens n'hem trobat molts casos —sobretot en el subcorpus original.

- Emma: Veig que heu fet canvis en la distribució, no?
- David: *Bueno*, hem convertit les habitacions en despatxos. (PB2_43)

Les interjeccions contràries a les anteriors són les que *neguen* el que acaba de dir l'interlocutor i que es poden substituir de manera global per la prooració *no*. En aquest cas només n'hem pogut documentar ocurrencies al subcorpus original, on trobem tant la forma calcada del castellà *què va* com la forma més genuïna *i ara*.

- David: Per què no et quedes a dormir?
- Emma: No us sap greu?
- David: *Què va*, Emma, *què va*. (PB2_43)
- Emma: Afanyi's, que arribarem tard a l'estrena! Segur que no véns?
- Lopes: *I ara!* Això que ha fet no té nom. A una persona que t'ajuda no la pots trair. (PB3_51)

A banda d'assentir amb l'interlocutor, també s'hi pot estar d'*acord*, i això és el que manifesten les interjeccions següents, fàcilment substituïbles per expressions del tipus *estic d'acord amb això que em dius/proposes/fas/demanes/etc.* En el primer exemple, del subcorpus doblat, es fa servir una forma manllevada del castellà, però amb un rendiment alt en les comèdies de producció pròpia i nul en les alienes. En el segon trobem tres construccions que expressen acord amb una voluntat intensificadora.

- Ester: Sí. L'*ah* és important.
- Diana: *Vale*. «Ah, ah, ah.» (JL1_24)
- Pol: *Està bé. Molt bé. D'acord*. Hi renuncio. (PB3_30)

Pel que fa a l'anglès, la unitat que transmet per antonomàsia aquest valor és *okay*, forma que s'ha filtrat a altres llengües fins i tot en el vessant gestual —no és estrany que els catalans fem el gest d'*okay* amb el polze i l'índex en forma de lletra o i la resta de dits estesos enlaire. Al corpus estudiat, però, no n'hi ha cap ocurrencia.

- Butch: Yell at me!
- Pamela: *Okay, fine*, I'll yell at you! (ENO49)

Just el contrari de les interjeccions que manifesten acord són les que manifesten *desacord* i que es poden intercanviar per expressions parafràstiques del tipus *no estic d'acord amb això que dius/fas/proposes/etc.* Així, en el primer exemple, en Pol posa en dubte que el que diu en David sigui cert i manifesta el desacord mitjançant la interjecció *vols dir?* En el segon exemple, el desacord es complementa amb una oració que transmet aquest mateix valor i, finalment, en el darrer l'emissora manifesta amb *bull* que no està d'acord amb el que ha manifestat l'interlocutor.

- David: Home, mira aquesta dels *làsters*, tio, per mi que no porta calces.
- Pol: *Vols dir?* (PB2_14)
- Tim: *Què diu!* No és veritat! (WKC25)
- Butch: Let me bond with my son.
- Pamela: *Bull!* You just want to go to see that stupid game. (ENO20)

El grup següent, el d'interjeccions de *petició d'acord*, les fa servir l'emissor per demanar al receptor si està d'acord amb ell, si allò que li proposa li sembla bé i es

poden parafrasejar per estructures del tipus *et sembla bé?*, *hi estàs d'acord?*, *entesos?* Veiem que en català hi ha força més varietat de fórmules que no pas en anglès, on es fa servir exclusivament *okay?*.

- David: Ja veuràs com t'ho rentarà, *vale?* (PB2_11)
- Pamela: L'Elizabeth no és responsable de l'elecció d'en Butch, *entesos?* (CNO41)
- Pamela: I'm sorry, you're just, you're in the way. *Okay?* (ENO15)

Un altre grup proper a l'anterior recull les unitats que es fan servir quan hom creu una cosa, però busca la *confirmació* del receptor, vol que aquest digui que allò que l'emissor ha afirmat és cert. Als subcorpus catalans aquest valor se sol vehicular mitjançant les interjeccions *eh?*, *oi?* i *no?*, mentre que en anglès recorren principalment a *huh?* i *right?*.

- Diana: Els tens per corbata, *oi*, nano? (JL1_12)
- Pamela: Encara ha anat força bé, avui, *eh?* (CNO69)
- Steve: You shagged the barmaid here, *right?* (ECP32)

Finalment, hi ha un darrer grup que només es documenta en el subcorpus anglès i la corresponent versió doblada i que és el que hem anomenat *petició de repetició*. Es tracta d'interjeccions (*eh?* i *huh?*) que es fan servir per demanar a l'emissor que repeteixi alguna cosa no pas perquè no s'hagi sentit, sinó perquè no es comprèn. En l'exemple, en Robbie no entén què vol dir «counterclockwise / en el sentit de les agulles del rellotge».

- Elizabeth: The line's moving counterclockwise.
- Robbie: *Eh?*
- Elizabeth: That's this way. (ENO64)

Fins aquí hem vist les interjeccions fàtiques dels tres subcorpus. Pel que fa als valors, hem adoptat tots els de Cuenca (2002a), amb l'excepció de les interjeccions de resposta a un agraïment (*de res*, *no es mereixen*), de les quals no hem trobat cap ocurrència. D'altra banda, hem introduït dos valors nous: el de disculpar algú i el d'assentiment atenuat.

Pel que fa al tipus d'interjecció que trobem en aquest grup, destaquen per la varietat de formes les impròpies —majoritàries si sumem les dades dels tres subcorpus. Com hem vist en el capítol quart, moltes d'aquestes es troben en procés de gramaticalització, ja que presenten un significat transparent (per exemple, *d'acord*) i variació morfològica (*perdona/eu/i*). En aquest grup hi ha moltes fórmules de sa-

lutació, comiat o agraïment com ara *adéu, bon dia, bona nit, bona tarda, (moltes) gràcies* en català o *see you, goodbye, thanks, thank you, sorry, excuse me* en anglès.

De pròpies n'hi ha molta menys varietat, però amb freqüències més elevades en els subcorpus catalans, com *ei* (vint-i-dues ocurrences en el subcorpus català original), *mmm* (dinou ocurrences en el subcorpus català original) o *eh* (trenta ocurrences en l'original català).

6.4. LES INTERJECCIONS METALINGÜÍSTIQUES

Les interjeccions metalingüístiques són, segons Cuenca, les que funcionen com a marcadors discursius en el sentit definit per Schiffrin (1987), és a dir, les que organitzen el discurs. L'etiqueta de marcadors discursius s'ha aplicat a elements diversos i fins i tot de vegades s'han posat al mateix sac molts connectors o matisadors. En aquest estudi considerem que les interjeccions que funcionen com a marcadors discursius conserven un component modal, sense que això els impedeixi de tenir cert valor de connexió en la progressió del discurs. Per contra, els connectors pròpiament dits (o matisadors) tenen un valor central de connexió. A l'apartat 8.1 hi aprofundim, però considerem que elements com *per tant, és a dir* o *però* serien nexes, mentre que unitats com *escolta* o *a veure* es poden analitzar com a interjeccions amb funció de marcadors discursius, en altres paraules, com a interjeccions metalingüístiques. Tot seguit presentem la taula que recull la informació esquemàticament i prosseguim amb l'exemplificació de les dades.

Unitat	O	D	A
<i>Comprensió</i>			
Ah / Ah	26	7	1
Ahà	6	0	0
Ja	8	0	0
Mmm / Mmm	4	0	1
Molt bé	0	1	0
Oh / Oh	0	1	12
Okay	0	0	1
<i>Inici de torn o d'explicació</i>			
A veure	5	2	0
Ah / Ah	1	0	1
All right	0	0	5
Aviam	3	1	0
Bé	4	15	0
Bueno	3	0	0

Unitat	O	D	A
Escolta/i	10	5	0
Està bé	0	1	0
Home	5	0	0
Look	0	0	13
Mira	34	8	0
Molt bé	0	5	0
Now	0	0	6
Oh	1	0	0
Okay	0	0	7
Saps?	0	1	0
So	0	0	2
Well	0	0	46
You know	0	0	13
<i>Inici de tema</i>			
Bé	1	0	0

<i>Unitat</i>	<i>O</i>	<i>D</i>	<i>A</i>
<i>Pausa /dubte</i>			
Aaa	13	7	0
Ah / Ah	0	1	1
Bé	0	1	0
D'això	1	1	0
Ehh / Eh	2	0	1
Er	0	0	5
Hum / um	1	1	6
Mmm	2	1	0
Uh	0	0	2
<i>Interrupció torn de parla</i>			
Molt bé	1	0	0
<i>Falca de reforç</i>			
Eh	64	1	0
Mmm	1	0	0

<i>Unitat</i>	<i>O</i>	<i>D</i>	<i>A</i>
No	11	0	0
Right	0	0	2
You know	0	0	12
<i>Interrupció per incomprensió</i>			
Eh?	4	0	0
<i>Precisió</i>			
Bé	1	2	0
Bueno	9	0	0
Home	4	0	0
I mean	0	0	3
Oh	0	0	1
Oh, oh, oh	1	0	0
Vaja	3	0	0
Well	0	0	4

FIGURA 67. Taula d'interjeccions metalingüístiques.

El primer que recollim és el valor d'*expressió de comprensió*, que correspon al que es coneix com a *backchanneling*, és a dir, a respostes que assenyalen a l'emissor que el receptor l'entén i que permeten que la conversa avanci. En anglès la unitat que desenvolupa aquesta funció amb més freqüència és *oh*, mentre que en català és *ah*. Curiosament, en el subcorpus original català trobem una unitat que, segons el nostre parer, és un calc de l'anglès (*ahà*) i, en canvi, en anglès no l'hem pogut documentar.

- Diana: És important saber si es va produir algun tipus de contacte físic.
- Mario: Aaa, sí, sí, i tant, sí.
- Diana: Ahà. Consumació de l'acte sexual? (JL1_12)
- Elizabeth: La cua va en sentit contrari al rellotge, Robbie.
- Robbie: Eh?
- Elizabeth: Rodem així.
- Robbie: Ah. D'acord. Gràcies. (ENO64)

N'hi ha d'altres que serveixen com a *inici de torn de parla o d'explicació*, és a dir, que són expressions que se situen a l'inici del torn de parla i serveixen per introduir-lo. En català el recurs més freqüent és *mira*, amb trenta-quatre ocurrèn-

cies en el subcorpus original, seguit de *bé*, amb quinze ocurrences al doblat però només quatre a l'original, i la interjecció *escolta* i variants, amb deu ocurrences en l'original i cinc en el doblat. En anglès, la interjecció recurrent és *well*, amb quaranta-sis ocurrences que, com veurem en l'anàlisi traductològica, sovint no es tradueixen. De fet, en anglès l'ús d'interjeccions metalingüístiques d'inici de torn de parla és molt més freqüent que en català. A continuació en presentem un exemple de cada subcorpus, amb interjeccions diferents.

- Carla: Ei, Diana, quant de temps! Què has fet tots aquests anys?
- Diana: *Bé*, he estudiat la carrera de psicologia i diversos màsters a Nova York i Viena, on em vaig especialitzar en trastorns de personalitat en subjectes adults. (JL2_24)
- Jeff: *Mireu*, quan fan una pel·lícula de la Helen Mirran per televisió, és tota una garantia. (CCP11)
- Butch: *Look*, Tom and I have been alone for the last four Thanksgiving. (ENO2)

Hi ha casos en què, a més a més d'iniciar un torn de parla o una explicació, la interjecció introdueix un tema nou respecte del que s'acaba de dir. D'aquest cas especial només n'hem documentat una ocurrencia en el subcorpus original, en què la Diana, tallant el fil del que diu, inicia un tema nou, concretament el sentiment de ràbia que sent la pacient.

- Diana: Encara no ho sé. Fan falta moltes sessions i molts diners per arribar a un diagnòstic. *Bé*, i ara parlem d'aquest sentiment de ràbia que em deia. (JL2_45)

En el grup de les metalingüístiques també s'hi engloben interjeccions que manifesten el *dubte* de l'emissor i que omplen una pausa mentre aquest busca les paraules adients. Excepte d'*això* (escrita també *daixò*) totes són interjeccions pròpies com ara *er*, *um* o *uh* en anglès o *mmm* i *aaa* en català.

- Marc: *Aaa...* el trànsit, sí. *D'això...* Deu haver-hi retencions a la Ronda de Mar. (PB3_06)
- Patrick: *Bé*, si gravo una pel·lícula com ara *Instint bàsic* i vull saber, vull saber a quina cinta està gravada... *Aaa...* Poso un nom a la cinta... com Paula... o Astrid. (CCP22)

- Susan: Hi. Can I come in?
- Patrick: *Er*, yeah, sure. Something wrong? (ECP41)

Hem trobat un únic cas, al subcorpus català original, en què clarament la interjecció serveix per *interrompre el torn de parla* de l'interlocutor. La pacient està explicant el seu problema a la Diana, que fa veure que és psicòloga, i aquesta la talla en sec amb la interjecció *molt bé*.

- Pacient: Ho veu, doctora? M'imagino coses i després...
- Diana: *Molt bé!* Doncs ho haurem de deixar aquí. (JL2_40)

També hi ha una altra unitat que només es documenta al subcorpus original i que té la funció d'*interrompre per incomprensió*, per no haver sentit bé el que es deia.

- Sílvia: Què et penses? Que em mamo el dit o què? I a tu què et passa?
- Carla: *Eh?* (JL1_03)

En aquest grup hi ha una sèrie d'unitats a les quals no hem sabut introduir un significat precís, però que serveixen per anar marcant el discurs. Les anomenem *falques discursives de reforç* i incloem en aquest grup les que tenen una funció de pautar el discurs més marcada. Els casos en què detectem un component expressiu més accentuat els incloem en les interjeccions expressives de reforç. En serien exemples les interjeccions *eh?* o *no?* quan no s'utilitzen amb la voluntat de demanar confirmació a l'emissor sinó com una crossa.

- Carla: Tot just quan has parlat de la discoteca Bikini, llavors he començat a... A més, jo tinc altres objectius, *no?* Altres compromisos. I tu només ets un cambrer, mmm? Va, no posis aquesta cara, eh? (JL1_53)
- Patrick: Look, Steve, I'm only thinking of you, *you know, I mean*. I'm on the tape too. (ECP33)

Finalment, hi ha un darrer grup en què la interjecció serveix per *introduir una precisió*. Així, després d'una afirmació inicial per part de l'emissor o del receptor, hi ha una segona part introduïda per la interjecció en què es matisa el que s'acaba de dir. Es podria considerar que es tracta d'un subgrup de les que inicien una explicació, però vista l'abundància de torns que corresponen a precisions, hem creat un subgrup diferenciat. De fet, en molts casos aquestes peces s'acosten als connectors de reformulació, com ara el *vaja* del segon exemple.

- Mario: Sóc el cambrer. *Bueno*, el bar és meu. (JL1_39)
- Lopes: La trobo un pèl violenta. *Vaja*, està com una cabra... (PB2_32)
- Patrick: I am as it happens capable of telling the difference between *Walkabout* and home made porn. Particularly if it is porn in which I am playing the lead.
- Susan: *Well*, the female lead. Sorry. (ECP44)

Dels valors proposats per a les interjeccions metalingüístiques en el model teòric de partida n'hem trobat exemples de tots. Les diferències de la nostra anàlisi és que no considerem que les interjeccions de *backchanneling* hagin de manifestar sempre acord, sinó que simplement manifesten comprensió respecte del que acaba de dir l'emissor. A més a més, hem introduït dos valors nous: la falca discursiva de reforç i la introducció d'una precisió. Es pot argüir que aquest darrer valor no és res més que una derivació de les interjeccions que inicien un torn de parla o d'una explicació, però de la mateixa manera que abans diferenciàvem les que inciten a una acció i les que demanen silenci —quan és evident que la segona es podria englobar en la primera—, les dades quantitatives ens empenyen a proposar aquest nou valor. Finalment, no hem diferenciat les interjeccions que marquen una pausa de les que marquen un dubte, ja que aquests dos valors en el nostre corpus solen anar associats: generalment es fa una pausa quan es vacilla, quan es busquen les paraules següents.

Pel que fa a la distribució de pròpies i impròpies, les impròpies són en termes absoluts molt més freqüents, tot i que, com comentarem en l'anàlisi comparativa, hi ha diferències entre subcorpus. En el que coincideixen és en l'abundància d'un tipus d'interjecció impròpia: les procedents de verbs de percepció. És el cas de *mira*, *escolta*, *a veure*, *aviam* en català, i també *look* en anglès. També són freqüents les interjeccions impròpies procedents de l'adverbi *bé* o *bueno*, amb diferències segons el corpus. En anglès, per la seva banda, hi ha un gran nombre d'ocurrències de *well*, que ha seguit un procés semblant al de l'equivalent català.

Quant a les pròpies, són freqüents en català *ah* com a expressió de comprensió (vint-i-sis ocurrències), *eh* com a falca discursiva de reforç (seixanta-quatre ocurrències en el subcorpus original) i *aaa* com a expressió de dubte (tretze en el subcorpus original i set en el doblat). En anglès, en canvi, la més freqüent és *oh* com a expressió de comprensió (dotze ocurrències), seguida de *um* (sis ocurrències).

6.5. LES INTERJECCIONS REPRESENTATIVES

Les interjeccions representatives o onomatopeïques són les que reproduïxen un so o un moviment i n'hem trobat poques ocurrències, segurament per les característiques del corpus. Si s'hagués tractat d'un corpus de còmics o fins i tot de dibuixos animats, segurament el nombre d'onomatopeïes hauria estat molt més elevat. Així, en el subcorpus català només hem trobat una ocurrència de *pam*, que reproduïx el soroll d'un cop, i una altra en què s'imita una rialla (*ha, ha i ha*). En el subcorpus doblat no n'hi ha cap i en l'anglès només hi ha una interjecció que representa una rialla (*ha, ha*). Així, doncs, com veurem en fer l'anàlisi comparativa amb percentatges, aquestes interjeccions tenen una incidència mínima en el total del corpus.

6.6. INTERJECCIONS AMB MÚLTIPLES VALORS

En els darrers apartats hem estudiat les interjeccions que vehiculen un sol valor en el context analitzat, o si més no que tenen un valor molt més marcat que tots els altres. Ara bé, hem trobat un seguit de contextos en què, segons el nostre parer, s'activen clarament dos valors. De fet, amb un canvi entonatiu o gestual les interjeccions pròpies i bona part de les impròpies poden adquirir nous valors expressius. En la figura 68 presentem de manera esquemàtica totes les combinacions de valors documentades en l'anàlisi, tant si són del mateix grup com si no, juntament amb la unitat que vehicula aquell valor determinat i el nombre d'ocurrències en cada un dels subcorpus. Després d'aquest quadre tan atapeït en presentarem diversos exemples.

EXP	EXP	Unitat	O	D	A
Sorpreses	incredulitat	Què diu	1	0	0
	lament	Hòstia	1	0	0
	por	Ah sí?	1	0	0
		<i>Holy crap</i>	0	0	1
		Ostres	0	1	0
	adonar-se	<i>Oh</i>	0	0	1
	alegria	<i>Oooh</i>	0	0	1
	contrarietat	Recoi	0	1	0
	admiració	Collons	1	0	0
		Hòstia	1	0	0
Alegria	tranquil·litat	Ai	1	0	0

<i>EXP</i>	<i>EXP</i>	<i>Unitat</i>	<i>O</i>	<i>D</i>	<i>A</i>
Dolor	lament	Ai	1	0	0
Espant		Déu meu	1	0	0
Indignat		Ai	2	0	0
Indignat	reforçar	Home	1	0	0
<i>EXP</i>	<i>CON</i>				
Lament	aturar una acció	Va	2	0	0
Indignat		<i>Excuse me</i>	0	0	1
Sorpresa	cridar l'atenció	Eh	1	0	0
Incredulitat	incitar una acció	Va	0	1	0
Menyspreu	incitar un moviment	Apa	1	0	0
<i>EXP</i>	<i>FÀT</i>				
Contrarietat	negació	Sí, dona!	1	0	0
	desacord	Per favor!	1	0	0
Plaer	assentiment	Mhm	0	1	0
Indignat	assentiment atenuat	Bueno	1	0	0
Sorpresa	petició de confirmació	Ah sí	3	0	0
		Oi	1	0	0
	salutació	Eh	1	0	0
		Ei	2	0	0
	assentiment	Ah	1	0	0
	desacord	Com	1	0	0
		Què dius	2	0	0
Reforç	negació	Home	2	0	0
Dubte	petició de confirmació	No	1	0	0
Alegria		Ah sí?	1	0	0
Incredulitat		De debò?	0	1	0
		<i>Really?</i>	0	0	3
		Ah sí?	0	3	0
Mensypreu		Ah sí?	1	0	0
<i>EXP</i>	<i>ML</i>				
Alegria	expressió de comprensió	Ah	1	0	0
Decepció		Ah	1	0	0
Lament		Ah	1	0	0
		Ai	1	0	0
Sorpresa		Ah	8	0	0
	inici de torn	Mira	1	0	0

EXP	ML	Unitat	O	D	A
Prevenir	comprensió	Mmm	1	0	0
Resignació	precisió	Mira	1	0	0
Oblit	interrupció de torn	Ah	1	0	0
Indiferència		Bueno	1	0	0
Lament	inici de torn	Oh	1	0	0
EXP	RP				
Incredulitat	rialla	Ha	2	0	0
CON	CON				
Cridar l'atenció	aturar una acció	Xep	1	0	0
		Okay	0	0	1
	incitar a una acció	Ts ts	1	0	0
		Eh	1	0	0
	amençar	Eh	1	0	0
	demanar silenci	Xep	1	0	0
		Eh	2	0	0
		Hey, hey	0	0	1
Aturar una acció	fer un prec	Va	1	0	0
Incitar a una acció		Vinga	0	1	0
		Please	0	0	2
		Sisplau	0	1	0
		Come on	0	0	2
		Va	1	4	0
CON	FÀT				
Incitar	comiat	Apa	1	0	0
Interpel·lar	demanar perdó	Perdó	0	1	0
		Excuse me	0	0	1
CON	ML				
Cridar l'atenció	inici de torn	Escolta/eu	14	1	0
		A veure	1	0	0
		Ei	6	0	0
		So	0	0	1
	inici de tema	Escolta	1	0	0
	interrupció	Ei	1	0	0
	reforçar	Escolta'm	1	0	0

<i>FÀT</i>	<i>FÀT</i>	<i>Unitat</i>	<i>O</i>	<i>D</i>	<i>A</i>
Acord	felicitar	Ara t'escolto	0	1	0
Desacord	+ perdó	Perdona	1	0	0
<i>FÀT</i>	<i>ML</i>				
Acord	+ inici de torn de parla o d'explicació	Bé	1	0	0
		Vale, vale	1	0	0
Perdó		Sorry	0	0	1
		Perdona/i	4	1	0
<i>FÀT</i>	<i>RP</i>				
Salutació	+ gall dindi	<i>Gobble</i>	0	0	1
<i>ML</i>	<i>ML</i>				
Comprensió	+ introduir precisió	<i>Okay</i>	0	0	1
		Molt bé	0	1	0
Dubte	+ inici de torn	Daixò	1	0	0
<i>ML</i>	<i>RP</i>				
Comprensió	rialla	<i>Oh, oh, oh</i>	0	0	1

FIGURA 68. Combinacions de valors.

Com veiem en la figura anterior, hi ha un bon nombre d'interjeccions que vehiculen més d'un valor, que pot ser del mateix tipus o no.

— *Interjeccions amb un doble valor del mateix tipus*

Pel que fa a les que tenen un doble valor dins el mateix grup, en trobem d'expressives, conatives, fàtiques i metalingüístiques, però no pas de representatives. Així, trobem interjeccions amb una doble càrrega expressiva en determinats contextos, com ara la interjecció de l'exemple següent, en què veiem un valor de sorpresa (en David se sorprèn que un estudiant hagi de treballar per pagar-se la carrera) i també un valor de lament (se'n plany).

- David: Què hi fas aquí, tio?
- Pol: Currant. Faig de cambrer, ja t'ho vaig dir.
- David: Tu curres? I per què?
- Pol: Ah, per pagar-me els estudis.
- David: *Hòstia!* Que forta és la vida, no? (PB3_39)

En aquest altre exemple, del subcorpus doblat, en Butch exclama *ostres* en català —i *holy crap* en anglès— quan s'adona sorprès que s'acosta un tornado.

Creiem, a més a més, que per l'entonació i l'expressió de la cara amb què acompanya aquesta interjecció, es pot dir que també vehicula por.

- Joan: Vols dir que han dit que hi hauria un tornado? El cel està ben clar.
- Butch: Ja ho diuen, que, com més estrelles hi ha, més fort bufa. *Ostres!* Si ja el tenim al damunt! Tothom a dins! (CNO53)

De les interjeccions amb un doble matís conatiu destaquen les que serveixen per cridar l'atenció i al mateix temps incitar a fer o a aturar una acció. En l'exemple de mostra la Carbonell veu que en Lopes li remena les armes i amb una interjecció li crida l'atenció i al mateix temps l'empeny a deixar de fer aquella acció.

- Carbonell: I ara he perdut el gallet i la *bocacha apagallamas... Xep!* (PB2_12)

També són força freqüents els casos en què s'incita a fer una determinada cosa però amb un valor sobreposat de prec. És a dir, tot i que potser no es diu explícitament *sisplau* o *per favor*, el to amb què es profereix la interjecció dóna a entendre que hom sol·licita una cosa, però educadament, no pas com una imposició. L'exemple següent, del subcorpus anglès amb la versió doblada al català, n'és una bona prova.

- Butch: *C'mon*, I want us all to spend the holiday together. (ENO2) / *Va*, per què no sopem tots junts, aquest any? (CNO2)

De fàtiques amb un doble valor fàtic només n'hem pogut documentar una, en què s'activa un valor de perdó i un cert matís de desacord respecte del que ha dit l'emissor.

- Pol: Vols dir que si, que si només t'agafen a tu pel paper, tu hi renunciaries?
- David: Home, evidentment, Pol. I, i tu també. No cal ni dir-ho, tio.
- Pol: *Perdona*, jo no sé què faria. A veure, una ocasió com aquesta no es presenta cada dia. (PB2_16)

Continuant amb els dobles valors d'un mateix grup, en trobem també alguns casos de metalingüístiques, com ara aquest exemple del subcorpus anglès amb la versió doblada en què s'expressa comprensió respecte del que acaba de dir l'interlocutor i alhora s'introdueix una precisió.

- Patrick: It's actually because I saw her breast feeding.
- Steve: *Okay*, maybe a touch of shallowness there. / *Molt bé*, una mica malparit sí que ho ets. (CCP33)

— *Interjeccions amb un doble valor de diferent tipus*

A banda de l'activació d'un doble valor dins un mateix grup, encara és més freqüent l'activació d'un doble valor corresponent a grups d'interjeccions diferents. Així, hi ha interjeccions que al mateix temps que expressen l'estat d'ànim de l'emissor, inciten el receptor a fer alguna cosa, en una combinació de valors expressius i conatius. Per exemple, es pot aturar una acció alhora que l'emissor mostra indignació o lament o es pot incitar a marxar algú al mateix temps que es mostra menyspreu envers aquesta persona. Com sempre, l'entonació influeix molt en l'activació del doble valor, especialment l'expressiu. Així, *va* sol tenir el valor bàsic d'incitar a fer alguna cosa, però l'entonació hi pot afegir el matis expressiu, com en aquest exemple en què la Carbonell banya en David i aquest es plany del que li fa i l'incita a parar.

- David: *Vaaa!* No em faci això, Carbonell! *Vaaa!* (PB2_03)

O aquest exemple del subcorpus anglès en què la Susan expressa indignació alhora que demana que les amigues aturin una acció —que deixin de parlar de culs. Tot i que no ho hem previst per no allargar l'anàlisi, encara s'hi hauria pogut introduir un altre matis de perdó, tot completant d'aquesta manera un triple valor expressiu, conatiu i fàtic.

- Sally: I could never have sex with another woman. What if she had a smaller bottom?
- Susan: *Excuse me.* I have a crisis here way above bottoms on a crisis scale. (ECP36)

Un altre grup el formen les interjeccions expressives que serveixen al mateix temps per gestionar la comunicació entre l'emissor i el receptor: per exemple, es pot manifestar acord o desacord, assentiment o negació i al mateix temps deixar entreveure l'estat d'ànim propi mitjançant l'afegit d'un valor expressiu. Això és el que passa en aquest exemple en què l'emissor assenteix quan l'interlocutor li pregunta si un entrepà és bo i al mateix temps expressa plaer.

- Charlie: Dóna'm una mica d'entrepà.
- Butch: D'aquest?
- Charlie: Sí.
- Butch: És bo?
- Charlie: *M-hm.*
- Butch: No era nostre. (CNO30)

O en aquest exemple, del subcorpus doblat, en què la Jane demana confirmació del que li acaba de dir la Sally sobre les parts íntimes d'en Patrick. Per la manera com diu la interjecció es percep que no s'ho acaba de creure i hi ha un matís d'incredulitat.

- Sally: Oh, Jane, Steve's nice but Patrick's enormous.
- Jane: *Really?*
- Sally: It's like scientists crossed a donkey with a pole vaulter. According to Susan. (ECP28)

Els valors expressius també es poden sobreposar als metalingüístics en múltiples combinacions reflectides al quadre i altres que no figuren al corpus. Com a exemple, presentem quatre variacions sobre un mateix valor metalingüístic (l'expressió de comprensió) en què, segons l'entonació, s'actualitzen valors expressius addicionals: alegria en el primer cas, decepció en el segon, lament en el tercer i sorpresa en el quart.

- David: Emma, Emma, Emma. Vinc de fer el càsting amb el Mario Gas.
- Emma: *Ah!* (PB3_19)
- Pol: No saps pas quin pes em treus de sobre, no sabia com dir-t'ho.
- David: Dir-me el què?
- Pol: Que el Mario Gas m'ha donat el paper.
- David: *Ah!* (PB3_23)
- David: Al Pol? Al Pol no ho crec. Només, només quedava una plaça. I segur que és per mi...
- Emma: *Ah!* Doncs hi hauràs de renunciar. (PB3_19)
- Mariona: Jo pensava anar a la platja. Fa molt temps que no faig surf.
- Sílvia: *Ah!* Fas surf? (JL1_33)

Finalment, trobem dues ocurrències d'interjeccions expressives que són alhora onomatopeïques, és a dir, que reproduïxen un so. En l'exemple, la interjecció *ha* imita el so d'una rialla, però manifesta incredulitat respecte del que acaba de dir l'emissor: en altres paraules, la Carla no es creu el que diu l'Ester i exclama *ha*.

- Ester: Ella no sabia res, no ho ha fet volent...
- Carla: *Ha!* Això s'hauria de veure. (JL1_34)

Com veiem, trobem combinacions de tots els valors possibles amb un valor expressiu, segurament perquè aquest és el prototípic de les interjeccions i es pot afegir fàcilment a qualsevol unitat amb modificacions de l'entonació. Tanmateix, hi ha altres combinacions possibles que comentarem en els paràgrafs que segueixen: conatives + fàtiques, conatives + metalingüístiques, fàtiques + metalingüístiques, fàtiques + representatives i metalingüístiques + representatives.

De conatives que alhora són fàtiques trobem la interjecció *apa*, que en un context determinat del subcorpus original expressa comiat i alhora incita a anar-se'n.

- Ester: És dur, però ho has d'afrontar. Ja no som més exs ni res. *Apa*, doncs. (JL1_41)

En la versió anglesa (*excuse me*), amb la corresponent traducció al català (*perdó*), en trobem un altre cas en què s'interpella el receptor, però al mateix temps es demana perdó per aquesta interpellació, per si ha estat massa brusca.

- Matt: *Perdó*, són els assessors jurídics?
- Advocats: Sí. Però ens reservem el dret de canviar la resposta. (WKC15)

El valor conatiu també es pot sobreposar a un matís metalingüístic. En tots els casos documentats hi ha un valor de cridar l'atenció i, al mateix temps, un matís metalingüístic variable (inici de torn de parla, interrupció, etc.). En presentem un exemple en què la interjecció serveix per començar un torn i per cridar l'atenció.

- David: *Escolta*, és que he estat pensant que si tu comences jo m'hi apunto també. (PB2_49)

En general aquestes interjeccions corresponen a interjeccions procedents del verb *escoltar* i es troben prioritàriament al subcorpus original català, més que no pas als altres, on només n'hem detectat una ocurrència.

De la mateixa manera que el valor metalingüístic es pot encavallar amb un valor conatiu, també hi ha casos en què s'hi encavalla un valor fàtic. Les ocurrències trobades corresponen a interjeccions d'inici de torn de parla amb un matís addicional d'acord o bé de perdó. En presentem un exemple de cada: en el primer cas, es tracta del subcorpus original i en el segon, del doblat.

- David: És veritat! *Vale, vale*, fem una cosa. Ens presentem al càsting. Però només acceptarem el paper si ens agafen a tots dos. *Vale?* (PB3_15)
- Steve: Perdre el control?
- Jeff: Vaig destrossar completament el televisor.

- Steve: *Perdona*, ens estàs dient que de petit t'excitaves, i a pesar del perill d'enrampar-te vas atacar sexualment el televisor... durant les oracions? (CCP21)

Finalment, trobem interjeccions representatives que adquireixen altres valors, concretament fàtics i metalingüístics, però únicament en la part anglesa del corpus. Així, hi ha una interjecció que representa el crit d'un gall dindi (*gobble gobble*), però que en aquest context es fa servir com a salutació ja que és el que diu un personatge de la sèrie *Normal, Ohio* quan entra a la casa on celebrarà el Dia d'Acció de Gràcies. Un altre cas és *oh, oh, oh*, que representa una rialla i alhora expressa comprensió a la mateixa sèrie.

- Joan: *Gobble, gobble*. We're here! (ENO23)
- Elizabeth: Didn't you hear, honey? Counterclockwise!
- Danny: *Oh, oh, oh*, everything smelled so good. I went into vapor lock or something. (ENO65)

6.7. ANÀLISI COMPARATIVA I CONCLUSIONS

Per comparar les dades presentem una taula amb les funcions i combinacions de funcions detectades. Tot i que hi introduïm el valor absolut, en la valoració tenim en compte el percentatge —calculat respecte del total d'interjeccions del subcorpus—, ja que els subcorpus són diferents i no es poden comparar en termes absoluts.³⁵

Valor 1	Valor 2	Total d'ocurrències		
		Original	Doblat	Anglès
<i>Expressives</i>	Ø	203 (23,02 %)	67 (22,63 %)	70 (19,34 %)
Expressives	Expressives	11 (1,25 %)	2 (0,67 %)	3 (0,83 %)
Expressives	Conatives	4 (0,45 %)	1 (0,34 %)	1 (0,28 %)
Expressives	Fàtiques	19 (2,16 %)	5 (1,69 %)	3 (0,82 %)
Expressives	Metalingüístiques	18 (2,04 %)	0	0
Expressives	Representatives	2 (0,23 %)	0	0
<i>Conatives</i>	Ø	75 (8,51 %)	47 (15,88 %)	44 (12,15 %)
Conatives	Conatives	9 (1,02 %)	6 (2,03 %)	6 (1,65 %)
Conatives	Fàtiques	1 (0,11 %)	1 (0,34 %)	1 (0,28 %)
Conatives	Metalingüístiques	24 (2,72 %)	1 (0,34 %)	1 (0,28 %)

35. Els casos marcats amb cursiva i amb un símbol de conjunt buit a la casella del segon valor corresponen a interjeccions que només activen un valor en el context analitzat.

Valor 1	Valor 2	Total d'ocurrències		
		Original	Doblat	Anglès
<i>Fàtiques</i>	Ø	277 (31,40 %)	101 (34,12 %)	83 (22,92 %)
Fàtiques	Fàtiques	1 (0,11 %)	1 (0,34 %)	0
Fàtiques	Metalingüístiques	6 (0,68 %)	1 (0,34 %)	1 (0,28 %)
Fàtiques	Representatives	0	0	1 (0,28 %)
<i>Metalingüístiques</i>	Ø	229 (25,96 %)	62 (20,94 %)	145 (40,05 %)
Metalingüístiques	Metalingüístiques	1 (0,11 %)	1 (0,34 %)	1 (0,28 %)
Metalingüístiques	Representatives	0	0	1 (0,28 %)
<i>Representatives</i>	Ø	2 (0,23 %)	0	1 (0,28 %)

FIGURA 69. Comparativa de valors.

Del quadre anterior podem concloure que, pel que fa a les interjeccions expressives, tots tres subcorpus presenten percentatges semblants, al voltant del vint per cent. No deixa de ser curiós que en corpus de proporcions diferents, com l'original i el doblat, l'expressivitat vehiculada mitjançant interjeccions tingui el mateix percentatge. Segurament això té a veure amb el fet que es tracta de productes que pertanyen a un mateix gènere —la comèdia de situació— on l'expressivitat és molt accentuada.

Les conatives són igual de freqüents en el subcorpus doblat i en l'anglès —lògic tenint en compte que es tracta d'una traducció de l'altre—, però en canvi són molt menys freqüents en el subcorpus català original. Segurament es deu a diferències argumentals de les sèries que fan que en un subcorpus hi hagi més incitació a fer determinades coses que no pas en l'altre. De tota manera, en aquesta diferència hi poden haver influït també divergències entre llengües: així, per exemple, en anglès se solen utilitzar més expressions de cortesia com ara *please* que serveixen per fer un prec que no pas en català. Així, mentre que al subcorpus original només hi ha un cas d'aquest tipus, en el doblat en trobem set, hereus dels onze *please* de l'original.

Ara bé, on la diferència entre català i anglès s'accentua més és en les interjeccions fàtiques i metalingüístiques: mentre que en català —tant original com doblat— les fàtiques tenen valors al voltant del trenta-dos per cent i les metalingüístiques, entre el vint i el vint-i-cinc per cent, en anglès aquesta tendència s'inverteix i les metalingüístiques són molt més freqüents, amb un quaranta per cent i, en canvi, les fàtiques corresponen a poc més del vint per cent del total d'interjeccions. Creiem que la primacia de les fàtiques en el subcorpus català està condicionada, en primer lloc, per les situacions comunicatives creades pels guionistes i, en segon

lloc, pel fet que el que en català s'expressa mitjançant les interjeccions fàtiques *oi?* o *eh?* —petició de confirmació— es transmet en anglès mitjançant preguntes confirmatòries formades amb un verb que no hem considerat interjeccions.

Quant al predomini de les metalingüístiques en el subcorpus anglès, rau en el fet que és molt més freqüent l'ús d'interjeccions d'inici de torn de parla com ara *well*, interjeccions que en català sovint s'obvien. Una dada significativa són les noranta-una ocurrències en què una interjecció introdueix un torn de parla en anglès, que es converteixen en trenta-vuit en la versió doblada. De fet, els percentatges de la versió doblada i la catalana original són més semblants, cosa que demostra la competència del traductor, que s'ha sabut allunyar dels recursos propis de la llengua de partida.

Pel que fa a la distribució de pròpies i impròpies en relació amb els valors, el resultat s'exemplifica en percentatges en el quadre següent.

		<i>Original</i>	<i>Doblat</i>	<i>Anglès</i>	<i>Total</i>
EXP	P	60 %	49,5 %	72 %	60 %
	I	40 %	51,5 %	28 %	40 %
CON	P	33 %	30 %	32 %	32 %
	I	67 %	70 %	68 %	68 %
FÀT	P	39 %	30 %	21 %	33 %
	I	61 %	70 %	79 %	67 %
ML	P	57 %	32 %	15 %	39 %
	I	43 %	68 %	85 %	61 %
RP	P	100 %	100 %	100 %	100 %
	I	0 %	0 %	0 %	0 %

FIGURA 70. Percentatges d'interjeccions segons tipus i valors.

Observem que les interjeccions expressives i les representatives són predominantment pròpies en tots els subcorpus, mentre que les conatives i les fàtiques són sobretot impròpies. En l'únic punt on divergeixen els subcorpus és en les interjeccions fàtiques i metalingüístiques, un cop més. Pel que fa a les primeres, en català el predomini de les impròpies és més accentuat, tot i que la tendència és la mateixa en tots els corpus. Per contra, en el cas de les metalingüístiques els percentatges s'inverteixen: a l'original hi trobem un 57 % d'interjeccions pròpies —sobretot per la profusió de la interjecció *eh?* com a falca—, percentatge que es redueix a un 32 % al subcorpus doblat i fins a un 15 % a l'anglès. Això es deu en bona part al gran nombre de falques discursives de reforç formades per *eh?* que trobem al subcorpus català original (seixanta-quatre ocurrències), valor que en anglès se sol vehicular amb interjeccions impròpies i que al subcorpus doblat gairebé no documentem, segurament per les restriccions de l'ajust.

De les anàlisis anteriors podem extreure un seguit de conclusions:

— Les interjeccions solen activar un valor central, però no és estrany que actualitzin més d'un valor, generalment un d'expressiu sobreposat a un de conatiu, fàtic o metalingüístic, però també dos de conatius. En aquests casos l'entonació i la gestualitat influeixen en aquesta doble activació.

— A tots tres subcorpus trobem representades amb xifres significatives totes les funcions excepte la representativa. Si haguéssim treballat amb un altre tipus de corpus, segurament n'hauríem documentat més. En català l'ordre de freqüència per funcions és el següent: fàtiques, metalingüístiques, expressives i conatives. En anglès, en canvi, l'ordre seria metalingüístiques, fàtiques, expressives i conatives. La diferència s'explica per la tendència més marcada de l'anglès a fer servir fórmules d'inici de torn de parla o d'explicació, que en català sovint desapareixen, mentre que en català hi ha tendència a afegir interjeccions al final de frase com a preguntes confirmatòries, opció que en anglès es vehicula mitjançant verbs.

— Les interjeccions pròpies són característiques del grup de les expressives i poden adquirir molts valors segons l'entonació i altres elements cotextuals i contextuals. Les poques representatives que hem documentat també són exclusivament pròpies. De fet, com hem vist en el capítol 4, aquestes darreres provenen d'altres categories, però tenen la capacitat d'evolucionar i es poden habilitar com a noms o substantius.

— Quant a les impròpies, són més freqüents en el grup de les conatives, fàtiques i metalingüístiques, tot i que també en trobem un percentatge rellevant d'expressives. Són unitats gramaticalitzades que provenen d'elements diferents segons la funció: les expressives solen recollir moltes imprecacions, les conatives solen provenir de verbs de moviments, les fàtiques presenten una gran varietat de formes amb diferents graus de gramaticalització que es fan servir com a fórmules ritualitzades i, finalment, les metalingüístiques provenen en bona mesura de verbs de percepció.

— Si bé hi pot haver interjeccions homògrafes en anglès i en català, els usos i les freqüències de les interjeccions no són iguals en les dues llengües, i això es detecta en determinades interjeccions com ara *oh* o *ah*.

— En molts casos les interjeccions van acompanyades d'una oració que completa la informació transmesa per la unitat. Així, quan s'incita el receptor a fer alguna cosa mitjançant una interjecció conativa, generalment hi ha un verb al darre-re en imperatiu, de la mateixa manera que quan hom expressa una determinada emoció a vegades aquesta es concreta en una oració posterior.

— Per acabar, la majoria d'interjeccions poden actualitzar valors diversos segons la situació contextual. Així, trobem la interjecció *ah* fent funcions diferents i mostrant un ampli ventall de valors. Això fa que puguem afirmar que moltes interjeccions són polisèmiques. En el capítol següent ens endinsem en aquesta qüestió amb més detall.

7. Aspectes semanticopragmàtics (II): relacions semàntiques i variació funcional

En el capítol anterior hem analitzat les unitats partint del concepte de funció comunicativa i les hem classificat en diversos grups. Hem vist que certes unitats activen un sol valor, mentre que d'altres n'actualitzen més d'un i es poden considerar polisèmiques en certs contextos. També ens hem adonat que, d'una banda, algunes unitats les retrobem en diferents funcions comunicatives i que, de l'altra, hi ha grups d'interjeccions que comparteixen una mateixa funció. Tot això ens ha fet plantejar si podem parlar d'unitats polisèmiques i d'unitats sinònimes. És per això que en aquest capítol abordem el tema de les relacions semàntiques tot centrant-nos en la polisèmia i en la sinonímia i introduint-hi conceptes relacionats amb la variació.

Abans d'avançar cal fer una precisió: si en l'apartat 6.6 ens centràvem en interjeccions que vehiculen més d'un valor en un mateix context (interjeccions amb un doble valor), ara ens fixem en interjeccions que poden tenir més d'un valor però que no necessàriament s'actualitzen alhora, és a dir, en interjeccions que poden transmetre valors diferents en contextos diferents. La perspectiva és una altra: abans hem partit del concepte de funció comunicativa per classificar les unitats en diferents grups i ara partim de les unitats per veure si són monosèmiques o polisèmiques i, basant-nos en això, establir tipologies.

7.1. LA POLISÈMIA EN LES INTERJECCIONS

Les interjeccions no manifesten un significat lèxic, sinó que tenen un significat pragmàtic que vehicula funcions comunicatives. Si volguéssim fer servir la classificació clàssica de Leech (1974, p. 16), diríem que transmeten un significat prototípicament —però no únicament— afectiu. A més, el cotext i el context generalment influeixen de manera decisiva en l'actualització de valors. A banda de

la proposta que ens serveix de base teòrica, altres autors ja han fet notar la dificultat de destriar el significat de les interjeccions, ja que el seu significat no és fix (Torres Sánchez, 2002, p. 34) sinó vague (Drescher, 1997, p. 367) i cal contextos explícits per interpretar-les (Teso Martín, 1990, p. 367).

Com explica Mosegaard Hansen (1998, p. 85-90) respecte de les partícules discursives, hi ha diferents aproximacions al tractament del significat: una aproximació maximalista, una aproximació minimalista i una via intermèdia basada en la polisèmia. L'enfocament maximalista afirma que la variació es deu als trets semàntics de les unitats i especifica un nombre elevat de sentits diferents directament al lexicó. Una aproximació minimalista, en canvi, procura buscar un significat central,³⁶ generalment molt abstracte i esquemàtic, a partir del qual deriven els altres significats i qualsevol modificació s'explica en termes d'interacció amb el context. Aquesta opció és la que adopta Bach (2001) per explicar els connectors de reformulació parafràstica i implementar-los en un prototip d'aplicació lexicogràfica, partint de la teoria de la construcció dinàmica del sentit (Fuchs, 1994, 1997; Victorri, 1996; Fuchs i Victorri, 1992, 1994; Victorri i Fuchs, 1996).

Per poder explicar la polisèmia d'aquest tipus d'unitats, en la teoria de la construcció dinàmica del sentit es defensa la necessitat de deixar enrere una concepció estàtica i rígida del llenguatge i es postula una noció dinàmica, però regular, dels fenòmens semàntics i, per extensió, lingüístics. [...] El model de *construcció dinàmica del sentit* parteix de la base que cada peça lèxica té un nucli de sentit únic (*noyau de sens unique*) i considera que hi ha unes altres significacions que s'afegeixen dinàmicament en interacció amb el context, no compartides necessàriament per totes les ocurrences d'aquell mot. (Bach, 2001, p. 282-283)

Ara bé, també es planteja una tercera via de tractament del significat basada en la polisèmia, un concepte introduït per Bréal el 1897 per designar la multiplicitat de significacions d'un mot i abordada posteriorment en diverses monografies com Pottier (1991) o Muñoz Núñez (1999), més relacionada amb postulats cognitivistes.

Analysis who take this stance assume that particles may indeed have different senses which are not merely a matter of pragmatics, but that rather than being homonymous and discrete, these various senses are related, either in a chain-like fashion through family resemblances, or as extensions from a prototype. This obviates the minimalist need to find a single basic meaning which is common to all possible uses of a particle, but at the same time allows for a certain indeterminacy

36. Sobre la definició de *core meanings* en marcadors, vegeu Schourup (1999, p. 249-257). Fox Tree i Schrock (2002) parlen de «basic meaning» i recullen més denominacions: «generic meaning» de Heritage, «core meaning» de Jucker, «abstract meaning» d'Östman i «underlying meaning» d'ells mateixos.

of meaning which is not possible on a maximalist account, insofar as the senses instantiated in particular contexts may overlap. (Mosegaard Hansen, 1998, p. 87)

Aquest és el model que adopta Aijmer (2002) per a les partícules discursives.

Summing up, discourse particles are polysemous items whose meanings can be related to each other in a motivated way, for example, as extensions from a prototype. This is compatible with the diachronic model of grammaticalisation («pragmaticalisation») in which pragmatic functions are derived from a propositional meaning via certain paths and on the basis of pragmatic principles. This development may be supported by the core meaning of the particle. The basic meaning of *now* is temporal; *just* is restrictive or exclusive in addition to its intensifying meaning as a discourse particle and *well* conveys acceptance, a meaning which is related to the manner adverb. (Aijmer, 2002, p. 23-23)

Aquestes darreres propostes tenen una base clarament cognitivista, i és que la polisèmia és un tema recurrent en la lingüística cognitiva des del treball de Brugman (1981). Dins la semàntica de prototips, es considera que les unitats tenen significats primaris o prototípics —membres centrals de la categoria— dels quals deriven els significats no primaris. Recuperem, doncs, la noció de prototipicitat que aplicàvem a la diferenciació de categories gramaticals. A més, a diferència de la semàntica componencial, no es considera que hi hagi un conjunt de condicions necessàries i suficients per definir una unitat sinó que tot és qüestió de grau de prototipicitat. Els significats s'encadenen, però no cal que tots comparteixin trets comuns, i això ho motiven fonamentalment tres principis: la metonímia, la metàfora i la semblança literal (Lakoff, 1987, cap. 6).

Cuenca i Hilferty (1999) dediquen tot el capítol cinquè del seu manual a la qüestió de la polisèmia i de les categories radials i afirmen que «la gran mayoría de las palabras, sobre todo las de cierto uso, son polisémicas». Els autors distingeixen la polisèmia de l'homonímia perquè en aquest darrer cas la relació entre els significats de les unitats és nul·la. «En la homonimia sólo se comparte la forma fonológica; en la polisemia se comparte, además, atributos de significación» (Cuenca i Hilferty, 1999, p. 129). I hi afegixen que la majoria d'homonímies es poden atribuir a polisèmies que han perdut la motivació originària.

Aquest model cognitivista serà el que adoptarem nosaltres: mirarem de comprovar si hi ha valors més prototípics i quines cadenes de significats es creen en les interjeccions. Ara bé, com establim el significat tractant-se d'unitats no conceptuals? Un mètode podria basar-se a considerar la relació amb altres unitats. Cruce (1986, p. 15), per exemple, proposa deduir els trets semàntics dels mots modificant el context. Ara bé, com Fischer (2000, p. 197) fa veure, el problema és que

això només es limita al cotext i obvia trets extralingüístics bàsics. A més, aquest mètode funciona per a parts d'enunciats i no per a enunciats en si i, a més, si bé les relacions semàntiques entre noms són més o menys clares, en el cas de les interjeccions no totes són possibles.

All that can be done on the bases of such data is distinguishing the different discourse particles on an intuitive basis which may involve their central as well as their connotative meanings. (Fischer, 2000, p. 199)

The meaning of a particular discourse particle is extremely hard to determine and the core meaning or general meaning of the discourse particles may be a fairly abstract notion. (Aijmer, 2002, p. 23)

Per tant, com ja hem dit, l'anàlisi es basarà en una interpretació dels valors que vol transmetre l'emissor, amb els quals ens podem identificar fàcilment —sobretot en el cas del corpus original— perquè hi compartim molts elements. Ara bé, cal ser conscients que en realitat, com a analitzadors de les dades, no deixem de ser uns receptors especials en un determinat context del qual no ens podem aïllar i que, a partir de múltiples elements definits en capítols previs, mirem de fixar significats mitjançant parafrasis. Cal tenir en compte que no es tracta d'una obra centrada en un grup reduït d'interjeccions sobre les quals es vol donar informació aprofundida, sinó que es tracta d'un estudi en què analitzem un grup nombrós d'interjeccions de tipus diferents però ens quedem de manera volguda a un nivell més superficial.

Tot seguit ens fixem en les unitats homònimes, monosèmiques i polisèmiques que formen el corpus. Hi ha un seguit d'unitats que només presenten una ocurrència en el corpus i que, per tant, no comentem, ja que amb una sola ocurrència no es poden extreure conclusions.³⁷

37. No analitzem *aix* (lament), *bu* (reforç), *ep* (cridar l'atenció), *fuà* (admiració), *hum* (expressar dubte), *pam* (soroll d'un cop), *pst* (cridar l'atenció) i *uà* (plaer). D'impròpies no comentarem *a reveure* (comiat), *això mateix* (assentiment), *alerta* (alertar d'un perill), *alto* (aturar una acció), *amunt* (incitar a un moviment), *ara t'escolto* (acord i felicitació), *bona tarda* (salutació), *bravo* (felicitació), *cert* (acord), *com* (sorpresa i desacord), *compte* (alertar d'un perill), *recoi* (sorpresa i contrarietat), *recony* (indignació), *creu-me* (petició d'acord), *dispenseu-me* (perdó), *felicitats* (felicitació), i *ara* (negació), *no fotis* (incredulitat), *no fumis* (incredulitat), *on s'és vist* (indignació), *on vas a parar* (assentiment), *per favor* (contrarietat i desacord), *perdó* (interpel·lar), *rai* (indiferència), *segur* (petició de confirmació), *senyor!* (desgrat), *silenci* (demandar silenci) i *tant se val* (indiferència). En anglès obviarem *eh* (dubte), *gobble gobble* (crit del gall dindi / salutar), *ow* (dolor), *shh* (demandar silenci) i *shucks* (expressió de modestia), i també *bloody hell* (indignació), *bull* (desacord), *crap* (indignació), *my god* (indignació), *gee* (sorpresa), *go with God* (incitar a una acció), *good* (acord), *goodbye* (comiat), *holy crap* (sorpresa i por), *man* (reforçar), *of course* (reforçar), *see you* (comiat), *true* (assentiment), *you're kidding me?* (incredulitat).

7.1.1. Interjeccions homònimes

De totes les unitats del corpus, considerem que hi ha dues interjeccions que es poden considerar homònimes: *au* i *oi*. La interjecció *au* manifesta dos valors prototípics i diferents: d'una banda, un valor expressiu de dolor (CNO12) i, de l'altra, un valor conatiu d'incitar a una acció (CNO18).

- Robbie: *Au!* M'he fet un tall al dit. (CNO12)
- Charlie: *Au*, treu-te el davantal, renta't la cara i anem tirant. (CNO18)

Altres valors secundaris que també hem detectat al corpus inclouen l'expressió de la incredulitat o el valor fàtic de desacord combinat amb la interjecció *va* en la forma *au, va*.

Entre aquestes dues unitats prototípiques no hi sabem veure cap nexa d'unió semàntic i creiem que, d'una banda, hi ha la interjecció conativa *au*, que també pot desenvolupar valors fàtics de desacord —«no estic d'acord amb tu i t'engego»— i, de l'altra, hi hauria la interjecció expressiva de dolor *au* sinònima de la interjecció *ai*.

Oi, per la seva banda, té un significat prototípic al nostre corpus: petició de confirmació, amb entonació interrogativa (CCP30), però també hi ha un cas en què es detecta un valor de sorpresa, amb entonació exclamativa (JL1_17).

- Jeff: Et vas tirar la cambrera d'aquí, *oi?* (CCP30)
- Diana: *Oi!* Sembla que tingui un borrisol! (JL1_17)

Sospitem que es tracta de dues interjeccions homònimes: d'una banda, hi hauria *oi*, interjecció tan gramaticalitzada que la considerem pròpia ja que hem perdut el referent original —segons l'Alcover Moll, l'*hoc* llatí, tot i que Coromines en discrepa—, i, de l'altra, la interjecció de sorpresa *oi*, pròpia i provinent d'un crit de manera semblant a *ui* o *ai*. De fet, a l'Alcover Moll es confirma aquesta tendència, ja que hi ha dues entrades.

A Cuenca i Castellà (1995) i a Cuenca (1997) s'estudia el primer grup, en uns articles dedicats a les preguntes confirmatòries (*question tags*), entre les quals hi ha les que es manifesten mitjançant la interjecció *oi* o *eh*. Entre altres consideracions, observen que es tracta de construccions gramaticals interactives que acaben amb un «marcador pragmàtic (element que posa en relació dues parts diferenciades del discurs), el qual, concretament, actua com a manifestació explícita de modalització, és a dir, de l'actitud de l'emissor respecte a l'enunciat (evidenciador de modalitat)» (Cuenca i Castellà, 1995, p. 69). Afirmen que són preguntes orientades cap al sí o cap al no que pretenen «establir la validesa d'una proposició, el seu valor de veritat, tot demanant al receptor que refermi la validesa d'aquesta cre-

ença» (Cuenca i Castellà, 1995, p. 76). En resum, són expressions que manifesten modalitat oracional i que tenen un fort component pragmàtic que qüestiona el valor de veritat de la proposició.

Finalment, hi ha un cas especial: la interjecció *uh* expressa sorpresa quan té una entonació exclamativa i, quan no la té, serveix d'interjecció metalingüística que expressa dubte. Aquest és el valor que recull Schourup (1982, p. 151), que, basant-se en James, considera que aquesta unitat indica que el parlant vacilla mentre busca les paraules adients, mira de recordar alguna cosa o no vol dir alguna cosa. Els exemples següents mostren una ocurrència de cada. En aquest cas, considerem que es tracta de dues interjeccions diferents que coincideixen gràficament, però no fonèticament.

- Abby: I want to hear it, Matt. What's your idea? Tell me, tell me.
- Matt: Well, I came up with it in the shower this morning.
- Abby: *Uh*. Please. Tell me, tell me. (WKE3)

- Sally: You mean you didn't notice?
- Jane: *Uh*, er, I didn't get that far. (ECP29)

7.1.2. Interjeccions monosèmiques

A continuació presentem les unitats que mostren un sol significat al corpus com a interjeccions. Cal fer dues precisions prèvies a la descripció: *a*) en el cas de les interjeccions impròpies gramaticalitzades, provenen d'altres categories i, des d'un punt de vista ampli que les tingui en compte totes, no es poden considerar monosèmiques; *b*) hi ha interjeccions que en el corpus només presenten un valor, però a les quals intuïtivament hem sabut adjudicar més valors (per exemple, *wow*): en aquests casos les hem passat directament al grup de polisèmiques.³⁸

— Interjeccions metalingüístiques de dubte

Les interjeccions *aa* en català i *er* i *um* en anglès són monosèmiques al corpus i, intuïtivament, no hi veiem cap més valor. La interjecció *aaa*, que trobem transcrita de diverses maneres, manifesta dubte o vacil·lació, és a dir, posa en relleu que l'emissor busca les paraules adients en un determinat context i omple la pausa amb aquest so. De fet, la transcripció *aaa* no l'hem trobada al corpus, però l'hem agafada com a proposta unificada bàsica seguint el llibre d'orientacions de doblatge de Televisió de Catalunya.

38. És el cas de *ahà*, *wow*, *aviam*, *ah no?*, *vols?*, *ja*, *m'entens?*, *sent/s?*, *tu creus?*, *sí!*, *sí*, *senyor!*, *visca!*, *vols dir?*, *hell*, *good God*, *look*, *now*, *yes*, *I mean* i tant és.

D'acord amb Fischer (2000, p. 158), que estudia marcadors de vacil·lació com *äh* o *ähm* en alemany, considerem que aquestes unitats tenen relació amb la planificació del discurs i amb el guany de temps. L'emissor les fa servir per trobar les paraules adients i tenen un paper clau en l'estructuració de la conversa. El receptor sap que l'emissor està rumiant i, per tant, s'adona que encara no li ha passat el relleu del torn de parla. En l'exemple, en Patrick no sap exactament què pot percebre la Jane i amb aquesta vocalització fa evident que ha entès la pregunta, però que rumia la resposta.

- Susan: Que puc passar?
- Patrick: Sí, dona. Que passa re?
- Susan: A... Sí. A... Ahir al vespre parlant amb les noies va sortir la qüestió del teu armari de vídeos. (CCP41)

De vegades aquesta interjecció també pot servir per demostrar que es desconeix alguna cosa, com en el cas següent en què en Mario no sap com es diu la Mariona.

- Mario: Sí, sí, jo penso el mateix. Sí. *Aaa...*
- Mariona: Mariona. Que abans no...
- Mario: Mario. Sóc el cambrer. (JL1_39)

Entre el subcorpus original i el doblat hem detectat diferències: al doblat les interjeccions que expressen dubte o vacil·lació s'escriuen, ja que els actors reproduïen gairebé fil per randa el que hi ha escrit perquè el text càpiga en boca. En canvi, en l'original no hi ha interjeccions de dubte escrites al guió, sinó que són improvisacions dels actors.

Finalment, voldríem destacar un cas excepcional en què *a* no significa dubte sinó que és una interjecció tònica que expressa que l'emissor s'ha adonat d'alguna cosa. Generalment aquest valor es vehicula mitjançant la interjecció *ah*, que es pronuncia tònica. Creiem que l'error prové del fet que a l'original hi ha transcrita la interjecció anglesa de dubte *er* i per això en el guió escrit s'ha transcrit *a* i no pas *ah*. Ara bé, la interpretació correspon a una *a* tònica.

- Patrick: És clar que m'encantaria, però la tinc en roba interior i ja saps que les dones s'ofenen molt si intentes plantar-les en aquest punt.
- Jane: No et disculpis, Patrick. No competeixo amb altres dones.
- Patrick: Genial, gràcies.
- Jane: A... Roba interior? Què és això? (CCP30)

Els equivalents anglesos (*er*, *um*) presenten els mateixos trets respecte del significat i de la monosèmia.

- Susan: Hi. Can I come in?
- Patrick: *Er*, yeah, sure. (ECP41)
- Delaney: *Um*, have you seen my swim team photo? (WKE11)

— *Interjeccions conatives*

La interjecció *endavant*, que trobem una vegada desenvolupada amb la forma *endavant les atxes*, i la interjecció *som-hi* només presenten ocurrences al subcorpus doblat i en tots els casos inciten a una acció.

- Advocat 1: *Endavant*, seguí. (WKC17)
- Matt: Saps què? Que t'hi acompanyo. Em recordes a mi quan era jove. Però amb... Vull dir amb més anys i... i la veu més greu.
- Delaney: Va, *som-hi*! (WKC43)

El mateix passa amb les unitats *porta*, *prou* i *calma*, que tenen un significat molt restringit al corpus. Fixem-nos, però, que amb una perspectiva que tingui en compte altres unitats, són exemples clars d'interjeccions impròpies polisèmiques.

— *Interjeccions fàtiques rituals*

Les interjeccions *hola*, *adéu*, *bona nit*, *bon dia*, *Feliç Dia d'Acció de Gràcies*, *(moltes) gràcies*, *ho sento*, *em sap greu* en català i *hi*, *hello*, *Happy Thanksgiving* i *thanks* en anglès —peces fàtiques de diferent tipus— presenten un sol valor al corpus, estan fixades semànticament i tenen un paper destacat en la conversa.

La interjecció *hola* es fa servir per saludar en els quinze exemples del subcorpus original i en els vuit del doblat, de la mateixa manera que el *hello* o el *hi* anglès. En presentem diversos exemples: el primer correspon a una salutació cara a cara en la qual s'espera resposta de l'interlocutor i el segon, a una salutació gravada en un contestador i, per tant, adreçada per un emissor a una persona que físicament no es troba davant seu. El darrer, en anglès, és quan el cap entra a l'oficina al matí.

- Pol: *Hola*.
- Lopes: Bon dia.
- Pol: Ostres, Lopes, fas mala cara. (PB2_18)

- *Hola*, en aquests moments no hi som, deixeu el missatge després del senyal./ *Hola*, Lopes. Sóc el Pol. Et trucava perquè demà és l'estrena del Shakespeare. (PB3_50)
- Tim: *Hello*, all.
- Tots: (AD LIB) *Hello!* (WKE1)

Adéu expressa en totes les ocurrences del corpus un valor de comiat. De fet, es tracta d'una unitat amb un significat restringit que només es podria ampliar en usos connotats o amb una entonació molt especial. El mateix podríem dir de *bon dia* i *bona nit*, unitats que al corpus figuren també com a salutacions, igual que a la *Gramàtica del català contemporani*. De totes maneres, la intuïció ens diu que sovint aquestes darreres peces també es poden fer servir com a fórmules rituals de comiat. No seria estrany que algú s'acomiadés dient *passi-ho bé*, *bon dia* o fins i tot que algú se n'anés a dormir i simplement digués *bona nit*.

És evident que la fórmula *Feliç Dia d'Acció de Gràcies*, tan marcada culturalment, prové del subcorpus doblat (*Happy Thanksgiving*). L'hem inclosa perquè creiem que aquest tipus de peces estan fixades i es podrien considerar interjeccions, igual que *felicitats* o *per molts anys*.

- Pamela: *Feliç Dia d'Acció de Gràcies*, pare. (CNO24). / *Happy Thanksgiving*, Dad.

Les fórmules d'agraïment també tenen un únic significat.

- Joan: Que maca que estàs!
- Kimberly: *Gràcies*. Vaig a dir-li a en Robbie que ja sou aquí. (CNO25)
- Patrick: Come on, Susan, I've told Steve. Now I'm telling you. That tape stays in the cupboard.
- Susan: *Thanks*, Patrick. (PB3_35)

Pel que fa a *ho sento* i *em sap greu*, apareixen tant al subcorpus original com al doblat amb el valor de demanar perdó.

- Marc: Perdona, Lopes, *ho sento*. És que no trobava el full del trànsit. (PB3_07)
- Pamela: *Em sap greu*. Em molestes aquí, entesos? (CNO15)

— *Interjeccions fàtiques d'assentiment*

Aquestes interjeccions fàtiques d'assentiment equivalents a *sí* —*exacte, exactly, oi tant, absolutely, sure*— figuren al corpus únicament amb aquest valor, tot i que si agafem un punt de vista més ampli i tenim en compte les unitats de les quals provenen és evident que no serien monosèmiques. Així, *absolutely* tindria un valor com a adverbi i un valor com a interjecció. En presentem uns quants exemples.

- Jeff: La Susan practica el sexe compromès amb l'Steve.
- Steve: *Exacte*. (CCP34).
- Jeff: Susan has commitment sex with him.
- Steve: *Exactly*. (ECP34)

- Emma: Li preguntava al David que... si em puc quedar a dormir.
- David: *I tant*, Emma. *I tant*. Cap problema. (PB2_07)

- Patrick: Oh, sure, yeah, *absolutely*. Susan's a keeper. (ECP26)

En aquest grup trobem un cas típic en què el tenor funcional irònic fa variar el significat. Llegint l'exemple diríem que es tracta d'una interjecció que manifesta assentiment i interpretariem que l'Elizabeth considera que tot plegat ha estat bona idea, però escoltant la interpretació dels actors veiem que en realitat la frase és irònica i el significat és just el contrari. Per tant, el tenor modifica el missatge.

- Pamela: Oi que ha estat bona idea?
- Elizabeth: *I tant!* (CNO27)

— *Interjeccions fàtiques de negació*

Què va només apareix al subcorpus original —potser perquè es tracta d'un calc del castellà— i el valor és exclusivament de negació respecte del que ha dit l'interlocutor.

- Emma: No us sap greu?
- David: *Què va*, Emma, *què va*. (PB2_43)

7.1.3. *Interjeccions polisèmiques*

La majoria d'interjeccions són polisèmiques, però, en comptes de presentar una llista d'unitats amb valors, mirarem de trobar punts de contacte i establir tipologies. Per començar, es poden fer dues grans distincions partint de les dades.

D'una banda, hi ha les unitats que manifesten diversos valors polisèmics dins d'un mateix grup i, de l'altra, interjeccions que presenten funcions diverses en grups diferents. Recordem que ara no parlem de dobles activacions de valors en un mateix context (vegeu 6.6) sinó d'unitats que, tot i que potser només activen un valor en un context determinat i amb una entonació concreta, en un altre context i amb una altra entonació poden vehicular altres valors.

7.1.3.1. Polisèmia dins el mateix tipus d'interjeccions

a) Expressives

Hi ha interjeccions que presenten diversos valors, tots vinculats a la funció expressiva. N'hi ha que expressen valors de tota mena i n'hi ha que s'especialitzen en valors positius, negatius o neutres, si més no en el nostre corpus.

Valors positius i negatius

— Pròpies

Hi ha interjeccions pròpies que són molt permeables al contorn entonatiu i que adquireixen molts valors al corpus, però tots vinculats a l'expressivitat (*ai*, *uh* i *ui*). De la interjecció *ai*, només en trobem una ocurrència en el corpus doblat i equival a una manifestació de plaer que es podria parafrasejar per *que bé*.

- Jane: *Ai!* Em sento ridículament calenta. Juro que si no tingués la idea de fer-m'ho amb un home, vosaltres dues estaríeu en un bon compromís. (CCP36)

En el subcorpus català original trobem cinquanta-quatre ocurrències de la interjecció *ai* amb diversos valors que abasten des de la sorpresa, l'admiració o el plaer fins a estats d'ànims negatius com el lament, el dolor o l'espant, però que són sempre expressius. Tal com manifesten Fuentes i Alcaide (1996), es tracta d'una de les interjeccions que transmeten una varietat de valors més gran. Les ocurrències més freqüents són les de lament, entès com a queixa, plany, per alguna cosa que no complau l'emissor.

- Lopes: Que ha fet la mili, Carbonell?
- Carbonell: *Ai*, fill meu! Era la meva il·lusió, però no em van deixar. (PB2_12)

Uh és una interjecció vinculada a valors expressius, concretament de sorpresa (original) i alegria (doblat), com es comprova en els exemples:

- Ester: *Uh!* De què parreu? (JL1_36)
- Barry: Sembla mentida, però ho hem aconseguit. *Uh!* Tres hures per la setmana de quatre dies! (WKC29)

Cuenca (2002a) hi afegeix un valor de dolor, desgrat o por que no hem trobat al nostre corpus, cosa que amplia el ventall de valors.

Gairebé tots els valors de *ui* són expressius, però van des de les sensacions més positives com la sorpresa, el plaer o l'admiració fins a sensacions negatives com el desgrat, segons l'entonació i el context. Ara bé, el valor més comú és el de sorpresa, com en l'exemple en què l'Emma troba en David i en Lopes despullats al llit i exclama sorpresa:

- Emma: *Ui!* Ja us heu despullat? (PB2_45)

Aquesta sorpresa pot tenir un component d'admiració, com en l'exemple en què en Lopes s'adreça a un becari:

- Lopes: *Ui!* Tens una cara supertelevisiva, eh? (PB3_42)

— Impròpies

D'impròpies n'hi ha diverses que adquireixen valors positius o negatius, malgrat que algunes tendeixen més cap a un costat de la gradació que altres. *Déu meu* —igual com *good God*— és fonamentalment expressiva i vehicula valors que en el corpus són negatius: lament, espant i contrarietat. De fet, a la *Gramàtica del català contemporani* també se li atribueixen valors negatius, ja que es considera que transmet dolor, desgrat o por.

- Lopes: *Déu meu!* Sóc un monstre! (PB3_17)

De totes maneres, també seria possible trobar aquesta expressió amb un valor de sorpresa o d'admiració (*Déu meu, quina gentada!*).

Segons el corpus, *collons* expressa sorpresa i admiració i en la construcció *què collons* serveix de reforç expressiu. Té, doncs, un valor clau d'expressivitat. Ara bé, si els valors que detectem són fonamentalment positius, a la *Gramàtica del català contemporani* s'hi recullen els valors negatius de contrarietat i indignació. Presentem un exemple del corpus en què en Lopes queda admirat de l'esmorzar que la Carbonell ha preparat.

- Lopes: *Collons*, nen, quin plat...! (PB2_10)

Cony i variants (*recony*, *coi*, *recoi*), i la interjecció anglesa *hell*, es fan servir també per transmetre valors expressius com ara sorpresa, contrarietat, impaciència, admiració, indignació i per reforçar en l'estructura <què + interjecció>.

- Lopes: Així què faig, l'hi toco?
- David: Sí, *cony*! Però toca-l'hi ja. (PB2_50)

Hòstia, amb diverses variants, manifesta només valors expressius amb diferents matisos: d'una banda, valors positius com la sorpresa o l'admiració i, de l'altra, negatius com la indignació o la commoció. Generalment com menys eufemística és la forma, més valors extrems s'expressen. Vegem-ne un exemple d'indignació i un de sorpresa.

- Sílvia: *Hòstia* ja, sempre fots el mateix. Quins collons, tu! (JL1_43)
- Matt: Doncs se m'ha acudit quan em dutxava aquest matí.
- Abby: Ui, *ostres*. Explica, explica! (WKC3)

Finalment, *mare meva* —com vèiem en el capítol anterior— surt un cop al doblat i un a l'original, en un cas amb valor d'indignació i en l'altre, de sorpresa. El punt comú, l'expressió d'un sentiment intens.

Valors positius

Sí senyor!, *visca!*, *wow!*, *yes!*, *sí!* són interjeccions polisèmiques amb valors vinculats a l'expressivitat, generalment positiva. La primera, per exemple, té un valor de felicitació.³⁹

- Mariona: Té raó, té raó. *Sí, senyor!* Ets directa i sincera. (JL1_23)

Visca vehicula en el corpus un sentiment d'alegria. Així, quan els nois de *Parelles* saben que per la televisió faran una pel·lícula de Britt Eckland, exclamen en senyal d'alegria *visca!* (CCP52), el mateix que exclama l'executiu de la multinacional de la sèrie *Jornada intensiva* (WKC27) quan obté els resultats que volia a l'enquesta. Això no impedeix que intuïtivament veiem que s'hi poden aplicar altres valors positius.

39. En altres contextos podria tenir matisos d'admiració o de sentiments positius, però la frontera és molt fina i hem preferit englobar tots els casos sota una etiqueta a la base de dades, si bé en aquesta anàlisi l'hem considerada polisèmica.

Yes, en les dues ocurrències detectades, transmet aquesta mateixa emoció. Per exemple, és el que diuen en la versió anglesa quan se sap que emetran una pel·lícula de la Britt Eckland. Creiem que l'equivalent català *sí* és un calc i, a banda de la polisèmia que presenten amb altres categories (per exemple, el *sí* prooració), els valors d'alegria es poden estendre fàcilment a altres valors positius com l'admiració.

- Presentador: I ara a la segona cadena de la be, be, ce, la Britt Eckland en *El Malvat*.
- Nois: *Visca! Sí!* (CCP52)

El mateix podem dir de *wow*, que al corpus vehicula admiració:

- Abby: *Wow*, Matt, it must feel terrific to see one of your ideas put into action. (WKE8)

Valors negatius

Hi ha unitats que al corpus només transmeten valors negatius, com ara *merda*, que expressa contrarietat, desgrat o indignació.

- Advocat: També hem llegit el diari, nosaltres.
- Matt: *Merda*. (WKC35)

Uix només apareix al subcorpus català original i té els valors expressius de lament i contrarietat. Es tracta d'una interjecció vinculada amb valors expressius negatius.

- Ester: *Uix!* És que sola no vull jugar. (JL2_17)
- Sílvia: *Uix*, però com pot ser que la teva germana sigui tan, tan... i tu, tan, tan... (JL1_33)

En anglès, *damn*, i la versió eufemística *darn*, transmeten valors que en el nostre corpus són fonamentalment de dos tipus: contrarietat i un valor negatiu més intens que seria la indignació. En el primer cas, en Matt espera que els advocats no hagin llegit el diari perquè du una mala notícia, però no és així i això el contraria.

- Advocat: We read the business section.
- Matt: *Damn!* (WKE35)

En aquest altre exemple, la contrarietat puja de to i esdevé indignació: en Butch vol que un jugador agafi la pilota i, com que no l'agafa, això l'indigna profundament.

- Butch: Get the ball! Ahhh! *Damn!* No! no! (ENO28)

Valors neutres

Finalment, hi ha dues interjeccions que vehiculen valors neutres entre la indiferència i la resignació, una frontera molt fina. Vegem-ne dos exemples.

- Pol: *Tant és*, l'obra, *tant és*, l'obra! (PB3_41)
- Ester: I tu on et penses que vas?
- Andreu: No, havia quedat amb... No, *és igual*, ja faig tard. (JL2_37)

b) Conatives

Hi ha interjeccions que presenten al corpus més d'un valor conatiu, com hem vist a l'apartat 6.6 (per exemple, *xep*, *sisplau* o *vols?*). Ara bé, n'hi ha que segons el context transmeten un valor o altre. Així, *xut* —que hem transcrit d'aquesta manera perquè a l'original no hi surt escrita— té diversos significats. Un primer valor és demanar silenci, com en l'exemple en què la Carla parla i la Silvia la fa callar:

- Silvia: *Xut*, Carla! No se sent res... (JL1_05)

Altres valors que té aquesta interjecció són aturar una acció i cridar l'atenció, en què es manté la força conativa però no se centra exclusivament en la petició de silenci. En el primer exemple, la Mariona s'ha tancat al lavabo i la seva germana la vol fer sortir. La Silvia, que veu que les altres no solucionen res, les fa parar i mira de posar-hi remei.

- Ester: Mariona. Mariona, que aquestes coses no m'agraden.
- Silvia: *Xut!* Deixeu-me a mi. Amb tacte, mmm? (JL1_05)

Aquí en Ramon veu un paper i crida l'atenció d'en Lopes, que està distret.

- Ramon: *Xut!* Què hi diu, aquí? «Retencions a la comarcal B-17...» (PB3_10)

Els valors es concreten al voltant de la funció conativa i, a partir d'aquí, vehiculen diversos matisos.

Ts apareix quatre vegades en el subcorpus català original com a interjecció conativa que crida l'atenció i, en un cas, a més, incita a una acció. Així, la Mariona exclama aquesta interjecció abans de llançar una pilota a la Diana i comprovar com està de reflexos i la Carbonell diu *ts, ts* perquè els altres la mirin i es fixin en el vestit.

c) Fàtiques

D'interjeccions fàtiques no n'hem trobat cap que expressi una múltiple funció fàtica; en canvi, eren les més freqüents en el grup de les monosèmiques.

d) Metalingüístiques

D'interjeccions metalingüístiques amb més d'un valor dins el mateix grup ja n'havíem ressaltat algunes en l'apartat 6.6 (*daixò*, per exemple). En aquest apartat ens centrarem en *now, I mean i you know*.

Now és una unitat que se situa a l'inici d'un torn de parla. Molts autors n'han parlat i la més significativa és Schiffrin (1987, p. 230-246), que considera que *now* marca la progressió del parlant i fa recaure l'atenció sobre un determinat element. Segons ella, «it provides a temporal index in discourse time, it is ego-centered, and it may be evaluative» (Schiffrin, 1987, p. 245). Aijmer (1988) tracta d'aquesta unitat, que considera partícula discursiva, i en defineix com a valor central establir i mantenir la coherència textual entre parts del discurs que sembla que a primer cop d'ull no tenen coherència. La lingüista distingeix en l'anàlisi quatre situacions: «shifts from D-events to Evaluation; organization and planning; topic shift, change of "footing"». Això ens indica que, si bé té valors metalingüístics, n'hi ha diversos. Vegem-ne un exemple del corpus.

- Matt: *Now, I know you're busy but...* (WKE21)

I mean, per la seva banda, serveix generalment en els exemples del corpus per introduir una precisió, tot i que adquireix diversos valors metalingüístics, com han demostrat múltiples autors que han treballat a fons aquesta peça com a marcadors discursius (Schourup, 1982, p. 147-148; Schiffrin, 1987, p. 295-309; Stenström, 1994, o Chafe, 1988, p. 14-15). Chafe considera que aquesta peça es troba sovint al principi d'una unitat entonativa i serveix per amplificar o aclarir la idea precedent.

- Bill: I'm just saying you live on an unlucky street. *I mean*, look at your life! (ENO26)

Finalment, *you know* també ha estat una peça molt treballada per estudiosos de l'anàlisi del discurs que s'han centrat en els marcadors discursius, i és que es pot considerar una interjecció metalingüística que funciona com a tal. Jucker i Smith (1998, p. 196) consideren que *you know* és un «strategic device used by the speaker to involve the addressee in the joint construction of a representation. While it may or may not mark information already known to the addressee, it appears always to mark statements whose implications are critical to a point being made.» Schourup (1982), per la seva banda, afirma que *you know* vol dir «there is no communicatively significant discrepancy» entre el món de cada interlocutor i el món compartit. En els exemples que hem analitzat, *you know* té un valor central d'inici de torn de parla o d'explicació.

- Steve: *You know*, I don't think we need to watch this. Look, it's private, it's personal stuff. I think we've learned our lesson. Sorry. (ECP51)

Ara bé, a vegades aquest valor d'inici de torn de parla o d'explicació esdevé rutinari i, de fet, no està introduint res sinó que aquesta expressió es converteix en una mena de crossa que permet que la conversa avanci, que l'emissor tingui temps de pensar el que dirà. Moltes ocurrències d'aquest tipus es troben en posició intermèdia.

- Joan: Is everything good between you and Danny? I... I mean, in the, *you know*, bedroom... (ENO40)

7.1.3.2. Polisèmia amb encadenaments transversals

Hi ha interjeccions que vehiculen valors associats amb els diferents tipus d'interjeccions, i aquestes són les que estudiarem en les pàgines següents.

— *Interjeccions permeables a múltiples valors*

Hi ha diverses interjeccions pròpies amb poca entitat fonètica que poden adquirir valors en diferents sentits: *mmm*, *eh* i *oh* en català i *oh* en anglès.

Mmm vehicula diversos valors segons l'entonació amb què es pronuncia: valors expressius de contrarietat, prevenció, plaer; valors fàtics de salutació, negació, petició d'acord, assentiment, i valors metalingüístics de dubte, per esmentar-ne uns quants, els quals s'actualitzen sols o sobreposats. De fet, l'únic punt de contacte que hi podríem trobar és la modalització, és a dir, la implicació de l'emissor, però no pas cap funció concreta. Vegem-ne uns quants exemples del subcorpus

original i del doblat, amb valors de contrarietat, assentiment, negació, dubte i expressió de comprensió, respectivament.

- Sílvia: A què es deu aquesta situació tan lamentable?
- Carla: *Mmm!* Que no ho veus? (JL2_10)
- David: Saps que el Pol, aquell amic meu de l'Institut del Teatre, és homosexual?
- Lopes: Vols dir?
- David: *Mmm.* (PB3_34)
- Mariona: Però si tu sempre beus.
- Diana: *Mmm*, es confon. Jo sóc abstèmia. (JL2_25)
- Jane: *Mmm...* Així no has estat mai amb una dona? (CCP40)
- Mariona: Què passa? Els de Madrid no m'agraden. Escolta, jo sóc així. Pim-pam.
- Sílvia: *Mmm*, jo si algun dia em caso, ho faré amb texans. Rotllo quotidià, sense pretensions... (JL1_07)

Eh, per la seva banda, funciona a molts nivells: en alguns casos —pocs i tots en l'original— és una interjecció expressiva de sorpresa que pot fer la funció de reforç.

- Andreu: He quedat. Vaig a una festa amb els del futbol sala.
- Sílvia: Ara?
- Andreu: Sí. És el que tu vols, no?
- Sílvia: *Eh?* (JL2_27)

En altres casos, també del subcorpus original, és una interjecció conativa que serveix per cridar l'atenció, com en l'exemple següent.

- Ramon: Pst, *eh*, he trobat uns crits de boja. (PB2_34)

S'hi detecta una funció fàtica quan pren la forma interrogativa i serveix per demanar acord o confirmació a l'interlocutor, valor que trobem a tots dos subcorpus.

- Tim: La setmana de quatre dies, *eh?*
- Matt: Sí, estic entusiasmat amb la idea. (WKC5)

Finalment, en alguns casos pot ser metalingüística, sobretot quan funciona com a falca discursiva que ajuda a fer avançar el discurs sense esperar cap resposta explícitament. En l'exemple, amb la interjecció *eh* en Lopes reforça que en Marc s'ho ha inventat, però no espera cap resposta del receptor.

- Lopes: El Marc! El becarí! Que s'ho ha inventat tot, *eh*? Ha passat del guió com dels xoriços! (PB3_09)
- Ester: Oh!, si no m'afecta, *eh*? No. No m'afecta. I saps per què? Perquè s'ha acabat. Hi aniré, tallaré amb ell i l'enviaré a la merda. (JL1_37)

Blas Arroyo (1995) dedica tot un article a aquesta interjecció en la seva funció de marcador discursiu i conclou:

Lejos de ser un elemento expletivo, superfluo o innecesario, una simple muletilla que nada aporta al desarrollo de la interacción [...], *eh* es una unidad lingüística importante en su función de marcador discursivo, no sólo por su contribución a otras significaciones distintas a las referenciales —como las sociales y emotivas—, sino, incluso, por sus aportaciones a la propia configuración de los espacios interaccionales que se suceden en el curso de la comunicación humana. (Blas Arroyo, 1995, p. 115)

Considerem que el valor prototípic és cridar l'atenció i pot desembocar per semblança a un valor conatiu d'incitar a una acció i també a un valor fàtic de petició d'acord o de confirmació. De fet, incitar a una resposta no deixa de ser incitar a una acció.

Oh és una altra interjecció molt polisèmica, amb valors vinculats prototípicament a l'expressivitat, ja sigui positiva (admiració, plaer, sorpresa), neutra (tranquil·litat) o negativa (indignació, contrarietat), tant en el subcorpus original com doblat. De fet, Martínez Álvarez (1990, p. 12) respecte d'aquesta unitat en castellà diu que pot transmetre qualsevol sentiment segons el context o la situació.

- Pol: *Oh*, és que, és que ens entenem tan bé dalt de l'escenari. (PB3_12) <admiració>
- Butch: *Oh!* No! Merda! (CNO28) <indignació>

A aquest valor expressiu s'hi pot sobreposar un valor metalingüístic d'inici de torn.

- Ester: *Oh*, és que és molt més difícil tenir una relació amb un ex que amb un nòvio. (JL1_16)

Esporàdicament es pot fer servir repetida per introduir una precisió o per expressar comprensió, com en els casos següents.

- Mariona: Ei, però una cosa, Mario: tu creus que tinc els pits petits?
- Mario: Crec que sí. *Oh, oh, oh!* Però són els pits més simpàtics que he vist mai, mai. (JL1_43)
- Steve: Així, encara deus tenir la Susan?
- Patrick: *Oh*, sí, sí, esclar, la Susan és per guardar-la. (CCP26)

I fins i tot pot adoptar un valor conatiu de cridar l'atenció equivalent a *ei*.

- David: Però només acceptarem el paper si ens agafen a tots dos. Vale?
- Pol: *Oh*, un moment, David, un moment. Vols dir que si, que si només t'agafen a tu pel paper, tu hi renunciaries? (PB3_15).

En resum, la interjecció *oh* vehicula principalment valors expressius, tot i que és molt permeable a l'entonació i en pot adquirir d'altres.

Al subcorpus detectem en el *oh* anglès diversos continguts expressius vinculats al fet d'adonar-se d'alguna cosa (ECP51) i manifestar sorpresa o admiració (ECP13).

- Patrick: *Oh*, I remember this one. It's a quickie. (ECP51)
- Jeff: *Oh*, yes, Jenny Agutter is consistent (ECP13).

Aquesta interjecció també es vincula, com en català, a sentiments diversos que van des del dolor fins al plaer. A banda dels matisos expressius, que són els prototípics, pot adquirir valors fàtics de desacord o assentiment (ENO26), valors conatius d'incitar a una acció (ENO42) i fins i tot valors metalingüístics d'introducció de precisió (ENO31), com es veu en cada un dels exemples. Sempre, però, amb un deix modal.

- Bill: No. I'm just saying you live on an unlucky street. I mean, look at your life!
- Joan: *Oh*, Bill, there's no such thing as bad luck. She brought it on herself. (ENO26)
- Pamela: *Oh*, you leave me alone! (ENO42)
- Butch: I can't believe this thing went into overtime. Pamela's gonna kill me.
- Charlie: *Oh*, we're not that late. (ENO31)

Aquesta interjecció l'han analitzada a fons altres autors, ja sigui considerant-la com a tal o bé amb una altra etiqueta. Segons Schourup (1982, p. 150), *oh* té tres valors: el primer indica que el parlant s'acaba d'adonar d'alguna cosa i vol mostrar que aquest esdeveniment, la natura del qual no s'especifica mitjançant la interjecció, ha passat. El segon indica que el parlant s'atura per triar entre diverses alternatives, cap de les quals no és correcta. Finalment, un tercer valor expressa introspecció.

Heritage creu que aquesta unitat «is used to propose that its producer has undergone some kind of change in his or her locally current state of knowledge, information, orientation or awareness» (Heritage, 1984, p. 299). Schiffrin (1987, p. 73-101), per la seva banda, qualifica aquesta unitat d'*information management* i diu que apareix quan els parlants canvien la seva orientació envers la informació, de manera semblant al que proposa Heritage (1984).

Un altre lingüista, Chafe (1988, p. 17), equipara *oh* a l'estructura «to be sure» en el sentit que «what follow is true, but it does not detract from the point I just made». Més recentment, Fischer (2000, p. 226-238) considera que és una unitat estretament relacionada amb el que acaba de dir l'interlocutor i funciona com a *take-up or framing signal* o *repair marker*.

Aijmer (2002), per acabar aquesta ràpida llambregada, dedica un capítol a les interjeccions *oh* i *ah* i, respecte de la primera, afirma que es tracta d'un senyal que sol expressar sorpresa i que es fa servir per rebre i integrar informació inesperada o nova. És un element interactiu cabdal que fa avançar la conversa mostrant interès pel que s'explica. També comenta que els possibles significats d'aquesta peça varien per diversos motius, però que en molts casos *oh* «as an intensifying function and is used to emphasise the upcoming message» (Aijmer, 2002, p. 151).

— Valors fàtics i expressius

Hi ha un seguit d'interjeccions en què els moviments entre valors fàtics i expressius fluctuen enormement: és el cas de *tu creus?*, *vols dir?*, *de debò?* *què diu(s)!*, *really?*, *ah no?*, *ah sí?*, *clar* i variants d'aquestes, fins al punt que en alguns contextos les hem analitzades com a interjeccions que activen un doble valor (vegeu 6.6).

Tu creus i *vols dir* manifesten un valor fàtic de desacord i posen en dubte el que acaba de dir l'interlocutor al mateix temps que hi ha un matis interrogatiu que demana una resposta per part d'aquest.

- Diana: Mario, tranquil. Teniu els dies comptats.
- Mario: *Tu creus?* (JL1_19)

- David: Home, mira aquesta dels «làsters», tio, per mi que no porta calces.
- Pol: *Vols dir?* (PB2_14)

De debò? només figura al subcorpus doblat i expressa, segons el nostre parer, una petició de confirmació, però no en el sentit de pregunta confirmatòria. És a dir, mitjançant aquesta interjecció es demana que l'interlocutor reconfirmi el que acaba de dir, generalment perquè l'emissor no se'l creu.

- Sally: És com si els científics haguessin encreuat un ase amb una perxa, això diu la Susan.
- Jane: *De debò?* En Patrick és com un ase amb perxa? (CCP29)

No creiem que en aquest cas hi hagi desacord —de fet, la Jane no ho sap—, sinó que es demana que la Sally torni a confirmar el que ha dit. En l'exemple següent, en canvi, l'entonació marcada hi afegeix un to d'incredulitat evident.

- Steve: Ah... Estàvem mirant una coseta.
- Susan: *De debò*, què?
- Steve: La Jenny Agutter.
- Susan: La Jenny Agutter? (CCP43)

Els valors que hem atribuït a *què diu/s* estan molt estretament relacionats i sovint són difícils de separar. Creiem que *què diu/s* transmet un sentiment de sorpresa, incredulitat o desacord (aquest darrer, previst per Cuenca, 2002a). De fet, aquests tres valors no són res més que tres graons d'una mateixa escala: una cosa ens pot sorprendre perquè no ens la creiem i aleshores podem manifestar desacord. És per això que de vegades els matisos se solapen i es fa difícil establir on acaba un i comença l'altre.

- David: Però *què dius?* Al sofà no hi pots dormir. (PB2_07)

Really? cobreix l'espectre del que en català seria *vols dir?* i *de debò?*, de manera que manifesta sorpresa, desacord (ENO70) i, sobretot, incredulitat barrejada amb una petició de confirmació (ECP43), en una escala en què les fronteres no solen ser clares.

- Pamela: Don't ever wake them up.
- Butch: *Really?*
- Pamela: I'll flick Dad, you flick Mom. (ENO70)
- Steve: Um, we were just watching something.
- Susan: *Really*, what?
- Steve: Jenny Agutter. (ECP43)

Ah, no? transmet sorpresa en totes les ocurrencies que hem trobat en tots dos subcorpus, com es pot veure en aquest exemple.

- Diana: Mario? Escolta, m'ha trucat algú? És que estic pendent d'un asunto.
- Mario: Doncs no.
- Diana: *Ah, no?* Bueno. (JL1_08)

Aquesta interjecció se sol fer servir quan algú afirma alguna cosa negativa que sorprèn el receptor i aquest exclama *ah, no?* manifestant sorpresa i, de vegades, afegint-hi un matis interrogatiu que espera una resposta més completa de l'altre.

- David: És que no és la seva meta, Lopes...
- Lopes: *Ah, no?* I què és?
- David: Els meus picarols... (PB2_52)

Ah, sí? presenta diversos valors al corpus: té un valor expressiu de sorpresa que se sobreposa sovint a un valor fàtic de petició de confirmació, com es pot veure en aquest exemple, quan es fa servir amb entonació interrogativa.

- Mario: Sí. Hem anat a Bikini, Carla.
- Carla: *Ah, sí?* Al Bikini. Amb qui vaig anar, jo, ahir a Bikini? (JL1_49)
- Andreu: Estàs molt guapa.
- Ester: *Ah, sí?*
- Andreu: Sí. Molt. (JL1_41)

En canvi, quan es fa servir amb entonació exclamativa, l'emissor manifesta que s'ha adonat d'alguna cosa, especialment d'un oblit, com es veu en aquest exemple.

- Ester: Jo us havia de dir alguna cosa important. *Ah, sí!* Ahir vaig tallar definitivament amb el meu ex. (JL1_46)
- Carla: Què t'estava dient? *Ah, sí!* Un amant és... (JL2_11)

Finalment, *esclar* —o *clar* o *és clar*— serveix per transmetre valors expressius (adonar-se d'alguna cosa, lament, resignació, reforç) i per assentir. En el primer exemple *clar* manifesta un component de resignació parafrasejable per l'estructura *què hi vols fer!*; en el segon, l'emissor s'adona d'alguna cosa, i en el tercer emfatitza una afirmació.

- David: No, no, no, no. No, no, Carbonell. Jo l'hi diré. Cara a cara. Quan me'l trobi. Si me'l trobo. Perquè, *clar*, ara, amb els assajos al Nacional, jo no puc passar per l'Institut, i no tinc oportunitat de veure el Pol. (PB3_38)
- Steve:: Què hi havia a l'armari?
- Jeff: La Sharon, *esclar*. (CNO46)
- Carla: Perquè, *clar*, sola no anava, eh? (JL1_04)

En l'exemple següent trobem dues manifestacions d'aquesta interjecció amb valor d'assentiment. Ara bé, en la primera el tenor modifica el significat i la ironia que hi afegeix en Pol fa que, en comptes d'assentiment, manifesti que no s'ho creu.

- David: Sí, a mi no m'hagués fet res... dallò, no?... i en canvi ella volia dormir.
- Pol: Ah, *esclar*. Per això es va quedar a casa. Perquè volia dormir.
- David: *Clar!* (PB2_16)

En aquesta interjecció hi ha un component bàsic d'adonar-se d'alguna cosa, que alguna cosa sigui clara a la ment de l'emissor, valor que desenvolupa altres matisos com ara l'assentiment —assentiment posterior a la interiorització del que acaba de dir l'altre— o la manifestació de sentiments que aquesta determinada cosa provoca.

— *Metalingüístic* → *expressiu*

Ah és una interjecció amb una freqüència elevada tant en el subcorpus original com en el doblat que presenta diversos valors: d'una banda, n'hi ha d'expressius que manifesten emocions i sentiments positius com la sorpresa, l'admiració, el plaer o l'alegria i, de l'altra, de negatius com la decepció, el desgrat, la contrarietat o el lament. L'entonació i altres elements com els gestos o el context influeixen en l'activació dels valors.

- David: Ei, Pol! Mira, demà hi ha un càsting! El Mario Gas busca actors per fer un Shakespeare.
- Pol: *Ah!* Papers de repartiment. Això vol dir aguantar la llança. Jo ja ho faig cada anys als «Moros i Cristians» d'Alcoi. (PB3_14)

En aquest cas, i basant-nos en l'entonació, la interjecció *ah* expressa el desgrat que li produeix a en Pol el fet que els actors que busca Gas siguin per a papers de repartiment. En el següent cas, en canvi, expressa sorpresa.

- Carla: I què? Ja tens l'anell? A veure. *Ah!*, no el dus, l'anell de promesa. Porta mala sort, eh? (JL1_06)

Un valor molt freqüent en tots dos subcorpus és adonar-se d'alguna cosa, especialment d'un oblit. En el primer exemple, la Carla s'adona finalment que en Mario és la persona amb qui es va embolicar la nit anterior. Només recordava el cotxe, un 127, i quan en Mario li confirma que té aquest cotxe, ella s'adona del que ha passat. En el segon exemple, el *ah* s'anteposa a una idea que l'emissor gairebé s'oblida de dir.

- Carla: Mario, tu tens un 127?
- Mario: Sí.
- Carla: *Ah!* (JL1_52)
- Ester: Digue-li, com de passada: «*Ah!*, records de l'Ester». (JL1_24)

Les freqüències superiors es donen en els casos en què s'expressa comprensió, com en els exemples en què l'emissor manifesta que ha entès la intervenció anterior mitjançant una interjecció que es podria parafrasejar per *ja ho entenc*.

- Susan: T'has amagat? Ah, no, no, no. Però no hi havia prou seients a la sala per seure.
- Sally: *Ah*. I has decidit quedar-te dreta a l'armari? (CCP53)

Cuenca recull *ah* amb diferents valors semblants als que hem trobat nosaltres: expressius (dolor, desgrat, por, contrarietat, indignació, tranquil·litat, admiració o sorpresa) i metalingüístics (expressió de comprensió i acord respecte a la possessió del torn de parla i inici o canvi de tema). Per al castellà, Fuentes i Alcaide (1996, p. 278) també posen en relleu els múltiples usos d'aquesta unitat: «es una partícula modal con una carga expresiva muy fuerte, pero con diversos sentidos entrelazados en el contexto».

Creiem que *ah* és efectivament un cas prototípic d'interjecció amb múltiples valors. Els significats de *ah* se centren en el valor d'adonar-se d'alguna cosa i s'actualitzen de diversa manera: així, hom es pot adonar d'un oblit, hom es pot adonar de qualsevol cosa i no manifestar cap sentiment especial, hom es pot adonar d'alguna cosa i manifestar admiració, contrarietat, espant i altres sentiments i, finalment, hom pot manifestar que s'adona del que acaba de dir l'interlocutor mitjançant un *ah* metalingüístic d'expressió de comprensió. Per tant, hi hauria un significat a partir del qual es van desenvolupant els altres, si bé n'hi pot haver de més o menys allunyats del prototip.

En anglès, la interjecció anglesa *ah* presenta set ocurrencies que corresponen principalment al valor expressiu d'adonar-se d'alguna cosa.

- Susan: We're watching porn videos about me. I'm being played by Britt Eckland.
- Jane: Porn videos. *Ah*, is it the tape of you and Patrick? Have I missed much? (ECP55)

També hi ha casos en què vehicula un valor expressiu d'espant o lament i fins i tot trobem valors metalingüístics de *backchanneling*, però només tenen una ocurrencia. Considerem que aquests valors poden derivar del significat prototípic identificat.

Descripcions més completes de la interjecció *ah* les trobem a James (1973*b*), Schourup (1982) i Aijmer (2002, cap. 3), entre d'altres. James (1973*b*) considera que *ah* en posició interna sol indicar que el parlant s'ha oblidat d'alguna cosa que llavors ha recordat. Seria l'equivalent de la funció adonar-se d'un oblit que nosaltres hem plantejat. Schourup (1982, p. 150) afirma que «*ah* indicates that the speaker has just now thought of something and finds that thing, or having thought of it, pleasing or significant (see James 1974:37), but does not itself indicate what the thing is». Aijmer, per la seva banda, dedica tot un capítol a les interjeccions *oh* i *ah* i afirma que «both *oh* and *ah* are needed to receive and integrate information which is unexpected or new and they have affective meanings» (Aijmer, 2002, p. 151). Pel que fa a les funcions, coincideixen amb les que hem destacat en la nostra anàlisi.

Ah has many of the same functions as *oh* associated with surprise and unexpectedness (to receive new information, to signal remembering or the realization of something) and it occurs in the same contexts e. g. as a response to a statement, as a backchannel or as a follow-up. (Aijmer, 2002, p. 145)

Una altra de metalingüística que pot funcionar com a expressiva en català és *ahà*, si bé en les sis ocurrencies del subcorpus doblat vehicula el mateix valor metalingüístic: l'expressió de comprensió respecte del torn de parla (*backchanneling*). Curiosament aquesta unitat calcada de l'anglès, però que el *Gran diccionari 62 de la llengua catalana* ja inclou, no figura a cap producte doblat, sinó només en producció pròpia.

- Mario: Doncs ben bé no me'n recordo.
- Diana: *Ahà*. Els tens per corbata, oi, nano? (JL1_12)

Schourup (1982, p. 151) estudia aquesta unitat en anglès, la considera interjecció i afirma el següent: «*Aha* indicates that the speaker has just now convertly pieced together the logic of a situation or seen a connection previously missed. The particulars of the connection seen are not displayed by using *aha* itself.»

Ara bé, el fet que al nostre corpus només hi surti amb aquest sentit no comporta que sigui monosèmica, ja que també vehicula altres significats: per exemple, l'emissor es pot adonar d'alguna cosa i manifestar alegria o sorpresa (*Ahà! Ja ho tenim!*).

El mateix passa amb *aviam* o *a veure*, que recollim prototípicament com a interjecció metalingüística d'inici de torn de parla. Qui estudia a fons aquestes unitats, distingint el tipus d'actes que introdueix, és Marín (2003), que destaca que «els elements de significació passiva *aviam* i *a veure* destacarien en l'estructura d'intercanvi, ja que tendeixen a unir torns i a manifestar una funció organitzativa». De tota manera, també podrien funcionar com a expressives, en un ús prototípicament interjectiu, per bé que no n'hem trobat cap exemple.

El pas oposat, d'expressiu a metalingüístic, també el donen diverses unitats: *vaja* és una interjecció que prototípicament introdueix valors expressius, generalment de contrarietat o sorpresa.

- Emma: *Vaja*, Carbonell. Veig que està molt ben informada. (PB2_55)

Ara bé, també hem trobat tres casos un xic diferents en què introdueix una precisió, és a dir, reformula el que s'acaba de dir d'una altra manera.

- Lopes: La trobo un pèl violenta. *Vaja*, està com una cabra... (PB2_32)

Finalment, si hi ha una unitat en anglès sobre la qual s'ha escrit molt és precisament *well*, amb múltiples referències que Brinton (1996) recull. Schourup (1982, p. 64-93) el considera un *evincive*⁴⁰ amb un significat central que, segons el context, deriva en diverses interpretacions. Així, estudia aquesta unitat abans d'exclamacions, introduint un discurs directe, com a canvi de tema, abans de respostes i abans de preguntes, entre d'altres construccions. En un article posterior, Schourup fa un repàs dels diversos tractaments de *well* com a marcador —Schiffrin, Jucker, Bolinger— i proposa que és un continuador amb què l'emissor vol «to be seen as engaged in a prefatory act of epistemic consideration» (Schourup, 2001, p. 1057).

40. «Linguistic item that indicates that at the moment at which it is said the speaker is engaged in, or has just then been engaged in thinking, the evincive item indicates that this thinking is now occurring or has just now occurred but does not completely specify its content.» (Schourup, 1982, p. 18)

Segons Chafe (1988, p. 15-16), es tracta d'un connector que marca un canvi en el flux d'informació, un tema parcialment nou però rellevant respecte del que s'acaba de dir.

Schiffrin, per la seva banda, considera que *well* és un *response marker* sense significat semàntic que marca respostes a un nivell interaccional. Segons la lingüista, «it anchors its user in a conversational exchange when the options offered through a prior utterance for the coherence of an upcoming response are not precisely followed» (Schiffrin, 1987, p. 127).

En el nostre corpus n'hem fet una anàlisi general i hem identificat un valor d'inici de torn de parla o d'explicació (WKE4), torn de parla que sovint és una precisió (ECP44).

- Tim: What's this idea of yours?
- Matt: *Well*, I... (WKE4)

- Susan: I am as it happens capable of telling the difference between Walkabout and home made porn. Particularly if it is porn in which I am playing the lead.
- Patrick: *Well*, the female lead. Sorry. (ECP44)

De tota manera, a banda dels valors metalingüístics, també en pot adoptar d'expressius i manifestar sorpresa davant d'alguna cosa i és per això que l'hem inclòs en aquest grup.

— *Expressiu* ← *conatiu* → *metalingüístic*

Escolta i *mira* i les respectives variants catalanes i angleses presenten valors metalingüístics i expressius, i provenen d'un verb que literalment incita a una acció i que seria, per tant, conatiu. Un cop més hem de remetre a la tesi de Marín per a un estudi a fons d'aquestes peces, però no únicament: Sancho (1999, p. 140-148) analitza també l'ús de *mira!* i hi distingeix usos pragmàtics de cridar l'atenció de l'oient, emfasitzar una acció o qualitat, expressar actes illocutius i fer de marcador discursiu, i considera que els usos expressius de *mira* giren entorn de la sorpresa.

Pons (1998a) també estudia les unitats *oye* i *mira*, en aquest cas en castellà, en un article amb un títol ben eloqüent: «*Oye y mira* o los límites de la conexión». L'autor propugna que aquestes unitats «pueden recibir una doble adscripción categorial, tanto como elementos centrales de una categoría (apelativos) o como elementos periféricos de una segunda categoría (conectores)» (Pons, 1998a, p. 227).

En el nostre corpus, *mira* i *escolta* i variants serveixen per iniciar un torn de parla o d'explicació en un ús més metalingüístic (com a marcador discursiu).

- Carla: *Mira*, això a mi m'és igual, eh?, com si els hi vols aplicar electroxocs! Però el que no acceptaré és que m'omplis la casa de sonats. (JL2_42)
- Hal: Bé, *mira*, si és la teva manera de demanar perdó per haver fet comentaris classistes, sàpigues que accepto les disculpes. Mireu quines flors! Me les ha enviat en Delaney! (WKC40)

En alguns casos s'hi sobreposa un valor de cridar l'atenció fruit de la persistència d'algun matis lèxic del verb de percepció de què prové la interjecció. Definir en quins casos hi havia un component de cridar l'atenció i en quins no ha estat complicat, però hem tingut en compte si el receptor estava alerta o si no.

- Lopes: Doncs mira, guapo, o és l'assistentia dels dos o ja pot fotre el camp.
- David: *Escolta, escolta*, Lopes, posa't tranquil... Mira, tu poses la teva roba bruta en el meu cistell i no duguis res. (PB2_11)

Ara bé, també hi trobem valors expressius de contrarietat, de sorpresa —tal com recull Sancho— i fins i tot de resignació (*què hi farem!*) per a *mira*, encavalcats o no amb el valor d'inici de torn de parla.⁴¹

- Lopes: David, tio. Però on vas així?
- David: A banyar-me.
- Lopes: Amb la Carbonell?
- David: No, *mira*, em banyaré jo sol! (PB2_03)
- Andreu: Rateta! Quina sorpresa! *Mira!* Justament pensava en tu. És que porto uns dies! (JL2_36)
- Mariona: Home, (G) jo hagués preferit fer d'infermera, no?, però, *mira*, rebo les visites, cobro... (JL2_34).

— *Conatiu* (+ *expressiu*) $\longleftrightarrow$ *fàtic* (+ *expressiu*)

Hi ha peces que a partir d'un valor conatiu en desenvolupen un de fàtic, estretament relacionats. És el cas de *huh* en anglès, que té dos valors en el nostre corpus: d'una banda, serveix per demanar confirmació (ENO69) o repetició (ENO64) del que acaba de dir l'emissor i, de l'altra, incita a una acció, generalment parlar (ECP23). De fet, es podria considerar que tots els valors deriven del conatiu, ja que demanar confirmació o repetició no deixa de ser una incitació a l'acció de parlar. Vegem-ne exemples.

41. Pel que fa a *escolta*, en el nostre corpus no hem documentat cap ús prototípicament expressiu.

- Jane: How do you think they'd feel if they knew that, *huh?* (ECP23)
- Elizabeth: The line's moving counterclockwise, Robbie.
- Robbie: *Huh?* (ENO64)
- Butch: Hey, I think it went pretty well tonight, *huh?* (ENO69)

Norrick (1995) ho transcriu com a *hunh* i considera que aquesta *tag* aïllada pot expressar sorpresa o fins i tot pot demanar que es repeteixi alguna cosa. També serveix per incitar algú a respondre una pregunta.

They mark uncertainty on the part of the speaker, usually because the speaker presupposes the hearer has superior knowledge of the matter addressed. Second, *hunh*-tags often accompany ironic statements, and appeal to the hearer to confirm the attitude expressed. Third, *huhn*-tags occur in more or less formulaic utterances, often introduced with *so*, where they express doubt about a claim by an interlocutor. Fourth, *huhn*-tags signal solidarity and agreement in utterances designed as conversational openers. (Norrick, 1995, p. 691-692)

Apa és una interjecció conativa d'incitar a una acció (PB2_08), acció que es concreta generalment en el fet d'anar-se'n; per això se sol usar com a fàtica de comiat.

- Sílvia: No en parlem més, que m'estic avorrint. Tens una cita amb el passat i l'has d'afrontar! *Apa!* (JL2_08)

Es tractaria, doncs, d'una interjecció amb un significat prototípic conatiu que pot desenvolupar valors fàtics i que al corpus actualitza de vegades més d'un valor com es veu en el quadre de 6.6, afegint-hi un component expressiu. Cuenca ja recull aquests dos valors —incitar a una acció i comiat— i també hi distingeix un valor d'admiració o sorpresa que nosaltres no hem pogut documentar, però que intuïtivament hi veiem.

La interjecció *ei* serveix prototípicament per cridar l'atenció i també per saludar —de fet, podríem considerar que és un significat relacionat, ja que, quan salutem, també reclamem l'atenció de l'altre.

- Pol: *Ei*, Pol! Mira, demà hi ha un càsting! (PB3_14)
- Pol: *Ei*, hola.
- David: *Ei*, Pol. (PB3_21)

Al subcorpus original també hi ha altres valors com adonar-se d'alguna cosa o manifestar sorpresa. Així, per exemple, hi ha una escena en què la Diana entra vestida de psicòloga al bar i les altres se la miren sorpreses i exclamen *ei!* L'entonació manifesta clarament que estan sorpreses del que acaben de veure. Sovint també trobem ocurrences en què s'encavalquen més d'un valor (per exemple, cridar l'atenció i iniciar un torn de parlar).

- Pol: *Ei*, a mi ningú m'acusa de ser egoista, eh? (PB3_30)

L'equivalent anglès, *hey*, vehicula principalment un matís conatiu de cridar l'atenció que deriva en alguns casos en un valor de salutació.

- Butch: *Hey*, look at us bantering.
- Butch: *Hey*, Charlie. See you made it home okay. (ENO59)

Segons Schourup (1982, p. 151), aquesta interjecció «indicates that the speaker is with thought at the time of uttering *hey* and desires the addressee's attention in order to place material into the shared world».

En el sentit invers trobem peces fàtiques que desenvolupen valors conatius. Així, per exemple, *excuse me* té un valor central de demanar perdó (ENO48) que pot derivar en un valor d'interpellació conatiu (WKE15).

- Pamela: *Excuse me*. I'm getting ready for a date. (ENO48)
- Matt: *Excuse me*, is this the legal department? (WKE15)

L'entonació, com hem vist en l'exemple ECP36 de l'apartat 6.6, pot completar-ho i afegir-hi encara un altre matís, en aquest cas expressiu.

— *Expressiu, fàtic i metalingüístic*

Home i *dona* —unitats que originàriament eren vocatius i tenien, per tant, un component conatiu— i els equivalents en castellà són objecte d'un article de Cuenca i Torres (en premsa), en què analitzen aquestes peces com a marcadors discursius en la conversa colloquial i hi distingeixen diversos usos: atenuadors (desacord i acord parcial, atenuació d'asseveració), emfàtics (èmfasi afirmatiu, èmfasi negatiu i inversió afirmativa), reforçadors (reforç d'ordre, reforç d'asseveració) i expressius.

En aquest estudi hi hem distingit diversos valors: *dona* es fa servir amb un ús de lament i també amb un valor de reforç. En el primer exemple, en Lopes es plany del que fa l'Emma, mentre que en el segon la unitat reforça la prooració *sí*.

- Lopes: *Dona*, Emma, així no ho aconseguiràs mai. (PB3_47)
- Carbonell: Jo el David l'he banyat des que era petit, i saps? La teoria de la L.
- Emma: De la L?
- Carbonell: Sí, *dona*. Home alt / tita petita. (CCP59)

Hi ha un cas en què es combina en l'estructura *sí, dona!* i aleshores expressa contrarietat (*però què dius?*) i negació (*ni parlar-ne!*) —inversió afirmativa, segons Cuenca i Torres—, just el contrari del que expressa la prooració *sí* que acompanya.

- Emma: Posi's alguna cosa al cap, jo què sé, una, una mantellina.
- Carbonell: *Sí, dona!* I una peineta? Com si anés a la boda de la infanta! (PB3_52)

Per la seva banda, *home* pot servir a grans trets per manifestar valors expressius (indignació, lament, tranquil·litat, reforç), per assentir (totalment o de manera atenuada) i per iniciar un torn de parla. Està vinculat, doncs, a valors expressius, fàtics i metalingüístics.

En els dos primers exemples es transmet un valor expressiu: en el primer la Mariona es plany que en Mario no la deixi tranquil·la i, en el segon, l'Ester exclama indignada *home* perquè ningú no li fa cas fins que dispara un tret al sostre.

- Mariona: Mario, deixa'm respirar una mica, no? Home, estic ajudant a una amiga a sortir d'una situació difícil.
- Mario: Ah, ah!
- Mariona: *Home!*
- Mario: Perdona, eh? (JL2_06)
- Ester: Ara! *Home!* Oh! Gràcies. (JL2_44)

Hi ha casos en què es reforça una negació o una afirmació, però considerem que el valor de negació o d'afirmació el du la prooració i que *home* simplement reforça i té, per tant, un valor expressiu. És el que Cuenca i Torres (en premsa) anomenen un valor emfàtic.

- Diana: No, *home*, no. Però si l'acabes de conèixer. (JL1_22)

Els valors següents són més de tipus fàtic i estan vinculats amb l'assentiment, total o parcial, com en els dos casos següents. El segon cas el considerem assentiment atenuat perquè en Lopes hi assenteix però amb reserves.

- Pol: Vols dir que si, que si només t'agafen a tu pel paper, tu hi renunciaries?
- David: *Home*, evidentment, Pol. (PB3_15)
- Marc: Què vols dir que «ens n'hem sortit»? Me n'he sortit tot sol.
- Lopes: *Home*, però... La Mercedes t'ha donat la feina perquè li ha agradat l'entrevista, home! (PB3_35)

Finalment, també pot servir per introduir una oració, sovint amb un valor d'introducció de precisió equivalent a una estructura com *ben mirat, de fet*.

- Marionna: Ei! Mira, estava cansada de servir cafès i la doctora m'ha demanat que li fes de secretària. *Home*, (G) jo hagués preferit fer d'infermera, no?, però, mira, rebo les visites, cobro... (JL2_34)

Una altra unitat que efectua aquest moviment entre fàtiques, expressives i metalingüístiques és *molt bé*. Sol transmetre un valor d'acord (CNO49) que de vegades deriva en una felicitació (PB3_34) o fins i tot en un valor expressiu d'alegria (CCP52).

- Butch: Escridassa'm!
- Pamela: *Molt bé!* T'escridassaré! (CNO49)
- David: *Molt bé*, nano! Ens n'hem sortit! (PB3_34)
- Presentador: I ara a la segona cadena de la BBC la Britt Eckland en *El Malvat*.
- Nois: Visca! Sí! *Molt bé, molt bé!* (CRITS I RIUEN) (CCP52)

Aquesta interjecció també es fa servir per iniciar un torn de parla i s'hi poden atribuir les mateixes explicacions que farem per a *bé* en l'apartat corresponent.

- Butch: *Molt bé*. Aixequieu... La forquilla. (CNO66)

També es pot emprar per interrompre un torn de parla, com en aquest exemple. Ara bé, sempre hi ha un component d'assimilar el que acaba de dir l'altre i manifestar un cert grau d'acord (*això que acabes de dir/fer/etc. em sembla molt bé*).

- Pacient: Ho veu, doctora? M'imagino coses i després...
- Diana: *Molt bé!* Doncs ho haurem de deixar aquí. Continuarem a la pròxima sessió. Aquí davant la tornaran a cobrar. (JL2_40)

De vegades aquest valor d'acord és més amagat i hi hem atribuït un significat més evident, però hi continua sent. Així, en l'exemple següent, considerem que *molt bé* transmet que l'emissor s'ha adonat d'alguna cosa.

- Steve: Va, Susan, ningú no et vol veure despullada. *Molt bé*, he tornat a ficar la pota. (CCP55)

En el fons el que està dient l'emissor és: «Després d'haver dit això, vosaltres considereu que he ficat la pota i jo hi estic d'acord; per tant, me n'adono».

— [[Fàtic (+ expressiu) → fàtic] → metalingüístic]

Un valor fàtic —amb un valor expressiu addicional segons l'entonació— es pot convertir en un altre tipus de valor fàtic amb un canvi d'entonació i pot passar a desenvolupar funcions metalingüístiques. Així, per exemple, un valor fàtic d'assentiment o d'acord es transforma en un valor fàtic de petició d'acord o d'assentiment amb una entonació interrogativa i posteriorment pot adquirir valors metalingüístics. És el cas de les unitats *d'acord?*, *entesos*, *vale*, *right*, *bé*, *està bé*, *va bé* o *bueno*,⁴² *all right*, *fine*, *okay*,⁴³ que manifesten acord o assentiment com a significat prototípic, valor que es transforma en molts casos en una petició d'acord o d'assentiment si adopten una entonació interrogativa.

- David : Tu dorms al meu llit.
- Lopes: Ah, *d'acord*. I tu dorms al sofà. (PB2_07)
- Jeff: Sí, una trompada i que va tot ple de top models, *d'acord?* (CCP5)

Un pas més enllà és l'adopció de valors metalingüístics que poden ser d'inici de torn de parla (PB3_15), falca discursiva (PB3_12), introducció d'una precisió (JL1_09), expressió de comprensió (JL1_11) o dubte (CNO40), segons el cas.

- David: És veritat! *Vale, vale*, fem una cosa. (PB3_15)
- Jeff: Bush crash, yeah, and it was all supermodels on board, *right?* And Helen Mirran and you had to build just one super model out of the wreckage. (PB3_12)

42. González (1998, 2001a, 2001b) és qui ha aprofundit més en el tractament de *bé* i *bueno* en català i de l'equivalent anglès *well* com a marcadors pragmàtics, entenent com a tals les marques modalitzadores del discurs oral.

43. Vegeu Beach (1993), que analitza l'ús d'*okay* en converses, conclou que es fa servir en llocs rellevants tant per als temes precedents com posteriors i especifica diversos tipus de moviments.

- Diana: Experiència? Sí. De quin tipus?
- Mario: En el món de les relacions.
- Diana: Ah, molta. *Bueno*, normal. (JL1_09)
- Joan: Us va tot bé, a tu i a en Danny? Vull dir, *bé*, ja m'entens... al llit? (CNO40)

Segons el nostre parer, a partir del significat literal de l'adverbi *bé* ha derivat una interjecció fàtica d'acord (*això em sembla bé*) i d'aquí es pot haver desenvolupat un valor metalingüístic d'inici de torn (*el que s'ha dit fins ara em sembla bé i per això continuo la conversa*). Tots els significats estarien encadenats.

— *Fàtic* → *metalingüístic*

Un subconjunt del grup precedent serien les interjeccions fàtiques que desenvolupen directament valors metalingüístics. És el cas de *m'entens?*, *sent/s?*, *saps?* o *no?*, que inicialment demanen una confirmació del receptor (PB2_13), però que amb l'ús es poden convertir en falques discursives (PB3_06) i fins i tot en introductors de torn de parla (CCP58).

- David: Ei! Aquí hi ha moltes ties, *no?*
- Pol: Sí. La veritat és que sí. Sí. (PB2_13)
- Marc: O sigui, que potser que no agafin el cotxe, *no?*, perquè quines ganes d'agafar el cotxe, tot inundat, i amb el fang i... tot rellisca... i... i... (PB3_06)
- Susan: *Saps...* Aquella pregunta que gairebé vas estar a punt de fer-me? (CCP58)

Creiem que *m'entens?* i *sents?* poden seguir el mateix procés a la llarga (JL1_44, CCP34), tot i que no ho hem documentat al corpus.

- Mario: Avui tu i demà una altra. *M'entens?* (JL1_44)
- Patrick: Escolta, Steve, ho faig pensant en tu, *sents?* (CCP34)

Un moviment semblant sofreix *perdona* i variants i l'equivalent anglès *sorry*. El valor bàsic, deduïble fàcilment perquè és una unitat transparent, és de perdó, però de vegades es gramaticalitza tant que únicament fa la funció d'inici de torn amb l'element de disculpa molt tènue, com hem vist a 6.6.

— *Metalingüístic* → *conatiu*

So és prototípicament metalingüístic en el marc de les interjeccions, però en alguns casos pot funcionar com a conatiu. Ho veiem en un exemple en què inicia un torn (ECP6) i en un altre en què incita a una acció (ECP7), exemples que ja havíem presentat al capítol d'aspectes morfològics.

- Jeff: *So*, if you built a new super model or your new Helen Mirran out of all the best bits, then why, why did Claudia Schiffer shag David Copperfield? (ECP6)
- Steve: Relevant, you said.
- Jeff: Well, it's relevant. That's bloody relevant. There's a super model who shags total prats and I don't know where she lives.
- Steve: *So* Jane. (ECP7)

En aquest diàleg el primer *so* serveix per introduir un torn de parla i l'altre, per incitar en Patrick a parlar de la Jane («Bé, i la Jane...»). En l'exemple següent, el *so* s'adreça directament a l'Elizabeth i li crida l'atenció.

- Joan: *So*, Elizabeth.
- Elizabeth: Yes... Joan? (ENO40)

Fins aquí hem presentat els diversos moviments que experimenten les interjeccions i que donen lloc a múltiples significats interconnectats.

7.1.3.3. Conclusions

Després de les dades que hem presentat i de l'anàlisi feta, podem concloure que:

— La majoria d'interjeccions són polisèmiques i els valors s'encadenen transversalment, és a dir, pertanyen a diferents grups d'interjeccions, si bé també hi ha un nombre significatiu d'interjeccions que desenvolupen la polisèmia dins el mateix grup. Els valors es poden encadenar seguint un model cognitivista i se n'hi poden distingir de més prototípics. La monosèmia —dins del nostre corpus i tenint en compte només les interjeccions— és significativa, però esdevé marginal quan s'amplia el corpus i es tenen en compte altres categories gramaticals. Finalment, l'homonímia és anecdòtica en les interjeccions, amb només dues ocurrences.

— Malgrat la diversitat de valors que pot adquirir una interjecció, sempre hi ha un component modal present amb diferents graus d'intensitat. A més, les interjeccions poden adquirir un valor expressiu addicional segons l'entonació.

— Dins les que hem anomenat polisèmiques transversals, les més freqüents són les que desenvolupen un valor expressiu (per exemple, a partir de valors fàtics o metalingüístics), el qual es pot encavalcar o adquirir entitat pròpia. Un altre moviment destacable és el pas de fàtic a metalingüístic, amb la possibilitat de desenvolupar valors fàtics intermedis amb un canvi d'entonació. Seria el cas de la unitat *d'acord*, que expressa un valor fàtic d'acord i que pot desenvolupar un valor fàtic de petició d'acord amb entonació interrogativa i es pot arribar a gramaticalitzar tant que esdevé una falca discursiva de tipus metalingüístic que en realitat no demana acord sinó que va marcant la conversa i manté l'atenció de l'interlocutor.

Pel que fa a les que desenvolupen la polisèmia dins el mateix grup, destaquen les expressives, les conatives i, en menor mesura, les metalingüístiques. En canvi, no n'hem trobat cap de fàtica. Hi ha expressives que poden adquirir qualsevol tipus de valor (positiu o negatiu), mentre que d'altres estan especialitzades en valors positius, negatius o neutres. Pel que fa a les conatives, els valors que desenvolupen estan relacionats i es poden encadenar fàcilment: així, per exemple, la interjecció de demanar silenci es fa servir també per aturar una acció. Finalment, les metalingüístiques desenvolupen diferents valors relacionats amb el discurs segons la posició que ocupen.

— Les interjeccions monosèmiques —en el nostre corpus i sense tenir en compte altres categories— corresponen principalment a interjeccions fàtiques rituals (salutació, comiat, etc.) fixades per l'ús. També n'hi ha de fàtiques d'assentiment i de negació. En percentatges inferiors n'hi trobem de conatives —impròpies amb un significat transparent— i de metalingüístiques de dubte. El tipus d'interjecció que tendeix més cap a la monosèmia és la fàtica, especialment les fàtiques vinculades a actes de parla i no tant al desenvolupament del discurs. De fet, ja hem fet notar que no hi ha interjeccions fàtiques que desenvolupin polisèmies dins el mateix grup i que les fàtiques que segueixen el patró <fàtic → metalingüístic> solen correspondre a fàtiques d'acord, més properes a les metalingüístiques.

— L'entonació serveix per diferenciar valors d'una mateixa forma i també per afegir matisos expressius. Hi ha unitats que quan són enunciatives tenen un valor i quan són interrogatives n'adquireixen un altre (fàtiques d'acord > fàtiques de petició d'acord). A més, l'afegit d'una entonació exclamativa pot introduir valors expressius addicionals.

— El tenor funcional pot modificar el valor d'una interjecció: la ironia, per exemple, pot capgirar el significat de la unitat.

— Les interjeccions pròpies semblen més permeables als canvis de valors, ja que poden adquirir-ne molts de variats segons l'entonació i altres factors, mentre que les impròpies, que mantenen trets de la categoria d'origen són més estables. Això no vol dir que siguin monosèmiques, sinó que grups d'interjeccions se-

gueixen unes mateixes tendències. Així, les imprecacions desenvolupen valors polisèmics dins el grup de les expressives i, si es creés una interjecció nova seguint aquest patró, segurament compliria aquesta tendència. De la mateixa manera, si es creés una interjecció nova procedent d'un verb de percepció, segurament seguiria el mateix patró que les que ja hi ha creades, que, a partir d'un valor literal conatiu, passen a organitzar el discurs (valor metalingüístic) i fins i tot adquireixen valors expressius.

Amb aquest repàs hem completat les dades de la proposta de Cuenca (2002a): n'hem analitzat que no hi figuren (*ts*, *exacte*, *va bé*, entre d'altres) i hem afegit nous valors a unitats que hi surten (per exemple, *ah*, *ai*, *au*, *mmm*, *oi* o *oh*). Esperem haver contribuït al que reclama l'autora: «És difícil fer generalitzacions definitives sense estudis sistemàtics de la llengua oral que puguin confirmar o modificar les tendències que hem apuntat i també completar i perfeccionar la classificació» (Cuenca, 2002a, p. 3232).

7.2. LA SINONÍMIA EN LES INTERJECCIONS

Vèiem en el capítol anterior que hi ha interjeccions que duen a terme una mateixa funció comunicativa. Per exemple, la sorpresa es pot expressar mitjançant les interjeccions *collons*, *cony*, *mare meva*, *oh*, *ostres*, entre d'altres, i una expressió de comprensió es pot vehicular mitjançant les unitats *mira*, *escolta*, *home*, *a veure*, *bé*, *aviam*, *bueno*, *oh* i *perdona*, per posar uns exemples. Ara bé, són sinònimes totes aquestes formes? El fet de vehicular una mateixa funció comunicativa fa que siguin intercanviables en tots els contextos? Això és el que analitzem en aquest apartat, centrat en el concepte de sinonímia.

La sinonímia és una de les relacions lèxiques que s'han estudiat més. Com recull Bernal (2000, p. 45-48), és la relació semàntica fonamental, però es tracta d'un fenomen poc freqüent a causa principalment de la vaguetat del significat i dels matisos emotius. De fet, Lyons (1997, p. 88) distingeix la sinonímia absoluta de la parcial. La primera, que considera molt poc freqüent en les llengües naturals, satisfà tres condicions: a) tots els significats són idèntics; b) són sinònims en tots els contextos; c) són semànticament equivalents en totes les dimensions del significat, descriptiu i no descriptiu.

Per comprovar si unes determinades unitats són sinònimes, es pot fer la prova de la substitució, considerat el millor mètode per especialistes en el tema: «El mejor método para la *delimitación de los sinónimos* es la prueba de sustitución recomendada por Macaulay» (Ullmann, 1962, p. 161). D'entrada podem corroborar que no totes les interjeccions són intercanviables entre si, tal com posa de manifest López Bobo en una afirmació òbvia.

La gran variedad de sentidos señalados para las interjecciones propias y su capacidad para manifestar contenidos expresivos, apelativos y fáticos, explica la existencia de importantes restricciones semánticas y la escasa capacidad de alternancia de la mayor parte de ellas en el mismo entorno textual. Estas restricciones suelen venir condicionadas sobre todo por la especialización de muchas de ellas, ya sea en la manifestación de emociones, ya en el mantenimiento del canal de comunicación o en la apelación al interlocutor. (López Bobo, 2002, p. 31)

És evident que no es pot substituir una interjecció de petició de confirmació com ara *oi* per una interjecció com ara *ostres*.

- David: I al llit val més dormir amb poca roba, *oi*? (PB2_45)
- David: *I al llit val més dormir amb poca roba, *ostres*?

Ara bé, la mateixa autora afegeix unes ratlles més avall que les expressives tenen menys restriccions semàntiques i es poden alternar sovint. Tot seguit en presentem uns quants exemples, d'expressives i d'altres tipus, i provem si són intercanviables. No oferim sistemàticament un exemple de cada tipus per a cada subcorpus, sinó que en fem una tria i obviem les angleses per manca de competència com a parlants nadius.

— *Interjecció expressiva*

Al subcorpus original trobem la interjecció *ostres* vehiculant sorpresa en aquest context.

- David: [*Ostres*], Emma. Casa teva sí que està «al final de la escalera»! (PB2_06)

En el quadre d'interjeccions expressives del subcorpus català presentat al capítol sisè trobàvem diverses interjeccions que transmeten sorpresa. D'aquestes n'hi ha unes quantes que es podrien posar en aquest context, però d'altres no són intercanviables.

- David: *[Ah/ Ah no?/ Ah sí?/], Emma. Casa teva sí que està «al final de la escalera»!
- David: [Ai/Collons/Cony/Ei/Hosti/Mare meva/Eh/Oh/ Oi/ Ostres/Uh/ i/ Vaja], Emma. Casa teva sí que està «al final de la escalera»!

Dins del grup de les intercanviables n'hi ha unes quantes de vulgars que en David podria dir davant de l'Emma perquè tenen una relació d'amistat i, per tant, no és estrany que digui renecs davant seu. Ara bé, si l'interlocutor fos algú desconegut o la situació no fos tan informal, en David no utilitzaria segurament ni *collons* ni *cony* ni *hosti*, però en canvi sí que podria emprar *mare meva*.

Un altre exemple d'interjecció expressiva seria *mare meva*, que hem extret del subcorpus doblat. L'emissor expressa indignació perquè no l'han avisat que ja calia segar la gespa mitjançant l'exclamació de *mare meva!*, interjecció parafrasejable per una construcció del tipus *no hi ha dret!, com pot ser?*

- Tim: *Mare meva!* Per què no em trucaves al mòbil, dona? Fins quan m'ho puc rumiar? (WKC2)

Al subcorpus doblat la indignació també es vehicula en altres contextos per les interjeccions *oh*, *on s'és vist*, *merda* i *òstia*. En aquest context, totes serien intercanviables excepte la darrera ja que no és del registre adequat per a un cap que es dirigeix a la secretària davant de tothom. *Merda* també està connotat, però seria més acceptable, segons el nostre marcatge.

— *Interjecció conativa*

En el subcorpus català original les interjeccions conatives que inciten a una acció són *va*, *vinga*, *amunt*, *au* i, en contextos molt especials, *què carai* i *bueno*. Ara bé, no totes les unitats són intercanviables. Així, l'enunciat següent perd càrrega significativa si modifiquem la interjecció conativa:

- Va! *Amunt*, colla de marmotes! (PB2_27)
- Va! *Vinga*, colla de marmotes!
- Va! *Va*, colla de marmotes!

Això segurament es deu al fet que, si bé la funció bàsica de la interjecció *amunt* és incitar a una acció, persisteix cert significat lèxic de l'adverbi original que especifica que aquest moviment ha de ser vertical i, en aquest context, fa referència explícita al fet de llevar-se, significat que no transmeten les altres interjeccions, amb un espectre més ampli. En canvi, sí que són intercanviables les altres unitats:

- Lopes: [Vinga/Va/Au], ja li pots dir a la Mercedes que plegues de la ràdio. (PB3_431)
- Ester: [Va/Vinga/Au], digues, estic bé? (JL1_40).
- Carla: [Vinga/Au/Va], va, i ara fora d'aquí, que haig de retrobar-me amb mi mateixa, eh? Vinga! (JL1_07).

Un cas especial és *què carai*. Mentre que les altres interjeccions sí que poden substituir *què carai* en aquest context, aquesta construcció no es pot emprar en els contextos precedents, segurament perquè té un valor expressiu afegit en què l'emissor vehicula que no li importa el que faci l'altre.

- Mariona: T'agradaria tocar-los?
- Mario: Si m'agradaria, diu!
- Mariona: Doncs [què carai, vinga, va, au].
- Lopes: [?]Què carai, ja li pots dir a la Mercedes que plegues de la ràdio. (PB3_43)
- Ester: [?]Què carai, digues, estic bé? (JL1_40).

Les interjeccions conatives també es poden fer servir per cridar l'atenció, com passa amb la interjecció *ei* en aquesta intervenció del subcorpus doblat en què un espectador del públic crida un jugador de beisbol que es troba sobre el terreny de joc.

- Espectador: *Ei*, Malitnichek! Arromanga't les faldilles i fes alguna cosa! (CNO33)

En el subcorpus doblat no hi ha cap més interjecció que pugui vehicular aquest valor, però en l'original hi trobem *eh*, *ep*, *oh*, *pst*, *escolteu*, *perdoneu*, *ts* i *xut*. És evident que *escolteu* i *perdoneu* no s'adiuen amb aquest context, segurament perquè no acaben d'estar gramaticalitzades del tot i encara mantenen morfemes de flexió que imposen restriccions (no es poden adreçar a un sol interlocutor), mentre que la resta, sobretot *eh* i *ep* hi encaixen perfectament. *Pst* i *ts* també servirien, però semblen poc adequades en un context on hi ha molta gent veient un partit. Sembla que són interjeccions que es fan servir més en contextos on hi ha silenci i on no es vol fer gaire enrenou.

— Interjecció fàtica

Les interjeccions fàtiques que hem agrupat sota l'etiqueta saludar en el subcorpus català corresponen a *hola*, *bon dia*, *bona tarda*, *bona nit* i *mmm*.

- Ramon: *Hola*.
- Lopes: *Bon dia*.
- Ramon: Ostres, Lopes, fas mala cara. (PB2_18)

En aquest cas *hola* es podria canviar per *bon dia* i a la inversa i fins i tot la resposta d'en Lopes podria ser un simple *mmm*, però el que no és factible, tenint en compte que l'acció passa al matí, és que la salutació sigui *bona tarda* o *bona nit*. Si bé es tracta d'interjeccions amb una mateixa funció bàsica, s'apliquen en diversos moments del dia.

Quant als comiats, en el subcorpus original trobem *adéu* i *apa*, mentre que al doblat hem trobat *a reveure* i *adéu*. En aquest cas les restriccions no afecten el mo-

ment del dia sinó l'interlocutor: *apa* no se sol emprar amb un interlocutor desconegut sinó que té un toc més informal. Un altre cas que no hem trobat a cap corpus, però que és significatiu és *adéu-siau*. Es tracta d'una interjecció de comiat amb una funció equivalent a les que acabem de comentar, però només s'aplica quan hom s'a-comiada d'algú a qui tracta de vós (o de vostè) o si hi ha més d'una persona. Si bé es tracta d'una forma gramaticalitzada, queden restes de la categoria d'origen i el fet d'usar la forma *siau* (segona persona del plural) marca una restricció.

De les faticometalingüístiques mirarem si presenten sinonímia les que manifesten acord en el corpus doblat, que són *d'acord*, *molt bé*, *va bé*, *exacte*, *entesos* i *cert*.

- Elizabeth: *D'acord*. Passarem el Dia d'Acció de Gràcies amb el meu exmarit i els lirones dels meus exsogres. (CNO11)
- Elizabeth: [Va bé/Entesos/Molt bé/Bé]. Passarem el Dia d'Acció de Gràcies amb el meu exmarit i els lirones dels meus exsogres.
- Elizabeth: *[Cert/Exacte]. Passarem el Dia d'Acció de Gràcies amb el meu exmarit i els lirones dels meus exsogres.
- Jeff: A la Sharon tant li fa el que ensenyi. És com dir: «Hola, sóc la Sharon, passa'm la pinta, vols?»
- Patrick: *Exacte*. (CCP14)
- Patrick: *[D'acord./Va bé./ Entesos./ Molt bé./ Bé.]
- Patrick: [Cert./Exacte.]

En aquest grup podem distingir dos subgrups no intercanviables entre ells: d'una banda, els que manifesten simplement acord respecte de l'acció que l'altre acaba de dir o proposar i, de l'altra, un grup que manifesta acord respecte del fet que acaba de dir l'altre, tot assenyalant que és cert, que l'altre diu la veritat.

— Interjecció metalingüística

Acabem aquesta repassada ràpida amb exemples d'interjeccions metalingüístiques, concretament d'inici de torn de parla. En el subcorpus català original aquest valor s'actualitza en les interjeccions *mira*, *escolta*, *escolti*, *home*, *a veure*, *bé*, *aviam*, *bueno*, *oh*, *perdona* i *ah*. En el doblat s'hi afegeixen les formes *mireu*, *molt bé*, *està bé*, *d'acord* i *saps?* Ara bé, no totes aquestes formes són intercanviables. Vegem l'exemple següent:

- David: *Escolti*, Carbonell, que jo no he fet res, eh? (PB2_31)

Des d'un punt de vista gramatical es podria substituir la interjecció per *mira*, *escolta*, *perdona* o *saps?*, però es modificaria la relació de cortesia envers l'interlo-

cutor, ja que en l'exemple la tracta de vostè. Per tant, si bé es tracta d'una interjecció en procés de gramaticalització, hi queden traces de la persona i del tractament. Pel que fa a la resta, no totes encaixen amb el mateix grau de precisió i no les consideraria plenament sinònimes.

Acabem amb un exemple de les interjeccions que s'utilitzen en una pausa per expressar dubte: *aaa, mmm, ehh, hum, d'això* (original) i *aaa(m), ah, bé, umm* (doblat).

- Patrick: Bé, si gravo una pel·lícula com ara *Instint bàsic* i vull saber, vull saber a quina cinta està gravada... *aaa*... poso un nom a la cinta... com Paula... o Astrid. (CCP22)
- Patrick: Bé, si gravo una pel·lícula com ara *Instint bàsic* i vull saber, vull saber a quina cinta està gravada... [*mmm/ehh/hum/d'això/ah/bé*]... poso un nom a la cinta... com Paula... o Astrid.

En aquest cas creiem que totes les interjeccions són intercanviables, segurament perquè en bona part es tracta de variacions ortogràfiques d'una realització fonètica gairebé idèntica, amb l'única excepció de *d'això* i *bé*. Tot i així, aquesta darrera força en alguns dialectes s'utilitza poc en detriment de *bueno*. En resum, les interjeccions pròpies són més intercanviables que no pas les impròpies i la variació funcional impedeix sovint la sinonímia, aspecte que abordem tot seguit.

Considerem que la variació funcional és un dels elements que impedeixen la intercanviabilitat de dues interjeccions amb una mateixa funció comunicativa, i dins els diferents elements que afecten la variació funcional o registre, ens centrem en el to interpersonal. A grans trets, el to interpersonal té a veure amb la relació entre els interlocutors i el grau de formalitat (Payrató, 1996). Així, un emissor no s'adreçarà de la mateixa manera al cap, a un amic, als pares o als fills, i la tria d'interjeccions també estarà condicionada per aquest factor.⁴⁴

La majoria d'interjeccions del corpus són típiques d'una conversa oral informal, però n'hi ha algunes que es donen en converses formals. Per exemple, quan algú s'adreça a un superior (en Matt parlant amb els advocats del bufet jurídic o amb el seu cap) o quan la Diana adopta el posat de psicòloga sense ser-ho i vol imitar un llenguatge més formal. Es tracta de les següents: *mmm* (JL2_25), *ai* (JL2_26), *ah* (JL2_45), *gràcies* (JL2_25, WKC27, CNO18), *eh* (PB2_29), *molt bé* (JL2_43, JL2_40), *ahà* (JL2_42, JL2_39, JL2_45, JL1_15), *bé* (JL2_24, WKC28, WKC17, JL1_13), *perdoni* (WKC24), *perdó* (WKC15), *aaa* (JL2_31, JL2_45), *va* (WKC4),

44. Tenim també la intuïció que les interjeccions que són renecs tenen una distribució dialectal diferent i fins i tot ens atreviríem a dir que certs renecs són percebuts com a rurals i dialectals (*la sang de Déu!*, per exemple), per la qual cosa aquí hi entraria un altre component de variació que no estudiem, i més tenint en compte que la llengua dels productes analitzats pretén ser relativament estàndard.

bon dia (JL2_23), *bona tarda* (JL2_23) i *alerta* (WKC16). Ara bé, això no vol dir que totes aquestes interjeccions transmetin per si soles un to formal. Tot i així, en destacaríem dues: *perdoni* (WKC24) i *bé* (WKC28, WKC17, JL1_13, JL2_45, JL1_15).

En l'ús de *perdoni* hi ha un component de formalitat, ja que no es tracta d'una interjecció plenament gramaticalitzada i hi queden marques de la persona, fet que ens permet adonar-nos que l'emissor tracta l'interlocutor de vostè i, per tant, mostra respecte i cert grau de formalitat.

El cas més interessant de tots és quan la Diana, un personatge de *Jet lag* més aviat deixat i desmanegat, es fa passar per psicòloga i canvia la manera de vestir, la manera de fer i fins i tot la manera de parlar. Així, en comptes del típic *bueno*, no normatiu però freqüent en la conversa espontània i en la simulació que en fan a *Jet lag*, es transforma en un *bé* d'inici de conversa. Tot això s'acompanya amb altres paraules que segurament el personatge no sol fer servir (per exemple, el «subjecte passiu» del segon exemple).

- Sílvia: Va, assagem. (R) Ei, Diana, quant de temps! Què has fet tots aquests anys?
- Diana: *Bé*, he estudiat la carrera de psicologia i diversos màsters a Nova York i Viena, on em vaig especialitzar en trastorns de personalitat en subjectes adults. (JL2_24)
- Mario: I, donada la teva experiència, què em recomanes?
- Diana: *Bé*, en aquest cas, el subjecte passiu, o sigui tu, pot deixar que les coses flueixin per la seva pròpia inèrcia o bé fer el pas. (JL1_13)

A l'altre extrem en el grau de formalitat trobem interjeccions que hem considerat tabú. Seguint la proposta que fèiem a Matamala (2001), basada en l'*Oxford Advanced Learner's Dictionary*, considerem tabú els mots que es poden considerar ofensius o prohibits (tot i que no necessàriament per tothom i en totes les ocasions). No cal dir que aquí hi entra un component personal que pot variar en l'atribució d'una etiqueta o d'una altra i que la mà de la investigadora s'hi haurà de notar. Així, considerem tabú *cony* (PB2_33, PB2_50, PB3_31, JL2_33), *collons* (PB2_49, PB2_35, PB2_52), *recony* (JL1_04), *hòstia* (PB2_20, PB3_16, PB3_39, CCP43), *hòsties* (JL1_45), mentre que les unitats eufemístiques i menys marcades com ara *coi* (CNO39, CNO44), *hosti* (JL1_28, JL2_07), *merda* (CNO28, WKC34, WKC35, CNO56) serien informals.

- Diana: No ho sé. Jo, és que el que volia era veure una altra vegada el Plana, el Berraondo, la Belmonte... i, sobretot, el pocapena del Mateu Pasqual. *Hosti*, quin tio! (JL2_07)

- David: I què?
- Pol: *Cony*, que baixarà.
- David: I què?
- Pol: Doncs que fareu el trio! Tios! (PB2_33)
- David: *Collons*, quina meta més rara. Si sembla doble... (PB2_52)
- Ester: Però si la meva germana està a Madrid.
- Carla: Qui?
- Sílvia: La seva germana, *recony*! (JL1_04)
- Lopes: Que no va passar res, Ramon...
- Ramon: Amb tu o amb el David?
- Lopes: Amb cap dels dos, de veritat...
- Ramon: Us ho vau fer tots tres. *Hòstia*...! (PB2_20)

En anglès no hem trobat cap unitat tabú, però dins les que tenen una informalitat més marcada destacarien *damn* (WKE34, WKE35, ENO28, ENO65), *hell* (WKE7, ENO68), *crap* (ENO56) i *bloody hell* (ECP43).

- Advocat: We read the business section.
- Matt: *Damn*! (WKE35)
- Bill: What the *hell* is that? (ENO39)
- Steve: *Bloody hell*! She's never done that with me. (ECP43)

Totes aquestes unitats poden vehicular els mateixos valors que altres, però hi afegeixen un component relacionat amb el grau de formalitat i també amb la intensitat que fa que no es puguin considerar sinònimes. Per tant, si bé hem agrupat en blocs unitats que tenen la mateixa funció comunicativa, en ben pocs casos dels estudiats les equivalències són totals, i generalment es tracta de les interjeccions pròpies més simples.

7.3. CONCLUSIONS

De l'apartat que hem dedicat a la sinonímia en les interjeccions, se'n poden extreure un seguit de conclusions.

— El fet que dues interjeccions comparteixin una funció comunicativa no implica que siguin sinònimes ja que hi pot haver subespecificacions semantico-

pragmàtiques, generalment en el cas de les impròpies, que conserven traces de la unitat d'origen. Així, *amunt* és una interjecció conativa que incita al moviment igual que *endavant*, però estan especialitzades en moviments diferents. La classificació per funcions comunicatives no deixa de ser una tipologia pràctica en la qual hi ha fronteres poc clares i diferents nivells. En aquest sentit, la teoria del nivell bàsic exposada anteriorment —nivell bàsic, superordinat i subordinat— s'hi adiria i es podrien establir categories a un nivell vertical. Per exemple, conativa > incitar a un moviment > incitar a un moviment vertical ascendent.

— Les interjeccions pròpies es poden intercanviar més fàcilment —això no vol dir que sempre siguin intercanviables— perquè són més imprecises semànticament i adquireixen el valor gràcies a elements com el context, l'entonació o la gestualitat. Les impròpies, en canvi, poden mantenir trets de la categoria d'origen (persistència) que imposen restriccions en l'ús. Així, *bon dia*, per bé que sigui una fórmula ritual, només es pot fer servir de dia i no pas de nit i *escolteu*, encara que hagi perdut el significat literal d'escoltar i marqui un inici de parla, no es pot utilitzar quan el torn s'adreça a un sol interlocutor. En definitiva, el grau de gramatització de les impròpies imposa restriccions que no es troben en les pròpies i fa que siguin més difícils d'intercanviar amb altres unitats que tenen una mateixa funció comunicativa.

— En alguns casos la variació funcional impedeix la substitució d'interjeccions que vehiculen el mateix valor, ja que, si bé dues unitats poden expressar la mateixa funció comunicativa (*ostres* i *hòstia*, per exemple), l'emissor no les emprarà davant del mateix interlocutor ni en el mateix context comunicatiu.

— Finalment, les interjeccions poden ser un dels elements de caracterització dels personatges, juntament amb altres elements, lingüístics i no. Així, quan la Diana de *Jet lag* es vol fer passar per psicòloga, canvia d'indumentària, canvia de manera de fer i canvia de parlar i, al costat de paraules que no sol fer servir habitualment, utilitza la interjecció inicial *bé* en detriment del típic *bueno* i obvia interjeccions de registres molt informals o tabú.

8. Aspectes pragmaticodiscursius

En aquesta obra apostem per un marc cognitivista complementat amb elements relacionats amb l'anàlisi del discurs, amb la pragmàtica i amb la llengua oral, en una visió global de la llengua dinàmica i basada en l'ús. Si els dos capítols anteriors giraven a l'entorn d'aspectes més semanticopragmàtics, en aquest fem més èmfasi d'una manera global —i sense distingir entre subcorpus— en qüestions puntuals relacionades amb els estudis pragmaticodiscursius. En primer lloc, abordem el concepte de modalització: ens plantegem si totes les interjeccions tenen una funció modalitzadora i mirem de definir la diferència amb elements connectius com els nexes. En segon lloc, estudiem quin paper tenen les interjeccions en relació amb els principis reguladors de la conversa, concretament amb el principi de la rellevància, la cortesia i, més d'esquitllentes, amb el de l'expressivitat. En tercer lloc, descrivim el paper de les interjeccions en l'estructuració i en el desenvolupament de les converses. En quart lloc, destriem les diferències entre les converses que formen el corpus i les converses orals i espontànies mitjançant l'anàlisi de les interjeccions i de les improvisacions dels actors, tot plantejant-nos si les improvisacions dels actors fan augmentar el grau d'oralitat del guió escrit a partir de la comparació del nombre d'interjeccions que trobem en un producte i en l'altre. Ja per acabar, ens centrem en el paper de la gestualitat en les interjeccions.

8.1. MODALITZACIÓ I CONNEXIÓ

En les interjeccions hi té un paper destacat la modalitat actitudinal entesa com a manifestació de l'actitud del parlant respecte del que diu. Nosaltres entenem la modalització en un sentit ampli i considerem que les interjeccions es poden considerar un dels recursos lingüístics clau que expressen la subjectivitat de l'emissor,

al costat d'altres elements com ara verbs modals o expressions anomenades evidencials, per esmentar-ne un parell. De fet, aquest valor emotiu de les interjeccions és una constant en els estudis clàssics que només s'ha començat a trencar últimament. D'altra banda, aquesta implicació de l'emissor es pot considerar un dels motius que expliquen el canvi semàntic en el cas de les interjeccions impròpies, tema que desenvolupem en el capítol d'aspectes morfològics en parlar de la gramaticalització.

Ara bé, també considerem que aquesta expressivitat és més accentuada segons la funció comunicativa de la interjecció. En el cas de les interjeccions expressives, el nom ja ho diu tot, i és per això que són les més prototípiques. Així, en els exemples següents —un de cada subcorpus— és evident que les interjeccions vehiculen emocions i sentiments de l'emissor i que hi ha un component modal fort.

- Emma: *Vaja*, Carbonell. Veig que està molt ben informada. (PB2_55)
- Matt: Doncs se m'ha acudit quan em duxava aquest matí.
- Abby: *Ui, ostres*. Explica, explica! (WKC3)
- Delaney: *Wow*, Matt, it must feel terrific to see one of your ideas put into action. (WKE8)

En la resta d'interjeccions també hi ha una implicació de l'emissor, tot i que l'interès rau més en el receptor (interjeccions conatives), en la relació emissor-receptor (interjeccions fàtiques), en el discurs (interjeccions metalingüístiques) i en el món (interjeccions representatives). A mesura que ens allunyem de les interjeccions prototípiques les unitats adquireixen altres valors i n'hi ha que es poden considerar fins i tot frontereres. És el cas de les interjeccions metalingüístiques, que Cuenca considera que funcionen com a marcadors discursius i que en el quadre que hem reproduït al capítol tercer estaven freqüentment amb la categoria de nexes.

- Lopes: *Escolta*, Marc, *aviam*. Aaa. La vida dona moltes voltes, eh? I és possible que no estiguem gaire temps junts... (PB3_25)
- Tim: *Escoltin*, ahir mateix deien que era idea seva. (WKC34)
- Butch: *Look*, Tom and I have been alone for the last four Thanksgiving. (EN065)

Marín (2003) estudia els punts de contacte entre els marcadors discursius procedents de verbs de percepció (*escolta*, *a veure*, etc.) i els connectors parentètics (nexes) i les interjeccions. Afirmar que connectors i marcadors comparteixen «el fet que són elements connectors en el nivell textual, presenten caràcter parentètic i tenen un significat procedimental», mentre que marcadors i interjeccions comparteixen el fet de ser elements modalitzadors típics de la llengua oral que solen estar en posició inicial i que no tenen significat lèxic sinó pragmàtic. A més, es caracteritzen també perquè no estan totalment gramaticalitzats, no tots els elements han aconseguit la invariabilitat morfològica i n'hi ha que presenten reducció fonètica. La lingüista conclou que aquests marcadors es podrien «considerar interjeccions metalingüístiques, si més no en alguns usos». Aquesta tesi doctoral, doncs, demostra que, fins i tot en els casos menys prototípics en què les interjeccions no tenen un valor expressiu tan accentuat, s'hi manté un component modal i s'hi afegeix un valor de connexió lligat a l'organització discursiva.⁴⁵

López Bobo (2002), per la seva banda, considera que «la frecuente constatación de un cierto componente de expresividad exige replantear la existencia de interjecciones exclusivamente apelativas o fáticas». Creu que les formes originalment apelatives o fàtiques adopten valors modals quan es converteixen en interjeccions i de vegades els dos valors se sobreposen, sobretot en el que anomena marcadors de control de contacte (*¡mira!*, *¡fíjate!*, *¡oye!*); ara bé, si no tenen aquest valor modal i només tenen un ús continuatiu, les considera formes fàtiques, no pas interjectives.

En aquest llibre creiem que els marcadors discursius del tipus *escolta* o *mira* que hem inclòs en el grup de les interjeccions metalingüístiques no són les interjeccions més prototípiques, però es poden estudiar dins aquest grup adoptant un marc cognitivista en què hi ha elements més prototípics i elements que ho són menys i en què les fronteres no són clares. De la mateixa manera, també seria lícit d'estudiar-los des del punt de vista dels nexes tenint present que dins d'aquest grup també serien elements perifèrics. I és que, segons el nostre parer, tenen un valor modal —tot i que més feble— i alhora de connexió a nivell extraoracional. Això es fa evident pel nombre d'ocurrències en què hem detectat clarament un doble valor, expressiu i metalingüístic, com ara la següent.

- Mariona: *Mira*, estava cansada de servir cafès i la doctora m'ha demanat que li fes de secretària. (JL2_34)

45. Per a més informació sobre la interjecció com a marcador discursiu, vegeu Blas Arroyo (1995) i també Vázquez Veiga i Alonso (1997).

En aquest cas la interjecció *mira* introdueix una precisió, però alhora té un component expressiu de resignació equivalent a un *què hi farem!*

Ara bé, fins i tot en els casos en què només hem definit un valor metalingüístic, la diferència amb nexes prototípics com ara *i* o *però* (a nivell oracional) o *és a dir* o *tanmateix* (a nivell supraoracional) és evident a simple vista, ja que hom hi detecta un cert component d'implicació per part de l'emissor.

- Sílvia: *A veure*, Diana, funciona així. Tu dius una cosa i nosaltres l'entendem. (JL1_47)

En conclusió, una afirmació com la de López Bobo (2002, p. 13) que «todavía no han sido firmemente establecidos sus límites frente a otras categorías gramaticales», referint-se a les fronteres entre interjeccions i marcadors discursius (i també vocatius i imperatius), tindria una resposta clara dins el marc d'aquest estudi: d'una banda, les categories no són compartiments estancs i, per tant, les fronteres són difuses; en altres paraules, nexes parentètics i interjeccions metalingüístiques tenen punts de contacte que fan que algunes peces estiguin situades a la frontera. De l'altra, no s'han de confondre categories gramaticals i categories funcionals, de manera que una interjecció o un nexa (conceptes vinculats amb categories gramaticals) poden funcionar pragmàticament com a marcadors discursius (concepte vinculat amb una categoria funcional).

8.2. PRINCIPIS REGULADORS DE LES CONVERSES

Són diverses les propostes que s'han fet per explicar el funcionament dels intercanvis comunicatius, però en relació amb les interjeccions són fonamentalment tres les que considerem més adequades: el principi d'expressivitat de Leech, la teoria de la rellevància de Sperber i Wilson, i el principi de cortesia de Lakoff.

8.2.1. Principi d'expressivitat

Leech (1983) planteja una proposta per explicar la construcció textual que es basa en quatre grans principis bàsics: el de processabilitat (fes textos processables), el de claredat (fes textos clars), el d'economia (fes textos econòmics) i el d'expressivitat (fes textos expressius). L'autor hipotitza que, quan construïm un text, complim aquests quatre principis. El darrer principi (*be expressive*) està estretament lligat amb el que hem explicat en l'apartat anterior i es concreta en la voluntat del parlant de ser expressiu per copsar l'atenció dels interlocutors. Aquesta voluntat de ser expressiu es pot manifestar mitjançant l'ús de diversos recursos entre els quals trobaríem les interjeccions, i més concretament les expres-

sives. Així, per exemple, quan en Matt diu que ha tingut una idea mentre es dutxava, l'Abby respon «Ui, ostres. Explica, explica!» (WKC3). L'afegitó de dues interjeccions a l'inici de l'enunciat no modifica el contingut proposicional que aquest expressa, però sí que contribueix a donar-hi més expressivitat. Per tant, podem concloure que les interjeccions expressives, juntament amb altres recursos modalitzadors, tenen un paper bàsic en l'intercanvi comunicatiu i contribueixen a l'expressivitat.

8.2.2. *Principi de rellevància*

Sperber i Wilson (1986) plantegen un principi que també ens pot servir per explicar el funcionament de les interjeccions: es tracta del principi de la rellevància i es pot resumir amb la formulació «sigues pertinent», tal com hem desenvolupat en el capítol teòric. De fet, aquest principi coincideix amb la màxima de relació que Grice (1975) ja havia plantejat dins el marc del principi de cooperació, un principi que pretén definir com es regula la interpretació dels enunciat.

Segons Grice, la cooperació dels participants és imprescindible perquè una conversa reïxi i, a més de la màxima esmentada, es completa amb les màximes de quantitat, de qualitat i de manera. Ara bé, a diferència de Grice —que planteja la seva proposta com un seguit de condicions que s'espera que els participants observin—, Sperber i Wilson defineixen un principi de base cognitiva que no es pot escollir lliurement sinó que és una forma automàtica i inconscient de rebre la informació del món, tal com explica Pons (2004). La teoria de Sperber i Wilson, de caràcter ostensiu/inferencial, considera que el principi de la rellevància és intrínsec al fet comunicatiu i defensa que hi ha d'haver un equilibri entre l'esforç de processament exigint pels estímuls processats i la quantitat d'informació nova produïda.

Un altre concepte que Sperber i Wilson reelaboren lleugerament de la teoria de Grice és el d'implicatura. Grice distingeix *a*) el que es diu, és a dir, el contingut proposicional de l'enunciat que cal descodificar, i *b*) el que es comunica, és a dir, els significats addicionals als transmesos per la forma lògica del missatge que cal inferir. Aquests darrers elements els anomena implicatures i els va subdividint en diferents nivells. Així, distingeix les implicatures convencionals —les que deriven del significat de les paraules i no de factors contextuais o situacionals— de les no convencionals, que formen al seu torn una classe àmplia amb dos grans subtipus: les implicatures conversacionals —quan hi intervenen els principis reguladors de la conversa— i les implicatures no conversacionals —quan hi intervenen altres tipus de principis. Les que ens interessen especialment en estudiar les interjeccions són les conversacionals, que s'anomenen particularitzades quan es transgredeixen les màximes que regulen la conversa i generalitzades quan les màximes se segueixen.

Sperber i Wilson reelaboren el concepte d'implicatura i l'entenen com la informació comunicada implícitament i recuperada inferencialment que deriva de la combinació del contingut explícit de l'enunciat i la informació contextual. La distingeixen de l'explicatura, que seria el contingut que es transmet explícitament per mitjà de l'enunciat, contingut al qual es pot atribuir un valor de veritat (explicatures pròpiament dites) o que transmet la força il·locutiva i la modalitat del missatge (explicatures d'alt nivell).

Malgrat els punts de contacte, no es pot establir un paral·lelisme amb la proposta griceana, perquè, si bé les implicacions són en tots dos models de naturalesa inferencial, Sperber i Wilson consideren que cal barrejar elements explícits amb elements inferits per recuperar el contingut explícit d'un enunciat.

En aquest apartat ens centrem en la teoria de Sperber i Wilson perquè pot servir per donar compte de l'ús de determinades interjeccions, tot i que també fem alguna referència a conceptes griceans com el d'implicatura conversacional. El nostre propòsit és demostrar que les interjeccions es poden estudiar dins aquest entorn com a marques de rellevància, és a dir, com a «elementos lingüísticos que aportan información computacional orientada a la minimización del coste y a la maximización del beneficio que obtiene un sistema inteligente cuando procesa información relevante», en paraules de Bonilla (2001). Ara bé, només oferim un petit tast i no pas una anàlisi sistemàtica perquè l'enfocament pragmàtic que ens interessa és el de les funcions comunicatives i no pas l'aplicació aprofundida de la teoria de la rellevància a les interjeccions, qüestió que requeriria un estudi propi. D'altra banda, també demostrem la connexió entre la teoria de la gramaticalització i aquests models.

Un dels primers elements d'aquest model que es pot aplicar a les interjeccions és la diferenciació entre els significats procedimentals i els significats conceptuals. Unitats com *casa* o *cotxe* tenen un significat lèxic, un significat que en termes de la teoria que estem discutint es podria considerar conceptual, ja que es refereixen a un concepte amb propietats. En canvi, unitats com ara *perquè* i *però* tenen un significat procedimental, ja que no es refereixen a cap entitat del món sinó que aporten informació rellevant en el procés interpretatiu del discurs. Les interjeccions tendrien cap a aquest darrer grup, ja que no fan referència a cap entitat del món (no tenen un significat representacional), però no s'hi inscriurien plenament perquè poden conservar trets lèxics de la categoria d'origen i poden funcionar autònomament tot introduint un propòsit comunicatiu.⁴⁶

46. De fet, podríem considerar que es troben a mig camí, igual com alguns marcadors que esmenta Pons (2004, p. 54): «Solo unas pocas formas, las más prototípicas, no codifican un significado conceptual: *y*, *o*, *que*, *pero*... Muchas, como las tradicionales conjunciones consecutivas o ilativas, poseen un significado conceptual más o menos transparente (*en consecuencia* es una conjunción consecutiva que recoge el significado de base del sustantivo *consecuencia*).»

Blakemore (2002, p. 128-148) presenta una anàlisi de la interjecció *well* en aquest marc, que considera un marcador discursiu que codifica un procediment, per oposició a l'adverbi *well*, que codifica una representació conceptual. També dedica un article a aquesta unitat Jucker (1993). De manera semblant, Brockway (1982) analitza diversos marcadors discursius en aquest marc teòric i, finalment, Montolí (1988) relaciona teoria de la rellevància i marcadors discursius, igual com Andersen i Fretheim (2000).

D'altra banda, imitant Cueto i López Bobo (2003) i també Torres Sánchez (2000), creiem que, en el marc d'aquesta teoria, les interjeccions funcionen fonamentalment com a restrictors contextuais —activen el context a la bestreta— i com a explicatures d'alt nivell —fan referència a l'actitud de l'emissor davant del *dictum*. Les interjeccions serveixen per reduir l'esforç de processament perquè limiten el context, entès en un sentit molt més ampli, no solament com a context físic immediat o cotext sinó també com a conjunt de supòsits que participen en la interpretació dels enunciats. A més, ajuden a interpretar l'actitud amb què s'emet un determinat enunciat. En resum, són pistes ostensives que orienten el receptor.

Fixem-nos en els exemples següents. La Sílvia entra al pis que comparteix amb la Carla i altres companyes i exclama «*Hòsties*, Carla». No ha donat cap més informació, però pel sol fet d'usar aquesta interjecció amb una determinada entonació juntament amb el nom de la Carla, aquesta pot inferir fàcilment que alguna cosa ha indignat la Sílvia i que es tracta d'una cosa negativa.

El mateix passa en el següent fragment de *Coupling*. L'Steve està veient una gravació de pornografia casolana a casa d'en Patrick i es pensa que la protagonista és la Susan, la seva xicota actual. En adonar-se'n, exclama *bloody hell* sense saber que la Susan acaba d'arribar i es troba a l'entrada. El sol fet de proferir aquesta interjecció fa que la Susan infereixi que l'Steve ha vist alguna cosa que l'ha indignat profundament i que, per tant, no pot ser veritat l'excusa que li dóna.

- Steve: *Bloody hell!* She's never done that with me.
- Susan: So who's never done what with you?
- Steve: Um, we were just watching something.
- Susan: Really? What?
- Steve: Jenny Agutter.
- Susan: Jenny Agutter?
- Steve: Walkabout. We're... we're watching Walkabout.
- Susan: Oh, you're upset Jenny Agutter's never gone on an aboriginal walkabout with you? (ECP42)

Vegem un altre exemple en què s'infereix informació a partir de la interjecció. En David i en Lopes volen fer un trio amb l'Emma i en Lopes pregunta al primer si té condons i en David li respon «Merda! No!». El sol fet d'utilitzar la interjecció de contrarietat *merda* (PB2_39) indica que en David no vol tenir relacions sense preservatiu i que, si no en tenen, no podrà fer el trio amb l'Emma.

Un altre exemple il·lustratiu del que estem exposant el trobem a *Normal, Ohio* en una escena en què en Danny agafa una plata calenta de moniatos i exclama:

- Danny: *Ostres! Que em cremo les mans! Compte!* (CNO56)

Aquestes interjeccions, a més a més de la gestualitat i l'oració explícita «que em cremo les mans», fan que els receptors s'adonin que la situació no és agradable i actuïn en conseqüència, és a dir, que s'arraconin i deixin passar en Danny.

Un altre bon exemple és el següent, en anglès. L'Elizabeth s'adona que el seu exmarit, en Butch, i tota la família es volen instal·lar a casa seva per celebrar el Dia d'Acció de Gràcies i exclama:

- Elizabeth: *Ah, crap, Butch. What is this?* (ENO56)

Amb aquest torn de parla transmet un contingut proposicional (*què passa?*), però alhora un contingut relacionat amb la seva actitud respecte del que passa (*no m'agrada gens i per això exclamo «ah, crap»*).

Cueto i López Bobo (2003, p. 64) ja recullen aquesta idea: «Con independencia de la mayor o menor carga conceptual que contenga, la interjección es una unidad lingüística que siempre conlleva una instrucción y está destinada a la acción. Es un signo eminentemente orientativo: su presencia dirige y orienta la atención del receptor en una determinada dirección en mayor medida que otros signos. Unidades como *uy, ¡caray!, ¡válgame Dios!, ¡mierda!, ¡puag!, ¡joder!, ¡pu!*, etc., cumplen un doble cometido en el uso comunicativo. Puesto que son manifestación del yo subjetivo del hablante, de una parte fuerzan al receptor a un esfuerzo interpretativo de implementación: la escasa carga semántica de la mayoría de las interjecciones exige alimentar el signo a partir de la situación y del contexto. Pero, simultáneamente, reducen la carga interpretativa global al señalar y guiar parte del proceso inferencial, gracias a su capacidad de referir la actitud e intención comunicativa del emisor y, en definitiva, de recortar las posibilidades contextuales.»

Fixem-nos que si canviem les interjeccions dels exemples anteriors, modifiquem el contingut actitudinal de la intervenció, però no pas el contingut proposicional, que continua sent el mateix.

- *Ah, crap, Butch. What is this? > Wow, great, Butch. What is this?* (ENO56)

De fet, les interjeccions es poden eliminar i el contingut proposicional és idèntic, i això no passa només en les expressives —que són les que hem anat presentant fins ara— sinó també en les metalingüístiques. Vegem-ne uns exemple en què les interjeccions es poden eliminar sense que el contingut conceptual se'n ressenti.

- Ramon: *Escolta*, Lopes, he estat pensant en allò que li vas dir a la Mercedes sobre el Marc i penso que tens raó. Aquest nano no val, s'atabala. (PB3_24)
- Lopes: *Mira*, si la Mercedes no t'agafés —que podria no agafar-te, per motius que no tenen res a veure amb mi, insisteixo— *aaa, mmm*, potser necessaries alguna recomanació per entrar a treballar en alguna altra emissora. (PB3_26)
- Butch: *Look*, Tom and I have been alone for the last four Thanksgiving. (ENO2)

Torres Sánchez (2000, p. 100) també és d'aquest parer: «existe la posibilidad de que las interjecciones no codifiquen información conceptual, sino información procedimental sobre los procesos inferenciales que el oyente tiene que llevar a cabo para recuperar actitudes diversas del hablante y recuperar, así, determinadas explicaturas de alto nivel».

Així, doncs, les interjeccions serveixen per restringir el context i ajudar en la interpretació dels enunciat i, a més a més, i especialment en el cas de les expressives, serveixen com a explicatures d'alt nivell, ja que són la manifestació explícita de l'actitud i de la intenció (Cueto i López Bobo, 2003, p. 69). Així, tal com vèiem en l'exemple d'ENO56, un mateix contingut proposicional es pot acompanyar d'interjeccions diferents que modifiquen el valor actitudinal de l'enunciat. Per tant, podem concloure que les interjeccions no són simples crits que no aporten res a l'enunciat, sinó que l'emissor les utilitza com a elements ostensius perquè el receptor interpreti l'enunciat en un determinat sentit, en altres paraules, són peces que serveixen per guiar el receptor en el procés inferencial.

Ja per acabar, volem relacionar les teories precedents i la teoria de la gramaticalització. Aquests lligams es poden establir en diferents sentits: d'una banda, es pot considerar, com fa Andersen (2001, p. 37), que la teoria de la rellevància serveix per explicar els processos de gramaticalització. Així, la voluntat d'aconseguir la màxima informativitat amb el mínim cost defensat pels teòrics de la gramaticalització (Traugott i König, 1991) trobaria resposta en les nocions d'esforç de processament i d'efectes contextuais exposades en relació amb la teoria de la rellevància. D'altra banda, com defensen Hopper i Traugott (2003, p. 79) i Traugott

i Dasher (2002, p. 34), en la seva proposta de model de canvi semàntic anomenat *Invited Inferencing Theory of Semantic Change*, una de les tendències fonamentals del canvi semàntic relacionades amb la gramaticalització és el pas d'un significat conceptual a un significat mig conceptual i mig procedimental per acabar en un de totalment procedimental, conceptes estretament lligats amb la teoria pragmàtica que hem exposat en aquest apartat. Finalment, el lligam també es pot establir mitjançant el concepte d'implicatura en el sentit més griseà. Així, tal com defensa Traugott, la gramaticalització es pot explicar com un procés de convencionalització d'implicatures conversacionals. El quadre següent de Traugott traduït per Pons (2004) ho exposa clarament.

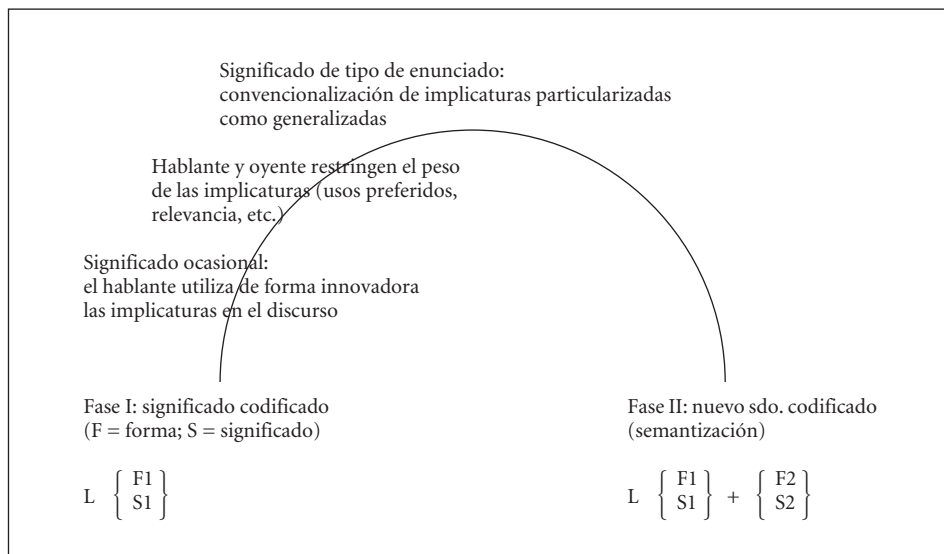

FIGURA 71. Convencionalització d'implicatures.

D'acord amb aquesta figura, una unitat lèxica o una construcció en un context molt concret rebria una interpretació determinada que es consideraria una implicatura conversacional particularitzada. Amb el temps aquesta implicatura es convertiria en una implicatura conversacional generalitzada i acabaria comportant la convencionalització de la implicatura original i la codificació d'una nova interjecció.

En conclusió, els models pragmàtics exposats ens serveixen per explicar les interjeccions com a unitats que restringeixen el context a la bestreta i com a peces que permeten recuperar l'actitud del parlant (explicatures d'alt nivell). I no només això: aquests models es poden relacionar amb la teoria de la gramaticalitza-

ció exposada anteriorment ja que determinades interjeccions es poden gramatitzar gràcies a la convencionalització d'implicatures conversacionals.

8.2.3. *Principi de cortesia*

La cortesia és un dels principis que guien les converses. El model més conegut que explica aquest principi és el de Brown i Levinson (1987), i és el que adoptem en aquesta obra. Aquest model parteix del supòsit que la societat ha de controlar l'agressivitat dels seus membres i que la cortesia és un instrument de control que fa possible unes bones relacions socials (Escandell, 1996, p. 148). La cortesia consta d'un conjunt de normes socials entre les quals hi ha la cortesia lingüística, estudiada dins la pragmàtica, que es concreta en diferents recursos, com determinades partícules o temps verbals. En aquest apartat ens centrem en les que afecten les interjeccions i ho relacionem amb la conversa.

Recordem que la cortesia es basa en la noció de cara o imatge, que té un doble vessant: la imatge negativa (desig que no et posin traves) i la imatge positiva (desig que aprovin el que fas). En la interacció es volen controlar aquestes imatges, però hi pot haver actes amenaçadors de la imatge que es compensen amb diverses estratègies, segons el grau de perill de l'acte. Brown i Levinson (1987, p. 60) diferencien les següents.

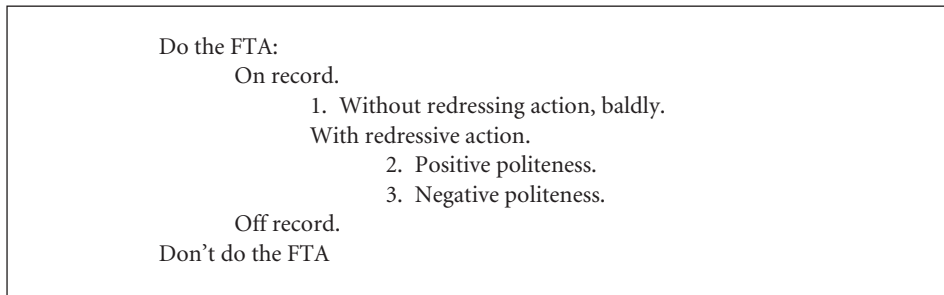

FIGURA 72. Estratègies contra els actes amenaçadors d'imatge.

En aquest apartat ens basem exclusivament en la cortesia positiva —que serveix per comunicar al receptor que els seus desitjos són semblants als de l'emissor, per afalagar-lo i establir certa solidaritat— i en la cortesia negativa —que procura defensar la imatge mitjançant múltiples recursos compensatoris. Entre les estratègies de cortesia positiva que Brown i Levinson (1987, p. 103) reproduïxen en un quadre, hi trobem diversos elements en què de vegades s'utilitzen interjeccions.

- 5.3.1. Claim “common ground”
 - Convey “X is admirable, interesting”
 - 1. Notice, attend to H (his interests, wants, needs, goods)
 - 2. Exaggerate (interest, approval, sympathy with H)
 - 3. Intensify interest to H
 - Claim in-group membership with H
 - 4. Use in-group identity markers
 - Claim common point of view/opinions/attitudes/knowledge/empathy
 - 5. Seek agreement.
 - 6. Avoid disagreement.
 - 7. Presuppose/raise/asser common ground.
 - 8. Joke
- 5.3.2. Convey that S and H are cooperators
 - Indicate S know H’s wants and is taking them into account.
 - 9. Assert or presuppose S’s knowledge of and concerns for H’s wants.
 - Claim reflexivity.
 - 10. Offer, promise.
 - 11. Be optimistic.
 - 12. Include both S and H in the activity.
 - 13. Give (or ask for) reasons.
 - Claim reciprocity
 - 14. Assume or asser reciprocity.
- 5.3.3. Fulfil H’s want (for some X)
 - 15. Give gifts to H (goods, sympathy, understanding, cooperation)

FIGURA 73. Estratègies de cortesia positiva.

A continuació presentem exemples d’algunes interjeccions que s’utilitzen a l’hora d’implementar algunes estratègies de cortesia positiva de les recollides a la figura 73. La presentació no pretén ser sistemàtica, sinó que en reproduïm alguns exemples per il·lustrar el paper de les unitats objecte d’estudi.

Les interjeccions es poden fer servir per exagerar l’interès pel que diu el receptor (estratègia dos), com en aquest exemple en què Delaney fa una proposta que els altres aproven amb diferents expressions lingüístiques entre les quals hi ha la interjecció *wow*. La versió catalana manté l’ús d’interjeccions amb la presència de *ostres* i *sí, senyor!* De fet, tot i que la idea no és brillant, els companys volen ser cortesos i per això manifesten suport a en Delaney.

- Abby: I can’t believe Delaney has ideas.
- Delaney: Yeah. Individual cup warmers for every desk. It’ll keep your coffee hot and your trips for refills down.
- Tots: *Wow! Good idea! That sounds great!* (WKE42)

Les interjeccions també es poden aplicar en la tercera estratègia, que busca intensificar l'interès de la seva contribució a la conversa per captar l'atenció del receptor. És el que els autors de la proposta anomenen «crear una bona història». En el corpus en trobem un bon exemple quan en Jeff s'inventa una història sobre models.

- Jeff: Okay, imagine there's this biglike bush crash outside your house.
- Patrick: Bus crash.
- Jeff: Bus crash, yeah. And it was all supermodels on board, *right?* And Helen Mirran. And you had to build... (ECP5)

En aquesta intervenció —que s'allarga més—, l'emissor hi introdueix unitats com ara *right?* que busquen la complicitat del receptor i que solen ser interjeccions. Tal com afirmen Brown i Levinson (1987, p. 107), «the use of directly quoted speech rather than indirect reported speech is another feature of this strategy, as is the use of tag questions or expressions that draw H as a participant into the conversation, such as “you know?”, “see what I mean?”, “isn't it?”».

L'estratègia de canviar de codi es pot fer servir per implicar més l'interlocutor i mostrar unió entre emissor i receptor, com passa amb els personatges de l'Ester i la Mariona, que parlen en castellà entre elles de vegades (estratègia quatre). En aquests fragments també hi ha interjeccions, però no les hem analitzades perquè ens hem centrat en el català i no hem abordat els aspectes de canvi de codi per la poca presència que tenen globalment.

També hi ha interjeccions que vehiculen un assentiment atenuat que es pot incloure en la sisena estratègia (correspondria al *pseudo-agreement*). La Diana i la Sílvia parlen del que la Diana ha fet els darrers quinze anys i s'adonen que és ben poc.

- Sílvia: Ai, Diana, que estem parlant de quinze anys!
- Diana: *Bueno*, però és que jo vaig estar casada fins l'any passat, quan el meu marit es va... bueno, no vull remenar temes tan dolorosos... (JL2_15)

Amb la interjecció *bueno*, la Diana manifesta assentiment amb la Sílvia, però al mateix temps hi introdueix matisos. En realitat el que fa aquesta interjecció és introduir de manera atenuada una mostra de desacord convertida en assentiment atenuat, així s'evita la confrontació i es manifesta la pròpia opinió de manera cortesa.

Pel que fa a la cortesia negativa, que alguns autors consideren l'autèntica cortesia, Brown i Levinson (1987, p. 131) diferencien diverses estratègies. Reproduïm les que inclouen marcadors de cortesia i no són directes.

5.4.2.	Don't presume/assume
	Make minimal assumptions about H's wants, what is relevant to H
	2. Question, hedge
5.4.3.	Don't coerce H (where x involves H doing a)
	Give H option not to do act
	1. Be indirect
	Don't assume H is able/willing to do A > 2. Question, hedge.
	Assume H is not likely to do A > 3. Be pessimistic
	Minimize threat
	Make explicit R, P, D values
	4. Minimize the imposition
	5. Give deference
5.4.4.	Communicate S's want to not impinge on H
	6. Apologize
	Dissociate S, H from the particular infringement
	7. Impersonalize S and H: Avoid the pronouns 'I' and 'you'
	8. State the FTA as a general rule
	9. Nominalize
5.4.5.	Redress other wants of H's, derivative from negative face
	10. Go on record as incurring a debt, or as not indebted H

FIGURA 74. Selecció d'estratègies de cortesia negativa.

Les interjeccions també es fan servir en diverses de les estratègies relacionades amb la cortesia negativa que acabem d'esmentar. Brown i Levinson (1987, p. 133) consideren, per exemple, que la introducció d'expressions exclamatives del tipus *the hell* en estructures com *Why the hell are you painting your house purple?!* es poden considerar reflexos de la primera estratègia: ser convencionalment indirecte. «The motivation for such expressions as a class is, we claim, the speaker wants to communicate his desire to be indirect even though in fact the utterance goes on record» (Brown Levinson, 1987, p. 133). Si seguim aquest corrent de pensament, ens adonem que en el corpus hi ha exemples d'interjeccions que es poden incloure en aquest tipus d'estratègia.

- Bill: What *the hell* is that? (ENO39)

Ara bé, on les interjeccions tenen un paper clau és com a atenuadors (*softeners*), ja que rebaixen el to d'un missatge. Així, quan algú vol demanar alguna cosa que pot semblar descortesa, hi sol introduir una interjecció com *sisplau* en català o *please* en anglès. Comprovem-ho en l'exemple, en què un personatge demana a

un altre que se'n vagi. Dir solament *vés-te'n* hauria estat descortès, mentre que la introducció del *sisplau* atenua aquesta petició.

- Danny: *Please, just go.* / *Vés-te'n a casa, sisplau.* (CNO74)

El mateix passa en el següent exemple de *Working* en què una ordre s'atenua amb una interjecció. La diferència és que, mentre que en anglès la cortesia es vehicula mitjançant *please*, en català han recorregut a la forma *hauria de*. De fet, tot i que no ho podem demostrar amb dades estadístiques, considerem que en anglès és molt més freqüent l'ús d'aquest tipus d'atenuadors, mentre que en català es fan servir altres estratègies.

- Advocat: Before lifting it, *please* sign this.
- Advocat: Abans d'aixecar res, m'hauria de signar... aquí. (CWK18)

Un altre fragment on es fa evident l'ús d'estratègies atenuadores abans de dir una cosa que pot afectar el receptor és el següent. Entre altres recursos hi ha interjeccions fàtiques de disculpa, molt vinculades a l'estratègia sis (demanar disculpes).

- Carla: *Em sap greu* dir-t'ho d'aquesta manera, *eh?* Però és perquè m'entenguis. *Mira*, sincerament, això nostre és una cosa de quatre dies, *eh?* Imagina't que fins fa un moment ni me'n recordava. (JL1_53)

Altres interjeccions que es fan servir per demanar excuses per un acte que pot ofendre l'interlocutor són *excuse me*, *perdona* o *I'm sorry*. Vegem-ne un exemple.

- Butch: Oh look, *I'm sorry* I'm late. The game went into overtime, I got in a fight with Charlie. (ENO47)
- Pamela: *Excuse me*. I'm getting ready for a date. (ENO48) / «*Perdona*, és que he quedat per sortir».

A mig camí de demanar disculpes i iniciar un torn de parla, és a dir, amb un doble valor d'interjecció fàtica i d'interjecció metalingüística trobem casos com el següent.

- Lopes: *Perdona*, xato, aquí o ens escalfem tots o l'estufa va al carrer! (PB2_08)
- Lopes: *Perdona que t'ho digui, eh?*, però és que no entenc què hi fot aquesta tia aquí. (PB2_10)

Les interjeccions metalingüístiques també es poden relacionar amb la cortesia. En aquest sentit, és molt interessant la tesi doctoral de Marín, en què estudia el funcionament de la cortesia en el discurs polític en relació amb els marcadors discursius procedents de verbs de percepció, els quals corresponen a les nostres interjeccions metalingüístiques. Marín demostra que la funció principal d'aquestes peces és introduir actes que amenacen la imatge positiva de l'oient. En el nostre corpus també en trobem exemples, si bé es tracta de converses i són, per tant, molt diferents del discurs polític. Així, en els exemples següents l'emissor introdueix un acte que amenaça clarament la imatge del receptor: en el primer cas, l'emissor insulta el receptor tractant-lo d'aprofitat i introdueix aquest acte amb la interjecció metalingüística *escolta* i, en el segon cas, l'emissora vol fer una petició que no li sembla correcta a en Patrick i per això comença la intervenció amb *look* i la complementa amb una explicació abans d'introduir una conjunció adversativa que dona pas a la petició, molt suavitzada per la fórmula *I would like to*. En el darrer, en Lopes porta la contrària a la Carbonell i, com que no la coneix gaire i no la vol ofendre, mostra respecte mitjançant l'ús de la unitat *escolti*, que manté traces de la persona del verb i es vincula amb un tractament de vostè (*escolta/escolti*).

- Lopes: *Escolta*, xato, tu ets un aprofitat, eh? (ECP44).
- Susan: *Look*, I know it's your thing and I know I'm not in any position to get prudish, but I would like to know that the tape is in safe hands. (ECP42)
- Carbonell: Paranormal? Parabòlics us deixaré a tots dos si em continueu enredant.
- Lopes: *Escolti*, Carbonell, que jo no he fet res, eh? (ENO28)

Ja per acabar, Laver (1981) proposa que les fórmules de salutació i de comiat es considerin rutines lingüístiques relacionades amb la cortesia que redueixen el risc d'amenaça a la imatge i diferencia el tipus de fórmula segons l'emissor i el receptor tot vinculant-ho a la negociació de la relació social entre els interlocutors.

En resum, les interjeccions tenen un paper destacat com a marcadors de cortesia, paper que no sols s'associa amb un tipus d'interjeccions sinó amb diferents.

8.3. DESENVOLUPAMENT I ESTRUCTURACIÓ DE LA CONVERSA

En aquest apartat abordem el paper de les interjeccions en el desenvolupament i en l'estructuració de la conversa partint de dos elements exposats en el capítol tercer. D'una banda, distingim les interjeccions que trobem en les tres fases bàsiques de la conversa —inici, cos i tancament— i, de l'altra, ens fixem en la ges-

tió de les unitats centrals de les converses —els torns de parla— i en la progressió temàtica.

En principi en tota conversa hi ha tres blocs amb diferents elements que Stenström (1994, p. 135) especifica amb detall:

Opening: greetings. Polite remarks. Small talk.
 Message: Topic (subtopic, subtopic). Topic (subtopic, subtopic, subtopic).
 Closing: Winding-up talk. Polite remarks. Farewells.

En l'inici de la conversa se solen utilitzar recursos d'obertura en què trobem força interjeccions fàtiques, com ara en aquestes escenes de *Plats bruts*. Es tracta de l'escena inicial del segon dia i de l'escena en què en Lopes arriba a la feina, respectivament.

- David: *Bon dia!*
- Lopes: *Bon dia!*
- David: Carbonell, li deixo la meva roba bruta al cistell, eh?
- Carbonell: La roba planxada la tens a la cadira. (PB2_9)

- Ramon: *Hola.*
- Lopes: *Bon dia.*
- Ramon: Ostres, Lopes, fas mala cara. (PB2_9)

Altres exemples els trobem a *Jet lag*, en el capítol primer.

- Sílvia: *Ei!*
- Mariona: *Ei!*
- Sílvia: Què? Ja has trobat el vestit de núvia?
- Mariona: No. I, és clar, si no el trobo, no em podré casar, no? (JL1_27)

- Carla: *Ei!*
- Sílvia: *Ei!*
- Mariona: *Ei!*
- Carla: Què feu?
- Mariona/Sílvia: Aquí, coneixent-nos! (JL1_29)

- Sílvia: *Hola!*
- Totes: *Mmm.*
- Sílvia: Hi ha algú que ronca... no he pogut dormir en tota la nit i dormir bé és important.
- Mariona: *Bon dia*, Sílvia.

- Sílvia: *Bon dia*, Mariona.
- Mariona: He sigut jo. Ostres, a mi m'ha passat el mateix que a tu. No he pogut dormir en tota la nit. Com que no parava de roncar... (JL1_32)

En anglès també hi ha una escena inicial de *Working* en què un treballador arriba a la feina i hi ha un intercanvi de salutacions.

- Tim: *Bon dia* a tothom.
- Tots: *Hola. Bon dia.* (WKC1)
- Tim: *Hello* all.
- Tots: *Hello.* (WKE1)

Passa el mateix en l'episodi de *Normal, Ohio*, en què l'àvia arriba a casa, saluda la néta i hi estableix una conversa. Aquí podem observar també part de l'*small talk* que esmenta Stenström, quan l'àvia li diu «que maca que estàs!».

- Joan: *Hello, sweetheart.*
- Kimberly: *Hi, grandma.*
- Joan: *Don't you look nice?*
- Kimberly: *Oh, thank you. I'll just go tell Robbie you and grandpa are here.* (ENO25)

Fixem-nos que en els exemples presentats fins ara una interjecció fàtica té com a rèplica una altra interjecció fàtica i juntes formen un parell adjacent, una unitat dialogal formada per dos torns de parla.⁴⁷

Sovint hi ha converses iniciades en què s'introdueix un nou personatge, moltes vegades fent ús d'una interjecció fàtica. En presentem un exemple de l'episodi 1 de *Jet lag*, en què en Mario i la Sílvia parlen i aleshores arriba la Carla.

- Carla: *Hola...*
- Sílvia: *Mira-la!*
- Mario: *Hola, Carla.*
- Sílvia: *Us deixo sols o em puc acabar el carajillo?* (JL1_19)

Hi ha inicis de conversa molt més bruscos, com l'escena en què la Carbonell fa aixecar en Lopes i en David de bon matí de seguida perquè està enfadada.

47. Bazzanella (1990, p. 640) analitza la funció dels connectors fàtics en la conversa i observa que sovint un determinat connector fàtic està vinculat a una resposta més o menys predeterminada del receptor.

- Carbonell: *Va! Amunt*, colla de marmotes! Us vull aquí fora d'aquí a cinc minuts! Ràpid, ràpid, ràpid!
- David: Però, Carbonell, vostè ha vist quina hora és? Si són quarts de set!
- Carbonell: A fora he dit!
- Lopes: *Bon... bon dia*, Carbonell.
- Carbonell: Això ja m'ho diràs d'aquí a cinc minuts. *Vinga!* A formar! A formar! (PB2_27)

O aquesta escena en què l'emissor comença d'una manera molt més directa apellant al receptor, com en l'exemple següent de *Jet lag*.

- Diana: Mario? *Escolta*, m'ha trucat algú? És que estic molt pendent d'un *asunto*. (JL1_08)

O fins i tot aquesta escena inicial de *Coupling*, amb la corresponent versió catalana, en què en Patrick obre la porta i la Jane li espetega sense cap mena d'introducció:

- Jane: I thought it was time. / He pensat que ja era hora. (CCP1)

També és cert que hi ha inicis en què no apareix cap interjecció fàtica, com l'escena en què l'Ester entra a ca la Diana mentre mira el futbol, en el capítol 1 de *Jet lag*.

- Ester: T'has deixat la porta oberta.
- Diana: Mmm.
- Ester: Escolta'm, estava pensant... què mires? (JL1_24)

Com que es tracta d'un producte de ficció, moltes escenes ja estan començades i no es veu l'inici. Els dialoguistes han de crear una llengua al màxim de versemblant encotillats per les restriccions temporals, per la qual cosa s'obvien fragments que argumentalment no tenen rellevància. Així, el capítol 2 de *Plats bruts* comença amb una escena en què la Carbonell crida en David perquè es vagi a banyar, però és evident que es coneixen i ja fa estona que s'han vist. A l'escena següent, després de la careta, ja hi ha l'Emma asseguda al sofà mirant una pel·lícula amb en David i en Lopes. És clar que hi ha hagut un salt temporal en què ens hem perdut l'arribada de l'Emma, amb la consegüent utilització d'estratègies pròpies de l'obertura de les converses, però això es deu lògicament a tècniques de creació.

A la sèrie *Coupling* també veiem un canvi d'escena en què no hi ha ni tanca-ment d'una conversa ni inici de l'altra, sinó que s'aprofita per lligar les escenes ar-

gumentalment sense introduir aquests elements discursius. Així, l'Steve i en Patrick estan parlant d'unes cintes que té en Patrick de la Susan i això s'enllaça amb la conversa de les noies, que parlen del mateix tema.

- Steve: So you've still got Susan then?
- Patrick: Oh, sure, yeah, absolutely. Susan's a keeper.
- Steve: You've still got a tape of my girlfriend?

Canvi d'escena

- Susan: He keeps the tapes?
- Sally: Room in your cupboard for one more? You said that? (ECP26)

Un cop encetada la conversa amb interjeccions o sense, s'ha de mantenir el diàleg i progressar temàticament, i hi ha una sèrie d'interjeccions que serveixen per a diversos objectius: respecte del torn, es poden fer servir per prendre'l, mantenir-lo o cedir-lo; respecte del tema, es poden emprar per iniciar-lo, canviar-lo o tancar-lo. (Stenström, 1994, i Briz, 1993a, 1993b).

Per agafar un torn de parla i començar a parlar, podem trobar inicis vacil·lants amb interjeccions de dubte (WKE11, JL1_12) o inicis més nets en què es comença amb una interjecció metalingüística d'inici de torn de parla (JL1_13, WKE17).

- Delaney: *Um*, have you seen my swim team photo? (WKE11)
- Diana: És important saber si es va produir algun tipus de contacte físic.
- Mario: *Aaa*, sí, sí, i tant, sí. (JL1_12)
- Mario: I, donada la teva experiència, què em recomanes?
- Diana: *Bé*, en aquest cas, el subjecte, o sigui tu, pot deixar que les coses flueixin per la seva pròpia inèrcia o bé fer el pas. (JL1_13)
- Matt: *Well*, about my proposal?
- Tim: Ah, yes, the four day work week. Please, have a seat. (WKE17)

Si el torn de parla es vol agafar quan ja hi ha algú que parla, s'ha de buscar un lloc adequat per a la transició que reconeixem perquè l'emissor utilitzarà diversos recursos per fer saber que cedeix el torn, com veurem més endavant.

Hi ha una sèrie d'estratègies que el que fan és mantenir el torn de parla: per exemple, la repetició de determinades paraules, el fet de recomençar una frase i també l'ús d'interjeccions metalingüístiques que omplen pauses i que fan evident que encara no cedim el torn de parla, sinó que el volem mantenir, per bé que dubtem i no trobem les paraules adients en aquell instant.

- Lopes: Bueno, bueno, pensa que la Mercedes és una tia molt rara, eh? Fins i tot hi ha veus que diuen que va matar el seu marit. Aviam, *aaa*, si la Mercedes no t'agafés... *aaa*... pot ser per qualsevol motiu. Motius que no tenen res a veure amb mi, vull dir. (PB3_26)

En aquest darrer exemple també veiem una interjecció, *aviam*, que serveix per iniciar una explicació, cosa que permet d'avançar la conversa. En trobem altres exemples:

- Matt: He hagut de claudicar en alguna qüestió menor.
- Hal: *Mireu*, si hi ha una cosa que em molesta és tenir una idea original, capaç de revolucionar el món de l'empresa, i que vingui un tercer i me la faci malbé. (WKC19)

Aquestes interjeccions que omplen pauses també es poden fer servir no solament per mantenir el torn, sinó per indicar que el canal es manté obert, especialment en un altre tipus d'interacció. En l'exemple següent, en Marc, un becari de la ràdio on treballa en Lopes de *Plats Bruts*, ha de parlar del trànsit, no troba els papers i ha d'improvisar. És evident que si no diu res en antena la gent es pot pensar que hi ha algun problema amb l'aparell i, per tant, cal que mantingui el canal obert en tot moment. És per això que farceix la intervenció d'interjeccions de dubte que tenen la funció d'omplir pauses, no pas per por que li prenguin el torn sinó per mantenir el canal obert.

- Marc: *Aaa*... el trànsit, sí. *D'això*... *aaa*... deu haver-hi retencions a la Ronda de Mar. (PB1_6)

Hi ha interjeccions que permeten que la conversa avanci perquè solucionen algun problema de processament, és a dir, hi ha hagut una intervenció que el receptor no ha comprès adequadament i mitjançant una interjecció interromp l'altre i li fa saber que no l'ha entès. En l'exemple, en Lopes pregunta a en David si la Carbonell no podria fregar els seus plats també i l'altre no l'entén i demana que repeteixi la pregunta únicament amb l'ús de la interjecció *eh*.

- Lopes: I els meus no els podria fregar?
- David: *Eh?* (PB2_10)

A banda de mantenir el torn i fer avançar un mateix tema, també es pot voler introduir un nou tema, i això moltes vegades es fa mitjançant interjeccions. En l'exemple següent, la Carla enfoca la conversa cap a la gravetat del seu problema,

però la Diana reorienta el tema i se centra en el sentiment de ràbia, cosa que fa amb l'ús de la interjecció *bé*.

- Carla: I tot això que em passa és greu.
- Diana: Encara no ho sé. Fan falta moltes sessions i molts diners per arribar a un diagnòstic. *Bé*, i ara parlem d'aquest sentiment de ràbia que em deia. El pot relacionar amb algun altre moment de la seva vida? (JL2_45)

Fins aquí hem vist elements que serveixen per mantenir el torn i anar progressant temàticament, ja sigui mantenint el tema o canviant-lo. Ara bé, en un diàleg l'emissor també cedeix el torn al receptor i per això fa servir unitats que busquen una resposta. D'una banda, hi ha les interjeccions fàtiques de salutació o de comiat, com ja hem vist en part en paràgrafs anteriors, en què l'ús d'una determinada fórmula implica necessàriament la resposta del receptor mitjançant una fórmula convencional semblant. De l'altra, hi ha interjeccions que busquen clarament una resposta del receptor, ja sigui mitjançant una petició d'acord o mitjançant una petició de confirmació. Això és el que al capítol tres anomenàvem selecció prospectiva. Vegem-ne un exemple de cada, el primer del subcorpus doblat i el segon del subcorpus original.

- Pamela: Sisplau, pare. L'Elizabeth no és responsable de l'elecció d'en Butch, *entesos*?
- Bill: Tenir una germaneta que el feia jugar amb nines, no hi va ajudar gaire. (CNO41)
- David: Ei! Aquí hi ha moltes ties, no?
- Pol: Sí. La veritat és que sí. Sí. (PB2_13)

Finalment, el torn també es pot cedir mitjançant una pausa llarga que permet al receptor d'iniciar un torn de parla.

Generalment el receptor busca un LAT per iniciar el seu torn de parla, però hi ha vegades en què talla en sec la intervenció, com en l'exemple següent. En aquest cas, la Diana no espera un lloc adequat per a la transició, per la qual cosa es pot considerar una intervenció poc cortesa. Segurament s'ho pot permetre perquè en la relació metge-pacient ella és la que té el poder.

- Pacient 4: Ho veu, doctora? M'imagino coses i després...
- Diana: *Molt bé!* Doncs ho haurem de deixar aquí. Continuarem a la pròxima sessió. Aquí davant la tornaran a cobrar. (JL2_40)

Per part del receptor hi ha unes unitats que serveixen per fer evident que no té un paper passiu, sinó que segueix la conversa i el canal es manté obert: són les que s'anomenen interjeccions de *backchanneling* i en presentem un exemple del subcorpus original en què la Diana es fa passar per psicòloga i, en una de les sessions, manté obert el canal amb la pacient introduint recurrentment la interjecció *ahà*. Aquestes peces també inciten l'emissor a continuar el discurs.

- Carla: Un dia, jo devia tenir vuit o nou anys.
- Diana: *Ahà*.
- Carla: ... la meva mare... bueno, no era la meva mare. La meva madrastra...
- Diana: *Ahà*.
- Carla: Tot això no li he explicat mai a ningú, eh?
- Diana: Ah, per això estem aquí. Relaxi's. I ara... aaa... parli'm de la seva mare. (JL2_45)

Un cop desenvolupada la conversa, hi ha un seguit d'estratègies de tancament entre les quals les interjeccions de comiat tenen un lloc rellevant. Ara bé, hem observat que al corpus hi ha pocs tancaments, pels mateixos motius que adduíem en relació amb les obertures i les restriccions temporals de la ficció televisiva. El guionista no vol perdre uns segons valuosos per tancar una conversa amb fórmules de comiat. De totes maneres, quan en trobem hi sol haver interjeccions, com en el cas següent de *Plats bruts*, en què l'Emma es posa a dormir enmig d'en Lopes i en David i els diu el següent.

- Emma: Bueno, doncs *bona nit*.
- David/Lopes: *Bona nit*. (PB2_48)

Un altre exemple és el d'aquest fragment de *Coupling*, del qual reproduïm la versió anglesa i la catalana. La conversa s'acaba abruptament quan en Patrick no està d'acord amb el que l'Steve li diu i opta per utilitzar una interjecció de comiat.

- Steve: Okay, that is it, Patrick. I'm going to see that tape.
- Patrick: No, Steve, you are not and if this is all you guys can talk about, I'm off. *See you*. (ECP35)
- Steve: Està bé, Patrick. Penso veure la cinta.
- Patrick: No, Steve, no la veuràs i si d'això és de l'únic que penseu parlar, escampo. *A reveure*. (CCP35)

També hi ha interjeccions fàtiques d'agraïment, com en l'exemple següent, que correspon a un fragment d'entrevista televisada del capítol 3 de *Plats bruts*.

- Marc: I ja per acabar... els ninots aquells parlen de debò o els fa xerrar el ventríloc?
- Rahola: A veure. Si vostè es refereix a alguns diputats del Congrés dels Diputats, la veritat és que sí, que molt sovint diuen el que el secretari general vol que diguin.
- Marc: *Molt bé. Moltes gràcies* per concedir-nos el seu temps.
- Rahola: *Gràcies* per la vostra entrevista. (PB3_52)

Finalment, hi ha casos en què algun personatge se'n va i deixa els altres en algun lloc, on continuen la conversa. Sovint aquests personatges clouen la seva conversa amb alguna interjecció de comiat, com al diàleg següent de *Jet lag*.

- Andreu: Rateta, anem?
- Ester: On em convides avui?
- Andreu: No. Avui és dimarts. Avui et toca a tu.
- Ester: Vaja! Doncs anirem a un xino que són més barats.
- Andreu: Ah, que romàntic!
- Carla: Ester, els amants no parlen mai de diners.
- Andreu: Vaig a buscar un taxi.
- Ester: Res de taxis. Anirem en autobús.
- Carla: Els amants mai no van en autobús.
- Andreu: Ho veus?
- Ester: Vale. Doncs amb taxi. Però paguem a mitges, eh? *Adéu*.
- Totes: *Adéu*.
- Mariona: Què, nenes, un xupito? (JL2_3)

Un altre exemple el trobem més endavant, en el mateix episodi.

- Ester: No et vols fumar ni un cigarret? Però si no fa ni dos minuts que hem fet l'amor.
- Andreu: Dos minuts ja? Faig tard. Me'l fumaré al taxi. *Adéu*, rateta. (JL2_28)

En conclusió, si bé les interjeccions no són els únics elements utilitzats en l'estructuració de la conversa, sí que tenen un paper rellevant en diversos aspectes: en l'obertura i el tancament de les converses (interjeccions fàtiques), en la gestió dels torns de parla (interjeccions metalingüístiques d'inici, manteniment i cessió de torn de parla) i en la progressió temàtica de la conversa (inici i canvi de temes).

8.4. UNA CONVERSA REAL? ORALITAT I ESCRIPTURA EN LA FICCIÓ TELEVISIVA

En l'apartat anterior vèiem que les interjeccions tenen un paper clau en el desenvolupament de les converses i que les converses són el component bàsic de les comèdies de situació. Ara bé, també feiem evident que les *sitcoms* no deixen de ser una ficció televisiva amb unes restriccions temporals que empenyen els guionistes a obviar recursos més freqüents en la conversa espontània no planificada. En aquest apartat estudiem fins a quin punt les converses d'aquests productes televisius s'allunyen de les converses reals i fins a quin punt els actors poden oralitzar els textos escrits pels guionistes en la interpretació, centrant-nos exclusivament en l'objecte d'estudi d'aquesta obra —les interjeccions— perquè considerem que són peces característiques de la llengua oral i que els resultats de l'anàlisi, si bé no seran concloents, ens donaran pistes sobre el grau d'oralitat de les comèdies de situació.⁴⁸

Volem comparar la presència d'interjeccions a tres nivells: en el guió escrit que es lliura als actors, en la interpretació d'aquest text que es grava i en converses espontànies. En comptes d'analitzar de cap i de nou converses espontànies, hem decidit explotar les dades que Castellà (2001) presenta, ja que parteix també del marc teòric de Cuenca en analitzar aquestes peces i, per tant, les dades són comparables. L'única diferència és que hem unit els resultats de la taula d'interjeccions i de la taula d'omplidors de Castellà perquè nosaltres els hem comptabilitzats junts. Les converses que Castellà explota són del Corpus de Català Contemporani de la Universitat de Barcelona, i tenen un total de 27.254 paraules. En comptes de treballar amb percentatges per mil o en xifres absolutes presentem percentatges sobre el total de paraules de cada corpus perquè les dades puguin ser comparables.

	<i>Català original escrit</i>	<i>Interpretació</i>	<i>Conversa espontània</i>	<i>Doblat</i>	<i>Interpre- tació</i>
Nombre d'interjeccions	3,01 %	4,84 %	5,09 %	3,03 %	3,19 %

FIGURA 75. Comparació de les interjeccions en converses espontànies.

En primer lloc, observem que del guió català escrit a la interpretació dels actors hi ha una diferència considerable quant a nombre d'interjeccions, diferència

48. Vegeu Dolç i Santamaria (1998) per a un article sobre la traducció de l'oralitat en el doblatge i Paloma (1998, 1999) i Paloma i Segarra (2000) per a un tractament aprofundit sobre el català a les sèries de televisió. Aquests investigadors formen part del grup Llengua i Mèdia de la UAB, que té publicacions sobre aquest tema. Podeu consultar-ne més informació a la pàgina web <http://kane.uab.es/llenguaimedia/>.

que acosta els percentatges als d'una conversa espontània. Així, en els guions escrits hi ha un total de 349 interjeccions, que corresponen a un 3,01 % del text. D'aquestes interjeccions els actors n'obvien 67, però n'hi afegeixen 600 fins a arribar a 882, nombre que equival a un 4,84 % del text. Aquesta xifra és molt propera al 5,09 % d'interjeccions que Castellà detecta en les converses col·loquials del seu corpus. Per contra, en la interpretació del subcorpus doblat només hi trobem un 3,19 % d'interjeccions, un percentatge lleugerament superior al que hi ha al text escrit que es lliura als actors (3,03 %), però molt per sota del que és habitual en una conversa col·loquial.

El fet que els productes doblats presentin un percentatge d'interjeccions inferior no és símptoma d'una mala traducció, sinó de les característiques de l'original i de les restriccions del doblatge, i més concretament de l'ajust, que comentem al capítol de traducció. De fet, en la versió interpretada pels actors anglesos hi ha un 3,76 % d'interjeccions, una xifra superior a la del doblatge però inferior a les converses espontànies catalanes.

Això també explica, ni que sigui en part, per què els oients tenen la percepció que els productes doblats són més artificials —de fet, no és artificial veure un traficant de drogues americà de les pel·lícules o una velleta d'una zona rural anglesa parlant en català?— i, en canvi, senten com un llenguatge molt més proper el de les sèries de producció pròpia. A més, una altra diferència és la presència d'interjeccions calcades del castellà en els productes de producció pròpia com ara *vale* o *bueno* —interjeccions que, d'altra banda, són molt freqüents en la parla espontània—, mentre que en els productes doblats el control lingüístic és més estricte i se ceneix més a la normativa. Això s'explica en bona mesura pel fet que en el doblatge tot és convenció, inclosa la llengua. Els llocs i la gent que veiem, les tradicions que se'ns presenten i tantes altres coses ens són alienes, però ens arriben en la nostra llengua, que per força ha de ser una llengua convencionalitzada. Vallverdú ho explica clarament en el butlletí intern dels traductors de TVC (*Versió doblada*).

A vegades se senten crítiques contra les pel·lícules doblades al català per l'ús de paraules o expressions poc habituals i s'acusa als traductors d'utilitzar un català estàndard allunyat del català col·loquial o simplement oral. Aquesta crítica es basa en observacions certes: per exemple, en pel·lícules doblades no sentirem mai *sapiguer* o *poguer*, *nostro*, *hi vist*, etc. (i deixo de banda una variada gamma de col·loquialismes del castellà). La raó d'aquestes «mutacions» de la llengua oral habitual a Barcelona no és pas perquè els traductors i els correctors que col·laboren amb TVC siguin uns puristes empedreïts, sinó perquè el doblatge com tantes altres manipulacions lingüístiques té un alt grau de convencionalitat. I una d'aquestes convencions és que els diàlegs de les pel·lícules doblades no poden tenir característiques dialectals marcades

(em refereixo naturalment a les pel·lícules corrents que passen a Nova York o Londres). Una comèdia o un serial ambientats a Barcelona faran bé d'utilitzar totes les formes dialectals que convingui, sobretot si el personatge ho requereix. Però un traductor no pot farcir de barcelonismes el diàleg d'uns policies de Nova York amb el pretext de fer-los més «versemblants», perquè això provocaria un desconcert general: els barcelonins trobarien el llenguatge massa casolà, i els no barcelonins probablement s'irritarien. Certament, al català central *sapiguer* i *poguer* potser són més generals que *saber* i *poder* en el llenguatge oral; però no pas a tot arreu del domini (a Mallorca i a l'Empordà és *sebre* el col·loquial i a València mantenen *saber*). Per tant, no hi ha cap dubte que les formes preferibles en els diàlegs d'una traducció són sempre *saber* i *poder*, les quals, a part de ser estàndards, són generals a tot el domini lingüístic. Certament, aquest criteri —deixar els dialectalismes per a les obres autòctones i utilitzar les formes més generals (estàndard i col·loquialismes generals) en les traduccions— no sempre és tan fàcil d'aplicar com en l'exemple referit. Però considero que és fonamental per al doblatge. (Vallverdú, 2002, p. 1)

Així, doncs, malgrat que tot és ficció, cal diferenciar producció pròpia de producció aliena, ja que cada tipus de producte té les pròpies convencions i limitacions. Per això no coincidim amb Ainaud *et al.* (2003, p. 133-138) sobre el model de traducció col·loquial de TV3 i les seves propostes, ja que difícilment són aplicables al doblatge. Proposen acostar el model de la traducció i de la producció pròpia i fusionar-los en un de tercer alternatiu que integri la informalitat lèxica del model de traducció i la informalitat fonètica, morfològica i sintàctica del model de producció autòctona. Nosaltres considerem que potser sí que hi ha certa rigidesa en el doblatge que caldria superar, però que difícilment es podrà equiparar la llengua d'un producte doblat a la llengua d'una producció autòctona. I això no és exclusiu del català.

A continuació ens centrarem en les interjeccions omeses, la majoria de les quals corresponen al subcorpus original català. Hem considerat que hi podia haver diversos tipus d'omissió: *a)* el context és el mateix o gairebé idèntic però s'elimina la interjecció; *b)* s'omet tota la intervenció en què figurava la interjecció; *c)* es modifica el torn de parla de manera que la interjecció no hi figura; *d)* es canvia la interjecció per un altre element, i *e)* la interjecció es canvia de lloc. En el subcorpus original, com es pot veure a la taula, hi ha seixanta-set omissions i la majoria són omissions de la interjecció en frases gairebé idèntiques. En el subcorpus doblat només hi ha tres casos d'interjeccions omeses i corresponen a la interjecció *oh*, que s'ha eliminat en la interpretació de l'actor. De fet, en català la freqüència d'ús d'aquesta interjecció és molt inferior a la freqüència en anglès.

<i>Unitat</i>	<i>Ocurrències</i>
a) Ei, eh?, no, ah, eh?, eh?, escolta, buf, ja, ah, ah sí?, ah, miri, escolta, i tant, hip, no?, oh, ah, ah sí, ah, eh?, bueno, home, oi, si us plau, ja, mira, ei, eh?, mare de Déu, mira, va, eh?, no?, com, hip, ah.	38
b) Gràcies, ostres, felicitats, eh?	4
c) Ah sí?, no?, eh?, ostres, ah, mira, va, vaja, ui, molt bé, Que Déu ens ajudi	11
d) Escolti, ei, ah, hosti, escolta, ehh, ei, ostres, mira, bueno, vale, ah, mmmm.	13
e) No?	1

FIGURA 76. Omissió d'interjeccions.

Alguns exemples d'interjeccions omeses amb el cotext idèntic o gairebé idèntic són:

- Emma: *Ei*, moltes gràcies, **eh?** De veritat. >> Moltes gràcies. De veritat. (PB2_07)
- Ester: *Ah...* Té una nòvia? >> Té una nòvia? (JL1_36)

De vegades tot el torn de parla s'elimina i, per tant, la interjecció també. N'hi ha quatre casos i en reproduïm un en què en la versió emesa l'Ester no diu *gràcies*.

- Carla: És la passió, demà seguim si no començarà a trencar coses.
- Ester: *Gràcies*. (JL2_20)

També hi ha onze ocurrencies en què es canvia considerablement tota la frase i la interjecció desapareix.

- David: *Mira*, deixeu-me en pau! Marxeu tots d'aquí! >> Em volem deixar tranquil! Marxeu tots d'aquí! Va, fora d'aquí! Fora! (PB3_48)

Hi ha un cas en què una interjecció intermèdia (*no?*) es desplaça dins la mateixa oració sense que hi hagi gaires canvis.

- Marc: O sigui que potser que no agafin el cotxe, perquè quines ganes d'agafar el cotxe, *no?*, tot inundat i amb el fang... >> O sigui que potser que no agafin el cotxe, *no?*, perquè quines ganes d'agafar el cotxe, tot inundat. (PB3_06)

Ara bé, les ocurrències més interessants són els casos en què la interjecció es canvia per algun altre element. A continuació presentem un quadre en què al costat de la versió escrita del guió en reproduïm la versió emesa.

<i>Tipus de canvi</i>	<i>Versió escrita</i>	<i>Versió emesa</i>
Interjecció > vocatiu	Ei	Mario
	Escolta	David
	Escolti	Vostè
Interjecció > interjecció	Bueno, vale	Molt bé
Interjecció > prooració	Ostres	Sí, sí
	Mira	Sí
	Ei	No
	Mmmm	Sí, sí
Interjecció > connector	Ehh	Doncs
Interjecció > gest	Ah	(G)
Interjecció > adverbi	Hosti	Realment
Interjecció > altres	Ah, jo	He sigut jo

FIGURA 77. Tipus de canvis en les improvisacions.

Com podem observar, hi ha tres interjeccions conatives que serveixen per cridar l'atenció i que els actors han omès a favor de tres vocatius, cosa que ens indica l'equivalència funcional d'algunes interjeccions conatives i dels vocatius. Hi ha un canvi d'interjecció no normativa per interjecció normativa que tant pot correspondre a una invenció de l'actor com a una incorporació del lingüista. Hi ha també quatre casos en què la interjecció es canvia per una prooració. En un cas la interjecció metalingüística de vacil·lació *ehh* —que de vegades hem transcrit *aaa*— se substitueix per *doncs*. Ja per acabar hi ha dos casos amb una sola ocurrència: una interjecció de registre tabú se substitueix per un adverbi sense connotacions d'informalitat i una interjecció *ah* es converteix en una estructura verbal.

Pel que fa a les interjeccions improvisades, en el subcorpus original català n'hi ha sis-centes una, amb les freqüències que anotem a la figura 78. Hem marcat amb negreta les que tenen una freqüència absoluta superior a deu.

La interjecció que s'afegeix de manera improvisada més sovint és *eh?*, amb cent set ocurrències. Amb percentatges menors, però tot i així elevats, hi ha *ah* (cinquanta-quatre ocurrències), *ai* (quaranta-tres ocurrències), *home* (trenta-quatre ocurrències), *mmm* (trenta-una ocurrències), *bueno* (vint-i-set ocurrències), *ei* (vint-i-sis ocurrències), *mira* (vint-i-cinc ocurrències) i *va* (vint-i-una ocurrències).

En alguns casos la interjecció s'introdueix en un torn de parla que al guió escrit no existeix, sinó que només hi ha una acotació. Per exemple, l'acotació «cara de perplexitat del David» es vehicula a més mitjançant la interjecció improvisada

A veure	3	Hosti/Hòstia	6
Aaa	13	Hum	1
Adéu	3	I ara	1
Ah	54	I tant	4
Ah sí	4	Ja	3
Ah no	1	Mare meva	1
Ahà	5	Mira	25
Ai	43	Mmm	31
Aix	1	Molt bé	10
Apa	2	Moltes gràcies	1
Au	1	No?	16
Aviam	3	No fotis	1
Bé	5	Oh	18
Bon dia	3	Oi	3
Bravo	1	Oi tant	1
Bueno	27	On vas a parar	1
Calma, calma, calma	1	Ostres	2
Clar/ És clar	8	Per favor	1
Cony	2	Perdona/Perdona que t'ho digui/Perdoneu	5
D'acord	1	Què dius	2
Déu meu	1	Saps	1
Dona	1	Segur	1
Eh	107	Si et plau	1
Ei	26	Sí, dona	1
Em sap greu	1	Sí, senyor	1
Ep	1	Tant és	2
Escolta('m)/Escolteu	18	Ts	4
És igual	1	Uà	1
Està bé	1	Uh	2
Exacte	1	Ui	6
Felicitats	1	Uix	2
Fuà	1	Va	21
Gràcies	3	Vaja	3
Ha	1	Vale	17
Ho sento	2	Vinga	9
Hola	7	Vols dir	1
Home	34	Xep	2
		Xut	4

FIGURA 78. Interjeccions improvisades (subcorpus català original).

ah (PB3_23), igual com l'acotació «El David es va relaxant» (PB3_46) es verbalitza amb *ah*, *vale*.

Hi ha ocurrències en què la interjecció s'afegeix en un torn de parla absent del guió escrit, és a dir, en una rèplica que no hi figura. És el cas de vint-i-tres ocur-

rències, com ara *ah* (set ocurrences), *oh* (tres ocurrences), *ah no*, *ai*, *bueno*, *eh*, *ei*, *ha*, *hola*, *hum*, *no*, *no fotis*, *va i vale* (una ocurrencia cada una). Ara bé, la gran majoria corresponen a frases idèntiques o gairebé idèntiques a les quals s'han afegit interjeccions i, en conseqüència, la intervenció ha adquirit una càrrega expressiva més gran.

- Sílvia: Que romàntic >> *Ah*, que romàntic (JL2_02)
- Ester: Què vaig fer ahir? >> *Ai!* Què vaig fer jo ahir? (JL1_46)
- Lopes: Escolta, Marc, la vida dóna moltes voltes. >> Escolta, Marc, *aviam*. *Aaa...* La vida dóna moltes voltes, *eh?* (PB3_25)

En el cas del subcorpus doblat, l'anàlisi no resulta tan interessant perquè els actors improvisen poquíssim, fonamentalment perquè s'han d'ajustar al guió escrit si volen que les boques encaixin i només la indicació del director de doblatge o la llibertat que dóna un AD LIB o un AMBIENT⁴⁹ els permet d'introduir interjeccions que no estan escrites. Només hi ha disset interjeccions improvisades, la majoria de les quals corresponen a fragments en què al guió escrit hi ha una indicació de (G) o bé d'ambient. Així, en sis casos en què a l'original hi ha la indicació de gest, en la versió emesa s'entén perfectament una interjecció (*aaa*, *ah*, *ai*, *au*, *bé*, *uh*). També hi ha un cas en què a l'original s'indica (CRITS I RIURE) i a la versió emesa entenem perfectament la interjecció doble *molt bé*, *molt bé*. Altres ocurrences corresponen a interjeccions que no figuren en el guió doblat (*aaa*, *ah!*, *ah!*, *ha*, *mmm*, *oh*, *entesos*) o a interjeccions substituïdes per interjeccions (*oh*, *mmm*).

Fins aquí hem vist interjeccions que són improvisacions dels actors. A continuació presentem un quadre d'interjeccions omeses i afegides segons el personatge. Primer reproduïm els de *Plats bruts*, després els de *Jet lag* i seguidament els de les produccions doblades. La suma no equival al nombre total d'improvisacions, perquè hi ha alguna interjecció que la improvisa més d'un actor.

49. (AD LIB) i (AMBIENT) són dos signes convencionals de l'ajust que indiquen que hi ha un diàleg variat que no correspon a cap personatge concret. En l'AMBIENT els personatges són indefinits i no se'ls veu la boca de manera clara, mentre que en els AD LIB els personatges són més propers i se'ls veuen les boques de manera més definida. Un AMBIENT, per exemple, correspon a un partit de futbol americà en què els espectadors criden. L'ajustador sol posar indicacions de frases que vol que els actors diguin, però el fet de no tenir restriccions labials fa que sovint els actors n'hi introdueixin de pròpies.

<i>Personatge</i>	<i>Omeses</i>	<i>Afegides</i>
<i>Plats bruts</i>		
David	1	94
Lopes	6	7
Emma	5	11
Ramon	2	8
Carbonell	2	17
Pol	2	32
Mercedes	0	3
Marc	1	9
<i>Jet lag</i>		
Ester	10	81
Mariona	9	62
Mario	5	21
Carla	4	50
Diana	3	94
Andreu	2	11
Sílvia	3	38
Pacient 1	0	1
Pacient 2	2	0
Rahola	0	1
<i>Normal, Ohio</i>		
Butch	1	2
Danny	0	2
Elizabeth	0	1
<i>Coupling</i>		
Jeff	1	0
Jane	0	3
Steve	0	1
Patrick	1	3
<i>Working</i>		
Barry	0	1
Hal	0	1
Matt	0	2

FIGURA 79. Improvisacions per personatges.

En David de *Plats bruts* (Joel Joan) és el personatge que n'introdueix més, amb un valor idèntic al de la Diana de *Jet lag* (Míriam Iscla). La segona actriu que n'introdueix més és Marta Pérez, que fa d'Ester a *Jet lag* i que és també la que n'omet més (deu interjeccions) i, per tant, la que improvisa més interjeccions. A la banda baixa dels personatges principals —sense tenir en compte els secundaris—

hi ha la Mercedes (Montse Pérez) i en Ramon (Lluís X. Villanueva) de *Plats bruts*, amb tres i vuit d'improvisades, i l'Andreu (Albert Ribalta) de *Jet lag*, amb onze.

8.5. GESTUALITAT

Al capítol de morfologia observàvem que l'entonació acompanya les interjeccions. Ara bé, hi ha un altre element no lingüístic que s'ha estudiat dins el marc dels estudis pragmàtics que també pot acompanyar les interjeccions: els gestos. Albert (1996), per exemple, ja ho recull respecte de la interjecció de silenci *xut* a partir d'un estudi del *Diccionario de la Real Academia Española* (DRAE). En aquest apartat estudiem quines interjeccions van acompanyades de gestos, i quins tipus de gestos són. Ens fixem en la versió catalana original i en la versió catalana doblada, per veure si hi ha diferències. No oblidem que en aquesta darrera, si bé les paraules són en català, es conserva la gestualitat anglesa. Com que els gestos anglesos ja els estudiarem en tractar del corpus doblat, no entrarem a analitzar la gestualitat associada a les interjeccions en anglès.

La cinèsica inclou, segons Poyatos (1996, p. 186), «los movimientos corporales y posiciones resultantes o alternantes de base psicomuscular, conscientes o inconscientes, somatogénicos o aprendidos, de percepción visual, auditiva, táctil o cinestésica (individual o conjuntamente), que, aislados o combinados con las coestructuras verbales y paralingüísticas y con los demás sistemas somáticos y objetivos, poseen un valor comunicativo intencionado o no». Aquesta és una visió àmplia de la gestualitat que inclou mirades i postures, per exemple.

No ens entretindrem a fer un repàs dels estudis sobre la gestualitat, però sí que esmentarem una de les classificacions que han fet més fortuna, la d'Ekman i Friesen (1969), que diferencien cinc categories:

— *Emblemes*. Mot pres d'Efron, fa referència als actes no verbals que tenen una traducció verbal directa, generalment una paraula o dues o fins i tot una frase, coneguda per tots els membres d'un grup, una classe o una cultura. A part d'acompanyar el que es diu, poden substituir el llenguatge. Per exemple, el símbol que es fa servir per a l'OK.

— *Il·lustradors*. Actes no verbals directament units amb la parla o que l'acompanyen i que serveixen per il·lustrar el que es diu verbalment.

— *Mostres d'afecte*. Fa referència a configuracions principalment facials que expressen estats afectius.

— *Reguladors*. Són actes no verbals que mantenen i regulen la conversa: per exemple, concedeixen el torn, indiquen a l'interlocutor que s'afanyi, etc. També hi ha actes associats al comiat i a la salutació. El més habitual és el cop de cap d'afirmació que expressa comprensió respecte del torn de parla igual com algunes interjeccions metalingüístiques.

— *Adaptadors*. Conductes no verbals desenvolupades en la infantesa com a esforç d'adaptació per satisfer necessitats, complir accions, dominar emocions, etc.

Amades (1957) ja treballa aspectes gestuals relacionats amb el català, i el 1981 Mascaró publica un article sobre gestualitat catalana en què aplica l'esquema anterior. Payrató hi dedica la tesi doctoral i publica articles, com ara el centrat en emblemes catalans (Payrató, 1993), en el qual presenta una bibliografia completa.

A continuació analitzem els gestos que hem vist al corpus fixant-nos en la relació que tenen amb els grups precedents. Només estudiem els gestos més evidents que acompanyen les interjeccions —generalment de mans, braços i cap—, però no pas moviments difícilment perceptibles en un producte televisat com ara els dels ulls.

Subcorpus original

Deixant de banda les ocurrencies en què el personatge està en OF o DE (fora de pantalla o d'esquena), els gestos més significatius del subcorpus català original són els següents. En primer lloc, hi ha una sèrie de gestos que funcionen com a emblemes i que no acompanyen cap interjecció, però que volem comentar per demostrar la importància de la gestualitat. Així, a JL1_14 l'Ester diu a la Sílvia *eh!* i després fa un gest amb el cap que, sense necessitat de dir cap paraula, incita la Sílvia a marxar. Més endavant, a JL1_28, quan la Mariona descobreix que la Sílvia és lesbiana, aquesta li diu: «No ho sabies que jo...?» i completa aquesta frase amb un gest que, sense paraules, diu «sóc lesbiana?». I la Mariona li respon: «Ah, tu...?», frase que també es completa amb un gest que diu el mateix.

Ara bé, també hi ha gestos que acompanyen interjeccions de diferent mena. Les *expressives* se solen completar mitjançant el que en la terminologia anterior serien mostres d'afecte, gestos que complementen el matís expressiu de la interjecció inicial, generalment mitjançant l'expressió facial. És el cas de JL1_47, en què l'Ester se sorprèn de veure la seva germana al pis que comparteix amb unes amigues i exclama «Ah, Mariona» amb una cara d'astorada, o quan l'Emma exclama *ah* amb un to i una expressió facial de lament a PB3_19. En un altre cas (JL1_26), el lament vehiculat per *ai* es completa amb el nas arrufat i moviments horitzontals del cap, com si fes que no («Ai, i l'amistat, mm?»). Ja per acabar amb les expressions facials, comentarem el cas de *fuà* (PB2_14), en què l'emissor posa cara d'admiració.

De vegades s'hi afegeixen gestos de les mans que il·lustren el que es diu, com veiem a JL1_38, en què l'Ester exclama «Ah, mmm! Ara som exs i tallaré com a ex» mentre aixeca la mà i obre molt els ulls. O a JL1_46, en què hi ha dues interjeccions de dolor *ai* que es completen amb un moviment d'acostar la mà al front que ens indica que el dolor és concretament mal de cap.

Un gest especial que fa l'Emma és quan se sorprèn del que li diu la Carbonell i exclama «ah, sí?» amb la boca oberta, mentre se la tapa amb una mà (PB2_54), o

el que fa la Sílvia quan està avorrida: estira tots dos braços (JL2_01). En Lopes també fa un gest peculiar quan s'adona sorprès de la quantitat de roba que té i exclama «mare meva, sí que en tinc!»: alça el cap enlaire, aixeca els braços i es pica els malucs. Finalment, en Ramon també és ben expressiu quan exclama «Us ho vau fer tots tres. Hòstia!» i mira enlaire, pica de mans i fa un gest amb els punys tancats (PB2_20).

Les *conatives* també poden anar acompanyades de gestos. Així, quan en David crida l'atenció dels companys repetint la interjecció *eh, eh, eh, eh, eh*, alça el braç al mateix temps (JL2_08) i, quan vol cridar l'atenció d'en Pol, que està més a la vora, el toca amb la mà (PB3_12). El mateix fa en Ramon quan reclama l'atenció d'en Lopes amb la interjecció *xut* (PB3_10).

Un gest ben il·lustratiu és el que acompanya la interjecció *porta* i que emet la Sílvia a JL1_50. La frase és «Quan va, va, i quan no, porta», en què aquesta interjecció significa «que agafi el camí de la porta i se'n vagi». El gest consisteix a posar la mà esquerra plana amb la palma cap a baix i, amb la mà dreta perpendicular, donar-hi un parell de copets.

També la interjecció *ts, ts* —que crida l'atenció— s'acompanya d'un cop de cap que equival a *mireu* i que incita a una acció (aixecar-se i mirar) (JL1_47).

Finalment, *va* es pot relacionar amb diversos gestos que inciten a una acció: picar de mans (JL1_07), tocar el braç (JL1_26), agafar per l'espatlla i acompanyar un tros (JL2_12), picar una porta perquè algú es desperti i s'aixequi (PB2_27), aixecar les mans (PB3_48), etcètera. El mateix passa amb *vinga*, amb gestos semblants: picar de mans (JL1_07), parar la mà per recollir els diners que incita a pagar (JL2_33), agafar del braç (PB3_47), moviment rotatori de la mà incitant a parlar (JL1_12), etcètera.

Hi ha casos d'interjeccions metalingüístiques a les quals hem atribuït un matís també conatiu, com ara en el context següent:

- Ramon: *Escolta*, Lopes, he estat pensant en allò que li vas dir a la Mercedes sobre el Marc i penso que tens raó. Aquest nano no val, s'atabala. (PB3_24)

En aquest cas la gestualitat ens ha ajudat a definir aquest doble valor, ja que en Ramon, l'emissor, toca en Lopes al braç, de manera que és evident que està cridant l'atenció. El mateix podem dir del cas que trobem a l'arxiu PB2_37, també de la unitat *escolta*, en què en Pol toca l'espatlla d'en Lopes, i de l'*escolta* que l'Ester diu a la Diana mentre li toca la cuixa (JL1_24).

Quant a les *fàtiques*, hi ha una interjecció de perdó que es complementa amb un gest ple de significat. La Diana diu a una pacient «Ai, em sap greu. Ho haurem de deixar aquí. Tinc un compromís» després d'haver mirat el rellotge (JL2_26). El sol fet de mirar el rellotge indica que és tard i que per això ho han de deixar, que

ja ha passat l'hora. No és el cas d'aquest fragment, però sovint el sol fet de mirar el rellotge s'interpreta com una incitació a acabar a l'interlocutor, ja que es té pressa o simplement un s'està avorrint, i es considera sovint una acció poc cortesa en determinats contextos. Qui no ha mirat dissimuladament el rellotge enmig d'una conferència interminable?

La interjecció de comiat *apa* es vincula a JL1_41 a un gest de donar un copet a l'espatlla, i fins i tot a la barbeta en el cas de JL2_08. Pel que fa a les interjeccions de salutació, només hem trobat gestos destacables en el cas de *bona nit* (PB2_48), en què els interlocutors fan un petit cop de cap, i en una ocurrència de la unitat *hola*, en què l'emissor allarga la mà al receptor com a salutació (JL1_16).

Quant a les fàtiques d'agraïment, no hem detectat un patró constant de gestos, però hi ha un cas que volem comentar: quan en David vol reforçar un *gràcies* agafa en Pol per les espatlles amb totes dues mans amb força (PB3_41).

L'assentiment i l'acord també se solen acompanyar d'un gest vertical amb el cap —per exemple, amb la interjecció *clar* (PB3_02), *d'acord* (PB2_07), *està bé* i *molt bé* (PB3_30), *exacte* (PB3_44), *i tant* (PB2_29), *vale* (JL2_19)—, igual com les que expressen petició d'acord o de confirmació —*eh?* (JL1_14), *no?* (PB3_39) i *oi?* (PB2_29)—, i amb un moviment addicional de celles en alguns casos —*i tant* (JL1_12).

Pel que fa a les *metalingüístiques*, hi ha una interjecció que manifesta dubte, *aaa*, i que es complementa amb un gest que ens indica què dubta l'emissor (JL1_39). Així, en Mario diu «Jo penso el mateix. Sí. Aaa...» i assenyalava amb el dit índex la Mariona com volent dir «com et dius, que no ho sé?».

La interjecció *ah*, quan manifesta comprensió respecte del torn de parla, sol anar acompanyada d'un gest vertical del cap, com d'assentiment. En veiem exemples a JL1_09, JL1_15, JL1_28, PB2_07, PB2_44 i PB3_46, per esmentar-ne només uns quants. Passa el mateix amb *ja* (JL1_44, per exemple). En altres casos, en canvi, *ah* expressa adonar-se d'un oblit i veiem que l'emissora —en aquest cas la Carla (JL2_11, JL2_19, JL2_20)— alça el dit índex.

Continuant amb les *metalingüístiques*, *ahà* es completa amb cops de cap d'assentiment per part de l'emissora en l'escena de *Jet lag* en què la Diana es fa passar per psicòloga i adopta un posat seriós (JL1_12), acompanyat de vegades amb una mà a la barbeta. De fet, quan fa aquest paper fals, fa gestos que el seu personatge no fa habitualment i que se solen vincular amb gent interessant, per dir-ho d'una manera planera: moviments amb el bolígraf quan comença un torn de parla amb *bé* (JL2_45), unió de les mans mentre inicia una explicació també amb *bé* (JL2_24) i posats de persona entesa (JL1_13).

Encara amb les *metalingüístiques*, sovint les explicacions comencen amb una interjecció (com ara *bueno*) i tot el cos acompanya aquest inici, per exemple incorporant-se del lloc on l'emissor està assegut (JL1_27).

Finalment, de *representatives* n'hi ha ben poques, però n'hi ha una (*pam*) que va acompanyada del gest de clavar una bufetada (JL2_15).

Subcorpus doblat

En el subcorpus doblat, hi ha moltes interjeccions *expressives* que van acompanyades d'expressivitat facial i moviments de diversa mena que ens ajuden a des- triar el significat i que il·lustren el que s'està dient. Per exemple, la interjecció *ah* d'admiració exclamada per en Jeff i en Patrick (CCP17) va acompanyada de moviments diversos que ens mostren l'admiració que senten per una determinada actriu («Ah, la Britt Ekland!»), mentre que la mateixa interjecció, que expressa espant a CNO19, es complementa amb una tremolor general del cos que ens ajuda a acabar d'entendre el valor semanticopragmàtic que transmet.

Un altre exemple és el gest que acompanya la interjecció d'admiració *ah sí* en el vídeo CCP13: en Patrick es tira enrere i assenyala amb els dos índexs els companys, un gest que diríem que és més propi de la cultura anglesa que no pas de la nostra, però que en el subcorpus doblat és molt freqüent. Esmentem també un gest facial de *Working*, en què en Matt exclama *merda* al mateix temps que posa una cara molt expressiva (WKC35).

Ja per acabar, una mostra de compassió com *oh* (CNO50) va acompanyada a *Normal, Ohio* d'una abraçada, un gest ple de significat. De fet, amb aquesta acció i una peça tan simple com *oh*, en Butch transmet una càrrega significativa intensa.

Les interjeccions *conatives* van acompanyades sovint de gestos que inciten al moviment i que en alguns casos es poden considerar emblemes, ja que són substituïbles per una frase. Vegem-ne una selecció.

A WKC17 podem veure que l'advocat acompanya l'expressió «endavant, se- gui» amb un gest de les mans que incita l'interlocutor a seure. També fa un moviment amb totes dues mans el director de *Working* quan expressa *endavant les at- xes* (WKC27).

En diverses ocasions (CCP45), la interjecció *va* es relaciona amb un moviment de balanceig per part de l'emissor, que mira una gravació i incita la persona que està en pantalla a continuar una acció. Més que d'un gest, es tracta de tota una posició corporal. Un altre cas (CNO45) és quan en Butch vol fer tornar el seu fill a dalt a l'estadi, exclama «Tornem cap dalt» i alça l'avantbraç i amb el dit assen- yala la part de dalt. Finalment, a CNO49 també en Butch incita la seva germana que l'escriu amb un moviment rotatiu i ràpid de totes dues mans.

A CNO18, en Charlie incita el seu pare a treure's el davantal amb la interjec- ció *au*, que acompanya amb un moviment rotatiu i ràpid de totes dues mans sem- blant al que descrivíem per a *va* en el paràgraf anterior. Finalment, a CNO70, en

Butch es posa el dit índex davant de la boca demanant silenci mentre diu *sh*, en un gest compartit per la cultura catalana.

Ja en l'àmbit *fàtic*, una interjecció que es vincula amb un gest és *cert* (CCP15), en què en Jeff manifesta l'acord respecte del que acaba de dir en Patrick assenyallant-lo amb el dit índex mentre diu aquesta interjecció. Un cas semblant és *exacte* (CCP14): en Patrick també assenyala en Jeff amb el dit índex de la mà dreta. L'assentiment vehiculat per *esclar*, en canvi, sol anar complementat amb cops de cap verticals, com ara a CCP26 o a CCP2.

De les que manifesten acord, *d'acord* també sol completar-se amb un gest. Així, en Patrick (CCP49), quan admet que ha esborrat una cinta on hi havia gravada la Susan, obre els braços envers l'interlocutor, com dient «sí, teniu raó i obro els braços perquè ja no us amago cap més secret». En una altra ocurrència d'aquesta mateixa interjecció (CN04), l'emissor acompanya la parla amb un gest que indica «no m'atabalis més», de manera que, a banda de l'expressió de l'acord respecte del que li proposa l'emissor (en aquest cas, preparar un sopar d'Acció de Gràcies per a tota la família), s'hi afegeix un matis que accepta perquè no l'atabali més.

Hi ha un cas en què en una frase es combina una interjecció expressiva d'adonar-se d'alguna cosa i una de fàtica de petició de confirmació («Ah, proves de resoldre-la rodejant-te de tots aquests amics, eh?») i l'emissora, la Jane, acompanya tota aquesta frase amb cops de cap verticals, com d'afirmació (CCP54). També a WKC8 i a CCP59 hi ha una interjecció fàtica de petició de confirmació acompanyada de cops de cap verticals (*oi?*). L'emissor orienta el receptor cap al sí, espera aquesta resposta.

De les fàtiques més rituals, *hola* s'acompanya amb el gest d'un petó entre àvia i néta en una comèdia de situació nord-americana (CNO25), si bé aquest gest no és habitual en la cultura nord-americana entre desconeguts, al revés del que passa en la catalana.

En l'àmbit faticometalingüístic, trobem la construcció «bé, sí» (CCP19), amb què en Jeff assenteix de manera atenuada al que diu el seu interlocutor, construcció que es completa amb un moviment lateral de la mà plana vertical, com indicant «més o menys». El fragment anterior, en què en Jeff explica diverses coses, està farcit de gestos que acompanyen la descripció.

Entrant ja en l'àmbit més *metalingüístic* trobem gestos que acompanyen interjeccions d'inici de parla, com ara el *bé* de CC40, en què la Susan acompanya l'explicació iniciada per aquesta interjecció amb un moviment rotatiu de les mans o bé l'*escolta* d'en Patrick a CCP33 que es completa amb un moviment de braços de l'emissor, que s'incorpora de la butaca per explicar-se millor. O quan en Jeff profereix *mireu* i ho acompanya amb gestos de les mans, com volent dir «ara us ho explicaré» (CCP11).

Finalment, d'interjeccions *representatives* n'hi ha ben poques i no van associades amb cap gest significatiu.

En conclusió, hi ha interjeccions que van acompanyades de gestos, que poden ser de diversa mena. Així, les expressives solen estar vinculades a expressions facials que manifesten sentiments, a més de gestos d'altres parts del cos, i es podrien englobar dins les mostres d'afecte. Les conatives són les que van acompanyades de gestos més específics en tots dos subcorpus: les unitats solen reclamar l'atenció de l'interlocutor o solen instar-lo a fer alguna cosa, i per això reforcen la intervenció amb un gest que, d'altra banda, sovint podria funcionar autònomament i es podria considerar, per tant, un emblema. Així, si quan l'advocat diu a en Matt «Endavant, segueix» i mou al mateix temps la mà s'obvia la part lingüística i queda només el gest, considerem que el receptor ho hauria entès igualment. En les fàtiques trobem també gestos que reforcen el que s'està dient, per exemple l'assentiment o la petició de confirmació mitjançant cops de cap verticals en tots dos subcorpus i que es podrien considerar reguladors. Entre el subcorpus original i el subcorpus doblat no trobem diferències en aquest cas concret, però es podria donar el cas de cultures que transmeten l'assentiment mitjançant un moviment diferent i, aleshores, els gestos serien estranys a un espectador català. Finalment, les unitats més vinculades al discurs, les metalingüístiques, també s'associen de vegades amb gestos, sobretot d'inici d'explicació, en què l'emissor adopta un posat diferent per cridar l'atenció respecte del que dirà o acompanya l'explicació amb gestos diversos.

Quant a les diferències culturals, trobem que hi ha gestos comuns —com ara el de demanar silenci— i només ens sobta la freqüència amb què s'usa en el doblat el gest d'assenyalar amb els dos dits índexs l'interlocutor, tot indicant acord, gest que no hem documentat en el subcorpus original català. De tota manera, dos episodis d'una *sitcom* no són suficients per extreure conclusions i qualsevol estudi contrastiu entre reculls de gestos en anglès i en català pot posar en relleu les diferències que hi ha entre aquestes dues cultures. Un exemple típic que sol portar problemes en els catalans en entorns anglòfons és el gest que en català pot indicar el número dos —el gest de victòria a la inversa—, totalment inofensiu en el nostre context, però que en un context anglès equival al símbol de banyut i es considera insultant —com el que nosaltres fem amb el dit petit i el dit índex alçats i els altres doblegats cap al centre de la palma de la mà.

Ja per acabar, voldríem afegir-hi que, si bé no ho hem documentat en els materials que hem treballat —materials, d'altra banda, limitats—, moltes interjeccions es poden associar amb certs gestos. Així, dels cent vuit emblemes que proposa Payrató (1993), en presentem diversos que es poden relacionar amb valors expressables mitjançant interjeccions. A la columna de l'esquerra hi ha els tipus d'interjecció que encaixen amb aquesta classificació; al costat hi ha valors relacionats amb gestos que Payrató recull, i finalment hi ha algun exemple d'interjecció —no totes— que intuïtivament associaríem amb aquest valor, per bé que no ho hem documentat al corpus.

	<i>Valor</i>	<i>Gest</i>	<i>Possible interjecció</i>
EXP	Cansament	Expiració amb galtes inflades	Uf
	Adonar-se d'un oblit	Cop de palma al front	Ah
	Fàstic	Obrir la boca com si hagués de vomitar	Uix, ecs
	Sorpresa	Ulls oberts, alçar les celles	Oh, ah
	Indiferència	Prémer els llavis. Arrugar les celles i moviment d'espatlles	Pse, tant és, és igual
	Excel·lent!	Fer un petó als dits junts i allunyar la mà	Oh
	Por, espant	Dit gros i índex vibren a la gola	Ai,
	Recordar	Dit índex al front se'n separa	Ah, ai
	Satisfacció	Moviment del puny alçat	Visca, bé
	Pudor	Tapar-se el nas amb el dit índex i el dit gros	Uix, ec
	Èmfasi	Moure mans amunt i avall davant del cos	Ostres, oh, mare meva, collons, hòstia
CON	Incitar a afanyar-se	Moure els dits estesos	Va, vinga
	Incitar a caminar	Dit índex i cor es mouen endavant i enrere	Va, vinga, au
	Incitar a la calma	Obrir les mans, amb les palmes cap avall, tot movent-les amunt i avall	Va
	Incitar a continuar	Fer rodar el dit índex allargat	Va, vinga, au
	Fer un prec	Posar les mans en posició de pregària i bellugar-les	Sisplau, per favor
	Fer fora	Fer petar els dits	Va, apa, vinga, au, porta
	Fer apropar	Dits estesos s'acosten a la palma de la mà	Va, vinga, au
	Alto	Aixecar la mà amb la palma estesa	Alto
	Alerta	Dit índex estira sota la parpella	Alerta
	Amenaça	Mà oberta es mou obliquament (et pegaré), moure puny alçat (provocació), bellugar dit índex (avís)	Ui, ui, ui; ai, ai, ai
	Silenci	Dit índex vertical prem els llavis	Xut
	Invitació	Mà oberta movent-se de davant al costat del cos	Endavant
FÀT	Afirmació	Cops de cap verticals	Ja, i tant, esclar
	Assentiment	El dit índex i el dit gros formen un cercle (OK). Dit gros aixecat del puny	D'acord, està bé, vale
	Negació	Moure el cap horitzontalment. Moure el dit índex de costat a costat	I ara, ni parlar-ne, de cap manera

FIGURA 80. Gestos associats a funcions.

Clourem l'apartat amb una observació que, per bé que òbvia, no volem deixar passar: tot el que hem exposat fins ara correspon a gestos que fan uns actors que representen un altre personatge i no són, per tant, totalment espontanis.

8.6. CONCLUSIONS

De l'anàlisi dels aspectes més relacionats amb la conversa i amb la llengua oral, podem extreure'n les conclusions següents:

- Les interjeccions tenen prototípicament un valor modal, si bé les interjeccions metalingüístiques que funcionen com a marcadors discursius incorporen un valor marcat de connexió a nivell extraoracional que les acosta al grup dels nexes i que permet que també es puguin estudiar des d'aquesta perspectiva.

- Hi ha una sèrie de principis reguladors de la conversa que permeten explicar les interjeccions. Un d'aquests és el principi de l'expressivitat de Leech, segons el qual el parlant vol ser expressiu per copsar l'atenció de l'interlocutor. L'ús d'interjeccions expressives es correspon amb la voluntat de complir aquest principi.

- Les interjeccions també es poden explicar en el marc de la teoria de la rellevància. Aplicant aquesta teoria, les interjeccions tenen un valor més procedimental que no pas conceptual i serveixen per minimitzar l'esforç de processament perquè redueixen el context. També funcionen com a explicatures d'alt nivell ja que manifesten l'actitud de l'emissor davant del *dictum*.

- La teoria de la gramaticalització es pot relacionar amb la teoria de la rellevància i també amb conceptes griceans com la implicatura conversacional. Així, d'una banda, la necessitat d'aconseguir la màxima informativitat amb el mínim cost defensat pels teòrics de la gramaticalització trobaria resposta en les nocions d'esforç de processament i d'efectes contextuais exposades en relació amb la teoria de la rellevància. I, de l'altra, es podria explicar la gramaticalització mitjançant la convencionalització d'implicatures conversacionals

- Les interjeccions es poden considerar pistes ostensives que guien el receptor a l'hora d'interpretar el missatge ja que actuen com a restrictors contextuais i també com a explicatures d'alt nivell.

- Algunes interjeccions, especialment les fàtiques, són realitzacions lingüístiques de cortesia, tant negativa com positiva, en els termes definits per Brown i Levinson (1987). Així, les interjeccions es poden fer servir per mostrar interès envers l'interlocutor, per copsar l'atenció del receptor creant una bona història o per mostrar un pseudoassentiment (cortesia positiva), entre d'altres. També es poden atenuar missatges que podrien ofendre el receptor mitjançant interjeccions fàtiques de disculpa o interjeccions del tipus *sisplau* (cortesia negativa).

- Les interjeccions tenen un paper fonamental en el desenvolupament i en l'estructuració de la conversa. En les obertures de les converses hi sol haver inter-

jeccions fàtiques, com en els tancaments. També s'utilitzen les interjeccions per prendre, mantenir o cedir el torn i també per iniciar, canviar o tancar el tema, i fins i tot per mantenir el canal obert. Ara bé, com que es tracta de productes de ficció amb restriccions temporals, moltes escenes no tenen ni inici ni final de conversa i elements propis de la llengua espontània s'obvien a favor de l'agilitat argumental.

— Per analitzar el grau d'oralitat de les comèdies de situació hem comptat el percentatge d'interjeccions —unitats que en la bibliografia es presenten com a prototípiques de la llengua oral— i hem observat que els actors de les sèries de producció pròpia improvisen un bon nombre d'interjeccions respecte del guió escrit i s'acosten als percentatges de la conversa espontània, mentre que en els productes doblats el nombre d'interjeccions és inferior, en consonància amb el producte anglès, i hi ha poca improvisació a causa de les restriccions del procés de doblatge. Així, en el guió escrit català original hi ha un 3,01 % d'interjeccions, que arriben al 4,84 % en la interpretació enregistrada, percentatge semblant al 5,09 % de la conversa espontània. Per contra, en els guions del subcorpus doblat en català hi ha un 3,03 % d'interjeccions, que arriben a un 3,19 % d'interjeccions en la interpretació, contra 3,76 % de l'anglès.

— La gestualitat acompanya les interjeccions i les completa. Les expressives solen anar acompanyades de mostres d'afecte, sobretot expressions de la cara. Les conatives solen anar acompanyades de gestos molt específics que indiquen l'acció a la qual s'incita el receptor, de manera que sovint amb la interjecció i el gest n'hi ha ben bé prou per transmetre tota la informació necessària. També hi ha interjeccions conatives de cridar l'atenció que s'acompanyen amb un gest que reforça aquest crida (tocar el receptor, alçar el braç, etc.). Entre les fàtiques destaquen els cops de cap d'afirmació que acompanyen les interjeccions d'assentiment i d'acord i fins i tot les de petició d'acord o de confirmació, que orienten el receptor cap al sí. Les metalingüístiques, per la seva banda, solen relacionar-se amb gestos en el cas d'inici de torn de parla o d'explicació i molt sovint els emissors s'incorporen com si es preparassin per parlar. Els gestos també ens han servit per diferenciar usos ambigus de determinades interjeccions (per exemple, quan a un *escolta* s'hi afegeix un matis de cridar l'atenció, l'emissor sol tocar el receptor).

— Pel que fa a la gestualitat del corpus, les diferències entre el català i l'anglès són poques i per això no es fa estrany veure un producte doblat al català amb una gestualitat culturalment anglesa: només ens ha sobtat un gest amb els dos dits índex estirats. De fet, la cultura anglesa, la cultura catalana i la cultura nord-americana estan força en contacte, sobretot gràcies als productes cinematogràfics, i el públic està habituat a la gestualitat forana, cosa que no passaria si es tractés d'un producte més allunyat. Malgrat tot, hi ha gestos divergents —que no figuren al corpus.

9. Aspectes traductològics: les interjeccions al subcorpus doblat

En aquest capítol abordem la traducció de les interjeccions del subcorpus doblat, tenint molt present que es tracta d'un producte doblat que ha seguit un procés en què intervenen diferents agents. L'objectiu és fer una descripció acurada de la traducció de les interjeccions que ens pot orientar en diversos sentits: en primer lloc, pot servir per veure com es vehiculen unes determinades interjeccions de l'anglès en català, cosa que ens pot ajudar a establir un contrast entre les dues llengües objecte d'estudi; en segon lloc, per conèixer més a fons una part del corpus —la que correspon al subcorpus doblat— i, finalment, ens pot donar pistes a l'hora de dissenyar el producte lexicogràfic, ja que els traductors són uns dels possibles destinataris de l'obra.

Per començar, fem esment de diversos estudis sobre la traducció de les interjeccions en general i, tot seguit, contextualitzem el tipus de producte descrivint el procés del doblatge, ja que el resultat final no és fruit de la feina únicament del traductor, sinó d'una cadena de la qual forma part i que cal conèixer per poder fer una anàlisi completa. Considerem que aquesta anàlisi pot mostrar com es tradueixen unes peces que contribueixen a l'oralitat⁵⁰ d'un producte escrit per ser dit —i, per tant, a la versemblança— i també per acabar de descriure les unitats en català. Això és el que fan Fischer i Drescher (1996) respecte de les partícules discursives, entre les quals inclouen unes quantes interjeccions.

50. Sobre el model de llengua de TV3, vegeu Bassols *et al.* (1997) —amb un article de Santamaria (1997) sobre la llengua del doblatge— i, sobre l'oralitat en les sèries de televisió, vegeu Paloma i Segarra (2001) i també Paloma (1998, 1999). Més recentment, Rico ha presentat una comunicació sobre la llengua catalana i els registres col·loquials a les sèries de producció aliena de TV3 i dedica un apartat als procediments expressius, entre els quals hi ha paraules ofensives que són interjeccions. Sobre l'oralitat en doblatge, podeu consultar, entre d'altres, Dolç i Santamaria (1998), Chaume (2001, 2003, p. 102-106; 213-221), Izard (1998), Nogués (1990), TVC (1997) i Whitman (1992, p. 31-32).

Contrastive analysis may indicate the sense spectrum of a certain discourse particles, support the criticism of traditional classification and furthermore show that, for instance, interjections do not just function as simple assertions of the speakers emotional state. (Fischer i Drescher, 1996, p. 860)

9.1. LA TRADUCCIÓ DE LES INTERJECCIONS

En els estudis publicats sobre la traducció d'aquestes peces, se n'hi poden diferenciar dos tipus: d'una banda, els que se centren més en l'onomatopeia —generalment en còmics— i, per tant, tracten també de les interjeccions onomatopèiques i, de l'altra, els que es concentren pròpiament en les interjeccions i tenen en compte tot tipus d'interjeccions, principalment les expressives.

Sierra (1999) forma part del primer grup: estudia la traducció de les interjeccions en còmics del francès al castellà i conclou que la complexitat de la interjecció es tradueix en complexitat a l'hora de traduir aquestes peces. Esmenta dificultats morfològiques en relació sobretot amb les onomatopèiques —cal conèixer la convencionalització d'un determinat so o moviment en la llengua meta—, dificultats ortogràfiques —també en el cas de les onomatopèies cal adaptar la grafia al sistema de la llengua meta—, lexicosemàntiques (manlleus, interferències, coneixement dels valors semanticopragmàtics) i estilístiques.

Mayoral (1992) dedica un article als problemes de traducció de formes inarticulades i formes onomatopèiques en la combinació anglès-castellà, centrant-se principalment en el còmic. En algunes de les formes que considera inarticulades (*oops!*, *wow!*) hi ha interjeccions, per la qual cosa les seves observacions ens resulten interessants. L'autor ofereix al final un petit diccionari d'aquests elements molt útil per al traductor i conclou fent una sèrie de comentaris sobre la traducció. Mayoral afirma que en anglès hi ha més riquesa de representació onomatopèica i que això comporta problemes de traducció; que l'anglès pot lexicalitzar més fàcilment les unitats onomatopèiques sense afegir-hi cap modificació —això ja ho hem comentat al capítol de morfologia— i que en castellà hi ha moltes interferències de l'anglès. Pel que fa als procediments de traducció, distingeix: *a*) omisió de la traducció; *b*) compensació, és a dir, traslladar el significat a una altra part del missatge; *c*) traducció verbalitzada (*oops* > *lo siento, que torpe soy*); *d*) equivalència, i *e*) préstec lèxic.

Qui tracta també de la traducció de les onomatopèies és Ballard (2001), que distingeix *a*) l'equivalència total (homofonia i homografia); *b*) l'homofonia amb disgrafia (sona igual però s'escriu diferent en una llengua i en l'altra, com ara *click clack* i *clic clac*); *c*) l'heterofonia (*plac* > *chunk*), i *d*) la pluralitat de traduccions deguda a un major nombre de possibilitats lèxiques o a la subjectivitat del traductor. També comenta que algunes onomatopèies lexicalitzades en anglès es recategorit-

zen en la traducció (verb > nom, verb > adverb, adverb > SP). En el mateix volum, Delesse (2001) tracta dels diàlegs dels còmics i esmenta també les onomatopeies.

Finalment, en català, Martos (1999) escriu un article sobre la traducció de l'onomatopeia i conclou que, en els casos en què l'onomatopeia és intraduïble per un equivalent, és lícit optar per una forma explicativa amb una possible compensació onomatopeica en una altra part del cotext. També proposa com a alternativa la substitució de l'onomatopeia de la llengua d'origen per una al·literació en la llengua meta que repeteixi fonemes semblants.

En el segon grup que diferenciàvem, el més centrat en la traducció de les interjeccions, posaríem en un lloc destacat Richet i, sobretot, Cuenca, que aborda en alguns articles la traducció per a doblatge (Cuenca, 2002b, 2004b).

Cuenca (2002b, 2004b i 2006) parteix de la proposta de Baker (1992) per a unitats idiomàtiques per establir diferents mecanismes de traducció: a) traducció literal; b) interjecció amb forma semblant però mateix significat; c) estructura no interjectiva amb significat semblant; d) interjecció amb significat diferent; e) omisió, i f) addició d'elements, generalment una interjecció primària. Compara les estratègies en català i en castellà en la traducció de *Quatre bodes i un funeral*, i observa que les traduccions al català són més dinàmiques, en comparació amb les traduccions més literals del castellà, que solen comportar errors pragmàtics.

La lingüista també ressalta les dificultats específiques de la traducció de les interjeccions impròpies pel conflicte entre forma original i forma gramaticalitzada, i conclou que, mentre que les interjeccions pròpies se solen ometre o es tradueixen mitjançant una interjecció diferent amb un significat diferent, les impròpies se solen traduir mitjançant una interjecció de forma diferent, però significat igual.

Precisament, al tema de les interferències pragmàtiques, hi dedica un article Gómez Capuz (2001) —que aborda el préstec en general a Gómez Capuz (1998)—, amb un apartat dedicat a les interjeccions en què posa en relleu calcs freqüents (*wow* > *guau*). Tot i així, al final afirma:

Podemos afirmar que la interferencia pragmática y cultural en los doblajes peninsulares actuales de películas y seriales norteamericanos no es muy acusada en el aspecto cuantitativo, aunque en el aspecto cualitativo hemos podido documentar casos de influencia angloamericana en casi todos los ámbitos discursivos que hoy en día constituyen objeto de estudio de la pragmática: marcadores discursivos, reglas de habla y rutinas discursivas relativas a diferentes momentos de la interacción dialógica [...]; fórmulas de fijación pragmática vinculadas a diversos rituales de la vida social [...]; procedimientos de modalización del enunciado [...] e interjecciones. (Gómez Capuz, 2001, p. 62)

Reprement el fil dels estudis centrats en la traducció de la interjecció, cal destacar els articles de Richet (1999, 2001a, 2001b, 2003). L'autor treballa en dues lí-

nies: d'una banda, passa un qüestionari a diversos traductors perquè opinin sobre el fenomen interjectiu i, paral·lelament, constitueix una base de dades amb més de mil dos-cents exemples extrets de novel·les —un corpus escrit, doncs— amb interjeccions traduïdes franceses i angleses per veure tendències de traducció que exposa en diversos articles. Tot i que treballa amb textos escrits, destaca la utilitat del cinema com a fons de dades orals.

À défaut de permettre l'élaboration d'un ensemble d'exemples parallèles, le recours au cinéma constitue un excellent moyen de comparaison du traitement des énoncés interjectifs. (Richet, 2001b, p. 92)

També volem citar de passada les referències breus que trobem a la traducció de les interjeccions en manuals bàsics com els d'Ainaud *et al.* (2003, p. 315) —sobre la traducció anglès-català— i a Muñoz Martín (1995, p. 227-228) —sobre lingüística per a la traducció. Val a dir que també trobem referències interessants a la traducció d'interjeccions en articles sobre la traducció de la fraseologia, però no ens hi estendrem. De fet, les interjeccions impròpies es poden considerar fraseològiques des d'una perspectiva àmplia. És per això que l'afirmació de Corpas es pot traslladar a la traducció de les interjeccions.

El traductor no se enfrenta a estas unidades de forma aislada, sino dentro de un contexto comunicativo situacional, y, a su vez, dentro de un co-texto (el TO) concreto. Su trabajo consiste entonces en valorar la aportación global de la UF en dicho TO con objeto de reproducir la invariante en el TM. (Corpas, 2001, p. 126)

Finalment, també es poden aplicar a les interjeccions bona part de les afirmacions que Bazzanella i Morra (2000) fan sobre la traducció de marcadors discursius, centrada en *well* i *bene*, unitats que nosaltres considerem interjeccions que funcionen com a marcadors en algunes actualitzacions.

The problem of translating DMs appears to be extremely delicate, much more so than in the case of other parts of discourse, since its close discourse-boundness, and its multifunctionality (which can be 'activated' simultaneously by a given DM) affect the choice of an 'equivalent' in the target language, this being unlikely to preserve the different shades of meaning and all the different functions it conveys in the L1.

En conjunt, veiem que hi ha uns quants treballs fets sobre la traducció de les interjeccions, els quals se centren principalment en les de tipus onomatopèic. També hi ha algun estudi sobre la traducció de marcadors discursius i d'unitats fraseològiques amb els quals es poden establir punts de contacte. Finalment, hi ha diversos articles de Cuenca que comencen a treballar interjeccions i doblatge. Vist

aquest panorama tan reduït, considerem que és interessant i força innovador treballar en aquest sentit amb un corpus audiovisual, i més tenint en compte la dificultat evident de traducció de les interjeccions.

9.2. LA TRADUCCIÓ PER A DOBLATGE

En aquest apartat presentem una visió general del procés de doblatge perquè el corpus s'ha d'analitzar tenint en compte les restriccions d'aquesta tècnica, cosa que sovint no es fa en els estudis crítics sobre la llengua del doblatge.⁵¹ Recuperem per començar una definició d'un dels autors que han abordat més aquest tema.

El doblatge consisteix en la traducció i ajust del guió d'un text audiovisual i la posterior interpretació d'aquesta traducció per part dels actors, sota la direcció del director de doblatge i els consells de l'assessor lingüístic, quan aquesta figura forma part del procés. Tècnicament, [...], es reemplaça la banda dels diàlegs originals per una altra banda en la qual aquests diàlegs s'enregistren traduïts en llengua meta i en sincronia amb la imatge. La característica més notable és que, per assolir l'efecte realitat, per convenció s'ajusta el text meta intentant d'aconseguir que respecte els moviments dels llavis dels personatges de pantalla en primers plans (la sincronia labial o fonètica), els moviments físics dels personatges de pantalla (la sincronia cinètica) i la durada dels personatges de pantalla (la isocronia). (Chaume, 2003, p. 17)

La definició fa evident, en primer lloc, que el doblatge és un procés en cadena en què intervenen diverses figures amb tasques diferents, entre les quals destacarem per als nostres propòsits el traductor —que crea un guió escrit en la llengua meta generalment a partir de l'enregistrament, amb el suport o no d'un guió escrit—, l'ajustador —que adapta aquest text al moviment dels llavis i a la llargada de les frases i introdueix anotacions que faciliten la interpretació dels actors i la manipulació dels tècnics— i el lingüista —que vetlla per l'adequació lingüística del producte, tant en la versió escrita prèvia a la gravació com en la versió enregistrada. Tot i que són tres etapes diferents, pot ser que una sola persona faci més d'una tasca (traductor ajustador, ajustador lingüista, etc). Ledesma i López (2002) presenten un quadre que resumeix perfectament el procés que segueix el doblatge d'un producte, i que copiem a continuació.

51. Qui vulgui completar aquesta informació, pot consultar les múltiples obres que s'han publicat en els darrers anys. En una tria reduïda de referències bibliogràfiques centrades en la traducció audiovisual en general o en el doblatge en particular —sense comentar obres dedicades a la subtitulació o a altres modalitats—, destacariem Agost (1999), Agost i Chaume (2001), Ávila (1997), Baccolini *et al.* (1994), Chaume (2003), Chaves (2000), Duro (2001), Fodor (1976), Gambier (1996, 1998), Gambier i Gottlieb (2001), Izard (1992), Luyken (1991), Lorenzo i Pereira (2000), Sanderson (2001, 2002), Santamaria *et al.* (1997) i Whitman (1992).

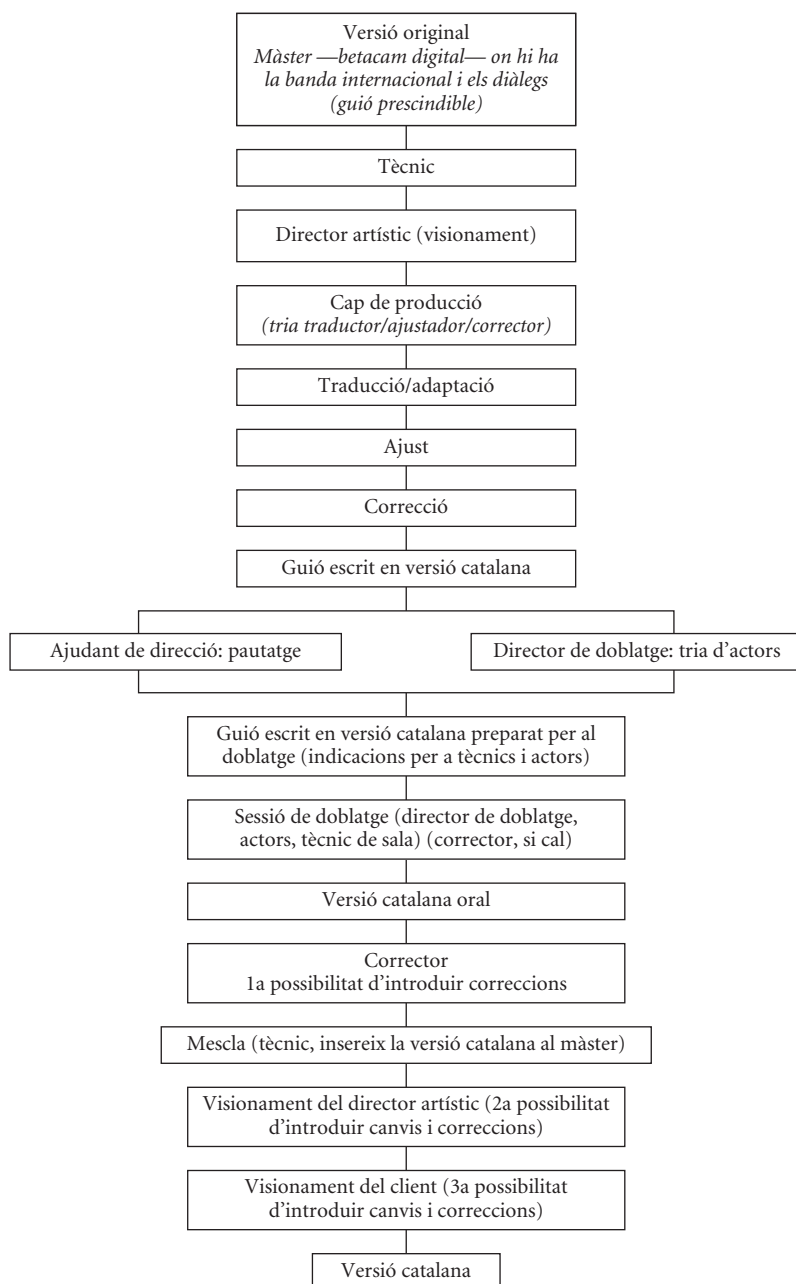

FIGURA 81. El procés de doblatge.

Les fases que ens interessien especialment són la traducció, l'ajust i la correcció, i per això ens centrarem en aquestes.

Per exemple, a *Working* un fragment de text original té aquesta forma.

NORMAL, OHIO #102 "A Thanksgiving Episode"
As Broadcast 11/22/80

1.
COLD

NORMAL, OHIO
"A Thanksgiving Episode"
COLD OPEN

FADE IN:
INT. PAMELA'S HOUSE - KITCHEN - DAY (DAY 1)
(Butch, Pamela, Kimberly, Robbie)

PAMELA IS RUBBING HER FEET WITH A PUMICE STONE AS BUTCH ENTERS CARRYING A BAG OF GROCERIES AND A HUGE FROZEN TURKEY. BUTCH JUST STARES AT HER.

BUTCH
(OFF PAMELA'S PUMICING) Do you mind?
That's where I trim my nose hairs.

PAMELA LAUGHS SARCASTICALLY. BUTCH DUMPS THE GROCERIES ONTO A COUNTER.

PAMELA
(RE: TURKEY) What's that?

BUTCH
My date for Thanksgiving. His name is Tom.

PAMELA
Yeah. Well, you boys are on your own, cause the kids are going to Mom and Dad's, and I have a date.

BUTCH
Who goes on a date on Thanksgiving?

PAMELA
Popular people.

FIGURA 82. Versió original.

El format de guions originals pot variar i, en aquest cas, es tractava d'un guió en PDF amb indicacions de les accions dels actors. La versió traduïda d'aquest fragment és la que reproduïm a sota. Segons l'estudi i el programa que fan servir per pautar —tallar el text en preses o *takes*, la unitat de mesura dels doblatges—, hi ha variacions gràfiques, però el nom dels personatges se sol situar a l'esquerra i el text de la dreta sol anar sagnat i sol ocupar seixanta espais per línia.

BUTCH: Et fa res? Aquí és on em retallo els pèls del nas.
 PAMELA: Què és això?
 BUTCH: El meu convidat pel sopar d'Acció de Gràcies. Es diu Tom.
 PAMELA: Sí? Doncs haureu de sopar sols, vosaltres dos, perquè els nens van a casa dels pares i jo he quedat per sortir.
 BUTCH: Qui surt el Dia d'Acció de Gràcies?
 PAMELA: Els guapos i els simpàtics.

FIGURA 83. Versió traduïda.

Finalment, la versió ajustada, corregida i pautada que es dóna als actors és la següent.

NORMAL OHIO-EP.2

TAKE 1 01.00.06——01.00.24

PAMELA: (GS)

BUTCH: (G)/Et fa res? Aquí em retallo els pèls del nas/(G)

PAMELA: (RIU)/Què és, això?

BUTCH: El meu convidat d'Acció de Gràcies./ Es diu Tom.(G)

PAMELA: (T)Sí?(G)/Doncs haureu de sopar sols, perquè els nens van a cals pares i jo he quedat per sortir.

BUTCH: Qui surt, per Acció de Gràcies?

PAMELA: La gent impor(OFF)tant.

FIGURA 84. Versió ajustada.

En la versió ajustada s'hi afegixen indicacions entre parèntesi. Els símbols de l'ajust aporten diferents tipus d'informació. Els més importants —no pas tots— són:

— Pausas: «/» marca les pauses que fa el personatge i, si són molt petites, es marquen amb tres punts suspensius.

— (ON) i (OFF) o (OF) indiquen si el personatge està en pantalla o no es veu. També es pot indicar (DE) o (D'E) quan està d'esquena.

— (T) indica que un personatge comença a parlar trepitjant la intervenció de l'anterior.

— (G) —gest— o (GS) —gestos—: indica qualsevol so no verbal. Correspon-dria als sons paralingüístics, no pas als gestos en el sentit exposat en aquest estudi. De vegades es pot ser més explícit i marcar (RIU), (PLORA), (TUS), etcètera.

— (AMBIENT) i (AD LIB). Diàlegs variats amb personatges indefinits als quals no es veuen bé les boques (AMBIENT) o més definits (AD LIB) que es fan servir per omplir escenes: per exemple, en una estació, en un partit de futbol, en un restaurant.⁵²

El pautatge serveix per tallar el text en *takes* o preses i indicar els codis de temps d'inici i final del *take* i se sol fer un cop el text està corregit, tot i que de vegades es donen textos pautats als lingüistes per avançar feina. En aquest cas, el fragment reproduït correspon al primer *take* de l'episodi.

La correcció consisteix a comprovar que el text és adequat, tenint molt en compte qüestions de registre. El lingüista introdueix les esmenes que considera adients a la versió escrita i hi afegeix anotacions sobre la pronunciació de paraules que poden comportar problemes als actors, sobretot topònims i antropònims estrangers. Un cop enregistrat el producte, el lingüista revisa els diàlegs enregistrats i, si hi veu algun problema, demana un *retake*, és a dir, que els actors ho tornin a gravar.

9.3. ANÀLISI DE LA TRADUCCIÓ DE LES INTERJECCIONS DEL CORPUS

Al corpus⁵³ hem documentat diverses possibilitats de traducció de les interjeccions, que comentem tot seguit ressaltant més aspectes formals que no pas qüestions semanticopragmàtiques.

- a) Interjeccions o combinacions d'interjeccions traduïdes per interjeccions o combinacions d'interjeccions.
- b) Interjeccions traduïdes per formes no interjectives.
- c) Interjeccions presents a l'episodi original omeses en la versió doblada.
- d) Interjeccions de la versió doblada que no corresponen a cap interjecció en la llengua d'origen.

52. Per a més informació sobre l'ajust i els símbols que s'utilitzen, podeu consultar l'article de Ledesma, Trifol i Gilabert a Duro (2001).

53. Com el lector ja sap, el corpus està format per comèdies de situació. Qui vulgui aprofundir en la traducció audiovisual d'aquest gènere, pot consultar Ioppi (1999) i sobretot la tesi i bona part dels articles de Zabalbeascoa (1996), centrats en la ironia en comèdies de situació. Agost (1999b) també dedica un article al subgènere de les sèries.

Interjeccions o combinacions d'interjeccions traduïdes per interjeccions o combinacions d'interjeccions

El quadre següent resumeix les dades dels tres episodis analitzats i presenta les interjeccions per ordre alfabètic, amb les pròpies seguides de les impròpies. En total hem trobat noranta interjeccions o combinatòries de *Coupling/Parelles*, vuitanta de *Normal, Ohio* i quaranta-una de *Working / Jornada intensiva*.

	CP	N	W
Ah > Ah	1	1	1
Ah > Aa...	0	1	0
Er > A...	3	0	0
Gobble gobble > hola	0	1	0
Hello > hola	1	2	1
Hello > bon dia	0	0	2
Hi > hola	0	1	0
Hey > Ei	1	4	0
Hey > Hola	0	1	0
Huh? > Eh?	0	2	1
Mmm...hmmm > M-hm	0	1	0
Oh > Ah	7	2	1
Oh > Ai	1	0	0
Oh > Va	1	1	0
Oh > Au	0	2	0
Oh > Oh!	0	2	0
Oh > Ui	0	0	1
Ooh > Ei	0	0	1
Oh yes > Ah sí	1	0	0
Oh yes, oh baby > Oh, oh	1	0	0
Ow > Au	0	1	0
Uh > Ui	0	0	1
Uh > Uh	0	0	1
Wow > ostres	0	0	2
Um > A...	1	0	0
Um > Ummm	1	0	0
Um > Ah...	1	0	0
Um > Aam	0	0	1
Absolutely > esclar	1	0	0
Absolutely > oi tant (que sí)	0	1	0

	CP	N	W
All right > bé	1	0	0
All right > a veure	0	1	0
All right > molt bé	0	1	0
All right > Au	0	0	1
Bloody hell > òstia	1	0	0
Come on > Vinga	1	0	0
C'mon > Va	0	5	0
C'mon > Au, vinga	0	1	0
Crap > merda	0	1	0
Damn > coi	0	1	0
Damn > Merda	0	0	2
Exactly > exacte	3	0	0
Excuse me > Dispenseu-me!	0	0	0
Excuse me > Perdona	0	1	1
Excuse me > Perdó	0	0	1
Fine > D'acord	0	1	0
Go with God > Endavant les atxes	0	0	1
God > Dieu meu	0	0	1
Good God > Mare meva	0	0	1
Good God > Recoi	0	0	1
Dear God > ostres	0	1	0
Goodbye > Adéu	1	0	0
Good > Som-hi	0	1	0
Happy Thanksgiving > Felic Dia d'Acció de Gràcies	0	2	0
Hell > coi	0	3	0
Holy crap > Ostres	0	1	0
I mean > mira	0	1	0
Look > Escolta	2	0	0
Look > Mira	4	2	0

	CP	N	W
Man > home	0	0	1
Now > Molt bé	1	0	0
Of course > esclar	1	0	0
Okay > Bé	1	1	1
Okay > Molt bé	5	0	0
Okay > Està bé	1	0	0
Okay? > D'acord?	1	0	0
Okay > D'acord	0	3	0
Okay? > Vols?	1	0	0
Okay > Vinga	1	0	0
Okay > Va	0	1	0
Okay > A veure	0	1	0
Okay? > entesos?	0	1	0
Okay > Som-hi	0	0	1
Okay, (that's enough) >	0	0	2
Prou, prou, prou			
Please > sisplau	2	5	0
Please > vinga	1	0	0
Please > Ostres	0	0	1
Please > Endavant	0	0	1
Really? > Ah sí?	1	1	0
Really > De debò?	1	0	0
Really? > Vols dir?	0	0	0
Right? > D'acord?	1	0	0
Right > D'acord.	0	1	0
Right? > Oi?	1	0	0
Right? > Entesos?	0	1	0
See you > A reveure	1	0	0
So > Bé	1	0	0
So > Escolta	0	1	0
Sorry > Perdona	5	0	0
Sorry > Ho sento	1	1	0
I'm (really) sorry > em sap (molt de) greu	2	2	0
Thanks > Gràcies	5	2	0
Thank you (so much) >	0	2	2
Gràcies			
Thank you (for your time) > Perdoni (la interrupció)	0	0	1

	CP	N	W
Well > bé	8	1	2
Well > mm	1	0	0
Well > au	0	1	0
Well > Bé, mira	0	0	1
Yes > Visca	0	0	1
You know > mireu	1	0	1
You know > sabeu	1	0	0
You know > saps?	1	0	0
You know > bé,	0	1	0
ja m'entens			
You're kidding me > No fumis	0	1	0
<i>Més d'una interjecció > interj. (+ interj.)</i>			
Hey, hey > Ei, ei	0	1	0
Oh, oh, oh > Ah	1	1	0
Oh, oh > Ah, ah	1	0	0
Sh, sh > Sh	0	1	0
Uh, eh > A	1	0	0
Aah! Damn! > Oh, no!	0	1	0
Merda!			
Oh God > Senyor	1	0	0
Oh sure > Oh, sí	1	0	0
All right, all right > d'acord, d'acord	0	1	0
Okay, alright > d'acord,	0	0	1
d'acord	0	0	1
Okay, alright > D'acord			
Okay, fine > Molt bé	0	1	0
Okay, okay > molt bé,	1	0	0
molt bé			
Okay, okay > va bé, va bé	0	0	1
Okay, okay > va bé	0	0	1
True, true > cert, cert	1	0	0
You know, I mean > sents?	1	0	0
<i>Interjecció > més d'una interjecció</i>			
Bull > Au, va	0	1	0
Yes > Visca! Sí! Molt bé, molt bé!	1	0	0

FIGURA 85. Interjeccions traduïdes per interjeccions.

Començant per les *pròpies*, observem diversos fenòmens: en primer lloc, hi ha certa vacil·lació ortogràfica. La interjecció metalingüística de dubte *um* es tradueix per les interjeccions *a...*, *aaam*, *ummm* i *ah* en un mateix episodi, cosa que reflecteix, a parer nostre, que no es tracta d'una forma ben fixada. En canvi, a *Coupling* hi surt tres vegades *er* i totes tres vegades es tradueix per *a....*. De fet, tot i que els diccionaris no la recullen, el llibre de criteris per a doblatge de TVC recorda «que la vacil·lació o titubeig de qui parla en català no es transcriu mai amb la forma *er...*, tan habitual en anglès. En català, tenim el recurs *aaa.../mmm...*» (Televisió de Catalunya, 1997, p. 54).

A més a més, hi ha transcripcions que considerem poc fixades. Així, *mmm... hmmm* es tradueix per *m-hm*. De fet, aquesta interjecció d'acord es recull fonèticament en l'obra que acabem de comentar (<m:m>).

Un altre fenomen que observem és la falta d'equivalents vàlids i la restricció de valors en algunes interjeccions. La interjecció onomatopèica *gobble gobble*, que imita el crit del gall dindi, es fa servir a *Normal, Ohio* com a salutació perquè és el dia d'Acció de Gràcies. Tot i que es troben propostes de transcripció del crit del gall dindi en diccionaris específics catalans, és cert que aquesta onomatopèia no és gaire coneguda i, per això, dels dos valors que s'activen en aquest context (salutació i crit del gall dindi), el traductor opta pel primer i ho tradueix per *hola*. Tot i que és perd un matís, la traducció resulta molt més adequada.

Per contra, hi ha equivalents que es poden considerar pràcticament totals, com ara *huh*, vehiculat per la interjecció catalana *eh?*, o *ow*, que es tradueix per *au*.

Hi ha unitats que transmeten diversos valors i que es tradueixen diferent segons el valor. Un cas amb un ventall més reduït és *hey*, que pot servir per cridar l'atenció (*ei*, *ei ei*) o bé per saludar (*hola* i també *ei*). Un cas amb un ventall molt més ampli i amb uns usos ben diferents del català, malgrat la presència de la forma en totes dues llengües, és *oh*.

En relació precisament amb les interjeccions de salutació, el *hello* anglès es tradueix de vegades per *hola* i de vegades per *bon dia*. De fet, en anglès tendeixen a usar prioritàriament en aquestes sèries la interjecció *hello*, en comptes d'especificar el moment del dia, mentre que en català fem servir totes dues formes, com han sabut reproduir els traductors dels productes doblats.

D'altra banda, com ja hem comentat en capítols anteriors, *oh* és una interjecció molt freqüent en anglès i, quan es tradueix per una interjecció, se sol vehicular mitjançant la interjecció *ah* (onze ocurrències), que transmet el valor d'adonar-se d'alguna cosa.

- Pamela: *Oh*, hello, Butch. > *Ah*, hola, Butch. (ENO47)
- Patrick: *Oh*, so you came round here for a bit of company, good decisions.
> *Ah*, has vingut buscant una mica de companyia, ben fet. (ECP7)

Hi ha tres casos en què la traducció és també *oh*, casos en què expressa compassió, plaer i altres valors expressius.

- Pamela: I made a yam souffle./ *Ooh*. > Havia fet un soufflé de moniatos./ *Ooh*. (CNO50)
- Noia: Oh, oh, Patrick. *Oh*, yes. *Oh*, baby. > Més! Ah! Ah! Que bé! Que bé! *Oh, oh!* No paris! M'agrada! Per aquí! (CCP44)

Finalment, hi ha altres formes que poden servir de traducció de la interjecció *oh*: *ai*, *va*, *au*, *ui* o *ei*. Això demostra la gran versatilitat de la interjecció anglesa.

- Jane: *Oh!* I'm feeling so ridiculously horny. > *Ai!* Em sento ridículament calenta. (CCP35)
- Steve: *Oh*, Susan, nobody wants to see you naked. > *Va*, Susan, ningú no et vol veure despullada. (CCP55)
- Joan: *Oh*, Bill, there's nothing such as bad luck. > *Au*, Bill! Això no és cosa de mala sort! (CNO26)
- Delaney: *Oh!* I'm sure they love it! > *Ui*, n'estan enamorats! (WKC14)
- Tim: *Ooh!* Do that again, do that again, do that again. > *Ei!* Torna-hi, torna-hi, torna-hi. (WKC21)

En el cas de les *pròpies repetides*, de vegades per problemes d'ajust es redueixen a una interjecció. Així, *oh, oh, oh* es converteix en *ah* i *sh, sh* passa a ser *sh*, forma que considerem un calc ja que aquest dígraf és anglès i no pas català. De totes maneres, cal tenir en compte que es tracta d'un guió que no es publicarà sinó que vol facilitar la lectura per part dels actors i, com que en català no hi ha cap forma ben fixada —l'*Hiperdiccionari* recull *xut*, però als textos trobem moltes representacions ortogràfiques d'aquest so ben diverses—, potser és més còmode per als actors agafar el dígraf anglès.

Pel que fa a les *impròpies*, observem diversos fenòmens. Comencem per les interjeccions expressives informals o tabú. Rojo i Valenzuela (2000), que estudien la traducció de les paraules tabú a partir de l'anàlisi de la paraula *fucking* en l'obra de teatre de David Mamet *Glengarry Glen Ross*, conclouen que «la traducció de expresiones malsonantes sigue siendo un problema lingüístico y que, por lo tanto, es necesario resolver lingüísticamente. Sin embargo, no debemos olvidar que nos movemos en un ámbito difícil, si no imposible, de sistematizar: el del “uso” lingüístico en el que los interrogantes son difíciles de contestar». Veiem que al corpus *bloody hell* es tradueix per una interjecció del mateix valor i intensitat —*òstia*— i que, a més, conserva la referència religiosa de la categoria d'origen de la interjecció anglesa —tot i que no és la mateixa, ja que una es refereix a l'infern i

l'altra, a la forma sagrada. El mateix passa amb *crap*, que literalment vol dir *merda*, substantiu que ha evolucionat cap a una interjecció expressiva. Ara bé, *holy crap* (literalment 'merda sagrada') es converteix en un *ostres*, provinent de la deformació eufemística de la interjecció d'origen religiós *hòstia*.

En canvi, les unitats que es formen al voltant de *God* —*Good God*, *Dear God*— presenten diverses equivalències. *God* conserva la referència literal a *Déu*, cosa que li permet fer un joc de paraules; *good God* es tradueix en un context per *mare meva* i en l'altre, per *recoi*; *dear God* es vehicula per *ostres*, i, finalment, *Oh God* es tradueix per *Senyor!* i obvia la interjecció pròpia inicial, menys freqüent en català.

- Matt: *God!* / Advocat: That's «ours». > *Déu* «meu». / Digui «nostre». (WKC16)
- Tim: *Good God*, woman, you didn't call me in the car about this? > *Mare meva!* Per què no em trucaves al mòbil, dona? (WKC2)
- Hal: Newspaper./ Tim: *Good God!* > El diari./ *Recoi!* (WKC32)
- Jeff: The thing about Jane, the thing you've got to undersand./ *Oh God!* > Parlant de la Jane, el que has d'arribar a entendre és que.../ *Senyor!* (CCP5)
- Danny: *Oh, dear God*, my hands! Watch out! / (G) *Ostres!* Que em cremo les mans! Compte! (CNO56)

Totes aquestes interjeccions són perfectament vàlides i demostren que el que estem vehiculant són valors, no pas significats literals, i que, per bé que en català tinguem interjeccions formades al voltant de la paraula *déu* o elements religiosos, el traductor ha considerat que amb aquest context s'adeia més una altra interjecció o bé l'ajustador ha hagut de canviar-la perquè encaixés. De fet, com veurem més endavant, la traducció original proposada per a *Good God* era *Valga'm Déu Senyor*, on sí que es conserva el significat literal religiós, però l'ajustador ha hagut de reduir una síl·laba fins a *mare meva*, que en té quatre com *Good God*, *woman* i té també una bilabial.

Ja per acabar el grup d'expressives informals i vulgars, trobem *damn*, traduïda per *coi* i *merda*, en què el significat literal canvia i passa de l'esfera religiosa a l'esfera sexual i escatològica, de manera semblant al canvi que sofreix *hell* en passar a *coi*.

Encara dins les expressives trobem la interjecció *wow*, que en català es tradueix molt adequadament per *ostres*. De fet, aquesta és una interjecció que s'està filtrant al català i al castellà amb la forma *guau*, com han fet notar diversos traductors i investigadors (Castro, Gómez Capuz).

- Hal: *Wow*, Matt, it must feel terrific to see one of your ideas put into action.
- Hal: *Ostres*, que bé! Ha de ser fantàstic això de veure's materialitzar-se un somni. (WKC8)

Un altre calc sobre el qual adverteixen diverses obres és l'ús de *sí* amb el valor de *visca!* i com a equivalent de l'anglès *yes*. Observem que al guió escrit aquesta unitat es tradueix per *visca*, però en un moment en què hi ha AD LIB i es dóna llibertat als actors, s'introdueix un *sí* expletiu.

- Peter: *Yes! Go with God.* > *Visca!* Endavant les atxes! (WKC27)
- Nois: *Yes!* > *Visca! Sí! Molt bé, molt bé!* (CCP52)

Quant a les unitats amb un valor prototípicament conatiu, veiem que *come on*, que adopta la forma gràfica *c'mon* en la majoria de casos, es vehicula per *vinga*, *au*, *vinga* i, sobretot, per *va*. Tant la forma anglesa com la forma catalana comparteixen l'origen d'un verb de moviment (*anar*) que ha passat a tenir un significat d'incitar a una acció o a un moviment.

La interjecció *please*, que sol fer un prec, es tradueix majoritàriament per *sisplau*, tot i que hi trobem interjeccions conatives d'altres tipus (*vinga*, *endavant*) i fins i tot una interjecció expressiva (*ostres*).

- Abby: *Uh, please.* Tell me, tell me. > *Ui, ostres.* Explica, explica. (WKC3)

De fet, el que ha passat aquí és que s'ha traslladat tota la càrrega de la interjecció *uh* mitjançant dues interjeccions (*ui*, *ostres*) i s'ha obviat la interjecció de cortesia *please*. De fet, en anglès, aquesta interjecció es fa servir molt més que no pas en català, que té altres sistemes per vehicular els precés, generalment mitjançant formes verbals (*no podria pas...?*, *m'hauria de...*).

Entrant ja en les interjeccions prototípicament fàtiques, ens centrem en les rituals que serveixen per donar gràcies, acomiadar-se, demanar perdó, etc. De comiat només n'hi ha dues (*goodbye*, *see you*), que es tradueixen per *adéu* i a *reveure*, respectivament. Tot i que són equivalències correctes, en català *a reveure* és un xic més formal que no pas el *see you* anglès, i potser el traductor s'ha deixat endur per la traducció literal del verb *see* > *veure*. De fet, ens costa d'imaginar-nos un grup de joves urbans acomiadant-se amb la fórmula *a reveure* en un *pub*.

En les fàtiques de perdó trobem *sorry*, amb la versió més estesa *I'm (really) sorry*, que es tradueix per diverses formes en català: *perdona* (cinc ocurrences), *ho sento* (dues) i *em sap molt de greu* (quatre). De fet, el català té molta riquesa de variants de petició de perdó i és bo que en les traduccions es presentin diverses possibilitats i no es faci una equivalència matemàtica amb una de les formes.

També hi ha una interjecció (*excuse me*) que serveix per demanar perdó i alhora iniciar un torn de parla, i que es tradueix per *dispenseu-me*, *perdona* i tam-

bé *perdó*, aquesta darrera feta servir amb persones a les quals l'emissor tracta de vostè.

Ja per acabar aquest grup, ens fixarem en les d'agraïment —*thank you (so much)* o *thanks*— que es tradueixen per *gràcies*. Hi ha un cas que és digne de comentar perquè a primera vista sobta: *thank you* es tradueix per *perdoni*, és a dir, una interjecció d'agraïment es vehicula en català amb una interjecció de perdó.

- Matt: You're not man enough to make the decision. Well, *thank you* for your time. > No és prou home per decidir tot sol. *Perdoni* la interrupció. (WKC24)

En aquest cas es canvia tota la frase, però es manté el sentit global, de manera que, si bé no és una traducció literal, s'adiu perfectament amb aquest context després de veure com es desenvolupa l'acció. El traductor, més que traslladar paraules, adapta idees, i això es reflecteix aquí. Ara bé, també és cert que aquest tipus d'equivalències no ens serviran quan fem l'aplicació, ja que són incomprensibles en abstracte.

Per acabar aquesta repassada, analitzarem les faticometalingüístiques i les metalingüístiques i estudiarem quins equivalents hem obtingut del corpus. Pel que fa a les que expressen acord i assentiment, *absolutely* es vehicula tant per *esclar* com per *oi tant (que sí)*, interjeccions que transmeten el mateix èmfasi que la interjecció original, la qual prové d'un adverbí que s'ha gramaticalitzat. *Fine*, per la seva banda, es tradueix per *d'acord*, però la interjecció més freqüent en anglès és *okay*, que té diversos equivalents al corpus.

Amb entonació enunciativa es tradueix per *bé*, *molt bé*, *està bé*, *d'acord* i altres variants que obvien el matís d'acord i posen l'èmfasi en el conatiu —com ara *vinga*, *va*, *som-hi*— o en el metalingüístic —*a veure*. Repetida la trobem traduïda per *molt bé*, *molt bé* i també per *va bé*, *va bé*. Vegem-ne uns quants exemples.

- Jeff: *Okay*, boys, you'd better watch this one with the curtains shut. > *Molt bé*, nois, val més que us la mireu amb les cortines tancades. (CCP11)
- Butch: *Okay*, I was just kidding. > *D'acord*. Era broma. (CNO21)
- Barry: *Okay*, the green button is... > *Som-hi*. El botó verd... (WKC12)
- Susan: *Okay*, here's your starter for everyone. > *Vinga*, que aquí falta gent... (CCP54)
- Pamela: *Okay*, got the corn bread in the oven. > *A veure*, tinc el pa al forn. (CNO13)
- Tim: *Okay, okay*, Peyser, keep your pants up. > *Va bé*, *va bé*, no cal que s'abaixi els pantalons. (WKC4)

Amb entonació interrogativa trobem *d'acord?* i *entesos?*.

- Patrick: Yes. *Okay?* Yes. > Sí, *d'acord?* Ho he fet. (CCP49)
- Pamela: You're in the way, *okay?* > Em molestes aquí, *entesos?* (CNO15)

Si en l'anglès es fa servir una forma gramaticalitzada que prové d'una construcció que vol dir *tot correcte*, en català es parteix de construccions a l'entorn dels noms *bé*, *acord* i del participi *entesos*, els quals es gramaticalitzen en interjeccions.

Aquests són els mateixos equivalents que trobem per a *right*, tant en la forma afirmativa com en la interrogativa, però en aquest cas se n'hi afegeix un altre: *oi?*.

- Jeff: You shagged the barmaid here, *right?* > Et vas tirar la cambrera d'aquí, *oi?* (CCP32)

Ja per acabar, les interjeccions metalingüístiques d'inici de torn de parla corresponen al verb *look* (mirar) en el subcorpus anglès, mentre que en català es combinen la forma *mira* (sis ocurrences) i la forma *escolta* (dues). Això és un bon indicatiu que no es manté el significat original, sinó que es tracta d'una unitat gramaticalitzada, per bé que sempre ens movem en l'esfera dels verbs de percepció.

També podem veure aquesta gramaticalització —divergent, en aquest cas— en la unitat d'inici de torn de parla *now*, que ha perdut el valor temporal a favor d'un valor metalingüístic que en català es vehicula amb la peça *molt bé*, o en *so*, que es tradueix per *bé* o *escolta* i no pas per la unitat *per tant* o *així*, traduccions que trobem en els significats com a connector.

En el cas de *well*, una interjecció molt freqüent en anglès, veurem en els apartats següents que generalment s'elimina a la traducció, però en els casos en què es tradueix s'opta per *bé* —mai *bueno* en doblatge— o combinacions com *bé*, *mira*.

Finalment, les falques *you know* i *I mean*, recurrents en anglès, se solen vehicular amb unitats vinculades a verbs de percepció (*mireu*, *mira*, *sents?*), però també amb formes gramaticalitzades procedents del verb *saber* (*saps?*, *sabeu?*), tot i que en menor mesura.

Interjeccions traduïdes per formes no interjectives

El segon grup el formen interjeccions que es tradueixen per una unitat que no és cap interjecció: en trobem tretze exemples a *Coupling*, tretze a *Normal, Ohio* i nou a l'altra sèrie (figura 86).

<i>Unitat</i>	<i>Coupling</i>	<i>Normal</i>	<i>Working</i>
Ah > No	0	1	0
Ha, ha > Ja està	0	1	0
Oh > (G)	0	1	0
Um > Doncs	1	0	0
Uhhh > (G)	0	0	1
Come on > No renunciï al projecte	0	0	1
Fine > Doncs	0	1	0
God > Però	1	0	0
I mean > Vull dir	0	1	0
Look > Nom propi	0	1	0
My God > (G)	0	1	0
Okay > verb	1	0	0
Okay > Doncs	0	1	0
Okay > I què?	0	0	1
Please > M'hauria de...	0	0	1
Really > I què?	0	1	0
Right > Sí	1	0	0
Shucks > Doncs	0	0	1
So > I	0	0	1
Well > Doncs	4	2	2
Well > (G)	1	0	0
Well > Perquè	1	0	0
Well > Però	1	0	0
Well > Què?	1	0	0
Yeah, well > Ja ho diuen	0	1	0
You know > «Ja se sap»	1	0	0
You know > Doncs	0	1	0
You know > Gent	0	0	1

FIGURA 86. Traducció d'interjeccions per unitats no interjectives.

Si hi ha una unitat catalana que destaca per la seva polivalència a l'hora de substituir qualsevol tipus d'interjecció és *doncs*, que en el subcorpus doblat es fa servir com a equivalent d'una interjecció metalingüística de dubte (*um*), d'acord (*fine*, *okay*), de modèstia (*shucks*), d'inici de torn de parla (*well*) i també falques discursives (*you know*).

- Susan: Have you taped over me?/ *Um...* > Que hi has gravat a sobre?/ *Doncs...* (CCP49)
- Butch: *Okay*. We were in the jackass section. > *Doncs* érem a la zona de desgraciats. (CNO45)

- Butch: *Fine*. I'll just take this over to Mom's and Dad's for dinner. > *Doncs* aniré a sopar a cals pares, que són gent important. (CNO1)
- Hal: Delaney, these are from you?/ Delaney: *Shucks*, yeah./ > Delaney, aquest ram és teu?/ *Doncs* sí. (WKC40).
- Pamela: *Well*, you boys are on your own cause the kids are going to mom and dad's. > *Doncs* haureu de sopar sols perquè els nens van a cals pares. (CNO1)
- Danny: *You know*, honey, it might be nice to go to someplace else. > *Doncs* estaria bé variar una mica. (CN09)

També és força freqüent que un símbol de gest (G) substitueixi una interjecció pròpia, com ara *oh*, *uhhh*, o fins i tot una d'impròpia, com ara *my God* o *well*. Així, a ECNO34, en Charlie exclama *my God*, però d'una manera tan poc perceptible que l'ajust indica que l'actor emeti un gest per omplir la boca, però no pas cap interjecció en concret.

- Kimberly: *Oh*, thank you. > (G) Gràcies (CNO25)
- Advocats: *Uhhh!* > (AD LIB) (GS) (WKC18)
- Patrick: Obviously I'd love to but, *well*, I've got her down to her underwear and... > És clar que m'encantaria, però... (G) la tinc en roba interior i... (CCP30)

Altres substitucions destacables són les següents.

- Matt: Tim, *come on*. You like this idea. > No renunciï al projecte. A vostè li agrada. (WKE25)

En aquest cas la interjecció *come on* incita a una acció (no renunciar a un projecte), que en la versió doblada el traductor fa explícita mitjançant l'ús del verb en imperatiu.

- Butch: *Look*, sis, this is my son, who I haven't seen in four years. > *Pamela*, aquest és el meu fill, fa quatre anys que no el veig. (CN020)

Aquí se substitueix la interjecció metalingüística d'inici de parla i el vocatiu abreuja *sis* per un nom propi, que engloba totes dues funcions, la d'inici de parla i la de vocatiu.

- Advocat: Before lifting it, *please* sign it. > Abans d'aixecar res, m'hauria de signar... aquí. (WKC18)

En aquest cas, el valor transmès per la interjecció *please* es vehicula mitjançant la forma verbal *m'hauria de*, que indica cortesia. De fet, tal com recull el llibre d'o-

rientacions per al doblatge de TVC, no sempre cal traduir aquesta interjecció (Televisió de Catalunya, 1997, p. 79).

Finalment, volem comentar un cas en què una interjecció expressiva (*God*) se substitueix per un connector (*però*), amb una forma molt gramaticalitzada que fa una funció emfàtica i no tant una funció de connexió adversativa i que presenta, a més, l'avantatge de contenir una *o* igual que *god*.

- Susan: *God!* What is it, with you lot? > *Però*, es pot saber què us passa? (ECP55)

Interjeccions presents a l'episodi original omezes en la versió doblada

El tercer grup el formen les interjeccions omezes en la versió catalana, que són trenta-quatre en el cas de *Coupling*, quaranta-nou en el cas de *Normal, Ohio* i dotze en el cas de *Working*.

<i>Unitat</i>	<i>CP</i>	<i>N</i>	<i>WK</i>
Ah	0	2	0
Eh	1	0	0
Er	1	0	0
Ha	0	1	0
Hey	0	4	0
Huh	3	0	0
Oh	7	15	1
Uh	0	1	0
Umm	0	1	0
All right	0	1	1
Come on	0	1	0
Damn	0	1	0
Darn	0	1	0
Fine	0	1	0
Gee	0	1	0
Hell	0	0	1
Look	1	1	0
Now	1	3	1
Oh God	0	1	0
Okay	1	1	0
Right?	1	0	0
So	2	1	0
Sure	1	0	0
Thank you	1	0	0
You know	5	5	1
Well	9	7	7

FIGURA 87. Interjeccions omezes.

De la llista anterior deduïm que les interjeccions que s'eliminen amb més freqüència són *oh* (vint-i-tres casos), *well* (vint-i-tres), *you know* (onze), *now* (cinc) i *hey* (quatre). Aprofundim més en els tres primers casos i obviem la resta perquè presenten freqüències menors. En el cas de *oh* creiem que l'eliminació correspon a una qüestió de freqüència: la interjecció *oh* és molt freqüent en anglès, però no pas en català, i això fa que en molts contextos simplement s'hagi d'eliminar i en altres es canviï per *ah*, com hem vist uns paràgrafs més amunt.

- Susan: *Oh*, heaps of fun. > Un sac de rialles. (CCP55)
- Butch: And after that, he asked nicely. *Oh*, Elizabeth! Elizabeth! > I després l'hi demanava bé. Elizabeth! Elizabeth! (CNO8)
- Matt: *Oh*, I follow. > Ja l'he entès. (WKC24)

En el cas de *well*, al llibre d'estil de TVC s'hi indica: «Moltes vegades no cal traduir-lo, només quan va seguit d'una pausa clara.» (Televisió de Catalunya, 1997, p. 78). Aquesta supressió es deu, doncs, a una recomanació del llibre d'estil, fruit d'una realitat lingüística: *well* és més freqüent en anglès que el seu equivalent en català.

- Patrick: *Well*, I hadn't really thought about it. > No ho havia considerat. (CCP23)
- Butch: *Well*, if I use my tongue, I'll burn it. > Si hi fico la llengua, em cremaré. (CNO14)
- Matt: *Well*, I don't care what you say. > Tant me fa el que digueu. (WKC10)

You know també és una falca discursiva molt freqüent en anglès que no sempre té un equivalent en català i que, per tant, s'omet en alguns casos, ja sigui per qüestions de freqüència ja sigui per qüestions d'ajust, com veurem més endavant. Sempre és més fàcil eliminar elements que aporten una càrrega pragmàtica feble que no pas elements amb una càrrega lèxica forta.

- Jeff: *You know*, it's like she's just got to get her clothes off. > És com si s'hagués de treure la roba. (ECP9).
- Matt: Except, *you know*, you're older and you've grown into your voice. > Però amb... amb més anys i la veu més greu. (WKC43)
- Butch: *Hey, you know*, if you're gonna let every ignorant jerk in the stands bother you... > Si t'ha de molestar el que digui qualsevol ignorant del públic... (CNO59)

Fins aquí hem vist com es traslladen les interjeccions del corpus original anglès al corpus doblat. Si ajuntem les dades presentades obtenim uns resultats

que separem en interjeccions formades per una sola unitat i combinacions o repeticions.

Interjeccions monolèxiques

	<i>Trad. interj.</i>	<i>Trad. no interj.</i>	<i>Omès</i>		<i>Trad. interj.</i>	<i>Trad. no interj.</i>	<i>Omès</i>
<i>Pròpies</i>				Gee	0	0	1
Ah	4	1	2	Go with God	1	0	0
Eh	0	0	1	God	1	1	0
Er	3	0	1	Good	1	0	0
Gobble	0	0	0	Good God	2	0	0
Ha	0	0	1	Goodbye	1	0	0
Hey	6	0	4	Happy	2	0	0
Hello	6	0	0	Thanksgiving			
Hi	1	0	0	Hell	0	0	1
Huh	3	0	3	Holy crap	1	0	0
Oh	21	1	23	I mean	1	1	0
Ow	1	0	0	Look	8	1	2
Shh	0	0	0	Man	1	0	0
Uh	2	1	1	My God	0	1	0
Um	4	2	1	Now	1	0	5
Wow	2	0	0	Of course	1	0	0
<i>Impròpies</i>				Okay	21	3	2
Absolutely	2	0	0	Please	10	1	0
All right	4	0	2	Really	3	1	0
Bloody hell	1	0	0	Right	4	1	1
Bull	1	0	0	See you	1	0	0
	(doble au, va)			Shucks	0	1	0
Come on	7	1	1	So	2	1	3
Crap	1	0	0	Sorry	11	0	0
Damn	3	0	1	Sure	0	0	1
Darn	1	0	0	Thanks	12	0	1
Dear God	1	0	0	True	0	0	0
Exactly	3	0	0	Well	14	13	23
Excuse me	4	0	0	Yes	2	0	0
Fine	1	1	1	You know	5	3	11
				You're kidding me?	1	0	0

FIGURA 88. Tipus de traducció de les interjeccions monolèxiques.

Combinatòria i repeticions

	<i>Diverses interj.</i>	<i>1 interjecció</i>	<i>Trad. no interj.</i>	<i>Omissió</i>
Ah, crap		1 (no, merda)		
Ah, damn	1 (Oh no! Merda!)			
All right, all right	1 (d'acord, d'acord)			
Gobble gobble	1 (hola)			
Ha, ha	0	0	1 (ja està)	0
Hey, hey	1 (ei, ei)			
Now, come on		1 (va)		
Oh, darn		1 (ah)		
Oh, dear God		1 (G Ostres!)		
Oh, God		1 (senyor!)		
Oh, God, please		1 (sisplau)		
Oh, hello	1 (Ah, hola)			
Oh, look	1 (daixò)			
Oh, oh	1 (ah, ah)			
Oh, oh, oh		2 (ah)		
Oh, right, thanks	1 (ah, d'acord, gràcies)			
Oh, sure	1 (oh, sí)			
Oh, thank you		1 (G gràcies)		
Oh, you know			1 (I saps què?)	
Okay, fine		1 (molt bé)		
Okay, all right	1 (d'acord, d'acord)	1 (d'acord)		
Okay, okay	2 (molt bé, molt bé; va bé, va bé)	1 (va bé)		
Sh, sh		1 (sh)		
True, true	1 (cert, cert)			
Uh, er		1 (a)		
Uh, please	1 (ui, ostres)			
Well, thank you		1 (perdoni)		
Well, you know				1 (i ja saps que...)
You know, I mean	1 (sents?)			

FIGURA 89. Tipus de traducció d'interjeccions combinades o repetides.

— Pel que fa a les interjeccions monolèxiques, hi ha un 57,79 % d'interjeccions (cent vuitanta-nou unitats de tres-centes vint-i-set interjeccions amb un sol constituent) que es tradueixen per una interjecció en la llengua meta i un 10,70 % (trenta-cinc unitats) que tenen una traducció no interjectiva. La resta, un 31,49 % (cent tres unitats), s'ometen en la versió doblada.

— Quant a les combinatòries i repeticions d'interjeccions, un 45,45 % (quinze combinacions de trenta-tres) es vehiculen mitjançant la combinació o la repeticó d'interjeccions; un 45,45 % (quinze) es redueixen a una sola interjecció combinada o no amb altres elements (gestos, prooracions); un 6,06 % (dos casos) tenen una traducció no interjectiva, i, finalment, hi ha un cas, és a dir, un 3,03 % de combinacions o repeticions que s'ometen en la versió doblada.

Interjeccions del subcorpus doblat que no figuren a la versió anglesa

Fins aquí hem analitzat les interjeccions partint de les que trobàvem en el text original. Ara bé, al subcorpus doblat també trobem interjeccions que no provenen de cap estructura interjectiva, i això és el que estudiem a continuació.

Aaa	2	Ja	1
Ah	3	Escolta/i	2
Ah no?	1	Gràcies	1
Ah sí?	2	Ha	1
Compte	1	Ho sento	1
Vinga	1	Home	2
Rai	1	I tant	1
Alerta	1	Mira	3
Alto	1	Oh	2
Ara t'escolto	1	Oi	13
Au, au	1	On s'és vist	1
Aviam	1	Prou	1
Bé	4	Què diu	1
De debò	1	Sent	1
Eh	6	Sí, senyor	1
Ei	3	Sííí	2
Endavant	1	Sisplau	1
Entesos	2	Tant se val	1
Esclar	3	Va	9
		Vols	1

FIGURA 90. Interjeccions del subcorpus doblat no presents a l'anglès.

En total hi ha vuitanta-dues interjeccions afegides que no corresponen a cap estructura interjectiva de l'original. Les més freqüents són *oi?* (tretze ocurrències), *va* (nou ocurrències), *eh* (sis ocurrències), *bé* (quatre ocurrències), *ah* (tres ocurrències), *esclar* (tres ocurrències), *mira* (tres ocurrències) i *ei* (tres ocurrències). La resta s'afegeixen una sola vegada o dues.

Quan en el doblatge apareix un *oi?* en anglès hi sol haver en la majoria de ca-

sos una *question tag*, una pregunta confirmatòria, tot i que també hi ha dues ocurrences en què el *oi* s'afegeix a una oració sense cap particularitat.

- Jeff: You should have held on to her, *shouldn't you?* > L'hauries d'haver retingut, *oi?* (CCP59)
- Hal: There's just something about feeling that rush. > La feina pot donar moltes satisfaccions, *oi?* (WKC8)

En altres interjeccions afegides a l'original no hi ha res o el so és imperceptible i no figura al guió anglès. Per exemple, l'ajustadora introdueix la interjecció *au*, *au* en un lloc on l'emissor obre la boca sense dir res i ho indica amb l'abreviació [s. s.] (sense so). La intenció és tapar una boca (WKC33). En un altre cas (*ah no?*) en anglès tampoc no hi ha intervenció i s'afegeix a la versió catalana perquè s'obre una boca (CCP8).

Un altre cas són les interjeccions catalanes que serveixen per substituir un gest vocal de l'anglès, és a dir, un element paralingüístic que es converteix en interjecció filtrada per la llengua o bé alguna emissió inintelligible. Això és el que passa amb *aaa* (WKC15), *ha* (CNO62) i *mmm* (CCP40).

Un quart grup el formarien les interjeccions que substitueixen una construcció breu equivalent però no interjectiva, com ara verbs, noms propis, vocatius, substantius, construccions verbals, prooracions, etc. N'ofereixo exemples de cada.

- Danny: Watch out. > *Compte!* (CNO56)
- Jeff: Go, Susan, go. > *Va, Susan, va.* (CCP45)
- Matt: Tim! Tim! > *Ei! Ei!* (WKC36)
- Tim: I will back your proposal, Peyser. > Tiraré endavant la seva proposta, *entesos?* (WKC25)
- Bill: Forks, people. > Aixequen-les, *vinga.* (CNO66)
- Advocat 1: Correction: our proposal. > *Alerta*, la nostra proposta. (WKC16)
- Abby: That sounds great. > *Sí, senyor!* (WKC42)
- Tim: That's not true. > *Què diu!* (WKC25)
- Butch: Yeah. > *Esclar* que sí (CNO60). *Esclar* (WKC9). *Ja* (WKC19).
- Butch: No problem. > Això *rai!* (CNO66)

Finalment, hi ha interjeccions afegides en traduccions d'enunciats que no contenen cap element equivalent, ja sigui interjectiu o no, com ara els exemples següents.

- Tim: What's this idea of yours? > *Va*, què se li ha acudit? (WKC4)
- Jeff: Hello. I'm Sharon. Pass me that small comb. > *Hola*, sóc la Sharon. Passa'm la pinteta, *vols?* (CCP14)

- Tim: Just yesterday you were taking credit for this idea. > *Escoltin*, ahir mateix deien que era idea seva. (WKC34)

En alguns contextos pot ser que l'afegitó de la interjecció es degui a qüestions d'ajust: en el segon cas, per exemple, l'enunciat original acaba amb una o i una bilabial, fonemes que trobem a *vols*, però no pas a *pinteta*. Segurament la frase devia quedar curta i afegir aquesta interjecció ha servit per allargar-la i fer encaixar més bé les boques. En l'apartat següent analitzem més a fons les modificacions relacionades amb l'ajust i la correcció.

9.4. MODIFICACIONS EN EL PROCÉS DE DOBLATGE

Si fins ara hem fet una anàlisi comparativa del resultat final amb l'emissió original centrant-nos en les interjeccions, ara volem anar un pas més enllà en un aspecte que no se sol tenir en compte: les modificacions que s'han produït en el procés. Com que tenim el guió traduït sense ajustar i sense corregir, comparem el que va escriure el traductor amb el que al final de la cadena ha quedat gravat per veure quins canvis s'hi han produït i com han afectat les interjeccions.

a) *Coupling / Parelles*

Pel que fa a *Coupling / Parelles* hi ha vuitanta-sis interjeccions que ja figuren al guió de traducció i que es mantenen fins al final, en la versió enregistrada i emesa. Ara bé, en la resta d'interjeccions es produeixen variacions, ja sigui durant el procés d'ajust i de correcció o en la gravació. El primer grup inclou les interjeccions *modificades en el procés d'ajust i de correcció*, fruit d'un *afegitó* de l'ajustador o del lingüista.

<i>Interjeccions afegides en l'ajust i la correcció</i>		
<i>Original</i>	<i>Traduït</i>	<i>Ajustat i corregit</i>
Bush crash, yeah, and it was all super models on board, right? And Helen Mirran and, and you had to build just one super model out of the wreckage.	Sí, una trompada, i que va tot ple de <i>top models</i> , i la Helen Mirran, i vosaltres heu de construir una única <i>top model</i> amb la ferralla	Sí, una trompada,/ i que va tot ple de <i>top models</i> , d' <i>acord</i> ... i la Helen Mirran,/ i vosaltres... heu de construir una única <i>top model</i> amb la ferralla...
Um pollen?	El pollen?	A... el pollen?
I'm not lonely. I'm never lonely. Look, I held a workshop on loneliness...	Jane: Jo no em sento sola. Mai no em sento sola. Mira, durant un any...	Jane: Jo no em sento sola. Mai no em sento sola. Patrick: <i>Ah no?</i> Jane: Mira, durant un any...

<i>Interjeccions afegides en l'ajust i la correcció (Continuació)</i>		
<i>Original</i>	<i>Traduït</i>	<i>Ajustat i corregit</i>
Now, what do you do when you really need someone?	Què fas quan necessites realment algú?	<i>Molt bé</i> , què fas quan realment necessites algú?
Well, below a certain weight. I do have a quality threshold.	De les que estan per sota d'un determinat pes. Guardo un nivell de qualitat.	<i>Bé</i> , només de les que valen la pena. Mantinc un nivell de qualitat.
Oh Jane, Steve's nice but Patrick's enormous.	Jane, la de l'Steve està bé, però la d'en Patrick és brutal.	<i>Ah</i> , Jane,/ la de l'Steve està bé... però la d'en Patrick és enorme.
Uh, eh, I didn't get that far.	No hem anat tan enllà.	<i>A...</i> no hem anat tan enllà.
Er, underwear? What's that?	Roba interior? Què és això?	<i>A.../ Roba interior?/ Què és això?</i>
What? You mean face to face?	Vols dir cara a cara?	<i>Bé</i> , vols dir cara a cara?
Er, yeah, er, I was talking to the girls last night and the subject of your video cupboard came up.	Sí, ahir al vespre vaig estar parlant amb les noies i va sortir la qüestió del teu armari de vídeos.	<i>A... Sí,/ A...</i> ahir al vespre vaig estar parlant amb les noies i va sortir la qüestió del teu armari de vídeos.
Er, yeah, er, I was talking to the girls last night and the subject of your video cupboard came up.	Sí, ahir al vespre vaig estar parlant amb les noies i va sortir la qüestió del teu armari de vídeos.	<i>A... Sí,/ A...</i> ahir al vespre vaig estar parlant amb les noies i va sortir la qüestió del teu armari de vídeos.
Well, the female lead. Sorry.	Protagonista femenina. Perdona.	<i>Bé,/ protagonista femenina./ Perdona.</i>
Yes I have.	Sí, ho he fet.	<i>Sí, d'acord...</i> ho he fet.
Hang on, it's finished.	Doncs pleguem.	<i>Ah...</i> doncs pleguem.
Oh, are you trying to deal with your loneliness by surrounding yourself with friends? How's that going to work, huh?	Ah, proves de resoldre-la rodejant-te d'amics? Com vols que et funcioni?	Ah, proves de resoldre rodejant-te de tots aquests amics, <i>eh?/ Com vols que et funcioni?</i>
All right. Better go.	Més val que marxem.	<i>Bé,/ val més que marxem.</i>

FIGURA 91. Modificacions en el procés d'ajust a *Coupling*.

La majoria d'interjeccions que afegeix l'ajustador ja figuraven al guió original, però el traductor les havia eliminades. L'ajustador aleshores necessita afegir text i utilitza un recurs que ja hi havia a l'original. A més, les interjeccions s'hi adiuen molt bé gràcies a la brevetat i a l'autonomia, que permeten que ocupin una unitat entonativa. Així, en l'exemple *well, the female lead. Sorry*, veiem que hi ha tres blocs amb tres pauses [[well], [the female lead], [perdona]]. L'ajustador ha d'omplir la primera i la interjecció *bé* hi encaixa perfectament. Per contra, hi ha quatre casos en què a l'original no hi ha cap forma interjectiva, però s'afegeix per allargar el text i contribuir, d'aquesta manera, a l'oralitat de la comèdia.

També hi ha interjeccions que es canvien per una altra unitat durant el procés. En aquest episodi hi ha cinc *interjeccions canviades*, que recollim a sota.

Exemple 1: *oi > la tia, tu!*

— Original: Because she's just so naked, isn't she? You know it's like she's got the get her clothes off.

— Traduït: Perquè està tan despullada, *oi?* És com si s'hagués de treure la roba.

— Ajustat i corregit: Perquè està tan despullada, *la tia, tu!* És com si s'hagués de treure la roba.

Exemple 2: *sabeu? > mireu*

— Original: You know, when I was a kid I used to write the word *naked* hundreds of times on a bit of paper and then rub my face in it. It's better than sex.

— Traduït: *Sabeu?* Quan era petit solia escriure la paraula *nuesa* centenars de vegades en un tros de paper i després m'hi fregava la cara. És millor que el sexe.

— Ajustat i corregit: *Mireu*, quan era petit solia escriure la paraula *nuesa* centenars de vegades en un tros de paper i després m'hi fregava la cara./ Era millor que el sexe. (G) (CCP31)

Exemple 3: *molt bé, prou > està bé*

— Original: Okay, that is it, Patrick. I'm going to see that tape.

— Traduït: *Molt bé, prou*, Patrick. Penso veure la cinta.

— Ajustat i corregit: *Està bé*, Patrick. Penso veure la cinta. (CCP35)

En aquest cas la modificació segurament es deu a l'ajust, ja que la fórmula final és molt més curta que no pas *molt bé, prou*. En canvi, en l'exemple següent considerem que el canvi és una correcció lingüística d'un calc de l'anglès.

Exemple 4: *sí > visca!*

— Original: Yes!

— Traduït: *Sí!*

— Ajustat i corregit: *Visca!* (CRIDEN) (RIUEN) (CCP52)

Els canvis no es queden aquí ja que en la locució se n'hi introdueixen més, com veurem més avall. De fet, el lingüista corregeix el calc que representa aquest *sí* d'alegria, però els actors el tornen a introduir.

Exemple 5: *saps* (*v*) > *saps* (*interjecció*)

- Original: (G) You know, that question you very nearly almost ask me?
- Traduït: Saps aquella pregunta que gairebé vas estar a punt de fer-me?
- Ajustat i corregit: *Saps...* (G) aquella pregunta que gairebé vas estar a punt de fer-me? (CCP58)

En aquest cas els canvis són significatius: en la versió original *you know* és una interjecció d'inici de torn de parla, no pas el verb en el sentit literal. En la versió traduïda es converteix en un verb amb significat literal (*vosaltres sabeu això?*) i, al final, en la versió ajustada i corregida es recupera la interjecció.

Finalment, en relació amb el procés d'ajust i de correcció, processos escrits que es reflecteixen al guió que es lliura als actors, hi ha quatre *interjeccions eliminades* del text traduït perquè la frase encaixi en boca del personatge. A continuació presentem la versió original, seguida de la traduïda i l'escrita final.

- She's mad, isn't she, Jane? Totally bonkers. > Està boja, oi, la Jane? Completament sonada. > És boja, la Jane?/ Està ben sonada. (CCP4)
- Anyway how did we get started on all this stuff? > Bé, com és que hem començat a parlar d'això? > Com és que estem parlant d'això? (CCP25)
- Well, you'll have to be quick. > Bé, però haurà de ser ràpid. > Però haurà de ser ràpid. (CCP29)
- Well, I'm trying not to answer before he actually asks. > Bé, intento no contestar-li abans que m'ho preguntis. > Intento no contestar-li abans que m'ho preguntis.

Tot i que són menys freqüents, també es poden produir *canvis durant la gravació*. De vegades les frases no entren en boca o l'ajustador no s'ha adonat d'algun gest i el director de doblatge pot permetre canvis que l'assessor lingüístic comprovarà posteriorment en l'enregistrament i donarà per bons o farà repetir (*retake*). En aquest episodi hi ha dues *interjeccions afegides durant la locució*: *mmm* i *aaa*. Segurament el text devia quedar curt i amb la vacil·lació s'omplen les boques.

Primer exemple

- Original: Well, that's sad, because the funny thing is I think we've both got a lot in common. I know I have.
- Traducció: Això és molt trist, perquè el cas és que crec que tenim molt en comú. Sé que jo sí.

— Ajust + correcció: Això és molt trist... perquè el cas és... que crec que tenim molt en comú./ Sé que jo sí.

— Locució: *Mmm*. Això és molt trist... perquè el cas és... que crec que tenim molt en comú./ Sé que jo sí.

Segon exemple

— Original: Well, if I tape a film like *Basic Instinct* say and I don't want to forget which tape the film is on, I give the tape a name, like Paula, or Astrid.

— Traducció: Bé, si gravo una pel·lícula com ara *Instint bàsic* i vull saber a quina cinta és, dono un nom a la cinta, com Paula o Astrid.

— Ajust + correcció: Bé,/ si gravo una pel·lícula com ara *Instint bàsic* i vull saber a quina cinta està gravada... poso un nom a la cinta... com Paula o Astrid.

— Locució: Bé,/ si gravo una pel·lícula com ara *Instint bàsic* i vull saber a quina cinta està gravada... *aaa...* poso un nom a la cinta... com Paula o Astrid.

Pel que fa a *interjeccions omeses durant la locució*, també només n'hi ha una: *oh*. L'expressió *Oh, Patrick, Patrick, Patrick* (CCP24) es manté igual en la versió anglesa, la traduïda i l'ajustada i corregida, però l'actor l'omet en la locució. De fet, és una opció millor ja que en català la freqüència d'aquesta unitat no és tan alta com en anglès. El que no sabem és per què s'omet: tant pot ser un descuit de l'actor, una decisió del director o fins i tot de l'assessor lingüístic.

El que abunda més en aquest darrer grup són les *interjeccions canviades* respecte de l'últim guió disponible. Els canvis solen correspondre a fragments on hi ha gestos o crits i aleshores els actors improvisen, tot i que també hi ha altres canvis en interjeccions pròpies, amb poca entitat fonètica i, per tant, més fàcils de modificar. Els sis canvis detectats són els següents: *ah* > *oh*; (G) > *ai*; *oh* > *mmm*; (*GESTOS I CRITS*) *Oh* > *Ah*, *ah!* *Oh*, *oh!*; *aa* > *ah*; *Visca!* (*CRIDEN I RIUEN*) > *Visca! Sí! Molt bé, molt bé!* En copiem un parell.

Oh > *mmm*

— Original: (G) So you've never been with a woman, then?

— Traduït: Així no has estat mai amb una dona?

— Ajustat i corregit: *Oh...*/ Així no has estat mai amb una dona?

— Versió emesa: *Mmm*./ Així no has estat mai amb una dona? (CCP40)

Ah > *oh*

— Original: *Oh*, sure, yeah, absolutely

— Traduït, ajustat i corregit: *Ah*, sí, sí, esclar.

— Versió emesa: *Oh*, sí, sí, esclar. (CCP26)

En aquest cas es canvia la interjecció *ah* per la interjecció *oh*. Tot i que no és incorrecte, potser hauria estat més adequat deixar la interjecció *ah*, molt més freqüent en català i perfectament encertada en aquest context en què l'emissor s'adona d'alguna cosa.

El quadre següent resumeix les dades presentades

Interjeccions iguals	86	72,26 %
Afegides en l'ajust/correcció	16	13,44 %
Canviades en l'ajust/correcció	4	3,37 %
Omeses en l'ajust/correcció	4	3,37 %
Afegides en la locució	2	1,68 %
Canviades en la locució	1	0,84 %
Omeses en la locució	6	5,04 %

FIGURA 92. Canvis en l'ajust i en la locució a *Coupling*.

b) *Normal, Ohio*

En el cas d'aquesta sèrie nord-americana, hi ha vuitanta-set interjeccions o combinacions d'interjeccions que es mantenen igual en el guió de traducció i en el guió final que es lliura als actors quan van a sala.

Hi ha dotze interjeccions que *s'afegeixen en l'ajust i la correcció* a la versió traduïda. Les presentem en la taula següent i al costat de l'original. Com es pot veure, n'hi ha que provenen d'una interjecció de l'original (*ahh, damn* > (G) *merda; okay* > *d'acord; oh, oh, oh* > *ah*), però la majoria no tenen cap equivalent interjectiu a l'original, sinó d'altres tipus (*now* temporal > *va; are you?* > *oi?*).

<i>Original</i>	<i>Traducció</i>	<i>Ajustat i corregit</i>
I have to speak to you, now!	He de parlar amb tu ara mateix.	He de parlar amb tu... <i>va!</i>
Oh, the best.	Fantàstica.	<i>I tant!</i>
Catch it! Catch it! Get it! Get it! Get the ball! Get the ball! Ahh, damn!	Agafa-la! Agafa-la! Agafa-la! No!	Agafa-la! Agafa-la! Agafa-la! (G) <i>Merda!</i>
I... I mean, in the, you know, bedroom.	Vull dir, em refereixo, al dormitori.	Vull dir, <i>bé</i> , ja m'entens... al llit.
That's it.	Ja ho tinc...	<i>Oh</i> , (G). Ja ho tinc.

<i>Original</i>	<i>Traducció</i>	<i>Ajustat i corregit</i>
You're not Pam, are you?	No deus pas ser tu, la Pam...?	Tu no ets la Pamela, oi?
Now that we've all said hello, let's go.	Ara que ja ens hem presentat, marxem.	Bé, perfecte, ja podem marxar.
(G) Well, if they asked you about me before, what did you tell'em?	I abans, quan et preguntaven per mi, què els deies, a la gent?	Ha! I abans què els deies, de mi, a la gent?
Oh, oh, oh, (R), everything smelled so good that. I went into vapor lock or something.	Fa tot tan bona olor, que m'ha vingut un lapsus dels aromes.	Ah! Fa tot tan bona olor que m'ha vingut un lapsus dels aromes.
Okay. Well, here's to Danny and Elizabeth for inviting us over.	Bé, brindem per en Danny i l'Elizabeth per haver-nos convidat.	D'acord. (G) Brindem per en Danny i l'Elizabeth, per haver-nos con(OFF)vidat.
Could you wrap it up?	Que podries anar per feina?	Fes via, sisplau.
Who's the crazy one now?	Qui és ara el que està sonat?	Qui és, ara, el que està sonat, eh?

FIGURA 93. Canvis a *Normal, Ohio* en el procés d'ajust.

Hi ha dos casos dels anteriors en què els canvis no es queden aquí, ja que es produeixen modificacions en la versió emesa, com podreu comprovar en l'apartat corresponent, uns paràgrafs més avall.

Un altre tipus de modificació són les *interjeccions canviades durant el procés d'ajust i de correcció* per una altra interjecció. En trobem vuit exemples (*oh* > *au*; *carai* > *coi*; *gràcies* > *moltes gràcies*; *redimonis* > *coi*; *redéu* > *ostres*; *ospa* > (G); *bé* > (G); *gràcies* > *moltes gràcies*), dels quals en copiem tres.

Carai > *coi*

— Versió original: I could have parked in your hard if you hadn't planted all those *damned* zinnias.

— Versió traduïda: Hauria pogut aparcar al jardí, si no hi haguessis plantat aquest *carai* de zínies!

— Versió ajustada i corregida: Hauria pogut aparcar al jardí, si no hi haguessis plantat aquest *coi* de zínies!

Gràcies > *moltes gràcies*

— Versió original: Oh, *thank you*.

— Versió traduïda: *Gràcies*.

— Versió ajustada i corregida: *Moltes gràcies*. (CNO25)

Redéu > *ostres*

— Versió original: Yeah, well, the more stars the bigger the twister. *Holy crap*, the big dipper!

— Versió traduïda: Ja ho diuen, que com més estrelles hi ha, més forta és la ventada. *Redéu!* Si ja el tenim al damunt!

— Versió ajustada i corregida: Ja ho diuen,/ que com més estrelles hi ha,/ més fort bufa. *Ostres!* Si ja el tenim al damunt! (CNO53)

També trobem nou interjeccions *eliminades en l'ajust o la correcció*:

- (RIU) > *Ja* > (RIU) (G)
- Sorry, ma'am. Oooh, pumpkin soup. > Vostè perdoni. *Ostres!* Sopa de carbassa > Vostè perdoni. Sopa de carbassa.
- I promise I will be back by dinner. > Et prometo que seré aquí a l'hora de sopar. *Sisplau*. > Et prometo que seré aquí a l'hora de sopar.
- Fumble, fumble! > Hem recuperat la pilota! *Uuuuh!* Síii! > Hem recuperat la pilota! Síii!
- My God. > *Ostres!* > (G)
- All right, Mr., I'm eating the rest of that hotdog. > *Molt bé!* Me l'acabo tot sol, aquell entrepà! > Doncs m'acabaré aquell entrepà tot sol.
- Hey, Danny boy. Happy Thanksgiving! > *Hola*, Danny! Feliç Dia d'Acció de Gràcies. > Feliç Dia d'Acció de Gràcies.
- Fantasy? Yeah. > De fantasia? *Exacte*. > De fantasia? Sí.
- Come on, Butch, we're eating. > *Vinga*, Butch, que ja som a taula! > Ja som a taula!

Així, doncs, no podem dir que certes omissions d'interjeccions siguin obra del traductor, sinó que hi intervé la mà de l'ajustador o del lingüista, o fins i tot dels actors o directors de doblatges. Un cas molt il·lustratiu és la traducció de la interjecció impròpia *my God*, que al guió de traducció surt com a *ostres!*, però que l'ajustador passa a (G) perquè gairebé és imperceptible i dues síl·labes no hi cabrien. Un altre bon exemple és la traducció de la interjecció anglesa *all right* per *molt bé!*, que finalment es converteix en *doncs* a la versió final perquè no cap en boca.

Les modificacions que hem vist fins ara es reflecteixen al guió que es lliura als actors. Ara bé, aquests poden introduir més esmenes, tot i que més esporàdica-

ment. Així, trobem quatre *interjeccions afegides en la locució*. A l'original hi ha un cas en què *look* es fa servir amb el significat literal de mirar amb els ulls i a la versió traduïda es fa servir l'equivalent *guaita!* En la versió ajustada i corregida que es dona als actors s'ha canviat per *mira!*, però aquests hi introdueixen una interjecció que no figura enlloc: *Oh, mira!* (CNO54). Un altre cas és un gest que es converteix en la interjecció *ah*. Així, en comptes de «(G) Se m'han acabat les crispets», l'actriu diu «Ah! Se m'han acabat les crispets» (CNO054). També n'hi ha un altre que es converteix en *oh no!* (Agafa-la! Agafa-la! Agafa-la! (G) *Merda!* > Agafa-la! Agafa-la! Agafa-la! *Oh, no! Merda!*). Finalment, hi ha una ocurrència de *bé* que s'afegeix tot i que no figura al guió ajustat i corregit. Així, en comptes de llegir «D'acord. (G) Brindem per en Danny i l'Elizabeth, per haver-nos con(OFF)vidat», l'actor interpreta «D'acord. Bé. (G) Brindem per en Danny i l'Elizabeth, per haver-nos con(OFF)vidat». El més curiós és la transformació que ha sofert tot el torn de parla en conjunt, que ens ha obligat a anar-ne situant diverses parts en diferents apartats.

<i>Original</i>	<i>Traduït</i>	<i>Ajustat i corregit</i>	<i>Enregistrar</i>
Okay. Well, here's to Danny and Elizabeth for inviting us over.	Bé, brindem per en Danny i l'Elizabeth per haver-nos convidat.	D'acord. (G) Brindem per en Danny i l'Elizabeth, per haver-nos con(OFF)vidat.	D'acord. Bé. (G) Brindem per en Danny i l'Elizabeth, per haver-nos con(OFF)vidat.

FIGURA 94. Evolució d'un torn de parla des de la versió original fins a la versió doblada.

A més a més d'afegir interjeccions, els actors en poden ometre, però en aquest episodi no n'hem trobat cap exemple. La informació presentada fins ara es resumeix en xifres absolutes i percentatges a la figura 95.

Interjeccions iguals	87	72,5 %
Afegides en l'ajust/correcció	12	10 %
Canviades en l'ajust/correcció	8	6,67 %
Omeses en l'ajust/correcció	9	7,5 %
Afegides en la locució	4	3,33 %
Canviades en la locució	0	0 %
Omeses en la locució	0	0 %

FIGURA 95. Canvis en la traducció de *Normal, Ohio*.

c) *Working / Jornada intensiva*

D'interjeccions que tant figuren al guió traduït com en la versió ajustada i corregida n'hi ha quaranta-una. N'hi ha dues que les hem inclòs en aquest grup, per bé que l'adaptadora lingüista hi introdueix una modificació gràfica per facilitar la pronunciació als actors: converteix *és clar* en *esclar*.

Pel que fa a les *afegides durant el procés d'ajust o de correcció*, són les vint següents, en què en trobem de tot tipus. N'hi ha que a l'original tenen una interjecció (*uh > ui; huh > eh?*) i n'hi ha que no (*oi?*).

<i>Original</i>	<i>Traduït</i>	<i>Ajustat i corregit</i>
Hello. (AD LIB)	(AMBIENT)	(AD LIB) <i>Bon dia.</i>
Uh, please. Tell me, tell me.	Ostres. Explica... explica.	<i>Ui</i> , ostres. Explica... explica.
The four day work week, huh?	La setmana de quatre dies, diu.	La setmana de quatre dies, <i>eh?</i>
There's something about feeling that rush.	La feina pot donar moltes satisfaccions.	La feina pot donar moltes satisfaccions, <i>oi?</i>
Um, have you seen my swim team photo?	M'has vist mai amb banyador?	<i>Aaa</i> , m'has vist mai amb banyador?
Well, about my proposal.	I la proposta què?	<i>Bé</i> , i la proposta què?
Please, have a seat.	Segui, segui.	<i>Endavant</i> , segui.
Ooh, do that again, do that again, do that again.	Torna-hi, torna-hi, torna-hi.	<i>Ei</i> , torna-hi, torna-hi, torna-hi.
What do you think about my proposal for a four day work week?	Què li sembla, la setmana de quatre dies?	<i>Aviam</i> , a vostè què li sembla, la setmana de quatre dies?
Don't you goad me into making a decision by questioning my manhood.	No es pensi que em farà canviar de parer posant en dubte la meva virilitat.	<i>Alto!</i> No (CP) se'n vagi./ No es pensi que em farà canviar de parer posant en dubte la meva virilitat.
The fact is, Peyser, when you stick your neck out around here to make a decision, you've got a good chance of getting your head cut off.	Quan afrontarà els fets? Cada vegada que algú ha bellugat un dit en aquesta empresa, tard o d'hora ha acabat per rodar algun... cap.	Quan afrontarà els fets, <i>eh?</i> / Cada vegada que algú ha bellugat un dit en aquesta empresa,/ tard o d'hora ha acabat per rodar algun/ cap.

<i>Original</i>	<i>Traduït</i>	<i>Ajustat i corregit</i>
That's not true. I can make decisions.	No és veritat!/ Sí que tinc iniciativa.	<i>Què diu!</i> No és veritat!/ Sí que tinc iniciativa.
I will back your proposal, Peyser.	Tiraré endavant la seva proposta.	Tiraré endavant la seva proposta, <i>entesos?</i>
Well, if They're jumping, they'll need a release form.	Si ha d'apuntar res, sobretot compte amb el bolígraf.	<i>Bé</i> , si ha d'apuntar res, que tregui el tap del bolígraf.
Just yesterday you were taking credit for this idea.	Ahir deien que era idea seva.	<i>Escoltin</i> , ahir mateix deien que era idea seva.
[sense so, però mov. llavis]	[sense traducció]	[s. s.] <i>Au, au!</i>
Bob, you know, They're going to blame us.	Entesos. Rebrem de valent.	Entesos./ Rebrem de valent, <i>sent?</i>
We can handle that.	No passa res.	No passa res, <i>eh?</i>
Flowers for me? I wonder who sent these? I do have a few suitors vying for my hand.	Un ram de flors! Qui me'l deu haver enviat? Suposo que algun dels meus pretendents.	Un ram de flors! Qui me'l deu haver enviat?... (CP) <i>Ah!</i> Suposo que algun dels meus pretendents anònims.
Well, if this is your way of apologizing for...	<i>Bé</i> , si és la teva manera de demanar perdó...	<i>Bé, mira</i> , si és la teva manera de demanar perdó...

FIGURA 96. Modificacions a *Working*.

D'aquestes n'hi ha que encara tenen més modificacions: per exemple, a l'AD LIB primer, els actors hi afegixen *hola*, a part de *bon dia*.

També hi ha nou interjeccions o gestos *canviats per una altra interjecció* durant l'ajust o la correcció: *Valga'm Déu Senyor* > *mare meva*; *ah* > (G); *caram* > *ostres, que bé!*; *apa* > *au*; (G) > *aaa*; *de debò?* > *ah sí?*; (G) > *uh*; *ostres* > *recoi*; (G) > *ostres*. En copiem tres de mostra.

Valga'm Déu Senyor > *Mare meva!*

- Versió original: Good God, woman, you didn't call me in the car about this?
- Versió traduïda: Valga'm Déu Senyor! Per què no em trucaves al mòbil?
- Versió ajustada i corregida: Mare meva! Per què no em trucaves al mòbil, dona? (WKC2)

Apa > au

- Versió original: All right. All I've got to do is print this up and I'm on my way.
- Versió traduïda: Apa, doncs, imprimeixo la proposta... i aviam què passa.
- Versió ajustada i corregida: Au, doncs, imprimeixo la proposta... i aviam què passa. (WKC9).

Ostres > ostres [recoi]

- Versió original: Good God!
- Versió traduïda: Ostres!
- Versió ajustada i corregida: Ostres [Recoi!] (WKC32)

En aquest cas l'ajustador dóna dues opcions a l'actor, que pot triar la que li encaixi més bé per boca, i en aquest context va ser la segona, *recoi*.

Un altre grup el formen les interjeccions que figuren al guió traduït, però s'*eliminen* en el procés d'ajustar o corregir. En aquest cas, n'hem trobat quatre.

- What's this idea of yours? > *Vinga*, va, què se li ha acudit? > Va, què se li ha acudit?
- Before lifting it, please sign this. > Abans d'aixecar res, *sisplau...* signi. > Abans d'aixecar res, m'hauria de signar aquí.
- Matt, what's the matter. > *Ui*, Matt, quina cara... > Matt, quina cara.
- You know what, Delaney? > *Mira*, saps què et dic? > Saps què?

Entrant en el segon gran bloc de canvis, *les modificacions produïdes durant l'enregistrament*, hi trobem interjeccions afegides que no figuren al guió ajustat i corregit. Així, els actors aprofiten un AD LIB per afegir interjeccions, com al primer parell adjacent, en què responen *bon dia* i *hola*, quan al guió ajustat i corregit només figura *bon dia*. En canvi, no ometen ni canvien cap interjecció durant l'enregistrament. Vegem el quadre on resumim les dades en xifres.

Interjeccions	41	54,67 %
Afegides en l'ajust/correcció	20	26,67 %
Canviades en l'ajust/correcció	9	12 %
Omeses en l'ajust/correcció	4	5,33 %
Afegides en la locució	1	1,33 %
Canviades en la locució	0	0 %
Omeses en la locució	0	0 %

FIGURA 97. Modificacions de *Working*.

9.5. CONCLUSIONS

Les conclusions que podem obtenir de l'anàlisi que hem dut a terme en aquest capítol són les següents:

— Les interjeccions es tradueixen en la majoria de casos per formes interjectives, igual com les combinacions d'interjeccions, si bé hi ha un 10,70 % d'interjeccions que es tradueixen per formes no interjectives i una xifra considerable, del 31,49 %, que s'ometen en la versió enregistrada. Pel que fa a les combinacions d'interjeccions, aproximadament la meitat es tradueixen per una combinació d'interjeccions i l'altra meitat es redueixen a una sola interjecció. La resta, en percentatges ínfims, tenen traduccions no interjectives o s'ometen.

— La versió emesa final no és fruit només de la tasca del traductor sinó que altres professionals intervenen en el procés i afegeixen, modifiquen o eliminen interjeccions, generalment per qüestions relacionades amb l'ajust, però també amb la correcció i l'adequació lingüístiques. Si comparem les dades de modificacions dels tres episodis estudiats, obtenim la taula comparativa següent.

	<i>Coupling</i>	<i>Normal</i>	<i>Working</i>
Interjeccions iguals	72,26 %	72,5 %	54,67 %
Afegides en l'ajust/correcció	13,44 %	10 %	26,67 %
Canviades en l'ajust/correcció	3,37 %	6,67 %	12 %
Omeses en l'ajust/correcció	3,37 %	7,5 %	5,33 %
Afegides en la locució	1,68 %	3,33 %	1,33 %
Canviades en la locució	0,84 %	0 %	0 %
Omeses en la locució	5,04 %	0 %	0 %

FIGURA 98. Taula comparativa de modificacions.

Del quadre anterior es desprèn que la majoria d'interjeccions que proposa el traductor es mantenen en la versió final, tot i que l'ajustador o el corrector n'hi introdueixen. En el cas de *Coupling* i *Normal, Ohio* els percentatges són semblants: al voltant del setanta/vuitanta per cent d'interjeccions conservades i al voltant d'un deu per cent d'interjeccions afegides, però a *Working* la xifra d'interjeccions afegides augmenta considerablement fins a un 26,67 %, com també la de modificades (12 %), cosa que fa baixar el nombre d'interjeccions proposades pel traductor que es mantenen (54,67 %). Pel que fa a les interjeccions omeses en l'ajust o en la correcció, es belluguen al voltant del tres i mig i el set i mig per cent.

Entrant en la locució, *Coupling* és el que introdueix més esmenes: s'ometen un cinc per cent de les interjeccions del guió ajustat i corregit i se n'hi afegeixen un 1,66 %. A *Normal, Ohio* també se n'hi afegeixen però no se n'ometen ni se'n modifiquen. Finalment, a *Working* els actors són molt més fidels al guió escrit:

només hi ha una interjecció afegida en un AD LIB i no n'hi ha cap ni de modificada ni d'omesa.

— Els fragments de textos no controlats en la locució, generalment AD LIB i AMBIENTS, poden obrir les portes a determinats calcs. Així, per exemple, la interjecció *yes* es tradueix com a *sí*, però l'ajustador lingüista la corregeix per la unitat *visca* i dóna la possibilitat que els actors hi introdueixen intervencions espontànies. La conseqüència és que els actors utilitzen el calc *sí* com a expressió d'alegria o d'admiració.

— També hi ha interjeccions que figuren a l'enregistrament final que no provenen de cap interjecció, és a dir, que no equivalen a cap forma interjectiva del text d'origen. En aquests casos, corresponen a fragments en què no hi ha text, a gestos, a fórmules alternatives breus (verbs, *question tags*, noms propis) i fins i tot a oracions sense cap particularitat. D'aquestes interjeccions afegides, les més freqüents són *oi?* —que sol procedir d'una pregunta confirmatòria—, *va* —que sol correspondre al verb *go*— i *eh?* —que se sol afegir a oracions sense cap element particular. Considerem que són un bon recurs per allargar el text quan és necessari, ja que aporten un increment de l'oralitat.

— En el cas de les interjeccions es fa més que evident una qüestió que es pot aplicar a totes les traduccions: el que cal tenir en compte és el valor pragmàtic dels enunciats, i no tant el significat literal, per obtenir una traducció adequada.

Una traducció mecànica, en el sentit d'estrictament gramatical, és a dir, que reproduceixi de manera literal els aspectes estructurals i lèxics d'un text, normalment no atenyerà la qualitat que la faria adequada. Pot resultar més o menys intel·ligible (pensem en les típiques instruccions de muntatge o de funcionament d'un aparell), però, si no té en compte els aspectes lligats a l'ús lingüístic, i doncs les diferències d'ordre pragmàtic i cultural, no passarà d'un text estrany, en el sentit de poc adequat al context, no gaire entenedor o marcat arbitràriament des d'un punt de vista estilístic. (Payrató, 2003, p. 127)

És per això que en les interjeccions impròpies no es té en compte el significat literal de la unitat d'origen, sinó el significat de la unitat gramaticalitzada, i que es fan servir els recursos propis de cada llengua. Així, mentre que en aquests episodis en anglès es tendeix a fer servir fórmules expressives entorn d'elements religiosos com *God* (*Good God*, *Dear God*, *Oh God*) o *damn*, en català aquestes són menys freqüents i les opcions més habituals giren entorn de versions eufemístiques com *ostres*, elements d'origen escatològic com *merda* o construccions com *mare meva*. Tot i així, hi ha casos en què les referències de les categories d'origen es mantenen (*bloody hell* > religió > òstia; *crap* > escatològic > *merda*), segurament no pas per la voluntat de mantenir el referent sinó perquè les dues llengües han seguit gramaticalitzacions semblants.

— Els traductors tenen en compte qüestions de registre per trobar no solament la unitat que és equivalent des d'un punt de vista semanticopragmàtic, sinó també des d'un punt de vista funcional.

— Aquest també és el motiu que explica la traducció d'interjeccions per fórmules alternatives. Per exemple, com ja hem repetit diverses vegades, la interjecció conativa *please* a vegades es tradueix per fórmules equivalents del tipus *hauria de...*, en què el prec es vehicula mitjançant la forma verbal.

— Tots aquests motius, juntament amb les restriccions de l'ajust, expliquen canvis de frases totals que n'hi ha que no considerarien gairebé ni traduccions, com ara el pas de *thank you for your time* a *perdoni la interrupció*. En aquests casos es busca una equivalència comunicativa global, i no tant una traducció literal.

— Observem vacil·lació ortogràfica en la traducció de formes poc fixades i no incloses als diccionaris com ara la interjecció de dubte *um*. Sospitem que aquesta vacil·lació s'hauria accentuat més si haguéssim trobat força interjeccions onomatopeïques al corpus, però no ha estat així. De fet, les dificultats de transcripció en el corpus se centren en les vacil·lacions i en unitats considerades per alguns autors paralingüístiques i no codificades a les obres de referència, com el *sh* anglès.

— Hi ha casos en el corpus en què el català té més varietat interjectiva que no pas l'anglès per a una funció (per exemple, a l'hora de demanar perdó) i aleshores en la traducció no es fa una equivalència sistemàtica entre una forma de la llengua d'origen i una forma de la llengua meta, sinó que es recorre a tota la varietat.

— Per a un traductor és important tenir en compte la freqüència, ja que hi pot haver unitats que comparteixin un determinat valor semanticopragmàtic i fins i tot el valor funcional, però no tinguin la mateixa freqüència i no es puguin substituir sistemàticament. És el cas de *well* i, sobretot, de *oh*, unitats molt més freqüents en anglès que sovint s'ometen en la traducció catalana. Una bona traducció és aquesta omisió, no pas la vehiculació del mateix valor. D'altra banda, hi ha casos en què una unitat vehicula més d'un valor i en la traducció es restringeix aquesta duplicitat de valors a un sol element també per qüestions de freqüència. Per exemple, *gobble gobble* representa el crit d'un gall dindi i alhora serveix per saludar. En la versió catalana només s'activa el segon valor, ja que, si bé trobem documentada una transcripció d'aquest crit en un diccionari, és una forma poc freqüent i difícil d'identificar per la poca tradició en el nostre país i aleshores el traductor selecciona el valor que li sembla més rellevant i que, sobretot, no sobtarà l'espectador.

10. Les interjeccions al diccionari

En aquest capítol estudiem el tractament lexicogràfic de les interjeccions del corpus amb vista a proposar una aplicació que reculli aquestes unitats. En primer lloc, presentem la bibliografia que hi ha sobre aquest tema i resumim els resultats de Matamala (2001) —un treball de recerca sobre el tractament lexicogràfic d'aquestes peces—, exposats en part a Bach i Matamala (2004). A continuació iniciem l'anàlisi lexicogràfica de les interjeccions del corpus, tant en anglès com en català, que ens servirà per fer una proposta d'aplicació lexicogràfica en el capítol següent.

10.1. ESTUDIS SOBRE LES INTERJECCIONS ALS DICCIONARIS

Si bé en algunes obres es fa alguna referència aïllada a aspectes relacionats amb el tractament lexicogràfic de les interjeccions, com veurem en les citacions que figuren al llarg d'aquest capítol, hi ha ben pocs articles que abordin el tractament lexicogràfic de les interjeccions. Sarfati (1995) en parla, però amb un enfocament totalment diferent, ja que estudia el tractament lexicogràfic d'unitats que serveixen per definir altres unitats com ara el terme *interjecció*.

Vázquez Veiga (2002), en un article propi i en un de compartit amb Alonso (en premsa), tracta de les interjeccions en relació amb una proposta de diccionari de col·locacions i marcadors del castellà que dissenyen a partir del model de Mel'cuk. Aquest model considera les interjeccions unitats lèxiques no descriptives, unitats que no comuniquen un contingut proposicional sinó que funcionen com a senyals. La lingüista fa una proposta d'entrada lexicogràfica de la interjecció *ah* i fa evident, com tants altres autors, la dificultat de definir el significat de les interjeccions.

La definición de su significado es una tarea nada sencilla que con más frecuencia de la deseada se ha dejado a un lado, bajo el pretexto de atribuir al hablante y al contexto la responsabilidad de su variabilidad. (Vázquez Veiga, 2002)

A l'article lexicogràfic, proposen d'incloure-hi una definició, una etiqueta discursiva, les propietats sintàctiques, les relacions lèxiques paradigmàtiques i sintagmàtiques de la interjecció, notes, exemples, indicacions de les propietats prosòdiques i, en casos especials (per exemple, «¡*ojo!*!»), el règim.

Finalment, Hermanns (1996) tracta de les paraules emotives als diccionaris alemanys i inclou en aquest grup les interjeccions afectives. Analitza les interjeccions *ah*, *ätsch* i *iggitt* en cinc diccionaris alemanys i conclou que tots els diccionaris coincideixen que es tracta d'expressions afectives que transmeten una emoció, però no són unànimes a l'hora d'especificar quina emoció. Quant a aspectes formals, tots els diccionaris han desenvolupat sistemes estàndard de descriure les interjeccions i considera que els que comencen per *Ausruf* ('exclamació') donen informació redundant si ja han fet servir prèviament la marca *interj.*

D'articles que abordin específicament el tractament lexicogràfic de les interjeccions no n'hem trobat més, però es poden establir paral·lelismes amb articles sobre el tractament lexicogràfic dels marcadors discursius (Bach, 2001; Bach i Solé, 1998; Dostie, 1998; Metrich, 1985; Vázquez Veiga, 1996), ja que algunes interjeccions poden funcionar com a tals, i també amb articles sobre el tractament dels fraseologismes (Ruiz Gurillo, 2000 i altres articles recollits a Corpas, 2000), ja que algunes interjeccions són fraseològiques.

10.1.1. *Aportacions de Matamala (2001)*

A Matamala (2001) descrivíem la representació de les interjeccions en obres monolingües i en una de bilingüe. D'una banda, estudiàvem comparativament el tractament de les interjeccions del *Diccionari de la llengua catalana* de l'Institut d'Estudis Catalans (DIEC) i del *Diccionari de la llengua catalana* d'Enciclopèdia Catalana (1993), buidat a partir de l'*Hiperdiccionari* d'Enciclopèdia Catalana (DLC). De l'altra, estudiàvem el tractament d'aquestes peces en el diccionari anglès-català d'Enciclopèdia Catalana (DAC). La intenció era reflexionar sobre diversos aspectes del tractament d'aquestes unitats, amb vista al disseny d'un prototip parcial.⁵⁴ A continuació resumim les conclusions que en vam extreure i les conseqüències que se'n derivaven per al disseny, distingint l'anàlisi de diccionaris monolingües de la del bilingüe.

54. Com exposem a Bach i Matamala (2004), tant el disseny que proposem de desenvolupar nosaltres per a les interjeccions com l'aplicació que desenvolupa Bach per als connectors (ALCOR) serien prototips parcials (Lorente, 1996) perquè descriuen un aspecte concret del lèxic català i perquè indirectament poden oferir pautes per a la renovació de la descripció d'unitats pragmàtiques. Com a tals, no són comparables amb els diccionaris generals descrits prèviament, tot i que la filosofia que guia la seva concepció es pot traslladar fàcilment a altres tipus d'unitats i a altres tipus de diccionaris.

10.1.1.1. Conclusions de l'anàlisi de diccionaris monolingües

Lemari i fonts

Les interjeccions presents al DIEC i al DAC coincideixen gairebé totalment i, segons les dades del DFREQ, ha pesat més la tradició lexicogràfica que no pas criteris de freqüència en la selecció de les unitats. Això ens fa adonar de la necessitat de treballar amb criteris de freqüència en corpus que incloguin la llengua oral, ja que les interjeccions són unitats prototípiques d'aquesta modalitat. D'altra banda, els diccionaris generals recullen un reduït nombre d'unitats de tot el conjunt que necessita l'usuari. Només cal voler traduir un còmic o una pel·lícula infantil per veure que un diccionari general no és la solució. Per tant, es fa evident que cal una eina que reculli específicament aquestes unitats.

Estatus de les interjeccions onomatopeïques

Les interjeccions onomatopeïques figuren als diccionaris estudiats gairebé sempre com a substantius. Considerem que n'hi ha que efectivament funcionen com a substantius, però, a més, poden ser interjeccions i això s'hauria de reflectir als diccionaris. Així, doncs, en una eina que recollís les interjeccions, les onomatopeïques hi haurien de figurar.

Interjeccions impròpies: gramaticalització i lematització

La dificultat d'establir en quin punt una unitat s'ha gramaticalitzat i ha esdevingut interjecció impròpia comporta diferències en la categorització gramatical i en la consideració d'entrada o subentrada: d'una banda, hi ha unitats que en un diccionari es consideren interjeccions i en un altre no, tot i que en ambdós les definicions o els exemples són pràcticament idèntics. A efectes pràctics, això no té gaire transcendència en un diccionari general i no és res més que una mostra del continu que hem anat vindicant al llarg d'aquesta obra. De l'altra, hi ha unitats que han rebut entrada pròpia, mentre que altres continuen estant com a subentrada de la categoria major de què procedeixen. Això pot tenir implicacions des d'un punt de vista pràctic ja que pot posar més traves als usuaris en la cerca, quan desconeixen la categoria d'origen (per exemple, *ves*).

Una eina centrada en aquestes peces hauria de facilitar l'accés a les unitats sense que els usuaris haguessin de pensar de quina categoria prové la interjecció, ja que de vegades aquesta qüestió no és transparent.

Interjeccions pròpies frontereres

Pel que fa a les interjeccions situades a la frontera amb la parallengua, les nomenclatures són força conservadores, com és lògic en diccionaris generals, i més en el normatiu. Això no té més transcendència per a un usuari general, però per a un traductor o creador de productes que pretenguin reproduir la llengua oral pot ser una mancança. Només voldríem apuntar la tendència d'alguns diccionaris monolingües anglesos d'incloure interjeccions d'aquest tipus. Així, tant el *Webster* com el *Longman Dictionary of English Language and Culture* (LDELIC), dos diccionaris amb propòsits ben diferents, ja inclouen els clics *tut* i *tut-tut*, la indicació d'afirmació *uh-huh*, així com *humph* o la vocalització de dubte *er*. Caldria que els diccionaris generals catalans recollissin les formes equivalents? Segurament no totes perquè moltes presenten vacil·lacions o no tenen una forma gràfica, i un diccionari —especialment el normatiu— ha de recollir i fixar, no pas innovar, segons el nostre parer. Ara bé, això implica que cada usuari fa les seves propostes i hi ha un garbuix de variants formals que no s'acaba d'unificar: és en aquest sentit que una aplicació que recollís aquest tipus d'unitats seria útil.

Definició: estructura

Pel que fa a la definició, hi ha poca sistematicitat i, tot i que això no afecta directament l'usuari, és un dels trets que dona qualitat a un producte. D'altra banda, si les definicions fossin coherents, les cerques de les unitats en les versions electròniques dels diccionaris serien molt més àgils.

Definició: contingut

Pel que fa al contingut, i a partir de la nostra competència com a parlants, de la comparació dels dos diccionaris i de la comparació de les gramàtiques i els diccionaris, detectem l'absència d'alguns significats. Potser caldria fer estudis més aprofundits sobre les interjeccions que definissin els seus trets i caldria també que els lexicògrafs tinguessin en compte les dades dels corpus.

Variació

La variació funcional és on hi ha un desgavell més gran i a Matamala (2001) apuntàvem una primera proposta basada en l'*Oxford Advanced Learners' Dictionary* (OALD) —que comentem més endavant—, ja que aquest tipus de variació és la que afecta més directament les interjeccions.

Una de les informacions que poden buscar els usuaris és la referent a la variació. Així, en el cas concret de les interjeccions, a Matamala (2001) afirmàvem que per a un traductor es fa necessari un marcatge més acurat, especialment de la variació geogràfica i funcional, i també diacrònica —aspectes que desenvolupem i modifiquem més endavant en la proposta actualitzada. Moltes interjeccions serveixen per vehicular el mateix significat però es diferencien precisament per la variació (*cony* i *coi*, per exemple). També seria útil la incorporació de dades de freqüència.

Exemplificació

Finalment, en relació amb l'exemplificació, potser s'hauria pogut explotar més aquest recurs, especialment tractant-se d'unitats sense significat referencial. Els exemples ben contextualitzats, és a dir, els exemples que permeten que l'usuari es creï una imatge mental de la situació, són molt útils, com també ho són els que mostren la interjecció en diverses posicions. Considerem que els corpus —especialment els orals— podrien servir per trobar exemples pertinents que aportessin més informació a l'usuari, tot i que no ens oposem a la manipulació per part del lexicògraf sempre que això ajudi l'usuari.

Accés a la informació

Un dels problemes cabdals és l'accés a la informació. Pot ser que l'usuari busqui lemes i no pas valors associats a un lema: si té una idea de la seva forma escrita pot trobar-lo, però en el cas contrari només li queda l'alternativa de recórrer a les versions electròniques i fer una cerca per elements microestructurals. És aleshores quan topa amb dos problemes que li dificulten la cerca: les divergències en l'assignació de la categoria gramatical i la poca sistematicitat de les estructures definitòries.⁵⁵ Això és precisament el que estudiem a Bach i Matamala (2004), on avaluem les possibilitats de tres eines electròniques (l'*Hiperdiccionari*, la versió en CD-ROM del DIEC i la versió en línia d'aquest diccionari al Portal de Dades Lingüístiques, PDL). En aquest article distingim entre navegació dirigida —quan les eines guien l'usuari tot indicant-li els trajectes que ha de seguir per obtenir de forma directa la informació que cerca— i navegació lliure. La primera es concreta en aquestes obres en consultes *a)* mitjançant el lema mateix; *b)* delimitant la cerca per categoria gramatical, i *c)* per mitjà d'elements continguts a les definicions.

L'anàlisi fa veure que, en relació amb la primera via, l'*Hiper* facilita l'accés als lemes posant al mateix nivell entrades i subentrades a l'hora de recuperar unitats,

55. Un cas a banda és el GDLC, que recull amb un quadre totes les onomatopeies del diccionari i obre d'aquesta manera un nou camí per accedir a la informació.

mentre que el DIEC i el PDL exigeixen que l'usuari sàpiga si busca una entrada o una subentrada. La segona via tampoc permet accedir a totes les unitats, ja que tot i que l'*Hiper* i el PDL permeten recuperar les unitats filtrant per categoria gramatical, no totes les interjeccions reben aquesta categoria gramatical i el grau de cobertura se situa entre el 57 % de l'*Hiper* i el 60,3 % del PDL (al DIEC en CD-ROM no hi ha aquesta possibilitat de cerca). Finalment, la tercera via és a partir de l'estructura definitòria i a partir del contingut. L'*Hiper* preveu la primera opció, però els resultats no són satisfactoris per la diversitat d'estructures definitòries, al contrari del que passa al PDL, on totes les interjeccions gairebé es defineixen amb la paraula *expressió* inicial. Pel que fa a l'accés pel contingut (per exemple, «sorpresa» o «comiat»), el problema és la quantitat de soroll que es genera.

Quant a la navegació lliure, és a dir, la navegació que faciliten els hipervincles de les eines fora de les consultes, presenten l'inconvenient que només permeten accedir a informació d'unitats simples, de manera que interjeccions polilèxiques com *mare meva* o *àngela maria* no es consideren en bloc.

En conclusió, les eines faciliten l'accés directe al lema sempre que les unitats cercades no siguin polilèxiques i possibiliten altres formes d'accés a la informació, amb una precisió bastant baixa i un grau de cobertura, quan n'hi ha, d'un 55 %.

10.1.1.2. Conclusions de l'anàlisi del diccionari bilingüe

Pel que fa al diccionari bilingüe anglès-català d'Enciclopèdia, vam extreure'n diverses conclusions, que tornem a reproduir, juntament amb les implicacions que en deduïem amb vista al disseny d'un prototip.

Criteris de selecció

Els criteris de selecció de les unitats no són clars i sembla que no s'han tingut en compte corpus textuais ni criteris de freqüència, pel que hem pogut comprovar a partir de les dades del British National Corpus (BNC). Creiem que és fonamental tenir en compte textos reals, i més considerant que l'obra s'adreça a un públic general, al qual interessen les unitats més freqüents perquè teòricament són les que trobaran més sovint. Ara bé, si ens miréssim aquest aspecte des de la perspectiva d'un traductor, podríem afirmar que, tot i que les unitats més freqüents són indispensables, també tenen interès les que tenen freqüències baixes ja que, com que tracten textos de tipus diferents, els traductors poden topa amb alguna d'aquestes. Sigui com sigui, considerem que els elements de freqüències més altes haurien de tenir prioritat i també creiem que, per establir aquestes freqüències, caldria tenir en compte no només textos escrits sinó també dades orals, com ja posen en relleu per als diccionaris monolingües Bacelar do Nascimento i Coelho da Mota (1990).

Elements superestructurals

Trobem a faltar a la introducció una explicació clara de les etiquetes que es fan servir i els valors que s'atribueixen a aquestes etiquetes, tant si són les de categoria gramatical com si són les de marcatge pragmàtic. Aquestes informacions són indispensables tant per al públic general com per als traductors. D'altra banda, cal un marcatge més acurat de la variació funcional ja que tot sovint aquests matisos de registre són els que marquen la diferència entre una interjecció i una altra. Una proposta semblant a la que presentàvem anteriorment, i basada en l'OALD, podria servir també en aquest cas.

Divergències entre diccionaris: vacil·lació ortogràfica

Hem observat divergències entre la informació aportada pels diccionaris monolingües i el bilingüe. Aquestes divergències, generalment de tipus ortogràfic, no fan res més que confondre els usuaris. Una sistematització d'aquestes unitats evitaria en part l'entrada d'interjeccions manllevades i reforçaria la llengua en una qüestió molt puntual, però no per això menys important.

Contextualitzadors i marques

Tant els contextualitzadors com les marques pragmàtiques són en anglès, cosa que dificulta la descodificació d'un parlant català.

Polisèmia dels equivalents

Un dels problemes clau pel que fa als equivalents de les interjeccions és el caràcter polisèmic, que pot dificultar que l'usuari copsi el significat precís. En el cas dels traductors, aquesta mancança no és tan accentuada perquè, com a mediadors lingüístics, tenen una competència més elevada tant en la llengua d'origen com en la llengua meta i generalment busquen possibilitats de traducció, més que no pas una explicació del significat. Ara bé, per als usuaris generals això pot ser un entrebanc, i és en aquest sentit que caldrien contextualitzadors més precisos.

Exemplificació

Hem detectat la presència de pocs exemples pròpiament dits, segurament per l'economia d'espai que tant encotilla la pràctica lexicogràfica. Si bé es donen en força casos construccions fixades en què apareix el lema, ja no és tan freqüent que els articles de les interjeccions incloguin exemples reals, i tant per als usuaris ge-

nerals com per als traductors són elements útils que ajuden a completar la informació aportada per l'equivalent. De totes maneres, som conscients que l'espai limitat d'una obra en paper influeix directament en aquesta decisió i creiem que la lexicografia en suport electrònic pot obrir nous camins en aquest sentit.

Interjeccions onomatopèiques

Pel que fa a les interjeccions onomatopèiques, al DAC es fa un pas més enllà que als monolingües catalans descrits, ja que algunes interjeccions onomatopèiques es categoritzen com a tals (*bang*, *bow-wow*, *cock-a-doodle-doo*, *smack* i *wham*). Ara bé, no totes són tractades seguint aquest criteri: és per això que seria molt profitós estudiar com funcionen aquestes unitats al corpus i reflectir els resultats als diccionaris, ja que els equivalents probablement no seran els mateixos quan una forma correspon a una interjecció que quan una forma correspon a un substantiu. Així, per exemple, *moo* apareix al BNC com a interjecció però no pas al DAC, on es recull com a substantiu (amb l'equivalent *mugit*) i com a verb (amb l'equivalent *mugir*), però no pas com a interjecció (l'equivalent potser seria *mu?*). El mateix passa amb *quack*, recollit com a substantiu (*claqueig*, *claca*, *chuqueig*) i com a verb (*clacar*, *cuclejar*), però no pas com a interjecció (potser *quac?*).

Aquestes eren les conclusions que apuntàvem a partir de l'anàlisi d'un corpus lexicogràfic d'interjeccions. Ara emprenem una anàlisi complementària, amb la novetat que no partim d'interjeccions extretes d'un corpus lexicogràfic sinó que partim de les interjeccions obtingudes del corpus audiovisual.

10.2. ANÀLISI DE LES INTERJECCIONS DEL CORPUS

El patró que seguim és el mateix: primer descrivim qüestions relacionades amb la categoria gramatical, la definició, el marcatge i l'exemplificació en diccionaris monolingües. Estudiem el DIEC, el DLC (a partir de l'*Hiperdiccionari*) i, com a novetat respecte de Matamala (2001), hi afegim el *Gran diccionari 62 de la llengua catalana* (GD62), perquè pot ser interessant contraposar un diccionari d'ús a dos diccionaris força semblants. Així, tenim un diccionari normatiu (DIEC), un diccionari no normatiu però amb un gran prestigi i molts punts de contacte amb l'anterior (DLC) i un diccionari d'ús que se n'allunya (GD62). En segon lloc, analitzem el tractament lexicogràfic de les interjeccions angleses en el diccionari bilingüe anglès-català d'Enciclopèdia (DAC), tenint en compte les aportacions de dos diccionaris monolingües de l'anglès, un d'americà i un de britànic (*Merriam Webster's Collegiate Dictionary* i *Collins Electronic English Dictionary and Thesaurus*).

10.2.1. Anàlisi de diccionaris monolingües catalans

Les unitats que estudiem són les següents:

a) Interjeccions pròpies: *aaa, ah, ahà, ai, aix, apa, au, bu, eh, ei, ep, fuà, ha, hola, hum, mmm, oh, oi, pam, pst, rai, ts, uà, uh, ui, uix, xep, xut*.

b) Interjeccions impròpies: *a reveure, a veure, adéu, ah no, ah sí, això mateix, alerta, alto, amunt, ara t'escolto, aviam, bé, bon dia, bona nit, bona tarda, bravo, bueno, calma, carai, cert, coi, collons, com, compte, cony, creu-me, d'acord, daixò, de debò, Déu meu, dispenseu-me, dona, em sap greu, endavant, entesos, és clar (esclar), és igual, escolta, està bé, exacte, Felix Dia d'Acció de Gràcies, felicitats, gràcies, ho sento, home, hòstia, i ara, i tant, ja, m'entens, mare meva, merda, mira, molt bé, no, no fotis, no fumis, oi tant, on s'és vist, on vas a parar, ostres, per favor, perdó, perdona, porta, prou, què dius, què va, recoi, recony, saps?/sabeu?, segur, sent?/sentiu?, senyor, sí, si et plau, sí senyor, silenci, sisplau, som-hi, tant és, tant se val, tu creus, va, va bé, vaja, vale, vinga, visca, vols, vols dir?*

10.2.1.1. Selecció, lematització i categorització gramatical

A Matamala (2005) trobareu un annex d'informació lexicogràfica amb unes taules detallades sobre la presència/absència de les interjeccions del corpus als diccionaris estudiats, la consideració d'entrada o subentrada i la categoria gramatical que se li atribueix, dades que aquí presentem en forma de percentatges globals.

Entrada/interjecció a tots tres diccionaris	Ah, ai, apa, au, eh, ei, ep, ha, hola, hum, oh, uix, ui	46,43 % (13/28)
Absent de tots tres diccionaris	Aaa, aix, bu, fuà, mmm, ts, uà, uh, xep	32,14 % (9/28)
Entrada/nom a tots tres diccionaris	Pam	3,57 % (1/28)
Absent a DIEC, DLC / entrada interjecció al GD62	Pst, ahà	7,14 % (2/28)
Altres casos	Oi, rai, xut	10,72 % (3/28)

FIGURA 99. Selecció i lematització d'interjeccions pròpies.

Les unitats que figuren a tots tres diccionaris com a interjeccions no arriben a la meitat i n'hi ha un 32,14 % que no figuren a cap diccionari. De fet, es tracta de les unitats més frontereres amb la parallengua i que presenten més vacil·lació ortogràfica, i segurament per això els diccionaris no les recullen. A més a més, les freqüències que presenten són baixes. Un cas especial són les dues unitats absents del DIEC i del DLC (*pst* i *ahà*) que, en canvi, sí que surten al GD62. Aquestes peces tenen freqüències significatives al corpus de l'IEC, sobretot *pst*,

que presenta 244 ocurrences, molt a prop de les 343 de la interjecció *ep*, per posar un exemple, i molt per sobre de les 110 de *uix*.

Oi, rai i xut les hem incloses en un grup a banda perquè tenen un tractament diferent. En el cas de la unitat *oi*, figura a tots tres diccionaris, però mentre que el DIEC i el DLC la consideren interjecció, el GD62 li atribueix l'etiqueta d'adverbi/locució. *Rai*, per la seva banda, també surt a tots tres diccionaris, però els dos primers no li donen cap etiqueta de categoria gramatical, bona mostra de la dificultat d'atribuir una categoria a aquesta peça. El GD62 opta, en canvi, per l'etiqueta d'adverbi i conjunció. Finalment, *xut* —interjecció conativa que demana silenci de la qual trobem diverses variants ortogràfiques a la bibliografia— no figura al DIEC, però sí als altres diccionaris, amb una diferència d'atribució de categoria gramatical: al DLC, hi surt amb la categoria gramatical de nom, però a la definició s'indica que és una interjecció, i, al GD62, hi surt directament com a interjecció.

Ús interjectiu inclòs a tots tres	Alerta, alto, adéu, a reveure, amunt, bé, bon dia, bona nit, bona tarda, bravo, collons, com, cony, d'acord, daixò, dona, em sap greu, endavant, és clar, gràcies, i ara, ja, merda, molt bé, no fotis, per favor, perdó, prou, tant és, tant se val, vaja, vinga, visca, vols dir?	37,36 %
Absent de tots tres diccionaris	Aviam, bueno, què va, recoi, vale.	5,50 %
Absent de tots tres diccionaris en l'ús interjectiu (però hi ha algun dels components)	Ah sí, ah no, ara t'escolto, calma, cert, creu-me, de debò, escolta, està bé, exacte, Felix Dia d'Acció de Gràcies, ho sento, home, m'entens, no?, no fumis, on vas a parar, perdona, porta, saps/sabeu, segur, senyor, sí, sí senyor, tu creus, va bé, vols.	29,67 %
Ús interjectiu només a GD62 / absent dels altres	A veure, compte, entesos, hòstia, mare meva, mira, oi tant, on s'és vist, ostres, recony, sent/sentiu?, silenci, sisplau, va.	15,38 %
Ús interjectiu només a DLC / absent dels altres	Dispenseu-me.	1,10 %
Ús interjectiu a DLC/GD62, però no pas al DIEC	Això mateix, carai, coi, és igual, felicitats, què dius, si et plau, som-hi.	8,79 %
Ús interjectiu a DIEC/GD62, però no pas al DLC	Déu meu, i tant.	2,20 %

FIGURA 100. Selecció i lematització d'interjeccions impròpies.

Pel que fa a les impròpies, els resultats són més complexos, ja que es tracta d'unitats provinents d'altres categories gramaticals i reben tractaments molt diversos. Primer ens fixem en l'absència o presència de l'ús interjectiu als diccionaris, independentment de la forma com s'ha entrat.

Les interjeccions incloses a tots tres diccionaris sumen un 37,36 %, una xifra lleugerament superior a la que sumen les interjeccions absents de tots tres (5,5 % + 29,67 %). D'aquestes n'hi ha que no hi figuren perquè són castellanismes (*bueno*, *vale*), formes sintètiques no fixades (*aviam*), variants eufemístiques (*recoi*) i n'hi ha que hi surten, però no pas amb la forma gramaticalitzada, sinó com a forma lèxica d'origen (*escoltar* i no pas *escolta*) o com a constituents separats (*ah* + *sí*, no *ah sí*). També hi ha aproximadament un terç d'unitats que reben tractaments diferents pel que fa a la inclusió als diccionaris: el GD62 és el que recull més unitats amb ús interjectiu, seguit del DLC i, en darrer terme, el DIEC. El caràcter descriptiu o prescriptiu de les obres explica en bona part els motius d'aquestes divergències.

Ara bé, les unitats incloses als diccionaris amb ús interjectiu es recullen de diversa manera i amb diverses categories gramaticals. Vegem-ne un resum en forma de taula.

	<i>DIEC</i>	<i>DLC</i>	<i>GD62</i>
Entrada/interj	Adéu, alerta, alto, bravo, vaja, visca.	Adéu, alerta, alto, bravo, carai, vaja, visca.	Alerta, alto, bravo, vinga.
Entrada / sense categoria	Daixò.	Daixò.	Daixò.
Entrada/exp			Adéu, carai, coi, va, vaja, visca.
	<i>7 entrada (25,93 %)</i>	<i>8 entrada (25,81 %)</i>	<i>11 entrada (34,38 %)</i>
Subentrada / n, v, adv, adj, etc. / interj	Amunt, bé, collons, cony.	Amunt, coi, cony, dona.	
Subentrada / adj / exp			Entesos.
Subentrada / n, v, adv, adj, etc. / loc	D'acord.	D'acord.	Això mateix, bona tarda, cony, d'acord, dona.
Subentrada/v	Vinga, vols dir?	A reveure, vinga, vols dir?	A reveure, tant se val, vols dir?
Subentrada/nom	Bona nit, dona, em sap greu.	Bon dia, bona nit, collons, em sap greu.	Bon dia, bona nit, collons, compte, déu meu, em sap greu.

	DIEC	DLC	GD62
Subentrada/adj	Bon dia, és clar.	És clar.	És clar.
Subentrada/adv	Com, tant se val.	Això mateix, com, endavant, tant se val.	Amunt, bé, com, endavant, tant és.
	15 sub. (55,56 %)	17 sub. (54,84 %)	21 sub. (65,62 %)
Accepció/adj		Bé.	
Accepció/verb		Dispenseu-me.	
		2 acció (6,45 %)	
Exemple/v	A reveure.		
Exemple/adv	Endavant, tant és.	Tant és.	
Exemple/n	Bona tarda, Déu meu.	Bona tarda.	
	5 exemple (18,52 %)	4 exemple (12,9 %)	

FIGURA 101. Tipus d'inclusió de les unitats amb ús interjectiu.

Al quadre veiem que el GD62 és el que inclou més interjeccions com a entrada, seguit del DIEC i el DLC, i la segona opció que fa servir és la inclusió com a subentrada, igual com els altres diccionaris. La diferència és que, mentre que el GD62 no inclou cap unitat com a exemple o acció, el DIEC i el DLC tenen alguns usos interjectius recollits d'aquesta manera. Així, la unitat *endavant* es presenta amb ús interjectiu com a exemple de l'adverbi homònim al DIEC i *bona tarda* és un exemple del nom *tarda* al DLC.

Només hi ha tres interjeccions impròpies que a tots tres diccionaris figurin com a entrada i amb la categoria d'interjecció (*alerta*, *alto* i *bravo*). N'hi ha tres (*adéu*, *vaja* i *visca*) que són entrades a tots tres, però mentre que al DIEC i al DLC són interjeccions, al GD62 es categoritzen com a mot expressiu (*exp*). Finalment, hi ha un cas (*daixò*) que són entrades sense cap categoria gramatical. De fet, bona part d'aquestes unitats no reben la categoria d'interjecció: al DIEC només n'hi ha un 37,04 % (sis entrades i quatre com a subentrades d'una unitat amb una altra categoria), al DLC n'hi ha un 27,93 % (set com a entrades i quatre com a subentrades d'unitats d'altres categories) i al GD62 n'hi trobem un 12,50 %, al costat d'un 21,88 % que es categoritzen com a mots expressius.

10.2.1.2. Definició

En aquest apartat estudiem, en primer lloc, les estructures definitòries que fan servir els dos diccionaris consultats, per tal de descriure els recursos emprats

pels lexicògrafs i estudiar si hi ha sistematicitat. En segon lloc, comparem els significats recollits pels diccionaris amb els documentats al nostre corpus. Aquesta descripció pot ser especialment interessant pel tipus de significat que vehiculen les interjeccions, ja que es tracta de peces amb un tipus de significat que podríem anomenar pragmàtic i no pas referencial, o expressiu en oposició a proposicional.

Let us make an important distinction between the two principal ways in which lexical meaning manifests itself. Consider the difference between 15a and b:

15 a. *I just felt a sudden sharp pain.*

15 b. *Ouch!*

There is a sense in which the content of the message conveyed by these two utterances is the same, or at least very similar; however they differ in the way that the meaning is put across. We shall say that they differ in respect of semantic mode: the meaning in 15a is in the propositional mode, while the meaning in 15b is in the expressive mode. (Cruse, 1986, p. 271)

There is a range of lexical items virtually all of whose meaning is expressive. The most obvious of these are the so-called «expletives». These can be exclamations: *Gosh! Wow! Hell's Bell's! Bother! Ace! I'll say.* (Cruse, 1986, p. 273)

El fet que les interjeccions tinguin un significat expressiu (o pragmàtic o funcional) implica que l'estructura *genus* més *differentia*, reflex de la semàntica de trets (Ahumada Lara, 1989; Lara, 1994) no es pot aplicar a aquestes unitats. En altres paraules, la definició lexicogràfica clàssica explicitada mitjançant una metallengua del contingut (Alsina, Sol i Soler, 1994) o primera metallengua (Rey-Debove, 1967) no és aplicable a aquestes unitats i, per tant, tampoc no és possible la hipotètica substituïbilitat o sinonímia atribuïda en algunes obres a les definicions respecte del lema. Per definir les interjeccions cal utilitzar una metallengua del signe (Alsina, Sol i Soler, 1994) o segona metallengua (Rey-Debove, 1967), en què s'expliciten les característiques funcionals d'aquestes unitats (Geeraerts, 2003, p. 87). Utilitzant la terminologia de Seco (1987), per definir les interjeccions no es fan servir definicions pròpies sinó definicions impròpies, altrament anomenades explicacions:

Ahora bien, es importante detenerse en el hecho de que la aplicación de la «ley de la sinonimia» no puede ser universal: no se dejan someter a ella las palabras gramaticales ni las interjecciones. En los artículos correspondientes a estas clases de palabras se recurre a un modelo de definición muy distinto. [...] estas definiciones no están formuladas, como las anteriores, en «metallengua del contenido» sino en «metallengua del signo» [...]. Lo que se ofrece como información acerca de ellas no es una verdadera «definición» sino una «explica-

ción». Se dice no qué significa la palabra sino qué es la palabra, cómo y para qué se emplea. (Seco, 1987, p. 22-23)

Altres autors ja han fet evidents les peculiaritats que presenten les definicions d'aquests tipus d'unitats. Així, Kipfer (1984) explica que en alguns diccionaris anglesos es fan servir *usage notes* o *function notes*, notes d'ús que estrictament no es considerarien definicions:

Interjections are exclamations usually followed by an exclamation point (mark) or a comma, such as *Wow!*, *Whew!*, and *Oh!* [...] When the word cannot be described or fully described in terms of genus and differentia, description by function note is necessary. (Kipfer, 1984, p. 103-104)

Usage notes are also given for function words as their definitions when there is little or no substitutable meaning to the word. Some examples from W3:

gee...-often used as an introductory expletive for emphasis and sometimes to express surprise or enthusiasm [...]. The usage note is, in effect, a detailed extension of the usage label. It comments on how the word is typically used and in what situational context it is frequently found. (Kipfer, 1984, p. 145)

Altres autors han fet observacions sobre aquestes peces, tot i que amb un tractament marginal:

Si tuviéramos que definir el significado de una interjección en un diccionario, normalmente la mera información de que se trata de una interjección suele ser suficiente para el usuario y cualquier añadidura que quisiéramos hacer se reduciría prácticamente a enumerar el tipo de situaciones en que se suele utilizar. (Teso, 1990, p. 367)

Usually dictionaries recognise the unpredictable and conventional character of interjections by including them (or some of them) and trying to define them. But the definitions they offer are not of the kind that could help anyone to learn how to use them. (Wierzbicka, 1992, p. 160)

Interjections are defined by other interjections or by explanations of the frame of mind of the user of the interjection or the effect it is intended to have on others. Nuts as an interjection is defined by Doubleday as «an exclamation of scorn, disapproval, etc.» (Landau, 1984)

In many cases, especially those of function words and interjections, it is difficult to express the meaning of a word by means of paraphrases or true definitions. [...] In many dictionaries, therefore, the function of the word is described and illustrative examples are given. (Svensén, 1993, p. 132)

De tot plegat podem deduir que les unitats pragmàtiques no són definibles per mitjà d'un descriptor genèric seguit de diferències sinó que, com les unitats gramaticals, se n'haurà d'explicar l'ús.⁵⁶ És per això que cal estudiar les situacions en què s'usen i explicitar-les en un diccionari amb una definició acompanyada d'indicacions d'ús i d'exemples il·lustradors.

Fixem-nos primer en les estructures definitòries, un element que pot servir a l'hora de recuperar lemes en diccionaris electrònics si són sistemàtiques, com exposem a Bach i Matamala (2004).

	<i>DIEC</i>	<i>DLC</i>	<i>GD62</i>
Expressió usada per a (manifestar, comunicar, significar, demanar, expressar, etc.)...	Ah, ai, apa, au, au, eh1, eh2, eh3, ei1, ep1, ha, ha ha, ha ha ha, hola, oh1, oh2, oi1, oi2, oi3, oi4, ui, uix, alerta, alto, bravo, dona, ja, no fotis, vaja.	Eh5, no fotis.	
Expressió usada com a...	Ep2.		
Expressió que s'usa com a...			Ei2.
Expressió que es posa davant de / que precedeix...		Ep3.	Ei3.
Expressió amb què...	És clar.		Mare meva.
Expressió/ions per / amb què / de / que...	Adéu1.	Ha, ha, oi3, adéu1, cony, gràcies, merda.	Ei1, ha, oi3, a reveure, a veure, adéu3, adéu1, això mateix, bé, bona nit, com, cony, Déu meu, és igual, és clar, i ara2, i tant, mare meva, molt bé, oi tant, què dius, sent/iu, va, vaja, vinga.

56. Albert (1996) observa respecte de paraules com *¡hola!*, *¡oh!*, *¡ay!*, *zas* o *zape* que són «palabras indefinibles, de las que se ofrece únicamente una “explicación”. Se dice no qué significan, sino qué son, cómo y para qué se emplean» (Albert, 1996, p. 15). Nosaltres diríem que són definibles però no pas mitjançant les definicions tradicionals sinó mitjançant un altre sistema definitori igualment vàlid.

	<i>DIEC</i>	<i>DLC</i>	<i>GD62</i>
Expressió que indica / que denota / que manifesta...	Collons.	Collons, què dius.	Adéu2, collons, no fotis.
Expressió imitant...		Ha, ha, ha.	
	<i>Expressió: 51,56 %</i>	<i>Expressió: 15,79 %</i>	<i>Expressió: 34,07 %</i>
Exclamació usada/emprada per a expressar...	Hum, bé, cony, i ara, molt bé, vinga, visca.	Endavant.	
Exclamació de / per a	Amunt.	Oi3, amunt, bé, molt bé.	Oi2, amunt, i ara, merda, perdó.
Exclamació amb què / que hom...		Ja, vinga.	
Exclamació que expressa / que denota / que demostra / que...	Com, i tant.	Oh1, com, i ara, vols dir?	Hòstia.
	<i>Exclamació: 15,63 %</i>	<i>Exclamació: 14,48 %</i>	<i>Exclamació: 6,59 %</i>
Interjecció usada/emprada per a...		Ep1, ep2, alerta, alto.	
Interjecció que es fa servir per...			Xut.
Interjecció per a...		Xut.	
Interjecció que expressa...		Uix.	
Interjecció que denota...		Ah, ai.	
Interjecció que incita a...		Au.	
Interjecció que hom profereix...		Ui.	
Interjecció amb què hom...		Ei1, ei3.	Bravo.
	<i>Interjecció: 0 %</i>	<i>Interjecció: 15,79 %</i>	<i>Interjecció: 2,20 %</i>
Partícula modal amb què...			Oi1, oi2.
Partícula intensiva que...		Rai.	
Partícula amb què...		Oi1, oi2.	
	<i>Partícula: 0 %</i>	<i>Partícula: 3,95 %</i>	<i>Partícula: 2,20 %</i>

	<i>DIEC</i>	<i>DLC</i>	<i>GD62</i>
Salutació			Bon dia.
Fórmula/es de/per...	Bon dia, bona nit, vols dir?	A reveure, bon dia, bona nit, felicitats.	Bon nit, bona tarda, felicitats, vols dir?
Emprat com a fórmula de cortesia...		Dispenseu-me	
Forma de cortesia / cortesa...		Si et plau.	Si et plau.
Forma de salutació...	Ei2.	Ei2.	
	<i>Forma, fórmula:</i> 6,25 %	<i>Forma, fórmula:</i> 9,21 %	<i>Forma, fórmula:</i> 6,59 %
Locució amb què...	D'acord.	D'acord.	
	<i>Locució: 1,56 %</i>	<i>Locució: 1,31 %</i>	<i>Locució: 0 %</i>
Mot amb què...		Ha.	Bravo.
Mot emprat/usat com a		Hola.	Hola.
Mot que (expressa)...	Rai.	Hum.	
	<i>Mot: 1,56 %</i>	<i>Mot: 3,94 %</i>	<i>Mot: 2,20 %</i>
Onomatopeia...	Pam.	Pam.	Pam.
	<i>Onomatopeia:</i> 1,56 %	<i>Onomatopeia:</i> 1,31 %	<i>Onomatopeia:</i> 1,10 %
So usat per...			Pst.
	<i>So: 0 %</i>	<i>So: 0 %</i>	<i>So: 1,10 %</i>
Expressa...	Carai	Uix.	Ah, ai, apa1, eh2, uix1, d'acord, recony.
Serveix per (a)...		Apa1.	Apa2, eh1, eh3, eh4.
(repetida) S'usa per...		Alerta.	Eh6, ha ha ha, hum, uix2, endavant.
S'anteposa a...		Oh2.	
De valor concessiu, sol unir...			Rai.
Indica...		Apa2, eh1, eh3, eh4.	Coi, dona.
Tradueix...			Ui.

	DIEC	DLC	GD62
Denota...			Ostres.
Incita a...		Adéu 2.	Au.
	Verb: 1,56 %	Verb: 11,85 %	Verb: 24,18 %
Eufemisme		Carai, coi	
	Eufemisme: 0 %	Eufemisme: 2,63 %	Eufemisme: 0 %
Sense definició: exemple	A reveure, bona tarda, Déu meu, endavant, merda.	Eh2, bona tarda.	Ja.
	Exemple: 7,81 %	Exemple: 2,63 %	Exemple: 1,10 %
Sinònim	Daixò, per favor, perdó, prou, tant és, tant se val.	Això mateix, daixò, és clar, és igual, per favor, perdó, prou, tant és, tant se val.	Eh5, eh7, compte, daixò, entesos, per favor, prou, silenci, sisplau, som-hi, tant és, tant se val.
	Sinònim: 9,38 %	Sinònim: 11,85 %	Sinònim: 13,19 %
Altres (ordre imperativa, vocatiu, lamentar, testimoniatge, paraules o manifestacions de, etc., forma imperativa que s'usa, invitació, forma arcaica, aclamació)	Em sap greu, gràcies.	Dona, em sap greu, som-hi, vaja.	Alto, em sap greu, gràcies, mira, visca.
	Altres: 3,13 %	Altres: 5,26 %	Altres: 5,49 %

FIGURA 102. Estructures definitòries.

De la taula anterior podem deduir que el DIEC tria prioritàriament definicions que comencen per *expressió*, seguides de les que comencen per *exclamació* (15 %). Dins d'aquests grups hi ha una gran varietat, com es pot comprovar. Pel que fa al DLC, les definicions iniciades per *expressió*, *exclamació* i *interjecció* presenten percentatges semblants, al voltant del 15 %. Aquestes dades contrasten amb les ofertes a Matamala (2001), on el DIEC presentava un 73 % d'ocurrències amb una definició iniciada per *expressió* i un 10 % d'iniciades per *exclamació*, mentre que al DLC l'opció prioritària era *interjecció* (28 %) seguida d'*exclamació* (16 %). El motiu de la diferència és evident: mentre que en aquell estudi partíem d'un corpus le-

xicogràfic, en aquest hem partit d'un corpus audiovisual i, en conseqüència, s'amplia el ventall d'unitats incloses i també d'estructures definitòries.

Quant al GD62, la fórmula principal és *expressió*, amb un 34,07 %, però també hi ha un percentatge significatiu d'unitats (una quarta part) que comencen la definició directament amb un verb. De fet, és una opció ben vàlida ja que amb l'etiqueta ja s'indica que es tracta d'una interjecció o d'un mot expressiu i posar *interjecció* o *expressió* al cos de la definició es pot considerar repetitiu. A més, aquest sistema estalvia espai en una obra en paper on aquest recurs és limitat.

Destacaríem també, tot i que el nombre d'ocurrències és insignificant, que la interjecció onomatopeica recollida al corpus es defineix com a *onomatopeia* en tots tres diccionaris. El fet que, a més, no figuri com a interjecció als diccionaris en dificulta la cerca com a interjecció.

En resum, malgrat que es detecten unes tendències prioritàries, el quadre anterior reflecteix la gran diversitat de fórmules definitòries, cosa que demostra poca sistematicitat en la definició d'unitats que, segons el nostre parer, pertanyen a una mateixa categoria. Això pot dificultar la cerca de lemes a partir de les definicions en el cas que hi hagi o es vulgui fer una implementació informàtica d'aquests productes. De fet, a Bach i Matamala (2004) demostrem que l'accés a partir de l'estructura definitòria no és satisfactori en molts casos.

Vegem ara la comparació de valors entre el que diu el diccionari i els valors associats a les unitats segons el corpus. Només tenim en compte les unitats recollides pels diccionaris i no pas les que no hi figuren, tot i que aquestes darreres correspondrien a casos en què el corpus aporta més informació que les obres lexicogràfiques (figura 103).

En tots tres diccionaris els valors es mouen al voltant dels mateixos percentatges: hi ha aproximadament un 35 % d'interjeccions del corpus que figuren als diccionaris amb els mateixos valors que hem detectat a l'anàlisi. Hi pot haver petites diferències, explicacions més precises, però en el fons es tracta del mateix valor. També hi ha al voltant d'un 21 % d'interjeccions que presenten més valors al diccionari. De fet, aquest percentatge hauria de ser superior, ja que el corpus que estudiem és limitat i, evidentment, no pot recollir tota la variació que presenten aquestes unitats tan polisèmiques. Ara bé, el corpus ens aporta al voltant d'un 12 % de valors que no figuren als diccionaris i fins i tot hi ha al voltant d'un 6 % (menys en el DIEC i el DLC i més al GD62) de valors divergents, és a dir, de valors que clarament són diferents a les obres lexicogràfiques i al corpus textual. Finalment, un grup nombrós, al voltant del 24 %, el formen les unitats que presenten valors que només estan recollits als diccionaris, valors que només figuren al corpus i valors que figuren a tots dos llocs.

Aquestes divergències —lògiques perquè treballem amb un corpus reduït per oposició a unes obres lexicogràfiques àmplies— es podrien superar si els dicciona-

	<i>DIEC</i>	<i>DLC</i>	<i>GD62</i>
Aproximadament el mateix contingut	A reveure, alerta, alto, bon dia, bona tarda, bravo, com, Déu meu, em sap greu, endavant, gràcies, i tant, ja, merda, per favor, perdó, tant és, tant se val.	A reveure, això mateix, alerta, alto, bon dia, bona nit, bona tarda, bravo, com, dispenseu-me, em sap greu, endavant, felicitats, gràcies, ja, per favor, perdó, prou, si et plau, som-hi, tant és, tant se val	A reveure, això mateix, alerta, alto, bon dia, bona nit, bona tarda, com, compte, em sap greu, endavant, entesos, felicitats, gràcies, i tant, ja, oi tant, per favor, perdó, prou, si et plau, silenci, sisplau, som-hi, tant és, tant se val.
	34,62 %	37,29 %	35,14 %
Més valors al diccionari	Ep, ha, hola, oi, pam, rai, adéu, amunt, bona nit, collons, i ara, prou.	Ep, ha, hola, hum, oi, pam, rai, adéu, amunt, collons, i ara, merda.	Ahà, ep, ha, hola, oi, pam, pst, rai, adéu, amunt, bravo, collons, i ara, mare meva, merda, recony.
	23,07 %	20,34 %	21,62 %
Falten valors al diccionari	Ah, ai, apa, ei, d'acord, esclar, molt bé.	Ah, ai, ei, d'acord, esclar, molt bé, què dius.	Ah, ai, ei, d'acord, esclar, mira, molt bé, què dius.
	13,46 %	11,87 %	10,81 %
Valor divergent	Daixò, no fotis, vols dir.	Daixò, és igual, vols dir.	A veure, carai, coi, daixò, és igual, sents?
	5,77 %	5,08 %	8,11 %
El diccionari aporta més valors, però també n'hi falta algun	Eh, hum, oh, ui, uix, xut, bé, cony, dona, vaja, vinga, visca.	Apa, eh, oh, ui, uix, xut, bé, carai, coi, cony, dona, no fotis, vaja, vinga, visca.	Apa, eh, hum, oh, ui, uix, xut, bé, cony, Déu meu, dona, hòstia, no fotis, ostres, va, vaja, vinga, visca.
	23,08 %	25,42 %	24,32 %

FIGURA 103. Comparació de valors entre el corpus i els diccionaris.

ris s'elaboressin a partir de corpus grans amb textos escrits i orals: segurament aleshores molts valors trobats al corpus s'inclourien al diccionari i, al mateix temps, valors recollits als diccionaris trobarien el seu reflex al corpus. Probablement també ens adonariem de certs valors que s'han anat mantenint a les obres lexicogràfiques per mimetisme i que tenen una incidència baixa en els corpus reals.

10.2.1.3. La variació als diccionaris

Els diccionaris recullen el lèxic d'una llengua (o una parcel·la d'aquest lèxic) i, en conseqüència, reflecteixen una visió del sistema lingüístic. La llengua concebuda com un sistema dinàmic que presenta variació se sol traduir en els diccionaris en etiquetes, notes o indicacions d'ús, i són aquestes informacions les que ens disposem a descriure, centrant-nos en les interjeccions. En aquest subapartat descriuim les marques pragmàtiques —i no pas les d'altres tipus com ara les ortogràfiques o entonatives— que presenten les interjeccions en els diccionaris consultats, entenent com a tals les que reflecteixen la variació lingüística. En altres paraules, i seguint l'esquema clàssic de Gregory i Carroll (1978), les que manifesten la variació espacial, la variació temporal, la variació social (directament relacionada amb el grau de formalitat) i la variació funcional. Considerem que les marques pragmàtiques es poden traduir en etiquetes (en forma d'abreviatura), en notes (generalment entre claudàtors i fora de la definició pròpiament dita) o en indicacions (expressades dins la definició).

Pel que fa a la variació espacial, al corpus no trobem cap interjecció marcada, tot i que a Matamala (2001) destacàvem la presència d'etiquetes (*reg.*) i indicacions (*típica del País Valencià, en algunes contrades*) per a les interjeccions *arruix* (DLC) i *xe* (DLC, DIEC). El GD62 opta per no marcar aquest tipus de variació: de fet, tan dialectal és *xe* com *oi* i marcar-ne un i no pas l'altre representa una visió parcial de la llengua. Creiem que només seria lícit si es tractés d'una obra que parlés explícitament d'una determinada variant dialectal: aleshores, aquestes marques podrien servir per establir diferències amb altres variants. Si no, en una obra entesa com a aglutinadora de tots els dialectes, no sembla adequat marcar solament les unitats d'unes variants.

Quant a la variació temporal, les interjeccions del corpus només presenten una indicació d'aquest tipus: la segona accepció de *visca* està marcada com a *obs.* al DIEC. A l'estudi previ havíem detectat que la interjecció *via fora* portava una etiqueta (*hist.*) al DLC.

Pel que fa a la variació relacionada amb el grup social, no n'hi ha cap en cap diccionari, com tampoc en relació amb la variació temàtica, si bé a Matamala (2001) havíem vist etiquetes (DLC) i indicacions (DIEC) referents a certes unitats que no han aparegut al nostre corpus (*xec*, *alleluia*, *amén*, *hosanna*).

On sí que trobem marques és en la variació funcional, aspecte que centrarà aquest apartat. A Matamala (2001) ja posàvem en relleu la diversitat de marcatge funcional associat amb les interjeccions en forma d'etiqueta, indicació o nota, i el nostre corpus corrobora aquesta tendència: n'hi ha que fan referència al to interpersonal (*pop.*, *vulg.*, *colloq.*, *fam.*) i n'hi ha que fan referència al tenor funcional o propòsit comunicatiu (*usat sovint irònicament*). La figura 104 les resumeix.

	DIEC	DLC	GD62
Carai	Absent	Vulgar	Sense marca
Coi	Absent	Colloquial	Sense marca
Collons	Vulgar	Vulgar	Sense marca
Cony	Vulgar	Vulgar	Sense marca
Dona	Popular	Colloquial	Sense marca
Merda	Sense marca	Colloquial	Sense marca
No fotis	Vulgar	Vulgar	Familiar
Ja		Usat sovint irònicament	Sovint irònicament

FIGURA 104. Marcatge de les interjeccions.

De les dades precedents veiem algunes incongruències, segons la nostra intuïció i els contextos d'ús en què hem detectat aquestes unitats: per què *carai* es marca com a vulgar i *coi* com a colloquial al DLC si totes dues unitats són eufemístiques i s'usen en contextos semblants? Per què es marca *dona* com a popular al DIEC i, en canvi, no es diu res de la unitat *home* com a interjecció? Per què al GD62 es marca com a familiar *no fotis* i, en canvi, no duen cap marca *collons* i *cony*? D'altra banda, què significa cada una d'aquestes etiquetes? A les guies d'ús dels diccionaris no s'explicita clarament i les definicions que donen els diccionaris, com demostràvem a Matamala (2001), tampoc aporten més llum sobre el que indiquen. De fet, coincidim amb Payrató (1994b), que posa de manifest aquest problema:

El fet és que la diversitat funcional ha estat, en general, molt desatesa pel conjunt dels estudis lingüístics, no només a l'hora de fer-ne un objecte d'anàlisi sinó també a l'hora de considerar la recollida de les dades i les varietats que les proporcionen. Els diccionaris han reflectit, també en general, aquesta situació, almenys fins fa molt pocs anys. (Payrató, 1994b, p. 51)

Tot plegat fa evident el desgavell de marques funcionals que omplen els diccionaris (no pas per desídia sinó per la dificultat de la tasca) i la necessitat de fer explícit a les guies d'ús què s'entén per cada una de les marques. Reprenent el que exposàvem a Matamala (2001), considerem que la dicotomia formal/informal és imprescindible, però es podrien adaptar les marques emprades a l'OALD, que distingeixen:

— els mots o significats que poden considerar-se ofensius o tabús (tot i que no necessàriament per tothom i en totes les ocasions), marcats amb un triangle amb un signe d'exclamació al mig;

— *slang*, paraules o significats actualitzats en contextos orals molt informals, originaris d'un grup social concret;

— *informal*, usats en un context no oficial amb una persona amb qui hi ha una relació propera;

— *formal*, en parlar o escriure en un context oficial o seriós amb algú que no és un amic o conegut proper;

— *rethorical*, elements que s'associen amb contextos escrits o orals molt formals.

L'adaptació d'aquesta proposta en l'escala tabú/argòtic/informal/formal/retòric permetria especificar millor els trets funcionals de les unitats lèxiques, però cal ser conscients que aquesta classificació no és res més que un intent de sistematització d'una realitat no discreta i que, per tant, les variables es creuen. La distinció proposada faria possible: *a*) marcar el lèxic formal a dos nivells, cosa que tradicionalment no s'ha fet en lexicografia catalana (de fet, no s'ha marcat la formalitat a cap nivell, tal com apunta Payrató, 1994b); *b*) distingir els renecs dels usos informals; en el cas de les interjeccions, podríem distingir *collons* o *cony* de *caram* o *carat*, per exemple, i *c*) diferenciar els usos molt informals originaris o exclusius d'un grup concret (argòtic) dels usos informals generals (informal). De fet, la tercera opció no l'hem hagut de fer servir al corpus perquè no hi ha cap grup clarament diferenciat que faci servir unes interjeccions diferents.

10.2.1.4. L'exemplificació

Ja per acabar aquest repàs dels articles lexicogràfics de les interjeccions, ens fixem en els exemples i en la seva utilitat a l'hora de completar la definició. Les unitats que hem estudiat adquireixen valor gràcies al context i es defineixen per l'ús: en conseqüència, sembla que els exemples han de tenir un pes important en aquestes definicions. Ara bé, al corpus només hi ha aproximadament la meitat d'interjeccions que tenen com a mínim un exemple en alguna de les seves accepcions, tot i que al GD62 la presència d'exemples és lleugerament superior.

	DIEC	DLC	GD62
Exemple	48,08 %	44,26 %	50 %
Sense exemple	51,92 %	55,74 %	50 %

FIGURA 105. Els exemples als diccionaris.

D'exemples n'hi ha de molts tipus, com ja apuntàvem a Matamala (2001):

— *Exemples ben contextualitzats*: la frase fa possible que l'usuari s'imagini un context extralingüístic en què s'usa la interjecció. Per exemple, *Adéu, noi; ara ja no ens veurem més fins a les festes de Nadal* (DIEC), *Prou, no parlis més* (DLC) o bé *Hòstia!, quina cremada amb aquest ferro!* (GD62).

— *Règim preposicional*: hi ha interjeccions que poden anar seguides d'una preposició i això s'indica a l'exemple, com ara *alerta al tren* (DLC) o *gràcies pel teu interès* (DLC).

— *Informació fraseològica*: hi ha exemples que aporten informació sobre construccions fixades en la llengua com *alto el foc* (DLC).

— *Estructures*: hi ha exemples que funcionen dins d'una estructura i això es reflecteix a l'exemple, com ara *oi que...?* (DIEC/DLC).

— *Diàlegs*: també hi ha un conjunt d'exemples en forma de diàleg com ara *oi* (—*Ell és un mal amic.* —*Oi, sens dubte,* del DLC) o *com* (—*Voleu marxar d'una vegada?* —*Com!, si volem marxar?*, del DLC i del GD62).

— *Posicions diferents*: en altres casos hi ha més d'un exemple en posicions diferents (*Ara no ho vull fer, apa! Apa, noi, potser que afluixis!*, del DLC), per bé que també hi ha casos en què això no es pot donar perquè les interjeccions tenen una posició fixa.

— *Poca informació contextual*: finalment, hi ha un grup d'exemples que no permeten inferir informació sobre la situació comunicativa (*Us ho torno a repetir: alto!*, del DIEC; *Ahà, no diguis que no!*, del GD62, i *bona tarda!*, del DLC). A més a més, hi ha interjeccions que figuren als diccionaris com a exemple d'una unitat d'una altra categoria i l'exemple es limita a la forma de la interjecció (*a reveure* al DIEC, per exemple).

Som del parer que els exemples s'haurien de seleccionar perquè aportessin informació rellevant i el lector es pogués fer una idea de la situació contextual, i més en unes unitats de significat pragmàtic.

10.2.2. *Les interjeccions angleses en un diccionari bilingüe*

Un cop feta l'anàlisi de diccionaris monolingües, ara ens endinsem en l'anàlisi del diccionari bilingüe seleccionat. Així, estudiem la lematització i l'assignació de la categoria gramatical, les equivalències i contextualitzadors presentats, la presència d'indicacions d'ús mitjançant etiquetes i l'ús dels exemples en les entrades corresponents a les interjeccions del subcorpus anglès següents:

a) Interjeccions pròpies: *ah, eh, er, gobble gobble, ha, hello, hey, hi, huh, oh, ow, shh, uh, um, wow*.

b) Interjeccions impròpies: *absolutely, allright, bloody hell, bull, come on, crap, damn, darn, Dear God, exactly, excuse me, fine, gee, go with God, God, good, good*

God, Happy Thanksgiving, hell, holy crap, I mean, look, man, My God, now, of course, okay, please, really, right, see you, shucks, so, sorry, sure, thanks, true, well, yes!, you know, you're kidding me?.

L'obra d'on extraïem les dades és el *Diccionari anglès-català* d'Enciclopèdia Catalana, publicat a Barcelona el 1983 i elaborat per Oliva i Buxton. Concretament, ens basem en la setena reimpressió (1997) de la segona edició (1985). Es tracta d'un diccionari monofocal d'un sol volum que es complementa amb un altre volum, el *Diccionari català-anglès*, que no tenim en compte. El DAC ha servit de base per a l'*Hiperdiccionari* però, en aquesta anàlisi, partim de la versió en paper.

Dins el panorama lexicogràfic de la combinació anglès-català, aquesta obra té un paper cabdal. Abans que es publicués, en català es disposava del diccionari de Colomer, que, malgrat el seu mèrit, presenta mancances (Cabré i Lorente, 1991; Rico i Solà, 1995). Això feia que, a parer nostre, molts usuaris es decantessin per un diccionari anglès-castellà. Amb la publicació d'aquest diccionari, els autors pretenen oferir «un instrument d'aproximació a la realitat cultural de la llengua anglesa directament des d'ell mateix, i sense necessitat d'un vehicle intermedi». D'altra banda, malgrat que posteriorment s'han publicat més diccionaris, creiem —i és una intuïció no demostrable amb dades— que aquest continua sent el diccionari en paper de referència de la combinació anglès-català, ja que s'adreça a un ventall de públic molt ampli i està publicat per una editorial de prestigi. Un cas a part serien els diccionaris adreçats a estudiants d'anglès (Oxford, Richmond-Santillana, etc.).

Si bé diversos lingüistes i lexicògrafs han fet palesa la utilitat de produir diccionaris especialitzats per funcions i usuaris (Al, 1989; Kromann, 1989; Werner, 1997; Zgusta, 1971), aquest diccionari s'adreça a un grup molt ampli d'usuaris: «al costat dels estudiants i dels traductors, els nombrosos professionals dels camps més diversos trobaran en aquest diccionari un ajut important». D'això podem deduir que el destinatari és el públic general, com posen de manifest Cabré i Lorente (1991). Quant a les funcions, no se n'ha prioritzat cap: a banda de descodificar de l'anglès, també es vol ajudar a codificar en català. Aquesta multifuncionalitat és un repte agosarat per a un sol diccionari, criticable des d'una perspectiva teòrica però comprensible tenint en compte el panorama lexicogràfic anglès-català en el moment de la publicació.

10.2.2.1. Selecció i lematització

Pel que fa a les interjeccions pròpies, la majoria figuren al DAC com a interjeccions i amb forma d'entrada, però n'hi ha un 31,25 % que no hi surten. El cas peculiar és el de *gobble*, que només es recull com a verb onomatopèic i no com a interjecció.

DAC		
Entrada/interjecció	Ah, eh, ha, hello, hey, hi, oh, wow, sh.	62,50 %
Absent	Er, huh, ow, uh, um.	31,25 %
Entrada / altra categoria amb ús no interjectiu	Gobble.	6,25 %

FIGURA 106. Interjeccions pròpies al DAC.

Quant a les impròpies, el quadre següent resumeix el resultat obtingut. En el cas de les unitats polilèxiques, hem tingut en compte la presència de tota la unitat en bloc.

DAC		
Entrada/interjecció	Gee, goodbye, okay.	7,14 %
Entrada/exclamació	Darn.	2,38 %
Absent	Bloody hell, dear God, go with God, good God, Happy Thanksgiving, holy crap, I mean, shucks, you know, you're kidding me?	23,81 %
Entrada / altra categoria amb ús interjectiu	Really (adv.).	2,38 %
Entrada / altra categoria amb ús no interjectiu	Absolutely, bull, crap, God, look, yes.	14,29 %
Subentrada o accepció / altra categoria amb ús interjectiu	All right, come on, damn, excuse me, fine, good, exactly, hell, man, my God, now, of course, please, right, see you, so, sorry, sure, thanks, true, well.	50 %

FIGURA 107. Interjeccions impròpies al DAC.

És significatiu que, de totes les interjeccions impròpies del corpus, només un 7,14 % estan incloses en aquest diccionari com a tals, bona mostra de la diferent concepció d'aquesta categoria que traspua al darrere. La meitat corresponen a subentrades o accepcions de les unitats de les quals provenen, sense que a l'article lexicogràfic es marqui un canvi de categoria. Gairebé una quarta part, per la seva banda, no estan incloses al diccionari. La majoria de vegades hi ha la unitat de la qual provenen, però aquesta forma que nosaltres considerem fixada no hi surt.

10.2.2.2. Descripció de les equivalències i dels contextualitzadors

En aquest apartat estudiem, en primer lloc, les característiques de les equivalències en els articles lexicogràfics del corpus bilingüe i, en segon lloc, l'ús que es fa de contextualitzadors. L'*equivalència* —equivalent, indicació equivalent, traducció, etc.— és una de les parts idiosincràtiques del diccionari bilingüe i, sens dubte, una de les més polèmiques. Alguns teòrics (Svensén, 1993) han distingit les equivalències plenes, les parcials i les nul·les. Pel que fa a les primeres, solen ser molt inusuals (alguns autors consideren que inexistents), ja que poques vegades hi ha dues unitats de dos sistemes lingüístics diferents que coincideixin plenament en tots els valors. Quant a les parcials, segons Svensén (1993), solen ser les més habituals i exigeixen la presència de sinònims, informació sobre col·locacions, informació pragmàtica, etcètera, en l'article lexicogràfic. Finalment, les nul·les solen estar relacionades amb conceptes propis d'una cultura. De fet, «the absence of an equivalent is frequently connected with differences in cultures and in the surrounding world. An interesting group of words that often have no equivalents in other languages include onomatopoeias, interjections, functional words, particles and similar lexical units» (Zgusta, 1984, p. 149).

De l'afirmació de Zgusta podem deduir que les interjeccions són un tipus d'unitats que poden comportar problemes a l'hora de fornir equivalents, tant per l'absència d'equivalències com per la polisèmia dels equivalents proposats. Aquest és precisament un altre dels problemes clau que plantegen aquestes unitats: quan l'equivalent proposat és una interjecció, és força habitual que aquesta tingui diferents continguts semanticopragmàtics i l'usuari pot tenir el dilema de no saber quin ha de seleccionar. Haensch ja ho posa en evidència: «en interjecciones y unidades léxicas con valor exclamativo, no es suficiente dar uno o varios equivalentes usuales en otra lengua, ya que estas unidades de la lengua de origen pueden tener varias acepciones, como en español ¡caramba!, ¡hombre!, que pueden expresar, entre otras cosas, sorpresa (agradable o desagradable), enfado, disgusto, admiración, alegría, según el contexto, lo cual habrá que especificar» (Haensch, 1982, p. 522).

Un problema més particular el presenten les interjeccions representatives o onomatopeïques, tot i que ben pocs estudis hi han parat atenció. Veldi (1994, p. 78), una de les poques excepcions, tracta del problema dels equivalents onomatopeïcs en diccionaris bilingües i posa en relleu la manca d'equivalències plenes entre llengües.⁵⁷

57. Tot i que no hi dedica un estudi, Szende afirma: «Il arrive certes que les onomatopées soient dans deux langues rigoureusement identiques: par exemple, les Hongrois et les Français qui ont froid disent tous brrr...; mais pour inciter un cheval à avancer, les Français emploient l'interjection hue!, alors que les Hongrois crient gyí!; si les vaches françaises font meuh!, celles de Hongrie font muul!, etc.» (Szende, 1997, p. 113).

I hi afegeix que caldria deixar clar «what kinds of objects or living beings produce the sounds that the sound-symbolic word is meant to represent» (Veldi, 1994, p. 74). Aquest autor considera que les onomatopeies presenten diversos graus de lexicalització i distingeix les de primer grau, que no apareixen als diccionaris i que es creen per a una ocasió particular; les de segon grau, que són les pròpiament onomatopeiques i que corresponen a les interjeccions; les de tercer grau, que corresponen a paraules parcialment lexicalitzades com a noms i verbs que es poden flexionar gramaticalment, i, finalment, les que estan totalment lexicalitzades, que també corresponen a noms i verbs. Les que ens interessen per al nostre propòsit són les de segon grau, perquè corresponen a les interjeccions. Respecte d'aquestes, coincidim amb Veldi que la presència de l'objecte o ésser viu que produeix el so representat per la interjecció seria una font d'informació valuosa, i es podria vehicular en forma de contextualitzador.

En relació amb el tema de les equivalències en l'obra concreta que descrivim, hem de destacar que els autors no parlen d'equivalències sinó de traduccions, i que en descriuen alguns trets a les notes preliminars. Així, entre altres observacions, diuen que han volgut evitar la rigidesa de les traduccions i han incorporat sinonímia per facilitar la feina dels traductors. També indiquen que han volgut incorporar a les traduccions una llista reduïda de mots específics d'altres variants dialectals a part de la catalana central, tot i que no pas els d'extensió reduïda. Finalment, apunten que, en els casos en què no hi ha una traducció adequada, donen en cursiva i en català una definició de la paraula o una traducció amb l'abreviatura *approx.*

De les trenta-quatre interjeccions angleses del corpus incloses com a interjecció, com a exclamació o si més no amb ús interjectiu al DAC, trenta-tres inclouen equivalències (vint-i-sis sense contextualitzadors i set amb contextualitzadors), una és una remissió i no hi ha cap explicació o definició. De fet, d'interjeccions que no tenen un equivalent sinó una explicació en vam trobar dues a Matamala (2001), però no apareixen al corpus actual.

tally-ho *interj n crit del caçador (de guilles)*

yo-heave-ho, yoho *interj va!, Naut interjecció emprada pels mariners en fer esforços intermitents.*

FIGURA 108. Interjeccions amb explicacions o definicions.

En el primer cas sembla que en català no hi ha equivalència i s'ofereix una definició en cursiva; en el segon cas, es proposa un equivalent però, com que aquest

equivalent és polisèmic i tot sol no és prou informatiu, els lexicògrafs hi han afegit una definició en rodona en què es contextualitza la interjecció.

Pel que fa a les remissions, a Matamala (2001) detectàvem *heck* > *hell*, *hoo-ray* > *hurrah*, *o* > *oh* i una altra remissió que recuperem al corpus: *hello* > *hallo*. Com ja fèiem notar, hi ha un desajust extern en el tractament d'aquesta unitat, ja que les dades que aporta el DAC no coincideixen amb les de diccionaris monolingües de referència anglesos com el Webster o el Collins. Així, *hello* remet al DAC a *hallo*, *halloa*, i a *hullo* no hi ha remissions. Al Webster, *halloa* no hi figura i *hullo* remet a *hello* mentre que al Collins tant *hallo* com *hullo* remetent a *hello*. Així, doncs, mentre que el Webster i el Collins consideren *hello* la forma principal, al DAC aquest lema remet a un altre article lexicogràfic. La taula següent ho resumeix.

Diccionari	Forma secundària → principal
DAC	<i>hello</i> → <i>hallo</i> , <i>halloa</i> <i>hullo</i> (sense remissions)
Webster	<i>hullo</i> → <i>hello</i> <i>halloa</i> no es recull
Collins	<i>hallo</i> → <i>hello</i> <i>hullo</i> → <i>hello</i>

FIGURA 109. Exemple de remissions.

A banda d'aquests casos menors percentualment, el gruix principal dels articles lexicogràfics de les interjeccions presenta equivalències, ja sigui amb contextualitzadors o sense (aquest punt el tractarem més endavant en aquest mateix apartat). Ara bé, hom hi troba des d'articles amb una gran varietat d'equivalències fins a articles amb una de sola. Hi hem distingit els diferents tipus d'articles.

— Articles amb força equivalències, amb contextualitzadors o sense. És el cas de *goodbye*, *hey*, *eh*, *hi*, *oh*, *wow*, entre d'altres.

— Articles amb equivalents poc precisos o explicatius, especialment perquè els equivalents són polisèmics. Per exemple, *ostres* és l'únic equivalent de *darn*, però *ostres* pot tenir molts valors segons l'entonació i el context d'ús, i l'usuari pot tenir problemes de descodificació.

— Articles en què només es recull una accepció i en falten d'altres, partint del nostre corpus audiovisual, com ara *well*.

— Articles amb un sol equivalent polisèmic. Per exemple, a l'entrada de la interjecció anglesa *ah* només figura *ah* sense cap mena d'explicació més, la mateixa interjecció que serveix per traduir *ha* segons aquest diccionari.

— Articles que presenten informació contradictòria respecte de la d'alguns diccionaris monolingües catalans, tant pel que fa a la inclusió de determinades unitats com pel que fa a la transcripció ortogràfica. Així, *aha*, una forma que en algunes obres es considera un calc (Televisió de Catalunya, 1997, p. 54) però que diccionaris més recents com el *Gran diccionari 62 de la llengua catalana* ja inclouen, figura al DAC, però no pas al DIEC o al DLC. I la interjecció *sh* té diversos equivalents al DAC que no concorden amb els de les obres monolingües consultades. El quadre següent exemplifica aquestes divergències, tant les detectades en l'anàlisi a partir de corpus com en l'anàlisi prèvia (Matamala, 2001).

<i>Entrada del DAC</i>	<i>Equivalència del DAC</i>	<i>Forma en altres diccionaris</i>
bang	plist!, plast!	flist-flast (DIEC/DLC/GD62)
bow-bow	bup, bup	bub-bub (DIEC/DLC/GD62)
cock-a-doodle-doo	quiquiriquí	quiquiriquic (DIEC/DLC/GD62)
howdy	què tal!	què tal (GD62) com va (això)? (Cast-Cat)
humph	hem!	hum! (DIEC/DLC) hem i hum (GD62)
sh	xit	xut (DLC) xit i xut (GD62)
whoa	so	xo (DIEC/DLC/GD62)

FIGURA 110. Divergències entre el DAC i altres diccionaris catalans.

A Matamala (2001), on estudiàvem altres unitats procedents d'un corpus lexicogràfic, detectàvem un altre tipus d'article que no hem pogut documentar recorrent al corpus: els que presenten una sola equivalència, però força exacta, com ara *bravo* o *eureka*.

Arribats en aquest punt, recuperem de Matamala (2001) una altra prova de la poca varietat dels equivalents proposats, exemplificat en l'ús (excessiu potser?) de la forma *ostres* —que, sorprenentment, no figura com a interjecció ni al DIEC ni al DLC, però sí al GD62. La taula següent ens mostra una sèrie d'entrades del DAC amb les equivalències que presenten a part de la ja esmentada *ostres*, com també el significat atribuït en la definició dels monolingües anglesos consultats i els valors vehiculats per les marques d'ús d'aquestes mateixes obres.

<i>Entrada</i>	<i>Equivalències: ostres i...</i>	<i>Valors segons la definició</i>	<i>Marques d'ús</i>
<i>blimey</i>	<i>carai</i>	surprise, annoyance	Br. slang
<i>botheration</i>	<i>merda</i>	slight annoyance	BrE
<i>coo</i>	<i>vaja</i>	surprise, awe	Br slang
<i>crikey</i>	—	mild oath, surprise	slang
<i>darn (it)!</i>	—	annoyance, surprise, pleas.	slang
<i>(oh) dear (me)!</i>	<i>ai Senyor!</i>	surprise, annoy., dismay	—
<i>gee</i>	<i>caram</i>	surprise, enthusiasm	—
<i>golly</i>	<i>caram</i>	mild oath, surprise, wonder	—
<i>gosh</i>	<i>carai</i>	mild oath, surprise, wonder	—
<i>hell</i>	<i>dimoni</i>	surprise, irritation	euph
<i>lumme, lummy</i>	—	surprise, dismay	Brit/old/informal
<i>my</i>	<i>carai</i>	surprise, awe	—
<i>what-ho</i>	<i>caram</i>	No figura als monolingües	No figura als monolingües

FIGURA 111. Unitats del DAC amb l'equivalència *ostres*.

Totes les unitats, excepte *botheration*, indiquen sorpresa a part d'algun altre sentiment o emoció. Semblaria que, si deixem de banda *botheration* i *what-ho* —la primera perquè no indica sorpresa i la segona perquè no figura als diccionaris monolingües anglesos consultats (Webster i Collins) ni tampoc al corpus d'anàlisi—, es podria establir l'equivalència «*ostres* = [SORPRESA]». Ara bé, com es veu en la informació vehiculada per les marques, no totes les unitats transmeten la sorpresa amb els mateixos matisos (*slang*, *euph*, *informal*, etc.) i, en conseqüència, seria lògic esperar una diversitat d'equivalents més gran. Amb això no diem pas que les equivalències estiguin mal trobades, sinó que potser caldria haver-les diversificat.

Ja per acabar, volem comprovar si la informació dels diccionaris coincideix amb les propostes de traducció que hem trobat al corpus pel que fa a les unitats incloses com a interjeccions o amb valor interjectiu al DAC (vegeu la figura 112).

El més habitual (50 %) és que el diccionari reculli més varietat que el corpus, però al mateix temps es deixi algun equivalent que el corpus sí que recull. Ara bé, també hi ha altres casos, com ara els que presenten més varietat al corpus. La interjecció *ah*, per exemple, té com a únic equivalent al DAC la interjecció *ah*, mentre que el subcorpus de doblatge presenta moltíssimes més propostes de traducció. També es pot donar el cas contrari: és a dir, una interjecció amb més varietat al diccionari, com és el cas de *gee*, que al corpus només surt una vegada traduït com a *ostres*, o *sh*, que al diccionari presenta múltiples equivalents. En aquests casos el motiu sol ser la baixa freqüència de les unitats al corpus audiovisual.

	<i>Unitats</i>	<i>Percentatge</i>
Més varietat al corpus	<i>Ah, oh, come on, excuse me</i>	12,50
Més varietat al diccionari	<i>Hi, sh, wow, gee, goodbye, man, my God, sure, thanks</i>	28,13
Divergència de valors	<i>Eh</i>	3,13
Coincidència d'equivalents	<i>Exactly</i>	3,13
Al diccionari falten equivalents del corpus, però hi ha propostes que no surten al corpus	<i>Hello, hey, all right, damn, fine, good, hell, now, of course, please, right, see you, so, sorry, true, well</i>	50
Altres	<i>Ha</i>	3,13

FIGURA 112. Comparació de la informació del corpus i el DAC.

Tres casos especials que comentarem per sobre són *eh*, que presenta un valor metalingüístic de dubte (equivalent a *uh* o *er*) que no es recull a l'obra lexicogràfica; *exactly*, que només té una proposta de traducció al diccionari que coincideix plenament amb l'equivalent proposat en la traducció de la *sitcom*, i, finalment, *ha*, unitat sobre la qual no hem pogut fer cap comentari perquè al diccionari només es tradueix per *ah* i a la comèdia de situació es vehicula mitjançant un gest vocal.

A banda de les equivalències, en aquest apartat ens volem fixar en els *contextualitzadors*, és a dir, en els mots que serveixen, com la mateixa paraula indica, per contextualitzar el lema. A la introducció del DAC anomenen aquests elements «contextualitzacions» i s'hi refereixen com «paraules que ajuden a situar el mot en l'encapçalament en contextos diversos» (DAC, p. 22). Segons s'indica a la introducció, aquestes contextualitzacions poden ser de diversa mena: d'una banda, es poden indicar possibles subjectes per als predicats (verbs i adjectius), possibles complements per als noms, possibles verbs o adjectius per als adverbis —en tots tres casos en cursiva i entre parèntesis— i possibles objectes per als verbs —en cursiva però sense parèntesis. De l'altra, es poden donar especificacions de significat amb sinònims aproximats —en cursiva i entre parèntesis.

En el cas de les interjeccions, però, no s'indica explícitament quin tipus de contextualitzadors s'inclouen, a banda dels darrers esmentats, que són vàlids per a qualsevol categoria. A Matamala (2001) definíem una tipologia de contextualitzadors, que ara recuperem per veure si s'escau amb les dades del corpus.

1. *Sinònim aproximat*: el contextualitzador equival a una traducció aproximada de la interjecció, com ara (*please repeat*) a *eh*.

2. *Causa o origen*: en les interjeccions onomatopeïques, el contextualitzador indica d'on prové o què provoca el soroll que aquella interjecció representa.

A Matamala (2001) detectàvem *bang*, amb el contextualitzador (*of a blow*), però al corpus que estudiem aquí no n'hi ha cap.

3. *Funció comunicativa*: el contextualitzador assenyala per a quina funció comunicativa s'utilitza la interjecció, és a dir, en quina situació es fa servir una determinada expressió. Per exemple, (*inviting assent*) a *eh*, (*greeting*) i (*Tel: calling*) i (*answering*) a *hallo* i *hullo* —remissions de *hello*.

4. *Expressió*: el contextualitzador descriu l'emoció o sentiment expressats per la interjecció. Per exemple, (*surprise*) a *hallo* i *hullo* —remissions de *hello*—, (*pain*) a *oh*, (*expressing wish*), (*as protest*) a *please* i (*expressing admiration*) a *wow*. Fixem-nos que es combinen diferents fórmules per a un mateix tipus d'informació: el substantiu sol, precedit de la preposició *of*, precedit de *as* o bé precedit del verb *expressing*. Potser s'hauria pogut unificar.

5. *Indicacions gramaticals*: els contextualitzadors assenyalen trets gramaticals sobre la funció del lema, sobre la seva posició, etc. Per exemple, (*preceding questions and exclamations*) a *oh* o (*vocative*) en una altra accepció d'aquesta mateixa interjecció. Això també passa quan s'assenyala (*exclamation*) en una accepció de *well* o bé (*without temporal force*) davant de *now*. En aquest darrer cas ens estan indicant clarament que es tracta d'una unitat gramaticalitzada en què s'ha perdut el significat literal temporal de l'adverbi.

En vista de les dades analitzades al corpus, encara hi afegiríem un altre grup.

6. *Situació comunicativa*: la interjecció *excuse me* presenta diversos equivalents i un es contextualitza amb l'expressió (*on leaving table*), que fa referència a una situació comunicativa específica que demana un equivalent diferent del de les altres situacions no especificades.

Com es dedueix de les dades anteriors, els tipus de contextualitzadors de les interjeccions són molt diversos i no estan previstos a la introducció. Considerem, però, que els contextualitzadors de funció comunicativa i d'expressió són molt útils per a l'usuari. En algunes de les entrades que suara criticàvem per la polisèmia dels equivalents, aquests tipus de contextualitzadors segurament haurien resolt els problemes. De totes maneres, encara podrien ser més informatius si fossin en català i no pas en anglès. I és que la llengua dels contextualitzadors és un altre aspecte polèmic: si partim de la premissa teòrica que el diccionari s'adreça tant a parlants anglesos com catalans, és comprensible que aquestes indicacions es facin en anglès, ja que tenen sentit si el que es vol és que un angloparlant codifiqui en català. Ara bé, si partim de la premissa pràctica que aquest diccionari s'adreça a usuaris catalans que volen descodificar (ja sigui simplement per comprendre un text anglès o per traduir-lo i produir un text català), la presentació d'aquests contextualitzadors en català seria molt més útil. Si es deixen en anglès, poden incloure paraules desconegudes per l'usuari i pot ser que, en conseqüència, no l'ajudin. Aquest no és el criteri dels autors, que a la introducció afirmen que les definicions

curtes o quasisinònimes dels encapçalaments —correspondrien al primer tipus de contextualitzadors que hem descrit— «persegueixen dos objectius: facilitar la traducció inversa i sobretot ajudar l'usuari català a aprendre vocabulari anglès i a familiaritzar-s'hi» (DAC, p. 22).

10.2.2.3. Les marques pragmàtiques

En aquest apartat tractem de les indicacions d'ús que es donen als articles lexicogràfics de les interjeccions, les quals es vehiculen en forma d'etiqueta. Descriuim la informació que ofereixen els diccionaris i fem consideracions sobre un aspecte molt important en la categoria de les interjeccions.

Tal com observen diversos autors, és fonamental donar informació pragmàtica sobre les unitats de la llengua perquè els usuaris n'apreciïn totes les implicacions. «Es absolutamente necesario, cuando una voz tiene alguna marcación específica, indicar las acotaciones de uso tanto en la lengua de origen como en la de destino», afirma Haensch (1982, p. 523). I és que no n'hi ha prou de donar paraules equivalents semànticament sinó que també cal tenir en compte el registre: així, per exemple, a l'hora de descodificar les interjeccions, tot sovint els usuaris saben què expressen perquè el context ho fa evident, però desconeixen matisos concrets, com ara el grau d'informalitat o si aquella interjecció és típica d'algun dialecte. Això és el que ha d'intentar plasmar el lexicògraf a l'article, tot i que la tasca no sempre és fàcil, especialment pel que fa a la variació funcional: «colloquial and slang words and expressions are somewhat more complicated» (Svensén, 1993, p. 155).

Com ha apuntat Zgusta (1971), en emprendre l'elaboració de qualsevol obra bilingüe, el lexicògraf ha de contraposar les dues llengües tenint en compte la variació i ha d'establir clarament quines marques farà servir per vehicular-la i quin valor atribuirà a cada marca. En el cas que ens ocupa, a la introducció ben poca informació es dona de les marques: únicament es fa referència a les temàtiques assenyalant que «les indicacions de camp semàntic van en cursiva, abreujades o no. Són sempre en anglès i fàcilment identificables en català» (DAC, p. 22). Unes quantes pàgines més endavant, es dona una llista d'abreviatures amb el significat en anglès i en català. Ara bé, de la resta d'indicacions, no se'n fa esment.

Tot seguit fem algunes consideracions que ens ha suggerit l'anàlisi de la informació vehiculada per les marques d'ús (concretament, les etiquetes) al DAC. De totes les interjeccions del corpus, només vuit tenen una marca pragmàtica (figura 113).

<i>Unitat</i>	<i>Marca</i>
darn	(coll)
gee	(US)
hell	(euph)
hi	(US)
OK	(coll)
right	(US)
sure	(esp US)
wow	sl

FIGURA 113. Marcatge pragmàtic I.

Agafant les dades de Matamala (2001) podríem completar aquesta llista amb les unitats següents.

<i>Unitat</i>	<i>Marca</i>
check	Chess
halloo	Hunting
heck	(euph)
howdy	(coll)
ta	(coll)
ta-ta	(coll)
yo-heave-ho	Naut

FIGURA 114. Marcatge pragmàtic II.

Si classifiquem aquestes marques —tant les del corpus textual com les del corpus lexicogràfic—, obtenim que n'hi ha de temàtiques (*Chess*, *Hunting* i *Naut*), de dialectals (*US* i, curiosament, *esp US*), de funcionals ((*coll*), (*sl*)) i de funcionals i alhora relacionades amb el procés de formació del mot ((*euph*)). Tipogràficament presenten diferències ja que, mentre que les temàtiques van amb majúscula i cursiva sense parèntesis, les altres van amb minúscula, cursiva i amb parèntesis (a la introducció ja s'indiquen aquestes diferències). En tots els casos són en anglès, però les mateixes consideracions que fèiem en l'apartat precedent respecte dels contextualitzadors serien aplicables a aquest tipus d'informació.

En el cas de les marques temàtiques, ajuden l'usuari a situar aquella determinada unitat en un context o àrea temàtica, però no n'hem trobat cap al corpus audiovisual.

Pel que fa a les indicacions diatòpiques, en les interjeccions només hem trobat referències a l'anglès dels Estats Units mitjançant l'etiqueta (*US*) —i també (*esp*

US)—, però observant la llista d'abreviatures trobem altres etiquetes d'aquesta mena com *Brit*. Aquest tipus de marques poden ser interessants per copsar matisos tant a l'hora de descodificar com de codificar; si bé el significat fonamental de la unitat es transmetrà igualment sense el marcatge geogràfic, la informació aportada per l'article lexicogràfic serà més rica si s'hi inclou i, al mateix temps, permetrà descodificar més adequadament el text. Per illustrar-ho presentarem un cas en què es pot trobar fàcilment un traductor: posem que en una novel·la apareix un personatge que fa servir una expressió típicament britànica. Si el traductor desconeix el significat d'aquesta unitat la pot buscar al diccionari i trobar-ne el significat, però segurament també li interessarà saber que és característica de l'anglès britànic per poder conferir el to adequat al personatge.

Comparant el marcatge del diccionari amb el que hem trobat al corpus, detectem alguna divergència: així, *hi*, marcat com a anglès americà, figura en percentatges iguals a les sèries nord-americanes i a les britàniques. Pel que fa a *right* i *sure*, tot i que hi ha dues sèries nord-americanes i una de britànica, són més freqüents en la britànica (quatre casos contra un en el primer cas i tres contra zero en el segon). Pel que fa a *gee*, només n'hi ha una ocurrència i es troba en una sèrie nord-americana.

Finalment, quant a les indicacions de registre, poden ser les més conflictives en el cas que ens ocupa: què significa *col*? Quan es considera que una determinada unitat és col·loquial? A què es contraposa? Observant la llista d'abreviatures del DAC trobem etiquetes com *hum* (humorístic), *iro* (irònic), *fam* (familiar), *sl* (argot), *tabu* (tabú): el ventall no és pas reduït (*tabu-sl-coll-fam*), però no es dona cap indicació sobre el significat de cada una d'aquestes etiquetes i, per tant, no sabem quina és la diferència entre col·loquial i familiar o quins criteris fan que una determinada unitat es consideri argòtica o tabú. Analitzant les unitats, ens sobta sobretot que *wow* es consideri *slang* i, per contra, la interjecció eufemística *darn* es consideri col·loquial. Què vol dir *slang*? I per què no és col·loquial, com *darn*? A parer nostre, *wow* es fa servir en contextos informals, però no té cap matís ofensiu ni cap restricció per grup social. Caldria, doncs, revisar algunes marques pragmàtiques.

10.2.2.4. Informació sintagmàtica

En aquest apartat estudiem els contextos dels articles lexicogràfics del corpus, entenent com a tals la part sintagmàtica de l'article on es troben els exemples, les col·locacions i les combinacions fraseològiques, d'acord amb la proposta d'Al (1989, p. 2830), recollida també per Marelló (1996, p. 42). Aquests elements sintagmàtics són una part important de l'article lexicogràfic, ja que el lema es presenta en context i l'usuari pot veure'n l'ús real. Per tot això creiem que són uns

instruments útils a l'hora de transmetre informació que els equivalents, els contextualitzadors i les etiquetes sols no poden oferir.

De les interjeccions que estudiem, només vint-i-dues inclouen elements d'aquest tipus. Ara bé, la informació vehiculada divergeix i en distingiríem els següents:

— En alguns articles d'interjeccions es presenten habilitacions d'aquestes unitats en altres categories, com ara *it's a wow!* o bé *to say goodbye*. L'anglès té molta més facilitat que el català per fer aquests canvis, tal com hem descrit en parlar de la gramaticalització i de l'habilitació d'aquestes unitats, i el diccionari ho reflecteix.

— En determinats casos es donen equivalents d'alguna construcció del lema que es presenta com a expressió fixada. És el cas de *my God* com a accepció interjectiva inclosa dins l'entrada del nom *god*.

— Trobem casos en què s'ofereix algun exemple típic, en què es mostra la preposició que regeix la interjecció o bé alguna construcció fixada, a banda dels equivalents proposats quan el lema apareix sol. Per exemple, a *gee* es recull l'expressió *gee up* (arri).

— Per a algunes interjeccions es presenta una variant sintagmàtica que alterna amb el lema i que a efectes d'equivalència es considera sinònima, ja sigui mitjançant l'ús de parèntesis —(*by*) *gad!* o (*my*) *golly!*—, ja sigui amb barres inclinades —*darn/darn it!* o situant-la una al costat de l'altra (*damn!, damn it all!*).

— De vegades s'indiquen possibles variants que no són sinònimes, ja que hi ha un petit matís de diferència, com ara a *many thanks*, però sobretot a *see you* (*soon/later*).

En conclusió, aquesta informació contextual és molt útil quan hi ha variants de les unitats o diferents contextos d'ús i també quan les unitats evolucionen cap a altres categories gramaticals en un procés d'habilitació.

10.3. CONCLUSIONS

En aquest capítol, després de repassar la bibliografia escassa sobre el tema, hem presentat una anàlisi lexicogràfica de les interjeccions del corpus tenint molt present els resultats obtinguts a Matamala (2001). El resultat són una sèrie de conclusions que exposem a continuació en forma de punts.

En primer lloc, en l'anàlisi del corpus lexicogràfic de Matamala (2001) concloïem que la tradició havia pesat més que no pas els criteris de freqüència a l'hora de seleccionar les unitats, cosa que es pot corroborar observant el tractament lexicogràfic de les interjeccions del corpus audiovisual. De tota manera, el GD62, com a diccionari d'ús que és, s'allunya lleugerament dels altres dos diccionaris i obre les portes a més unitats.

En segon lloc, observàvem que al DIEC i al DLC bona part de les interjeccions onomatopeïques rebien la categoria gramatical de nom, encara que es poguessin fer servir també com a interjecció. Tot i que *pam*, l'única interjecció onomatopeïca estudiada, també s'inclou com a substantiu al GD62, observem que aquest diccionari inclou en alguns casos l'etiqueta de mot expressiu, al costat de l'etiqueta de substantiu, per exemple a *plof*, i també l'etiqueta d'interjecció, com ara a *pum*, però no pas sempre (*bub-bub*, *clac*).

En tercer lloc, en el corpus lexicogràfic observàvem que, en el cas de les interjeccions pròpies frontereres, els diccionaris monolingües tenen nomenclatures conservadores i no les inclouen. Quant a les impròpies, la dificultat d'establir en quin punt una unitat està plenament gramaticalitzada comporta dificultats en l'atribució de la categoria gramatical i diferències en la inclusió com a entrada o subentrada.

En el corpus estudiat a partir de textos audiovisuals, les interjeccions pròpies que estan entrades com a tals en tots dos diccionaris no arriben a la meitat i hi ha un terç d'interjeccions que no figuren a cap diccionari. En el cas de les impròpies, només un 37 % d'interjeccions figuren amb ús interjectiu a tots tres diccionaris, tot i que amb diferents formes: com a entrada marcada com a interjecció (entre un 25 % del DIEC i un 34 % del GD62), com a subentrada (entre el 55 % del DIEC i el DLC i el 65 % del GD62) i fins i tot com a exemple (opció que al GD62 no es dona). Un percentatge de 5,5 % d'interjeccions del corpus no figuren als diccionaris monolingües i gairebé un terç hi apareixen però sense ús interjectiu, és a dir, només hi ha les unitats de les quals provenen les interjeccions gramaticalitzades.

Pel que fa al diccionari bilingüe, a Matamala (2001) trobàvem a faltar unes quantes unitats i no vàiem clars els criteris que havien guiat la selecció. En l'estudi amb corpus orals podem afirmar que, en el cas de les interjeccions pròpies, la majoria figuren al DAC (62,50 %), tot i que un terç no hi estan entrades. Quant a les impròpies, n'hi ha ben poques que estan entrades com a interjecció —quatre unitats monolèxiques que sumen encara no un 10 %— i n'hi ha un 23 % que no hi figuren. El gruix principal —la meitat— estan incloses amb un ús interjectiu com a subentrades o accepcions d'unitats d'altres categories. Això reflecteix la diferent concepció d'aquesta categoria en aquest diccionari respecte del nostre estudi.

En quart lloc, a Matamala (2001) també ens fixàvem en la definició de les peces del corpus lexicogràfic, tant pel que fa a l'estructura com pel que fa al contingut. Després de constatar que les interjeccions no són definibles mitjançant una primera metallengua sinó mitjançant una segona metallengua en què s'explicitin les característiques funcionals d'aquestes peces, conclouíem que hi havia diversitat d'estructures i que faltaven valors, tot i que en el cas del DIEC hi havia més sistematicitat, amb un 73 % de definicions que començaven per «expressió».

Partint del nostre corpus veiem que el DIEC té efectivament una preferència estructural clara per començar les definicions d'interjeccions amb la unitat *expressió*, seguida d'*exclamació*, però els percentatges són molt menors dels del treball previ. El DLC opta en percentatges semblants, al voltant del 15 %, per *expressió*, *exclamació* i *interjecció*, opció redundant si la unitat ja està marcada amb l'etiqueta d'interjecció. Finalment, el GD62 tria generalment la fórmula *expressió* (34,07 %) però hi ha una quarta part de les unitats que comencen la definició directament amb un verb. Malgrat que hi ha unes tendències prioritàries, hi ha una gran diversitat de fórmules definitòries d'unitats d'una mateixa categoria que pot dificultar la cerca de lemes a partir de les definicions en el cas que hi hagi o que es vulgui fer una implementació informàtica d'aquestes obres lexicogràfiques.

Quant al contingut, mitjançant la comparació entre els valors recollits als diccionaris i els valors recollits al corpus audiovisual constatem que aproximadament un terç de les unitats presenten la mateixa informació. Al voltant d'un 20 % presenten més valors al diccionari, mentre que en aproximadament un 10 % de les unitats detectem l'absència d'uns quants valors als diccionaris. Finalment, al voltant d'un 20 % demanen la unió de la informació lexicogràfica i de la informació textual per fer-se una imatge completa dels valors d'aquestes peces, ja que el corpus aporta informació que els diccionaris no recullen i a la inversa. Això demostra, d'una banda, que als diccionaris hi falten uns quants valors, valors que caldria comprovar en corpus més amplis si són prou significatius per incloure'ls, i, de l'altra, que el corpus audiovisual amb què hem treballat no és suficient per elaborar una aplicació lexicogràfica, ja que té un nombre d'interjeccions restringit que no cobreixen tot el ventall de continguts.

En el cas del diccionari bilingüe, no ens podíem fixar en estructures definitòries i contingut, però sí en equivalents i contextualitzadors. A Matamala (2001) observàvem divergències entre els diccionaris monolingües consultats i el DAC tant pel que fa al contingut com a la transcripció ortogràfica de determinades unitats, criticàvem l'ús de contextualitzadors i marques en anglès, i posàvem en relleu la polisèmia dels equivalents. En l'anàlisi actual hem constatat que la majoria d'articles presenten equivalències, ja sigui amb contextualitzadors o sense, però que aquestes sovint no són prou diversificades. Comparant la informació del diccionari amb els valors extrets del corpus audiovisual, hem observat que només en un 12,50 % de casos el corpus presenta més varietat i que en un 28 % d'ocurrències és el diccionari el que aporta més informació. Ara bé, igual com passava en els diccionaris monolingües, l'opció més freqüent (50 %) és que al diccionari hi faltin equivalents que hem pogut documentar al corpus i a la inversa. Això no és res més que un reflex de dues necessitats: a) per elaborar un diccionari cal treballar amb corpus de tot tipus i no reproduir per mimetisme el que es troba en obres le-

xicogràfiques anteriors i b) el corpus d'aquest estudi no és suficient per elaborar una aplicació lexicogràfica i caldrà completar-lo amb altres subcorpus a l'hora d'elaborar el diccionari.

Respecte dels contextualitzadors, mantenim la classificació de Matamala (2001) —sinònim aproximat, causa o origen, funció comunicativa, expressió, indicacions gramaticals— i n'hi afegim un altre: la situació comunicativa. Així, per exemple, a *excuse me* s'indica com a contextualitzador (*on leaving a table*), que situa l'equivalent proposat en una determinada situació. Aquests contextualitzadors, especialment els d'expressió i els de funció comunicativa, són molt útils vista la polisèmia de molts equivalents, però tenint en compte que els usuaris principals de l'obra són catalanoparlants, hauria estat més profitós no posar-los en anglès, per més que els autors considerin que ajuden a la traducció inversa i a aprendre vocabulari.

En cinquè lloc, al treball previ detectàvem problemes en la codificació de la variació, especialment la funcional, i proposàvem una escala basada en l'OALD. També afirmàvem que convenia marcar la varietat geogràfica. En aquesta sentit, hem modificat la nostra línia de pensament i considerem que el marcatge de la variació dialectal és problemàtic perquè sovint s'entén com el marcatge de tot allò que no és català central i, en canvi, tan dialectal és *xe* com *oi*, per posar un exemple. Per tant, o bé s'explicita clarament que s'elabora una obra lexicogràfica a partir d'una determinada variant dialectal i tota la resta es marca o bé no es marca res i, si s'inclou una unitat al diccionari general, és perquè es considera llengua general.

Pel que fa a la variació funcional, la més interessant en analitzar les interjeccions, observem, igual que a Matamala (2001), certes incongruències i poques explicacions respecte del valor de les etiquetes, i per això continuem mantenint la proposta basada en l'OALD, que permetria marcar el lèxic no solament en els nivells més informals, sinó també els formals i permetria distingir els usos informals dels usos tabú.

En l'anàlisi actual del DAC també observem problemes en el marcatge pragmàtic, sobretot per la falta d'explicitació de les etiquetes, cosa que fa que l'usuari desconegui la diferència entre un valor i un altre. Veient les ocurrències de determinades unitats, ens sobta el marcatge que se'ls atribueix, com ara *slang* per a *wow*. I això no passa només amb la variació funcional: determinades unitats que figuren al diccionari com a anglès americà es documenten a la sèrie britànica.

En sisè lloc, a l'estudi previ ens fixàvem en l'exemplificació, escassa tant en els diccionaris monolingües com en el bilingüe, segurament per les restriccions imposades pel paper. Afirmàvem que caldria explotar més bé els exemples i contextualitzar-los adequadament i érem del parer d'extreure'ls de corpus, però modificant-los parcialment si calia. En l'anàlisi del corpus audiovisual, observem que de

les peces en català n'hi ha la meitat que tenen exemples i la meitat que no, en percentatges gairebé idèntics a tots tres diccionaris. D'exemples n'hi ha des de molt ben contextualitzats fins a simples reproduccions de la interjecció. Creiem que s'haurien de seleccionar els exemples perquè aportessin informació rellevant i el lector es pogués fer una idea de la situació contextual, i més tenint en compte que són unitats de significat pragmàtic en què la situació comunicativa és clau.

Finalment, en el cas del bilingüe hem estudiat la informació sintagmàtica, és a dir, els contextos en què poden aparèixer les interjeccions i hem observat que se solen utilitzar per donar variants del lema i per exemplificar casos en què les interjeccions passen a funcionar com a substantius en un procés d'habilitació.

Aquestes són les conclusions d'una anàlisi que ha partit de les interjeccions d'un corpus audiovisual, conclusions que hem contraposat a les obtingudes en un treball previ, dut a terme a partir de la descripció d'un corpus lexicogràfic. No voldríem acabar el capítol sense fer èmfasi en una qüestió: hem ressaltat una sèrie de problemes en unes obres el prestigi de les quals està fora de qualsevol dubte. La nostra intenció no és desmuntar una quantitat ingent de feina des de la posició còmoda de l'investigador que només ha de criticar, i no pas crear contra restriccions temporals, materials i d'altres tipus, sinó contribuir a millorar-les i procurar no cometre els mateixos errors en proposar una aplicació alternativa. Potser el lector agosarat titllarà aquestes paraules de mesurades i poc contundents, mentre que el lector prudent trobarà aquest capítol massa crític, però volem deixar clar que la nostra voluntat no és criticar per criticar, sinó criticar per millorar i proposar.

11. Proposta d'aplicació lexicogràfica

Aquest estudi començava amb un bloc inicial en què presentàvem un estat de la qüestió sobre les interjeccions i proposàvem unes bases teòriques per descriure aquestes peces, tasca que hem dut a terme en un segon bloc des de diferents perspectives a partir d'un corpus format per comèdies de situació originals i doblades. Després, en un bloc més aplicat, hem estudiat el tractament d'aquestes peces en diccionaris monolingües i en un de bilingüe. Aquesta anàlisi ens ha permès constatar que la informació que aporten aquests diccionaris no és suficient per a les necessitats d'un traductor, i fins i tot d'un creador, de productes audiovisuals. Com veurem tot seguit (11.1), les obres lexicogràfiques dedicades específicament a aquestes interjeccions tampoc no resolen el problema de manera total. És per això que en aquest capítol, després de fer una panoràmica inicial de les obres centrades en les interjeccions, proposem el disseny d'una aplicació lexicogràfica basada en Matamala (2001), però amb modificacions posteriors i nombrosos exemples.

11.1. OBRES LEXICOGRÀFIQUES SOBRE INTERJECCIONS

Hi ha diverses obres en diferents llengües centrades en interjeccions o onomatopeies, ja recollides a Matamala (2001), que presentem resumidament:

— *Diccionario de voces naturales*, de García de Diego (1968): es tracta d'un petit recull de veus naturals amb un enfocament etimològic, que inclou onomatopeies, interjeccions, veus del llenguatge infantil, entre altres peces.

— *Dictionnaire raisonnée des onomatopées*, de Charles Nodier (1984), té un interès més filològic i històric que no pas purament lexicogràfic, ja que se centra en l'etimologia.

— *Ces mots qui font du bruit: dictionnaire des onomatopées, interjections et autres vocables d'origine onomatopéique ou expressive de la langue française*, d'Or-

lando de Rudder (1998): obra que tracta principalment de l'expressivitat en francès i recull alfabèticament unitats relacionades amb l'expressivitat, entre les quals hi ha interjeccions però moltes altres peces.

— *Llengua de pedaç. Onomatopeies i embarbussaments*, de Bassa i altres autors (1991), un llibre amb una orientació clarament didàctica que inclou un gran nombre d'onomatopeies classificades a partir de diversos criteris.

— *Criteris lingüístics sobre traducció i doblatge*, de Televisió de Catalunya (1997), recull amb una voluntat molt pràctica una sèrie de recursos vocals que poden servir als traductors de productes audiovisuals.

A banda de totes aquestes obres, gràcies a la bibliografia recollida en alguns articles sabem que hi ha un nombre considerable de diccionaris d'onomatopeies de la combinació japonès-anglès (Asano, 1987; Herlofsky *et al.*, 1984; Mito *et al.*, 1981; Ono, 1984, referències trobades a Veldi, 1994).

Finalment, hi ha tres obres més que considerem molt interessants: Kloe (1976) és un diccionari bilingüe d'interjeccions anglès-castellà, castellà-anglès que inclou el lema, una definició i els equivalents en anglès. És una proposta destacable, més que res pels pocs diccionaris d'aquestes característiques que existeixen i perquè inclou diverses variants de l'espanyol —està publicat a Miami—, però hi falta una codificació més precisa i més informació sobre les característiques del diccionari ja que el prefaci es limita a mitja pàgina.

Arana de Love (1985) té un diccionari d'interjeccions bilingüe anglès-castellà amb més de set-centes formes d'ús general i també vulgar. Inclou —tot i que no pas sistemàticament— informació etimològica, informació sobre l'abast geogràfic, una definició breu, sinònims i equivalents en anglès, a partir de les dades que obté de la bibliografia escrita i d'altres obres lexicogràfiques.

Finalment, Riera-Eures i Sanjaume (2002) publiquen un diccionari d'onomatopeies i mots de creació expressiva en català amb la intenció «d'omplir un buit bibliogràfic evident en aquest terreny», buit que a Matamala (2001) posàvem en relleu i que ens impulsava a proposar un diccionari electrònic d'aquestes peces. Els autors recullen les formes que han trobat més documentades, les que tenen més tradició o les que són d'ús més general, però també n'hi ha de dialectals (Riera-Eures i Sanjaume, 2002, p. 18). Les fonts són lexicogràfiques (Alcover-Moll) i textuals (revistes infantils, còmics, textos literaris catalans). Pel que fa a les entrades, inclouen explicacions etimològiques, mots de la mateixa família, exemples d'ús escrit i, en el cas dels manlleus, un asterisc en les formes no adaptades. Al final hi ha uns índexs molt útils —per camps temàtics, per llista de correspondències i per mots—, que obren unes vies d'accés reclamades a Matamala (2001) i fan d'aquest diccionari una eina de profit «per a molts estudiosos de la llengua catalana, per a molts estudis aplicats i contrastius i per a tasques concretes en relació amb la literatura de creació, la traducció, el doblatge, la subtitulació de pel·lícules, etc.», com vaticina Payrató al

pròleg. Si bé una obra d'aquest tipus omple en part el buit denunciat a Matamala (2001), considerem que la nostra proposta continua sent vàlida perquè conté elements innovadors, com el fet de ser en format electrònic —cosa que multiplica les possibilitats hipertextuals de l'eina—, d'incloure so i imatge i de basar-se en corpus orals. A més, el diccionari de Riera-Eures i Sanjaume inclou interjeccions d'origen expressiu i onomatopèic, però no pas interjeccions impròpies del tipus *vaja* o *valga'm Déu* i molt menys interjeccions conatives, fàtiques o metalingüístiques.

11.2. PROPOSTA D'APLICACIÓ LEXICOGRÀFICA

A continuació presentem la proposta d'aplicació lexicogràfica, basada en bona part en Matamala (2001). L'estructura que segueix el disseny d'aquest producte es basa parcialment en la sistematització desenvolupada per a l'Estació de Treball Lexicogràfic, un projecte elaborat per l'IULA conjuntament amb l'IEC i el Seminari de Filologia i Informàtica de la UAB en el marc del Centre de Referència en Enginyeria Lingüística (CREL),⁵⁸ i també en Fuentes Morán (1995) i en Gelpí (1999). Al llarg de l'exposició presentem captures de pantalla del prototip desenvolupat a tall d'il·lustració, però és evident que una versió comercial d'aquesta aplicació hauria de millorar força els aspectes de disseny gràfic.

11.2.1. Plantejament previ: necessitat d'aquesta obra

Les interjeccions de tot tipus —onomatopèiques i no onomatopèiques— són unes peces que comporten problemes per al traductor, com queda demostrat en diverses citacions de la bibliografia que hem anat recollint al llarg de l'estudi i també en les preguntes adreçades a diverses llistes de distribució de professionals de la llengua com ara TRAG o Zèfir. Els problemes solen ser de dos tipus: de traducció i de transcripció. En altres paraules, el traductor sol entendre el significat de les unitats perquè la informació contextual el fa evident, però no sap com vehicular-les en la llengua meta o no sap com escriure-les. Per resoldre aquests problemes, els traductors poden buscar informació en diverses direccions. Per esmentar les tres vies més habituals, poden consultar:

- *obres lexicogràfiques*, generals o específiques;
- *treballs lingüístics* sobre aquestes peces;
- *textos paral·lels*, entesos com a textos afins o d'una mateixa tipologia que l'original que poden servir de guia durant la traducció, no pas d'originals i traduccions paral·lelitzats: per exemple, còmics.

58. Vam poder treballar en aquest projecte gràcies a una beca de tercer cicle UPF (1999-2000) i a una beca IULA-CREL (2000-2001).

Els dos darrers camins impliquen una recerca més llarga que a la vida real el traductor no sempre té temps d'emprendre i el resultat final pot ser decebedor: en català hi ha comptats estudis sobre aquestes unitats, i no en coneixem cap que inclogui la combinació anglès-català. Això fa que el primer camí potser sigui el més fressat per la rapidesa i facilitat de la consulta lexicogràfica, però la resposta no sempre és satisfactòria. Els diccionaris bilingües i monolingües estudiats, els més significatius de la tradició catalana, no poden satisfer les necessitats d'un traductor, ja sigui perquè no inclouen un nombre considerable de peces, ja sigui perquè l'accés a la informació és complex. Afortunadament, fa relativament poc ha aparegut una obra específica que omple en bona part aquest buit: el diccionari de Riera-Eures i Sanjaume (2002), amb un bon nombre d'interjeccions onomatopeïques i vies d'entrada alternatives a l'ordre alfabètic de lemes. Ara bé, creiem que el traductor necessita més, i és per això que proposem un diccionari diferent, una obra lexicogràfica veritablement hipermedial i multilingüe que ofereixi múltiples vies d'accés a la informació. Vegem-ne les característiques tot seguit.

11.2.2. *Característiques generals de l'aplicació lexicogràfica*

a) Tipus d'usuaris i funcions

Si bé són dos elements diferents, els recollim en un mateix punt perquè creiem que estan estretament relacionats. Pensem que l'elaboració d'obres per a uns usuaris concrets que tenen una funció molt ben delimitada són teòricament desitjables però generalment poc rendibles des d'una perspectiva pràctica. És per això que preveure la creació d'una obra lexicogràfica destinada únicament a traductors de l'anglès al català que tenen la funció de traduir és una opció legítima, però que desaprofitaria molts esforços. Considerem que la dedicació que exigeix una obra d'aquestes característiques ha de fer possible la seva reutilització per part d'altres usuaris, i és en aquest sentit que proposem una aplicació multifuncional —amb una multifuncionalitat restringida, val a dir— mitjançant la presentació de diversos accessos a la informació, seleccionats segons les necessitats dels usuaris. Ara bé, és evident que, si no volem caure en el parany d'elaborar una obra destinada teòricament a molts usuaris i per a moltes funcions que a l'hora de la veritat no serveix per a res, hem de limitar aquesta multifuncionalitat. És per això que proposem que la nostra aplicació la puguin fer servir bàsicament uns usuaris que podríem englobar sota l'etiqueta *professionals de la llengua*, els quals tenen com a llengua mare o de treball el *català* (traductors, escriptors, correctors d'estil, etcètera), i que busquen un recurs que els ofereixi *proposades en català* per a la *producció* —englobant-hi aquí la segona part de la

traducció⁵⁹ (és a dir, la producció a partir d'una altra llengua) i la creació original. Així, volem que l'eina serveixi de manera prioritària per a situacions com les que detallem a continuació:

— perquè un traductor català trobi propostes de traducció per a una determinada interjecció anglesa, cosa que evitaria traduccions recurrents i donaria més varietat a les traduccions;

— perquè un traductor català que ja sap l'emoció que vehicula o la funció que du a terme una determinada interjecció pugui cercar propostes en català a partir d'aquesta emoció o d'aquesta funció;

— perquè un escriptor català o un corrector puguin trobar totes les interjeccions que vehiculen un determinat sentiment, que representen un soroll o compleixen una funció concreta, per tal de poder oferir un text més ric, ja sigui partint d'una funció ja sigui partint d'una interjecció en català;

— perquè un escriptor català pugui trobar com es transcriu una determinada interjecció representativa, a partir de l'origen del soroll o bé a partir de la corresponent interjecció anglesa;

b) Abast lingüístic

Tenint en compte els usuaris i la funció de produir, no pas de descodificar, seria innecessari incloure l'anglès i es podria elaborar únicament un diccionari català. Ara bé, és interessant proposar una eina bilingüe que inclogui l'anglès i el català i que tingui un format fàcilment exportable a altres llengües. Així, doncs, obrim d'entrada dues vies d'accés i oferim la possibilitat de consultar una obra monolingüe (entrant pel lema en català) o bé una obra falsament bilingüe (entrant pel lema en anglès). D'altra banda, els diccionaris bilingües poden ser monofocals o bifocals (Kromann, 1989, p. 2713): en aquest cas, com que prioritzarem clarament els usuaris catalans i volem que els resultats de les consultes siguin unitats catalanes, optem per una obra monofocal, en la direcció anglès → català.

c) Tipus de suport

Hem vist que les obres en paper juguen amb la restricció del límit d'espai en contra, i és per aquest motiu que una eina en format electrònic obre moltes més possibilitats (Selva, Verlinde i Binon, 2003). Volem, emperò, que sigui una obra veritablement electrònica, és a dir, una obra concebuda com a tal i no pas un sim-

59. Considerem que en la traducció hi ha un procés de comprensió del text original i un procés de producció en la llengua meta, i és a aquesta segona part a què fem referència.

ple trasllat o una adaptació d'una obra en paper, que és el que ara trobem en bona mesura al mercat.

In the year 2003, the average electronic dictionary which is available on CD-ROM or on the Internet is a copy of a paper dictionary. Consequently, it inherits the drawbacks of the paper dictionary, such as the cryptic form of the information, the use of cross-references and the entry word-oriented ordering principle. (Oppentocht i Schutz, 2003, p. 214)

Oppentocht i Schutz proposen superar aquesta dependència de la versió en paper i no incloure abreviacions, indexar paraules i variants, ometre les remissions a favor d'hipervincles, reconèixer les unitats polilèxiques mitjançant un accés directe, seleccionar la informació que es vol i oferir un accés onomasiològic. Aquests elements els anirem recuperant al llarg de la nostra proposta d'aplicació.

A banda de tots aquests avantatges inherents al format electrònic, la presentació de les dades en suport electrònic té el valor afegit del dinamisme, ja que no cal presentar el producte com una obra tancada, sinó que s'hi poden anar incorporant dades a mesura que s'extregui informació de més corpus o es detectin possibles errors o mancances sense haver-ne de fer reimpressions o afegir-hi fulls. En aquest sentit, optariem per una aplicació desenvolupada amb el llenguatge HTML —o versions més avançades i dinàmiques d'aquest llenguatge, segons les orientacions d'un informàtic professional— i complementada amb aplicacions de Java Script i Flash, per les possibilitats que ofereix l'hipertext, o més concretament l'hipermèdia.

Considerem que l'hipertext es pot entendre *a)* com un sistema d'organitzar el coneixement o *b)* com una manera d'estructurar la informació, sentit que adoptem en aquest estudi, igual com fèiem a Bach i Matamala (2004). En l'hipertext hi intervenen tres elements clau —que hem conegut gràcies a Codina (1998)—, que mirarem d'establir explícitament o implícitament sempre que proposem un enllaç:

- *nodes*, entesos com els elements que contenen la informació;
- *enllaços*, que són els lligams entre els diversos nodes, els quals poden ser monodireccionals —els únics permesos pel llenguatge HTML— o bidireccionals segons el tipus de recorregut que permetin;
- *àncores*, que corresponen als símbols o senyals que marquen el punt d'inici i el punt d'arribada dels trajectes entre els diferents nodes.

Els diccionaris en paper ben elaborats que no contenen remissions buides podrien considerar-se en part hipertextuals perquè l'usuari no se'ls llegeix de cap a cap sinó que va saltant d'un punt a l'altre a través de diversos nusos —de fet, Pruvost (2000) considera tot el diccionari com un gran hipertext—, però les obres electròniques tenen potencialment una hipertextualitat major per la naturalesa mateixa del suport i, a més a més, si l'eina està ben feta, els materials no estan dis-

posats en un ordre seqüencial sinó en una estructura jeràrquica. En conseqüència, si bé «hipertextual no és sinònim d'electrònic» (Gelpí, 2001, p. 165), és en entorns electrònics on es pot treure el màxim rendiment de la hipertextualitat.

D'altra banda, cal especificar que nosaltres no només parlem d'hipertext, sinó d'hipermèdia, ja que tenim en compte no solament textos sinó també imatges, vídeos i sons, com veurem més endavant.

Un diccionari electrònic com el que proposem es pot oferir en CD-ROM o a través de la xarxa Internet. El primer té l'inconvenient que és un producte tancat que només es pot ampliar o modificar en successives actualitzacions, mentre que una versió en xarxa permet una actualització continuada i obre les portes a la interactivitat.

For a (commercial) CD-ROM, a definite choice will be made at some point so as not to impede the work of the editors and the CD-ROM production. Changes in the structure can then usually only be made in the next release. If an e-dictionary is made available on the Internet, there are no such limitations, which allows the structures to be revised at any time, although this does depend heavily, for instance, on what kind of database is used. (Sterkenburg, 2003, p. 6)

Si bé es podrien crear versions tancades en CD-ROM o DVD, creiem que seria més profitós posar-ne una versió a la xarxa que contingues un formulari de retroalimentació en què els usuaris poguessin fer arribar observacions, crítiques, propostes de millora i també propostes d'inclusió a partir de la seva experiència com a professionals de la llengua. La versió desenvolupada a Matamala (2005) i descrita aquí és una opció intermèdia: s'inclou en un DVD, però conté enllaços a diccionaris i un formulari de retroalimentació que només funcionen amb connexió a Internet.

d) Orientació de l'obra

Hi ha com a mínim dos elements més que configuraran el perfil de l'obra: la voluntat descriptiva o prescriptiva i l'orientació temporal. L'aplicació que proposem té un caràcter descriptiu perquè es basa en corpus reals però, tenint en compte que els destinataris són professionals de la llengua, pensem que també ha de contenir informació sobre la normativitat de les peces i sobre la seva presència en les obres lexicogràfiques de referència mitjançant la inclusió d'algun tipus de marca.

Pel que fa a l'orientació temporal, s'hauria de limitar a la llengua contemporània perquè és la que pot interessar el gruix més important de traductors, tot i que el mateix dinamisme de l'aplicació fa possible d'anar-hi incorporant aquests elements en un futur per donar servei a altres professionals.

e) Dimensions de l'obra

Indicar en aquest punt les dimensions de l'obra és complicat, perquè caldria veure quantes interjeccions obtenim de l'anàlisi de corpus. El diccionari de Riera-Eures i Sanjaume (2002) no indica quantes unitats incorpora, però en un càlcul aproximat creiem que en té unes mil. Tenint en compte que no inclou moltes interjeccions que nosaltres sí que volem incloure (conatives, fàtiques, metalingüístiques), l'aplicació que dissenyem hauria de ser més gran.

El punt de partida podrien ser les cent dinou interjeccions en català i les cinquanta-set en anglès que hem documentat al corpus audiovisual,⁶⁰ però és evident que caldria completar-lo, sobretot en l'aspecte d'interjeccions onomatopèiques, que hi tenen una presència anecdòtica. El més important és dissenyar una estructura que permeti introduir de manera fàcil noves unitats.

f) Selecció de les fonts

Un dels punts febles que detectàvem als diccionaris descrits és la no utilització de corpus textuais en la selecció de les unitats i, en conseqüència, la no consideració de criteris de freqüència a l'hora de triar les peces. La tradició lexicogràfica pesava més.

En l'aplicació que proposem en aquest disseny caldria tenir en compte fonamentalment corpus textuais, escrits i orals, però també corpus lexicogràfics i gramàtics com a elements addicionals de contrast. Pel que fa concretament als corpus textuais, ens referim explícitament a corpus electrònics per la seva utilitat a l'hora d'extreure informació, com han fet evident molts investigadors, com ara Grundy (1996) o Cermák (2003).

There is hardly any alternative to corpora as the primary and main resource for lexicographers now, and the number of corpus-based dictionaries is steadily growing.[...] The uncontested and obvious advantage of corpora is the vast amount of data available and the speed of their access. Yet, the single, most useful thing computer corpora offer might be seen in their providing access to a virtually unlimited *context* and, more generally, syntagmatic (collocational) aspects of use, necessary for any further sophisticated research, which have never been available to those working with lexical archives. (Cermák, 2003, p. 20-21)

60. Al corpus lexicogràfic de Matamala (2001) vam trobar noranta-nou unitats amb la categoria gramatical d'interjecció al DIEC i cent una al DLC, i cinquanta-set onomatopèies al primer i cinquanta-quatre al segon.

Per tant, tenint en compte que volem elaborar un producte que inclogui inicialment dues llengües, caldria extreure dades de:

a) *Corpus monolingües anglesos* que incloguessin obres en què es reproduís la llengua oral col·loquial, com ara novel·les, obres de teatre, còmics o guions cinematogràfics, i també llengua oral. Podríem recórrer a materials del British National Corpus (BNC), de l'American National Corpus (ANC), a corpus orals en anglès i completar-los amb un petit corpus propi de còmics i guions cinematogràfics en anglès com el que hem començat a constituir. També es podria extreure informació del corpus que s'ha fet servir per a l'elaboració de la *Longman Grammar of Spoken and Written English*, ja sigui directament o a través de la informació sobre freqüències continguda en aquesta obra esplèndida.

b) *Corpus monolingües catalans* que incloguessin materials paral·lels als apuntats en el punt previ. Pel que fa als materials escrits, es podria recórrer al CTILC i, pel que fa a corpus orals, es podria recórrer al corpus oral de la Universitat de Barcelona per a la varietat central i al corpus de la Universitat de Lleida pel que fa a la varietat nord-occidental. Caldria investigar l'existència de corpus en altres variants dialectals per poder oferir un treball més complet. També es podrien tenir en compte els materials que constitueixen el nostre subcorpus original català de comèdies de situació i afegir-hi un petit corpus de còmics.

c) *Corpus paral·lels* de textos originals anglesos amb la corresponent versió traduïda al català, que incloguessin materials semblants als anotats fins ara. En aquest sentit, el corpus desenvolupat per a aquest estudi, inspirat en els treballs de Gent-tau —però amb la innovació d'incloure arxius de vídeo—,⁶¹ pot ser una eina molt útil, sempre que s'ampliï. D'aquests corpus es poden extreure propostes de traducció reals que es poden valorar des d'un punt de vista qualitatiu i també quantitatiu.

Un problema que ja ens podem plantejar ara és el tractament de la variació geogràfica: cal incloure interjeccions de diverses variants i, per tant, cal treballar amb corpus de diversos dialectes, tant de l'anglès com del català? La intenció ha de ser aquesta, però la realitat està condicionada per la disponibilitat de corpus en diferents variants dialectals. Per això, sense voler desmerèixer les altres variants i tenint en compte els nostres interessos professionals, proposem dues fases: una primera de focalitzada en el català central i una segona en què caldria anar-hi incorporant variants dialectals.

Fins aquí hem definit els trets generals de l'obra. Ara ens endinsarem en aspectes estructurals de l'aplicació i en presentarem un disseny detallat.

61. Vegeu <http://traductica.upf.es/gent-tau/corpus.htm> i Gent-tau, 2001.

11.2.3. Definició dels elements estructurals de l'aplicació lexicogràfica

Un dels sistemes de classificació dels components de les obres lexicogràfiques és agrupar-los en tres elements estructurals bàsics: la hiperestructura o superestructura, la macroestructura i la microestructura. Malgrat les polèmiques que pugui generar aquesta visió, és una proposta prou establerta de la qual ens podem aprofitar, ja que el que pretenem en aquest capítol és emprar un patró que ens serveixi de guia a l'hora de definir les característiques de l'obra, no pas debatre aquests aspectes. Per tant, partirem d'aquestes tres grans estructures sense entrar a discutir els problemes que plantegen i obviant altres propostes. A més a més, les entendrem no pas com una perspectiva des de la qual contemplar tot el diccionari, sinó com a conjunts de components, en una visió potser no prou ajustada als principis teòrics originals però que ens pot ser útil, ja que l'objectiu és donar a conèixer de manera entenedora l'aplicació lexicogràfica que hem ideat.

Precisament per facilitar aquesta comprensió, incorporarem un altre element que tindrà un paper rellevant a causa de la naturalesa hipertextual de l'eina: les vies d'accés a la informació. En la bibliografia trobem referències a les *access structures* (Hausmann i Wiegand, 1989), al *système de renvois* (Rey-Debove, 1989), a les *vías de acceso* (Fuentes Morán, 1995) i a les *cross-references structures* (Tarp, 1999), però no hem sabut trobar cap estudi a fons d'aquestes qüestions, que esdevenen clau quan fem el salt de la lexicografia en paper a la lexicografia en suport electrònic.

Sense entrar a discutir qüestions teòriques, el que pretenem al llarg de l'exposició dels components de l'eina és anar especificant molt clarament la manera com s'accedeix als diversos elements, ja que una de les grans diferències del producte que tenim a la ment és el que podríem anomenar la pluriaccessibilitat,⁶² és a dir, l'oferiment de diverses vies d'accés a la informació, no només a un mateix nivell sinó a diversos nivells.

Cross-reference is a method to connect and interrelate different knowledge elements or items included in a dictionary [...]. The relation can be established between two positions inside the same dictionary article, inside the same component part of the dictionary, in different component parts or even between a position inside an another outside the dictionary. (Tarp, 1999, p. 116)

Pot semblar que unim dues maneres d'aproximar-nos als diccionaris irreconciliables però és que, si ens limitem a parlar de superestructura, macroes-

62. Oposada als diccionaris monoaccessibles de què parlen Hausmann i Wiegand (1989, p. 338) referint-se als que només tenen un camí de cerca. A Bach i Matamala (2004) fem una defensa d'aquest concepte.

tractura i microestructura —una estructuració pensada per a diccionaris en paper—, serà més complex donar compte d'un element clau en la nostra obra com és l'accés a la informació. En canvi, si abordem la presentació del diccionari únicament des de la perspectiva de les vies d'accés, podem tenir problemes per presentar una exposició clara i estructurada i el lector pot tenir problemes per seguir el fil de l'exposició, per tal com són aproximacions menys estudiades i menys establertes.

Fetes aquestes consideracions, presentem ara els elements superestructurals, macroestructurals i microestructurals de l'eina, tenint present en tot moment les vies d'accés a la informació.

11.2.3.1. Superestructura de l'aplicació lexicogràfica

La superestructura correspon a l'estructura global del diccionari i es divideix típicament en elements inicials (prefaci, índex, instruccions, etc.), cos del diccionari (macroestructura) i elements finals (síntesis lingüístiques, resums gramaticals, etc.), com recull Fuentes Morán (1995) basant-se en Wiegand (1988). Ara bé, aquesta visió està molt condicionada per l'estudi de diccionaris en paper, i l'aplicació que proposem vol ser una eina autènticament hipertextual i en suport electrònic. És per això que és pertinent assenyalar quins elements formaran l'estructura global de l'aplicació, però no ho és tant indicar la seva posició des d'una perspectiva seqüencial, sinó des d'una perspectiva d'accés hipertextual, ja que l'usuari no trobarà la informació disposada com en un llibre, amb una pàgina rere l'altra.

En vista de la inclusió de dues llengües a l'eina, un punt fonamental és si cal desenvolupar dues superestructures paral·leles o no. Com que els usuaris finals seran catalanoparlants i la intenció és elaborar un producte monofocal, inclourem els elements superestructurals únicament en català. Un cop aclarits aquests aspectes, vegem ara quins elements dels associats tradicionalment a aquest nivell podem incloure-hi.

En primer lloc, una pàgina d'entrada, amb el títol del producte, des de la qual s'accedeix a la pàgina principal, la qual ofereix diferents enllaços.⁶³ A la proposta preliminar, aquesta és la pàgina d'entrada (figura 115). Només cal fer clic a sobre del títol per accedir a la pàgina següent, que també reproduïm (figura 116).

63. Englobem sota l'etiqueta enllaç un doble matís: d'una banda, enllaç en el sentit de lligam entre dos nodes i, de l'altra, enllaç en el sentit de tipus d'ancoratge hipertextual. Quan no sigui així, especificarem quins altres tipus d'àncores proposem (botons, dibuixos, etc.)

FIGURA 115. Pantalla d'entrada d'INTCA.

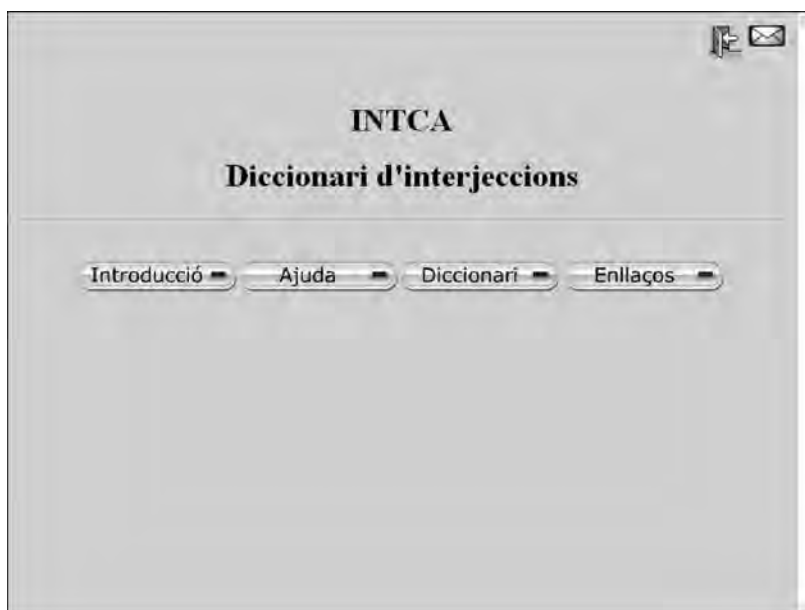

FIGURA 116. Pantalla principal d'INTCA.

Des d'aquesta pàgina es pot accedir a diferents elements:

— Una *introducció* a l'obra en què s'expliciten els objectius, els destinataris i les fonts que s'han fet servir. A més a més, des d'aquesta pàgina d'introducció es dona accés a un formulari de retroalimentació i, en versions més avançades del prototip, es preveu incloure la possibilitat de seleccionar els camps de les fitxes manualment o bé a partir de la definició d'un perfil d'usuari. És a dir, si una persona marca que és traductor, automàticament se li seleccionaran uns camps determinats.

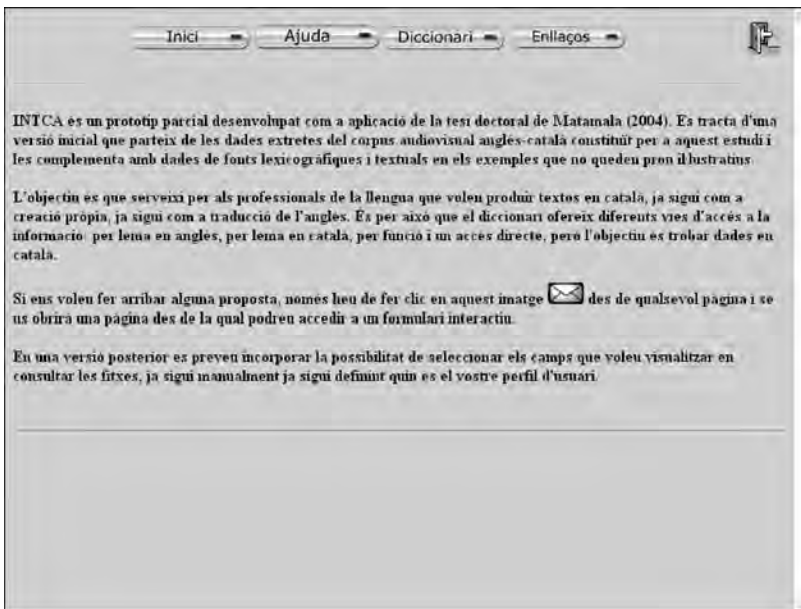

FIGURA 117. Pàgina d'introducció.

— Una *ajuda* amb les instruccions d'ús del diccionari en què es detallen, entre altres elements, el significat de les marques utilitzades, aspecte que hem trobat a faltar en la descripció de les obres presentades als capítols anteriors.

— Una pàgina des de la qual s'ofereixen *diversos accessos* a la nomenclatura, com ara la que presentem en la pàgina següent. L'usuari només ha de triar si vol un accés pel lema en anglès, un accés pel lema en català, un accés per funcions o bé un accés directe. Més endavant comentem amb detall cada una d'aquestes vies.

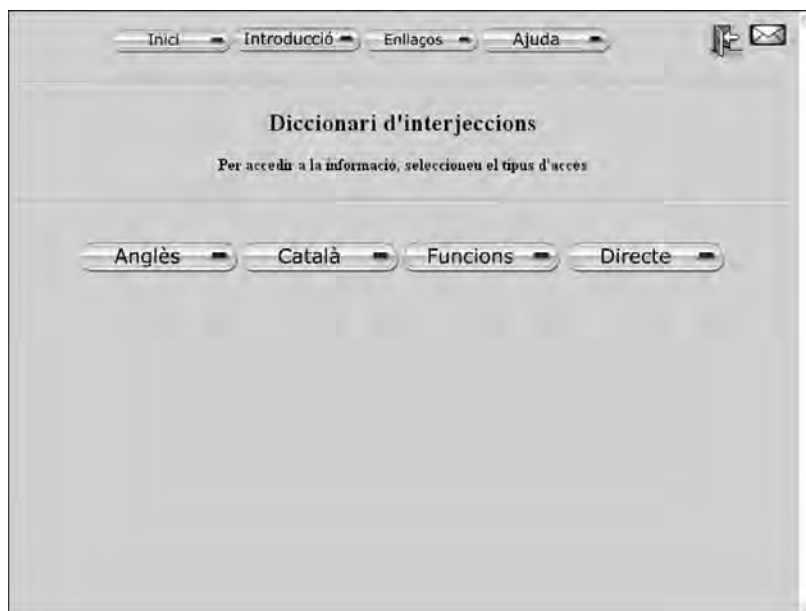

FIGURA 118. Pàgina amb diversos accessos a la informació.

FIGURA 119. Pàgina d'enllaços a altres obres lexicogràfiques.

Una *pàgina d'enllaços* a diccionaris monolingües catalans i anglesos perquè l'usuari pugui consultar els articles lexicogràfics corresponents. En la captura de pantalla de la figura 119 es pot veure la imatge de quatre diccionaris i, si l'usuari hi fa clic a sobre, es va directament a la pàgina web corresponent.

També proposem d'incloure a totes les pàgines uns botons hipertextuals que donin accés des de qualsevol punt de l'aplicació a les altres pàgines i que hem anat veient en totes les captures de pantalla a la part superior. L'esquema global de la superestructura és el que presentem a continuació.

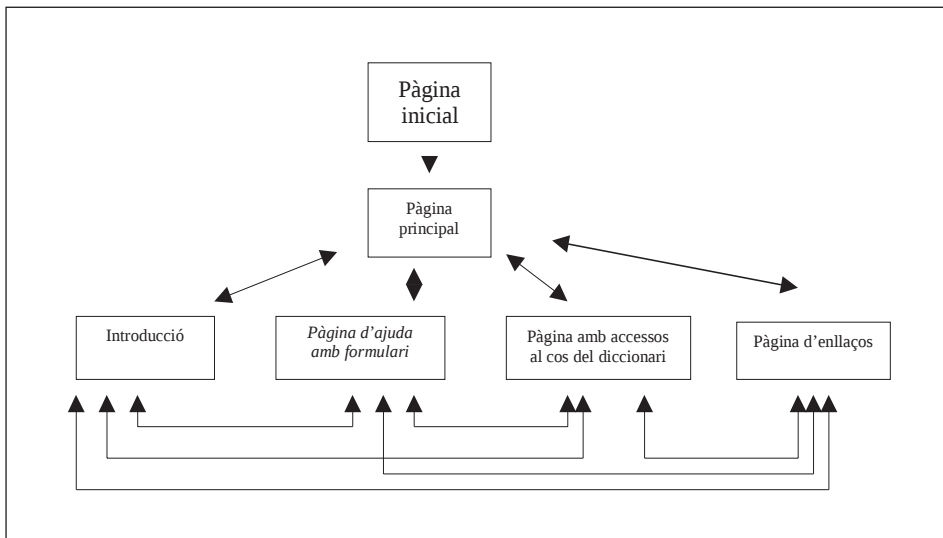

FIGURA 120. Superestructura de l'aplicació lexicogràfica.

La innovació d'aquesta superestructura respecte de les superestructures que s'havien definit per a diccionaris en paper és que totes les pàgines (excepte la pàgina inicial que dona pas immediatament a la pàgina principal) ofereixen accessos a les altres i estan lligades mitjançant uns vincles en forma de botons. L'única cosa que hi afegiríem i que no hem previst en aquest disseny preliminar és la selecció dels camps. Així, des de la pàgina principal s'hauria de poder accedir a alguna pàgina on l'usuari pogués definir quins camps vol veure en les fitxes lexicogràfiques: per exemple, l'usuari podria definir que només vol informació sobre el valor de les unitats, sense exemples ni informació de cap altre tipus, o definir que no vol arxius de vídeo perquè no té una màquina prou potent.

11.2.3.2. Macroestructura de l'aplicació lexicogràfica

Podríem definir la macroestructura de manera molt simplificada com «aquella estructura vertical en la que se agrupan y ordenan las entradas del diccionario» (Fuentes Morán, 1995, p. 51).⁶⁴ En relació amb el leuari hi ha dos tipus d'elements clau: d'una banda, com se seleccionaran els lemes, com es delimitaran i com es lematitzaran i, de l'altra, com es presentaran a l'usuari. Són aquests aspectes els que intentarem definir en aquest apartat.

a) Criteris de delimitació, selecció i lematització de les unitats

L'aplicació que proposem recull un tipus d'unitats concret delimitat per la seva pertinença a una categoria gramatical determinada: les interjeccions. Això planteja el problema de delimitació d'aquestes peces en un sistema lingüístic dinàmic per definició. Per superar aquesta dificultat ens podem guiar per les propostes de categorització gramatical de Cuenca explicades en el capítol teòric, i advoquem per una visió laxa i àmplia de la unitat i no tant per una visió reductora, ja que d'aquesta manera es donen més garanties a l'usuari que trobarà el que busca. De fet, proposem que s'hi incloguin també reproduccions escrites de sons, és a dir, protolèxics, ja que són de molta utilitat per als traductors i creadors de còmics. A més, tot i que el projecte inicial es limita a les interjeccions, en desenvolupaments futurs es podrien tenir en compte altres unitats fraseològiques amb un significat pragmàtic.

Quant a la selecció de les unitats, com que ja hem definit que volem incloure interjeccions i aquestes són un grup restringit del cabal lèxic de la llengua, pretenem incloure totes les que trobem als corpus, tot i que proposem de fer servir un criteri quantitatiu si el grup d'elements buidats supera les previsions i no és manejable —aplicant el «criteri de judici» (Gelpí, 1999) si calgués negligir alguna unitat.

Aquestes observacions són aplicables tant al leuari català com al leuari anglès. I és que, com que es tracta d'una aplicació que inclou dues llengües i com que volem que es pugui accedir a la informació a través de totes dues, inclourem dos leuaris, un per a cada llengua.

Pel que fa als criteris de lematització, les interjeccions pròpies no presenten problemes, ja que es tracten d'unitats formades per una sola paraula i correspondran a una entrada. L'única dificultat poden ser els problemes de transcripció

64. També es pot considerar macroestructura qualsevol llista ordenada a partir d'un criteri, com ara la llista d'abreviatures, però en aquest cas només ens fixarem en la nomenclatura: «If the dictionary has additional word lists, the central word list and the additional word lists are all partial structures of the macrostructure» (Hausmann i Wiegand, 1989, p. 328).

d'unitats que no estan fixades ortogràficament i que caldrà incloure en totes les variants. Pel que fa a les interjeccions impròpies, que poden estar formades per més d'una paraula (*ai las*, per exemple) i que provenen d'una altra categoria (*vaja*, *ves*, *bufa*, per exemple), proposem que tinguin una entrada pròpia i que formin part del leuari del diccionari, tant en la part catalana com en la part anglesa de l'aplicació.

b) Criteris de presentació de la informació

A Matamala (2001) advocàvem per tres grans vies d'accés a la informació:⁶⁵

- pels lemes en català ordenats alfabèticament;
- pels lemes en anglès ordenats alfabèticament, i
- per funcions.

En el disseny que presentem ara hi afegim encara una altra via d'accés:

- accés directe, que permet accedir a qualsevol unitat escrivint-la.

Vegem aquestes vies d'accés a la informació més amb detall. Vegem, en altres paraules, el que a Bach i Matamala (2004) anomenem la navegació dirigida —entesa com els accessos a la informació predefinits pel lexicògraf com a grans vies d'entrada a la informació, generalment en forma de consulta, i oposada al concepte de navegació lliure, en què l'usuari va creant els seus propis camins de cerca saltant d'una informació a l'altra mitjançant enllaços hipertextuals.

— Vies 1 i 2: accés pel lema (en anglès o en català)

L'estructuració de la informació per a les dues primeres vies és igual i simplement canvia la llengua de les interjeccions. Es presenta el leuari, en català en el primer cas i en anglès en el segon, indexat alfabèticament en ambdós casos.

Una de les possibilitats de plasmació gràfica d'aquesta idea és la que presentem en forma de captura de pantalla a les figures 121 i 122. En aquesta pàgina s'hi troben els elements següents:

- en una columna allargada a l'esquerra, el leuari o llista d'interjeccions, en forma de menús desplegable ordenats alfabèticament amb enllaços hipertextuals que obren a la dreta l'article lexicogràfic corresponent a cada lema.

- al marc de la dreta, l'entrada amb l'article lexicogràfic de la unitat seleccionada, les característiques del qual explicarem en tractar de la microestructura.

- a la part superior, uns botons que enllacen amb les diverses pàgines que hem descrit a la superestructura.

65. Bach (2001) també proposa una eina amb diferents vies d'accés al lema: per l'entrada, per la base de referència i pel valor proposicional.

FIGURA 121. Pantalla d'accés per lema en anglès.

FIGURA 122. Pantalla d'accés per lema en català.

— *Via 3: accés per funció*

En el tercer tipus d'accés l'usuari no busca informació a partir d'un determinat lema en anglès o en català sinó a partir de funcions, que són de diversa mena segons el tipus d'interjecció. A Matamala (2001) proposàvem que l'usuari pogués seleccionar en una pantalla si vol buscar una unitat que expressa un sentiment, una unitat que serveix per interaccionar comunicativament o bé una unitat que representa un so o un moviment, opcions que corresponien a les interjeccions expressives (primer grup), conatives, fàtiques i metalingüístiques (segon grup) i representatives (tercer grup).

De resultes de les observacions fetes a aquell treball i de les dades obtingudes del corpus, ens hem adonat que les conatives s'allunyen molt de les fàtiques i de les metalingüístiques i que caldria separar-les. Així, proposem d'obrir quatre vies en l'accés per funcions: les que expressen un sentiment o una emoció (expressives), les que inciten el receptor a alguna cosa (conatives), les que representen un so o moviment (onomatopeïques) i les que serveixen per interaccionar (fàtiques i metalingüístiques). Tot i que teòricament havíem separat les del darrer grup, preferim agrupar-les en l'aplicació, ja que sovint les fronteres entre fàtiques i metalingüístiques són difuses i no volem que l'usuari perdi el temps en la cerca.

El resultat és una pantalla com aquesta, en què l'usuari tria, fent clic sobre l'opció corresponent, quin tipus d'interjecció cerca.

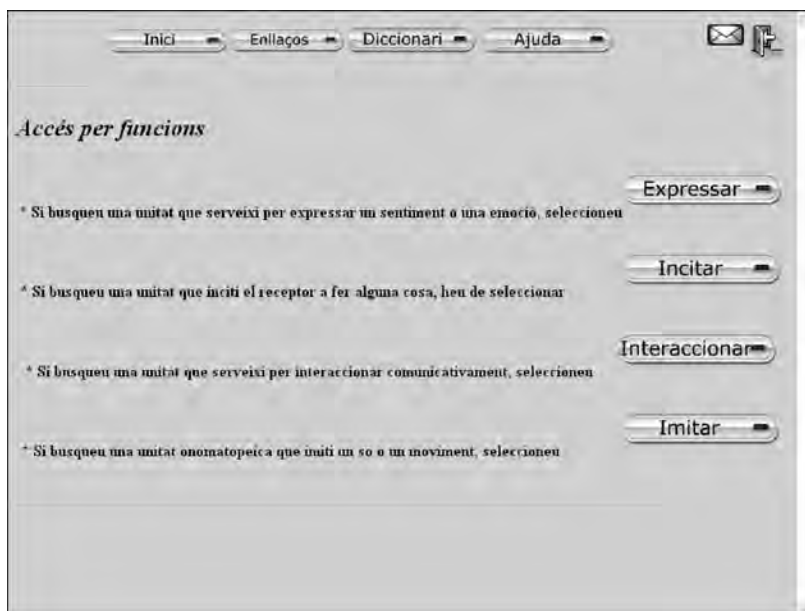

FIGURA 123. Accés per funcions.

Un cop seleccionat quin tipus d'interjecció es vol buscar, es presenten diverses pantalles a l'usuari segons l'opció triada. Vegem-les a continuació d'una en una:

1. Expressar

La nostra proposta és que hi hagi un menú desplegable amb una sèrie de sentiments o emocions (alegria, tristesa, admiració, por, etc.) que anomenem elements bàsics i un altre menú desplegable a la dreta en què es pugui restringir la cerca per elements de variació, entenent com a tals les marques de variació. Finalment, hi hauria un botó que iniciaria la cerca quan s'hi fes clic a sobre.

A partir de l'anàlisi del corpus, els elements bàsics que hem detectat són els següents: admiració, adonar-se d'alguna cosa, adonar-se d'un oblit, avorriment, contrarietat, commoció, desconcert, desgrat, dolor, espant, incredulitat, indiferència, indignació, impaciència, lament, menyspreu, modèstia, plaer, por, reforç, resignació, sorpresa i tranquil·litat. Les marques de variació funcional proposades serien, partint de l'OALD, tabú, argòtic, informal, formal i retòric. Així, doncs, l'usuari podria cercar interjeccions que expressin indignació de manera tabú seleccionant *indignació* i *tabú* i el resultat seria, per exemple, la interjecció *hòstia*.

FIGURA 124. Accés per funcions: sorpresa (I).

Els resultats apareixerien a la columna de l'esquerra i només caldria fer-hi clic per consultar l'article lexicogràfic corresponent. Les figures 124 i 125 il·lustren el que acabem d'explicar en un disseny provisional: primer se selecciona l'element bàsic, llavors se selecciona l'element de variació i, al final, dels resultats presentats a l'esquerra i classificats per elements de variació, se'n tria un, del qual es veu la fitxa a la dreta.

FIGURA 125. Accés per funcions: sorpresa (II).

2. Incitar

Dins d'aquest grup inclouríem les interjeccions conatives que hem anat analitzant al llarg de l'estudi, és a dir, les unitats que inciten el receptor a fer o a deixar de fer alguna cosa. La interfície seria semblant a la de l'apartat anterior i també permetria limitar la cerca per elements de variació (figura 126).

3. Interaccionar

Seguint la mateixa filosofia, en aquest grup s'inclourien les interjeccions fàtiques i metalingüístiques, és a dir, les que estableixen una comunicació entre emissor i receptor i les que pauten el discurs. Les hem unit perquè sovint les fronteres no són clares i no es pot demanar a l'usuari que sàpiga a quin grup pertany una

FIGURA 126. Accés per funcions (conativa).

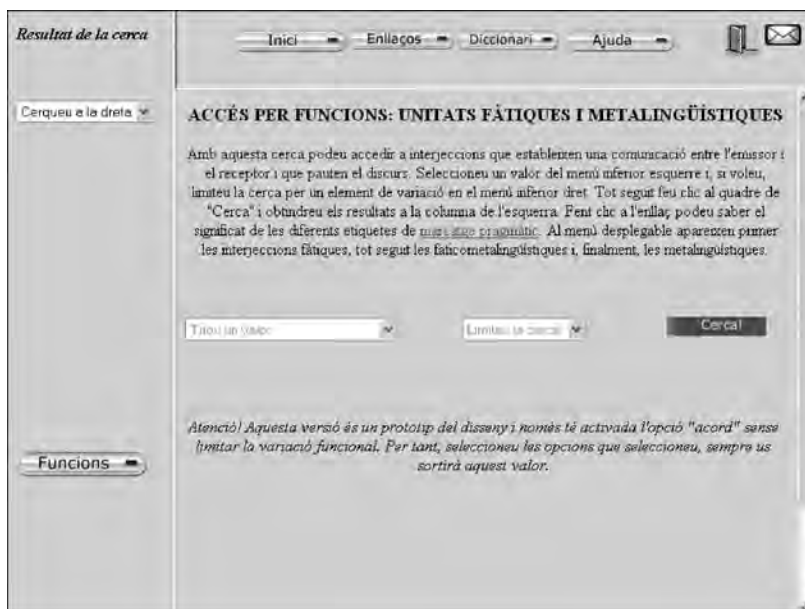

FIGURA 127. Accés per funcions (fàtiques i metalingüístiques).

unitat fronterera (les faticometalingüístiques, per exemple). El patró seria el mateix que fins ara i es plasma en la versió preliminar en la figura 127.

4. Imitar

Aquest grup d'interjeccions és un xic diferent de les altres, tal com hem vist en aquest llibre, i per això els paràmetres de selecció seran diferents: d'una banda, en el primer menú desplegable se seleccionaria qui fa el so, soroll o moviment que genera l'onomatopeia i es podria triar entre *humà*, *animal*, *no humà* i *natura*. Segons la selecció d'aquest primer menú desplegable, es podrien triar elements més concrets en un segon menú desplegable situat a la dreta mateix: per exemple, *esternudar*, *plorar*, *riure*, entre d'altres, per al primer; *gall*, *gat*, *gos*, per al segon; *cotxe*, *tren*, *avió*, etc. per al tercer, i *llamp*, *tro*, *pluja*, etc., per al darrer. En aquest cas no hem detectat variació al corpus i, per tant, no preveuríem la possibilitat d'acotar-ho en aquest sentit, però, si se n'hi detectés, a la columna de resultats es marcaria.

D'altra banda, en aquest grup caldria obrir la porta a les unitats que en l'aparat de morfologia definim com a representacions escrites de sons (protolexies), ja que poden ser útils per a traductors i creadors de còmics. La interfície proposada és en aquest cas la de la figura 128.

FIGURA 128. Accés per funcions (onomatopeiques).

En totes les pantalles sempre hi ha l'opció de tornar a la pàgina principal de l'accés per funcions (botó de Funcions a la part inferior esquerra) i, mitjançant els botons del marc superior, es pot anar a múltiples parts del prototip (inici, enllaços, pàgina inicial del diccionari i ajuda) i també al formulari interactiu (icona del sobre).

Fins aquí hem presentat tres grans vies d'accés al leuari, vies que ofereixen un gran avantatge: no solament es pot accedir a la informació ordenada alfabèticament, sinó que també s'hi pot arribar a partir de funcions. Això pot ser especialment útil en el cas de les interjeccions onomatopèiques, quan l'usuari sap quin és l'origen del soroll però en desconeix la representació gràfica, i també pot aplanar el camí a l'usuari que vol cercar diverses maneres de vehicular un mateix sentiment per enriquir el text que està produint, per esmentar dos exemples.

Creiem, però, que encara es pot oferir una quarta via, que hem anomenat cerca directa, que detallem tot seguit.

— *Via 4: cerca directa*

Quan l'usuari selecciona aquesta via —a la qual es pot accedir fent clic al botó de Directe de la pàgina inicial—, se li obre una finestra creada amb Javascript en què se li pregunta quina unitat busca. Aquí en teniu un exemple.

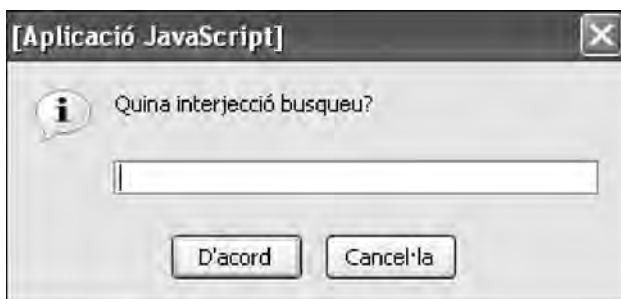

FIGURA 129. Missatge de l'accés per cerca directa.

Aleshores, l'usuari escriu la interjecció i automàticament se li obre la fitxa corresponent a aquesta unitat. També proposem que, quan s'implementi aquest prototip en forma de versió comercial, s'habiliti una cerca per aproximació, és a dir, que si l'usuari escriu una unitat i la màquina no la troba, automàticament se li generi una llista de les interjeccions que s'acosten més al que ha escrit. Així, si l'usuari busca, per exemple, *uhh* i el diccionari no troba aquesta peça, automàticament se li haurien d'oferir les interjeccions que gràficament s'assemblen més a

aquesta unitat, en aquest cas *uh*. Això pot ajudar a superar el problema de vacil·lació ortogràfica que hem detectat, per exemple en les interjeccions metalingüístiques de dubte.

11.2.3.3. Microestructura de l'aplicació lexicogràfica

Dins la microestructura inclouríem les diverses informacions que formen l'article lexicogràfic. En aquest apartat recollim de manera breu els elements que, a parer nostre, caldria incorporar a l'aplicació, tot valorant la seva utilitat per als usuaris finals del producte. La gran dificultat d'aquesta aplicació és la integració d'una opció de consulta exclusivament monolingüe i una opció de consulta bilingüe: això ens porta a definir dues microestructures lleugerament diferents, però amb molts punts de contacte i interrelacions.

Als articles lexicogràfics monolingües s'hi arriba a partir de la llista d'interjeccions en català i per l'accés per funció. En el cas del català també hi ha una funció d'accés directe, opció no prevista en el cas de l'anglès perquè, com hem anat repetint, el diccionari està enfocat a la producció en català.

En el cas que es consulti directament una unitat —ja sigui per l'opció d'accés a tot el leuari com en l'accés directe—, en català apareix una pantalla com les que

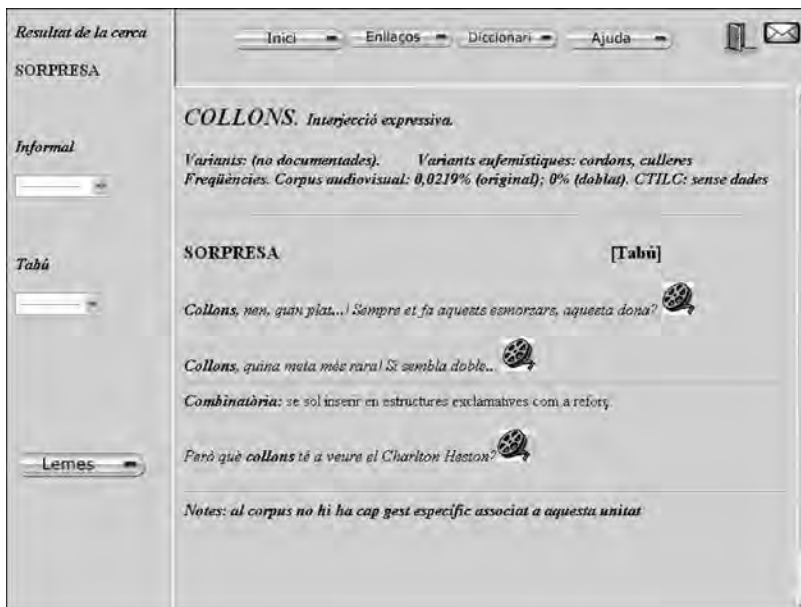

FIGURA 130. Exemple d'interjecció expressiva (*collons*).

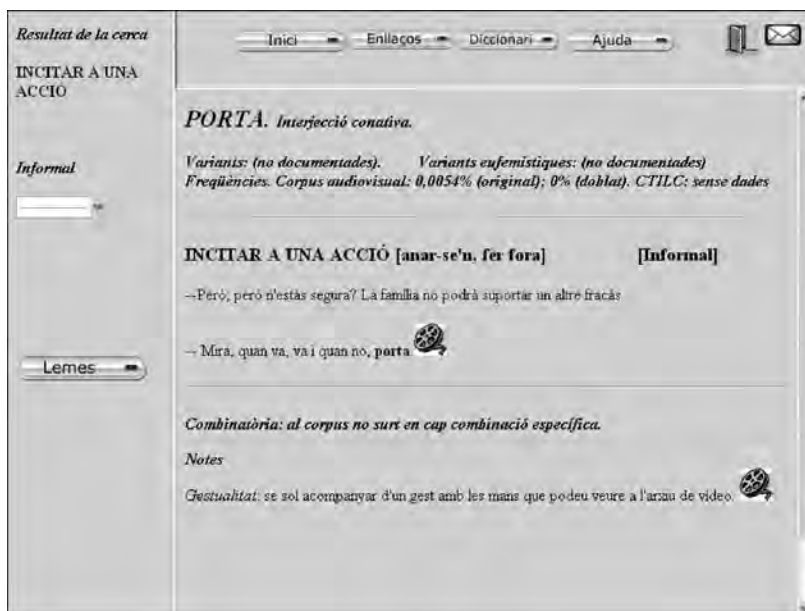

FIGURA 131. Exemple d'interjecció conativa (*porta*).

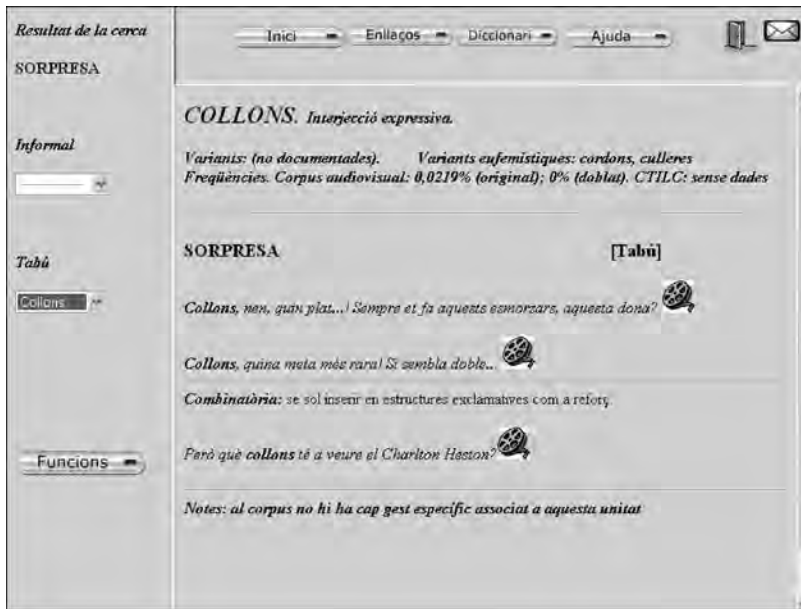
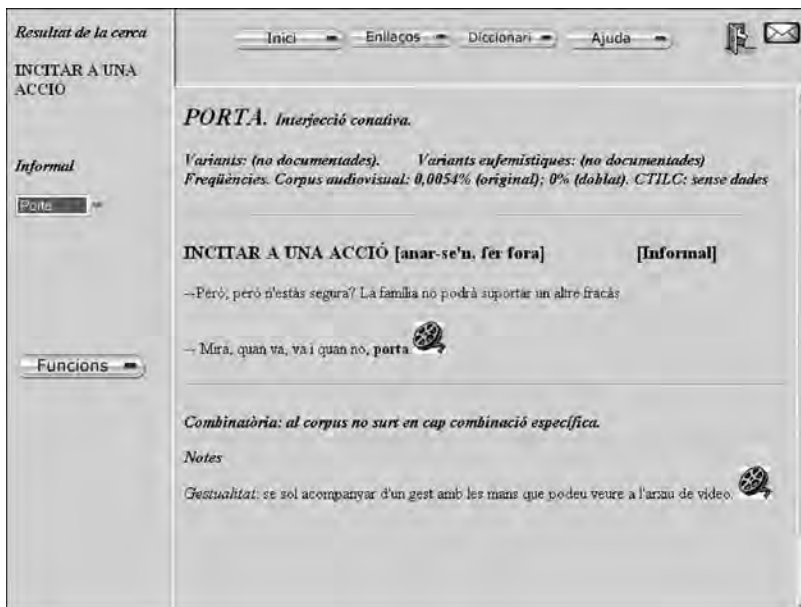
presentem a tall de mostra en les figures 130 i 131 (una correspon a la interjecció expressiva *collons* i l'altra a la interjecció conativa *porta*).

En aquest cas es desplega tota la fitxa lexicogràfica i a la columna de l'esquerra hi ha una llista d'interjeccions que transmeten el mateix valor central agrupades per elements de variació. En altres paraules, hi ha propostes parcialment sinonímiques que l'usuari pot seleccionar i iniciar una navegació lliure per l'eina. A la part inferior esquerra hi ha un botó que permet tornar a l'accés per lemes en català.

Per contra, si s'arriba a la fitxa a través de l'accés per funció, la pantalla que es presenta a l'usuari és lleugerament diferent i correspon a les de les figures 132 i 133.

Amb aquesta opció el botó de la part inferior esquerra remet a la pàgina principal de l'accés per funcions i no pas al lemarí.

En qualsevol cas, s'accedeixi com s'accedeixi a la informació, els elements microestructurals són els mateixos i es visualitzen al marc de la dreta de la pantalla. A la columna de l'esquerra hi ha les propostes sinonímiques amb un botó de remissió a la pàgina mare d'aquella opció de cerca i, a la part superior, sempre hi ha els botons de navegació, que permeten anar directament a altres pàgines. Els elements de la microestructura serien els que presentem tot seguit.

FIGURA 132. Accés per funcions a una unitat expressiva (*collons*).FIGURA 133. Accés per funcions a una unitat conativa (*porta*).

a) Categoria gramatical i tipus d'interjecció

La presentació de la categoria gramatical no té raó de ser en l'aplicació que proposem ja que el criteri de selecció de les unitats és precisament la pertinença a una categoria gramatical determinada: les interjeccions. Ara bé, tenint en compte les possibilitats d'ampliar l'aplicació amb altres unitats de caràcter funcional en el futur, s'hi podria incloure, ja que l'espai no és un problema. D'altra banda, sí que pot ser útil indicar el tipus d'interjecció que és, sobretot en els casos en què hi ha més d'un valor activat. És per això que al costat del lema posaríem el tipus de manera completa, i no pas en forma d'abreviatures. Diferenciaríem diversos tipus d'interjeccions d'acord amb les bases teòriques triades: interjecció expressiva, interjecció conativa, interjecció fàtica, interjecció metalingüística o interjecció onomatopeica.

En el cas que una unitat es pugui actualitzar dins de dos grups, hi hauria dues pàgines, una per a cada tipus, entrellaçades mitjançant vincles. Per exemple, la interjecció *mira* pot ser expressiva o metalingüística, i així està indicat a la microestructura. Per passar d'un valor a l'altre, només cal fer clic a l'enllaç. Vegem-ne unes captures de pantalla.

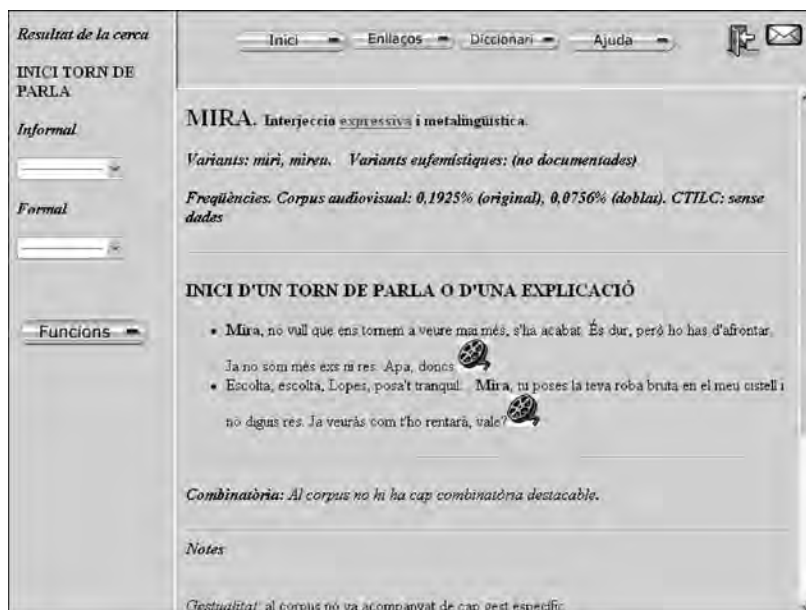

FIGURA 134. Interjecció *mira* (valor metalingüístic).

Fent clic a sobre de l'enllaç *expressiva* s'obre aquesta pantalla.

FIGURA 135. Interjecció *mira* (valor expressiu).

Des d'aquí es pot accedir un altre cop al valor metalingüístic fent clic, en aquest cas, sobre l'enllaç *metalingüístic*. D'altra banda, la unitat té diversos valors com a expressiva (resignació i contrarietat, en el nostre corpus) i es pot saltar d'un a l'altre fent clic en el valor.

Finalment, pel que fa a la classificació de les interjeccions en pròpies i impròpies, proposem de no fer-ne esment a la nostra aplicació perquè no creiem que aportï informació profitosa per a la producció de textos.

b) Variants formals del lema

Els articles lexicogràfics monolingües haurien d'incorporar variants formals del lema. Això pot ser especialment útil en el cas de les interjeccions representatives que no tenen una forma clarament fixada i recollida per les obres lexicogràfiques de referència. També proposem la inclusió de variants eufemístiques, opció que hem activat parcialment en l'entrada de la interjecció *collons* (figura 132).

c) Enllaços a diccionaris de referència

A Matamala (2001) proposàvem la incorporació de marques que assenyalessin la presència d'una determinada accepció —no pas d'una determinada inter-

jecció— a les obres lexicogràfiques monolingües de referència. Aquestes marques podrien consistir en la inclusió d'una icona que representés el diccionari que fos al mateix temps un enllaç a la versió en línia de l'obra, en els casos en què estigui disponible. Aquests enllaços serien accessibles des dels articles lexicogràfics però també estarien recollits en un document que hem descrit en tractar de la superestructura. Com a obres de referència bàsiques per al català consideràriem el DIEC, el *Gran diccionari de la llengua catalana* d'Enciclopèdia (GDLC) i el *Gran diccionari 62 de la llengua catalana* (GD62) en el cas que se'n faci una versió en línia.

A la implementació que hem fet actualment ens hem adonat que això comporta un volum de feina enorme i que no sempre és útil. Per tant, proposem d'incloure un enllaç als diccionaris de referència en forma de botó a la part superior, enllaç que sempre seria visible, i indicar únicament les formes no normatives amb un asterisc (per exemple, si hi hagués activada la interjecció *bueno* o *vale* al diccionari, s'hauria de marcar amb aquesta etiqueta al costat). Aquesta opció, si bé no tan completa i interessant com l'altra, és més realista.

d) Freqüència de l'accepció

És fonamental incloure aquesta informació per dos motius: d'una banda, si l'usuari consulta l'aplicació i li interessa únicament la informació monolingüe per produir un text, aquestes dades poden ajudar-lo a valorar l'extensió d'una determinada unitat. Posem l'hipotètic cas que un usuari consulta l'Accés per Funció i arriba a una sèrie d'unitats amb el mateix element bàsic, els mateixos elements addicionals i els mateixos elements de variació: una dada que el pot fer decidir a triar una determinada unitat és la freqüència d'ús que tingui en el corpus estudiat. D'altra banda, si l'usuari ha arribat a l'article monolingüe partint d'una unitat en anglès, aquesta informació li pot servir per comparar les freqüències de diverses propostes de traducció. Posem el cas hipotètic que un usuari cerqui una unitat anglesa X amb una freqüència Y, i que se li donin com a propostes de traducció igualment vàlides A, B i C. El que pot fer és consultar les freqüències en corpus catalans d'aquestes tres propostes per veure quina s'apropa més a la freqüència que Y té en corpus anglesos.

En la versió preliminar del prototip —que es recull en aquest llibre en forma de captura de pantalla— hi hem inclòs informació dels nostres corpus i també del CTILC per al català i del BNC i del Longman Corpus per a l'anglès, però és evident que aquesta informació no és realista perquè el nostre corpus és limitat i les dades que hem extret respecte dels altres al *Diccionari de freqüències*, a la web i a la *Longman Grammar of Spoken and Written English* són incompletes. Així, doncs, s'han d'entendre com a dades il·lustratives, però molt relatives.

e) Definició

Les interjeccions poden comunicar moltíssima informació i Cueto i López Bobo (2003, p. 31) arriben a afirmar que «esta peculiaridad semántica de la interjección es una buena muestra que todo lo comunicable no es codificable». Si les interjeccions no són codificables, què ha de fer la lexicografia, que pretén precisament això? Nosaltres creiem que les interjeccions es poden codificar, tot i que potser no de la manera tradicional, ja que no tenen un significat referencial sinó pragmàtic. Caldrà veure si ens serveixen les definicions clàssiques o hem d'optar per altres elements.

La definició és l'element característic de l'article lexicogràfic monolingüe i el problema principal que detectàvem en les descripcions prèvies era la falta de sistematicitat en les estructures i les divergències en el contingut. El que hem de fer arribats en aquest punt és plantejar-nos si volem incorporar definicions típiques als articles lexicogràfics monolingües o si, tenint en compte que estem elaborant una aplicació que també inclou la consulta a partir de l'anglès, volem crear alguna mena d'element que serveixi en ambdós casos. La nostra proposta consisteix a presentar uns elements que poden funcionar com a definició però que no ho són en el sentit estricte de la paraula, sinó que tenen molts punts en comú amb els contextualitzadors dels bilingües. En altres paraules, són uns elements híbrids a cavall de les definicions i dels contextualitzadors. En comptes d'una definició redactada, podem mirar d'engrunar el significat de les interjeccions en *elements bàsics* i *elements addicionals*, tal com apuntàvem. A més, no cal iniciar les definicions amb cap estructura concreta perquè a l'inici ja es pot indicar si és una interjecció expressiva, conativa, fàtica, metalingüística o representativa.

L'element bàsic correspondria a una paraula clau que establiríem i definiríem després d'haver estudiat el corpus, i els elements addicionals es transmetrien mitjançant una redacció més lliure. L'element bàsic seria el mateix valor que trobem als menús desplegable —valor que hem extret de l'anàlisi del corpus—, mentre que els elements addicionals són característiques idiosincràtiques de cada interjecció.

Aquests elements no encaixen totalment amb les definicions prototípiques i s'atansen als contextualitzadors de la lexicografia bilingüe, ja que fan més entenedores les propostes de traducció i més quan aquestes són polisèmiques. En presentem exemples per a diversos tipus d'interjeccions per il·lustrar-ho millor.

La interjecció *eureka* es defineix al DIEC com a «Expressió amb què hom manifesta alegria per haver trobat o aconseguit allò que cercava, la solució d'un problema, etc.». Partint del supòsit que aquesta informació és certa, l'element bàsic és *alegria* i els elements addicionals, *per haver trobat o aconseguit allò que cercava, la solució d'un problema, etc.*

En les peces implementades en la versió preliminar això es veu clarament en la unitat *porta*, que té com a element bàsic *incitar a una acció* i com a element addicional, *anar-se'n, fer fora* (vegeu la figura 133). Així, doncs, l'element bàsic permet d'accedir a altres unitats que comparteixen aquest valor (incitar a una acció) i l'element addicional és específic d'aquesta unitat.

D'altra banda, pot ser que hi hagi unitats que no admetin elements addicionals: és a dir, una interjecció que imita el cant d'un gall no té cap valor addicional i, per tant, la fitxa recollirà *interjecció onomatopèica* al costat del lema —categoria gramatical i tipus d'interjecció— i *gall* als valors —només element bàsic i no addicional.

Un altre cas que es pot donar és que una unitat vehiculi diversos valors dins del mateix grup: per exemple, *mira* en la funció expressiva transmet resignació i contrarietat, segons les dades del corpus (tot i que segurament en pot transmetre més). Proposem que es pugui saltar d'un valor a l'altre amb enllaços hipertextuals. Així, dins els usos expressius de *mira*, l'usuari podria moure's entre aquestes dues pantalles que presentem a continuació i el fet de canviar de pantalla implicaria una modificació dels valors que es presenten a la columna de l'esquerra. Si selecciona l'element *resignació* (figura 137), a la columna de l'esquerra tindrà totes les unitats de l'aplicació que transmeten aquest valor classificades per varia-

Resultat de la cerca

CONTRARIETAT

Informal

Tabú

Funcions

MIRA. Interjecció expressiva i metalingüística.

Variants: *ma* Variants eufemístiques: (no documentades)

Freqüències. Corpus audiovisual: 0,1368%. British National Corpus i Longman Corpus: sense dades

CONTRARIETAT // RESIGNACIÓ

- Lopes: David, no. Però on vas anar?
- David: A banyar-me.
- Lopes: Amb la Carbonell?
- David: No, *mira*, em banyaré jo sol! Si ho ha fet tota la vida

Combinatòria:

Es fa servir com a reforça expressiu en l'estructura "mira que"

- Ja era prou fort que conservessis la cunta, però *mira que* esborrar-la!
- Doncs jo, *mira que* "El final de la escalera" l'he vista vegades, eh?, però cada cop que la veia

FIGURA 136. Interjecció *mira* (valor de contrarietat).

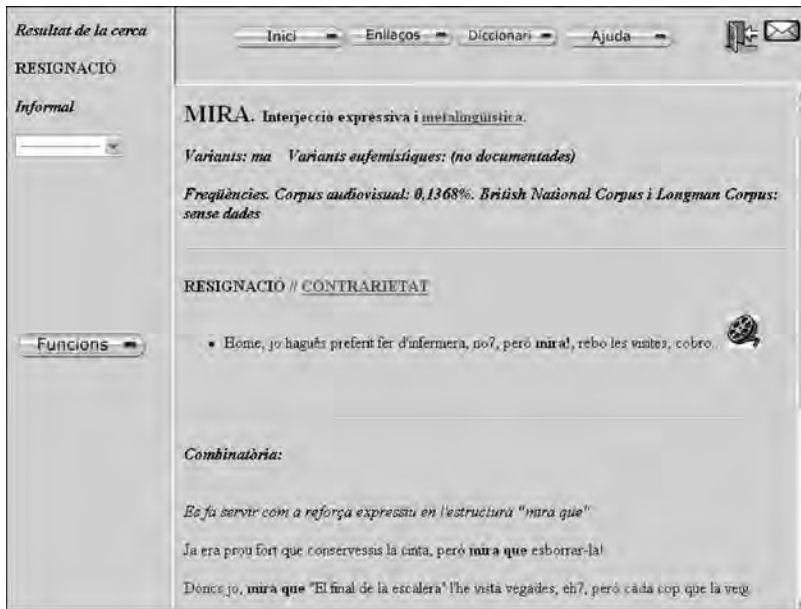
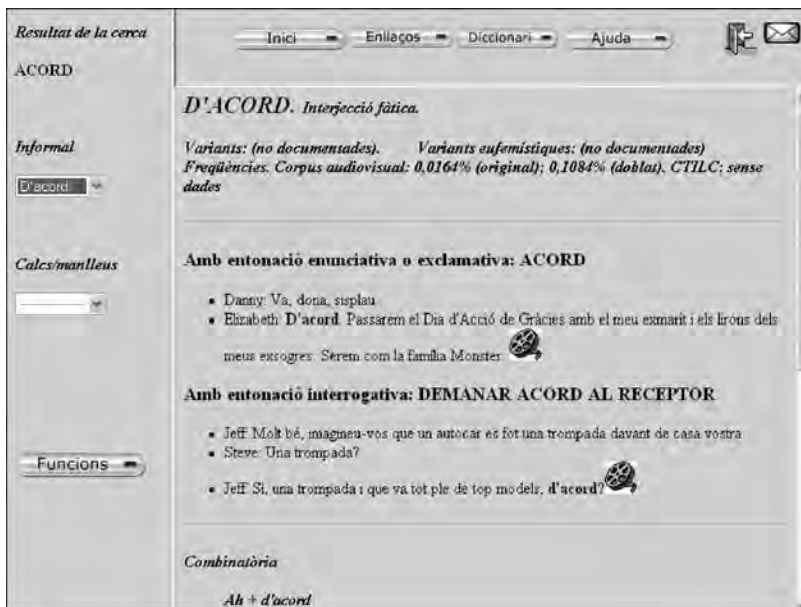

 FIGURA 137. Interjecció *mira* (valor de resignació).

FIGURA 138. Valors diferenciats per l'entonació.

ció i hi podrà accedir amb un clic; en canvi, si selecciona *contrarietat* (figura 136), a la columna de l'esquerra se li obriran totes les peces que transmeten contrarietat, classificades per elements de variació en menús hipertextuals.

Una altra particularitat que hem detectat treballant amb corpus és que una mateixa interjecció pot tenir dos valors associats a un mateix tipus d'interjecció (per exemple, *fàtiques*), però diferenciats únicament per l'entonació. En aquest cas proposem d'incloure-ho en la mateixa pantalla, perquè els valors estan estretament relacionats. Vegem-ne un exemple amb la interjecció *d'acord*.

Aquestes idees ens han funcionat en la implementació de les unitats que hem seleccionat de mostra, però un estudi posterior amb un corpus més gran i l'anàlisi dels valors semanticopragmàtics d'aquestes unitats ens permetran de validar o refutar aquesta proposta.

f) Elements de variació

Els elements de variació corresponen al que s'anomenen indicacions pragmàtiques o marques d'ús (Burkhanov, 2003). Proposem de traduir aquests elements de variació en una llista d'etiquetes clarament explicitades a la guia d'ús que representarien la variació a tots els nivells, etiquetes que reproduiríem senceres i no pas en forma d'abreviacions. Concretament, proposem de marcar la variació funcional amb les etiquetes basades en l'OALD —retòric, formal, informal, argòtic i tabú— que ja hem presentat anteriorment i que permeten marcar la variació tant a nivell informal com a nivell formal. També caldria marcar les unitats que provenen d'altres llengües i que funcionen com a calcs i manlleus.

Tal com hem explicat abans, hem canviat de parer respecte de Matamala (2001) pel que fa a la variació geogràfica. Mentre que al treball de recerca proposàvem d'incorporar marques d'aquest tipus, ara ens adonem que això comportaria prioritzar un dialecte, ja que tan dialectal és *xe* com *oi* i la nostra intenció és que el prototip serveixi per a tots els usuaris. Pel que fa a la variació diacrònica, com ja hem explicat, la incorporariem en fases posteriors en què incloguéssim textos antics com a corpus de base, però de moment no hem trobat cap peça que es pugui marcar així.

g) Textos d'exemplificació i informació fonètica

És fonamental incloure textos d'exemplificació, en aquest cas en català. Proposem que els exemples s'extreguin de corpus reals, sense que això impedeixi al lexicògraf de fer petites modificacions si ho creu convenient, i proposem també que s'incloguin alguns exemples extrets de corpus orals que siguin audibles i visibles (arxius de vídeo). D'aquesta manera es podria tenir accés a informació fonètica i es podria veure el paper fonamental de l'entonació, sense haver de recórrer a sistemes de representació convencionals que l'usuari potser desconeix.

En la proposta d'implementació hem incorporat fragments del corpus audiovisual, als quals es pot accedir fent clic a sobre de la imatge de la bobina, que podeu veure en totes les fitxes que hem presentat com a captures de pantalla. L'aplicació que proposem, doncs, no és solament hipertextual sinó que la podríem anomenar hipermedial, ja que permet d'accedir no només a textos sinó també a arxius de vídeo.

D'altra banda, tot i que no forma part del corpus, hem incorporat una tira còmica a la interjecció *pam* com a exemple del que podria ser una versió més avançada del prototip (figura 139).

Un problema que es planteja (un problema per al lexicògraf que vol fer una aplicació, però una riquesa per a la llengua) és la representació de la varietat dialectal en la informació fonètica. Com dèiem en l'apartat de trets generals, la voluntat és anar incorporant informació de les diverses varietats dialectals però la disponibilitat real de documents condicionarà aquesta intenció. De moment, hem treballat amb documentació del català central.

Ja per acabar aquest punt, volem fer veure que el fet de treballar en un suport electrònic no ens limita pel que fa a l'espai que podem dedicar als exemples, tot i que això no ens ha d'empènyer a omplir l'aplicació d'exemples que confonguin l'usuari. De fet, amb un parell d'exemples de cada tipus n'hi hauria

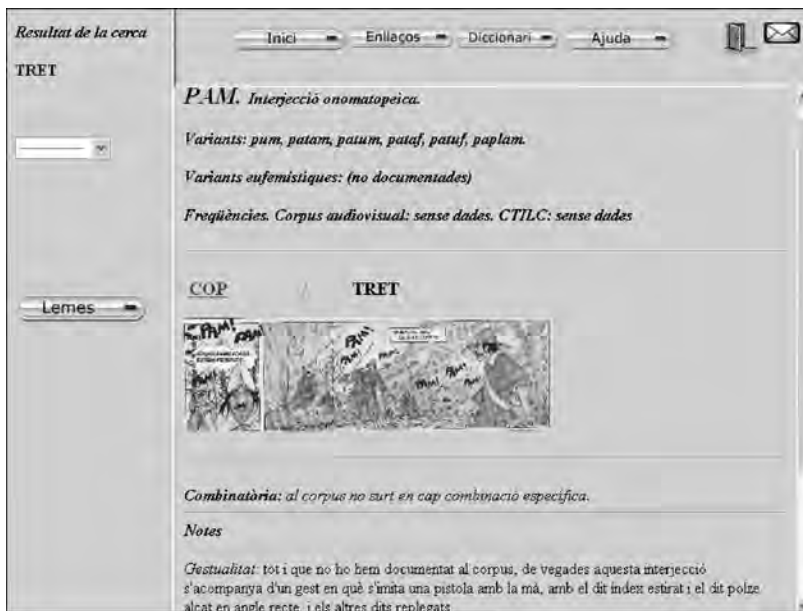

FIGURA 139. Exemple d'interjecció amb arxius gràfics.

prou, de manera que l'usuari no hagi d'estar movent la pantalla amunt i avall contínuament.

h) Combinatòria

En principi les interjeccions són unitats oracionals independents, però, com hem vist en la descripció, presenten en alguns casos tendència a combinar-se, a repetir-se o a ocupar determinades posicions. Això és el que caldria indicar en aquest bloc.

En les mostres presentades indiquem la combinatòria que hem detectat al corpus, les repeticions i també si les interjeccions s'insereixen en alguna estructura concreta. Per exemple, en el cas de *collons* indiquem que es pot inserir en l'estructura exclamativa *què collons* i en donem un exemple vinculat a un arxiu de vídeo (figura 140). De la mateixa manera, a *d'acord* fem notar que sovint s'acompanya de la interjecció *ah* en posició inicial i que l'hem documentat repetit (figura 141). En presentem un exemple de cada en forma de captura de pantalla.

i) Notes

Dins d'aquest apartat s'engloben altres elements complementaris que poden aportar-nos informació sobre el lema i que poden ser de diversa mena: per

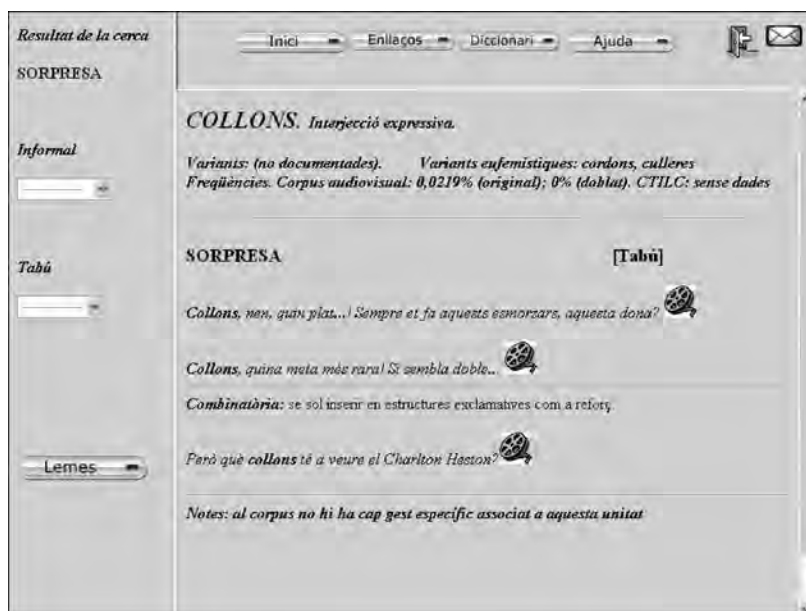

FIGURA 140. Exemple de combinatòria I.

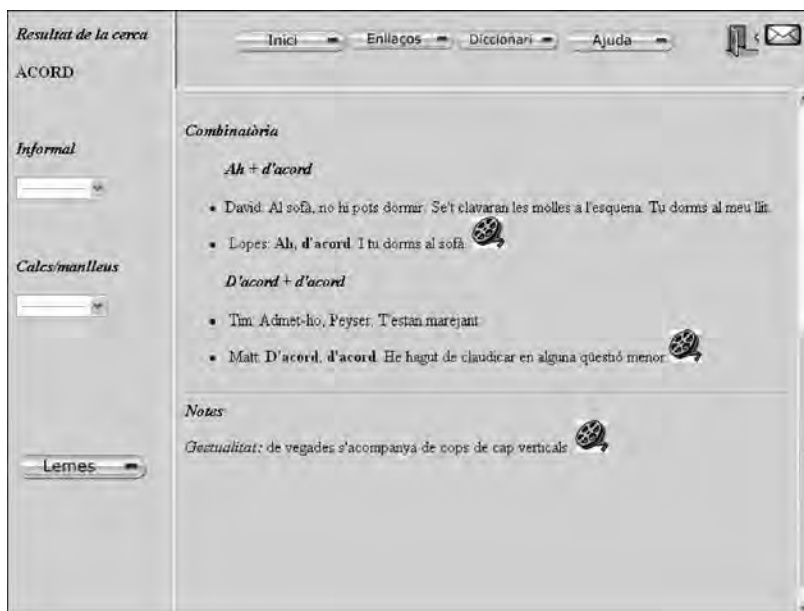

FIGURA 141. Exemple de combinatòria II.

exemple, es podria indicar si una determinada interjecció s'acompanya generalment d'algun gest i s'hi podrien incorporar fragments de vídeo en què es pogués visualitzar això, explotant al màxim les possibilitats de l'hipermèdia. Presentem un exemple en què hi ha informació sobre gestualitat amb un arxiu de vídeo (figura 141).

j) Enllaços

A Matamala (2001) havíem proposat la inclusió d'uns botons que permetessin accedir a unitats que comparteixen diferents elements amb la unitat buscada: per exemple, unitats que només comparteixen el valor bàsic, unitats que comparteixen el valor bàsic més l'element de variació, unitats que comparteixen el valor bàsic i l'addicional i, finalment, unitats que comparteixen tots els valors. Tanmateix, treballant amb les dades i provant d'implementar-ho lexicogràficament ens hem adonat que això no és operatiu i que és difícil d'aplicar. Per tant, hem enllaçat la informació d'una altra manera i ens hem basat fonamentalment en la combinació dels elements bàsics amb els elements de variació, deixant de banda els elements addicionals. De fet, aquesta informació la pot aconseguir fàcilment l'usuari llegint la fitxa, ja que està disposada de manera molt gràfica.

FIGURA 142. Informació sobre gestualitat.

El disseny que hem presentat a les altres figures facilita que en tota l'aplicació hi hagi enllaços que permeten saltar d'un lloc a l'altre i accedir a múltiple informació: així, a la columna de l'esquerra sempre es poden consultar propostes parcialment sinonímiques classificades per elements de variació i a la part superior hi ha botons a diferents parts de l'aplicació.

k) Altres informacions

Hi ha més informacions que es podrien incloure a l'article, com l'etimologia o la partició sil·làbica, però no creiem que serveixin per a la producció, funció prioritària de l'eina. Això no vol dir que l'estudi d'aquests elements no sigui interessant: per exemple, des d'un punt de vista lingüístic és apassionant veure el procés de gramaticalització d'algunes interjeccions (per exemple, el pas de *voto a a vatua*), però dubtem que això interessi l'usuari.

Un cop vistes les característiques dels articles lexicogràfics monolingües, passem ara a detallar els trets de l'article lexicogràfic partint d'un lema anglès. En el cas dels elements que reben el mateix tractament, remetrem a l'explicació anterior.

Un dels punts clau que cal definir abans d'explicitar la informació que contindrà l'article lexicogràfic és la llengua en què donarem la informació. Tenint en

compte que els usuaris finals seran professionals de la llengua catalana i que la intenció és produir, considerem que totes aquestes dades s'han de donar en català. D'aquesta manera divergim d'un tret del diccionari bilingüe descrit en el capítol previ que, a parer nostre, pot ser un problema: la presentació de contextualitzadors en anglès.

Quant a la disposició gràfica de la informació, llevat de petites modificacions, mantenim el patró que hem presentat per a l'accés monolingüe, ja que conservar una mateixa línia gràfica pot facilitar la navegació a l'usuari. Un cop més, a la part superior sempre hi ha els botons que enllacen amb diverses parts de l'eina i a la dreta, en el marc principal, s'hi visualitza la fitxa, amb diferents elements que comentarem tot seguit. L'única divergència és que no oferim propostes sinonímiques a la columna de l'esquerra, ja que l'eina no està orientada a l'anglès sinó al català i el que interessa quan s'entra a través de l'anglès és accedir a propostes de traducció. És per això que la columna de l'esquerra difereix en l'accés per unitats angleses i sempre hi ha visible la llista de lemes anglesos.

a) Categoria gramatical i tipus d'interjecció

El mateix que comentàvem per als articles monolingües és vàlid per als bilingües: indiquem el tipus d'interjecció i, en els casos en què una interjecció s'actua-

FIGURA 143. Accés per unitats en anglès.

litza amb valors de diferents grups, hi ha uns enllaços que permeten que l'usuari salti d'un valor a l'altre.

b) Variants formals del lema

Incorporem també variants formals del lema en anglès. Aquestes unitats també formen part del leuari, tot i que remeten a la forma principal. En el cas de l'exemple, no hem pogut documentar variants.

c) Enllaços a diccionaris de referència

La inclusió d'informació sobre la presència de cada unitat a diccionaris monolingües anglesos de referència pot ser molt útil, i per això proposem de fer servir el *Webster* i el *Cambridge Dictionary of English*, per tenir representats un diccionari americà i un de britànic. L'accés a aquests diccionaris es fa mitjançant el botó d'enllaços situat en tot moment a la part superior dreta de la pantalla.

d) Freqüència de l'accepció

Aquest és un element que rarament es veu en els articles lexicogràfics però que, a parer nostre, és clau a l'hora de produir un text, especialment quan es parteix d'una altra llengua. El motiu és que sovint trobem una unitat en català que vehicula els mateixos valors que una unitat en anglès i, per tant, es consideren equivalents; ara bé, si ens fixem en les freqüències, pot ser que una sigui molt habitual en anglès i no tant en català. Disposar d'aquesta informació pot fer decantar el traductor per una altra proposta de traducció o bé per obviar aquesta unitat i compensar el valor transmès mitjançant un altre element de la frase (estructura, entonació, tria del lèxic, etc.).

En aquesta pantalla incloem únicament les freqüències en anglès i l'usuari pot consultar les freqüències en català fent clic sobre les propostes de traducció i accedir d'aquesta manera a l'article lexicogràfic monolingüe.

Un cas que illustraria la importància de les freqüència seria la interjecció *oh*, que apareix profusament en els textos anglesos i que en català es podria alternar amb altres interjeccions o fins i tot obviar: tal com es recull a *Criteris lingüístics per a la traducció i doblatge*, «sovint, en els productes doblats, només se sent una interjecció: *oh!*, generalment en posició inicial» (Televisió de Catalunya, 1997, p. 53). La inclusió d'informació sobre les freqüències pot evitar calcs de l'anglès o la utilització de recursos menys habituals en català.

e) Contextualitzadors

Com ja comentàvem en tractar de la definició, proposem d'incloure en els articles monolingües un element que no encaixa amb les definicions prototípiques i que s'acosta als contextualitzadors, que consta del que hem anomenat *element bàsic* i, opcionalment, d'elements addicionals. En els articles bilingües cal inclou-

re també aquest component perquè, com hem observat en les descripcions prèvies, tot sovint les equivalències proposades són polisèmiques i la falta de contextualitzadors adients fa que el seu significat sigui opac. En el cas que una unitat anglesa transmeti diversos valors bàsics, proposem de crear uns enllaços hipertextuals, de manera semblant com hem fet en el cas de les unitats catalanes que poden actualitzar diversos valors. Ara bé, en cada pantalla només tindriem un valor, per no confondre l'usuari.

f) Combinatòria

Pot ser que una determinada unitat aparegui generalment combinada en anglès, combinatòria que es pot traslladar completa o no al català. Això ho indicarem a l'apartat de combinatòria. En l'exemple de *look*, documentem al corpus anglès que se sol combinar amb un *oh* inicial, interjecció que s'omet en la traducció (vegeu la figura 144). En aquest cas hem incorporat una proposta de traducció alternativa i hem inclòs la versió original i la versió doblada del corpus.

g) Notes

Igual com abans, incorporem dades addicionals, com ara les referents a la gestualitat, aspecte que pot ser molt interessant d'explotar des d'una perspectiva de

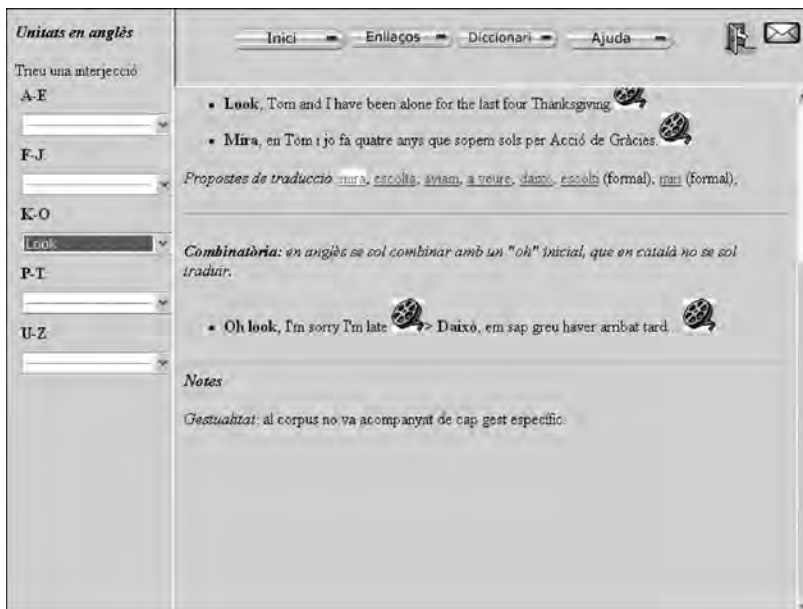

FIGURA 144. La combinatòria en les fitxes angleses.

comparació lingüística. Així, pot ser que una mateixa interjecció s'acompanyi habitualment d'un gest determinat en una llengua però no pas en l'altra, i són aquests elements els que cal incloure en aquest punt, afegint-hi si és possible imatges que ho exemplifiquin. Malauradament, en el corpus no hem pogut documentar cap exemple d'aquest tipus i no ho podem exemplificar.

h) Propostes de traducció

L'aplicació que proposem permet accedir a propostes de traducció en català del lema anglès seleccionat. Parlem volgutament de propostes de traducció i no pas d'equivalències per dos motius: d'una banda, perquè l'eina s'adreça, entre altres usuaris, a traductors i el que volem és oferir-los propostes de traducció perquè puguin produir un text, no pas unitats que únicament els transmetin el significat del lema; de l'altra, perquè oferim propostes amb diferents graus d'equivalència i donem la possibilitat que l'usuari conegui quin és aquest grau. Aquesta és una de les innovacions que pot aportar la nostra eina al panorama de la lexicografia bilingüe.

I com vehicularem tot això? Doncs a sota de cada valor apareixeran una sèrie d'unitats que transmeten el mateix element bàsic que la unitat buscada, amb una indicació entre parèntesis si hi ha alguna diferència pel que fa a la variació funcional. Aquestes unitats són enllaços hipertextuals que obren la fitxa en català.

Així, per exemple, de *look* se'ns proposen com a traduccions *mira*, *escolta*, *aviam*, *a veure*, *daixò* i, marcats com a unitats formals, *miri* i *escolti*.⁶⁶ Si l'usuari selecciona *mira* —l'única opció activada en aquesta versió preliminar— salta directament a la fitxa de *mira* com a inici de torn de parla o d'explicació —figura 134—, valor compartit amb *look*. Gràcies a la hipertextualitat de l'eina, des d'aquí pot accedir a totes les unitats que vehiculen aquest mateix valor —perquè les tindrà a la columna de l'esquerra, separades per elements de variació— i també podrà accedir als altres valors no metalingüístics d'aquesta peça —fent clic a l'enllaç d'interjecció expressiva, que li permet accedir a la figura 135.

Ara bé, això planteja un altre problema: totes les unitats que es donin com a propostes de traducció correspondran a peces del leuari català? No pot ser que una interjecció en anglès es tradueixi per una unitat d'una altra categoria en català i, en conseqüència, no figuri a la nomenclatura? Aquest problema entronca directament amb les reflexions de Haensch (1982, p. 521), que afirma que un element d'una categoria no sempre es tradueix per un element de la mateixa categoria en una altra llengua, tot i que se sol preferir donar les anomenades equivalències categorials, en terminologia de Zgusta (1971).

66. Segurament hi ha més possibilitats, però hem fet una tria de les que tenim al corpus per il·lustrar el que volem dir.

Creiem que el traductor pot vehicular la càrrega semanticopragmàtica d'una interjecció amb unitats d'altres categories o fins i tot mitjançant signes ortogràfics o tipogràfics (en el cas dels còmics, com observa Sierra, 1999), però, com hem vist al capítol 9, en el cas de les interjeccions l'equivalència categorial és l'opció majoritària, ja que es tracta d'estructures oracionals que funcionen autònomament tant en català com en anglès. Així, doncs, la intenció és que l'eina ofereixi en principi equivalències categorials que després el traductor decidirà si vol fer servir o no. De fet, com hem vist en el subcorpus doblat, no sempre una interjecció es tradueix per una interjecció, i més quan hi ha restriccions d'ajust. De tota manera, si treballant amb dades observem que hi ha molts casos en què una interjecció en anglès es vehicula sistemàticament per una peça d'una altra categoria en català —i, per tant, no inclosa al leuari—, es podria afegir en una segona línia, darrere les equivalències categorials i sense enllaç, tot i que gràcies a la secció d'enllaços de la part superior l'usuari sempre podrà consultar què en diu el DIEC o el GDLC.

i) Elements de variació

Igual com en els articles monolingües, aquests elements corresponen a les indicacions pragmàtiques i caldria sistematitzar-los amb la mateixa proposta que hem fet per al català.

j) Textos d'exemplificació i informació fonètica

És fonamental incloure textos d'exemplificació en anglès amb la traducció al català. Proposem que els exemples s'extreguin de corpus reals, sense que això impedeixi al lexicògraf de fer-hi modificacions si ho creu convenient, i proposem també que s'inclouguin exemples de corpus orals en què es puguin escoltar les interjeccions en context. Així es pot tenir accés a informació sobre la pronunciació i l'entonació, sense haver de recórrer a sistemes de representació convencionals com l'alfabet fonètic internacional (AFI).

Quant al tractament de la variació dialectal i a la resta de qüestions relatives a aquest punt, vegeu les observacions fetes en tractar de la fitxa monolingüe.

k) Altres informacions

A banda d'aquests elements, se'n podrien incloure d'altres, com escrivíem en l'apartat homònim sobre els articles monolingües. Les reflexions que hi feiem són vàlides i, per tant, no les repetirem.

Amb aquesta descripció i les captures de pantalla que hem afegit del prototip, creiem que el lector es pot fer una idea força completa de les característiques de l'eina.

11.3. CONCLUSIONS

En aquest capítol hem presentat el disseny d'una aplicació lexicogràfica que respon a una necessitat real i que supera les mancances que presentaven les eines disponibles. Hem parlat d'aplicació bilingüe perquè inclou dues llengües, però és evident que no es tracta d'una eina prototípicament bilingüe sinó que se centra en la producció en català i l'anglès no deixa de ser una via d'accés més que es pot completar en el futur amb més llengües. De fet, es tracta de reduir totes les interjeccions a una sèrie de valors bàsics i unir-los a partir d'aquests elements. Com a resum, recuperem les mancances que detectàvem a Matamala (2001) i en el capítol anterior respecte del tractament lexicogràfic de les interjeccions i la solució plantejada.

<i>Observacions prèvies</i>	<i>Solucions plantejades</i>
1. Fonts: pes de la tradició lexicogràfica sense tenir en compte gramàtiques ni corpus textuais. Contradiccions monolingües/bilingüe.	Explotació de corpus textuais, escrits i orals sense obviar gramàtiques i diccionaris. Incorporació d'enllaços als diccionaris en línia.
2. Selecció de les unitats: s'ignoren els criteris de freqüència i es recull un nombre poc exhaustiu d'interjeccions.	Màxim d'exhaustivitat perquè només s'inclouen interjeccions i, si cal, aplicació de criteris de freqüència.
3. Onomatopeies: inclusió de les interjeccions onomatopeiques com a noms generalment i tractament divergent.	Les onomatopeies poden pertànyer a categories gramaticals diferents i recollirem les que siguin interjeccions en un corpus representatiu. També proposem d'incloure les protolèxies.
4. Selecció de les unitats: dificultat d'establir fronteres i d'atribuir la categoria d'interjecció a una unitat.	Partir de la proposta de categorització gramatical de Cuenca presentada al primer capítol i, en cas de dubte, incloure les peces frontereres.
5. Superestructura: falta d'instruccions precises sobre l'ús de determinades etiquetes.	Incorporació d'ajudes i instruccions completes consultables des de qualsevol punt.
6. Accés a la informació: s'hi arriba pel lema i hi ha problemes quan no se'n sap la forma escrita i només se'n coneix el valor.	Múltiples camins per accedir a la informació, ja sigui pel lema en català, pel lema en anglès, per funcions o en un accés directe.
7. Entrades/subentrades: problemes en la consideració d'entrada o subentrada d'interjeccions gramaticalitzades.	No distingir entrades o subentrades: incloure totes les interjeccions com a part del leuari, com a entrades.
8. Estructura de les definicions del monolingüe: falta de sistematicitat.	Estructuració en element bàsic, elements addicionals i elements de variació.

<i>Observacions prèvies</i>	<i>Solucions plantejades</i>
9. Contingut de les definicions del monolingüe: la comparació del DIEC i el DLC i les gramàtiques ha fet surar que els diccionaris no recullen tots els significats.	Ús de corpus textuals, a més de fonts lexicogràfiques, per tal d'incloure els significats més freqüents.
10. Elements de variació: codificació poc precisa de la variació, especialment de la funcional.	Necessitat d'una codificació clara amb unes ajudes que expliquin l'abast de cada etiqueta o l'alternativa que adoptem. Fem una primera proposta basada en l'OALD.
11. Exemples: necessitat de més exemples i més ben contextualitzats, amb el problema de la restricció d'espai.	Desenvolupament d'una eina en suport electrònic sense limitacions d'espai que inclogui exemples textuals, sonors, audiovisuals i gràfics.
12. Equivalències i contextualitzadors: molts equivalents d'interjeccions són polisèmics i es fa difícil saber el valor exacte que es vol vehicular, especialment per la falta de contextualitzadors adients.	Mitjançant la inclusió d'un element híbrid a cavall de les definicions i els contextualitzadors es resol aquest problema.
13. Equivalències d'interjeccions onomatopèiques: diferents estadis de lexicalització i dificultat de trobar equivalents en totes les llengües.	Quan no hi ha propostes de traducció a cap nivell, inclusió de propostes pròpies indicant-ho. La interactivitat de l'eina també obre les portes als suggeriments dels usuaris.
14. Llengua dels contextualitzadors i les etiquetes: al DAC són en anglès i això pot dificultar la comprensió dels usuaris	Tenint en compte que es tracta d'un producte monofocal, introducció de totes les etiquetes i informacions addicionals en català.

FIGURA 145. Taula de solucions plantejades als problemes lexicogràfics.

En conclusió, en aquest apartat hem esbossat a grans trets una eina lexicogràfica que pot ser útil per als professionals de la llengua i que aporta tres grans innovacions:

- és una eina pluriaccessible a tots nivells, però especialment en l'accés a la nomenclatura, ja que s'hi pot accedir per moltes vies que s'interrelacionen;
- inclou propostes de traducció i propostes sinonímiques entrellaçades i amb els diferents graus d'equivalència segons els elements de variació explicitats;
- incorpora text, so, imatge i vídeo en una eina que vol anar més enllà de l'hipertext i del multimèdia per esdevenir hipermèdia.

12. Conclusions

En el primer capítol feiem evident una doble necessitat en relació amb les interjeccions: d'una banda, la falta d'una descripció completa d'aquestes peces en català a partir d'un treball de corpus i, de l'altra, la falta d'eines lexicogràfiques que recullin aquestes peces i en facin un tractament adequat tenint en compte les necessitats dels professionals de la llengua que han de produir textos, ja siguin originals o traduccions. És per això que en aquest llibre hem presentat una descripció detallada de les interjeccions d'un corpus audiovisual com també el disseny d'una aplicació lexicogràfica que inclou aquestes peces.

Si bé el nostre marc d'estudi és cognitivista i en aquest model no hi ha fronteres clares entre els diferents elements que hem estudiat —fonologia, morfologia, sintaxi, semàntica, pragmàtica i discurs—, hem dut a terme una anàlisi compartimentada per qüestions operatives, tot i que tots els elements estan interrelacionats. Així, per posar només un exemple, el procés de formació de les interjeccions impròpies mitjançant una gramaticalització troba l'explicació en motius de caràcter pragmaticodiscursiu. Per cloure aquest llibre, sintetitzarem les aportacions més rellevants en forma de conclusions.

12.1. SOBRE LA NOCIÓ D'INTERJECCIÓ. ASPECTES TEÒRICS

Hem comprovat que, efectivament, hi ha molts estudis que aborden les interjeccions de manera parcial, d'acord amb un enfocament concret, i que els atribueixen etiquetes diverses, cosa que contribueix a la indefinició d'aquestes peces. En vista d'aquesta variació, hem escollit un marc teòric doble —format per una aproximació cognitivista com la que proposa Cuenca (2002a) i un enfocament pragmaticodiscursiu amb nocions centrals com l'estructuració i la regulació de la conversa, la modalització i les funcions comunicatives—, cosa que ens ha permès fer una descripció global d'aquestes peces.

En primer lloc, la teoria de la gramaticalització ens ha permès donar compte dels processos de formació de les interjeccions impròpies. Així, hem explicat que aquestes unitats provenen de categories plenes el significat de les quals s'ha anat pragmatitzant mitjançant un increment de la subjectivitat de l'emissor i la fixació d'estratègies discursives. Malgrat tot, no es tracta d'una gramaticalització prototípica ja que no es compleixen tots els trets associats a aquest fenomen, sinó que seria un tipus de gramaticalització específica que es dona en unitats amb un caràcter pragmàtic marcat.

En segon lloc, la teoria del prototip ens ha permès superar els problemes d'establir fronteres taxatives entre la categoria d'interjecció i altres categories gramaticals, ja que creiem que es pot establir un continu a diferents nivells. Des d'un punt de vista morfològic es podrien establir graus de prototipicitat a dos nivells: d'una banda, hi hauria les interjeccions pròpies, en les quals el continu abasta des d'interjeccions plenament integrades en el sistema de la llengua fins a crits fora del sistema i, de l'altra, hi hauria les interjeccions impròpies, que fan frontera amb sintagmes exclamatius i que presenten diferents graus de gramaticalització. Així, per exemple, interjeccions com *ah*, *oh*, *ui* o *ai*, plenament integrades al sistema de la llengua, serien més prototípiques que no pas *pst* o *ts ts*, amb un patró perifèric en català. De la mateixa manera, *sisplau* o *aviam* es consideren interjeccions més gramaticalitzades que no pas *silenci*, amb un significat molt transparent, o *escolta*, que presenta menys fixació (*escolta/i*) tot i ser una interjecció metalingüística des del nostre punt de vista. Fora d'aquesta gradació d'interjeccions impròpies més o menys gramaticalitzades, hi trobaríem construccions del tipus *quina pena*, que considerem un sintagma exclamatiu ja que presenta un significat transparent i estructuralment no està tan fixat com les interjeccions. Els casos més extrems de gramaticalització serien *oi* o *hola*, que hem considerat interjeccions pròpies.

Des d'un punt de vista semanticoprasmàtic, les interjeccions prototípiques serien les que transmeten una modalitat més marcada, és a dir, les expressives —de fet, són les que tots els estudis inclouen com a tals—, mentre que les metalingüístiques s'aproprien més als nexes i es podrien estudiar fins i tot des d'aquesta perspectiva. Així, una unitat com *ui* seria prototípicament una interjecció, mentre que una unitat com ara *mira* seria més perifèrica.

Per tant, encreuant aquests dos elements —enfocament morfològic i enfocament pragmaticodiscursiu—, podríem dir que les interjeccions prototípiques són les interjeccions pròpies expressives —que, com veurem, són les més polisèmiques i les que poden adquirir més valors—, mentre que a l'altra punta del continu es troben les interjeccions impròpies metalingüístiques. A mig camí hi ha les interjeccions conatives i fàtiques. Pel que fa a les representatives, encara són més perifèriques, però aquest estudi no ha pogut fer-ne una descripció a fons, ja que hi han tingut una presència anecdòtica.

Finalment, i encara en relació amb els aspectes teòrics, les aportacions pragmaticodiscursives ens han permès donar compte del funcionament de les interjeccions en la conversa i establir un lligam amb els processos de gramaticalització, els quals es poden entendre com la consolidació d'estratègies discursives en què hi ha una implicació de l'emissor.

12.2. SOBRE LES DADES DEL CORPUS AUDIOVISUAL. ASPECTES DESCRIPTIUS

Hem constituït un corpus audiovisual de ficció televisiva format per dos tipus de productes diferents —producció pròpia i producció aliena— però amb un gènere compartit: la comèdia de situació. Gràcies a aquest corpus hem pogut dur a terme una anàlisi global de les interjeccions en productes de ficció televisiva, i també hem vist divergències entre els subcorpus al mateix temps que ens atansàvem a la llengua oral espontània. De fet, els resultats de l'anàlisi de sèries de producció pròpia no es poden aplicar directament a les produccions orals colloquials i espontànies, però s'hi acosten força, si més no en la interpretació dels actors. Així, en el capítol d'aspectes discursius hem demostrat que les interjeccions improvisades que els actors de les sèries de producció pròpia introdueixen en la interpretació del text igualen els percentatges d'aquestes unitats als de les converses espontànies, mentre que els productes doblats, amb unes limitacions que hem explicat en el capítol 9, presenten un percentatge d'interjeccions inferior, de manera semblant al producte anglès. Pot ser que en anglès hi hagi menys interjeccions en la ficció televisiva? Potser els actors improvisen menys? O bé és que en anglès el percentatge d'interjeccions és menor? Són preguntes que no han trobat resposta en aquest llibre, però que poden ser un bon punt de partida per dur a terme un estudi amb corpus orals espontanis tant en anglès com en català. En qualsevol cas, queda demostrat que les interjeccions es poden considerar un element per mesurar l'oralitat i espontaneïtat d'un text, qüestions més accentuades en la producció pròpia.

El corpus audiovisual també ens ha servit per iniciar l'estudi d'aspectes ortogràfics, fonològics, entonatius, morfològics, sintàctics, semanticopragmàtics i discursius d'aquestes peces. Si bé la voluntat era fer èmfasi en el funcionament de les interjeccions en català, el fet de disposar d'un corpus traduït de l'anglès amb la versió original paral·lelitzada, ens ha permès de dur a terme una anàlisi contrastiva addicional. Els resultats són els que exposem tot seguit de manera resumida, fent èmfasi en les diferències i semblances entre els subcorpus.

Pel que fa a *qüestions morfològiques*, hem constatat que la diferència entre interjeccions pròpies i impròpies proposada pels models teòrics és vàlida. Les primeres solen estar formades en català per una vocal més una semivocal o bé una vocal seguida gràficament d'una hac muda, mentre que en anglès la forma principal és aquesta darrera. De vegades presenten irregularitats fonològiques, i això ha fet que

alguns autors les consideressin elements paralingüístics fora del sistema de la llengua. Al capítol quart proposem de distingir diferents elements en un continu que abasta des d'elements purament paralingüístics fins a elements plenament lingüístics. En aquesta escala trobem interjeccions pròpies integrades; interjeccions pròpies perifèriques; unitats paralingüístiques perifèriques (els clics); manifestacions humanes com ara rialles, plors, crits, esternuts o tos; reproduccions de sons externs fetes amb els òrgans de fonació, i la representació escrita d'aquests sons.

Pel que fa a les impròpies, tant en català com en anglès provenen fonamentalment de noms i SN i també de verbs i SV, i es troben en diferents graus de gramaticalització. En la descripció morfològica d'aquestes peces hem recorregut a la teoria de la gramaticalització i hem pogut constatar que efectivament les interjeccions presenten bona part dels trets associats a la gramaticalització: així, es produeix una pèrdua de substància fonològica, fusions, descategoritzacions i recategoritzacions, fixacions estructurals, increment de la freqüència d'ús, estratificació, divergència, persistència i pragmatització del significat. Ara bé, un tret propi de la gramaticalització com la fixació no es dona tant, i la paradigmaticitat i l'obligatorietat no es detecten. Això ens podria empenyer a proposar una etiqueta nova per a aquest fenomen, seguint l'exemple d'alguns investigadors, i fins i tot podríem parlar de pragmatització, i no pas de gramaticalització, però considerem que de la mateixa manera que advoquem per una visió global i dinàmica dels fenòmens sense divisions clares, també podem adoptar aquest punt de vista en tractar de la gramaticalització i considerar que no cal que es compleixin tots els trets per considerar que un element s'ha gramaticalitzat. Simplement hi haurà diversos nivells de prototipicitat.

Relacionant els aspectes morfològics amb aspectes semanticopragsmàtics, observem que les interjeccions expressives solen recollir moltes imprecacions, que les conatives solen provenir de verbs de moviment, que les fàtiques solen contenir moltes fórmules rituals i que les metalingüístiques provenen en bona mesura de verbs de percepció, però no exclusivament.

Pel que fa a la pragmatització del significat, tot i que hem fet un estudi sincrònic en el qual no hem tingut en compte textos històrics, creiem que deriva de la fixació d'estratègies discursives i es pot explicar per processos metafòrics, metonímics i, sobretot, per la hipòtesi de la subjectivació. Aquesta vinculació amb les estratègies discursives fa que recuperem de nou aquest tema en el capítol discursiu, on vinculem estretament la gramaticalització amb els principis reguladors de la conversa i considerem que certes gramaticalitzacions poden derivar de la convencionalització d'implicatures conversacionals.

Encara en relació amb la gramaticalització, hem constatat al corpus que es tracta d'un procés unidireccional, si bé les interjeccions poden avançar mitjançant un procés d'habilitació cap a formes lèxiques, sobretot en el cas de les

onomatopeïques. En aquest aspecte detectem diferències substancials entre el català i l'anglès, ja que aquest darrer és molt més malleable a l'hora d'habilitar interjeccions com a substantius, verbs, etc., mentre que en català es tendeix a crear formes nominals.

També hem demostrat que l'*entonació* associada a les interjeccions sol ser exclamativa en el cas de les expressives, enunciativa en el cas de les metalingüístiques i que, com a fet diferencial, hi ha un nombre elevat d'interjeccions fàtiques que tenen una entonació interrogativa, tant en català com en anglès.

Pel que fa a *aspectes sintàctics*, hem demostrat que en tots els subcorpus hi ha al voltant d'un 10 % d'interjeccions que no es combinen amb cap més element i formen autònomament un torn de parla aïllat. En el subcorpus català original es tracta principalment d'interjeccions fàtiques de salutació i interjeccions expressives en què l'emissor manifesta que s'ha adonat d'alguna cosa, però també n'hi trobem d'altres tipus, com ara metalingüístiques d'expressió de comprensió. En el subcorpus català doblat i en l'anglès encara hi ha més varietat i s'hi troben interjeccions de tot tipus, tot i que és destacable la presència d'interjeccions fàtiques d'agraïment i d'expressives d'incredulitat amb un cert deix de petició de confirmació en un torn de parla autònom. Així, doncs, percebem certa tendència de les interjeccions fàtiques rituals i de les interjeccions expressives a aparèixer en un torn de parla aïllat en el corpus estudiat, però no és un fenomen exclusiu d'aquestes peces.

També hem apuntat que hi ha interjeccions que es combinen amb interjeccions en tots tres subcorpus i solen aparèixer en posició inicial. La combinació més freqüent en tots els casos és la d'una interjecció pròpia seguida d'una d'impròpia, cosa que es relaciona segurament amb la càrrega informativa que transmeten aquestes peces. L'altra combinació amb una freqüència més elevada és la combinació de dues interjeccions impròpies. Aquestes tendències es donen en tots els subcorpus estudiats, però és en la combinació de funcions i valors on trobem una divergència que no satisfà les expectatives inicials: en català i en anglès és més freqüent que les funcions i els valors siguin diferents, mentre que en el subcorpus doblat passa al revés. Això sorprèn perquè es dona una combinació que no havíem previst —trobem tendències iguals entre els dos subcorpus més allunyats—, però segurament es deu a les poques ocurrencies amb què hem treballat en el subcorpus doblat.

Un tipus de combinació específic que hem considerat a banda són les repeticions d'una mateixa interjecció. Hem constatat que és un fenomen que es produeix en tots els subcorpus amb un percentatge semblant situat entre el 3 i el 5 %. L'estructura més habitual és la dual i té una intenció clarament intensificadora d'un valor que acostuma a ser de tipus fàtic, i en menor mesura conatiu o expressiu.

Deixant de banda posicions aïllades, combinatòries i repeticions, trobem un gruix important d'interjeccions combinades amb altres elements lingüístics. De l'anàlisi duta a terme, n'hem pogut extreure un seguit de patrons clars: les interjeccions es combinen principalment amb oracions amb percentatges semblants en els tres subcorpus —generalment una interjecció impròpia seguida d'una oració o bé una de pròpia seguida d'una oració—, però també amb prooracions, nexes, fragments i vocatius. Les úniques diferències dignes d'esmentar són en les combinacions amb aquestes darreres peces: així, en el subcorpus català original i en el subcorpus doblat hi ha un percentatge al voltant del 12 % d'interjeccions combinades directament amb vocatius, mentre que en anglès aquest percentatge ascendeix fins al 17 %. Això corrobora les expectatives inicials i demostra tendències divergents en aquestes llengües que el traductor del producte doblat ha tingut en compte, ja que no ha copiat mimèticament la tendència de l'original sinó que s'ha aproximat més a la tendència pròpia de la llengua d'arribada, que es fa evident en el subcorpus català original.

Quant a posicions, també trobem diferències entre el català i l'anglès. Tot i que la posició predominant de les interjeccions en totes dues llengües és la inicial, en el subcorpus català original hi ha més interjeccions intermèdies que en els altres, tendència que s'inverteix quan parlem de posicions finals. De fet, això s'explica per l'abundància d'interjeccions metalingüístiques intermèdies del tipus *eh?* en català improvisades pels actors.

Relacionant posicions amb funcions, observem que en els subcorpus catalans les posicions inicials les ocupen unitats de tot tipus però les més habituals són les expressives seguides de les metalingüístiques, mentre que en anglès les metalingüístiques superen de poc les expressives. En posició intermèdia se n'hi troben de tot tipus a tots els subcorpus, però el més habitual és trobar-hi interjeccions metalingüístiques que funcionen com a falques discursives o bé interjeccions fàtiques d'agraïment, perdó o assentiment que se solen situar després d'un vocatiu o d'una prooració. En posició final hi ha interjeccions fàtiques rituals o de petició de confirmació o d'acord en tots els subcorpus.

Entrant més en *aspectes semanticopragmàtics*, hem estudiat en primer lloc les funcions comunicatives que duen a terme les interjeccions del corpus i els valors concrets que transmeten i, a banda de la dificultat d'atribuir aquests valors, hem comprovat que les interjeccions solen activar un valor modal més o menys accentuat —que incorpora en alguns casos un valor de connexió que les acosta els nexes— i que és freqüent que mitjançant l'ús de la gestualitat i l'entonació adquireixin valors addicionals. Se sol tractar de valors expressius sobreposats a valors conatius, fàtics o metalingüístics, o bé de dos valors conatius sobreposats. D'altra banda, el tenor funcional —per exemple, una voluntat irònica— pot fer modificar els valors de les interjeccions.

Pel que fa a la presència de valors en el corpus, en català les més freqüents són les fàtiques, seguides de les metalingüístiques, les expressives i les conatives en el subcorpus català original i de les expressives, les metalingüístiques i les conatives en el doblat. En anglès, en canvi, la primera posició correspon a les metalingüístiques, per davant de les fàtiques, segurament per la tendència més accentuada d'aquesta llengua d'emprar fórmules d'inici de torn de parla o d'explicació que en català desapareixen. Per contra, en català hi ha tendència a afegir interjeccions al final de les oracions com a preguntes confirmatòries, aspecte que en anglès es vehicula mitjançant verbs que no hem considerat interjeccions. De les interjeccions representatives, n'hem trobat poquíssimes ocurrences a tots els subcorpus i no n'hem pogut extreure gaires conclusions.

Encreuant la classificació de les interjeccions per aspectes semanticopragmàtics i per aspectes morfològics, hem observat que les pròpies són característiques del grup de les expressives i poden adquirir una gran multiplicitat de valors segons la situació contextual. Podríem parlar, doncs, d'unitats polisèmiques que adquireixen valors específics en context. Les poques representatives que hem documentat també són exclusivament pròpies, però poden evolucionar cap a altres categories gramaticals mitjançant un procés d'habilitació.

Pel que fa a les impròpies, les més freqüents en la nostra anàlisi són les conatives —procedents generalment de verbs de moviment—, les fàtiques —que solen ser fórmules rituals— i les metalingüístiques —bona part de les quals corresponen a verbs de percepció—, tot i que també hi ha interjeccions expressives impròpies, sobretot procedents de substantius i formant imprecacions. Evidentment, tot això són tendències, no pas condicions obligatòries.

Tot i que en anglès i en català coincideixen alguns processos de gramaticalització i fins i tot algunes interjeccions són homògrafes, les freqüències d'ús divergeixen en les dues llengües, com es pot constatar estudiant l'ús de la interjecció *oh* o *ah*.

Recuperant el tema de la polisèmia de les interjeccions que ja apuntàvem unes ratlles més amunt, al capítol setè hem observat que la majoria d'interjeccions del corpus són polisèmiques i pertanyen majoritàriament a diversos grups d'interjeccions, en un tipus de moviment que hem anomenat transversal. De fet, si bé la monosèmia és present en la nostra anàlisi en les interjeccions fàtiques rituals molt fixades per l'ús —i en menor mesura en algunes interjeccions conatives i metalingüístiques de dubte—, només cal ampliar el corpus i tenir en compte altres categories gramaticals per constatar que la polisèmia predomina en el cas de les interjeccions, mentre que la monosèmia i l'homonímia són esporàdiques. A més, cal tenir en compte que el fet de compartir una funció comunicativa no comporta automàticament sinonímia, ja que hi pot haver subespecificacions semanticopragmàtiques que imposen restriccions, generalment en el cas de les impròpies que mantenen trets de la categoria d'origen.

Pel que fa concretament als moviments que experimenten les interjeccions polisèmiques, observem dues grans tendències: d'una banda, el que hem anomenat unitats polisèmiques transversals i, de l'altra, unitats que desenvolupen la polisèmia dins d'un mateix gran grup. De les primeres les més habituals són les que adquireixen un valor expressiu addicional que pot acabar tenint entitat pròpia. També hi ha moviments d'interjeccions fàtiques a metalingüístiques, amb la possibilitat de desenvolupar valor fàtics intermedis amb un canvi entonatiu. De les segones, les expressives són les que solen desenvolupar una varietat de valors més gran dins d'una mateixa funció mare, seguides de les conatives i, en menor mesura, les metalingüístiques. Tot i així, hi ha restriccions d'ús, ja que mentre que hi ha expressives que poden adquirir tant valors positius com negatius o neutres, n'hi ha que sembla que s'han especialitzat en un determinat tipus. Aquestes tendències es poden aplicar a tots els subcorpus sense diferències.

Relacionant-ho amb el tipus d'interjecció, percebem que les interjeccions pròpies són més permeables als canvis de valors, mentre que les impròpies són més estables, segurament perquè mantenen trets de les categories d'origen, i tenen unes tendències més marcades, com ja vèiem en descriure les categories de les quals provenen. Això fa que les interjeccions pròpies es puguin intercanviar més fàcilment que no pas les impròpies, que poden mantenir trets de la categoria d'origen —la persistència de què parlàvem associada a la teoria de la gramaticalització— que els imposen restriccions. Un altre element que pot impedir aquesta intercanviabilitat és la variació funcional.

A banda d'explicar les interjeccions mitjançant el concepte de funció comunicativa i veure les relacions semàntiques que presenten, també hem demostrat que es poden estudiar tenint en compte conceptes *pragmaticodiscursius* i nocions relacionades amb l'anàlisi de la conversa, ja que són uns elements d'oralitat clau que ajuden a construir el discurs. En primer lloc, la presència d'interjeccions expressives en les converses són un exponent clar que els parlants procurem complir el principi d'expressivitat propugnat per Leech (1983). Però no solament això: les interjeccions també són explicables en el context de la teoria de la rellevància i en relació amb conceptes griceans. Així, es poden veure com a pistes ostensives que redueixen l'esforç de processament i guien el receptor, al mateix temps que manifesten l'actitud de l'emissor. Aquesta visió es pot relacionar fàcilment amb la cerca de la màxima informativitat amb el mínim esforç defensada com a motiu de la gramaticalització, igual com es pot relacionar gramaticalització i convencionalització d'implicatures conversacionals en una visió més griceana del fenomen.

Encara en el marc discursiu, hem demostrat que determinades interjeccions, especialment les fàtiques, es poden estudiar com a realitzacions lingüístiques de la cortesia en el marc de la proposta de Brown i Levinson (1987), tant dins el grup d'estratègies positives com en el grup d'estratègies negatives. Finalment, hem res-

saltat el paper fonamental de les interjeccions en el desenvolupament i en l'estructuració de les converses: així, trobem interjeccions fàtiques a l'inici i final de les converses, i interjeccions metalingüístiques que serveixen per mantenir o cedir el torn de parla o manifestar comprensió respecte del torn de parla, per esmentar dos casos típics. Aquestes afirmacions són vàlides per a tots els subcorpus, tot i que s'han apuntat algunes diferències que no hem pogut concretar per falta d'ocurrències: així, determinades estratègies comunicatives que en anglès es poden vehicular mitjançant interjeccions (*please*) en català es transmeten mitjançant altres recursos (*hauria de*).

Pel que fa a la *gestualitat* del corpus, curiosament hem detectat que hi ha poques diferències culturals i que per això el receptor català no se sorprèn de veure un producte britànic o nord-americà. Fins i tot hi ha gestos compartits, com el senyal de callar que fa en Butch amb el dit índex davant dels llavis en una escena de *Normal, Ohio*. Hi ha interjeccions que van acompanyades de gestos, com ara les mostres d'affecte, en altres paraules, les expressions facials que transmeten un determinat sentiment o emoció que solen acompanyar les interjeccions expressives o els cops de cap verticals que s'encavalquen amb les fàtiques. De vegades es fan servir emblemes que reforcen les interjeccions o fins i tot completen el significat d'aquestes. En conjunt, hi ha força interjeccions que van acompanyades d'una gestualitat específica i, contràriament al que podíem esperar, hi ha pocs gestos que puguin sobtar un espectador català, cosa que contribueix a facilitar la versemblança del doblatge.

De totes aquestes dades podem concloure que les interjeccions en els tres subcorpus presenten trets fonamentals comuns —diferenciació en pròpies i impròpies, valors semanticopragmàtics polisèmics basats en funcions comunicatives, posició inicial principal, modalització, paper rellevant en la conversa— i percentatges semblants en molts aspectes —nombre d'interjeccions aïllades, nombre d'interjeccions repetides, patrons sintàctics més freqüents, combinatòria—, però també hem pogut extreure algunes *particularitats per llengües*:

- la forma ortogràfica de les interjeccions pròpies catalanes sol estar formada per dues vocals, mentre que en anglès sol ser una vocal i una *hac muda*;
- les impròpies presenten formes manllevades del castellà en el subcorpus català original, mentre que en anglès no s'utilitzen formes d'altres llengües;
- l'anglès té més facilitat per habilitar interjeccions com a altres categories gramaticals que no pas el català;
- l'anglès sol tenir més interjeccions metalingüístiques inicials, mentre que en català hi sol haver interjeccions expressives en aquesta posició;
- als subcorpus catalans les funcions més freqüents són les fàtiques, seguides de les metalingüístiques mentre que en anglès aquesta tendència s'inverteix;
- les interjeccions angleses es combinen molt més amb vocatius que no pas les catalanes;

— hi ha diferències de freqüència d'unitats homògrafes, i
 — en català hi ha més interjeccions intermèdies que finals, al revés que en anglès.

Aquestes diferències les hem fet ressaltar sense tenir en compte *qüestions de traducció*, tema que hem abordat en el capítol novè emmarcant-lo en el procés de doblatge i sent conscients de les restriccions d'aquesta modalitat de traducció audiovisual. Hem fet notar que, si bé cada llengua té estructures diferents i, per tant, no cal esperar una equivalència categorial, en el cas de les interjeccions es compleix la hipòtesi plantejada i sí que n'hi ha en la majoria de casos, encara que hi ha aproximadament un 10 % d'interjeccions angleses que es tradueixen per altres formes i un 31 % que s'ometen en la versió final. Aquesta versió final és fruit d'un procés en què intervenen diversos professionals, com el traductor, l'ajustador, el lingüista i l'actor —per esmentar-ne alguns dels més significatius—, els quals hi poden introduir modificacions. Així, tot i que la majoria d'interjeccions proposades pel traductor s'han mantingut en la versió enregistrada de *Coupling* o *Normal, Ohio*, a la sèrie *Working* només se n'han conservat aproximadament la meitat i se n'hi ha afegit més d'una quarta part en el procés d'ajust i correcció.

D'altra banda, les interjeccions en els productes doblats solen estar molt controlades lingüísticament i rarament s'hi observen calcs de l'anglès. De tota manera, quan s'obren les portes a la improvisació mitjançant els codis AMBIENT o AD LIB detectem que se n'hi filtren algunes com ara *sí!* com a expressió d'alegria o admiració.

Hem demostrat també que les interjeccions palesen una qüestió aplicable a totes les traduccions: el que compta és el valor pragmàtic dels enunciats i no tant el significat literal. És per això que, si bé les interjeccions impròpies provenen d'altres unitats que el traductor pot identificar, el que transmeten és el valor pragmàtic mitjançant els recursos propis de la llengua. Això ens permet observar també certes tendències divergents, si més no en el nostre subcorpus, que es podrien afegir a la llista que donàvem uns paràgrafs més amunt: mentre que en el subcorpus anglès es tendeix a fer servir fórmules expressives a l'entorn de figures religioses (*God*) o el verb *damn*, en el doblatge català trobem també elements escatològics (*merda*) o referències religioses eufemístiques (*ostres*).

A banda del valor pragmàtic, el traductor també cal que tingui en compte qüestions de registre i de freqüència: és per això que fórmules com ara la interjecció *please* es vehiculen en català a vegades per altres fórmules equivalents més freqüents i que interjeccions tan freqüents en anglès com *oh* o *well* es transmeten per altres unitats o bé s'ometen, malgrat l'existència d'equivalents aparentment idèntics (*oh*, *bé*).

L'anàlisi de la traducció també ens ha permès constatar que hi ha vacil·lació ortogràfica en la traducció de formes poc fixades no recollides pels diccionaris,

cosa que demostra la necessitat d'una eina com la que proposem. És per això que en el darrer bloc hem analitzat si els diccionaris recullen satisfactòriament aquestes peces i si cal desenvolupar una eina específica.

12.3. SOBRE L'APLICACIÓ LEXICOGRÀFICA

En l'*anàlisi lexicogràfica* hem posat en relleu que els diccionaris estudiats no tenen en compte criteris de freqüència a l'hora de seleccionar les unitats i que presenten nomenclatures conservadores sense peces frontereres, amb la diferència del GD62 que, com a diccionari d'ús, admet més interjeccions. D'altra banda, no totes les unitats que considerem interjeccions figuren com a tals a les obres lexicogràfiques monolingües i bilingüe i hi ha divergències en la seva inclusió com a entrades o subentrades. Així, per exemple, només un 10 % de les interjeccions del corpus figuren com a interjecció al *Diccionari anglès-català*.

En el cas dels monolingües, les definicions de les interjeccions —en les quals cal recórrer a una segona metallengua— presenten una gran diversitat d'estructures definitòries que en dificulten la cerca en eines electròniques. Quant al contingut que recullen aquestes definicions, hem establert que a les obres lexicogràfiques falten valors que nosaltres hem documentat al corpus i a la inversa, cosa que demostra que caldria treballar amb corpus més amplis.

En el cas dels bilingües, hem analitzat els contextualitzadors: hem criticat que siguin en anglès i hem proposat una classificació que distingeix sinònim aproximat, causa o origen, funció comunicativa, expressió, indicacions gramaticals i situació comunicativa. D'altra banda, hem fet notar la polisèmia dels equivalents, els quals no són gaire variats, i hem ressaltat un cop més les diferències entre el corpus i el diccionari.

En relació amb la representació de la variació als diccionaris, hem detectat problemes de codificació i hem proposat una escala basada en l'OALD, que permet marcar el lèxic tant en els nivells més formals com en els més vulgars.

Finalment, pel que fa a l'exemplificació i a la informació sintagmàtica, hem observat la utilitat d'aquests elements en els diccionaris monolingües i bilingüe, respectivament, i hem constatat que en alguns casos se'n fa un ús magnífic, mentre que en altres no s'aprofiten al màxim aquestes possibilitats, segurament per les restriccions que imposa una obra en paper, no pas per deixadesa dels lexicògrafs.

En vista d'aquesta descripció, hem proposat una *aplicació lexicogràfica* destinada a la producció en el capítol onzè, que hem il·lustrat amb captures de pantalla de la versió preliminar. Aquest prototip inicial es pot arribar a implementar en forma de producte comercial i aporta diversos elements destacables:

— és una eina que ofereix múltiples vies d'accés a la informació, és a dir, és una eina que busca la pluriaccessibilitat que hem defensat al llarg d'aquesta obra;

— integra elements textuels, sonors i gràfics en un producte que vol ser no solament hipertextual sinó també hipermedial, i

— incorpora d'una manera gràfica propostes de traducció i propostes sinònimes amb el diferent grau d'equivalència explicitat mitjançant marques pragmàtiques.

En resum, creiem que aquest llibre ha contribuït a consolidar unes bases teòriques mitjançant una descripció de dades empíriques que han acabat de perfilar les diverses característiques de les interjeccions, fent èmfasi en qüestions com la prototipicitat, al mateix temps que ha presentat una descripció acurada de diversos aspectes de les interjeccions a partir d'un corpus audiovisual de ficció televisiva que obre les portes a altres tipus d'estudis. Finalment, hem dut a terme una anàlisi lexicogràfica de les interjeccions al diccionari partint de les dades extretes d'un corpus textual, complementades amb la informació obtinguda d'un corpus lexicogràfic en un treball previ (Matamala, 2001), i hem proposat una aplicació lexicogràfica que respon a una necessitat i que es pot convertir en un producte comercial. Aquest estudi tanca un procés d'anàlisi d'unes peces obviades per la tradició, però la naturalesa mateix de l'estudi —que se centra de manera general en moltes peces en comptes d'aprofundir en una de sola— deixa moltes portes obertes a anàlisis futures sobre aspectes diversos que esperem que aportaran més informació sobre unes unitats tan interessants i significatives com les interjeccions.

13. Bibliografia

- AGOST, R. (1999a). *Traducción y doblaje: palabras, voces e imágenes*. Barcelona: Ariel.
- (1999b). «Serialitat i traducció». A: BENET, V. J.; NOS, E. [ed.]. *Cuerpos en serie*. Castelló de la Plana: Publicacions de la Universitat Jaume I, p. 91-106.
- AGOST, R.; CHAUME, F. [ed.] (2001). *La traducción en los medios audiovisuales*. Castelló de la Plana: Publicacions de la Universitat Jaume I.
- AGUIRRE, G. [et al.] (1976). *Estudio de comunicación no-verbal*. Barcelona: Universitat de Barcelona. Institut de Ciències de l'Educació.
- AHUMADA LARA, I. (1989). «Tipología de la definición lexicográfica». A: *Aspectos de lexicografía teórica*. Granada: Universidad de Granada, p. 134-162.
- AIJMER, K. (1988). «'Now may we have a word on this': the use of 'now' as a discourse particle». A: KYTÖ, M.; IHALAINEE, O.; RISSANEN, M. [ed.]. *Corpus Linguistics, Hard and Soft*. Amsterdam: Rodopi, p. 15-34.
- (1996). *Conversational Routines in English: Convention and Creativity*. Londres; Nova York: Longman.
- (1997). «I think... an English modal particle». A: SWAN, T.; WESTWK, O. J. [ed.]. *Modality in Germanic languages: Historical and Comparative Perspective*. Berlín; Nova York: Mouton de Gruyter, p. 1-47.
- (2002). *English Discourse Particles. Evidence from a Corpus*. Amsterdam; Filadèlfia: John Benjamins.
- AINAUD, J; ESPUNYA, A.; PUJOL, D. (2003). *Manual de traducció anglès-català*. Vic: Eumo.
- AKINNASO, F. N. (1982). «On the differences between spoken and written language». *Language and Speech*, 25 (2), p. 97-124.
- (1985). «On the similarities between spoken and written language». *Language and Speech*, 28 (4), p. 323-259.
- AL, B. (1989). «L'organisation microstructurelle dans le dictionnaire bilingue». A: HAUSMANN, F. J. [ed.]. *Wörterbücher: ein internationales Handbuch zur Lexicographie*. Berlín: Walter de Gruyter, p. 2828-2837.
- ALARCOS LLORACH, E. (1994). *Gramática de la lengua española*. Madrid: RAE; Espasa Calpe.
- ALBERT, J. (1996). «La pragmática en los diccionarios españoles actuales». A: FORGAS, E. [coord.]. *Léxico y diccionario*. Tarragona: Universitat Rovira i Virgili, p. 7-23.

- ALCINA, J.; BLECUA, J. M. (1975). *Gramática española*. Barcelona: Ariel.
- ALMELA PÉREZ, R. (1982). *Apuntes gramaticales sobre la interjección*. Murcia: Publicaciones de la Universidad de Murcia. [3a ed. corregida i augmentada, 1990]
- ALONSO-CORTÉS, L. (1999a). *La exclamación en español: Estudio sintáctico y pragmático*. Madrid: Minerva.
- (1999b). «Las construcciones exclamativas. La interjección y las expresiones vocativas». A: BOSQUE, I.; DEMONTE, V. [ed.]. *Gramática descriptiva de la lengua española*. Madrid: Espasa, p. 3993-4050.
- ALSINA, V.; SOL, L.; SOLER, J. (1994). «Una tipología de la definició lexicogràfica». *Caplletra*, 17, p. 311-324.
- AMADES, J. (1957). «El gest a Catalunya». *Anales del Instituto de Lingüística*, 6. Mendoza: Universidad Nacional de Cuyo, p. 88-117.
- AMEKA, F. (1992a). «Interjections: The universal yet neglected part of speech». *Journal of Pragmatics*, 18, p. 101-118.
- (1992b). «The meaning of phatic and conative interjections». *Journal of Pragmatics*, 18, p. 245-272.
- ANDERSEN, G. (2001). *Pragmatic Markers and Sociolinguistic Variation: A Relevance-theoretic Approach to the Language of Adolescents*. Amsterdam; Filadèlfia: John Benjamins.
- ANDERSEN, G.; FRETHERM, T. [ed.] (2000). *Pragmatic Markers and Propositional Attitude*. Amsterdam; Filadèlfia: John Benjamins.
- ARANA DE LOVE, F. (1985). *Diccionario de interjecciones español-inglés, inglés-español*. Barcelona: Vosgós.
- AUWERA, J. van der (2002). «More thoughts on degrammaticalization». A: WISCHER, I.; DIEWALD, G. [ed.]. *New Reflections on Grammaticalization*. Amsterdam; Filadèlfia: John Benjamins, p. 19-29.
- ÁVILA, A. (1997). *El doblaje*. Madrid: Cátedra.
- BACCOLINI, R.; BOLLETTIERI, R. M.; GAVIOLI, L. [ed.] (1994). *Il doppiaggio: Trasposizioni linguistiche e culturali*. Forlì: CLUEB Bologna.
- BACELAR DO NASCIMENTO, F.; COELHO DA MOTA, M. A. (1990). «L'intérêt des données orales dans l'élaboration des dictionnaires de langue». *Travaux de Linguistique*, 21, p. 71-79.
- BACH, C. (2001). *Els connectors reformulatius catalans: anàlisi i proposta d'aplicació lexicogràfica*. Barcelona: Publicacions de l'IULA. (Sèrie Tesis; 6)
- BACH, C.; MATAMALA, A. (2004). «La pluriaccessibilitat com a eix de la lexicografia hipertextual». A: BATTANER, P.; DE CESARIS, J. [ed.]. *De lexicografia. Actes del I Symposium Internacional de Lexicografia*. Barcelona: Universitat Pompeu Fabra. IULA. (Sèrie Activitats; 15), p. 199-216.
- BACH, C.; SOLÉ, X. (1998). «Algunos vacíos y asistematicidades de las representaciones lexicográficas: el género gramatical y los conectores reformulativos parafrásticos». A: VÁZQUEZ, I.; GUILLÉN, I. [ed.]. *Perspectivas pragmáticas en lingüística aplicada*. Saragossa: Anubar, p. 355-363.
- BADIA MARGARIT, A. M. (1994). *Gramàtica de la llengua catalana*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana.
- BAKER, M. (1992). *In other words: a coursebook on translation*. Londres; Nova York: Routledge.
- BALLARD, M. (2001). *Oralité et traduction*. Artois: Presses Université.

- BALLY, CH. (1970). *Traité de stylistique française*. Ginebra: Librairie de l'Université George & Cie.
- BARBÉRIS, J. M. (1992). «Onomatopée, interjection: un défi pour la grammaire». *L'information grammaticale*, 53, p. 52-57.
- BASSA, R. [et al.] (1991). *Llengua de pedaç: Onomatopeies i embarbussaments. Classificació i ús didàctic*. Mallorca: Moll.
- BASSOLS, M.; RICO, A.; TORRENT, A. M. (1997). *La llengua de TV3*. Barcelona: Empúries.
- BAZZANELLA, C. (1990). «Phatic connectives as interactional cues in contemporary spoken Italian». *Journal of Pragmatics*, 14, p. 629-647.
- BAZZANELLA, C.; MORRA, L. (2000). «Discourse markers and the indeterminacy of translation». A: KORZEN, I.; MARELLO, C. [ed.]. *Argomenti per una linguística della traduzione*. Alessandria: Edizioni dell'Orso, p. 149-157.
- BEACH, W. A. (1993). «Transitional regularities for 'casual' "Okay" usages». *Journal of Pragmatics*, 19, p. 325-352.
- BEINHAEUER, W. (1964). *El español coloquial*. Madrid: Gredos. [3a ed., 1978]
- BELLO, A. (1847). *Gramática de la lengua castellana*. Madrid: Arco Libros. [Edició crítica de Ramón Trujillo, 1988]
- BERNAL, E. (2000). *Els sufixos verbalitzadors del català: Relaciones semàntiques i diccionari*. Publicat a *Tesis doctorals en xarxa* <<http://www.tdx.cat/TDX-0404102-134006/>>.
- BERNARDÓ, J.; PRAT, F. (1980). «Sobre els signes fònics usats en les relacions home-bèstia». *Treballs de Sociolingüística Catalana*, 3, p. 117-133.
- BIBER, D. (1988). *Variation Across Speech and Writing*. Cambridge: CUP.
- BIBER, D.; JOHANSSON, S.; LEECH, G.; CONRAD, S.; FINEGAN, E. (1999). *Longman Grammar of Spoken and Written English*. Londres: Longman.
- BLADAS, O. (1997). «Expressions lexicalitzades: anàlisi i comparació». *Els Marges*, 59, p. 23-44.
- BLAKEMORE, D. (1987). *Semantic Constraints on Relevance*. Oxford: Blackwell.
- (1992). *Understanding Utterances*. Oxford: Blackwell.
- (2002). *Relevance and Linguistic Meaning: The Semantics and Pragmatics of Discourse Markers*. Cambridge: CUP.
- BLAS ARROYO, J. L. de (1995). «La interjección como marcador discursivo: el caso de eh». *Anuario de Lingüística Hispánica*, xi, p. 81-117.
- BLOOMFIELD, L. (1961). *Language*. Nova York: Holt, Rinehart and Winston.
- BONET, E.; LLORET, M.-R.; MASCARÓ, J. (1997). *Manual de transcripció fonètica*. Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona.
- BONILLA, S. (2001). «Marcas de relevancia en el discurso oral de la comunicación científica». A: BUSTOS TOVAR, J. J. de; CHAREDAU, P. [ed.]. *Lengua, discurso, texto*. Madrid: Visor Libros.
- BOSQUE, I.; DEMONTE, V. (1999). *Gramática descriptiva de la lengua española*. Madrid: Espasa Calpe.
- BRES, J. (1995). «Hóu! Haa! Yrrââ: interjection, exclamation, actualisation». *Faits de Langues*, 6, p. 81-91.
- BRINTON, L. J. (1988). *The Development of English Aspectual Systems: Aspectualizers and Post-verbals Particles*. Cambridge: CUP.
- (1996). *Pragmatic Markers in English: Grammaticalization and Discourse Function*. Berlín; Nova York: Mouton de Gruyter.

- BRINTON, L. J. (2002). «Grammaticalization versus lexicalization considered. On the late use of temporal adverbs». A: FANEGO, T.; LÓPEZ-COUSE, M. J.; PÉREZ-GUERRA, J. [ed.]. *English historical syntax and morphology: Selected papers from 11 ICEHL, Santiago de Compostela, 7-11 September 2000*. Amsterdam; Filadèlfia: John Benjamins, p. 67-97.
- BRIZ, A. (1993a). «Los conectores pragmáticos en español coloquial (I): su papel argumentativo». *Contextos*, XI (21-22), p. 145-188.
- (1993b). «Los conectores pragmáticos en la conversación coloquial (II): su papel metadiscursivo». *Español Actual*, 59, p. 39-56.
- (2001). *El español coloquial en la conversación: Esbozo de una pragmatogramática*. 2a ed. ampliada. Barcelona: Ariel.
- BROCKWAY, D. (1982). «Connecteurs pragmatiques et principe de pertinence». *Langages*, 67, p. 7-22.
- BROWN, G.; YULE, G. (1983). *Discourse Analysis*. Cambridge: CUP.
- BROWN, P.; LEVINSON, S. (1987). *Politeness: Some Universals in Language Use*. Cambridge: CUP.
- BRUGMAN, C. (1981). *Story of Over*. Treball d'investigació. Berkeley: Universitat de Califòrnia a Berkeley. [Publicat com a *The Story of Over: Polysemy, Semantics and the Structures of the Lexicon*, Nova York, Garland, 1988]
- BURGER, H. (1980). «Interjektionen». A: SITTA, H. [ed.]. *Ansätze zu einer pragmatischen Sprachgeschichte*. Tübingen: Max Niemeyer, p. 53-69.
- BURKHANOV, I. (2003). «Pragmatic specifications: Usage indications, labels, examples; dictionaries of style, dictionaries of collocations». A: STERKENBURG, P. van [ed.]. *A Practical Guide to Lexicography*. Amsterdam; Filadèlfia: John Benjamins, p. 102-112.
- BYBEE, J. (1999). «Mechanism of semantic change in grammaticization». A: DE STADLER, L. *Issues in Cognitive Linguistics: 1993 Proceedings of the International Cognitive Linguistics Conference*. Berlín: Walter de Gruyter.
- (2003). «Cognitive processes in grammaticalization». A: TOMASELLO, J. [ed.]. *The New Psychology of Language*. Vol. II. Nova Jersey: Lawrence Erlbaum Associates Inc. També disponible en línia a: <<http://www.unm.edu/~jbybee/recent.htm>> [Consulta: 21 juny 2004].
- BYBEE, J.; PAGLIUCA, W. (1985). «Cross-linguistic comparison and the development of grammatical meaning». A: FISIÁK, J. [ed.]. *Historical Semantics: Historical Word-Formation*. Berlín; Nova York; Amsterdam: Mouton. p. 59-83.
- CABRÉ, M. T.; LORENTE, M. (1991). *Els diccionaris catalans: De 1940 a 1988*. Barcelona: Publicacions de la Universitat de Barcelona.
- CABRÉ MONNÉ, T. (2002). «Altres sistemes de formació de mots». A: SOLÀ, J.; LLORET, M. R.; MASCARÓ, J.; PÉREZ SALDANYA, M. [dir.]. *Gramàtica del català contemporani*. Barcelona: Empúries, p. 890-932.
- CALSAMIGLIA, H.; TUSÓN, A. (1999). *Las cosas del decir: Manual de análisis del discurso*. Barcelona: Ariel.
- CALVO, J. (1997). «Interjecciones». A: *Panorama de la investigación lingüística a l'Estat Espanyol*. Vol. III. València: Universitat de València, p. 85-98.
- CAMPBELL, L. (2001). «What's wrong with grammaticalization?». *Language Sciences*, 23, p. 113-161.
- CAMPBELL, L.; JANDA, R. (2001). «Introduction: conceptions of grammaticalization and their problems». *Language Sciences*, 23, p. 93-112.

- CARLSON, L. (1984). *'Well' in Dialogue Games: A Discourse Analysis of The Interjection 'Well' in Idealized Conversation*. Amsterdam: John Benjamins.
- CARNICÉ, E. (1968). «Caracteres de la interjección». A: CIOCCHINI, H. E.; ZAMUDIO, J. A. [ed.]. *Actas de la Quinta Asamblea Interuniversitaria de Filología y Literaturas Hispánicas*. Bahía Blanca, Argentina: Universidad Nacional del Sur.
- CARON-PARGUE, J.; CARON, J. (2000). «Les interjections comme marqueurs du fonctionnement cognitif». *Cahiers de Praxématique*, 34, p. 51-76.
- CASSANY, D. (1987). *Descriure escriure*. Barcelona: Empúries.
- CASTELLÀ, J. M. (1992). *De la frase al text: Teories de l'ús lingüístic*. Barcelona: Empúries.
- (2001). *La complexitat lingüística en el discurs oral i escrit: densitat lèxica, composició oracional i connexió textual*. Tesis doctoral inèdita. Barcelona: Universitat Pompeu Fabra.
- CASTELLANOS, C.; LOZANO, G. (1998). *Estudi de les onomatopeies i les interjeccions en català amb equivalències multilingües*. Treball inèdit.
- CASTRO, X. (1997). *Sobre la traducción de guiones para la televisión en España* [en línia]. <<http://www.xcastro.com/peliculas.html>> [Consulta: 21 juny 2004].
- (1999). «Sobre ayes y puajs». A: *El trujamán* [en línia]. <http://cvc.cervantes.es/trujaman/anteriores/marzo_99/170311999.htm> [Consulta: 21 juny 2004].
- CERMÁK, F. (2003). «Source materials for dictionaries». A: STERKENBURG, P. van [ed.]. *A Practical Guide to Lexicography*. Amsterdam; Filadèlfia: John Benjamins, p. 18-26.
- CHAFE, W. (1988). «Linking intonation units in spoken English». A: HAIMAN, J.; THOMPSON, S. A. [ed.]. *Clause Combining In Grammar and Discourse*. Amsterdam; Filadèlfia: John Benjamins, p. 1-27.
- CHAUME, F. (2001). «La pretendida oralidad de los textos audiovisuales y sus implicaciones en traducción». A: CHAUME, F.; AGOST, R. [ed.]. *La traducción en los medios audiovisuales*. Castelló de la Plana: Universitat Jaume I, p. 77-88.
- (2003). *Doblatge i subtitulació per a la TV*. Vic: Eumo.
- CHAVES, M. J. (2000). *La traducción cinematográfica: el doblaje*. Huelva: Publicaciones de la Universidad de Huelva.
- CHRISTL, J. (1996). «Muletillas en el español hablado». A: KOTSCHI, T. [et al.] [ed.]. *El español hablado y la cultura oral en España e Hispanoamérica*. Madrid: Iberoamericana, p. 117-143.
- CIFUENTES, J. L. (1994). *Gramática cognitiva: Fundamentos críticos*. Madrid: Eudema.
- CLAUDI, U.; HEINE, B. (1986). «On the metaphorical base of grammar». *Studies in Language*, 10 (2), p. 297-335.
- CODINA, L. (1998). *Introducción a la navegación y a la teoría hipertextual* [en línia]. <<http://camelot.upf.es/~lcodina/public01.htm>> [Consulta: 21 juny 2001].
- COLE, P. (1975). «The synchronic and diachronic status of conversational implicature». A: COLE, P.; MORGAN, J. L. [ed.]. *Syntax and Semantics. 3: Speech Acts*. Nova York: Academic Press, p. 257-288.
- Collins Electronic Dictionary and Thesaurus* (1996). Findon: Harper Collins.
- CONTENTO, S.; STAME, S. (1997). «Scripts and transcriptions in dialogue analysis». A: WEIGAND, E. [ed.]. *Dialogue Analysis: Units, Relations and Strategies Beyond The Sentence*. Tübingen: Max Niemeyer, p. 3-64.
- COROMINES, Joan (1980). *Diccionari etimològic i complementari de la llengua catalana*. Barcelona: Curial.

- CORPAS, G. (1996). *Manual de fraseología española*. Madrid: Gredos.
- (2001). «Fraseología y traducción». A: SALVADOR, V.; PIQUER, A. [ed.]. *El discurs pre-fabricat: Estudis de fraseologia teòrica i aplicada*. Castelló de la Plana: Universitat Jaume I, p. 107-138.
- CORPAS, G. [ed.] (2000). *Las lenguas de Europa: estudios de fraseología, fraseografía y traducción*. Granada: Comares.
- CORTÉS, J. (1995). *Memòria de traducció: procés d'adaptació al rus i al català de les onomatopeies, interjeccions, topònims i antropònims en el còmic «El temple del Sol»*. Memòria de traducció inèdita. Barcelona: Universitat Autònoma de Barcelona. Facultat de Traducció i Interpretació.
- CORTÉS, L. (1991). *Sobre conectores, expletivos y muletillas en el español hablado*. Màlaga: Ágora.
- COTS, J. M.; NIUSSBAUM, L.; PAYRATÓ, L.; TUSÓN, A. (1989). «Conversa(r)». *Caplletra*, 7, p. 51-72.
- CRUSE, D. A. (1986). *Lexical Semantics*. Cambridge: CUP.
- CRYSTAL, D.; QUIRK, R. (1964). *Systems of Prosodic and Paralinguistic Features in English*. La Haia: Mouton de Gruyter.
- CUENCA, M. J. (1996). *Sintaxi fonamental: Les categories gramaticals*. Barcelona: Empúries.
- (1997). «Form-use mappings for tag-questions». A: LIEBERT, W. F.; REDEKER, G.; WAUGH, L. [ed.]. *Discourse and Perspective in Cognitive Linguistics*. Amsterdam; Filadèlfia: John Benjamins.
- (2000). «Defining the indefinable? Interjections». *Syntaxis: An International Journal of Syntactic Research*, 3, p. 29-44.
- (2001). «La gramaticalització com a teoria de la variació morfosintàctica». A: LORENTE, M.; ALTURO, N.; BOIX, E.; LLORET, M. R.; PAYRATÓ, L. [ed.]. *La gramàtica i la semàntica per a l'estudi de la variació*. Barcelona: PPU - Secció de Lingüística Catalana de la Universitat de Barcelona, p. 151-185.
- (2002a). «Els connectors textuais i les interjeccions». A: SOLÀ, J.; LLORET, M. R.; MASCARÓ, J.; PÉREZ SALDANYA, M. [dir.]. *Gramàtica del català contemporani*. Barcelona: Empúries, p. 3173-3237.
- (2002b). «Translating interjections for dubbing». A: *Studies in Contrastive Linguistics: Proceeding of the 2nd International Contrastive Linguistics Conference*. Santiago de Compostella: Universidade de Santiago de Compostela. Servicio de Publicacions e Intercambio Científico, p. 299-310.
- (2004a). *Sintaxi catalana*. Barcelona: UOC.
- (2004b). «Translating interjections: an approach from grammaticalization theory». A: SOARES DA SILVA, A. [ed.]. *Linguagem, Cultura e Cognição*. Vol. 2. Coimbra: Almedina. (Estudos de Linguística Cognitiva), p. 325-345.
- (2006). «Interjections and pragmatic errors in dubbing». *Meta: Journal des Traducteurs*, 51, 1, p. 20-35.
- CUENCA, M. J.; CASTELLÀ, J. M. (1995). «Una caracterització cognitiva de les preguntes confirmatòries (question tags)». *Caplletra*, 18, p. 65-84.
- CUENCA, M. J.; HILFERTY, J. (1999). *Introducción a la lingüística cognitiva*. Barcelona: Ariel.
- CUENCA, M. J.; TORRES, M. (en premsa). «Usos de hombre/home y mujer/dona como marcadores del discurso en la conversación coloquial». *Verba*.

- CUETO, N.; LÓPEZ BOBO, M. J. (2003). *La interjección: Semántica y pragmática*. Madrid: Arco/Libros.
- CURME, G. O. (1935). *A Grammar of the English Language*. Essex: Verbatim.
- DELESSE, C. (2001). «Les dialogues de BD: une traduction de l'oral?». A: BALLARD, M. *Oralité et traduction*. Artois: Presses Université, p. 321-340.
- DELOMIER, D. (1999). «Hein particule désémantisée ou indice de consensualité?». *Faits de Langues*, 13, p. 137-149.
- DI TULLIO, A.; SUÑER, A. (2002). «Expresiones interjectivas: la modalidad en el léxico». A: VEIGA, A.; GONZÁLEZ PEREIRA, M.; SOUTO GÓMEZ, M. [ed.]. *Léxico y gramática*. Lugo: Tris Tram.
- Diccionari castellà-català* (1985). Barcelona: Enciclopèdia Catalana.
- Diccionari de la llengua catalana* (1993). 3a ed. ampliada i actualitzada. Barcelona: Enciclopèdia Catalana.
- Diccionari de la llengua catalana* (1995). Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.
- Diccionari enciclopèdic* (1984). Barcelona: Enciclopèdia Catalana.
- Diccionario de la Real Academia Española* (1992). 21a ed. Madrid: Real Academia Española.
- DOLÇ, M.; SANTAMARIA, L. (1998). «La traducció de l'oralitat en el doblatge». *Quaderns: Revista de Traducció*, 2, p. 97-105.
- DOSTIE, G. (1998). «Deux marqueurs discursifs issus de verbes de perception: de *écouter/regarder* à *écoute/regarde*». *Cahiers de Lexicologie*, 73 (2), p. 85-106.
- DOWNING, A.; LOCKE, P. (1992). *A University Course in English Grammar*. Londres: Prentice Hall.
- DRESCHER, M. (1997). «French interjections and their use in discourse». A: NIEMEIER, S.; DIRVEN, R. [ed.]. *The Language of Emotions: Conceptualization, Expression and Theoretical Foundation*. Amsterdam; Filadèlfia: John Benjamins, p. 233-246.
- DUCROT, O. (1980). *Les mots du discours*. París: Édition de Minuit.
- DURO, M. (2001). *La traducción para el doblaje y la subtitulación*. Madrid: Cátedra.
- EDWARDS, J. A.; LAMPERT, M. D. [ed.] (1993). *Talking Data: Transcription and Coding in Discourse Research*. Cambridge: CUP.
- EHLICH, K. (1986). *Interjektionen*. Tübingen: Max Niemeyer.
- EKMAN, P.; FRIESEN, W. V. (1969). «The repertoire of non verbal behavior: categories, origins, usage and coding». *Semiotica*, 1, p. 49-97.
- ESCANDELL, M. V. (1996). *Introducción a la pragmática*. Barcelona: Ariel.
- ESPINAL, M. T. (1986). «Els mots connectors: entorn de rai». *Els Marges*, 35, p. 21-42.
- (1988). *Significat i interpretació*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- FABRA, P. (1918). *Gramàtica catalana*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.
- (1956). *Gramàtica catalana*. Barcelona: Teide.
- Faits de Langues* [París: PUF], 6 (1995).
- FAURÉ, L. (1997). «Les interjections à l'oral: quelles valeurs pour les vocalisations». *Cahiers de Praxématique*, 28, p. 127-148.
- (2000). «Actualisation et production interjective du sens: le cas de la forme vocalique *oh*». *Cahiers de Praxématique*, 34, p. 77-105.
- FERNÁNDEZ CUESTA, J. M. (1990). *La interjección en inglés: estudio lingüístico y literario con especial referencia al español*. Tesis doctoral inédita. Salamanca: Universidad de Salamanca.
- FERRARI, A. (1983). «Interjecciones, exclamaciones y muletillas: el francés frente al español y sus modalidades regionales». *Parallèles*, 6. [Separata]

- FILLMORE, CH.; KAY, P.; O'CONNOR, M. C. (1988). «Regularity and idiomacity in grammatical constructions: the case of *let alone*». *Language*, 64, p. 501-538.
- FISCHER, K. (2000). *From Cognitive Semantics to Lexical Pragmatics: The Functional Polyseny of Discourse Particles*. Berlín: Walter de Gruyter.
- FISCHER, K.; DRESCHER, M. (1996). «Methods for the description of discourse particles: contrastive analysis». *Language Sciences*, 18 (3-4), p. 853-861.
- FISCHER, O.; ROSENBACH, A. (2000). «Introduction». A: FISCHER, O.; ROSENBACH, A.; STEIN, D. [ed.]. *Pathways of Change: Grammaticalization in English*. Amsterdam; Filadèlfia: John Benjamins, p. 1-37.
- FODOR, I. (1976). *Film Dubbing: Phonetic, Semiotic, Esthetic and Psychological Aspects*. Hamburg: Helmut Buske.
- FÓNAGY, I. (1991). «Paralinguistic Universals and Preconceptual Thinking of Language». A: WAUGH, L. R.; RUDY, S. [ed.]. *New Vistas in Grammar: Invariance and Variation*. Amsterdam: John Benjamins.
- FOOLEN, A. (1997a). «The expressive function of language». A: NIEMEIER, S.; DIRVEN, R. [ed.]. *The Language of Emotions: Conceptualization, Expression and Theoretical Foundation*. Amsterdam; Filadèlfia: John Benjamins.
- (1997b). «Pragmatic particles». A: VERSCHUEREN, J.; ÖSTMAN, J.-O.; BLOMMAERT, J.; BULCAEN, C. [ed.]. *Handbook of Pragmatics 1996 Installment*. Amsterdam; Filadèlfia: John Benjamins.
- FOX TREE, J. E.; SCHROCK, J. C. (2002). «Basic meanings of *you know* and *I mean*». *Journal of Pragmatics*, 34, p. 727-747.
- FRASER, B. (1990). «An approach to discourse markers». *Journal of Pragmatics*, 14, p. 383-395.
- (1998). «Contrastive discourse markers in English». A: JUCKER, A. H.; ZIV, Y. [ed.]. *Discourse Markers: Descriptions and Theory*. Amsterdam; Filadèlfia: John Benjamins, p. 301-326.
- (1999). «What are discourse markers?». *Journal of Pragmatics*, 31, p. 931-952.
- FRIES, N. (1991). «Zur Grammatik von Interjektionen». A: FELDBUSCH, E.; POGARELL, R.; WEISS, C. [ed.]. *Akten des 25: Linguistischen Kolloquiums, Paderborn 1990*. Tübingen: Max Niemeyer, p. 283-295.
- (1992). «Interjektionen und Interjektionsphrasen». A: ROSENGREN, I. [ed.]. *Satz und Illokution*. Tübingen: Max Niemeyer, p. 307-341.
- (2002). «Die Wortart 'Interjektionen'». A: CRUSE, A.; HUNDSCNURSCHER, F.; JOB, M.; LUTZEIER, P. R. [ed.]. *Lexikologie/Lexicology: Ein Internationales Handbuch zur Natur und Struktur von Wörtern und Wortschätzen*. Berlín: Mouton de Gruyter, p. 654-657.
- FUCHS, C. (1994). «The challenges of continuity for a linguistic approach to semantics». A: FUCHS, C.; VICTORRI, B. [ed.]. *Continuity in Linguistic Semantic*. Amsterdam: John Benjamins, p. 93-107.
- (1997). «L'interprétation des polysèmes grammaticaux en contexte». A: KLEIBER, G.; RIEGEL, M. [ed.]. *Les formes du sens: Études de linguistique française, médiévale et générale offerts à Robert Martin à l'occasion des ses 60 ans*. Louvain-la-Neuve: Duculot, p. 127-133.
- FUCHS, C.; VICTORRI, B. (1992). «Construire un espace sémantique pour représenter la polysemie d'un marqueur grammatical: l'exemple d'*encore*». *Linguisticae Investigationes*, xvi/1, p. 125-53.

- FUCHS, C.; VICTORRI, B. (1994). *Continuity in Linguistic Semantic: Linguisticae Investigationes Suplementa*, 19. Amsterdam: John Benjamins.
- FUENTES MORÁN, T. (1995). *Die Grammatik des Spanischen in zweisprachigen Wörterbüchern des Sprachenpaares Spanish-Deutsch für Deutschsprachige*. Augsburg: Lexicographica, p. 50-110.
- FUENTES RODRÍGUEZ, C. (1993). «Comportamiento discursivo de *bueno, bien, pues bien*». *ELUA*, 9, p. 205-221.
- FUENTES RODRÍGUEZ, C.; ALCAIDE, E. R. (1996). *La expresión de la modalidad en el habla de Sevilla*. Sevilla: Servicio de Publicaciones del Ayuntamiento de Sevilla.
- GAMBIER, Y. [ed.] (1996). *Les transferts linguistiques dans les médias audiovisuels*. Villeneuve d'Ascq: Presses Universitaires du Septentrion.
- (1998). *Translating for The Media*. Turku: University of Turku.
- GAMBIER, Y.; GOTTLIEB, H. [ed.] (2001). *(Multi) Media Translation*. Amsterdam; Filadèlfia: John Benjamins.
- GARCÍA DE DIEGO, V. (1968). *Diccionario de voces naturales*. Madrid: Aguilar.
- GEERAERTS, D. (1988). «Prototypicality as a prototypical notion». *Communication and Cognition*, 21, p. 343-355.
- (1989). «Introduction: Prospects and problems of prototype theory». *Linguistics*, 27 (4), p. 587-612.
- (2003). «Meaning and definition». A: STERKENBURG, P. van [ed.]. *A Practical Guide to Lexicography*. Amsterdam; Filadèlfia: John Benjamins, p. 83-92.
- GELPÍ, C. (1999). *Mesures d'avaluació lexicogràfica de diccionaris bilingües*. Barcelona: Publicacions de la Universitat de Barcelona.
- (2001). «Lexicografia bilingüe, especialitzada per la temàtica i hipertextual». A: *Estudis de lexicografia 1999-2000*. Barcelona: IULA, p. 159-174.
- GENT-TAU (2001). *Les noves tecnologies aplicades a la traducció audiovisual* [en línia]. <<http://traductica.upf.es/gent-tau/>> [Consulta: 21 juny 2004].
- GIACALONE RAMAT, A. (1998). «Testing the boundaries of grammaticalization». A: GIACALONE RAMAT, A.; HOPPER, P. [ed.]. *The Limits of Grammaticalization*. Amsterdam: John Benjamins, p. 107-127.
- GINEBRA, J. (2001). «Sintaxi i fraseologia: els límits de les unitats fraseològiques verbals». A: SALVADOR, V.; PIQUER, A. [ed.]. *El discurs prefabricat: Estudis de fraseologia teòrica i aplicada*. Castelló de la Plana: Universitat Jaume I, p. 65-80.
- (2003). «Fraseologia, concurrències lèxiques i llengua estàndard». A: PRADILLA, M. A. [ed.]. *Identitat lingüística i estandardització*. Valls: Cossetània.
- GIVÓN, T. (1979). *On Understanding Grammar*. Nova York: Academic Press.
- (1984). *Syntax: A Functional-Typological Introduction*. Amsterdam; Filadèlfia: John Benjamins.
- (1993). *English Grammar*. Amsterdam; Filadèlfia: John Benjamins.
- GOFFMAN, E. (1981). «Response cries». A: *Forms of talk*. Oxford: Blackwell, p. 78-122.
- GÓMEZ CAPUZ, J. (1998). *El préstamo lingüístico: Conceptos, problemas y método*. València: Universitat de València. [Annex xxix de *Cuadernos de Filología*]
- (2001). «La interferència pragmàtica del anglés sobre el espanyol en doblajes, telecomedias y lenguaje coloquial: una aportación al estudio del cambio lingüístico en curso». *Tonos Digital*, 2 (novembre) [en línia]. <<http://www.tonosdigital.com>> [Consulta: 21 juny 2004].

- GÓMEZ TORREGO, L. (1998). *Gramática didáctica del español*. Madrid: Ediciones SM.
- GONÇALVES, M. (2002). *A interjeição em português*. Braga: Fundação Calouste Gulbenkian.
- GONZÁLEZ, M. (1998). «Bé i bueno. Apunts sobre l'ús dels marcadors discursius». A: PAYRATÓ, L. [ed.]. *Oralmènt: Estudis de variació funcional*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, p. 241-257.
- (2001a). *Pragmatic Discourse Markers in Oral Narrative: The Case of English and Catalan*. Tesis doctoral inédita. Barcelona: Universitat de Barcelona.
- (2001b). «Els marcadors pragmàtics compostos en el relat oral anglès i català». *Caplletra*, 30, p. 73-94.
- GRACIELA, R. (1999). «The development of discourse markers in Spanish: Interjections». *Journal of Pragmatics*, 31, p. 1289-1319.
- Gran diccionari 62 de la llengua catalana* (2000). Barcelona: Edicions 62.
- Gran diccionari de la llengua catalana* (1998). Barcelona: Enciclopèdia Catalana.
- GREGORY, M.; CARROLL, S. (1978). *Language and Situation: Language Varieties and Their Social Context*. Londres: Routledge and Kegan Paul. [Traducció castellana: *Lenguaje y situación: Variedades del lenguaje y sus contextos sociales*. Mèxic: Fondo de Cultura Económica, 1986]
- GREENBAUM, S.; QUIRK, R. (1990). *A Student's Grammar of the English Language*. Essex: Longman.
- GRICE, P. (1975). «Logic and conversation». A: COLE, P.; MORGAN, J. L. [ed.]. *Speech Acts*. Nova York: Academic Press. (Syntax and Semantics; 3), p. 41-58.
- GRUNDY, V. (1996). «L'utilisation d'un corpus dans la rédaction du dictionnaire bilingue». A: BÉJOINT, H. [ed.]. *Les dictionnaires bilingues*. Louvain-la-Neuve: Duculot, p. 127-150.
- GÜLICH, E. (1970). *Macrosyntax der Gliederungssignale im Gesprochenen Französisch*. Múnic: Wilhelm Fink Verlag.
- HAEGEMAN, L. (1984). «Interjections and phrase structure». *Linguistics*, 22, p. 41-49.
- HAENSCH, G. [et al.] (1982). *La lexicografía: De la lingüística teórica a la lexicografía práctica*. Madrid: Gredos.
- HALLIDAY, M. A. K. (1973). *Explorations in The Functions of Language*. Londres: Arnold.
- (1978). *Language as Social Semiotics: The Social Interpretation of Language and Meaning*. Londres: Arnold.
- HARTMANN, R. K. K. (1998). *Dictionary of Lexicography*. Nova York: Routledge.
- HASPELMATH, M. (1999). «Why is grammaticalization irreversible?». *Linguistics*, 37 (6), p. 1043-1068.
- HAUSMANN, F. J.; WIEGAND, H. E. (1989). «Component parts and structures of general monolingual dictionaries: a survey». A: HAUSMANN, F. J. [ed.]. *Wörterbücher: ein internationales Handbuch zur Lexicographie*. Berlín: Walter de Gruyter, p. 328-360.
- HEINE, B.; CLAUDI, U.; HÜNNEMEYER, F. (1991a). «From Cognition to Grammar — Evidence from African Languages». A: TRAUGOTT, E. C.; HEINE, B. [ed.]. *Approaches to Grammaticalization*. Amsterdam; Filadèlfia: John Benjamins, p. 149-187.
- (1991b). *Grammaticalization: A Conceptual Framework*. Chicago; Londres: Chicago University Press.
- HERITAGE, J. (1984). «A change-of-state token and aspects of its sequential placement». A: ATKINSON, J. M.; HERITAGE, J. [ed.]. *Structures of Social Action: Studies in Conversation Analysis*. Cambridge: CUP, p. 299-345.

- HERMANN, F. (1996). «Emotion im Wörterbuch. Zur Lexikographie von affektiven Le-kik». A: *Wörterbücher in Der Diskussion II: Vorträge aus dem Heidelberger Lexikographischen Kolloquium*. Tübingen: Max Niemayer.
- HERNÁNDEZ GUERRERO, J. A. (1986). «La interjección como núcleo originario del lenguaje oral». *Revista de Filología Española*, LXVI, p. 237-255.
- HERNANZ, M. L. (1978). «Oració i fragments: vers una definició conjunta». *Els Marges*, 13, p. 81-93.
- (2002). «L'oració». A: SOLÀ, J.; LLORET, M. R.; MASCARÓ, J.; PÉREZ SALDANYA, M. [dir.]. *Gramàtica del català contemporani*. Barcelona: Empúries, p. 993-1073.
- HILL, A. (1958). *Introduction to Linguistic Structures*. Nova York: Harcour & Brace.
- HILL, D. (1992). «Imprecatory interjectional expressions: examples from Australian English». *Journal of Pragmatics*, 18, p. 209-223.
- Hiperdiccionari* (1993). Barcelona: Enciclopèdia Catalana.
- HOPPER, P. J. (1987). «Emergent Grammar». *Berkeley Linguistics Society*, 13, p. 139-157. També disponible en línia a: <<http://eserver.org/home/hopper/emergence.html>> [Consulta: 16 desembre 2003].
- HOPPER, P. J. (1991). «On some principles of grammaticization». A: TRAUGOTT, E. C.; HEINE, B. [ed.]. *Approaches to Grammaticalization*. Amsterdam; Filadèlfia: John Benjamins.
- HOPPER, P. J.; TRAUGOTT, E. C. (2003). *Grammaticalization*. 2a. ed. Cambridge: CUP.
- HUDDLESTON, R. (1986). *Introduction to the Grammar of English*. Cambridge: CUP.
- IOPPI, D. M. (1999). «The sitcom revisited: the translation of humor in a polysemiotic text». *Cadernos de Tradução*, 4, p. 167-205.
- IZARD, N. (1992). *La traducció cinematogràfica*. Barcelona: Centre d'Investigació de la Comunicació.
- (1998). *Traducció audiovisual i creació de models de llengua en el sistema cultural català: Estudi de cas del doblatge d'Helena, quina canya*. Tesi doctoral inèdita. Barcelona: Universitat Pompeu Fabra.
- JAKOBSON, R. (1960). «Linguistics and poetics». A: SEBEOK, T. A. [ed.]. *Style in language*. Cambridge, Mass.: MIT, p. 340-377. [Traducció catalana: *Lingüística i poètica i altres assaigs*. Barcelona: Edicions 62]
- JAMES, D. M. (1973a). «Another look at, say, some grammatical constraints, on, oh, interjections and hesitations». A: *Papers from The Tenth Regional Meeting of The CLS*. Chicago: Chicago University, p. 242-251.
- (1973b). *The Syntax and Semantics of Some English Interjections*. Tesi doctoral inèdita. Michigan: Universitat de Michigan.
- JANÉ, A. (1968). *Gramàtica catalana*. Barcelona: Salvat.
- JUCKER, A. H. (1993). «The discourse marker *well*: A relevance-theoretical account». *Journal of Pragmatics*, 19, p. 435-452.
- JUCKER, A. H.; SMITH, S. W. (1998). «And people just you kow like 'wow'». A: JUCKER, A. H.; ZIV, Y. [ed.]. *Discourse Markers: Descriptions and Theory*. Amsterdam; Filadèlfia: John Benjamins.
- KAPPAS, A.; HESS, U. (1995). «Nonverbal aspects of oral communication». A: QUASTHOFF, U. M. [ed.]. *Aspects of Oral Communication*. Berlín; Nova York: Walter de Gruyter, p. 169-180.
- KARCEVSKI, S. (1941). «Introduction à l'étude de l'interjection». *Cahiers Ferdinand de Saussure*, 1, p. 57-75.

- KEMENADE, A. van (1999). «Functional categories, morphosyntactic change, grammaticalization». *Linguistics*, 37 (6), p. 997-1010.
- KERBRAT-ORECCHIONI, C. (1990-1994). *Les interactions verbales*. París: Colin. 3 v.
- (1996). *La conversation*. París: Seuil.
- KEY, M. R. (1986). «Paralinguistic expressions of emotions and socio-nonverbal behaviors». *Quaderni di Semantica*, VII, 1. Bolonya: Il Molino.
- KIPFER, B. A. (1984). *Workbook on Lexicography*. Exeter: University of Exeter.
- KLEIBER, G. (1990). *La sémantique du prototype: Catégories et sens lexical*. París: PUF.
- KLOE, D. R. (1976). *A Bilingual Dictionary of Exclamations and Interjections in Spanish and English = Un diccionario bilingüe de las exclamaciones e interjecciones en español e inglés*. Miami: Ediciones Universal.
- KNAPP, M. L. (1995). *La comunicación no verbal: El cuerpo y el entorno*. 4a reimpr. Barcelona: Paidós Comunicació. [1a ed., 1982]
- KOCH, P.; OESTERREICHER, W. (1990). *Gesprochene Sprache in der Romania: Französisch, Italienisch, Spanisch*. Tübingen: Max Niemeyer Verlag.
- KROMANN, H. P. (1989). «Principles of bilingual lexicography». A: HAUSMANN, F. J. [ed.]. *Wörterbücher: ein internationales Handbuch zur Lexicographie*. Berlín: Walter de Gruyter, p. 2711-2728.
- KRYK, B. (1992). «The pragmatics of interjections: the case of polish 'no'». *Journal of Pragmatics*, 18, p. 193-207.
- LACREU, E. [dir.] (1995). *Gramàtica valenciana*. València: Bromera: Generalitat Valenciana.
- LAKOFF, G. (1987). *Women, Fire and Dangerous Things: What Categories Reveal about the Mind*. Chicago: University of Chicago Press.
- LAKOFF, G.; JOHNSON, M. (1980). *Metaphors We Live By*. Chicago: Chicago University Press.
- LAKOFF, R. (1973). «The logic of politeness, or minding your p's and q's». A: *Proceedings of the Ninth Regional Meeting of the Chicago Linguistic Society*. Chicago: Chicago Linguistic Society, p. 345-356.
- LAMÍQUIZ, V. [dir.] (1983). *Sociolingüística andaluza*. Vol. 2: *Material de encuesta para el estudio del habla urbana culta de Sevilla*. Sevilla: Universidad de Sevilla.
- LAMÍQUIZ, V.; ROPERO, M. [ed.] (1987). *Encuestas del habla urbana de Sevilla, nivel popular*. Sevilla: Universidad de Sevilla.
- LANDAU, S. (1984). *Dictionaries: The Art and Craft of Lexicography*. Cambridge: CUP.
- LANGACKER, R. W. (1987). *Foundations of Cognitive Grammar*. Vol. I: *Theoretical Prerequisites*. Stanford: Stanford University Press.
- (1990). *Concept, Image, and Symbol: The Cognitive Basis of Grammar*. Berlín; Nova York: Mouton de Gruyter.
- LARA, L. F. (1994). «El texto definitorio y la semántica de rasgos en el diccionario». *Estudios de Lingüística Aplicada* [Méxic: El Colegio de México], 19-20, p. 455-463.
- LAVER, J. (1981). «Linguistic routines and politeness in greeting and parting». A: COULMAS, F. [ed.]. *Conversational Routine: Explorations in Standardized Communication Situations and Prepatterned Speech*. La Haia; París; Nova York: Mouton de Gruyter, p. 289-304.
- LAVIOSSA, S. (1998). «The corpus-based approach: a new paradigm in translation studies». *Meta*, XLIII, 4. També disponible en línia a: <<http://www.erudit.org/revue/meta/1998/v43/n4/003424ar.html>> [Consulta: 21 juny 2004].

- LEDESMA, I.; LÓPEZ, M. (2002). «El doblatge». A: *II Seminari de Correcció de Textos: La qualitat de la llengua oral en els mitjans de comunicació*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.
- LEDESMA, I.; LÓPEZ, M.; TRIFOL, A.; GELABERT, A. (2001). «La sincronización y adaptación de guiones cinematográficos». A: DURO, M. [coord.]. *La traducción para el doblaje y la subtitulación*. Madrid: Cátedra.
- LEECH, G. (1974). *Semantics: the study of meaning*. Londres: Penguin. [2a ed. de 1990]
- (1983). *Principles of Pragmatics*. Londres: Longman.
- LEECH, G.; SVARTVIK, J. (1975). *A Communicative Grammar of English*. Londres: Longman.
- LEECH, G.; RAYSON, P.; WILSON, A. (2001). *Word Frequencies in Written and Spoken English: Based on the British National Corpus*. Londres: Longman.
- LEHMANN, Ch. (1985). «Grammaticalization: synchronic variation and diachronic change». *Lingua e Stile*, 20, p. 303-318.
- (1995). *Thoughts on Grammaticalization*. Munic: Lincom Europa.
- LEHMANN, Ch. (2002). «New reflections on grammaticalization and lexicalization». A: WISCHER, I.; DIEWALD, G. [ed.]. *New Reflections on Grammaticalization*. Amsterdam; Filadèlfia: John Benjamins, p. 1-18.
- LEVINSON, S. C. (1983). *Pragmatics*. Cambridge: CUP. [Traducció castellana: *Pragmática*. Barcelona: Teide, 1989]
- LIGHTFOOT, D. (1999). *The Development of Language: Acquisition, Change and Evolution*. Oxford: Blackwell.
- Longman Dictionary of English Language and Culture* (1998). 2a ed. Essex: Longman.
- LOPE BLANCH, J. M. (1956). «Sobre el valor gramatical de las interjecciones». A: *Antología del México City College*. Mèxic: Mexico City College Press, p. 47-60.
- (1962). «Observaciones sobre la interjección». *Indianoromania*, 1, p. 19-25.
- (1983). *Análisis gramatical del discurso*. Mèxic: UNAM.
- LÓPEZ BOBO, M. Jesús (2002). *La interjección: Aspectos gramaticales*. Madrid: Arco/Libros.
- LORENTE, M. (1996). «La lexicografía teòrica: els prototips de diccionaris». A: *Estudis de llengua i literatura catalanes*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, p. 329-363.
- (2002). «Altres elements lèxics». A: SOLÀ, J.; LLORET, M. R.; MASCARÓ, J.; PÉREZ SALDANYA, M. [dir.]. *Gramàtica del català contemporani*. Barcelona: Empúries, p. 831-888.
- LORENZO, L.; PEREIRA, A. M. (2000). *Traducción subordinada (II): El doblaje*. Vigo: Publicacions da Universidade de Vigo.
- LUNA, C. de (1996). «Cualidades gramaticales y funcionales de las interjecciones españolas». A: KOTSCHI, T. [et al.] [ed.]. *El español hablado y la cultura oral en España e Hispanoamérica*. Madrid: Iberoamericana, p. 95-116.
- LUYKEN, G.-M. (1991). *Overcoming Language Barriers in Television: Dubbing and Subtitling for the European Audience*. Manchester: The European Institute for the Media.
- LYONS, J. (1997). *Semántica lingüística: Una introducción*. Barcelona: Paidós Comunicació.
- MACAULAY, R. (2002). «You know, it depends». *Journal of Pragmatics*, 32, p. 749-767.
- MARELLO, C. (1996). «Les différents types de dictionnaires bilingues». A: BÉJOINT, H. [ed.]. *Les dictionnaires bilingues*. Louvain-la-Neuve: Duculot, p. 2711-2728.
- MARÍN, M. J. (2003). *Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral*. Tesi doctoral inèdita. València: Universitat de València.

- MARTÍ I CASTELL, J. (1970). *Gramàtica catalana: Curs mitjà*. Barcelona: Edhasa.
- MARTÍN MORILLAS, J. M.; PÉREZ RULL, J. C. (1998). *Semántica cognitiva intercultural*. Granada: Granada Lingüística.
- MARTÍN ZORRAQUINO, M. A. (1998). «Los marcadores del discurso desde el punto de vista gramatical». A: MARTÍN ZORRAQUINO, M. A.; MONTOLÍO, E. [ed.]. *Los marcadores del discurso: Teoría y análisis*. Madrid: Arco/Libros, p. 19-54.
- MARTÍN ZORRAQUINO, M. A.; MONTOLÍO, E. [ed.] (1998). *Los marcadores del discurso: Teoría y análisis*. Madrid: Arco/Libros.
- MARTÍNEZ ÁLVAREZ, J. (1990). *Las interjecciones*. Logroño: Consejería de Educación, Cultura y Deportes de la Comunidad Autónoma de La Rioja.
- MARTOS, J. L. (1999). «La traducció de l'onomatopeia». A: MARTOS, J. L. [ed.]. *La traducció del discurs*. Alacant: Publicacions de la Universitat d'Alacant, p. 9-18.
- MARVÀ, J. (1988). *Curs superior de gramàtica catalana*. 5a ed. Barcelona: Barcino.
- MASCARÓ, J. (1981). «Notes per a un estudi de la gestualitat catalana». *Serra d'Or*, 259, p. 25-28.
- MASCARÓ, J. (2002). «Morfologia: aspectes generals». A: SOLÀ, J.; LLORET, M. R.; MASCARÓ, J.; PÉREZ SALDANYA, M. [dir.]. *Gramàtica del català contemporani*. Barcelona: Empúries, p. 465-481.
- MATAMALA, A. (2001). *Les interjeccions als diccionaris: Teoria, anàlisi i primera proposta de representació lexicogràfica*. Treball de recerca inèdit. Barcelona: Universitat Pompeu Fabra.
- (2005). *Les interjeccions en un corpus audiovisual: Descripció i representació lexicogràfica*. Barcelona: Publicacions de l'IULA. (Sèrie Tesis; 14) [CD-ROM]. També publicat a *Tesis doctorals en xarxa*. <<http://www.tdx.cat/TDX-1003105-130347/>>.
- MATAMALA, A.; LORENTE, M. (2007). «Combinatòria d'interjeccions i llengua oral». A: MARTÍ, Sadurní [coord.]. *Actes del Tretzè Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes (Universitat de Girona, 8-13 de setembre de 2003)*, vol. II. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat (Abat Oliva; 274), p. 245-262.
- MAYORAL, R. (1992). «Formas inarticuladas y formas onomatopéyicas en inglés y español. Problemas de traducción». *Sendebarr*, 3, p. 107-139.
- (1999). «La traducción de la variación lingüística». *Monográficos de la Revista Hermeneus*, 1.
- MEILLET, A. (1912). «L'évolution des formes grammaticales». *Scientia*, 12, 26 (6). [Reeditat a Meillet (1948), p. 30-148]
- (1948). *Linguistique historique et linguistique générale*. París: Champion.
- Merriam Webster's Collegiate Dictionary and Thesaurus* (1997). CD-ROM. 10a ed. Dallas: Zane Publishing. També disponible en línia a: <<http://www.m-w.com>> [Consulta: 21 juny 2004].
- METRICH, R. (1985). «Propositions pour le traitement des mots de discours en lexicographie bilingue français-allemand: l'exemple de d'accord, donc et enfin». *Nouveaux Cahiers d'Allemand*, 3, p. 237-247.
- MEUNIER, A. (1974). «Modalités et communication». *Langue Française*, 21, p. 8-25.
- MOLL, F. de B. (1968). *Gramàtica catalana: referida especialment a les Illes Balears*. Palma de Mallorca: Moll.
- MONTOLÍO, E. (1988). «La teoría de la relevancia y el estudio de los marcadores discursivos». A: MARTÍN ZORRAQUINO, M. A.; MONTOLÍO, E. [ed.]. *Los marcadores del discurso: Teoría y análisis*. Madrid: Arco/Libros, p. 93-120.

- MORENO CABRERA, J. C. (1998). «On the relationships between grammaticalization and lexicalization». A: GIACALONE RAMAT, A.; HOPPER, P. [ed.]. *The Limits of Grammaticalization*. Amsterdam; Filadèlfia: John Benjamins, p. 211-227.
- MOSEGAARD HANSEN, M.-B. (1998). *The Function of Discourse Particles: A Study With Special Reference to Spoken Standard French*. Amsterdam; Filadèlfia: John Benjamins.
- MUÑOZ MARTÍN, R. (1995). *Lingüística per a la traducció*. Vic: Eumo.
- MUÑOZ NÚÑEZ, M. D. (1999). *La polisemia léxica*. Cadis: Servicio de Publicaciones de la Universidad de Cádiz.
- NEWMYER, F. J. (1998). *Language Form and Language Function*. Cambridge, Mass.: MIT Press, Bradford Books.
- NODIER, CH. (1984). *Dictionnaire raisonnée des onomatopées françaises*. Mauvezin: Trans-Europ-Repress.
- NOGUÉS, J. (1990). «Problemes de versemblança lingüística als doblatges de televisió». A: FERRANDO, A. [ed.]. *La llengua als mitjans de comunicació*. València: Universitat de València, p. 179-183.
- NORRICK, N. R. (1995). «Huhn-tags and evidentiality in conversation». *Journal of Pragmatics*, 23, p. 687-692.
- OLIVA, S.; BUXTON, A. (1985). *Diccionari anglès-català*. 2a ed. Barcelona: Enciclopèdia Catalana.
- OLIVIER, C.; FAURÉ, L. [ed.] (2000). *L'interjection en français*. Montpellier: Publications de Montpellier III. (Cahiers de Praxématique; 34)
- OLLER, A. (2001). «Connectors i fraseologia: el llavors col·loquial». A: SALVADOR, V.; PIQUER, A. [ed.]. *El discurs prefabricat: Estudis de fraseologia teòrica i aplicada*. Castelló de la Plana: Universitat Jaume I, p. 333-342.
- OLLERO, M.; PINEDA, M. A. [ed.] (1992). *Sociolingüística, 6: Encuestas del habla urbana de sevilla, nivel medio*. Sevilla: Universidad de Sevilla.
- OPPENTOCHT, L.; SCHUTZ, R. (2003). «Developments in electronic dictionary design». A: STERKENBURG, P. van [ed.]. *A Practical Guide to Lexicography*. Amsterdam; Filadèlfia: John Benjamins, p. 215-227.
- ORTONY, A.; CLORE, G. L.; COLLINS, A. (1988). *The Cognitive Structure of Emotions*. Cambridge: CUP. [Traducció castellana: *La estructura cognitiva de las emociones*. Madrid: Siglo XXI, 1996]
- Oxford Advanced Learners' Dictionary* (1992). Oxford: Oxford University Press.
- PALOMA, D. (1998). *El català col·loquial a les sèries de Televisió de Catalunya*. Tesi doctoral. Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona.
- (1999). «De la llengua catalana a les sèries de televisió». *Anàlisi*, 23, p. 73-92.
- PALOMA, D.; SEGARRA, M. (2000). «Llengua oral i llengua escrita a les sèries de televisió». A: CROS, A.; SEGARRA, M.; TORRENT, A. M. [ed.]. *Llengua oral i llengua escrita a la televisió*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, p. 49-74.
- PAYRATÓ, L. (1993). «A pragmatic view on autonomous gestures: a first repertoire of Catalan emblems». *Journal of Pragmatics*, 20, p. 193-216.
- (1994a). «Transcripción del discurso coloquial». A: CORTÉS, L. [ed.]. *El español coloquial: Actas del I Simposio sobre Análisis del Discurso Oral*. Almería: Servicio de Publicaciones de la Universidad de Almería, p. 45-70. [Traducció catalana: «Transcripció del discurs oral». A: PAYRATÓ, L.; BOIX, E.; LLORET, M. R.; LORENTE, M. [ed.]. *Corpus, corpora*. Barcelona: PPU, 1996]

- PAYRATÓ, L. (1994b). «Lexicografia i variació funcional». *Caplletra*, 17, p. 47-58.
- (1996). *Català col·loquial: Aspectes de l'ús corrent de la llengua catalana*. 3a ed. València: Universitat de València.
- (2002). «L'enunciació i la modalitat oracional». A: SOLÀ, J.; LLORET, M. R.; MASCARÓ, J.; PÉREZ SALDANYA, M. [dir.]. *Gramàtica del català contemporani*. Barcelona: Empúries, p. 1149-1220.
- (2003). *Pragmàtica, discurs i llengua oral*. Barcelona: UOC.
- PAYRATÓ, L.; SALVADOR, V. (1989). «Recull bibliogràfic comentat sobre anàlisi del discurs». *Caplletra*, 7, p. 143-155.
- PINTO DE LIMA, J. (2002). «Grammaticalization, subjectification and the origin of phatic markers». A: WISCHER, I.; DIEWALD, G. [ed.]. *New Reflections on Grammaticalization*. Amsterdam; Filadèlfia: John Benjamins, p. 363-378.
- POGGI, I. (1981). *Le interiezioni: Studio del linguaggio e analisi della mente*. Torí: Borighieri.
- (1991). «Le interiezioni». A: RENZI, L.; SALVI, G.; CARDINALETTI, A. [ed.]. *Grande grammatica di consultazione*. Bolonya: Il Mulino. [Capítol 8]
- POMARES, J. (1997). *Diccionari del català popular i d'argot*. Barcelona: Edicions 62.
- PONS, S. (1998a). «Oye i mira o los límites de la conexión». A: MARTÍN ZORRAQUINO, M. A.; MONTOLÍO, E. [ed.]. *Los marcadores del discurso: Teoría y análisis*. Madrid: Arco/Libros, p. 213-228.
- PONS, S. (1998b). *Conexión y conectores: Estudio de su relación en el registro informal de la lengua*. València: Universitat de València. [Annex xxvii de Cuadernos de Filología]
- (2004). *Conceptos y aplicaciones de la teoría de la relevancia*. Madrid: Arcos/Libros.
- PONS I GRIERA, Lúdia (1987). «Xinxirinxina, trap-trap. Aspectes de la motivació fonètica en català». A: *Studia*, p. 165-177.
- PORTOLÉS, J. (1998). *Marcadores del discurso*. Barcelona: Ariel.
- POTTIER, H. (1991). *La polisemia léxica en español: Teoría y resolución*. Madrid: Gredos.
- POYATOS, F. (1970). «Lección de paralenguaje». *Filología Moderna*, 39, p. 265-300.
- (1975). «Cross-cultural study of paralinguistic 'alternants' in face-to-face interaction». A: KENDON, A. [et al.] [ed.]. *Organization of Behavior in Face-to-face Interaction*. La Haia: Mouton de Gruyter, p. 285-314.
- (1991). «Paralinguistic qualifiers: our many voices». *Language and Communication*, 11 (3), p. 181-195.
- (1993). *Paralanguage: A Linguistic and Interdisciplinary Approach to Interactive Speech and Sound*. Amsterdam; Filadèlfia: John Benjamins.
- (1994). *La comunicación no verbal*. Madrid: Istmo.
- (1996). «La lengua hablada como realidad verbal-no verbal. Nuevas perspectivas». A: BRIZ, A. [ed.]. *Pragmática y gramática del español hablado: Actas del II Simposio sobre Análisis del Discurso Oral*. València: Universitat de València: Pòrtico.
- POYATOS, F. [ed.] (1992). *Advances in Nonverbal Communication*. Amsterdam; Filadèlfia: John Benjamins.
- [ed.] (1997). *Nonverbal Communication and Translation*. Amsterdam; Filadèlfia: John Benjamins.
- PRATDESABA, C. (1995). *Anàlisi de la traducció d'onomatopeies del japonès al català*. Memòria de traducció inèdita. Barcelona: Universitat Autònoma de Barcelona. Facultat de Traducció i Interpretació.

- PRIETO, P. (2002). «Entonació». A: SOLÀ, J.; LLORET, M. R.; MASCARÓ, J.; PÉREZ SALDANYA, M. [dir.]. *Gramàtica del català contemporani*. Barcelona: Empúries, p. 393-462.
- PRUVOST, J. (2000). *Dictionnaires et nouvelles technologies*. París: PUF.
- QUIRK, R.; CRYSTAL, D. (1985). *A Comprehensive Grammar of the English Language*. Londres: Longman.
- QUIRK, R.; GREENBAUM, S. (1973). *A University Grammar of English*. Londres: Longman.
- QUIRK, R.; GREENBAUM, S.; LEECH, G.; SVARTVIK, J. (1972). *A Grammar of Contemporary English*. Londres: Longman.
- RAFEL, J. [dir.] (1998). *Diccionari de freqüències*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.
- RAMAT, P. (1992). «Thoughts on degrammaticalization». *Linguistics*, 30, p. 549-560.
- RAUCH, I. (1980). «Between linguistics and semiotics: paralanguage». A: RAUCH, I.; CAN, G. F. [ed.]. *The Signifying Animal: the Grammar of Language and Experience*. Bloomington: Indiana UP.
- REAL ACADEMIA ESPAÑOLA (1973). *Esbozo de una nueva gramática de la lengua española*. Madrid: Espasa-Calpe.
- REDEKER, G. (1990). «Ideational and pragmatic markers of discourse structure». *Journal of Pragmatics*, 14, p. 367-381.
- (1991). «Linguistic markers of discourse structure». *Linguistics*, 29 (6) (316), p. 1139-1172.
- REISIGL, M. (1999). *Sekundäre Interjektionen: Eine diskursanalytische Annäherung*. Frankfurt: Peter Lang.
- RENSKÝ, M. (1966). «The systematics of paralanguage». *Travaux Linguistiques de Prague*, 2, p. 97-102.
- RENZI, L.; SALVI, G.; CARDINALETTI, A. [ed.] (1991). *Grande grammatica di consultazione*. Bolonya: Il Mulino.
- REY-DEBOVE, J. (1967). «La définition lexicographique: bases d'une typologie formelle». *Travaux de Linguistique et de Littérature*, v/1, p. 141-159.
- (1989). «Les systèmes de renvois dans le dictionnaire monolingue». A: HAUSMANN, F. J. [ed.]. *Wörterbücher: ein internationales Handbuch zur Lexicographie*. Berlin: Walter de Gruyter, p. 2828-2837.
- RIBA, C.; RIUS, L. (1996). «Sons, renous i brogits a les rondalles mallorquines en la versió de Mn Antoni M. Alcover». Comunicació presentada al Congrés de Rondallística: Rondalles de Mallorca, Rondalles del Món. Palma de Mallorca, 28, 29 i 30 novembre 1996.
- (1999). «Aproximació a les onomatopeies catalanes a partir de les rondalles mallorquines en la versió de Mn. Antoni M. Alcover». A: MAS I VIVES, J.; MIRALLES, J.; ROSELLÓ, P. [ed.]. *Actes de l'Onzè Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes (Palma, 8-12 de setembre de 1997)*. Vol. II. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- RICHT, B. (1999). «Interjections et énumérations: synthèse et fractionnement du réel». A: ROULLAND, D. [ed.]. *Actes du colloque de l'Association des Linguistes de l'Enseignement Supérieur (Congrès de la S. A. E. S., Rennes, 1998)*. Rennes: Presses Universitaires de Rennes, p. 155-167.
- (2001a). «Interjections, incises et discours rapportés: analyse de données écrites et orales». A: COTTE, P. [ed.]. *L'Ouvert et le Précis (Actes du Colloque de la S. A. E. S., Chambéry, 1999)*. Saint-Étienne: Université de Saint-Étienne. CIEREC. (Travaux; 104), p. 123-148.

- RICHET, B. (2001b). «Quelques données et réflexions sur la traduction des interjections». A: BALLARD, M. [ed.]. *Oralité et traduction*. Artois: Presses Universitaires, p. 79-128.
- (2003). «La traduction au coeur de l'analyse linguistique: l'exemple de la traduction non interjective des interjections». A: BALLARD, M.; EL KALADI, A. [ed.]. *Traductologie, Linguistique et Traduction*. Arras: Artois Presses Université.
- RICO, A.; SOLÀ, J. (1995). *Gramàtica i lexicografia catalanes: síntesi històrica*. València: Universitat de València.
- RIERA-EURES, M.; SANJAUME, M. (2002). *Diccionari d'onomatopeies i mots de creació expressiva*. Barcelona: Edicions 62.
- ROJAS, E. M. (1981). *La interjección: Sus formas en el español hablado*. Tucumán: Universidad Nacional de Tucumán. Facultad de Filosofía y Letras.
- ROJO, A. M.; VALENZUELA, J. (2000). «Sobre la traducción de las palabras tabú». *Revista de Investigación Lingüística*, 1, 3, p. 207-220.
- RUAIX, J. (1993). *El català / 2*. 10a ed. Barcelona: Mojà.
- RUDDER, O. de (1998). *Ces mots qui font du bruit*. Grenoble: JC Lattès.
- RUIZ GURILLO, L. (1997). *Aspectos de fraseología teórica española*. València: Universitat de València.
- (1998). *La fraseología del español coloquial*. Barcelona: Ariel.
- (2000). «Cómo integrar la fraseología en los diccionarios monolingües». A: CORPAS, G. [ed.]. *Las lenguas de Europa: estudios de fraseología, fraseografía y traducción*. Granada: Comares.
- (2001). «¿Puede la fraseología ser relevante en cualquier situación?». A: SALVADOR, V.; PIQUER, A. [ed.]. *El discurs prefabricat: Estudis de fraseologia teòrica i aplicada*. Castelló de la Plana: Universitat Jaume I, p. 81-103.
- SACKS, H.; SCHEGLOFF, C. A.; JEFFERSON, G. (1974). «A simple systematics for the organization of turn-taking in conversation». *Language*, 50, p. 696-735.
- SAFONT, M. P.; SALAZAR, P. (2001). «(Non-)Explicit instructions of interjections as phraseological units: analysing English and Spanish as a foreign language textbooks». A: SALVADOR, V.; PIQUER, A. [ed.]. *El discurs prefabricat: Estudis de fraseologia teòrica i aplicada*. Castelló de la Plana: Universitat Jaume I, p. 285-291.
- SALVADOR, V. (1995). «De la fraseologia a la lingüística aplicada». *Caplletra*, 18, p. 11-30.
- (2001). «Idiomàticitat i discurs prefabricat». A: SALVADOR, V.; PIQUER, A. [ed.]. *El discurs prefabricat: Estudis de fraseologia teòrica i aplicada*. Castelló de la Plana: Universitat Jaume I, p. 19-31.
- SANCHIS GUARNER, V. (1950). *Gramàtica valenciana*. Barcelona: Altafulla, 1993.
- SANCHO, P. (1999). *Introducció a la fraseologia: Aplicació al valencià col·loquial*. València: Denes.
- (2001). «Aspectes de la fraseologia del valencià col·loquial». A: SALVADOR, V.; PIQUER, A. [ed.]. *El discurs prefabricat: Estudis de fraseologia teòrica i aplicada*. Castelló de la Plana: Universitat Jaume I, p. 307-324.
- (2006). «Interjecciones intensificadoras en español y en catalán coloquiales. Los casos del esp./cat. *mira*, esp. *vaya*, cat. *vaja* y esp. *cuidado*». *Lingüística Española Actual*, XX-VIII(1), p. 91-133.
- (en premsa). «Sobre la gramaticalització d'algunes interjeccions impròpies del català col·loquial». Comunicació presentada al 13è Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes. Girona, 8-14 de setembre de 2003.

- SANDERSON, J. D. [ed.] (2001). *Doble o nada: Actas de las I y II Jornadas de Doblaje y Subtitulación*. Alacant: Publicacions de la Universitat d'Alacant.
- [ed.] (2002). *Traductores para todo: Actas de las III Jornadas de Doblaje y Subtitulación*. Alacant: Publicacions de la Universitat d'Alacant.
- SANTAMARÍA, J. M. [et al.] [ed.] (1997). *Trasvases Culturales: Literatura, Cine, Traducción*, 2. Gasteiz: Euskal Herriko Unibertsitatea.
- SANTAMARIA, L. (1997). «Les sèries de producció aliena». A: BASSOLS, M.; RICO, A.; TORRENT, A. M. [ed.]. *La llengua de TV3*. Barcelona: Empúries, p. 85-94.
- SAPIR, E. (1921). *Language: An Introduction to the Study of Speech*. Nova York: Harcourt, Brace & World. [Traducció catalana: *El llenguatge*. Barcelona: Empúries, 1985]
- SARFATI, G. E. (1995). «La tautologie et l'usage: les interjections dans le dictionnaire». *Faits de Langues*, 6, p. 231-238.
- SCHACHTER, P. (1985). «Parts of speech systems». A: SHOPEN, T. [ed.]. *Language Typology and Syntactic Description. I: Clause Structure*. Cambridge: CUP, p. 3-61.
- SCHIFFRIN, D. (1987). *Discourse Markers*. Cambridge: CUP.
- (1994). *Approaches to Discourse*. Cambridge: Blackwell.
- SCHOURUP, L. (1982). *Common Discourse Particles in English Conversation*. Ohio: Ohio State University.
- (1999). «Discourse markers». *Lingua*, 107, p. 227-265.
- (2001). «Rethinking well». *Journal of Pragmatics*, 33, p. 1025-1060.
- SEARLE, J. (1969). *Speech Acts: An Essay in the Philosophy of Language*. Cambridge: CUP. [Traducció castellana: *Actos de habla*. Madrid: Cátedra, 1994]
- SECO, M. (1987). «Problemas formales de la definición». A: *Estudios de lexicografía española*, p. 15-34.
- (1989). *Gramática esencial del español*. 2a ed. Madrid: Espasa-Calpe.
- SELVA, T.; VERLINDE, S.; BINON, J. (2003). «Vers une deuxième génération de dictionnaires électroniques». *TAL*, 44 (2), p. 177-197.
- SIERRA, A. (1999). «L'interjection dans la BD: réflexions sur sa traduction». *Meta*, XLIV, 4, p. 582-603.
- SOCIÉTÉ INTERNATIONALE DE LINGÜISTIQUE FONCTIONNELLE [SILF] (1988). «Actes XIV Colloque International de Linguistique Fonctionnelle». *Cahiers de l'Institut de Linguistique de Louvain*, 14 (1-2), p. 123-160.
- SOLÀ, J. (2002). «La fraseologia, de marginal a central». *Avui. Parlem-ne* (7 febrer 2002).
- SOLÀ, J.; LLORET, M. R.; MASCARÓ, J.; PÉREZ SILDANYA, M. [dir.] (2002). *Gramàtica del català contemporani*. Barcelona: Empúries.
- SORNIG, K. (1989). «Modische Interjektionen, oder der Fall GULP (andhand der trivial-narrativen Gattung «fumetti»). A: WEYDT, H. [ed.]. *Sprechen mit Partikeln*. Berlin; Nova York: Walter de Gruyter.
- SPERBER, D.; WILSON, D. (1986). *Relevance: Communication and Cognition*. Cambridge: CUP. [2a ed., 1995]
- (1993). «Linguistic form and relevance». *Lingua*, 90, p. 1-25.
- (en premsa). «Relevance Theory». A: WARD, G.; HORND, L. [ed.]. *Handbook of Pragmatics*. Oxford: Blackwell. També disponible en línia a: <http://www.dan.sperber.com/relevance_theory.htm> [Consulta: 21 juny 2004].
- STENSTRÖM, A.-B. (1994). *An Introduction to Spoken Interaction*. Londres; Nova York: Longman.

- STERKENBURG, P. van (2003). «The dictionary: definition and history». A: STERKENBURG, P. van [ed.]. *A Practical Guide to Lexicography*. Amsterdam; Filadèlfia: John Benjamins, p. 3-17.
- STOCKWELL, R. P.; BOWEN, D.; SILVA-FUENZALIDA, I. (1956). «Spanish juncture and intonation». *Language*, 32 (4), p. 641-665.
- SVENSÉN, B. (1993). *Practical Lexicography: Principles and Methods of Dictionary-making*. Oxford: Oxford University Press.
- SWEETSER, E. E. (1990). *From Etymology to Pragmatics: Metaphorical and Cultural Aspects of Semantic Structure*. Cambridge: CUP.
- SZENDE, T. (1997). «Problèmes d'équivalence dans les dictionnaires bilingues». A: BÉ-JOINT, H. *Les dictionnaires bilingues*. Louvain-la-Neuve: Duculot, p. 111-126.
- TANNEN, D. (1982). «The oral/literate continuum in discourse». A: TANNEN, D.; FREEDLE, R. [ed.]. *Spoken and Written Language: Exploring Orality and Literacy*. Norwood: Ablex.
- TARP, S. (1999). «Theoretical foundations of the so-called cross-reference structures». A: WIEGAND, H. E. [ed.]. *Mediostrukturen in Printwörterbüchern*. Tübingen: Max Niemeyer Verlag. (Lexicographica; 15), p. 114-137.
- TAYLOR, J. R. (1989). *Linguistic Categorization: Prototypes in Linguistic Theory*. Oxford: Clarendon Press. [2a ed. ampliada, 1995]
- TELEVISIÓ DE CATALUNYA (1997). *Criteris lingüístics sobre traducció i doblatge*. Barcelona: Edicions 62.
- TESNIÈRE, L. (1959). *Éléments de linguistique structurale*. París: Klincksieck.
- TESO, E. del (1990). *Gramática general, comunicación y partes del discurso*. Madrid: Gredos.
- TORRES SÁNCHEZ, M. A. (2000). *La interjección*. Cadis: Universidad de Cádiz. Servicio de Publicaciones.
- TORRES VILATARSANA, M. (1999). *Les interjeccions: aproximació pragmàtica a partir de converses presencials i virtuals*. Tesi de llicenciatura inèdita. Barcelona: Universitat de Barcelona.
- TRABANT, J. (1983). «Gehören die Interjektionen zur Sprache?». A: WEYDT, H. [ed.]. *Partikeln und Interaktion*. Tübingen: Max Niemeyer, p. 69-80.
- TRAGER, G. L. (1958). «Paralanguage: a first approximation». *Studies in Linguistics*, 13 (1), p. 1-12.
- TRAUGOTT, E. C. (1980). «Meaning-change in the development of grammatical markers». *Language Sciences*, 2, p. 44-61.
- (1982). «From propositional to textual and expressive meanings: Some semantic-pragmatic aspects of grammaticalization». A: LEHMANN, W. P.; MALKIEL, Y. [ed.]. *Perspectives on Historical Linguistics*. Amsterdam; Filadèlfia: John Benjamins, p. 245-271.
- (1988). «Pragmatic strengthening and grammaticalization». *Berkeley Linguistic Society*, 14, p. 406-416.
- (1989). «On the rise of epistemic meanings in English: an example of subjectification in semantic change». *Language*, 65 (1), p. 31-55.
- (1995). «Subjectification in grammaticalization». A: WRIGHT, S.; STEIN, D. [ed.]. *Subjectivity and Subjectivization*. Cambridge: CUP, p. 31-54.
- (1996). «Grammaticalization and lexicalization». A: BROWN, K.; MILLER, J. [ed.]. *Concise Encyclopedia of Syntactic Theories*. Oxford: Pergamon, p. 181-187.
- (1997). «The role of the development of discourse markers in a theory of grammaticalization». Comunicació presentada a la XII International Conference on Historical

- Linguistics, Manchester, 1995. Versió de novembre 1997 també disponible en línia a: <<http://www.stanford.edu/~traugott/papers/discourse.pdf>> [Consulta: 21 juny 2004].
- TRAUGOTT, E. C. (1999). «From subjectification to intersubjectification». Comunicació presentada al Workshop on Historical Pragmatics, XIV International Conference on Historical Linguistics. També disponible en línia a: <<http://www.stanford.edu/~traugott/ect-paperonline.html>> [Consulta: 21 juny 2004].
- (2001). «Legitimate counterexamples to unidirectionality». Conferència a la Universitat de Freiburg, 17 octubre 2001. També disponible en línia a: <<http://www.stanford.edu/~traugott/papers/Freiburg.Unidirect.pdf>> [Consulta: 21 juny 2004].
- (2005). «Lexicalization and grammaticalization». A: CRUSE, A. A.; HUNDSNURSCHER, F.; JOB, M.; LUTZEIER, P. R. [ed.]. *Lexikologie – Lexicology*. Vol. 2. Berlín: Walter de Gruyter, p. 345-370. [Versió de juny 1998]
- TRAUGOTT, E. C.; DASHER, R. B. (2002). *Regularity in Semantic Change*. Cambridge: CUP.
- TRAUGOTT, E. C.; HEINE, B. [ed.] (1991). *Approaches to Grammaticalization*. Amsterdam: John Benjamins.
- TRAUGOTT, E. C.; KÖNIG, E. (1991). «The semantics-pragmatics of grammaticalization revisited». A: TRAUGOTT, E. C.; HEINE, B. [ed.]. *Approaches to Grammaticalization*, p. 189-218.
- TSHOMBA, L.-P. (1986). «The role of interjections in discourse». *Estudios de Lingüística Aplicada*, 6. Mèxic: CELE, UNAM, p. 42-64.
- TUSÓN, A. (1995). *Anàlisi de la conversa*. Barcelona: Empúries.
- ULLMANN, S. (1962). *Semantics*. Nova York: Blackwell. [Traducció castellana: *Semántica: introducción a la ciencia del significado*. Madrid: Taurus, 1991]
- UNGERER, F.; SCHMID, H.-J. (1996). *An Introduction to Cognitive Linguistics*. Londres: Longman.
- VALLVERDÚ, F. (2002). «La llengua parlada i el doblatge». *Versió Doblada*, 10, 1.
- VALOR, E. (1988). *Curs mitjà de gramàtica catalana referida especialment al País Valencià*. 5a ed. València: Tres i Quatre.
- VÁZQUEZ VEIGA, N. (1996). «Los marcadores discursivos en las obras lexicográficas». *Revista de Lexicografía*, II, p. 133-149.
- (1997). «Notas en torno a algunos elementos ‘residuales’: la interjección y los marcadores del discurso». A: FERNÁNDEZ, M.; GARCÍA, F.; VÁZQUEZ, N. [ed.]. *Actas del I Congreso Internacional de la Sociedad Española de Historiografía Lingüística*, 18-21 febrer 1999. La Corunya: Arco Libros, p. 673-684.
- (2002). «Las interjecciones en el *Diccionario de colocaciones y marcadores del español*». A: BERNABÉ, A.; BERENGUER, J. A.; CANTANERO, M.; TORRE, J. C. de la [ed.]. *Presente y futuro de la lingüística en España: La Sociedad de Lingüística 30 años después*. Madrid: SEL, p. 472-483.
- VÁZQUEZ VEIGA, N.; ALONSO, M. (2004). «Tratamiento lexicográfico de la interjección ¡ajo! en el diccionario de marcadores del español». *Verba: Anuario galego de filoloxía*, 31, p. 399-430.
- VELDI, E. (1994). «Onomatopoeic words in bilingual dictionaries (with focus on English-Estonian and Estonian-English)». *Dictionaries: Journal of the Dictionary Society of North America*, 15, p. 74-85.
- VENY, J. (1978). *Estudis de geolingüística catalana*. Barcelona: Edicions 62.
- VERDAGUER, P. (1999). *Diccionari de renecs i paraulotes*. Perpinyà: Trabucaire.

- VICTORRI, B.; FUCHS, C. (1996). *La polysémie: Construction dynamique du sens*. París: Hermès.
- VIGARA, A. M. (1992). *Morfosintaxis del español coloquial*. Madrid: Gredos.
- VION, R. (1992). *La communication verbale: Analyse des interactions*. París: Hachette.
- VITRAY, K. (2004). «Preparing a Project for Translation». *Multilingual Computing and Technology*, suplement especial sobre traducció, p. 9-12.
- WERNER, A. (1991). *Discourse Particles: Descriptive and Theoretical Investigations on The Logical, Syntactic and Pragmatic Properties of Discourse Particles in German*. Amsterdam; Filadèlfia: John Benjamins.
- WERNER, R. (1997). «Algunos elementos de una teoría del diccionario bilingüe». A: CABRÉ, T. [dir.]. *Lèxic, corpus i diccionaris: Cicle de conferències 95-96*. Barcelona: Universitat Pompeu Fabra. IULA.
- WHARTON, T. (2003). «Interjections, language, and the 'showing/saying' continuum». *Pragmatics and Cognition*, 11 (1), p. 39-91.
- WHITMAN, C. (1992). *Through the Dubbing Glass*. Frankfurt: Peter Lang.
- WIEGAND, H. E. (1988). «Wörterbücherartikel als text». A: HARRAS, G. [ed.]. *Wörterbücher, Artikel und Verweisstrukturen: Jahrbuch des Instituts für Deutsche Sprache 1987*. Düsseldorf: Pädagogischer Verlag Schwann-Bagel; Bielefeld: Comelsen-Velhagen and Klasing, p. 30-120.
- WIERZBICKA, A. (1986). «A semantic metalanguage for the description and comparison of illocutionary meanings». *Journal of Pragmatics*, 10, p. 67-107.
- WIERZBICKA, A. (1991). «Interjections across cultures». A: *Cross-Cultural Pragmatics: The Semantics of Human Interaction*. Berlín; Nova York: Mouton de Gruyter, p. 285-339.
- (1992). «The semantics of interjections». *Journal of Pragmatics*, 18, p. 159-192.
- WILKINS, D. P. (1992). «Interjections as deictics». *Journal of Pragmatics*, 18, 2/3, p. 119-158.
- WISCHER, I. (2000). «Grammaticalization versus lexicalization: 'Methinks' there is some confusion». A: FISCHER, O.; ROSENBAACH, A.; STEIN, D. [ed.]. *Pathways of Change: Grammaticalization in English*. Amsterdam; Filadèlfia: John Benjamins, p. 355-370.
- YZAGUIRRE, L. de; GARCIA, Y.; MATAMALA, A.; RIBAS, M. (2005). «Tratamiento informático de un corpus de guiones y traducciones de textos audiovisuales: implicaciones en traductología». A: ZABALBEASCOA, P.; SANTAMARIA, L.; CHAUME, F. [ed.]. *La traducción audiovisual: Investigación, enseñanza y profesión*. Granada: Comares, p. 107-113.
- ZABALBEASCOA, P. (1996). «Translating jokes for Dubbed Television Situation Comedies». *The Translator*, 2 (2), p. 235-257.
- ZANDVOORT, R. W.; EK, J. A. van (1957). *A Handbook of English Grammar*. Bristol: Longman. [5a ed., 1969]
- ZGUSTA, L. (1971). *Manual of Lexicography*. La Haia; París: Mouton de Gruyter.
- (1984). «Translation equivalence in the bilingual dictionary». A: HARTMANN, R. R. K. [ed.]. *Lexeter Proceedings*. Tübingen: Niemeyer, p. 147-154.

BIBLIOTECA FILOLÒGICA

Títols publicats

- 1 Pere PUJOL [comp.], *Documents en vulgar dels segles XI, XII i XIII procedents del bisbat de la Seu d'Urgell* (1913) [exhaurit]
- 2 Pere BARNILS, *Die Mundart von Alacant: Beitrag zur Kenntnis des Valencianischen* (1913) [exhaurit]
- 3/[1] Marià AGUILÓ, «Diccionari Aguiló»: *Materials lexicogràfics aplegats per Marian Aguiló i Fuster*, vol. I, *Lletres A i B* (1915) [exhaurit]
- 3/[2] Marià AGUILÓ, «Diccionari Aguiló»: *Materials lexicogràfics aplegats per Marian Aguiló i Fuster*, vol. II, *Lletra C* (1916) [exhaurit]
- 3/[3] Marià AGUILÓ, «Diccionari Aguiló»: *Materials lexicogràfics aplegats per Marian Aguiló i Fuster*, vol. III, *Lletres D i E* (1918) [exhaurit]
- 3/[4] Marià AGUILÓ, «Diccionari Aguiló»: *Materials lexicogràfics aplegats per Marian Aguiló i Fuster*, vol. IV, *Lletres F a Ll* (1921) [exhaurit]
- 3/[5] Marià AGUILÓ, «Diccionari Aguiló»: *Materials lexicogràfics aplegats per Marian Aguiló i Fuster*, vol. V, *Lletres M a O* (1924) [exhaurit]
- 3/[6] Marià AGUILÓ, «Diccionari Aguiló»: *Materials lexicogràfics aplegats per Marian Aguiló i Fuster*, vol. VI, *Lletres P i Q* (1929) [exhaurit]
- 3/[7] Marià AGUILÓ, «Diccionari Aguiló»: *Materials lexicogràfics aplegats per Marian Aguiló i Fuster*, vol. VII, *Lletres R i S* (1931)
- 3/[8] Marià AGUILÓ, «Diccionari Aguiló»: *Materials lexicogràfics aplegats per Marian Aguiló i Fuster*, vol. VIII, *Lletres T a Z* (1934)
- 4 Antoni GRIERA, *La frontera catalano-aragonesa: Estudi geogràfico-lingüístic* (1914) [exhaurit]
- 5 Josep M. ARTEAGA, *Textes catalans avec leur transcription phonétique: Précédés d'un aperçu sur les sons du catalan* (1915) [exhaurit]
- 6 *Estudis romànics: (Llengua i literatura)*, vol. I (1916) [exhaurit]
- 7 Pere BARNILS, *Vocabulari català-alemany de l'any 1502* (1916) [exhaurit]
- 8 Jaume MARCH, *Diccionari de rims* (1921) [exhaurit]
- 9 *Estudis romànics: (Llengua i literatura)*, vol. II (1917) [exhaurit]
- 10 Vincenzo CRESCINI i Venanzio TODESCO [ed.], *La versione catalana dell' Inchiasta del San Graal: Secondo il Codice dell'Ambrosiana di Milano 1.79 sup.* (1917) [exhaurit]
- [11] INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *Diccionari ortogràfic: Precedit d'una exposició de l'ortografia catalana segons el sistema de l'I. d'E. C.* (1917; 2a ed., 1923; 3a ed., 1931; 4a ed., 1937)
- 12 Pompeu FABRA, *Gramàtica catalana* (1918; 2a ed., 1919; 3a ed., 1922; 4a ed., 1926; 5a ed., 1930; 6a ed., 1931; 7a ed., 1933; facsímil de la 7a ed., 1995; 1a reimpr., 2000; 2a reimpr., 2004; 3a reimpr., 2006)
- 13 Joseph ANGLADE, *Bibliographie élémentaire de l'ancien provençal*
Pierre ROKSETH, *L'article majorquin et l'article roman dérivé de IPSE*
Pere BARNILS, *Les vocals tòniques del rossellonès*
Manuel de MONTOLIU, *El llenguatge com a fet estètic i com a fet lògic* (1921) [exhaurit]

- 14/[1] Manuel MILÀ I FONTANALS, *Epistolari d'en M. Milà i Fontanals*, vol. I, 1840-1874 (1922) [exhaurit]
- 14/[2] Manuel MILÀ I FONTANALS, *Epistolari d'en M. Milà i Fontanals*, vol. II, 1875-1880 (1932)
- 15 Pierre ROKSETH, *Terminologie de la culture des céréales à Majorque* (1923) [exhaurit]
- 16 Max-Léopold WAGNER, *Notes linguistiques sur l'argot barcelonais* (1924) [exhaurit]
- 17 Jaume MEDINA i Enric SULLÀ [cur.], *Actes del Simposi Carles Riba* [Barcelona, 17-19 octubre 1984] (1986)
- 18 Carles RIBA, *Cartes de Carles Riba*, vol. I, 1910-1938 (1989) [exhaurit]
- 19 INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS. SECCIÓ FILOLÒGICA, *Documents de la Secció Filològica, I* (1990)
- 20 Antoni NUGHES, *El sínode del bisbe Baccallar: L'Alguer, església i societat al segle XVI* (1991)
- 21 Daniel RECASENS, *Fonètica descriptiva del català: (Assaig de caracterització de la pronúncia del vocalisme i consonantisme del català al segle XX)* (1991; 2a ed., rev., 1996)
- 22 Núria VILÀ, *Estudi del vocabulari de les eines agrícoles a la comarca del Baix Camp* (1991)
- 23 Loïs ALIBERT i Josep CARBONELL, *La correspondència entre Loïs Alibert i Josep Carbonell i Gener: (Materials per a l'estudi de la codificació de la llengua occitana)* (1995)
- 24 Carles RIBA, *Cartes de Carles Riba*, vol. II, 1939-1952 (1991)
- 25 Ernest QUEROL, *Anàlisi de camps lèxics de l'oví de la comarca dels Ports* (1992)
- 26 Pius FONT I QUER, Pompeu FABRA i Miquel de GARGANTA, *Un epistolari fonamental per a la lexicografia científica catalana: (1928-1953)* (1991)
- 27 INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS. SECCIÓ FILOLÒGICA, *Documents de la Secció Filològica, II* (1992; 2a ed., rev., 1993; 3a ed., rev., 1996)
- 28 Carles RIBA, *Cartes de Carles Riba*, vol. III, 1953-1959 (1993)
- 29 Jordi FARRÉ i Andreu MOIX, *Els noms de casa de Llorenç i de Maldà* (1993)
- 30 INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS. SECCIÓ FILOLÒGICA, *Documents de la Secció Filològica, III* (1996)
- 31 Montserrat BIGAS i Marta MILIAN, *Anàlisi morfològica dels noms de planta* (1996)
- 32 INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS. SECCIÓ FILOLÒGICA, *Documents normatius 1962-1996: (Amb les novetats del diccionari)* (1997) [exhaurit]
- 33 Ramon ARAMON, *Estudis de llengua i literatura* (1997)
- 34 Guillem CALAFORRA, *Wilhelm Meyer-Lübke i Das Katalanische: Introducció i traducció* (1998)
- 35 Joan PETIT I AGUILAR, *Gramàtica catalana* (1998)
- 36 Joan Anton RABELLA, *Un matrimoni desavingut i un gat metzinat: Procés criminal barceloní del segle XIV* (1998)
- 37 *Miscel·lània Fabra: Recull de treballs de lingüística catalana i romànica dedicats a Pompeu Fabra* (1998)
- 38 Antoni M. BADIA i MARGARIT, *Les Regles de esquivar vocables i «La qüestió de la llengua»* (1999)
- 39 Montserrat BARRI, *Aportació a l'estudi dels gal·licismes del català* (1999)

- 40 Francesc FELIU, *Catàleg dels manuscrits filològics d'Antoni de Bastero* (2000)
- 41 Pere BOHIGAS, *Mirall d'una llarga vida: A Pere Bohigas, centenari* (2001)
- 42 Antoni FEBRER I CARDONA, *Diccionari menorquí, espanyol, francès i llatí* (2001; reimpr., 2005)
- 43 Joan ARMANGUÉ, *Estudis sobre la cultura catalana a Sardenya* (2001)
- 44 Aurora BEL, *Teoria lingüística i adquisició del llenguatge: Anàlisi comparada dels trets morfològics en català i en castellà* (2001)
- 45 Joaquim MIRET I SANS, *Cafè i quilombo: Els diaris de viatge de Joaquim Miret i Sans* (2001; reimpr., 2005) [exhaurit]
- 46 Simona ŠKRABEC, *L'estirp de la solitud: Arthur Schnitzler, Italo Svevo, Thomas Bernhard, Drago Jančar* (2002)
- 47 INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS. SECCIÓ FILOLÒGICA, *Documents de la Secció Filològica, IV* (2003)
- 48 *El català de l'Alguer: Un model d'àmbit restringit* (2003)
- 49 M. Dolors FARRENY, *La llengua dels processos de crims a la Lleida del segle XVI* (2004)
- 50 Antoni FEBRER I CARDONA, *Obres gramaticals, I* (2004)
- 51 Josep Vicenç FOIX, *Diari 1918* (2004)
- 52 *Els mètodes en dialectologia: continuïtat o alternativa?*, I Jornada de l'Associació d'Amics del Professor Antoni M. Badia i Margarit (Barcelona, 11 de març de 2004) (2005)
- 53 Carles RIBA, *Cartes de Carles Riba, vol. IV, Apèndix 1916-1959* (2005)
- 54 Joan SOLER, *Definició lexicogràfica i estructura del diccionari* (2006)
- 55 Paul AEBISCHER, *Estudis de toponímia catalana* (2006)
- 56 *Cap a on va la sociolingüística?*, II Jornada de l'Associació d'Amics del Professor Antoni M. Badia i Margarit (Barcelona, 20 d'octubre de 2005) (2006)
- 57 *Homenatge de l'IEC a Joan Coromines, en el centenari de la seva naixença* (2006)
- 58 Montserrat ADAM, *El català septentrional de transició: nova visió des de la morfologia* (2006)
- 59 *Llenguatge: Articles de La Vanguardia (1999-2002)* (2006)
- 60 Jordi JULIÀ, *L'art imaginatiu: Les idees estètiques de Gabriel Ferrater* (2007)
- 61 Antoni FEBRER I CARDONA, *Preceptiva poètica* (2008)
- 62 Anna MATAMALA RIPOLL, *Interjeccions i lexicografia. Anàlisi de les interjeccions d'un corpus audiovisual i proposta de representació lexicogràfica* (2008)

ISBN 978-84-7283-993-9

9 788472 839939

AQUESTA OBRA S'HA ACABAT D'IMPRIMIR
A L'OBRADOR DE LIMPERGRAF, SL
A BARBERÀ DEL VALLÈS
EL DIA 31 DE JULIOL DE 2008

